This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

+ *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.

+ *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.

+ *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.

+ *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via `http://books.google.com`

BIJDRAGEN

BETREKKELIJK HET

SCHOOLWEZEN.

BIJDRAGEN

BETREKKELIJK DEN

STAAT

EN DE

VERBETERING

VAN HET

SCHOOLWEZEN

IN HET

KONINGRIJK HOLLAND.

ACHTSTE DEEL.

TE *LEIDEN* BIJ
D. DU MORTIER EN ZOON.
M DCCC VIII.

NAAMLIJST

DER

INTEEKENAREN,

OP DE TWAALF STUKJES VAN HET ACHTSTE DEEL DER

BIJDRAGEN

BETREKKELIJK DEN STAAT EN DE VERBETERING VAN HET

SCHOOLWEZEN

IN HET

KONINGRIJK HOLLAND.

Aalst, (J. v.) *Kostschoolhouder te Delft.*
Adriani, (M. J.) *V. D. M., en Lid der Commissie van Onderwijs voor het Departement Friesland, te Tjallebird.*
Aken, (H v.) *Boekhandelaar te Westzaandam.*
Alberse, (J.) *Tweede Leermeester in eene der Diakoniescholen te Amsterdam.*
Albins, (L. A.) *Schoolonderwijzer te Gees.*
Alkmaar. (*Het Institut, onder de zinspreuk:* Tot een goed einde, *te*)
Ange, (J Teissédre l') *V. D. M., en Lid der Commissie van Onderwijs voor het Noordelijk gedeelte van het Departement Holland, te Haarlem*
Anlijn, (N.) N. Z., *Onderwijzer op de Stads Armen-School Letter B te Haarlem.*

Appel, (H. den) *Schoolonderwijzer te Vreeland.*
Arntzenius, (H.) *Hoogleeraar, en Lid der Commisfie van Onderwijs voor het Departement Utrecht, te Utrecht.*
Asperen, (J. J. v.) *Fransch Kostfchoolhouder te Delfshaven.*
Augustini, (J. L.) *Boekhandelaar te Haarlem.*
Baar, (Dirk) *Schoolonderwijzer te Harmelen.*
Bakker, (Dirk) *Schoolonderwijzer te Westwoude.*
Bakker, (Jan) *Schoolonderwijzer te Heemskerk.*
Bakker, (Klaas) *Schoolonderwijzer te Kolhorn.*
Balen, (J. v.) *Boekhandelaar te Rotterdam.*
Barends, (Theodorus) *Onderwijzer in de Stads Franfche en Nederduitfche School te Harderwijk.*
Beekes, (A.) *Schoolonderwijzer te Werkhoven.*
Beekhuis, (...) *Onderwijzer in het Burger-Weeshuis te Groningen.*
Beekhuis, (W.) *V. D. M., en Lid der Commisfie van Onderwijs voor het Departement Friesland, te Gariip*
Beekman, (J. P.) *Schoolonderwijzer te Voorfchoten.*
Beekman, (H. J.) *Eerfte Onderwijzer in de Departementsfchool der Maatfchappij:* Tot Nut van 't Algemeen, *in den Haag.*
Beets, (P.) P. Z., *V. D. M., en Lid der Commisfie van Onderwijs voor het Noordelijk gedeelte van het Departement Holland, te Zaandam.*
Bekking, (J.) *V. D. M., te Oudewater.*
Bel, (J. v. d.) *Schoolonderwijzer in het Fort te Bath*
Belinfante, (De Gebroeders M. en J.) *Boekhandelaars te Amfterdam.*
Benthem, (S. v.) *Boekhandelaar te Middelburg.*
Bentinck tot Diepenheim, (D.) *Landdrost van Overijsfel, enz. enz. te Zwol.*

Ber-

Bergen, (W. van) *Boekhandelaar te Breda.*
Berkenbosch, (R. P) *Schoolonderwijzer in de Gemeente van het Hooge en Lage Mierlo Hoogeveen.*
Berkhout, (A J.) *V. D. M., en Lid der Commissie van Onderwijs voor het Zuidelijk gedeelte van het Departement Holland, te Woudrichem.*
Berrangé, (J. C) *V. D. M., en Lid der Commissie van Onderwijs voor het Noordelijk gedeelte van het Departement Holland, te Bloemendaal.*
Benkers, (P. J.) *Schoolonderwijzer te Buitenhorst.*
Bijl, (Pieter) *Schoolonderwijzer te Huisduinen.*
Bisschop, (A.) *Schoolonderwijzer te Vreeswijk, gezegd de Vaart.*
Blondé, (A. F.) *Boekhandelaar te Utrecht*; 5 Exemplaren
Bloemendaal, (Cornelis) *te Asfendelft.*
Bloemendaal, (G.) *Schoolonderwijzer te Waddingsveen.*
Blokzijl. (Het Plaatselijk Schooltoevoorzigt te)
Blom, (Jan) K. Z, *Schoolonderwijzer te Oosterland, in Duiveland.*
Blussé (A.) en Zoon, *Boekhandelaars te Dordrecht.*
Bödeker, (E. J.) *Schoolonderwijzer te Eexta.*
Boex, (A H.) *Fransch Huis Kostschoolhouder te Eyndhoven.*
Boot, (G W.) *Rector der Latijnsche School, en Lid der Commissie van Onderwijs voor het Zuidelijk gedeelte van het Departement Holland, te Gorinchem*
Borch van Verwolde, (Mr. A. P. R. C. van der) *Assessor in Gelderland, op Verwolde, bij Zutphen.*
Borking, (D.) G. Z., *Kostschoolhouder te Middelburg.*

Borr, (L. van den) *Schoolonderwijzer te Arnhem.*

Borret, (Mr A. J.) *Lid der Commissie van Onderwijs voor het Departement Brabant, in den Bosch.*

Bos, (J.) *Onderwijzer in eene der Parochiescholen te Utrecht.*

Bosch, (A. ten) *Stads Schoolonderwijzer te Zutphen, voor het Gezelschap ter verbetering van het lager Schoolwezen aldaar.*

Bosch, (H. M.) *Voorzanger te Oostwold.*

Bourdon, (N. J.) *Fransch Kostschoolhouder te Vlissingen.*

Bouwmeester, (A. den) *Schoolonderwijzer te Alphen.*

Braam, (P. v.) *Boekhandelaar te Dordrecht.*

Brandenburg, (C.) *Boekhandelaar te Zaandijk.*

Brandenhorst, (B.) *Fransch en Nederduitsch Kostschoolhouder te Heerewaarden.*

Brave, (W.) *Boekhandelaar te Amsterdam.*

Breebaart, (J.) *Boekhandelaar te Hoorn.*

Breebaart, (Pr.) *V. D. M., te Westgraftdijk.*

Bregman, (Dirk) *Schoolonderwijzer te Hensbroek.*

Brink, (J. ten) *Hoogleeraar, en Lid der Commissie van Onderwijs voor het Departement Gelderland, te Harderwijk.*

Brink, G. Z., (J. ten) *Boekhandelaar te Amsterdam.*

Brinkhoff, (H.) *Stads Schrijf- en Rekenmeester te Arnhem.*

Brinkman, (Jan) *Schoolonderwijzer te Kudelstaart.*

Brinkman, (Willem) *Schoolonderwijzer te Noordscharwoude.*

Broedelet, (B.) *Fransch en Nederduitsch Schoolonderwijzer, en Organist te Utrecht.*

Brouwer, (J. W.) *Boekhandelaar te Leeuwarden.*

Brui-

Brauwer, (Simon) *Schoolonderwijzer te Groot schermer.*

Brining, (A.) *V. D. M., en Lid der Commissie van Onderwijs voor het Departement Friesland, te Pietersbierum.*

Brunner, (J. J.) *Fransch Kostschoolhouder te Amsterdam.*

Brus, (A.) *Schoolonderwijzer in het Burger-Weeshuis te Nijmegen.*

Brussel, (P. v.) *Schoolonderwijzer te Amsterdam*

Buijs, (Pieter) *Schoolonderwijzer in de Wieringerwaard.*

Buikfloot. (Het Plaatselijke Schooltoevoorzigt te)

Buis, (J. J.) *Schoolonderwijzer te Haren.*

Cabrie, (J.) *Stads Schoolonderwijzer in den Bosch.*

Charpentier, (J. L. A.) *Schoolonderwijzer te Amsterdam.*

Chrijstie, (A. A.) *Kostschoolhouder te Middelburg.*

Conrad, (F. W.) *Commissaris Inspecteur van 's Lands Waterwerken, op den huize Zwanenburg bij Halfweges.*

Cornel, (N.) *Boekhandelaar te Rotterdam.*

Corts, (Joh.) *Schoolonderwijzer te Lisse.*

Corver, (P.) *Schoolonderwijzer te Velsen.*

Coulbaut, (J H) *Boekhandelaar te Elburg.*

Coulon, (Jr V.) *Med. Doct., enz. te Leeuwarden.*

Court, (Mr. P E. de la) *Landdrost van Brabant, enz. enz., in den Bosch.*

Cress, (G. C. de) *Schoolonderwijzer te Empel, voor het Gezelschap Onderwijzers onder de Zinspreuk: Het Nut der Jeugd Strekt ons tot vreugd.*

Dam, (Mr. H. v.) *Lid der Commissie van Onderwijs voor het Departement Brabant, te Bergen op den Zoom.*

Deeleman, (P.) *Schoolonderwijzer te Noordwijk aan Zee.*
Deene, (....) *te . . .*
Deinse, (A. v.) *V. D. M., en Lid der Commissie van Onderwijs voor het Departement Zeeland, te Middelburg.*
Dellebarre, (J. Ph) *Fransch en Nederduitsch Schoolonderwijzer te Leyden.*
Derks, (F.) *Lid der Commissie van Onderwijs voor het Departement Braband, te Hapt.*
Diepeningen, (P. v.) *Schoolonderwijzer en Voorzanger aan de Bilt.*
Dijke, (J. van) *Schoolonderwijzer te Hoedekenskerke.*
Dill, (A. W.) *Schoolonderwijzer in den Haag.*
Ditmarsch, (D W.) *te Broek in Waterland.*
Doekema, (P.) *Boekhandelaar te Groningen.*
Donker Curtius, (H. H.) *V. D. M., en Lid der Commissie van Onderwijs voor het Departement Gelderland, te Arnhem.*
Doorn, (Mr. A. van) *Landdrost van Zeeland, enz enz., te Middelburg.*
Doornen, (J. v.) *Fransch en Nederduitsch Schoolonderwijzer te Maasfluis.*
Dozij, (J.) *V D. M., en Lid der Commissie van Onderwijs voor het Noordelijk gedeelte van het Departement Holland, te Hoogkarspel.*
Driel. (J. v.) *Schoolonderwijzer in de Stads Armenschool te Rotterdam.*
Dries en Zoon, (C. v. d.) *Boekhandelaars te Rotterdam.*
Ebels, (E.) *Schoolonderwijzer te . . .*
Ebens, (E. H) *Schoolonderwijzer te Krewert.*
Eck, (C. Fransen van) *Hoogleeraar, en Lid der Commissie van Onderwijs voor het Departement Overijssel, te Deventer.*
Eerde, (J. R. v.) *Hoogleeraar, en Lid der Com-*

Commisfie van Onderwijs voor het Departement Groningen, te Groningen.
Eijk, (A. v.) Schoolonderwijzer te Wilveen.
Emmelot, (M. A.) Stads Schoolonderwijzer te Deventer.
Ende, (A. v d.) Inspecteur van het Lager Schoolwezen en Onderwijs, enz. enz., te Haarlem.
Engelberg, (...) Ondermeester te Gouda.
Enschedé en Zonen, (J.) Boekhandelaars te Haarlem.
Enfink, (J.) Schoolonderwijzer te Verden.
Enema, (J. A.) Schoolonderwijzer te Kropswolde.
Erasmus, (A.) Schoolonderwijzer in den Haag.
Ewijk, (J. J. v.) Schoolonderwijzer en Voorzanger te Vleuten.
Felix, (B.) Schoolonderwijzer te Boskoop.
Floh, (J. H.) V. D. M., en Lid der Commisfie van Onderwijs voor het Departement Overijsfel, te Enschedé.
Franck, (...) Boekhandelaar te Enkhuizen.
Fremerij, (N. C. de) Ontvanger, en Lid der Commisfie van Onderwijs voor het Departement Utrecht, te Utrecht.
Gavere, (Mr. P. de) Lid van het Departementaal Geregt hof van Stad en Landen van Groningen, te Groningen.
Geelhoed, (D.) Schoolonderwijzer te Gouda.
Gelder, (A. H. v.) V. D. M., te Amsterdam.
Gerwich, (...) Schoolonderwijzer te Linschoten.
Geuns, (J. v.) V. D. M., en Lid der Commisfie van Onderwijs voor het Noordelijk gedeelte van het Departement Holland, te Leyden.
Geuns, (M. v.) J. Z., V. D. M., te Haarlem.
Ghele, (H.) Schoolonderwijzer te Haarlem.
Giebe, (H. J.) Commis der Posterijen, te Grave.
Gout, (G. v d.) V. D. M., te Noordschurwoude.

Goreum, (C v.) *Boekhandelaar te Sneek.*
Gosfenberg, (H. J.) *Nederduitsch en Fransch Schoolonderwijzer te Enschede.*
Graaf, (D. de) *Fransch Kostschoolhouder te Gorinchem.*
Grau, (Johannes) *tweede Onderwijzer in het Aalmoezeniers Weeshuis te Amsterdam.*
Gregoire, (Philippe) *Schoolonderwijzer te Amsterdam.*
Groen, (Jan) *Schoolonderwijzer te Hoogwoud.*
Groenewoud, (Jan) *te Koedijk.*
Groningen. (De Departementsschool der Maatschappij: *Tot Nut van 't Algemeen*, te)
Groos, (C.) *Schoolonderwijzer te Michiels-Gestel.*
Groot, (P. de) *Boekhandelaar te Delft.*
Groot, (Pieter de) *Schoolonderwijzer in de Beemster.*
Guijot, (H. D.) *V. D. M., en Lid der Commissie van Onderwijs voor het Departement Groningen, te Groningen.*
Haag (De Commissie der School van het Departement den) *der Maatschappij:* Tot Nut van 't Algemeen.
Haag. (De Plaatselijke Schoolcommissie in den)
Haan, (P.) *te Crommenie.*
Haar, (S. ter) *Fransch Kostschoolhouder te Amsterdam.*
Haarlem (De Commissie der Schole van het Departement) *der Maatschappij:* Tot Nut van 't Algemeen.
Hagen, (K.) *Schoolonderwijzer te Huizen.*
Hahn, (Mr. J. G. H.) *in den Haag.*
Hammendorp, (Huibert) *Schoolonderwijzer te Rotterdam.*
Haring, (E.) *Custos te Apeldoorn.*
Heer, (Gerrit de) *te Alkmaar.*

Heij,

Hij, (J. v. d.) *Boekhandelaar te Amſterdam.*
Heining, (J. W.) *Schoolonderwijzer te Oldenzaal.*
Hemert, (G. A. v.) *Schoolonderwijzer en Voorzanger te 's Graveland.*
Hemert, (Mr. W. F. van) *Aſſeſſor in Overijſſel, enz. enz., te Zwolle.*
Hendrikſen, (G. W. v.) *Boekhandelaar te Schiedam.*
Hendrikſen, (J.) *Boekhandelaar te Rotterdam.*
Hoedenburg, (J.) *Schoolonderwijzer aan den Hondſdijk.*
Hoffede, (Mr. P.) *Landdroſt van Drenthe, enz. enz., te Aſſen.*
Hol, (G.) *Schoolonderwijzer te Made.*
Hoogeta, (H.) *Lid der Commiſſie van Onderwijs voor het Departement Gelderland, te Nijmegen.*
Hoogwegen, (Hendrik) *te Schiedam.*
Hooten, (J. v.) *Schoolonderwijzer te Gouda.*
Hoogtraf, (D.) *Boekhandelaar te Amſterdam.*
Houtrijve, (J. v.) *Boekhandelaar te Dordrecht.*
Huber, (J. L.) *Droſt in het Departement Vriesland, te Francker.*
Huibrechts, (C.) *Schoolonderwijzer te Catwijk aan Zee.*
Huisman, (Mr. C. G) *Landdroſt van Maasland, enz. enz., in den Haag.*
Jager, (J. de) *Schoolonderwijzer te Reeuwijk.*
Jacobs, (Iſak) *Schoolonderwijzer te Buitenpoſt.*
Jacobs, (T.) *Schoolonderwijzer te Heerenveen.*
Ijzerman, (P. H.) *Onderwijzer in de Leerſchool der Amſterdamſchen Eerſten Departements der Maatſchappij: Tot Nut van 't Algemeen.*
Ingen, (... v.) *Directeur van de Fundatie van de Vrouwe van Renswoude, te Utrecht.*
Jong, (... de) *Schoolonderwijzer te Gouda.*
Jong, (D. de) *Schoolonderwijzer te Hoogwoude.*

Jong, (E. de) *Fransch en Nederduitsch Kostschoolhouder te Woerden.*
Jongh, (A. de) *Schoolonderwijzer te Rotterdam.*
Jonghof, (A. H.) *Schoolonderwijzer te Winsum.*
Jordens, (J.) G. Z, *te . . . .*
Iterson, (F. H. v.) *Stads Kostschoolhouder te Schoonhoven.*
Iterson. (J. E. v.) *Fransch en Nederduitsch Kostschoolhouder te Alphen.*
Kampman, (A) *Boekhandelaar te Haarlem.*
Kantér, (S. de) *te . . . .*
Kappelhoff, (A.) *Kostschoolhouder te Amsterdam*
Karsenberg, (L. A.) *Boekhandelaar te Deventer.*
Kate, (J. ten) *V. D. M., te Noordbroek.*
Kempenaar, (Mr. L. A. van Andringa de) *Landdrost van Vriesland, enz enz., te Leeuwarden.*
Kieneker, (A) *Ondermeester te Rotterdam.*
Kleijnenberg, (E.) *te Groningen.*
Kleijnenbreugel, (Jan) *Schoolonderwijzer te Loenen.*
Kliefoot, (J. F.) *Ondermeester bij* L. Koops; *Kostschoolhouder te Amsterdam.*
Knap, (Jan) *Schoolonderwijzer te Broek in Waterland*
Koes, (P. H.) *Onderwijzer te Amsterdam.*
Koning, (C. de) L. Z., *te Haarlem.*
Koning, (L.) *Onderwijzer in de School van het Fransche Weeshuis in den Haag.*
Kooijmans, (J.) *Schoolonderwijzer te Cats.*
Koops, (Pieter) *Schoolonderwijzer te Medemblik.*
Kooten, (G. v.) *V. D. M., en Lid der Commissie van Onderwijs voor het Zuidelijk gedeelte van het Departement Holland, te Dordrecht.*

Koo-

Koorn, (J. B. van) *Schoolonderwijzer te Tzum-marum.*
Korpius, (H. J.) *V. D. M., te Twijfel en Kooten.*
Korff, (J. F.) *Lid der Commissie van Onderwijs voor het Departement Friesland, te Oude Berkoop.*
Kouwen (J. v. d.) Jr., *Schoolonderwijzer in den Haag.*
Kroes, (Willem) *te Oostzaandam.*
Kroon, (A.) *Schoolonderwijzer aan de Buitenhuis.*
Kruyff, (Mr. J. de) *te Leyden.*
Kuipers, (J.) *Eerste Onderwijzer bij de Departements Leer- en Kweekschool te Groningen.*
Kuipers, (J.) *Schoolonderwijzer te Noordbroek.*
Kuijpers, (...) *Schoolonderwijzer te Udenhout.*
Kwantes, (Jan) *Schoolonderwijzer te Kwadijk.*
Kwantes, (J.) *Schoolonderwijzer te Twisk*
Lalleman, (G.) *Schoolonderwijzer te Hendsbolrecijk.*
Lansel, (Jakob Hendrik) *Schoolonderwijzer te Serooskerke, in Schouwen.*
Lee, (P. van) *te Haarlem.*
Leergezelschap (Het) Concordia, *te Gouda.*
——— ——— ——— Tot onderlinge Verlichting en Verbetering, *te Leeuwarden.*
——— ——— ——— *te Idaard.*
Leyden, (F. van) van Westbarendregt, *Minister van Zijne Majesteit den Koning van Holland, tot de Binnenlandsche Zaken, enz. enz. enz*
Leyden. (De Plaatselijke Schoolcommissie te)
Lemke, (H.) *V. D. M., te Bornbergum.*
Leusep, (J. M. van) *Boekhandelaar te Amsterdam.*

Leotard, (...) *Onderwester in de Doopsgezinde Latynsche school te Rotterdam.*

Lewe (E.) van Middelstum, *Assistent in Groningen enz. enz.. te Groningen.*

Liefde, (P. de) *Schoolonderwijzer en Voorzanger te Sexbierum.*

Lijnden tot Lunenburg, (J. H. van) *Landdrost van Utrecht, enz. enz. te Utrecht.*

Linden, (J. v. d) *V. D. M., en Lid der Commissie van Onderwijs voor het Departement Gelderland, te Zutphen.*

Lion, (E.) *Boekhandelaar in den Bosch.*

Lits, (M. Rutsburg) *in de Zandpoort*

Maas, (K.) *V. D. M., te Zwammerdam.*

Maatsluis. (De Plaatselijke Schoolcommissie te)

Maatschappij (De) Tot Nut van 't Algemeen.

Manen, (J. v.) *A. Z., Lid der Commissie van Onderwijs voor het Departement Utrecht, te Rheenen*

Marken, (Pieter van) *Schoolonderwijzer te Calantsoog*

Marsum (Het Departement) *der Maatschappij*: Tot Nut van 't Algemeen.

Martens, (M) *V. D. M., en Lid der Commissie van Onderwijs voor het Departement Vriesland, te Helwert.*

Maurer, (A. R) *V. D. M., en Lid der Commissie van Onderwijs voor het Noordelijk gedeelte van het Departement Holland, te Groot-Schermer.*

Meerman (Mr. J.) van Dalem en Vuren, *Directeur Generaal voor de Kunsten en Wetenschappen enz. enz. in den Haag.*

Meijer, Schalekamp en v. d. Grampel, *Boekhandelaars te Amsterdam.*

Meijer, (Joh. Corn. van der) *Stads Schoolonderwijzer te Zierikzee.*

Mei-

[redacted] voor het Luidelijk gedeelte van
[redacted]partement Holland, te Rotterdam.
[redacted]) Schoolonderwijzer te Castricum.
[redacted]) Schoolonderwijzer te Limmen.
burg, (Het Departement) der Maatschap-
Tot Nut van 't Algemeen, 2 Exemplaren.
erie (Het) van Binnenlandsche Zaken van
Koningrijk Holland, 5 Exemplaren.
(Pieter) Schoolonderwijzer te Warme-
ten.
man, (J. H.) Boekhandelaar te Arnhem.
, (T.) Ondermeester bij F. Saubert, te
den.
urt, (J. C) Onderwijzer in eene der
konlefscholen te Utrecht.
, (L.) Schoolonderwijzer te Utrecht.
, (...) Schoolonderwijzer te Utrecht.
nder, (S. J.) Tweede Onderwijzer in de
artementsfschool der Maatschappij: Tot Nut
't Algemeen, te Leyden.
el, (A. v.) Lid der Commissie van On-
vijs voor het Departement Braband, te
Sheven.
en, (Pieter) Schoolonderwijzer te Zoeter-
r.

Niehof, (R. J.) *Rentmeester der Ommelanden, te Groningen.*

Niemeijer, (J.) *Onderwijzer in de Departementsschool der Maatschappij: Tot Nut van 't Algemeen, te Utrecht*

Nieuwboer, (H.) *Schoolonderwijzer in den Haag.*

Nieuwold, (J. H.) *V. D. M., en Lid der Commissie van Onderwijs voor het Departement Vriesland, te Warrega.*

Nieuwveen, (J. H.) *Schoolonderwijzer te Oostzaandam.*

Nijhoff (P.) *Boekhandelaar te Arnhem.*

Noman en Zoon, (D.) *Boekhandelaars te 's Bosch*

Nomen, (Gerrit) *op de Koog.*

Noordaa, (S. v. d.) *V. D. M., en Lid der Commissie van Onderwijs voor het Departement Brabant, te Dinthor.*

Numan, (A.) *V. D. M. en Lid der Commissie van Onderwijs voor het Noordelijk gedeelte van het Departement Holland, te Oude Niedorp.*

Oninк, (J. H.) *Stads Schoolonderwijzer te Amsterdam.*

Oomen, (A.) *Lid der Commissie van Onderwijs voor het Departement Brabant, op de Leek, onder de Hage, bij Breda.*

Oomkens, (J.) *Boekhandelaar te Groningen.*

Oosterprijk, (J.) *Schoolonderwijzer aan den Leydschen Dam*

Oostveen, (J. van) *Fransch Kostschoolhouder te Amsterdam*

Orden, (Gerrit van) *te Oostzaandam.*

Orree, (G. de) *Stads Schoolonderwijzer te Wijk bij Duurstede.*

Outhuijs, (G.) *V. D. M., en Lid der Commissie van Onderwijs voor het Zuidelijk gedeelte van het Departement Holland, te Bemmel.*

Over-

Overduis, (F.) *Boekhandelaar te Goes.*
Paddenburg en Zoon, (G. T. v.) *Boekhandelaars te Utrecht.*
Palm, (J. H v d) *Hoogleeraar te Leyden.*
Papegaaij, (G) *Fransch Kostschoolhouder te Weesp.*
Paspoort, (Mr. Z.) *te Middelburg.*
Patijn C. Z., (J.) *Schoolonderwijzer te Scheveningen.*
Peelen, (Barend) *te Weesp.*
Philips, (H. C.) *Stads Schoolonderwijzer te Almelo.*
Pironi, (J. U.) *Fransch-, Hoog- en Nederduitsch Kostschoolhouder te Bodegraven.*
Poelman en Zoon, (C.) *Boekhandelaars te Delft.*
Polderman, (A.) *Schoolonderwijzer te Vlaardingen.*
Pols, (J.) *Boekhandelaar te Rotterdam.*
Porkes, (D.) *Schoolonderwijzer te Puffelijk.*
Potthoff, (C.) *Schulres van Emmen enz. en Lid der Commissie van Onderwijs voor het Landschap Drenthe, op den Angelslo, bij Emmen.*
Pieter, (J. A. de) *Schoolonderwijzer te Vlijmen.*
Princen, (P. J.) *Onderwijzer op de Departementsschool, te Haarlem.*
Pronk, (J.) *Schoolonderwijzer aan de Helder.*
Prosman, (Arend) *Schoolonderwijzer te Voorhout.*
Pruim, (J. G.) *Schoolonderwijzer te Hardenberg.*
Ram, (H.) *Schoolonderwijzer aan den Mijdrechtschen Hoeff.*
Reddingius, (G. B.) *V. D. M., te Waardenburg en Neerijnen.*
Reijen, (C. v. d.) *te Leyden.*

Renesse, (J. v.) *tweede Onderwijzer in het Fransche Weeshuis in den Haag.*
Repelius, (F H) *V. D. M., en Lid der Commissie van Onderwijs voor het Departement Gelderland, te Echteld.*
Reisinger, (A.) *Fransch Schoolonderwijzer te Amsterdam.*
Ricke, (Hendrik) *Onderwijzer in de R. C. School te Utrecht.*
Ridder, (H. de) *Schoolonderwijzer en Voorzanger te Amerongen.*
Riet, (J. J. v.) *Schoolonderwijzer te Nuland.*
Rijnberg, (...) *Schoolonderwijzer te Serooskerken, in Schouwen.*
Ris, (P) *te Hoorn.*
Roijen, (J. v.) *Fransch Kostschoolhouder te Gouda.*
Romar, (D.) *Boekhandelaar te Franeker.*
Roodenburg, (M) *Schoolonderwijzer te Diemen.*
Rook, (Mr P. A. de) *Lid der Commissie van Onderwijs voor het Departement Gelderland, te Zalt-Bommel.*
Sinde, (J. J. v. d.) *Boekhandelaar te Middelburg.*
Sanders, (W.) *V. D. M., en Lid der Commissie van Onderwijs voor het Departement Overijssel, te Vollenhoven.*
Sart, (J du) *Ondermeester bij* J. J. Brunner, *te Amsterdam.*
Saubert, (F.) *Fransch Schoolonderwijzer te Leyden.*
Schaick, (N J. van) *Tweede Onderwijzer in de School van* B. Broedelet, *te Utrecht.*
Scheer, (J. v. d) *Boekhandelaar te Coeverden.*
Scheltens, (W.) *V. D. M., te Oosterhesselen.*
Schepers, (J. H) *Custos te Dinxperloo.*
Schetsborg, (C.) *Schoolonderwijzer te Zuidbroek.*
Schoemaker, (R.) *Schoolonderwijzer te Westgraftdijk.*

Schole

Scholma, (D.) *Schoolonderwijzer op de Leek.*
Schoonhoven, (J. v.) *Boekhandelaar te Utrecht;*
Schoman, (H.) *Schoolonderwijzer te Warmenhuizen.*
Schraidt, (Mr. C. J.) *Kostschoolhouder te Leyden.*
Schrenders *en* Hagoort, *te Dordrecht*
Schuller, (H. C.) *Eerste Ondermeester in de Leerschool voor Jongelingen des Amsterdamschen Eersten Departements der Maatschappij:* Tot Nut van 't Algemeen.
Serrurier, (J. F.) *Lid van den Raad van Financien, en van de Commissie van Onderwijs voor het Departement Overijssel, te Zwol.*
Siegenbeek, (M.) *Hoogleeraar te Leyden.*
Sijpestein, (W.) *te Asfendelft.*
Simons, (A.) *V. D. M., en Lid der Commissie van Onderwijs voor het Departement Utrecht, te Thamen, aan den Uithoorn.*
Sloet, (D. v. d.) *Schoolonderwijzer te Aarlanderveen*
Schlaiter, (H. G.) *Lid der Commissie van Onderwijs voor het Departement Utrecht, te Amersfoort.*
Smit, (G.) *V. D. M., en Lid der Commissie van Onderwijs voor het Landschap Drenthe, te Meppels.*
Smit, (J.) *Schoolonderwijzer te Nieuwolde.*
Smit, (J.) *Schoolonderwijzer in de Diakonieschool te Groningen.*
Smit, (Klaas) *Schoolonderwijzer te Oude Niedorp.*
Smit, (Willem) *te Asfendelft.*
Smits, (D. H.) *Schoolonderwijzer en Voorzanger te Amelijde.*
Smits, (J.) *Schoolonderwijzer te Sprang.*
Snel, (G. H.) *Stads Schoolonderwijzer te Lochem.*
Soetens, (A.) *Custos te Vorgten.*

Soeters, (G.) *Schoolonderwijzer en Organist te Neede.*
Spaan, (J. C.) *Schoolonderwijzer te Westmaas.*
Spaarndam. (Het Plaatselijk Schoolbestuur te)
Spoelstra, (B.) *Lid der Commissie van Onderwijs voor het Zuidelijk gedeelte van het Departement Holland, in den Haag.*
Spruijtenburg, (P.) *Schoolonderwijzer te Hoorn.*
Spuij, (A. v. d.) *Schoolonderwijzer in den Haag.*
Stant, (T.) *Schoolonderwijzer te Bergen.*
Stengh, (W. v. d.) *te Leyden.*
Stijrum, (Mr. J. van) *Landdrost van Amstelland, enz. enz., te Haarlem.*
Stoker, (H.) *Onderwijzer in de Departements Leer- en Kweekschool te Groningen.*
Stork, (G. W.) *V. D. M., en Lid der Commissie van Onderwijs voor het Departement Overijssel, te Weerselo*
Swaag, (W. v. d.) *V. D. M., te Oosterbaule.*
Swan, (A. v. d.) *Onderwijzer in het Weeshuis der Vereenigde Doopsgezinden te Amsterdam.*
Sweben, (H.) *Boekhandelaar te Schiedam.*
Swinderen, (Mr. Th. v.) *Lid der Commissie van Onderwijs voor het Departement Groningen, te Groningen.*
Tervoen en Zoon, (De Wed. J. v.) *Boekhandelaars te Utrecht.*
Thierrij en Mensing, (De Erven) *Boekhandelaars in den Haag.*
Thomasson, (H. J.) *Lid der Commissie van Onderwijs voor het Departement Gelderland, te Lochem.*
Tiel, (J.) *Boekhandelaar te Amsterdam.*
Timmer, (C.) *Boekhandelaar te Amsterdam.*
Tinga, (E.) *Hoogleeraar, en Lid der Commissie van Onderwijs voor het Departement Groningen, te Groningen.*

Ton-

Teukens, (Mr. J.) *Lid der Commissie van Onderwijs voor het Departement Overijssel, te Vestevelde.*
Tijl, (F.) *Schoolonderwijzer in de Beverwijk.*
Uijttenhoven, (A.) *V. D. M., en Lid der Commissie van Onderwijs voor het Departement Zeeland, te Brouwershaven.*
Varik, (G. van) *Fransch Kostschoolhouder te Amsterdam.*
Veen, (Dirk van der) *Stads Schoolonderwijzer te Haarlem.*
Veen, (F. van der) *Schoolonderwijzer te Valkenburg*
Veen, (Hendrik) *Schoolonderwijzer te Zuidschermer.*
Veen, (J. v. d.) *Onderwijzer in het Stads Weesen Kinderhuis te Zwolle.*
Veen, (W. v. d.) *Stads Schoolonderwijzer te Montfoort.*
Veening, (G. J.) *Schoolonderwijzer te Witmarzum.*
Venker, (Andries) *Onderwijzer in de Departementsschool der Maatschappij:* Tot Nut van 't Algemeen, *te Leyden.*
Verheijen, (Mr A. J. J. H.) *Assessor in Brabant, enz. enz., te Grave*
Verhoeven, (J.) *Schoolonderwijzer in de Haarlieg.*
Vermeij, (Albertus) *Stads Schoolonderwijzer te Leyden.*
Vertuin, (D. G.) *Schoolonderwijzer te Leeuwarden.*
Vieweg, (J C.) *Boekhandelaar te Nijmegen.*
Vis, (D.) *Boekhandelaar te Rotterdam.*
Vis, (J.) *Schoolonderwijzer te Sloten.*
Visser, (C.) *Boekhandelaar te Medenblik.*
Visser, (H.) *Fransch en Nederduitsch Kostschoolhouder te Abcoude.*

Visser, (H. W. C A.) *V. D. M., en Lid der Commissie van Onderwijs voor het Departement Friesland, te Warns.*

Visser, (J.) *Schoolonderwijzer te Nieuwendam.*

Vlaanderen, (J.) *Onderwijzer in het Weeshuis der Waalsche Gemeente te Amsterdam.*

Vletter, (W. C de) *Schoolonderwijzer te Rotterdam.*

Vliert, (Joh. v. d.) *Schoolonderwijzer in het Burger-Weeshuis te Amsterdam.*

Vliet, (W. v.) *Boekhandelaar te Amsterdam.*

Vlissingen, (Het Departement) *der Maatschappij:* Tot Nut van 't Algemeen.

Voorhout, (Frans) *te Alkmaar.*

Vos, (J.) *Schoolonderwijzer in de Stads Armenschool te 's Bosch.*

Vos van Steenwijk, *Landdrost van Gelderland, enz. enz., te Arnhem.*

Vries, (J. de) *Schoolonderwijzer te Rhenoij.*

Vries, (Mr. Th. de) *Lid der Commissie van Onderwijs voor het Noordelijk gedeelte van het Departement Holland, te Edam.*

Vriesman, (Corn.) *Schoolonderwijzer te Schermerhorn.*

Vpijst, (Pieter) *Schoolonderwijzer te Egmond aan Zee.*

Wagemaker, (H de) *Schoolonderwijzer te Westcapelle.*

Wagenmaker, (Corn.) *Schoolonderwijzer te Egmond op den Hoef.*

Walger, (J.) *Schoolonderwijzer te 's Bosch.*

Wansleven, (W. C.) *Boekhandelaar te Zutphen.*

Warmelink, (G. J.) *Schoolonderwijzer op het Vlieland.*

Warreman, (J.) *Schoolonderwijzer te Watergang.*

Waterman, (H.) *Voorzanger te Sappemeer.*

Wee-

Vremen, (B. van) *V. D. M., en Lid der Commissie van Onderwijs voor het Departement Friesland, te Leeuwarden.*

Veerdestijn, (H. v.) *Schoolonderwijzer te 's Bosch.*

Weezel, (S G) *Schoolonderwijzer te Waisenaar.*

Weldijk, (J.) *V. D. M., en Lid der Commissie van Onderwijs voor het Zuidelijk gedeelte van het Departement Holland, te Gouda.*

Well, (W. van der) *Stads Schoolonderwijzer te Amsterdam.*

Wertz, (C.) *Lid der Commissie van Onderwijs voor het Noordelijk gedeelte van het Departement Holland, te Amsterdam.*

Wester, (H.) *Lid der Commissie van Onderwijs voor het Departement Groningen, in de Onde Pekel-Aa.*

Westerbaan, (C. W.) *V. D. M., te Amsterdam.*

Westerhof, (K.) *Schoolonderwijzer te Noordwolde.*

Weststraten, (M) *Schoolonderwijzer te Wolphaartsdijk.*

Wiarda, (P.) *Boekhandelaar te Leeuwarden.*

Wichers, (Mr. H L.) *Landdrost van Groningen, enz enz. te Groningen.*

Wigmore, (J.) *Schoolonderwijzer te Leeuwarden.*

Wijk, (J. v.) Roelandsz., *Onderwijzer in de Leerschool des Amsterdamschen Eersten Departements der Maatschappij:* Tot Nut van 't Algemeen.

Wijn, (Jan) *Schoolonderwijzer te Wieringen.*

Wijnands, (W.) *Boekhandelaar te Amsterdam.*

Wilcman, (J. F.) *Schoolonderwijzer te Lopersum.*

Winkelman, (H.) *Schoolonderwijzer te Bergenhein.*

Wit, (Klaas de) *Schoolonderwijzer te Zwaag.*
Wit, (P. de) *Schoolonderwijzer te Hoogkarspel.*
Witlage, (H. G.) *Tweede Ondermeester bij* J. v. Wijk, Roelandsz., *in de Leerschool des Amsterdamschen Eersten Departements der Maatschappij:* Tot Nut van 't Algemeen.
Wittenrood, (H.) *Fransch Kostschoolhouder te Voorburg.*
Woelderen, (H. W. van) *V. D. M., en Lid der Commissie van Onderwijs voor het Departement Gelderland, te 's Heerenberg.*
Wormerveer, (Het Departement) *der Maatschappij:* Tot Nut van 't Algemeen.
Zandwijk, (C. v.) *Schoolonderwijzer te Hellevoetsluis*
Zee, (Fredrik) *Schoolonderwijzer in de Wijde Wormer.*
Zevenhuizen, (J.) *Schoolonderwijzer te Muiden.*
Zevenhuizen, (P.) *Stads Schoolonderwijzer te Hoorn.*
Zoete, (H. de) *Schoolonderwijzer te Loosduinen.*
Zoeter, J. Z., (J.) *Schoolonderwijzer te Middelburg.*
Zoeterwoude. (Het Gemeentebestuur te)
Zoom, (Korn. v.) *Stads Schoolonderwijzer te Goes.*
Zuidema, (W.) *Boekhandelaar te Groningen.*
Zuithof, (J. J.) *Voorzanger te Visvliet.*
Zwaan, (Jan) *Schoolonderwijzer te Leyderdorp.*
Zwart, (R. J.) *Custos te Warfum.*

BIJDRAGEN

BETREKKELIJK DEN

STAAT

EN DE

VERBETERING

VAN HET

CHOOLWEZEN

IN HET

KONINGRIJK HOLLAND.

VIII. DEEL I. STUK.

(*Januarij* 1808.)

Te LEYDEN *bij*
D. DU MORTIER EN ZOON.
M D C C C V I I I.

ALGEMEENE LIJST

VAN

SCHOOLONDERWIJZERS,

die, door eenig Schoolbeſtuur of Commiſſie van Onderwijs geëxamineerd, uit kracht van den verkregen rang alleen geregtigd zijn, om, evenredig met denzelven, te ſtaan naar vacante ſcholen. Gaande tot ultimo December 1807. (*)

SCHOOLONDERWIJZERS

VAN DEN

EERSTEN RANG.

H. J. S. *Bevel*, 15 April 1807, oud 31 j. Bij de Comm. van Holl. Noord. ged. Openbaar Schoolonderwijzer te Leyden. Bezat den tweeden rang.

N.

(*) In den algemeenen Bladwijzer op het zevende Deel, geplaatst in het Nommer voor December 1807,

N. Callegoed, 16 April 1807, oud 27 j. Bij de Comm. van Gelderland. Huisonderwijzer te Arnhem. Bezat den tweeden rang.

P. Elsman, 16 Julij 1807, oud 37 j. Bij de Comm. van Zeeland. Op. Schoolonderw. te 's Gravenpolder. Bezat den tweeden rang.

D. Geelhoed, 16 Dec. 1807, oud 35 j. Bij de Comm. van Holl. Zuid. ged. Op. Schoolonderw. te Gouda.

J. Glazer, 14 April 1807, oud 37 J. Bij de Comm. van Gelderland. Op. Fransch Kostschoolhouder te Goes.

J. L. Nauta, 15 Oct. 1806, oud 26 j. Bij de Comm. van Gelderland. Op. Fransch Kostschoolhouder te IJsselstein.

P. de Raadt, 16 Dec. 1807, oud 44 j. Bij de Comm. van Holl. Zuid. ged. Bijz. Schoolonderw. te Rotterdam.

F. Tuijl, 16 Dec. 1807, oud 36 j. Bij de Comm. van Holl. Zuid. ged. Op. Schoolonderw. te Hekendorp.

SCHOOL-

hadden mede moeten voorkomen de perſonen, welke gedurende dat jaar tot eenigen rang van Schoolonderwijzer werden geëxamineerd en geadmitteerd, en als zoodanig in onderſcheiden Nommers der *Bijdragen* vermeld ſtaan; dan men hield het, deels tot gerief van de genen, voor welke deze opgaven geſchieden, deels ook wegens de veranderingen, welke in deze Lijsten reeds gekomen zijn, gevoegelijker, eene geheel nieuwe Lijst te geven van alle de tot ultimo December 1807 geëxamineerde en daardoor gequalificeerde perſonen om te ſtaan naar zoodanige vacante Scholen, als waartoe hunne verſchillende rang hen wettigt.

SCHOOLONDERWIJZERS VAN DEN TWEEDEN RANG.

A.

J. Andriessen, 2 April 1807, oud 21 j. Bij de Comm. van Holl. Zuid. ged. Ondermeester in den Haag.

N. Anslijn, N. Z., 9 Maart 1803, oud 25 j., Bij het Schoolb. van Texel. Op. Schoolonderw. te Haarlem.

J. J. van Asperen, 9 Dec. 1801, oud 24 j. Bij het Schoolb. van de Dommel. Op. Fransch Kostschoolhouder te Delfshaven.

B.

D. Baan, 8 Junij 1803, oud 30 j. Bij het Schoolb. van de Delf. Op. Schoolonderw. te Harmelen.

R. N. van der Baan, 10 Maart 1802. Bij het Schoolb. van de Eems. Op. Schoolonderw. te Hindeloopen.

W A. Baars, 10 Maart 1802 Bij het Schoolb. van den Rijn. Op. Schoolonderw. te Bolsward.

G W Baldé, 2 April 1807, oud 23 j. Bij de Comm. van Holl. Zuid. ged. Ondermeester in den Haag. Bezat den vierden rang.

T. Berends, 7 Octob 1801, oud 24 j. Bij het Schoolb. van de Delf. Op. Fransch Kostschoolhouder te Harderwijk.

P. Barneuw, 16 Dec. 1801, oud 21 j. Bij het Schoolb. van de Delf. Ondermeester te Zaandijk.

A. Baske, 15 Maart 1806, oud 33 j. Bij het Schoolb. van Vriesland. Op. Schoolonderw. te Haarlem.

P. D. Bazendijk, 9 Maart 1803, oud 22 j. Bij het Schoolb. van de Delf. Op. Schoolonderw. te Tiel.

H. J. Beekman, 8 Sept. 1802, oud 24 j. Bij het Schoolb. van de Delf. Bijz. Schoolonderw. op de Departementsschool in den Haag.

J. Beijer, 12 Febr. 1807, oud 20 j. Bij de Comm. van Holl. Zuid. ged. Ondermeester te Schiedam.

M. van der Bel, 13 Dec. 1805, oud 22 j. Bij het Schoolb. van Zeeland. Op. Schoolonderw. te Heinkenszand.

J. G. Rijk van den Berg, 5 Junij 1804. Bij het Schoolb. van Utrecht. Op. Schoolonderw. te Amsterdam.

M. H. Bersma, 20 Aug. 1806. Bij de Comm. van Vriesland. Op. Schoolonderw. te Steenwijkerwoud.

Q. Blanche, 14 Oct. 1807, oud 48 j. Bij de Comm. van Utrecht. Thans Bijz. Schoolonderw. op eene der Diakoniescholen te Utrecht.

G. Bloemendaal, 9 Maart 1803, oud 28 j. Bij het Schoolb. van de Delf. Op. Schoolonderw. te Waddinxveen.

J. P. Bloemh f, 6 Junij 1804. Bij het Schoolb. van Groningen. Op. Schoolonderw. te Noordbroek.

G. Blok, 8 Junij 1803, oud 23 j. Bij het Schoolb. van de Delf. Op. Schoolonderw. aan den Bergschen Hoek.

A. L. J. Bluchet, 15 Julij 1807, oud 42 j. Bij de

de Comm. van Braband. Fransch Schoolonderw. in den Bosch.

J. Bilhuis, 10 Maart 1802. Bij het Schoolb. van de Eems. Op. Schoolonderw. te Kanaan.

A. Borggreven, 6 Maart 1805. Bij het Schoolb. van Groningen. Kascos te Bello.

H. Braak, 11 Janij 1802. Bij het Schoolb. van de Eems. Schoolonderw. te Groningen.

J. Braubergen, 11 Junij 1802. Bij het Schoolb. van de Eems. Op. Schoolonderw. te Monnikendam.

J. Brinkman, 6 Maart 1805. Bij het Schoolb. van Utrecht. Op. Schoolonderw. te Maarssen.

W. Brinkman, 8 Dec. 1801, oud 24 j. Bij het Schoolb. van Texel. Op. Schoolonderw. te Noordscharwoude.

J. de Bruin, 15 Julij 1807, oud 21 j. Bij de Comm. van Holl. Noord. ged. Op. Schoolonderw. te Breukelen.

A. Brus, 14 Julij 1807, oud 23 j. Bij de Comm. van Gelderland. Op. Schoolonderw. te Nijmegen. Bezat den derden rang.

A. S. de Bruijn, 12 Feb. 1807, oud 26 j. Bij de Comm. van Holl. Zuid. ged. Bijz. Schoolonderw. te Rotterdam.

R. Buitenweerd, 14 Oct. 1807, oud 20 j. Bij de Comm. van Gelderland. Provis. Schoolonderw. te Twello. Bezat den derden rang.

D. van der Burg, 15 April 1807, oud 29 j. Bij de Comm. van Holl. Noord. ged. Op. Schoolonderw. te Naarden.

R. L. van Buuren, 13 Aug. 1806, oud 17 j. Bij de Comm. van Utrecht. Ondermeester en Huisonderwijzer te Utrecht.

C.

A. van Capelle, 16 Dec. 1807, oud 28 j. B
de Comm. van Holl. Zuid. ged. In den Haa
Bezat den vierden rang.
D. le Clerk, 15 Oct. 1806, oud 30 j. Bij
Comm. van Braband. Schoolonderw. te Zu
dert.
J. Cloppenburg, 15 April 1807, oud 52 j. I
de Comm. van Vriesland. Op. Schoolonder
te Ilst.
L. C. Cnoplus, 14 Oct. 1807, oud 18 j. Bij
Comm. van Gelderland. Adsistent bij zijn
Vader. Bezat den derden rang.
P. Cerver, 10 Junij 1802. Bij het Schoolb. v
Texel. Op. Schoolonderw. te Velzen.

D.

J. van Dam, 10 Maart 1802, oud 36 j. Bij h
Schoolb. van de Delf. Op. Schoolonderw.
Hazerswoude.
H. Deeleman, 9 Junij 1802, oud 22 j. Bij h
Schoolb van de Delf. Bijz. Schoolonderw.
de Departements School te Alkmaar.
A. Deenik, 5 Maart 1805, oud 22 j. Bij h
Schoolb. van Holl. Zuid. ged. Op. Fran
Kostschoolhouder te Tiel.
B. van Dijk, 10 Maart 1802. Bij het Schoo
van de Eems. Op. Schoolonderw. in de ou
Pekel-A.
R. Dijksterhuis, 15 Oct. 1806, oud 22 j. Bij
Comm. van Groningen. Kustos te Beerta.
D. Dilling, 3 Junij 1807, oud 38 j. Bij
Comm. van Groningen. Bijz. Schoolonder
in het Arm- en Kinderhuis te Groningen.
J. van Dobben, 15. Oct. 1806, oud 34 j.

de Comm. van Holl. Noord. ged. Bijz. Schoolonderw. te Haarlem.

J. van Doornen, 12 Febr. 1807, oud 39 j. Bij de Comm. van Holl. Zuid. ged. Op. Fransch, Engelsch en Ned. Kostschoolhouder te Maasſluis.

P. Doxa, *L. Z*, 7 Sept 1802, oud 20 j. Bij het Schoolb. van Schelde en Maas. Op Schoolonderw. te Nieuwerkerk.

J. van Driel, 9 Maart 1803, oud 26 j. Bij het Schoolb. van de Delf. Op. Schoolonderw. te Rotterdam.

E.

O. H. Ebens, 5 Maart 1806. Bij het Schoolb. van Groningen. Voor dezen Op. Schoolonderw. te Krewert.

L. van Eek, 15 April 1807, oud 25 j. Bij de Comm. van Holl. Noord ged. Op. Fransch en Ned. Schoolonderw. te Meerkerk.

K. van Eek, 2 April 1807, oud 21 j. Bij de Comm. van Holl. Zuid. ged. Op. Schoolonderw. te Rugge en Oosterland. Bezat den derden rang.

H. Eiſingh, 15 Oct. 1806, oud 27 j. Bij de Comm. van Vriesland. Op. Schoolonderw. te Westerbork.

J. Engelvaart, 8 Dec. 1802. Bij het Schoolb. van Schelde en Maas. Adjunct Inſpecteur van de Zee- en Waterwerken in Zeeland.

F.

S. Nieuwenhuis Fernim, 15 April 1807, oud 25 j. Bij de Comm. van Drenthe. Op. Schoolonderw. te Haaſelt. Bezat den derden rang. Zie de Lijst van Maart 1807.

J. Fokkens, 8 Dec. 1802. Bij het Schoolb. van de Eems. Schoolonderw. te Lippenhuizen.

J. du Four, 24 Dec. 1806, oud 27 j. Bij de Comm. van Zeeland. Bijz. Schoolonderw. te te Middelburg.

H. Freem, 13 Maart 1804. Bij het Schoolb. van Utrecht. Op. Schoolonderw. te Cockengen.

G.

J. van Geelen, 6 Oct. 1802, oud 23 j. Bij het Schoolb. van de Delf. Op. Schoolonderw. te Moordrecht.

P. J. J. Germain, 14 April 1807, oud 43 j. Bij de Comm. van Braband. Op. Fransch en Ned. Kostschoolhouder te Etten.

N. Gerwig, 13 Aug. 1806, oud 23 j. Bij de Comm. van Utrecht. Op. Schoolonderw. te Linschoten.

P. C. Görlitz, 14 Oct. 1806, oud 22 j. Bij de Comm. van Holl. Zuid. ged. Bijz. Fransch en Ned. Schoolonderwijzer te Rotterdam.

J. Grau, 15 April 1807, oud 24 j. Bij de Comm. van Holl. Noord. ged. Ondermeester te Amsterdam.

C. Grim, 10 Maart 1802. Bij het Schoolb. van de Eems. Adjunct Schoolonderw. te Langakkerschans.

J. Grimmius, 8 Dec. 1802. Bij het Schoolb. van de Eems. Schoolonderw. te Groningen.

E. Gritters, in Nov. 1805, oud 30 j. Bij het Schoolb. van Overijssel. Op. Schoolonderw. te Meppelt.

J. Groen, 9 Dec. 1801. Bij het Schoolb. van de Eems. Schoolonderw. te Groningen.

W. Groenendijk, 21 April 1802, oud 21 j. Bij het Schoolb. van de Delf. Op. Schoolonderw. aan de Oude Tonge.

J.

J. *de Groot*, 14 Oct. 1806, oud 29 j. Bij de Comm. van Holl. Zuid. ged. Adfiftent bij zijn Vader te Sliedrecht.

H.

G. *ter Haar*, J. Z., 16. April 1807, oud 22 j. Bij de Comm. van Gelderland. Op. Fransch Schoolonderw. te Doetichem.

W. *van Haarst*, 15 April 1807. oud 22 j. Bij de Comm. van Holl. Noord. ged. Op. Schoolonderw. aan den Burgt op Texel. Bezat den derden rang.

M. *de Haas*, 8 Dec. 1802, oud 28 j. Bij het Schoolb. van de Delf. Op. Schoolonderw. te Kapellen op den IJsfel.

P. *Hage*, 15 Julij 1807, oud 22 j. Bij de Comm. van Holl. Noord. ged. Bijz. Schoolonderw. te Amsterdam.

H. *Hammendorp*, 10 Maart 1802, oud 28 j. Bij het Schoolb. van de Delf. Bijz. Schoolonderw. in eene der Diakonie-Scholen te Rotterdam.

J. *Hartman*, 14 Julij 1807, oud 20 j. Bij de Comm. van Gelderland. Thans Op. Schoolonderw. te Nijmegen. Bezat den derden rang.

J. *Hazenboek*, 5 Junij 1805 Bij het Schoolb. van Groningen. Custos te Schildwolde.

C. *van der Heiden*, 26 Maart 1802, oud 20 j. Bij het Schoolb. van den Dommel. Op. Schoolonderw. te Opheusden.

H. *van der Heijde*, 28 Julij 1807, oud 26 j. Bij de Comm. van Braband. Op. Schoolonderw. te Waardenburg in de Tielerwaard. Bezat den derden rang.

J. *van Heukelum*, 14 April 1807, oud 26 j. Bij de Comm. van Gelderland. Op. Schoolonderw. te Zalt-bommel.

W. van Heusden, 14 Oct. 1806, oud 19 j. Bij de Comm. van Holl. Zuid. ged. Ondermeester in den Haag.

J. Hoedenburg, 14 Julij 1807, oud 24 j. Bij de Comm. van Groningen. Bijschoolhouder op den Hamdijk onder Bellingwolde.

C. Hoffers, 15 Oct. 1806, oud 24 j. Bij de Comm. van Holl. Noord. ged. Bijz. Schoolonderw. te Haarlem.

J. P. Hornstra, 15 April 1807, oud 24 j. Bij de Comm. van Gelderland Ondermeester te Zutphen. Bezat den derden rang.

J. H. Houtman, 11 Junij 1802. Bij het Schoolb. van de Rems. Op. Schoolonderw. te Heveskes.

J. Huisman, 15 Oct. 1806, oud 28 j Bij de Comm. van Groningen. Op. Schoolonderw. in het Waar.

I. J.

A. Staal van Ingen, 5 Sept. 1804. Bij het Schoolb. van Gelderland. Op. Fransch Schoolonderw. te Heteren.

J. de Jager, 13 Maart 1804, oud 23 j. Bij het Schoolb. van Holl. Zuid. ged. Schoolonderw. in eene der Diakonie Scholen te Amsterdam.

P. Joffer, 14 Oct. 1807, oud 24 j. Bij de Comm. van Holl. Noord ged. Thans tweede Leermeester te Amsterdam.

C. de Jong, 15 Oct. 1806, oud 19 j. Bij de Comm. van Utrecht. Ondermeester te Utrecht.

C. J. de Jong, 13 Aug. 1806, oud 19 j. Bij de Comm. van Gelderland Ondermeester te Arnhem.

E. de Jong, 10 Dec. 1801, oud 26 j. Bij het Schoolb. van de Delf. Op. Schoolonderw. te Woerden.

W. de Jonge, 19 Nov. 1802, oud 24 j. Bij het Schoolb. van Schelde en Maas. Te Bruinisse. Thans geen Onderwijzer meer.

J. *Julius*, Gz., 15 April 1807, oud 24 j. Bij de Comm. van Gelderland. Ondermeester te Zutphen. Bezat den derden rang.

K.

P. *Kaptein*, 15 April 1807, oud 23 j. Bij de Comm. van Holl. Noord. ged. Ondermeester te Leyden.

L. *Kip*, 14 April 1807, oud 54 j. Bij de Comm. van Brabant. Schoolonderw. te Breda.

P. *Klein*, 26 Maart 1802, oud 33 j. Bij het Schoolb. van den Dommel. Op. Schoolonderw. in de Watergraafsmeer.

J. *Koning*, 15 April 1807, oud 23 j. Bij de Comm. van Holl. Noord. ged. Ondermeester te Zandvoort. Bezat den derden rang.

C. *Koning*, 5 Sept. 1804, oud 24 j. Bij het Schoolb. van Holl. Noord. ged. Bijz. Fr. en Ned. Schoolonderw. te Naarden.

J. *Koning*, 8 Dec. 1801, oud 25 j. Bij het Schoolb van Texel. Op. Schoolonderw. te Noordwijkerhout.

A. *Knoefs*, 22 Julij 1807, oud 24 j. Bij de Comm. van Holl. Zuid. ged. Ondermeester te Dordrecht.

D. *Kraai*, 1 April 1807, oud 25 j. Bij de Comm. van Utrecht. Op Schoolonderw. te Barneveld.

H. *Kremer*, 11 Junij 1802. Bij het Schoolb. van de Eems Op Schoolonderw. te Zuidhorn.

L. J. *Krieger*, 15 April 1807, oud 21 j. Bij de Comm. van Holl. Noord. ged. Ondermeester te Spaarndam. Bezat den derden rang.

H. *Kroefe*, 14 Oct. 1807, oud 19 j. Bij de Comm. van Drenthe. Wonende te Coeverden. Bezat den vierden rang.

J. *Kuijpers*, 11 Junij 1802. Bij het Schoolb.

van de Eems. Op. Schoolonderw. te Noordbroek.

W. J. Kuik, 26 Maart 1802. oud 21 j. Bij het Schoolb. van de Dommel. Voor dezen Op. Schoolonderw. te Hardinxveld.

H. van Kuik, 14 April 1807, oud 26 j. Bij de Comm. van Overijssel. Op. Schoolonderw. te IJsselmuiden.

J. R. Kuipers, 14 Oct. 1807. oud 26 j. Bij de Comm. van Drenthe. Op. Schoolonderw. te Twijzel. Bezat den derden rang.

L.

A. van der Lee, 14 Julij 1807. Bij de Comm. van Gelderland. Op. Schoolonderw. te Zijderveld. Bezat den derden rang.

J. van der Leeden, 13 Oct. 1807, oud 22 j. Bij de Comm. van Holl. Zuid. ged. Op. Schoolonderw. te Bergambacht.

J. J. de Ligny, 15 Oct. 1807, oud 25 j. Bij de Comm. van Zeeland. Schoolonderw. te Zierikzee.

W. Loran, 8 Junij 1802. Bij het Schoolb. van den Rijn. Op. Schoolonderw te Utrecht.

H. Luichjes, 9 Dec. 1801. Bij het Schoolb van de Eems. Op. Schoolonderw. te Scharmer.

M.

A. van Meeuwen, 10 Dec. 1801, oud 25 j. Bij het Schoolb. van de Delf. Op. Schoolonderw. te Dordrecht.

J. K. Meis, 13 Aug. 1806, oud 21 j. Bij de Comm. van Drenthe. Op. Schoolonderw. te Koevorden.

P. van Meiman, 15 Oct 1806, oud 19 j. Bij de

de Comm. van Holl. Noord. ged. Bijz. Fransch en Nederd. Schoolonderw. te Haarlem.

S. *de Meijere*, 15 Oct. 1806, oud 23 j. Bij de Comm. van Utrecht. Op. Schoolonderw. aan de Vuurſche.

Middelburg, 14 Oct. 1807, oud 32 j. Bij de Comm. van Holl. Noord. ged. Op. Schoolonderw. te Jutphaas. Bezat den derden rang.

P. *Mink*, 8 Dec. 1801, oud 29 j. Bij het Schoolb. van Texel. Op. Schoolonderw. te Warmenhuizen.

J. C. *Moncourt*, 28 Nov. 1803. Bij het Schoolb. van Utrecht. Bijz. Schoolonderw. in eene der Diakonieſcholen te Utrecht.

J. B. *Mounié*, 12 Febr. 1807, oud 49 j. Bij de Comm. van Holl. Zuid. ged. Bijz. Schoolonderw. te Rotterdam.

K. *Monté*, 11 Maart 1802. Bij het Schoolb. van Schelde en Maas. Op. Schoolonderw. te Dreiſchor.

K. *Morés*, 8 Julij 1802, oud 20 j. Bij het Schoolb. van Schelde en Maas. Op. Schoolonderw. te Nieuw Hellevoet.

J. *Mulders*, 15 Oct. 1806, oud 23 j. Bij de Comm. van Groningen. Op. Schoolonderw. te Vries.

B. *Muijſert*, 1n Dec. 1802. Bij het Schoolb. van den Rijn. Op. Schoolonderw. te Vianen.

P. N. *Muijt*, 9 Maart 1803, oud 18 j. Bij het Schoolb. van de Delf. Op. Schoolonderw. te Delfshaven.

N.

J. *Niemeijer*, 6 Junij 1804. Bij het Schoolb. van Utrecht. Op. Schoolonderw. te Utrecht.

W. *Nieuwenhuizen*, 14 April 1807, oud 33 j.

Bij de Comm van Braband. Op. Schoolonderw te Leende.

H. T. Nijenbandring, 11 Maart 1802. Bij het Schoolb. van de Eems. Op. Schoolonderw. te Meppel.

O.

J. Oostenrijk, 10 Dec. 1801, oud 24 j. Bij het Schoolb. van de Delf. Op. Schoolonderw. aan den Leijdschendam.

G. Otten, 1 April 1807, oud 22 j. Bij de Comm. van Utrecht. Ondermeester te Veenendaal. Bezat den derden rang

J. van den Ouwelen, 14 Oct. 1806, oud 22 j. Bij de Comm. van Holl. Zuid. ged. Tweede Leermeester in de Departementsschool in den Haag.

P.

J. Patijn, C. Z., 22 Oct. 1802, oud 22 j. Bij het Schoolb. van de Delf. Op. Schoolonderw. te Scheveningen.

J. P. Pieterſen, 6 Maart 1805. Bij het Schoolb. van Groningen. Op Schoolonderw. te Leens.

W. Pieterſen, 8 Dec. 1802. Bij het Schoolb. van de Eems. Op. Schoolonderw. te Houwerzijl.

R. van der Pijl, 14 Oct. 1807, oud 20 j. Bij de Comm. van Gelderland. Eerſte Secondant op de School van *Batenburg* te Culemborg.

R.

A. Rademaker, 15 Juli 1807, oud 20 j. Bij de Comm. van Holl. Noord. ged. Tweede Onder-

in het Lutherſche Weeshuis te Am-

14 Oct. 1807, oud 31 j. Bij de
n Groningen. Te Groningen.
, 6 Junij 1804 Bij het Schoolb. van
. Op Schoolonderw. te Eenrum.
, 2 April 1807, oud 20 j Bij de
n Holl. Zuid. ged. Ondermeester te
.
, 15 Oct. 1806, oud 25 j. Bij de
n Groningen. Custos te Wolterzum.
14 Oct. 1807, oud 26 j. Bij de
n Groningen. Wonende te Groningen.
derden rang.
9 Nov. 1801. Bij het Schoolb. van
ijz. Schoolonderw. in de R. C. Dia-
l te Utrecht.
Jun., 8 Junij 1803, oud 25 j. Bij
lb. van de Delf. Op. Schoolonderw.
m.
r, 10 Maart 1802. Bij het Schoolb.
l. Op. Schoolonderw. op 't Schild

Riet, 15 April 1807, oud 35 j. Bij
. van Braband Op. Schoolonderw.

10 Maart 1802. Bij het Schoolb.
ems. Op. Schoolonderw. te Wehe.
, *W. Z.*, 6 Maart 1805, oud 28 j.
choolb. van Holl. Noord ged. Bijz.
n Nederd. Schoolonderw. te Leyden.
29 Julij 1802, oud 22 j. Bij het
van Schelde en Maas. Schoolonderw.
tee.
14 Oct 1807, oud 26 j. Bij de
n Holl. Noord. ged Bijz. Schoolon-
Amſterdam.

A. J. Ropenberg, 15 Oct. 1806, oud 22 j. Bij de Comm. van Utrecht. Ondermeester te Utrecht.

K. Ruster, 13 Oct. 1807, oud 24 j. Bij de Comm. van Holl. Zuid. ged. Ondermeester te Rotterdam. Bezat den derden rang.

S.

H. E. Schelkes, 25 April 1807, oud 20 j. Bij de Comm. van Gelderland. Prov. Schoolonderw. in de Stads-School te Nijmegen. Bezat den derden rang.

H. Schenkel, 5 Junij 1805, oud 26 j. Bij het Schoolb. van Overijsfel. Op. Schoolonderw. te Asfen.

J. A. Schepers, 13 Aug 1806, oud 19 j. Bij de Comm. van Gelderland. Op. Schoolonderw. te Jacobi Parochie in Vriesland.

D. G Scholma, 9 Maart 1803 Bij het Schoolb. van de Eems. Op. Schoolonderw. te Leek.

D. Schuitemaker, 16 Oct. 1806, oud 23 j Bij de Comm. van Holl Noord. ged. Op. Schoolonderw. te Medenblik.

Jan Schuitemaker, 16 Oct. 1806, oud 19 j. Bij de Comm. van Holl Noord. ged Adfiftent op de School te Venhuizen.

P. Seret, 3 Sept. 1805, oud 25 j. Bij het Schoolb. van Holl. Zuid. ged. Op. Schoolonderw. te Groot Waspik.

H. van Sijll, 16 April 1807, oud 30 j. Bij de Comm van Gelderland. Op. Fransch Kostfchoolhouder te Beufichem.

S. Klaasfen Slijmers, 14 Julij 1807, oud 23 j. Bij de Comm. van Groningen. Bijfchoolhouder te Oudenzijl, onder de Lange Akkerfchans.

H. Sluster, 14 Oct. 1807, oud 24 j. Bij de Comm. van Gelderland, Ondermeester te Buuren.

H.

A. van der Smieden, 2 April 1807, oud 21 j. Bij de Comm. van Holl. Zuid. ged. Onderwijzer in den Haag.

J. P. Smids, 10 Maart 1802. Bij het Schoolb. van de Eems. Op. Schoolonderw. te Onderdendam.

J. M. Smith, 5 Maart 1806. Bij het Schoolb. van Groningen. Op. Schoolonderw. te Oldehove.

A. van der Spuy, 8 Junij 1803, oud 22 j. Bij het Schoolb. van de Delf. Op. Schoolonderw. in den Haag.

J. H. van Stalborgh, 10 Junij 1802 Bij het Schoolb. van Texel. Bijz Schoolonderw. in eene der Diakonieſcholen te Utrecht.

T. Stant, 10 Junij 1802, oud 26 j. Bij het Schoolb. van Texel. Op. Schoolonderw. te Jutfaas.

D. van Steenis, 16 Junij 1802, oud 40 j Bij het Schoolb. van de Dommel. Op Schoolonderw. te Waalwijk.

H. Sticker, 9 Maart 1803. Bij het Schoolb. van de Eems Schoolonderw. te Groningen.

A. Stros, 28 Nov. 1803. Bij het Schoolb van Utrecht. Op. Schoolonderw. te Baambrugge

T.

L. S. Teljema, 10 Maart 1802. Bij het Schoolb. van de Eems Op. Schoolonderw. te Harlingen.

C. Terwogt. Bij het Schoolb. van den Amſtel. Op. Schoolonderw te Weesp.

J. Tenvis, 4 Sept. 1805. Bij het Schoolb. van Groningen. Op. Schoolonderw. te Kloosterveen.

J. de Thomèſe, 10 Nov. 1803. Bij het Schoolb. van Vriesland. Bijz. Schoolonderw. te Leeuwarden.

C. Timmermans, 28 Julij 1807, oud 48 j. de Comm. van Braband. Te Ravenſtein. B ten bediening.

N. de Troije, 8 Junij 1802, oud 26 j. Bij Schoolb. van Schelde en Maas. Schoolonde te Middelburg.

V.

P. Veen, J. Z., 10 Maart 1802, oud 25 j. het Schoolb. van Texel. Op. Schoolonderw. Haarlem.

W. van der Veen, 15 Oct. 1806, oud 24 j. de Comm. van Utrecht. Op. Schoolonde te Montfoort.

G. A. Veendorp, 10 Maart 1802. Bij het Schoo van de Eems. Op. Schoolonderw. te App gedam.

G. J. Veening, 8 Junij 1803. Bij het Schoo van de Eems. Op. Schoolonderw. te Wirma ſum.

A. Vermeij, 8 Sept. 1802, oud 28 j. Bij Schoolb. van de Delf. Op. Schoolonderw. Leyden.

C. Vis, 14 Julij 1807, oud 31 j. Bij de Com van Holl. Noord. ged. Op. Schoolonderw. Sloten.

W. Viſcher, 10 Maart 1802. Bij het Schoo van de Eems. Op. Schoolonderw. te Midd ſum.

J. Vlaanderen, 15 Oct. 1806, oud 22 j. Bij Comm. van Holl. Noord. ged. Ondermees te Weesp.

W. K. de Vletter, 9 Maart 1803, oud 21 j. het Schoolb. van de Delf. Bijz. Schoolonder te Rotterdam.

B. van der Voort, 9 Maart 1803, oud 23 j.

het Schoolb. van de Delf. Schoolonderw. te Rotterdam.

J. Vos, 2 April 1807, oud 36 j. Bij de Comm. van Holl. Zuid. ged. Bijz. Schoolonderw. te Gouda.

K. de Vos, 21 April 1802, oud 24 j. Bij het Schoolb. van de Delf. Op. Schoolonderw. te Oudekerk op den IJssel.

W.

J. G. Walger, 16 Junij 1802, oud 36 j. Bij het Schoolb van de Dommel. Schoolonderw. in den Bosch.

P. Was, 28 Oct. 1802, oud 20 j. Bij het Schoolb. van Schelde en Maas. Op. Schoolonderw. te St. Maartensdijk.

H. Waterman, 8 Dec. 1802. Bij het Schoolb. van de Eems. Op. Schoolonderw. te Spijk.

J. Westendorp, 16 Oct. 1806, oud 24 j. Bij de Comm. van Holl. Noord. ged. Tweede Leermeester te Amsterdam.

H. Westrate, 16 Julij 1807, oud 36 j. Bij de Comm. van Zeeland. Op Schoolonderw. te Wolfaartsdijk. Bezat den derden rang.

L. J. Wetteran, 5 Maart 1806. Bij het Schoolb. van Vriesland. Schoolonderw. te Leeuwarden.

W. Wichers, 15 Oct. 1806. Bij de Comm. van Groningen. Tweede Meester op de Weeshuisschool te Groningen.

C. van der Wiel, 1 April 1807, oud 32 j. Bij de Comm. van Utrecht. Op. Schoolonderw. te Wijk Bezat den derden rang.

C. van Wijngaarden, 16 Oct. 1806, oud 23 j. Bij de Comm. van Gelderland. Op. Schoolonderw. te Rijsen.

H. van Wijngaarden, 16 Julij 1807, oud 20 j.

Bij de Comm. van Zeeland. Op. Schoolonderw te Burgt.

B. Wolthuis, 14 Oct. 1807, oud 22 j. Bij de Comm. van Groningen Woonde te Groningen. Bezat den derden rang.

H. Wondael, 11 Junij 1808. Bij het Schoolb van de Eems. Op Schoolonderw te Aduward

H. J. E. J. Wormer, 14 Oct. 1807, oud 21 j Bij de Comm. van Utrecht. Op. Schoolonderw. te Utrecht.

Y.

A. Yges, 20 Aug. 1806. Bij de Comm. van Vriesland. Op. Schoolonderw. te Warns.

Z.

H. van Zalen, 5 Maart 1806. Bij het Schoolb van Groningen. Op. Schoolonderw. te Huizinge.

P. Zevenhuizen, 10 Maart 1809. Bij het Schoolb van Texel. Op. Schoolonderw. te Muiden.

F. de Zoete, 15 Julij 1807, oud 39 j. Bij de Comm. van Holl. Noord. ged. Bijz. Schoolonderw. te Amsterdam.

W. J. Zuidema, 3 April 1807. Bij de Comm van Groningen. Op. Schoolonderw. te Uiteburen. Bezat den derden rang.

P. Zuur, 13 Oct 1807, oud 36 j. Bij de Comm van Holl. Zuid. ged. Bijz. Schoolonderw. te Rotterdam. Bezat den derden rang.

SCHOOLONDERWIJZERS

VAN DEN

DERDEN RANG.

Alleen admisſibel binnen Hollands Noordelijk gedeelte.

J. *Alberts*, 14 Oct. 1807, oud 18 j. Tweede Leermeester te Amſterdam

H. *van Ammers*, 7 Junij 1804, oud 20 j. Op. Schoolonderw. te Westerblokker.

D. *Bakker*, 5 Junij 1805, oud 21 j. Op. Schoolonderw. te Westwoude.

H. *Bakker*, 9 Junij 1802. Op. Schoolonderw. op Texel.

J. *Best*, 9 Junij 1802. Op. Schoolonderw. te Wijdenesse.

K. *Best* 5 Maart 1806. Op. Schoolonderw. te Opmeer.

P. *de Boer*, 10 Junij 1802. Op. Schoolonderw. te Waverveen.

W. *Brand* 5 Sept. 1804, oud 20 j. Op Schoolonderw. te Leimuiden.

J. *Brandenburg*, 8 Dec 1802. Op. Schoolonderw. te Hoogkarſpel.

B. *Breda*, 15 Oct. 1807, oud 24 j. Ondermeester te Oudshoorn en Gnephoek.

D. *Bruin*, 16 Julij 1807, oud 26 j. Subſtitut Onderwijzer te Wormerveer. Bezat den vierden rang.

J. C. *Carabain*, 15 Oct. 1807, oud 30 j. Bijz. Franch Schoolonderw. *aan de Rijp.*

J. Deeters, 15 Oct. 1807, oud 18 j. Derde Leermeester in het Diak. Weesh. te Amsterdam.

J. G. van Eijseveldt, 15 Oct. 1807, oud 23 j. Tweede Leermeester in het Diak. Weeshuis te Amsterdam.

J. Gaauw, 5 Sept. 1805, oud 19 j. Op. School onderw. op 't Oosterend op Texel.

J. W. Gampert, 10 Feb. 1807. Bijz. Schoolonderw. te Koudekerk.

M. Groen, 8 Dec. 1802, oud 18 j. Voor dezen Schoolonderw te Oostzaandam.

D. Greeuw, 16 Julij 1807, oud 20 j. Op. School onderw. te Groet. Bezat den vierden rang.

F. van der Haegen, 16 April 1807, oud 20 j. Op. Schoolonderw. in de Nieuwe Loosdrecht.

L. Haxbijl, 15 Oct. 1806, oud 20 j. Gouverneur te Amsterdam.

P. Hartog, 7 Junij 1804. Op. Schoolonderw aan de Koog.

F. Hoek, 16 Oct. 1806, oud 29 j. Op. Schoolonderw. in de Beemster.

J. Hoogland, 7 Junij 1804. Op. Schoolonderw te Oosthuizen.

M. J. Jansen, 16 April 1807, oud 17 j. Ondermeester te Heilo.

J. Jongkind, 16 Julij 1807, oud 23 j. Ondermeester op het Oosteind van Wieringen. Bezat den vierden rang.

J. F. Kliefoet, 14 Oct. 1807, oud 19 j. Ondermeester in eene Fr. Kostschool te Amsterdam.

F. Krapman, 5 Junij 1805, oud 18 j. Op. School onderw. te Aardswoude.

K. Kroon, 15 Oct. 1807, oud 19 j. Op. School onderw. te Asfendelft. Bezat den vierden rang

P. Kwantes, 5 Sept 1804. Op. Schoolonderw te Wormer

P. Kwantes, 16 April 1807, oud 19 j. Op. School onderw. te Hoog- en Laag Zwaagdijk.

8 Sept. 1804. Op. Schoolonderw. te
nde.
5 Oct. 1807, oud 21 j. Ondermees-
e Fr. School te Leyden.
er, 15 Oct 1806, oud 25 j. Onder-
de Zandpoort.
, in Julij 1803. Op. Schoolonderw.
am.
16 Oct. 1806, oud 28 j. Op. School-
Oegstgeest.
Junij 1805, oud 20 j. Op. School-
e Oostgraftdijk.
ijen, 16 Julij 1807, oud 22 j. Op.
erw. te Petten.
16 Julij 1807, oud 21 j. Ondermees-
enen.
15 Oct. 1807, oud 20 j. Op. School-
te Oostzaandam. Bezat den vierden

cher, 15 Oct. 1807, oud 44 j. Huis-
e Amsterdam.
erff, 16 Julij 1807, oud 26 j. Op.
erw. te Schooll.
erff, 7 Junij 1804, oud 24 j. Op.
erw. te Wormerveer.
er, 16 Julij 1807, oud 29 j. Op.
erw. aan de Kaag.
15 Oct. 1807, oud 18 j. Ondermees-
twijk aan Zee.
15 Oct. 1807, oud 24 j. Ondermees-
sterdam.
14 Maart 1804. Op. Schoolonderw.
out.
16 Julij 1807, oud 20 j. Op. School-
e Wormer. Bezat den vierden rang.
5 Maart 1806. Op. Schoolonderw.
e Niedorp.

A. Schevelenbos, 16 Julij 1807, oud 30 j. Bijz. Schoolonderw. in de Beverwijk.

K. Scholten, 8 Sept. 1802. Schoolonderw. te Edam.

K. Siemers, 15 Oct. 1807, oud 18 j. Ondermeester in de Departementsſchool te Alkmaar.

L. W. van de Siepkamp, 16 Oct. 1806, oud 23 j. Bijz. Schoolonderw. in het Diakoniehuis te Haarlem.

P. de Smeth, 16 Julij 1807, oud 24 j. Op. Schoolonderw. te Schoorldam. Bezat den vierden rang.

A. van Steenderen, 16 April 1807, oud 20 j. Ondermeester in eene Bijz. School te Haarlem.

K. Tromp, 9 Junij 1805, oud 30 j. Op. Schoolonderw. te Schermeer.

W. P. van Veen, 16 April 1807, oud 25 j. Ondermeester in eene Bijz. School te Amſterdam.

J. van der Veen, 15 Oct. 1807, oud 19 j. Ondermeester te Haarlem

M. B. van de Velde, 15 Oct. 1807, oud 27 j. Tweede Leermeester te Amſterdam.

J. Vink, 20 Aug. 1806, oud 23 j. Ondermeester te Haarlem.

K. Vogelaar, 15 Oct. 1807, oud 24 j. Ondermeester te Amſterdam. Bezat den vierden rang.

H. van Weerdeſtein, 16 Oct. 1806, oud 28 j. Op Schoolonderw. aan het Rustenburgerpad.

H. Wilderink, 15 April 1807, oud 19 j. Ondermeester te Nieuwkoop.

J. Wilkes, 16 April 1807, oud 18 j. Ondermeester aan den Burg op Texel.

A. de Wit, 8 Sept. 1802, oud 20 j. Op. Schoolonderw. te Oudkarſpel.

M. G. Witlage Jr., 15 Oct. 1807, oud 19 j. Tweede Leermeester in eene der Departementsſcholen te Amſterdam.

P.

P. *Zaart*, 19 Nov. 1801. Op. Schoolonderw. te Asfendelft.

SCHOOLONDERWIJZERS

VAN DEN

DERDEN RANG,

alleen admisſibel binnen Hollands Zuidelijk gedeelte.

H. *Achterberg*, 14 Oct. 1804, oud 24 j. Ondermeester te Puttershoek.
G. *van Aken*, 1 April 1807, oud 20 j. Ondermeester te Maasſluis.
B. J. *Andree*, 14 Oct. 1806, oud 22 j. Op. Schoolonderw. te Oosterwijk.
P. *Bakelaar*, 1 April 1807, oud 29 j. Te Rotterdam.
G. *van der Bil*, 5 Junij 1804, oud 24 j. Op. Schoolonderw. te Heenvliet.
P. B. A. *Boezer*, 1 April 1807, oud 23 j. Op. Schoolonderw. te Baardwijk.
J. *Borsje*, 1 April 1807, oud 26 j. Op Schoolonderw. te Gouderak. Bezat den vierden rang.
N *van Breda*, 14 Oct. 1806, oud 22 j. Ondermeester te Delft.
J. *Brasser*, 1 April 1807, oud 21 j. Ondermeester te Dubbeldam.
A. *Buijs*, 9 Nov. 1803, oud 31 j. Op. Schoolonderw. te Abbenbroek.

M. Dekkers, *J. Z.*, 5 Junij 1804, oud 22 j. Schoolonderw. in de Klundert.

A. van Diggele, 3 Sept. 1805, oud 27 j. Schoolonderw. aan den Rijndijk onder Haz wonde.

J. van Dijk, 14 Oct. 1806, oud 20 j. On meester te Dordrecht.

A. van Dongen, 2 April 1807, oud 23 j. dermeester te Zevenbergen.

J. Engelberts, 1 April 1807, oud 16 j. Onc meester te Gouda.

M. van der Giesfen, 14 Oct. 1806, oud 2 Prov. den Schooldienst waarnemende te Hard veld.

D. Harreman, 21 Julij 1807, oud 18 j. On meester te Maasland. Bezat den vierden r

H. Hofman, 14 Oct. 1806, oud 23 j. Op. Sch onderw in 't Woud.

W. van den Honaard, 12 Febr. 1807, oud 1 Prov. Bijz. Schoolonderw. te Maasfluis.

A. van Klink, 13 Maart 1804, oud 24 j. Schoolonderw. te Middelharnis

A. Kolling, 1 April 1807, oud 21 j. Op. Sch onderw in de Lier Bezat den vierden ran

L. Koning, 12 Febr. 1807, oud 18 j. Onderm ter in den Haag.

J. van der Kouwen, 14 Oct. 1806, oud 2 Schoolonderw. in den Haag.

A. Kroon, 22 Nov. 1804, oud 22 j. Op. Sch onderw. aan de Buitenfluis.

K. Linhart, 13 Oct. 1807, oud 29 j. Sch onderw. te Meliszand.

J. de Lozanne, 5 Maart 1806. Schoolonderw. Hellevoetfluis.

A. Montagne, 1 April 1807, oud 22 j. Ond meester te Voorschoten.

K. D. Muller, 12 Febr. 1807, oud 34 j. Ko man te Rotterdam.

C. van den *Nieuwendijk*, 1 April 1807, oud 21 j. Op. Schoolonderw. aan den Kruisweg. Bezat den vierden rang.

K. J. Polderman, 1 April 1807, oud 24 j. Ondermeester te Heusden.

J. Puikers, 12 Febr. 1807, oud 21 j. Ondermeester te Rotterdam.

H. de Raad, 13 Maart 1804, oud 27 j. Op. Schoolonderw. te Maasdam.

P. Raadgeep, 22 Julij 1807, oud 25 j. In den Haag.

P. van Ree, 13 Oct. 1807, oud 22 j. Ondermeester te Heusden.

J. Rijneveld, 2 April 1807, oud 22 j. Ondermeester te Hazerswoude.

H. Schippers, 13 Oct. 1807, oud 21 j. Ondermeester te Vlaardingen.

J. Schölitz, 21 Julij 1807, oud 21 j. Te Vlaardingen.

G. Silvanus, 1 April 1807, oud 23 j. Ondermeester te Woerden.

J. van Tol, 12 Aug. 1806, oud 42 j. Ondermeester te Voorburg.

J. Verheijs, 14 Oct 1806, oud 20 j. Ondermeester te Rotterdam.

J. Vlasveld, 13 Oct. 1807, oud 23 j. Bijz. Schoolonderw. te Vlaardingen.

C. van der *Wal*, 13 Oct. 1807, oud 28 j. Op. Schoolonderw. aan de Nieuwerbrug. Bezat den vierden rang.

A. van Woerkum, 14 Oct. 1806, oud 22 j. Ondermeester te Zwijndrecht.

K. Zijp, 16 Dec. 1807, oud 39 j. Op. Schoolonderw. in de Langeweide.

SCHOOLONDERWIJZERS

VAN DEN

DERDEN RANG.

alleen admisfibel binnen Zeeland.

A. Allart, 13 Dec. 1804. Op. Schoolonderw. te Nieuwland.

J. van Berne, 17 Oct. 1805. Op. Schoolonderw. te Zoutelande.

J. van Dijke, 14 Oct. 1806, oud 20 j. Op. Schoolonderw te Hoedekenskerke.

G. Drijver, 24 Dec. 1806, oud 19 j. Ondermeester te Koudekerke.

L. Grinwis, 6 Junij 1805. Op. Schoolonderw. te Ouwerkerk in Duiveland.

H. W. Hoogerheijde, 24 Dec. 1806, oud 21 j. Schoolonderw. te Arnemuiden.

H. M Kisteloo, 14 Aug 1806, oud 20 j. Op. Schoolonderw. te Dombug.

W. Krijger, 8 April 1807, oud 19 j. Ondermeester te Vlisfingen.

T. Mijnaart, 6 Junij 1805. Op. Schoolonderw. te Koudekerke.

J. Nijsfen, 24 Dec. 1806, oud 33 j. Bijz. Schoolonderw. te Middelburg.

V. K. van Noppen 15 Oct. 1807, oud 18 j. Ondermeester te Tholen.

K. Rijnberg, 16 Junij 1807, oud 28 j. Op. Schoolonderw. te Serooskerke.

K. Slimmen, 15 April 1807, oud 24 j. Op. Schoolonderw. te Driewegen en Coudorpe.

P.

P. *Wondergem*, 16 Julij 1807, oud 21 j. Ondermeester te Wolphaartsdijk.

SCHOOLONDERWIJZERS

VAN DEN

DERDEN RANG.

alleen admissibel binnen Braband.

J. *Aldenhuizen*, 15 April 1807, oud 33 j. Op. Schoolonderw. te Volkel.

A. *Anfems*, 14 Oct. 1807, oud 35 j. Wonende te Budel. Bezat den vierden rang.

C. *Appel*, 14 Julij 1807, oud 24 j. Op. Schoolonderw. op de Leur.

H. *van Beckum*, 15 Oct. 1806, oud 27 j. Adsistent te Uden.

J. *Coppes*, 17 Nov. 1807, oud 23 j. Wonende te Vierlingsbeek, buiten bediening. Bezat den vierden rang.

J. *Donkers*, 14 Oct. 1807, oud 34 j. Wonende te Ravenstein.

H. *Driessen*, 14 Oct. 1807, oud 26 j. Wonende te Budel.

P. J. *van de Graaf*, 14 Oct. 1807, oud 21 j. Wonende te Herpeschayck. Bezat den vierden rang.

J. F. *de Greeff*, 17 Nov. 1807, oud 23 j. Wonende te Deimenborg. Buiten dienst.

C. *Heijsek*, 17 Nov. 1807, oud 24 j. Ondermeester te Waalwijck.

P. van Karſtel, 14 Oct. 1807, oud 27 j. Schoolonderw. te Dost.
C. J. Kaub, 18 Junij 1805, oud 26 j. Op. Schoolonderw. te Schijndel.
C. Kip, 14 April 1807, oud 21 j. Buiten bediening.
C. Kuypers, 14 Jan. 1807, oud 24 j. Op. Schoolonderw. te Udenhout.
R. Laſére, 28 Julij 1807, oud 34 j. Schoolonderw. In de Willemſtad.
J. N. van Mierlo, 4 Sept. 1805, oud 30 j. Op. Schoolonderw. te Tongelre.
J. J. Puttekoffer, 14 Julij 1807, oud 43 j. Woonende te Rosmalen, buiten bediening.
H. Smits, 15 April 1807, oud 25 j. Te Genert, buiten bediening.
A. Stoffels, 14 Oct. 1807, oud 21 j. Woonende te Vierlingsbeek.
A. de Voogth, 15 April 1807, oud 35 j. In den Bosch, buiten bediening.
G. van Woelderen, 28 Julij 1807, oud 45 j. Op. Schoolonderw. aan de Kruisſtraat onder Rosmalen.

SCHOOLONDERWIJZERS

VAN DEN

DERDEN RANG.

alleen admisſibel binnen Utrecht.

J. Beukers, 6 Maart 1805. Op. Schoolonderw. te Bunſchoten.

J.

J. Bos, 13 Aug. 1806, oud 20 j. Ondermeester te Utrecht.

J. J. van Dispeningen, 14 Oct. 1807, oud 16 j. Aan de B-lt.

J. van Giessen, 15 Oct. 1806, oud 17 j. Ondermeester te Utrecht.

J. Heijl, 14 Oct. 1807, oud 16 j. Te Utrecht.

C. van der Hongst, 14 Oct. 1807, oud 35 j. Ondermeester te Amersfoort.

A. Hofman, 13 Aug. 1806, oud 22 j. Op. Schoolonderw. te Kudelstaart.

J. H. van Houte, 16 Oct. 1806, oud 24 j. Op. Schoolonderw. te Papenkop.

J. van den Lede, 6 Sept. 1804. Op. Schoolonderw. te Heikop.

J. de Liefde, 15 Oct. 1806, oud 22 j. Op. Schoolonderw. te Renswoude.

S. S. Mercourt, 14 Oct. 1807. oud 16 j.

J. Nelle, 5 Junij 1805. Op. Schoolonderw. aan de Meern.

M van Rikxoord, 6 Maart 1805. Op. Schoolonderw. te Nederhorst.

W. Schoepmaker, 13 Aug. 1806, oud 26 j. Ondermeester te Nichtevecht.

H. Suijders, 6 Maart 1805. Op. Schoolonderw. te Jutfaas.

A Sneek, 5 Maart 1806. Op. Schoolonderw. te Lopikerkapel.

R. Terscheggel, 14 Oct. 1807, oud 17 j. Te Utrecht

F. van Vloten, 15 Julij 1807, oud 21 j. Als Adsistent de School waarnemende aan de Blaauw Kapel.

SCHOOLONDERWIJZERS

VAN DEN

DERDEN RANG,

alleen admissibel binnen Gelderland.

H. W. van Beek, 14 Oct. 1806, oud 20 j. Schoolonderw. te Voorst.

H. M. Boeseken, 15 April 1807, oud 18 j. Op. Schoolonderw. te Zitdam.

W. Braak, 15 April 1807, oud 19 j. Ondermeester te Harderwijk.

H. van den Brink, 15 April 1807, oud 26 j. Ondermeester te Hoevelaken.

T. van den Broek, 16 April 1807, oud 38 j. Te Arnhem.

J. E. R. Broesterhuizen, 14 Oct. 1807, oud 20 j. Wonende te Lochem.

C. Christiaans, 14 Oct. 1806, oud 24 j. Op. Schoolonderw. te Aferden.

D. Coers, 14 Oct. 1806, oud 20 j. Ondermeester te Beekbergen.

A. P. Cornegoor, 12 Aug. 1806. Op. Schoolonderw. te Hummelo.

H. Diebels, in Maart 1803. Op. Schoolonderw. te Panderen.

J. Diebels, 15 April 1807, oud 20 j. Op. Schoolonderw. te Panderen.

A. J. van Dragt, in Junij 1802. Op. Schoolonderw. te Rijswijk.

R. Drost, 13 Aug. 1806. Op. Schoolonderw. te Nunspeet.

H.

Julij 1807, oud 26 j. Onder-
ede.
Maart 1805. Op Schoolonderwij
erg.
4 Oct. 1806, oud 17 j. Onder-
ijs.
April 1807, oud 26 j. Op Schoel-
elsum.
14 Oct. 1807, oud 19 j. Wonen-
l.
, 15 April 1807, oud 28 j. Op
. te Reprie.
n, 15 April 1807, oud 23 j. Op
. te Wel.
zen, 14 Oct. 1807, oud 19 j.
nderw te Ratum.
aart 1805. Thans Op. Schoolon-
eren.
Oct. 1807, oud 21 j. Op. School-
leteren
, 14 Oct. 1807, oud 24 j. Bijz.
ijzer te Vierakker. Bezat den

4 Oct. 1307, oud 20 j. Wonen-
. Bezat den vierden rang.
5 April 1807, oud 22 j. Op.
. te Kerkwijk.
rk, 5 Sept. 1804 Op. Schoolon-
gelo.
Maart 1805. Op Schoolonderw.

Oct 1807, oud 24 j. Schoolon-
en.
n, 15 April 1807, oud 24 j. Te

, in Junij 1803. Op. Schoolon-
en Wiel
t.

J. H. Penraad, in Maart 1803. Op. Schoolonderw. te Gendt.

J. Pijkeren, in Sept. 1802. Op. Schoolonderw. te Epe.

G. Pleij. 15 Julij 1807, oud 22 j. Prov. Onderw. te Garderen. Bezat den vierden rang.

H. Pluim, 15 Julij 1807, oud 24 j. Woonende te Zoelen.

J. W. Schepers, 14 Oct. 1807, oud 34 j. Schoolonderw te Woold. Bezat den vierden rang.

D Scholl, 15 April 1807, oud 34 j. Op. Schoolonderw. te Doornenburg.

J. Tamsen, 14 Oct. 1807, oud 21 j. Woonende te Zaltbommel.

J Vennink, 16 April 1807. oud 28 j. Prov. Onderw. te Groenlo.

H. Verweij, 15 Julij 1807, oud 24 j. Op. Schoolonderw. te Thiel.

SCHOOLONDERWIJZERS

VAN DEN

DERDEN RANG.

alleen admissibel binnen Overijssel.

J. A. Aldershoff, 13 Aug. 1806, oud 19 j. Op. Schoolonderw. te Kolham.

H. J. Barnekate, 22 Oct. 1806, oud 22 j. Op. Schoolonderw. te Almelo.

D. H. Boskamp, 13 Oct. 1807, oud 18 j. Woonende te Deventer. Bezat den vierden rang.

H.

H. J. Geisenberg, 8 Junij 1803. Op. Schoolonderw. te Enschede.

Z. Hinze 13 Oct. 1807, oud 24 j. Op. Schoolonderw. te Ancum. Bezat den vierden rang.

T. de Jong, 14 Oct. 1806, oud 29 j. Op. Schoolonderw. te IJsselmunde.

W. Jonkers, 13 Aug. 1806, oud 22 j. Op. Schoolonderw. te Paesloo.

Q. van Lier, 14 Maart 1804. Op. Schoolonderw.

G. List, 13 Oct. 1807. oud 23 j. Schoolonderw. te Zuidveen. Bezat den vierden rang.

W. Lubbers, 4 Sept. 1804. Op. Schoolonderw. te Zwartsluis.

L. Oldeman, 3 Maart 1802. Op. Schoolonderw. te Wierden.

J. Pauw, 14 April 1807, oud 16 jaren.

G. J. Pruim, 6 Maart 1806, oud 23 j. Op. Schoolonderw. aan den Hardenberg.

G. J. van Schreven, 13 Aug. 1806, oud 21 j. Op. Schoolonderw. aan de Nieuwesluis.

G. Spijkerman, 15 Julij 1807, oud 18 j. Op. Schoolonderw. te Genne en Holte. Bezat den vierden rang.

T. Springflok, 14 April 1807, oud 24 j. Ondermeester te Zwolle. Bezat den vierden rang.

T. Tichelhof, 14 April 1807, oud 25 j. Schoolonderw. te Leinde. Bezat den vierden rang.

J. Veenma, 13 Oct. 1807, oud 21 j. Op. Schoolonderw. op Ens.

R. van der Woude, *R. Z.*, 13 Oct. 1807, oud 23 j. Op. Schoolonderw. te Grafhorst. Bezat den vierden rang.

SCHOOLONDERWIJZERS

VAN DEN

DERDEN RANG.

alleen admissibel binnen Vriesland.

J. Annes, 15 Julij 1807, oud 34 j. Schoolonderw te Bakhuizen.

T. K. Beerda, 20 Nov. 1805. Op. Schoolonderw te Driesum.

A. H. Bersma, 15 April 1807, oud 30 j. Op. Schoolonderw. te Wijnjeterp. Bezat den vierden rang.

W. U. Boonemmer, 15 Oct. 1806, oud 28 j. Op. Schoolonderw. te Birdaard

G. B Bruinsma, 6 Julij 1804. Op. Schoolonderw. te Driesum.

P. H. Buisma, 10 Nov. 1803. Op. Schoolonderw. te Langwier.

T. F. Buma, 15 April 1807, oud 21 j. Op. Schoolonderw te Oosterwolde.

F. H. Delmer, 15 April 1807, oud 22 j. Schoolonderw. te Huizum.

K. Eeuwes, 20 Aug. 1806. Op. Schoolonderw. te Baard.

A. Ferff, 14 Oct 1807, oud 36 j. Schoolonderw te Leeuwarden.

W. Hengst 14 Oct 1807, oud 21 j. Wonende te Balk. Bezat den vierden rang.

H. Jeens, 15 April 1807, oud 21 j. Op. Schoolonderw. te Doniaga. Bezat den vierden rang.

E.

E. Jilles, 15 April 1807, oud 22 j. Op. Schoolonderw. te Oosterbierum. Bezat den vierden rang.

R. K. de Jong, 15 Oct. 1806, oud 19 j. Op. Schoolonderw. te Schiermonnikoog.

P. E. Kiestra, 6 Junij 1804. Op. Schoolonderw. te St. Anna Parochie.

J. H. Klaver, 15. Oct. 1806, oud 20 j. Op. Schoolonderw. te Dronrijp.

R. H. Kockoorn, 15 Oct. 1806, oud 40 j. Op. Schoolonderw. te Schraard.

J. B. van Kooten, 5 Maart 1806. Op. Schoolonderw te Tzummarum.

J. G. Krol, 20 Aug. 1806. Op. Schoolonderw. te Idskenhuizen.

G. Kuipers, 15 Oct. 1806, oud 25 j. Op. Schoolonderw. te Ferwoude.

G. Lamberts, 14 Oct. 1807, oud 23 j. Schoolonderw. te Oudeberkoop. Bezat den vierden rang.

P. A. Meeter, 15 Oct. 1806, oud 25 j Op. Schoolonderw. te Ijtens.

L. Melis, 14 Oct. 1807, oud 22 j. Ondermeester te Woudzend. Bezat den vierden rang.

J. Pasting, 9 Junij 1802. Op. Schoolonderw. te Heerenveen.

K. Piers, 16 Julij 1807, oud 22 j. Op. Schoolonderw te Makkinga. Bezat den vierden rang.

M. Posthumus, 15 Oct. 1806, oud 31 j. Op. Schoolonderw. te Warga.

H. M. Reidsma, 15 Julij 1807, oud 22 j. Prov. Schoolonderw. te Stavoren.

J. C. P. Salverda, 20 Aug. 1806. Op. Schoolonderw. te Wons.

D Simonides, 15 Oct. 1806, oud 49 j. Op. Schoolonderw. te Hindeloopen.

K. C. Steringa, 15 Oct. 1806, oud 22 j. Voor deten Op. Schoolonderw. te Twijzel.

J. T. Tamenga, 14 Maart 1804. Op. Schoolonderw. te Kollum.

T. S. Teijema, 5 Maart 1806. Ondermeester te Harlingen.

S. A. Teijema, 14 Oct. 1807, oud 28 j. Op. Schoolonderw. te Garijp. Bezat den vierden rang.

H. Terwogt, 15 Julij 1807, oud 25 j. Adjunct Schoolonderw. te Harlingen.

S. Theuniz, 14 Maart 1804. Op. Schoolonderw. te Munnikezijl.

H. H. Venema, 15 Oct. 1806, oud 36 j. Op. Schoolonderw. te Anjum.

J. A. Visser, 15 Julij 1807, oud 18 j. Op. Schoolonderw. te Eesterga. Bezat den vierden rang.

M. D. de Vries, 14 Oct. 1807, oud 20 j. Schoolonderw. te Rinsumergest. Bezat den vierden rang.

H. A. Weerstinga, 15 Julij 1807, oud 18 j. Winterschoolh. te Elsloo. Bezat den vierden rang.

W. de Wendt, 15 Oct. 1806, oud 28 j. Op. Schoolonderw te Terwaard.

J. J. Wierda, 14 Oct. 1807, oud 21 j. Schoolonderw. te Vollega. Bezat den vierden rang.

J. A. Wijnje, 15 April 1807, oud 40 j. Schoolonderw. te Rottevalle.

E. S. Woudstra, 15 Julij 1807, oud 23 j. Op. Schoolonderw. te Osenga wier. Bezat den vierden rang.

F. Zandstra, 14 Maart 1804. Op. Schoolonderw. te Rottum.

SCHOOLONDERWIJMERS

VAN DEN

DERDEN RANG,

alleen admissibel binnen Groningen.

W. P. Beeljing, 3 April 1807, oud 29 j. Ondermeester in de Nieuwe Pekel-A.

J. G. Cramer, 14 Oct. 1807, oud 19 j. Woonende te Groningen.

J. A. Enema, 16 April 1807. Op. Schoolonderw. te Zandweer.

J. J. de Groot, 3 April 1807, oud 20 j. Ondermeester in de Nieuwe Pekel-A.

J. Holthuis, 5 Sept. 1804. Op. Schoolonderw. te Wirdum.

D. R. Huisman, 15 Oct. 1806, oud 22 j. Op. Schoolonderw. te Helpen.

H. van Meeden, 3 April 1807, oud 26 j. Ondermeester in de Oude Pekel-A.

E. H. Meijer, 14 Julij 1807, oud 15 j. Ondermeester te Helpen.

H. Meinardi, 16 April 1806. Op. Schoolonderw. te Zandeweer.

W. A. Ottenhof, 14 Julij 1807, oud 17 j. Te Groningen. Bezat den vierden rang.

S W. Schortinghuis, 9 Dec. 1801. Custos te Nieuw-Beerta.

J H. Smid, 8 Sept. 1802. Op. Schoolonderw. te Doezum.

H. K. Struivig, 3 April 1807, oud 26 j. Custos te Westerwijtwert. Bezit den vierden rang.

R. J. Swart, 16 April 1806. Custos te Warfum.

D. J. Sijzes, 4 Sept. 1805. Op. Schoolonderw. te Termunterzijl.

G. E. Veendijk, 14 Oct. 1807, oud 19 j. Te Leermens

A. Wesfels, 13 Aug. 1806, oud 28 j. Op. Schoolonderw. te Engelbert.

H. L. Wesfels, 16 April 1806. Op. Schoolonderw. in de Oude Pekel A.

K. Westerhof, 13 Aug. 1806, oud 21 j. Op. Schoolonderw. te Noordwolde.

P. Westerhof, 14 Julij 1807, oud 32 j. Te Groningen.

J. F. Wildeman, 15 Maart 1804. Custos te Zeerijp.

J. L. Wolters, 16 April 1806. Op. Schoolonderw. te Oevelgunne.

A. Wolthuis, 3 April 1807, oud 23 j. Schoolonderw. in de Borgercompagnie.

B. Wolthuis, 3 April 1807, oud 22 j. Te Groningen.

SCHOOLONDERWIJZERS

VAN DEN

DERDEN RANG,

alleen admisfibel binnen Drenthe.

A. Alberts, 15 Oct. 1806, oud 19 j. Op. Schoolonderw. te Haagswold.

J. Braak, 22 April 1807, oud 19 j. Ondermeester te Meppel.

A. J. van Dam, 22 April 1807, oud 23 j. Bijschoolhouder in de Oosterboer onder Meppel.

G. Graafman Hutting, 14 Julij 1807, oud 22 j. Op. Schoolonderw te Eringe.

A. Jakobs, 22 April 1807, oud 36 j. Op. Schoolonderw. te Hijkersmilde.

L. Jans, 22 April 1807, oud 25 j. Op. Schoolonderw. te Norg. Bezat den vierden rang.

R. S. de Jong, 15 Oct. 1806, oud 32 j. Op. Schoolonderw. in de Wijk.

P. Kamp, 13 Aug. 1806, oud 18 j. Schoolonderw. te Meppel.

R. R. Kester, 15 Oct. 1806, oud 20 j. Buiten dienst.

R. D. Postma, 23 April 1807, oud 23 j. Prov. Schoolonderw. te Vries.

J. G. Rijkens, 22 April 1807, oud 19 j. Op. Schoolonderw. te Roderwolde. Bezat den vierden rang.

H. Roelofs, 14 Oct. 1807, oud 17 j. Woonende te Havelte.

K. Sipkes, 23 April 1807, oud 19 j. Te Hijkersmilde.

SCHOOLONDERWIJZERS

VAN DEN

VIERDEN RANG.

Alleen admisfibel binnen Hollands Noordelijk gedeelte.

P. Appelboom, 20 Aug. 1806. Op. Schoolonderw. te Boekel onder Akerfloot.

W. Arens, 16 Oct. 1807, oud 20 j. Te Westzaandam, buiten dienst.

P. Avis, 10 Maart 1802. Op. Schoolonderw. te Oostzanen.

J. Bakker, 16 Julij 1807, oud 17 j. Ondermeester in de Rijp.

H. Balk, 10 Nov. 1803. Op. Schoolonderw. te Schagen.

P. Barte, 16 April 1807, oud 29 j Bijz. Schoolonderw te Haarlem.

K. Beurs, 19 Aug. 1806. Op. Schoolonderw. te Lammerfchaag.

E van der Boon, 16 April 1807, oud 20 j. Ondermeester te Noordwijk binnen.

A. Brouwer, 17 April 1807, oud 21 j. Op. Schoolonderw. te Oosterleek.

C. Bultenaar, 16 Oct. 1806, oud 18 j. Op. Schoolonderw. te Hobrede.

K. Capitein, 6 Sept. 1802. Op. Schoolonderw. te St. Maarten.

J.

J. *van Cleef*, 16 Julij 1807, oud 18 j. Ondermeester te Oostwoud.

P. *Clemens*. 9 Maart 1803. Op. Schoolonderw. te Schellingwoude.

G. *Edeling*, 15 Oct. 1807, oud 16 j. Ondermeester in eene der Departementsscholen te Amsterdam.

J. *Elderbeek*, 6 Maart 1806, oud 24 j. Op. Schoolonderw. te Stroe op Wieringen.

P. *Fokke*, 8 Sept. 1802. Op. Schoolonderw. te Opperdoes.

W. *de Graaf*, 14 Maart 1804. Schoolonderw. te Marken.

W. *de Graaf*, 5 Sept. 1804, oud 21 j. Op. Schoolonderw. op Vlieland.

D. *van 't Grevendijk*, 5 Junij 1805, oud 32 j. Op Schoolonderw. te Rijnsaterwoude.

J. *de Groot*, 15 Oct. 1807, oud 17 j. Ondermeester aan de Helder.

C. *Grietewal*, 16 Oct. 1806, oud 21 j. Bijz. Schoolonderw. te Aalsmeer.

K. *Half*, 5 Junij 1805, oud 20 j. Schoolonderw. op 't Kalf.

D. *van Hoogstraten*, 17 Sept. 1806.

P. *Jongkind*, 5 Sept. 1804. Schoolonderw. in 't Woud onder Bergen.

P. *Kapteijn*, 17 April 1807, oud 19 j. Ondermeester te St. Maarten.

A. *Kastman*, 16 Julij 1807, oud 21 j. Ondermeester te Egmond aan Zee.

P. *Kleft*, 5 Junij 1805, oud 23 j. Op. Schoolonderw te Kastricum.

P. *Kok*, 16 April 1807, oud 19 j. Op. Schoolonderw. te Westknollendam.

W. C. *van der Laan*, 7 Junij 1804. Op. Schoolonderw. te Zunderdorp.

G. *Lakeman*, 14 Maart 1806. Op. Schoolonderw. te Wijdewormer.

C. Lalleman, 12 Febr. 1807, oud 21 j. Op. Schoolonderw. te Hondsholredijk.
J. Molenaar, 15 Oct. 1807, oud 19 j. Ondermeester te Haarlem.
P. Mool, 5 Maart 1806, oud 19 j. Op. Schoolonderw te Hem.
D. Nierop, 6 Junij 1803. Op. Schoolonderw. te Bergen.
G. van Oostveen, 5 Junij 1805. Op. Schoolonderw. te Muiderberg.
W. Paardekooper, 5 Junij 1805, oud 24 j. Op. Schoolonderw. te Ilp.
W. Pijper, 14 Oct. 1806. Op. Schoolonderw. te Hobrede.
J. van Polen, 2 Julij 1806. Te Amsterdam.
J. Rozeboom, 14 Maart 1804, oud 45 j. Bijz. Schoolonderw. te Amsterdam.
P. Rozee, 6 Maart 1805. Op. Schoolonderw. te Middelie en Axwijk.
J. van Rulder, 3 Maart 1802, oud 22 j. Op. Schoolonderw. op Urk.
A. Sas, 16 Julij 1807, oud 28 j. Op. Schoolonderw. te Zwaagdijk.
J. Schermer, 7 Junij 1804. Op. Schoolonderw. te Oostknollendam.
J. Bootsman Schouten, 16 April 1807, oud 34 j. Op. Schoolonderw. te Jutdam.
P. Schrijvenaar, 16 Oct. 1806, oud 19 j. Op. Schoolonderw. in de Vogelenzang.
J. Schuitemaker, 17 April 1807, oud 17 j. Op. Schoolonderw. te Midwoud.
L. Schuitemaker, 5 Junij 1805. Op. Schoolonderw. te Hoensbroek.
G. Schuurman, 16 April 1807, oud 38 j. Buiten vaste bediening.
J. van der Spruit, 8 Sept. 1802. Op. Schoolonderw. te Luijbroek.

W.

W. *Sulp*, 16 Julij 1807, oud 17 j. De School te Enkhem en Schardam waarnemende.
P. *Tas*, oud 17 j. Wonende te Hensbroek.
P. *van Veen*, 8 Dec. 1802. Op. Schoolonderw. te Marken binnen.
F. *Veldhuis*, 16 April 1807, oud 19 j. Ondermeester te Landsmeer.
J. *Vet*, 20 Aug. 1806. Schoolonderw. in de Wouden onder Akersloot.
T. *de Vet*, oud 21 j. Ondermeester te Langeraar.
J. *Vis*, 20 Aug. 1806. Op. Schoolonderw. te Zunderdorp.
D. *Visser*, 16 Julij 1807, oud 28 j. Op. Schoolonderw. te Buikfloot.
H. *de Vries*, 6 Maart 1805. Op. Schoolonderw. te Hollijsloot.
D. *Walsboer*, 7 Junij 1804. Op. Schoolonderw. te Oudorp.
P. *Zee*, 9 Maart 1803. Op. Schoolonderw. te Spaubroek.
C. *de Zee*, 17 April 1807, oud 18 j. Ondermeester aan den Hoorn op Texel.
A. *de Zeeuw*, 15 Oct. 1807, oud 19 j. Ondermeester te Huisduinen.
G. *Zeevenhuizen*, 5 Maart 1806. Op. Schoolonderw. te Schardam.
J. *Zomer*, 14 Maart 1804. Op. Schoolonderw. te Oudendijk.
J. *Zomer*, 16 Julij 1807, oud 20 j. Te Oosterblokker.
J. *Zwart*, 7 Junij 1804, oud 20 j. Op. Schoolonderw. te Uitgeest.

SCHOOLONDERWIJZERS

VAN DEN

VIERDEN RANG,

alleen admisſibel binnen Hollands Zuidelijk gedeelte.

A den Baars, 12 Aug. 1806, oud 21 j. Op. Schoolonderw. te Claaswaal.

A. van Bergeijk, 21 Julij 1807, oud 20 j. Ondermeester te Op- en Neder-Andel.

J. van Braambeek, 13 Oct. 1807, oud 16 j. Ondermeester te Middelharnis.

A. van de Bruin, 13 Maart 1804, oud 21 j. Op. Schoolonderw. te Hoogvliet.

A. Cortman, 13 Oct. 1807, oud 20 j. Ondermeester te Moordrecht.

R. van Dam, 11 Sept. 1804, oud 21 j. Schoolonderw. onder het Ambacht Kool.

P. van Dijk, 1 April 1807, oud 18 j. Ondermeester te Oudewater.

C. van Dun, 1 April 1807, oud 42 j. Op. Schoolonderw. in de Bijſchool aan den Hoek onder Zevenbergen.

W. van Eck, 11 Sept. 1804, oud 28 j. Op. Schoolonderw. te Nieuwerkerk aan den IJſel.

J. Haas, 1 April 1807, oud 20 j. Ondermeester aan de Hitzerd.

A. van der Heijden, 21 Julij 1807, oud 35 j. Op. Schoolonderw. te Aalburg.

G.

C. J. *van Hemert*, 13 Maart 1804. Op. Schoolonderw. te Doeveren.
C. *van Hoff*, 5 Maart 1805, oud 56 j. Op. Schoolonderw. te Loeveſtein.
D. *Heuben*, 21 Julij 1807, oud 49 j. Huisonderw. te Numansdorp.
J. *van der Jacht*, 13 Oct. 1807. Ondermeester te Ooltgansplaat.
H. *Kater*, 12 Aug. 1806, oud 22 j. Schoolonderw. te Delfgauuw.
D. J. *de Klein*, 11 Sept. 1804, oud 24 j. Op. Schoolonderw. te Acquoi.
A. *Kraaijenbrink*, 21 Julij 1807, oud 41 j. Woonende te Ridderkerk.
C. *van Leeuwen*, 12 Aug. 1806, oud 21 j. Ondermeester te Hazerswoude.
J. *Maas*, 14 Oct. 1806, oud 33 j. In den Haag.
M. *Macor*, 12 Aug. 1806, oud 25 j. Op. Schoolonderw. te Noordorp
J. W *Mandeau*, 13 Oct. 1807, oud 30 j. Ondermeester in den Haag.
M. *Moll*, 3 Sept. 1805, oud 26 j.
J. *Mulder*, 3 Sept. 1805, oud 33 j. Schoolonderw. te Veur,
A. *Quindt*, 21 Julij 1807, oud 25 j. Ondermeester te Streijen.
J. *Reim*, 1 April 1807, oud 22 j. Op. Schoolonderw. te Katwijk en Keulen onder Pijnacker.
C. J. *de Rijk*, 8 Junij 1802, oud 22 j. Onder Bodegraven.
P. *le Riviere*, 16 Dec. 1807, oud 64 j. Te Schoonhoven, buiten bediening.
J. *van Ruitenburg*, 21 Julij 1807, oud 22 j. Ondermeester te Oud Beijerland.
L. *Scheijgrond*, 13 Oct. 1807, oud 22 j Ondermeester te Zevenhuizen.
P. *Schoteldraijer*, 14 Oct. 1806, oud 20 j. Ondermeester te Delft.

A. Snel, 21 April 1802, oud 18 j. Op. Schoolonderw. te Berkenwoude.
R Spoelstra, 16 Dec. 1807, oud 18 j. In den Haag
J Stans 21 Julij 1807, oud 18 j. Ondermeester te Waeringen.
B. Welij, 13 Oct. 1807, oud 24 j. Ondermeester te Schoonhoven.
W. C van Werkhoven, 13 Maart 1804, oud 22 j. Op. Schoolonderw. aan het Haagsche Schouw onder Voorschoten.

SCHOOLONDERWIJZERS

VAN DEN

VIERDEN RANG

alleen admisibel binnen Zeeland.

J. P Bros, in Oct. 1807, oud 21 j. Schoolonderw te Middelburg.
F Foorstse, 23 April 1806. Op. Schoolonderw. te 's Heerenabtskerke.
J. Gori, den 14 Julij 1806, oud 32 j. Op. Schoolonderw te Nieuwvosemeer.
F. J Gunst, 14 Maart 1804, oud 27 j. Op. Schoolonderw. te Oudvosemeer.
H. Stoutjesdijk, 8 April 1807, oud 48 j. Bijz. Schoolonderw. op het Camperlandsche Veer.

SCHOOLONDERWIJZERS

VAN DEN

VIERDEN RANG:

alleen admissibel binnen Braband.

E. J. van den Broek, 19 Maart 1806, oud 40 j. Op. Schoolonderw. te Heerle.

C. C. de Bruin, 8 Sept. 1802, oud 20 jaren.

G. de Bruin, 18. Junij 1805, oud 42 j. Op. Schoolonderw te Vucht.

A Buis, 5 Maart 1805. Op. Schoolonderw. te Uitkoten.

P. J. Cusseners, 19 Maart 1806, oud 44 j. Op. Schoolonderw. te Halsteren.

J. Dietvors, 19 Maart 1806. Op. Schoolonderw. te Putten.

J. Dikmans, 18 Junij 1805, oud 40 j. Op. Schoolonderw. te Loemmel.

H. H. den Doop, 14 Jan. 1807, oud 38 j. Buiten bediening.

P. Drevermans, 14 Jan. 1807, oud 34 j. Buiten bediening.

H. Esveld, 14 Jan. 1807, oud 42 j. Buiten bediening.

N. van Gent, 15 Julij 1807, oud 17 j. Ondermeester te Steenbergen.

P. van Ginkel, 9 Maart 1806. Op. Schoolonderw. te Heeze aan de Kerk.

L. Goossens, 17 Nov. 1807, oud 23 j. Wonende te Boxtel, buiten *bediening.*

J. de Greef, 15 April 1807, oud 34 j. Te Zeels, buiten bediening.

A. W. Groenendaal, 18 Junij 1805. Op. Schoolonderw te Gilze

J. Gubbels, 14 Oct. 1807, oud 30 j. Wonende te Ravenstein.

A. Hamer, 14 Oct. 1807, oud 40 j. Wonende in Braband.

M. van Hegt, 14 Oct. 1807, oud 36 j. Wonende te Waalre.

C. van Heuve, 4 Sept. 1805. Op. Schoolonderw. te Hulsel.

L. van den Heuvel, 15 April 1807, oud 27 j. Te Dennenburg, buiten bediening.

L. van den Heuvel, 14 Oct 1807, oud 26 j. Wonende te Dennenboog.

R. Kocken, 14 Julij 1807, oud 25 j. Buiten bediening, wonende te Huisseling.

H. Kruijsen. 5 Maart 1805. Op. Schoolonderw. te Rijkevoort

H. van Liempt, 14 Julij 1807, oud 27 j. Op. Schoolonderw. te Loosbroek.

J. van Lieshout, 14 Oct 1807, oud 43 j. Wonende te Eersel.

T. van de Lijgraaf, 14 Julij 1807, oud 29 j. Bijz. Schoolonderw. te Bedaf.

J. W. van der Loo, 14 Jan. 1807, oud 29 j. Op. Schoolonderw. te Stratum.

J. C. Louwaards, 4 Sept. 1805. Op. Schoolonderw. te Cromvoort.

L. Maasen, 28 Julij 1807, oud 20 j Wonende te Uden, buiten bediening.

B. Meegens, 15 April 1807, oud 18 j. Den Schooldienst waarnemende te Haren.

H. Molenaar, 18 Junij 1805, oud 34 j. Op. Schoolonderw. te Alem

W. Naaijkens, 5 Maart 1805, oud 25 j. Op. Schoolonderw, te Lage Mierde.

J.

J. Nuervens, 15 Oct. 1806, oud 36 j. Op. schoolonderw. te Aarle Rixtel.
L. van Oerle, 19 Maart 1806, oud 20 j. Op. schoolonderw. te Riel.
A. l'Olivier, 19 Maart 1806. Op. Schoolonderw. te Hensdenhout.
P. Oppers, 14 Julij 1807, oud 22 j. Woonachtig te Zeeland.
A. Ouburg, 19 Maart 1806. Op. Schoolonderw. te Nieuwkuik.
J. B. Panken, *N. Z.*, 17 Nov. 1807, oud 23 j. Den Schooldienst waarnemende te Duizel.
J. van der Pol, 15 Oct. 1806. Subst. Schoolonderw. te Olland.
L. A. van Put, 14 Jan. 1807, oud 18 j. Buiten bediening
A. Roefs, 14 Jan. 1807, oud 37 j Buiten bedening.
P. J Rooij, 14 Oct. 1807, oud 30 j. Woonende te Eindhoven.
A. Seltzer, 5 Maart 1805. Op. Schoolonderw. te St Huibert.
H. Smits, 14 Oct. 1807, oud 21 j. Woonende te Oerle
J. van der Steppen, 14 Oct 1807, oud 21 j. Woonende te Dennenberg.
J van der Sterren 16 April 1807, oud 22 j. Den Schooldienst waarnemende te Haps.
A van de Ven, 14 Jan. 1807, oud 27 j. Buiten bediening.

SCHOOLONDERWIJZERS

VAN DEN

VIERDEN RANG.

alleen admisſibel binnen Utrecht.

J. Jansſen, 15 Oct. 1806, oud 38 j. Op. Schoolonderw. te Zegveld.
H. Lens, 2 April 1807, oud 19 j. Ondermeester te Driebergen.

SCHOOLONDERWIJZERS

VAN DEN

VIERDEN RANG.

alleen admisſibel binnen Gelderland.

J. Altenberger, 14 Oct. 1807, oud 59 j. Woonende te Asch.
H. W. van Beek, 10 Aug. 1806, oud 20 j. Op. Schoolonderw. te Voorst.
D. ten Bosch, 11 Oct. 1806, oud 17 j. Ondermeester te Zutphen.
A. Bramans, 14 Oct. 1807. Schoolonderw. te Luinen onder Wichen.
G. Braskamp, 14 Oct. 1807, oud 17 j Woonende te Twello.

B.

April 1807, oud 24 j. Op.
Noorddijk.
ipril 1807, oud 24 j. Prov.
assen.
April 1807, oud 30 j. Te
iterswijk.
April 1807, oud 24 j. Te

ipril 1807, oud 23 j. Te
iter wijk.
April 1807, oud 22 j. In
'enterswijk.
16 April 1807, oud 18 j.
Venterswijk.
l 1807, oud 26 j. Te Bor-

807. oud 18 j. Te Nijmegen.
807. Te Balgooij.
, 16 April 1807. Prov. On-
:.
ril 1807, oud 69 j. Prov.
ierlo.
Zoon, 14 Oct. 1807, oud
:r te Wageningen.
ril 1807, oud 64 j. Bijz.
Elden.
5 April 1807, oud 40 j. In

5 April 1807. Op. School-
oij.
1807, oud 17 j. Ondermees-

SCHOOLONDERWIJZERS

VAN DEN

VIERDEN RANG,

alleen admisſibel binnen Overijſſel.

K. Barnekate, 14 April 1807, oud 19 j. Op. Schoolonderw. te Tongeren.
P. Bloemer, 5 Maart 1806. Op. Schoolonderw. aan de Kuinder.
J. Boom, 14 April 1807, oud 20 j. Ondermeester te Almelo.
C. Bosh, 14 April 1807, oud 23 j. Schoolonderw. in het Kinderhuis te Campen.
G. R. Dekker, 14 April 1807, oud 19 j. Op. Schoolonderw. te Callemberg.
H. van Dieveren, 14 April 1807, oud 35 j. Op. Schoolonderw. te Goor.
J. Elbers, 14 Maart 1804, oud 16 j. Op. Schoolonderw. te 's Heerenbroek.
E. A. van Elburg, 5 Maart 1806. Op. Schoolonderw. te Varſen.
B. Endendijk, 13 Oct. 1807, oud 42 j. Wonende te Deventer.
K. Geerts, 6 Maart 1806, oud 18 j. Op. Schoolonderw. in 't Nederland.
P. C. Graſſo, 14 April 1807, oud 30 j. Schoolonderw. bij de Roomſche Gemeente te Deventer.
J. Grobbe, 14 April 1806, oud 36 j.

E.

il 1807, oud 22 j.
April 1807, oud 29 j.
il 1807, oud 28 j.
1806, oud 19 j. Voor de-
rw. te Osenzijl.
oril 1807, oud 26 j. Op.
larkelo.
aart 1805, oud 20 j. Op.
larkvelde.
07, oud 23 j. Te Zuid-

15 Julij 1807, oud 23 j.
te Poqneker,
lij 1807, oud 15 j.
306, oud 18 j. Op School-
en.
t. 1804, oud 20 j. Op.
iethoorne.
art 1805, oud 18 j. Op.
osterhuis en Veldhoek.
rt 1805, oud 20 j. Op.
nne.
5 Sept. 1804, oud 43 j.
te Nutter en Zuna.
aart 1804, oud 27 j. Op
nna.
l 1807, oud 17 j. Op.
Nederland.
305, oud 20 j. Op School.
il.
il 1807, oud 25 j.
Junij 1804. Ondermeester
Zwolle.
1807, oud 21 j.
oril 1807, oud 38 j. School-
Manderen.
1806, oud 16 j. Te Genne.

A Wendel, 13 Aug. 1806, oud 20 j. Sul
Schoolonderw. te Blankenham.
K. G. Winter Op. Schoolonderw. te Giethoo
J. de Wit, 6 Maart 1805, oud 26 j. Onderm
ter te Vollenhoven.
R. van der Woude Jr., 14 April 1807, oud 2
H. Wijchmink, 13 Oct. 1807, oud 18 j.
pende te Bergentheim.

SCHOOLONDERWIJZERS

VAN DEN

VIERDEN RAN

alleen admisſibel binnen Vriesland.

L. Andries, 4 Sept. 1805. Op. Schoolonde
te Garijp.
J. H Beetsma, 5 Maart 1806. Op. School
derw. te Beetsterzwaag.
A. Biesterbos, 5 Maart 1806 Op. Schoolonde
te Haskerhorne.
H. Blom, Senior, 16 April 1807, oud 50 j
Schoolonderw te Engwierum.
H. Blom, Jr., 15 April 1807, oud 19 j.
Schoolonderw. te Morra
F. K. de Boer, 9 Junij 1802. Op. Schoolo
derw te Steggerda.
G. O. Boersma, 16 April 1807, oud 19 j
Oudkerk.
W U. Boonemmer, 5 Maart 1806. Op. Scho
onderw. te Burdaard.

Oct. 1806. Bijz. Schoolonderw. te

Oct. 1806. Bijz. Schoolonderw. te

6 April 1807, oud 19 j. Winter- r te Sonnega.

5 Maart 1806. Op. Schoolonderw,].

Oct. 1806, oud 20 j. Bijz. School- Bakkavem

14 Oct. 1807, oud 38 j. Wonende den.

Oct. 1806, oud 25 j. Bijz. School- Donkerbroek.

6 Junij 1804. Op. Schoolonderw,

ra, 20 Aug. 1806. Op. Schoolon- ppenhuizen.

14 Oct. 1807, oud 62 j. Wonende

16 April 1807, oud 23 j. Winter- er te Beuil.

8 Aug. 1806. Bijz. Schoolonderw. uizen.

20 Aug. 1806. Op. Schoolonderw. goutum.

16 April 1807, oud 28 j. Winter- er te Nijefloot.

, 16 April 1807, oud 28 j. Te

o Oct 1806. Bijz. Schoolonderw. aast.

Oct. 1807, oud 16 j. Wonende te

Oct. 1806, oud 30 j. Bijz. School- Katlijk.

Oct. 1806, oud 24 j. Bijz. School- : Hemrik.

G. *Jans*, 16 April 1807, oud 21 j. Winterſchoo houder te Haule.

L. *Jans*, 16 April 1807, oud 40 j. Te Hoo ſterzwaag.

S. *Jans*, 8 Oct. 1806, oud 22 j. Bijz Schoo onderw. te Terwispel.

T. *Jans*, 16 April 1807, oud 20 j. Te Foc teloo.

H. *Jeens*, 16 April 1807, oud 18 j. Winte ſchoolhouder te Nijeſchool.

J. *Jelmers*, 15 Julij 1807, oud 15 j. Onde meester te Grouw.

G. T. *de Jong*, 8 Oct. 1806, oud 20 j. Onde meester te Langezwaag.

C *Jonker*, 15 Oct. 1806. Bijz. Schoolonder te Balk.

G *Karßen*, 16 April 1807, oud 15 j. Winte ſchoolhouder te Elsloo.

H. *Karßen*, 5 Junij 1805. Op. Schoolonders te Pingjum.

F. J. *Klaßinga*, 5 Maart 1806. Schoolonderw. Nes.

H. *Klaßinga*, 16 April 1807, oud 17 j. Winte ſchoolhouder, wonende in de Knijpe.

J. *Klaßinga*, 8 Oct. 1806, oud 20 j. Bijz. Schoo onderw., wonende te Knijpe.

A. *Kornelis*, 16 April 1807, oud 28 j. Schoo onderw te Korte Zwaag.

J. G. *Krol*, 10 Nov. 1803. Schoolonderw. Idskenhuizen.

H. S. *Lamm*, 15 Oct. 1806, oud 38 j. Pro Schoolonderw. te Warns.

A. *Lieuwes*, 8 Oct 1806, oud 24 j. Bijz. Schoo onderw. te Bakkaveen.

A. *Lieuwes*, 16 April 1807, oud 26 j. Te Hi lum.

J. *Lieuwes*, 15 April 1807, oud 25 j. Pro Schoolonderw. te Hallum.

s, 14 Oct. 1807, oud 48 j. Wonende
im
, 6 Oct. 1806. Bijz. Schoolonderw. te
n.
, 14 Oct. 1807, oud 40 j. Schoolon-
te Noorderdrachten.
lerfs, 4 Sept 1805. Op Schoolonderwz
wonde
s, 16 April 1807, oud 15 j. Winter-
ouder te Mildam.
ma, 5 Maart 1806. Schoolonderw. te
p
terhoff, 15 Oct. 1806, oud 22 j. School-
. te Terzool.
r, 16 April 1807, oud 34 j. Te Hin-
en.
s, 8 Oct. 1806, oud 16 j. Te Knijpe.
dienst.
s, 15 April 1807, oud 30 j. Prov.
onderw te Baard.
s, 16 April 1807, oud 18 j. Winter-
houder te Terfolend.
ers, 5 Junij 1805. Schoolonderw. te
ijpma, 16 April 1807, oud 18 j. On-
ster te Ferwerd.
s, 4 Sept. 1805. Op. Schoolonderw. te
n.
sz, 14 Oct. 1807, oud 60 j. Wonende
ig.
si, 16 April 1807. Te Workum.
kaapmans, 6 Maart 1805 Schoolonderw.
degarijp.
chrijfsma, 5 Sept. 18c6. Schoolonderw.
ingz
s, 6 Maart 1805. Schoolonderw. te Mid-

K. Sijkeles, 14 Oct. 1807, oud 14 j. Woi
te Noordwolde.
P. G. Sijtsma, 4 Junij 1805. Schoolonder
Marrum
B. J. Smidts, 5 Sept. 1804. Schoolonder
IJsbrechtum.
R H. Steringa, 4 Sept. 1805. Schoolonder
Twijzel.
M. L. Terpstra, 4 Junij 1805. Schoolonder
Lutkewierum.
S. G Terveen, 16 April 1807, oud 21 j.
terschoolhouder te Dalem.
K. Tijmens, 16 April 1807, oud 28 j. Wi
schoolhouder te Nijeholtpaleel.
F. A. Verdenius, 14 Oct. 1807, oud 33 j. Sc
onderw. te Akkerwoude.
J. van de Waard, 6 Maart 1805. Schoolonc
te Oostrum.
A. Wezel, 10 Nov. 1803. Schoolonderw. te
neker.
E Willems, 16 April 1807, oud 16 j. Wi
schoolhouder te Nijehorne.
H. Willemsma, 6 Maart 1805 Schoolonder
Haskerdijke.
K. J. Wittermans, 20 Aug. 1806. Op. Scl
onderw. te Jutrijp.
G. Wijbrens, 6 Oct. 1806. Bijz. Schoolond
te Rottevalle.
B. J. Zuidma, 14 Oct. 1807, oud 59 j. Sc
onderw. te Holwerd.

SCHOOLONDERWIJZERS

VAN DEN

VIERDEN RANG,

alleen admisſibel binnen Groningen.

W. H. *Alveringh*, 8 Dec. 1801. Schoolonderw. te Vlagtwedde.
A. *Berends*, 19 Sept. 1806. B. jz. Schoolonderw. te Wapſe.
H. *Bolten*, 14 Oct. 1807, oud 14 jaren.
J. H. *Blokbergen*, 13 Julij 1807, oud 26 jaren. Te Veendam.
J. H. *Buijst*, 5 Maart 1806. Schoolonderw. te Bellingwolde.
H. *Clewits*, 2 April 1807, oud 18 j. Ondermeester te Middelſtum.
J. van *Dijken*, 15 Oct. 1806, oud 17 j. Te Groningen, buiten dienst.
J. *Draak*, 3 April 1807, oud 34 j. Schoolonderw. te Wedderveer
L. *Faber*, 14 Oct. 1807, oud 16 j. Woonende te Noorder Hoogebrug.
L. *Feringa*, 2 April 1807, oud 21 j. Ondermeester te To'bert.
J. *Grashuis*, 2 April 1807, oud 18 j. Te Groningen.
C. *Henning*, 14 Julij 1807, oud 31 j. Schoolonderw te Groningen.
H. *Lanſens*, 3 April 1807, oud 25 j. Bijſchoolhouder op de Ulsda.

B. K. Kloppinga, 2 April 1807, oud 17 j. Ondermeester te Grijpskerk

F. van Kooten, 14 Julij 1807, oud 25 j. Schoolonderw te Groningen.

H. Leopold, 3 April 1807, oud 19 j. Ondermeester te Winschoot.

G. H. Luinenberg, 13 Julij 1807, oud 19 j. Te Bijham.

B. H Lunenberg, 14 Oct. 1807, oud 16 j. Woonende aan de Oude Schans.

W. J. Meijer, 14 Jan. 1807, oud 19 j. Provden Schooldienst waarnemende te Krewert.

M. Meulenma, 2 April 1807, oud 22 j. Te Groningen.

A. B. Mulder, 3 April 1807, oud 14 j. Schoolonderw. te Zuiderveen onder Winschoot.

J. F. Prenger, 3 April 1807, oud 25 j. Bijschoolhouder te Zomerdijk.

E. Rienstma, 13 Julij 1807, oud 22 j. Te Veenhuizen onder Onstwelle

M. Rijkholt, 9 Dec. 1801. Schoolonderw. te Groningen.

L. P. Römelingh, 2 April 1807, oud 18 j. Ondermeester op Medem.

J. H. Sloots, 14 Julij 1807, oud 21 j. Custos in de Harkstede.

H. K. Struivig, 5 Junij 1806, oud 24 j. Custos te Westerwijtwerd.

U. Uildriks, 13 Julij 1807, oud 16 j. Ondermeester te Delfzijl.

A. M. Venema, 16 April 1806. Schoolonderw. te Enumatil.

J. J. de Vrieze, 3 April 1807, oud 37 j. Ondermeester in de Wildervank.

D. A. Weip, 13 Julij 1807. Op de Kroonpolder onder nieuw Beerta.

J. Wolters, 15 Oct. 1806, oud 16 j. Te Groningen, buiten dienst.

SCHOOLONDERWIJZERS VAN DEN VIERDEN RANG.

alleen admisfibel binnen Drenthe.

E. Croeft, 13 Aug. 1806, oud 18 j. Bijz. Schoolonderw. te Meppel.

J. Hiskes, 24 Sept 1805, oud 23 j. Adjunct Schoolonderw. te Emmen.

J. Halfebosch, 6 Oct. 1806, oud 18 j. Te Ruinerwold, buiten dienst.

J. Jakobs, 13 Oct. 1807, oud 24 j. Te Hoogerfmilde.

J. T. Kamps, 13 Aug. 1806, oud 22 j. Op. Schoolonderw. te Sleen.

L. Kamps, 10 Aug. 1806, oud 22 j. Adjunct Schoolonderw. te Sleen.

G. H. van Kleef, 7 Oct. 1806, oud 15 j. In de Wijk, buiten dienst.

J. R. Kuipers, 13 Aug. 1806, oud 25 j. Te Eelderwolde, buiten bediening.

H. List, 13 Oct. 1807, oud 20 j. Te Nijentap onder Havelte.

J. Reerda, 14 Julij 1807, oud 36 j. Bijfchoolhouder te Seijen onder Vries.

C. L. Roze, 13 Oct. 1807, oud 16 j. Wonende in de Wijk.

J. de Vries, 10 Oct. 1806, oud 19 j. Ondermeester te Meppel.

ALGEMEENE LIJST

VAN

HUISONDERWIJZERS,

door eenige Commissie van Onderwijs geëxamineerd en daar door geregtigd, om te te staan naar eene Huisonderwijzers plaats, binnen het ressort der Commissie, van welke zij de acte van algemeene toelating als Huisonderwijzer ontvingen. Tot ultimo December 1807.

P. Baan, 3 Junij 1807, oud 35 jaren, geëxam. door de Comm. van Groningen. Woonende te Groningen.

H. Benjamin, 15 Oct. 1806, oud 23 j. geëxam. door de Comm. van Drenthe. Op het Hoogeveen

C. Brink, 13 Aug 1806, oud 33 j. geëxam. door de Comm. van Drenthe. Te Koeverden.

Isaäc Cahai, 15 Oct. 1806, oud 23 j. geëxam. door de Comm. van Vriesland. Woonende te Rinsumageest.

J. Elberts, 2 April 1807, oud 26 j., geëxam. door de Comm. van Groningen. Woonende te Groningen.

P.

P. Nusters, 15 Oct. 1806, oud 27 j., geëxam. door de Comm. van Gelderland. Te Nijmegen.

P. C. Renaud, 15 Oct. 1807, oud 27 j., geëxamin. door de Comm. van Zeeland. Woonende te Zierikzee.

P. T. Reneman, 20 Aug. 1806, geëxam. door de Comm. van Vriesland. Woonende te Leeuwarden.

G. Veenendaal, in Oct. 1806, geëxam. door de Comm. van Vriesland. Woonende te Leeuwarden.

M. N. de Vries, 14 Oct. 1807, oud 16 jaren, geëxam. door de Comm. van Groningen, Woonende te Groningen.

ALGEMEENE LIJST

VAN

SCHOOLHOUDERESSEN,

door eenige Comm. van Onderwijs geëxamineerd, en daar door geregtigd, om te ſtaan naar eene plaats als Schoolhoudereſſe, binnen het reſſort der Commiſſie, van welke zij de acte van algemeene toelating als Schoolhoudereſſe ontvingen. Tot ultimo December 1807.

J. Baan, geb. *Goltz*, 5 Junij 1807, oud 48 j. geëxam. door de Comm. van Groningen. Woonende te Groningen.

H. Gaquoin, Wed *Huter*, 17 April 1807, geëxam. door de Comm. van Holl. Noord. ged. Woonachtig te Haarlem.

M. Graffelman, Wed. *J. Hommes*, 2 April 1807, geëxam. door de Comm. van Groningen. Woonende te Groningen.

R. van Hoek, 14 Oct. 1807, oud 24 jaren, geëxam. door de Comm. van Gelderland. Onder-

ıdemoiſel in de School van Mej. Aalbers
rahem.
van Loo, 14 Oct. 1806, geëxam. door
:omm. van Holl. Noord. ged. Voor 1
des zelven Jaars Kostſchoolhouderesſe te
ijk aan den Rijn.
Luzac, Wed *Le Jeune*, 16 April 1807,
ım. door de Comm van Gelderland. Fr.
choolhouderesſe te Lochem.
de Richemont, 13 Oct. 1807, geëxam.
de Comm. van Holl. Noord. ged. On-
ıdemoiſel bij Mej. van Noort, geb. van
, te Leyden.
Robbers, 14 April 1807, geëxam. door
›mm. van Holl. Noord. ged. Laatst ge-
ı hebbende te Katwijk aan den Rijn.

ALGEMEENE LIJST

VAN

SCHOOLHOUDERESSEN,

door eenige Comm. van Onderwijs geëxamineerd, en daar door geregtigd, om te ſtaan naar eene plaats als Schoolhouderesſe, binnen het reſſort der Commiſſie, van welke zij de acte van algemeene toelating als Schoolhouderesſe ontvingen. Tot ultimo December 1807.

J. Baan, geb. *Goltz*, 5 Junij 1807, oud 48 j. geëxam. door de Comm. van Groningen. Woonende te Groningen.

H. Gaquoin, Wed *Huter*, 17 April 1807, geëxam. door de Comm. van Holl. Noord. ged. Woonachtig te Haarlem.

M. Grafelman, Wed. *J. Hommes*, 2 April 1807, geëxam. door de Comm. van Groningen. Woonende te Groningen.

R. van Hoek, 14 Oct. 1807, oud 24 jaren, geëxam. door de Comm. van Gelderland. On-

dermademoiſel in de School van Mej. Aalbers te Arnhem.

A. H. van Lee, 14 Oct. 1806, geëxam. door de Comm. van Holl. Noord. ged. Voor 1 Jaar des zelven Jaars Kostſchoolhoudereſſe te Katwijk aan den Rijn.

A. M. D Luzac, Wed *Le Jeune*, 16 April 1807, geëxam. door de Comm van Gelderland. Fr. Kostſchoolhoudereſſe te Lochem.

M. E. de Richemont, 13 Oct. 1807, geëxam. door de Comm. van Holl. Noord. ged. Ondermademoiſel bij Mej. van Noort, geb. van Gegh, te Leyden.

A. M. Robbers, 14 April 1807, geëxam. door de Comm. van Holl. Noord. ged. Laatst gewoond hebbende te Katwijk aan den Rijn.

LIJST

VAN GEËXAMINEERDE SCHOOLONDERWIJZERS,

alleen admisſibel binnen de Stad Amſterdam.

TWEEDE RANG.

P. van Doornen, geëxam. den 8. Sept. 1807.
A. Middelburg, geëxam. den 26. Junij 1807.
H. Poolmeijer, geëxam. den 13 Oct. 1807.
M. van der Stiepel, geëxam. den 26. Juuij 1807.

DERDE RANG.

C. Broedelet, geëxam. den 14 Julij 1807.
J. Joon, geëxam. den 12. Dec. 1807.
L. J. Meijer, geëxam. den 14. Julij 1807.
J. H. Muller, geëxam. den 14. Maart 1807.
B. van Paddenburg, geëxam. den 8. Jan. 1807.
J. F. Pohlmann, geëxam. den 14 Julij 1807.
J. S. Seijmer, geëxam. den 3 Junij 1807.
J. Stappers, geëxam. den 8. Jan. 1807.

MENGELWERK.

De Schoolopziener over het zevende Schooldistrict in het Departement Vriesland,

aan

Den Commisſaris tot de Zaken van het Lager Schoolwezen en Onderwijs.

Mijn Heer!

Onder de ſtukken, welke mij ter nadere ſtatiſtiek van het Schoolwezen, ook hier te Lande, belangrijk zijn voorgekomen, behoort ook de nevensgaande *Paedagogiſche Prijsvraag.* Ik heb mij verledigd dezelve uit het *Intelligenzblatt der Algemeinen Litteratur Zeitung*, No. 66, *Aug.* 1807, in het Nederduitsch over te zetten, en bied ze UEd. ter beoordeeling aan, met verzoek, dezelve in de *Bijdragen* te doen plaatſen.

Ongetwijfeld is er, in vergelijking van het voormalig vrij algemeen machinaal en gedachtenloos Schoolonderwijs van ons Vaderland reeds zeer veel goeds gedaan, en wordt er nog dagelijks gearbeid, om het ontbrekende aan te vullen, en inzonderheid om kinderlijke liefde in de harten der jeugd, vaderlijke minzaamheid in de gemoederen der Onderwijzeren aan te kweeken, en zoo wel de ontwikkeling der verstandelijke vermogens als de beschaving van het hart aan de onfeilbare wetten van eenvoudigheid, redelijkheid, orde, verscheidenheid en liefde te verbinden. Het naburig *Duitschland* is buiten twijfel, reeds sedert jaren, de Moeder der Schoolverbetering geworden. De Maatschappij: *Tot Nut van 't Algemeen*, één harer Kinderen, stelt er eene eer in naar de schoone Moeder te gelijken, en heeft het beminnelijk moederlijk karakter in deze gewesten, op eene even roemwaardige als weldadige wijze, ten toon gespreid. Met te beweren, dat zij voor de verbetering van het Vaderlandsch Schoolwezen het ijs heeft gebroken, zegt men zeer zeker niet te veel. Alles, 't geen er sedert onder de verschillende Regeringsvormen, van Gouvernements wege, ter verdere volmaking van dezen zoo belangrijken tak van Staatszorge, gedaan is, had geen ander doel, dan het gebroken ijs met wijs beleid, geduld en krachtig werkende middelen af te leiden en dáár de handen kloekmoedig aan 't werk te slaan, waar

edele

edde welwillendheid en de gedrukte letter, hoe ſchoon ook, hoe zigtbaar ſtrekkende tot nut van 't algemeen, niet genoeg waren. Wie gelegenheid gehad heeft, (en wie zou deze thans niet hebben!) de Schooljeugd en hare Onderwijzers, de manier van onderwijs en hare wetten, gelijk deze zich reeds op vele plaatſen vertoonen, te zien, moet bekennen, dat er niet alleen groote praktikale wijsheid, grondige menschkunde en edele bedoelingen in de Schoolwetten der latere jaren doorſtraalen; maar ook dat de werkzame en ſterke hand der Regering, mitsgaders de onvermoeide zorgen en wakkere pogingen der genen, die van de Reſidentie der Hoogſte Magt af tot het kleinſte gehuchtje in ons Vaderland toe, voor de volmaking van het Schoolwezen bepaaldelijk en in 't algemeen waken, aan het tegenwoordig geſlacht reeds eenen goeden oogst van welonderwezene kinderen ſchenken en aan de toekomst eenen nog rijkeren beloven. En deze bekentenis is tot eer van onze Natie niet meer zeldzaam! — Zoo lang het ſchoon gebouw van het in allen deele verbeterd Schoolwezen alleen op het papier ſtond, zag en maakte men, wijd en zijd, bergen van zwarigheden; doch naauwelijks hadden magt, wijsheid en liefde met vereenigde pogingen de fundamenten gelegd en in zoo verre het geheel gebouw voltooid, dat het tot het bedoelde einde kon gebruikt worden, of eensklaps verdwenen alle bergen

van zwarigheid, en is het alleen bij een klein getal van menſchen, die ziende blind en hoorende doof zijn, of die het geld (hoe klein de opofferingen ook mogen wezen, waarmede zij de beste en weldadigſte bedoelingen kunnen bevorderen) hooger waarderen, dan de opvoeding, en het tijdelijk en eeuwig geluk hunner kinderen, bij welken men nog wel eens zwarigheden hoort opperen of tegenwerking beſpeurt.

Groot en uitnemend zijn derhalve de uitwerkſelen van onze Vaderlandſche Schoolverbetering!

Zou er echter niet nog hier en daar iets gedaan kunnen worden, waardoor men de voltooijing van dit ſchoon gebouw zou kunnen beſpoedigen? Zou er, b. v., wel genoeg gezorgd zijn voor hulpmiddelen, waarvan min bekwame Schoolonderwijzers zich zouden kunnen bedienen, om in de *ontwikkeling der verſtanachtige vermogens* hunner leerlingen naar wensch te ſlagen?

't Is waar, *verſtand* en *hart* zijn thans, als *bepaalde* voorwerpen. hunner zorge en beſchaving aanbevolen. Eene ontelbare menigte van boeken van vroegere en vooral van latere dagen bevatten in dit opzigt zeer veel bruikbaars. Bepaaldelijk tracht men zelfs, in deze dagen, door handleidingen voor het Schoolonderwijs in deze, ook elders opgemerkte, behoefte te voorzien. — Maar, worden de beste der tallooze boeken, waarin te dezer zake wijsheid te vinden is, door

de

de regte lezers gelezen? Ik beroep mij op de ondervinding! — En is het niet eene zeer groote wetenschap, de verstandelijke vermogens der jeugd *wel* te ontwikkelen? Hebben geleerde mannen niet dikwerf het zwaarwigtige dier wetenschap erkend en zich over het gemis der gave van mededeeling (waarin kleine vernuften soms groot zijn) beklaagd? — Zou er voor vele in dit opzigt reeds gevorderde Schoolonderwijzers niet nog veel wenschelijks zijn overgebleven? om niet te spreken van andere, welke in dit opzigt nog leerlingen zijn. — 't Geen de man van bedrevenheid, de regte kinderenkenner, ten aanzien van de verstandsvorming der jeugd, als eene zeer eenvoudige gemakkelijke taak, als een spel, beschouwt, acht menig Onderwijzer eene donkere ingewikkelde wetenschap. Vragen worden er somtijds gedaan, waarover men zich moet verwonderen, en die men, zonder eene verhandeling te schrijven, of zonder den vrager lang en breed van *a* tot *z* te onderhouden, niet kan beantwoorden. — Hoort en ziet men de wijze, waarop menig een het kiemend verstand poogt te ontwikkelen, men staat verbaasd over het drooge, weinig aanlokkelijke en weinig vruchtbrengende der Methode!

Methode! Hoe, moet hier Methode plaats grijpen? Ik meende, dat niets minder *methodiek* moest geschieden, dan de verstandsontwikkeling!

Deze vraag voorzie ik, en antwoord daarop het navolgende:

Ja, hier moet Methode plaats grijpen, en ook *neen*, naar gelang men de zaak beſchouwt. 't Komt hier op de noodige bepaling aan.

Methode is de grootſte hinderpaal der verſtandelijke opvoeding; zoodra de Onderwijzer der jeugd in den waan verkeert, dat hij het verſtand zijner leerlingen naar *vaste regelen* moet ontwikkelen, dat zijn onderwijs als een uurwerk moet afloopen, of dat hij, even gelijk een Horologiemaker, die onveranderlijk de deelen zijner uurwerken op dezelfde wijze zamenſtelt, van *a* moet beginnen, om tot *z* te komen, is zijn onderwijs niets dan broddelwerk. Niets is lastiger, niets meer belemmerende, niets ongepaster voor de vrije vlugt en werkzaamheid van het denkvermogen, dan zulk een methodiek onderwijs! — Smeed den geest in boeijen van regels — en gij maakt hem ſomber, verſuft en dom; — gij bluscht hem uit! — Maar houdt u, als of gij met hem ſpeelt; dartel met hem, gelijk eene honingbij, van bloem tot bloem, van tuin tot tuin, van veld tot veld, met luchtige opgeruimdheid en onvermoeiden ijver de grondſtoffen tot honigt en wasch trekt; vergezel hem overal op zijne vlugt; vertoef op het ééne oogenblik met hem bij eenen zandkorrel en verhef u op het ander met hem naar de zon; daal van daar met hem af tot den bodem

der

der zee en volg hem overal, werwaarts hij, in het onmetelijk ruim des denkens, *cours* zet; — maar wees op uwe hoede, dat gij hem van het een en ander niets meer en niets minder zegt, dan hij, om er *geregeld* op voort te *kunnen* denken, behoort te weten; draag zorge, dat gij zijne *eigene* denkbeelden ter vlugt uitlokt; dat gij zijne verkeerde begrippen zuivert; dat gij hem eigenschappen en hoedanigheden bij ongelijke voorwerpen van gelijken, en bij gelijk schijnende van ongelijken aard leert opmerken; dat gij hem de kunst van goed zien en onderscheiden inprent; uit één of meer gegevene zaken andere laat afleiden of besluiten; dat gij zijne denkbeelden schift, het gelijksoortige zamenvoegt en alles op zijn' regte plaats en in het noodig verband brengt — en gij zult dien geest, naar den aard van zijnen aanleg en naar de mate zijner vatbaarheid (want hier heeft, in beiderlei opzigten, eene groote verscheidenheid plaats) in weinig tijds, met eenen grooten schat van goede wel geregelde denkbeelden verrijken. — Doch in dit alles moet bij den Onderwijzer eene spelende houding, een los en ongemaakt voorkomen, een vrolijke en vertrouwelijke toon, eene vriendelijke, vaderlijke bejegening, en dus — eene verstandige *Methode*, eene groote onmerkbare *kunst* heerschen. De uitmuntendste Redenaars, Dichters en Schilders toonen, in het oog van kenners, wanneer niet-kenners niets dan

eenvoudige Natuur meenen te zien, de grootſte bekwaamheid, de grootſte kunst, wanneer zij de kunst het meest verbergen. Dit moet ook het geval zijn bij den Schoolonderwijzer in de vorming van het ontluikend verſtand; — gaat hij zonder overleg, zonder bedekte kunst te werk; hecht hij, als het ware, de denkbeelden zijner Leerlingen niet met onzigtbare draden aan één; maar ſtrooit hij nu en dan ſlechts eene magere aanmerking of op zich zelf ſtaande vraag in het midden, zoo als luim of toeval hem zulks aan de hand geven, hij zal, ja, het geheugen zijner leerlingen wel met op zich zelf ſtaande woorden en zaken verrijken; maar het verſtand, het denkvermogen zal niet uitkomen, en even min zijnen ſchoonen inwendigen luiſter vertoonen, als een diamant, door eene ruwe hand op een zandſteen geſlepen! — *Methode* in de *gewone* beteekenis van het woord, gelijk gezegd is, de grootſte hinderpaal der verſtandelijke opvoeding, wordt, in dezen *bepaalden* zin, een onontbeerlijk vereischte van dezelve. Zonder zulk eene Methode, of liever onmerkbare kunst, die zich moet verbergen, om het gewenschte doel zeker te bereiken, is de aankweeking en verrijking van het kinderlijk verſtand een herſenſchim!

Ten einde nu de min bedrevenen onder de Schoolonderwijzers in dit opzigt te gemoet te komen, en hun tevens dienſtige middelen aan de hand te geven, om hunne leer-

leerlingen in de kunst van zich met *mond en pen waardig en goed uit te drukken*, te oefenwijzen, oordeelde ik het niet ondienstig de nevensgevoegde *Paedagogische Prijsvraag* in de *bijdragen* geplaatst te zien; *eerstels* ter meerdere verspreiding van dezelve onder de zoolanigen onzer Landgenooten, welke het Vaderlandsch verbeterd Schoolwezen met mond en pen nog nader trachten op te bouwen; waartoe hun bij dezen (vooronderstelt zijnde, dat hun deze Prijsvraag niet van elders bekend zij) geene ongeschikte en onaannemelijke aanleiding wordt gegeven; maar ook *anderdeels*, om van ter zijde mijnen wensch te betuigen, dat er ook in ons Land, 't welk thans voor geen ander in welmeenende ijver en wijze en weldadige maatregelen, ten behoeve van het opkomend geslacht, behoeft te wijken, doch ook, even zeer als het naburig *Duitschland*, bij een geenszins gering aantal van Schoolonderwijzers, eene in het oog loopende onbedrevenheid in het goed ontwikkelen en vormen van het jeugdig verstand in 't algemeen en met bijzondere toepassing op *wel spreken en wel stellen* bespeurt, op de eene of de andere aanlokkelijke wijze, gelegenheid werd gegeven tot het vervaardigen van een naar de behoeften van ons Koningrijk gewijzigd, naar een vast plan aangelegd en *methodisch bewerkt praktikaal Handboek ten dienste van onze Vaderlandsche Schoolonderwijzers, behelzende noodige*

wenken, voorschriften en zaken tot eene ontwikkeling en vorming van het verstan S'hooljeugd, met bijzondere toepassing o spreken en wel stellen.

Misschien hecht ik wel te veel ge aan zulk een door eene bekwame pen schreven en, op Hoog Gezag, algemee gevoerd Handboek; ik waag het ecl UEd. *en* deze Letteren *en* de nevensga *Paedagogische Prijsvraag* toe te zen met verzoek, om daarmede naar goed ken te handelen, waarmede ik de eer enz.

(Was geteekend)

M. MARTE

Holwert,
20 Nov. 1807.

P.

EDAGOGISCHE IJSVRAAG.

de edele Domheer VAN ROCHOW, ctering zijner Landſcholen te *Reckan* en de door hem te weeg gebragte ingen daar ter Plaats zich verder len, werden er onder anderen ook naar de manier van ROCHOW verbe- igere Duitſche Volks-Scholen, zoo- de *verſtandsoefeningen* of *denkoefenin- bijzondere leſſen* ingevoerd. Men had nvoeren dezer denkoefeningen geens- i doel, om der jeugd redelijke denk- bij te brengen: daartoe heeft men *ijzondere* leſſen noodig, vermits ie- dere les desaangaande genoegzame ng en gelegenheid aan de hand geeft. wilde men de kinderen door deze eningen alleenlijk ſtof tot denken ge- inne denkbeelden en de manier, waar- lenken, regelen, en daarop den reg- apel drukken. Men wil door deze eningen aanleiding geven tot *bepaald*, i *grondig* denken, en poogt derhal- eene regel- en plannatige wijze, de

verſtandelijke vermogens der kinderen te vormen, of alle hunne intellectuele krachten op te wekken, en aan derzelver uitingen de behoorlijke rigting te geven.

Buiten twijfel hebben deze, als *bijzondere leſſen*, ingevoerde denkoefeningen over het geheel eenen heilzamen invloed gehad op de verbetering van het elementaire Schoolwezen. Dezelve waren zeer geſchikt, om, wijd en zijd, de kinderen, voornamelijk de meer verwaarloosde kinderen ten platten Lande en uit de laagſte volksklaſſen in de Steden, uit den ſlaap des verſtands op te wekken, hunne oplettendheid met een nieuw leven te bezielen, hun nadenken in werking te brengen, hunne begrippen te bepalen, hun ſpraakvermogen te vormen en hunne ſpraak te volmaken. In ſcholen, waarin zulke denkoefeningen onder de voorwerpen van onderwijs een bepaald artikel uitmaken, en, op eene niet volſtrekt ongeſchikte wijze, in 't werk geſteld worden, hoort en ziet men derzelver heilzamen invloed dadelijk in den eerſten opſlag. Men ziet de opgewekte oplettendheid in de oogen der ſcholieren; men hoort hen met verſtand ſpreken en lezen, en ontvangt, wanneer men hen ondervraagt, niet alleen antwoord, maar ook een overdacht antwoord; hun geheel gedrag duidt aan, dat de geest niet meer in hen ſluimert, maar leeft en werkzaam is. Loome droomerij, gedachtenloos gebabbel, ſtompzinnig napraten en machinale werk-

zaam-

den om met de Scholen van alle ande-
dsche Gewesten in de erkentenis der
ten des edelen VAN ROCHOW te wed-

r het is even zeker, dat in deze inge-
denkoefeningen nog maar al te me-
ig blinde willekeur, en, uit dien
, gebrek aan een geregeld ontwerp en
lakkigheid heerscht. In Scholen van
chtere soort hebben de Onderwijzers
t geen denkbeeld van zulke denkoe-
en. In andere Scholen ontmoet men
wijzers, welke, onbekend met den
wispelturig en vlugtig met hunne
feningen in het groote veld van waar-
gen en begrippen omdwalen, nergens
de en vaste treden doen, zijwegen van
gten weg volstrekt niet weten te on-
iden, en van den gang, dien zij ne-
f niet nemen, noch aan zich zelven,

daarbij niet van grondbeginſelen, maar van invallen uit; men houdt geene trapswijze opklimming in 't oog; men ziet daarin noch orde noch bondigen zamenhang; men hoort heden met dezelfde leerlingen dezelfde oefeningen in 't werk ſtellen, welke men reeds voor een half of geheel jaar gehoord heeft, en weet dus niet, of men vordere, dan of men achteruit ga. Zeer zeker beſtaan de denkoefeningen in vele Scholen ſchier alleen in ongeregelde katechetiſche ontwikkelingen van toevallig voorkomende begrippen, of zelfs wel in een vervelend geſnap over dingen, welke nu eens boven den kring der kinderenwereld verheven zijn, dan weder beneden denzelven afdalen.

Het zou voor onze Duitſche elementaire Scholen, en de daaruit voortkomende vorming, een ongemeen groot gewin zijn, wanneer de vermelde denkoefeningen in dezelven doorgaans niet alleen als *bijzondere lis* ingevoerd, maar ook (en dit is het belangrijkſte!) aan een grondig *Plan*, aan eenen *bepaalden regel en rigtſnoer* onderworpen werden. Zoodanige naar een bepaald ontwerp geordende en methodiek in 't werk geſtelde oefeningen zouden de gewone gebreken der toevallige verſtandsvorming, zoo als deze door de natuur en in het ouderlijk huis geſchiedt, vergoeden, het regellooze regelen, de leemten aanvullen, het onbepaalde bepalen. Zij zouden niet alleen de ſom van zelfverkregene juiste begrippen in het ver-

ilden; maar zij zouden boven dien,
t overtreft elk ander voordeel, 't welk
ar van kan verwachten) op de be-
e wijze een groot gewin opleveren
le *intenſive* vorming van den jeugdi-
:est.

onze dagen heeft de Zwitſer PESTA-
deze behoefte door zijne ſchriften en
n, boven alle anderen, overluid en na-
:lijk aan den dag gelegd. De leemte,
er ondanks het goede, 't welk te
zake reeds in 't werk geſteld werd, in
:dagogiſche Litteratuur voorhanden is,
r door zoo veel zigtbaarder geworden.
aar een vast plan aangelegd en metho-
ewerkt praktikaal Handboek is voor
rootſte gedeelte der lagere Schoolonder-
s, ook der denkenden en meer be-
den onder dezelven, voor de ten diens-
r formele vorming van den geest in 't

1. Voorloopig moet in hetzelve het we
en het gewigt der gemelde denkoefen
gen bevattelijk worden voorgesteld. (
is vooral noodig ten behoeve van z
danige Onderwijzers, welke dergeli
denkoefeningen, bij mangel van toe
kende kennis aan dezelve, niet weten
waarderen.)
2. Dan moeten de grondbeginselen wor
opgegeven, van welke men, bij d
denkoefeningen, ten aanzien van *ma
rie en vorm*, moet uitgaan.
3. Daarna moet het eigenlijke *Repertori*
voor het materiele der denkoefeninge
naar derzelver vakken planmatig ge
dend en dus het ware Boek der M
ders, het Boek der Elementen, of
Lexicon der kinderenwereld geope
worden.
4. Daarbij moet nopens den tijpus en de
gelmaat (*norm*) der aan de verschillen
denkoefeningen te geven vorm het n
dige bepaald worden.
5. Daar de *denk*oefeningen ook tevens
feningen in het *spreken* kunnen zijn,
oefeningen in het spreken, als een vo
bereidende aanleiding tot eene go
mondelinge voordragt, met die denk
oefeningen zeer doelmatig in verband
bragt kunnen worden: zoo moet m
ook, te dezen aanzien, opgeven, z
wel *in 't algemeen*, wat de Onderwij
doen, en hoe hij zich gedragen mo

ordentoon en het accent zij-
ten te vormen, maar ook *in 't*
waarop bij zijne oplettendheid
vestigen, om de denkoefe-
dier voege te wijzigen, dat de
nen zijner leerlingen daar door
rorden, en zij vaardigheid ver-
m zich juist, aangenaam en
in het Hoogduitsch uit te

verder aan deze denk- en
ingen ook zeer natuurlijk oe-
zich *schriftelijk uit te druk-*
chten, en de laatstgemelde oe-
it hazen aard eenen gelijkfoor-
; als de eerstgemelde moeten
o moet men, ook ten opzigte
schrijfoefeningen, eene juiste,
en bondige opklimming opge-
letten, hoe en op welke wij-
efeningen op de doelmatigste
die denk- en spreekoefeningen
hecht worden, en hoe men,
tendien nog eenige oefeningen
hriftelijke wijze van uitdruk-
en vereischt worden, ook de-
gevoegelijkste wijze, met die
in eene naauwkeurige betrek-
rengen.

kale der Methode moet door
strooide voorbeelden opgehel-
n een *aanhangsel* van metho-
beelden klaar en duidelijk voor
eld worden.

8. De kinderen, op welker onderwijzing deze denkoefeningen, ten opzigte van materie en vorm, toegepast moeten worden, zijn Scholieren in lagere Duitsche Scholen, 't zij dezelve door éénen of meer Onderwijzers opgeleid worden, en dus kinderen van 6 tot 14 jaren. Deze moeten in *drie* klasſen verdeeld, en daarna ook *drie* bijzondere *Curſus* voor de denkoefeningen in het oog gehouden worden.

9. Daar dit Handboek niet zoo zeer voor den wetenſchappelijk gevormden wijsgeerigen Onderwijzer, dan veeleer (edoch onverminderd deszelfs grondigheid) voor praktikale lagere Schoolonderwijzers, en wel, voor Schoolonderwijzers, *zoo als ze zijn*, en niet voor Schoolonderwijzers, *zoo als ze behoorden te zijn*, beſtemd is; zoo moet het ook in eene voor dezen ligt bevattelijke taal en manier geſchreven worden, zoo dat alle niet geheel ſtompe Schoolonderwijzers zich van dit Handboek niet alléén, als van een welgeordend *Repertorium*, maar ook als van eenen bekwamen *leiddraad* bij hun onderwijs kunnen bedienen. De graad der verſtaanbaarheid en bruikbaarheid van het Handboek voor *deze* Schoolonderwijzers zal bij de beoordeeling van hetzelve voornamelijk in aanmerking worden genomen.

10. Voor het overige ſpreekt het van zelfs, dat

ten er bij het bewerken van dit, door ons vraag gewenschte Boek, met verſtand moet gelet worden op 't geen er in dezen reeds gedaan is door DOLZ, FUNKE, HAHN, HERMANN, HINRICHSEN, HOFFMANN, KLINGER, LÖHR, MULLER, NEMEIJER, OVERBERG, PÖHLMANN, RIEMANN, RIST, VAN ROCHOW, SCHALLER, TILLICH, VILLAUME, WEISS, WOLKE, ZERRENNER enz. en voornamelijk op het geen de *Pestalozzi'ſche* School in dit vak reeds gedaan heeft, en dat er op het werk dier Mannen, overeenkomſtig den eisch der bij deze vraag omſchrevene hoedanigheden, voortgebouwd moet worden.

De Schoolvrienden, in welker naam en met welken de Ondergeteekenden dit ſchrijven, beloven voor de beste bewerking van zulk een planmatig aangelegd en methodiek doorgewerkt praktikaal Handboek, zoo als het hier omſchreven is, eene beloning van honderd vijf- en twintig Daalders Berlijnsch Courant, of honderd vijftig Daalders van het hier in omloop zijnde geld, en bieden zich tevens aan, om, onder billijke voorwaarden, de uitgave van het bekroonde Prijsſchrift te bezorgen.

Over de toekenning der beloning zullen wij in het vak bedrevene en onpartijdige mannen beſliſſen en de gronden hunner beſlissing opgeven.

De zoodanigen, welke genegen zijn antwoorden in te zenden, worden verzocht, hunne ſtukken in *een duidelijk handſchrift vóór den* 8. *December* 1808 aan één der ondergeteekenden te zenden. Verre afwonende *Concurrenten* kunnen zich van het adres:

An die Univerſitäts Buchhandlung BÄDECKER UND COMP. *in* Duisburg, *durch Herrn* SAMUEL HEINSIUS, *Buchhändler in* Leipzig,

bedienen.

De niet met den naam der Schrijvers onderteekende ſchriften moeten door een *motto* of door eenig ander teeken kenbaar gemaakt worden.

Gevelsberg en *Eſſen*, in Julij 1807.

(Get.)

F. HASENKLEVER,

Predikant te Gevelsberg *in het Graafſchap* Mark.

(Get.)

B. C. L. NATORP,

Predikant te Eſſen, *in het Vorſtendom* Eſſen.

SCHOOL-

SCHOOLBERIGTEN

over Januarij 1808.

HOLLANDS Noordelijk gedeelte.

I. *Distr.* Schoolopz. A. NUMAN.

VLIELAND vacant. *Zie Mei* 1807.

II. *Distr.* Schoolopz. J. DOZIJ.

VENHUIZEN den 10. Jan. 1808. Heden trof ons eene langgevreesde slag. De verdienstelijke Schoolonderwijzer DIRK SCHUITEMAKER bezweek eindelijk voor het geweld eener uitterende ziekte, in den ouderdom van 58 jaren. Aandoenlijk is dit afsterven voor zijne weduwe en kinderen, voor welken hij, in velerlei opzigten, tot steun en troost was. Groot en treffend is zijn verlies voor ons; bijzonder voor de jeugd van deze plaatst Met regt beroemd door zijne oordeelkundige en uitmuntende manier van onderwijzen, heeft hij, gedurende een aantal jaren, veel toegebragt ter uitbreiding van

kunde, zedelijkheid en beſchaving. Fatſoenlijke lieden, uit de naburige Steden en van elders, vertrouwden hunne kinderen aan zijn bijzonder opzigt en aan zijne leerwijze. Dankbaar erkennen velen de vorming van hun verſtand en hart aan hem verſchuldigd te zijn. Verſcheidene Schoolonderwijzers, en daaronder vijf zijner zonen, waren zijne kweekelingen. Het *Enkhuizer* Departement van de Maatſchappij: *Tot Nut van 't Algemeen*, hield hem voor een van deszelfs nuttigſte en fierlijkſte leden. Een ieder beſchouwde hem met eerbied en achting. Hij was zacht, minzaam, vriendelijk, gezellig, onderhoudend en vrolijk van aard; geacht en bemind bij ons en in dezen geheelen omtrek; de vraagbaak zijner Ambtsbroeders, die hem allen even zeer eerden en van zijne meerdere kunde gebruik maakten.

Zijne asſche ruste in vrede, en zijne nagedachtenis zal ons altijd dierbaar blijven!

VENHUIZEN is dus vacant, zijnde eene School van den middelſten rang. En worden de genen, die genegen zijn en de vereischte bekwaamheid bezitten, uitgenoodigd, om zich voor den 15. Februarij eerstkomende te adreſseren aan den Preſident van het Gemeente-Beſtuur; mits overleggende bewijzen van een goed gedrag en eene acte van algemeene toelating van ten minſte den derden rang. Het jaarlijksch tractement voor de waarneming van den Schooldienst bedraagt

draagt *f* 170, en voor den Kerkdienst *f* 30, benevens eenige emolumenten.

V. *Distr.* Schoolopz. P. BEETS PZ.

WESTZAANDAM. Eene Bijſchool vacant. *Zie Julij en Aug.* 1806.
NAUERNA vacant. *Zie Dec.* 1806 *en Jan. en Mei* 1807.
OOSTZAAN. *Noorderſchool* vacant. Zie *Mei* 1807.

VI. *Distr.* Schoolopz. C. WERTZ.

AMSTERDAM. Alhier ſtaan twee Ondermeestersplaatſen bij de Stads Armenſcholen open te vallen. *Zie Dec.* 1807.

VII. *Distr.* Schoolopz. J. C. BERRANGÉ.

BEVERWIJK vacant. *Zie Dec* 1807.

HOLLANDS Zuidelijk Gedeelte.

I. *Distr.* Schoolopz. B. SPOELSTRA.

DEN HAAG. De post van tweeden Leermeester in eene der Stads Scholen alhier vacant. *Zie Dec.* 1807.

II. *Distr.* Schoolopz. J. WELDIJK.

WAARDER vacant. *Zie Dec.* 1807.

STIPHOUT. De vacerende Schoolmeesterspost alhier, is door de aanstelling van JAN DREVERMAN, hebbende den vierden rang, bij den Land-Drost over *Braband*, in dato 20 November ll. lett. G. vervuld.

VI. *Distr.* Schoolopz. F. DERKS.

VIERLINGSBEEK. Door het overlijden van J. DE VISSER is de Schoolonderwijzersplaats alhier komen te vaceren; doch wordt dezelve bij voorziening intusschen waargenomen door A. STOFFELS, geadmitteerd voor den derden rang; staande deze School, van den middelsten rang, en voorzien van een jaarlijksch tractement van *f* 175, vrije woning, en 1 st. schoolgeld in de maand, ter benoeming van den Heer Land-Drost van *Braband*.

GELDERLAND.

I. *Distr.* Schoolopz. Mr. P. A. DE ROOCK.

EINSPIK vacant. Men wacht hieraangaande nadere berigten.
BRUCEM vacant. *Zie Dec.* 1807.

II. *Distr.* Schoolopz. F. H. REPELIUS.

CULENBORG. De Lutherſche School vacant. *Zie Nov.* 1806.
ASCH vacant. *Zie April, Aug. en Oct.* 1807.

III.

III. *Distr.* Schoolopz. H. HOOGERS.

WIJCHEN. Op aanzoek van de bewoonders der Buurſchap *Lunen*, behoorende onder het Kerſpel *Wijchen*, gelegen in den Rijke van *Nijmegen*, wegens den afſtand van *Wijchen*, en de onbruikbaarheid der wegen aldaar gedurende den winter; na bekomen onderrigt en vrijwillige toeſtemming van den Dorpsſchoolonderwijzer aldaar C. H ROENTZ, als mede eene ſpeciale inſtemming van den Heer en Mr. W. ENGELEN, Ambtman, Rigter enz. des gemelden Ambts, is door den Schoolopziener proviſioneel, tot kennelijk wederzeggen toe, geaccordeerd aan ADRIANUS BRAMANS, bezittende den vierden rang, in gemelde Buurſchap *Lunen*, openbaar School te mogen houden, mits daar op door hem geene kinderen uit naburige Dorpen worden onderwezen. Moest de Schoolopziener op den 15. Sept. ll. en te voren, onder verſcheiden onwettige en ſchadende Scholen, ook deze als onwettig doen ſluiten; zoo mag hij hier door nu wederom het genoegen genieten om aan de wet te voldoen, en buiten iemands nadeel, het onderwijs te bevorderen.

IV. *Distr.* Schoolopz. H. H. DONKER CURTIUS.

HETEREN. De Franſche Kostſchool vacant. *Zie Bijdr. van Oct. en Nov.* 1807.

WAGENINGEN. Door den Magistraat dezer Stad is tot Fransche Kostschoolhouderesse beroepen Mejufvr. R. VAN HOEK, in de Maand October ll. door de Commissie van Onderwijs voor dit Departement geëxamineerd, en tot het geven van onderwijs bevoegd verklaard.

VI. *Distr.* Schoolopz. H. W. VAN WOELDEREN.

ZEDDAM. H. M. BOESEKEN, Zoon van den overleden Schoolonderwijzer alhier, heeft den post van Schoolmeester, Voorlezer en Voorzanger, die, volgens besluit van den Raad van Binnenlandsche Zaken van den 26. Febr. 1802, is open gehouden, tot dat hij de vereischte bekwaamheid zou verkregen hebben, en die tot dus verre door een' ander provisioneel is waargenomen, op den 30 Nov ll. aanvaard.

DOESBURG. De post van Fransche Kostschoolhouderesse vacant. *Zie Oct.* 1807.

VII. *Distr.* Schoolopz. H. J. THOMASSON.

LAREN vacant. *Zie October* 1807.
NEEDE vacant. *Zie October* 1807.

VIII. *Distr.* Schoolopz. V. D. LINDEN.

TWELLO. Alhier is in de maand Dec. des voriger Jaars, door den Baljuw van *Neder-*

derwaarts, den Wel-Edelen Geſtr. Heer A. E. DAENDELS, tot openbaren Schoolonderwijzer, Koster en Voorzanger aangeſteld, RIJKELD BUITENWEERD, voorzien van den tweeden rang, naar de behoefte van deze School in de hoogſte klaſſe. Benevens gezegden BUITENWEERD, hadden zich als Sollicitanten aangegeven W. VAN OMMEREN, van *Nijkerk*, H. VAN DEN BRINK, van *Hoevelaken*, en K. ENGELSSE van *'s Heerenberg*, voorzien van den derden rang.

OVERIJSSEL.

I. *Distr.* Schoolopz. C. FRANSEN VAN ECK.

STOKKUM vacant. *Zie Sept.* 1807.

II. *Distr.* Schoolopz. J. H. FLOR.

DE ESCHMARKT vacant. *Zie Nov.* 1807.
DE ROTBEKE vacant. *Zie Nov.* 1807.
KLEIN DRIENE vacant. *Zie Dec.* 1807.
BEKKUM vacant. *Zie Dec.* 1807.

III. *Distr.* Schoolopz. G. W. STORK.

REUTUM vacant. *Zie Sept.* 1807.
NORDENRING vacant. *Zie Dec.* 1807.

IV. *Distr.* Schoolopz. J. W. A. MULLER.

OUDLEUSSEN, als mede
HESSUM en REGTEREN vacant. *Zie Maart* 1807.

V. *Distr.* Schoolopz. J. F. SERRURIER.

BRUNNEPE vacant. *Zie Nov* 1807.
RUITEVEEN vacant. *Zie Nov.* 1807.
KAMPEN. De posten van Stads-Onderwijzer in de Fransche taal, Kostschoolhouder en Voorzanger bij de Walsche Gemeente vacant. *Zie Aug. en Oct.* 1807.
HASSELERDIJK vacant. *Zie Oct.* 1807.
ZUIDEINDE (*van Kamperveen*) en
DE ZANDEN, *onder Kamperveen*, beide vacant. *Zie Dec.* 1807.

VI. *Distr.* Schoolopz. W. SANDERS.

JONEN en DWARSGRAFT vacant. *Zie Nov. en Dec.* 1807.
MUGGENBEET vacant. *Zie Dec.* 1807.
OSSENZIJL vacant. *Zie Dec.* 1807.
WETERING. (Op de) De School alhier vacant. *Zie April* 1807.
EMMELOORD *op Schokland* vacant. *Zie Dec.* 1807.

VRIESLAND.

I. *Distr.* Schoolopz. J. F. KORFF.

OLDELEMMER vacant. *Zie Oct.* 1806.

BLES-

BLESDIJKE. De School alhier, welke tot die van den middelſten rang behoort, is door het vertrek van den ijverigen en verdienstelijken A. H. BERSMA vacant geworden. Het vaste tractement, waarvoor ook de Kerkendienst moet worden waargenomen, bedraagt jaarlijks *f* 100, en de Schoolpenningen, benevens eenige geringe emolumenten, kunnen op ruim *f* 50 gerekend worden.

III. *Distr.* Schoolopz. H. W. C. A. VISSER.

STAVOREN. Eerſte en tweede School vacant. *Zie Junij en Julij* 1807.

TJERKWERD. Alhier werd op den 2. Dec. ll., door den Schoolopziener een examen gehouden van de Sollicitanten naar de vacante School, waar toe compareerden H. M. REIDSMA, proviſioneel Schoolonderwijzer te *Stavoren*, P. A. METER, Schoolonderwijzer te *Ijſtens*, en F. W. HENGST, Ondermeester te *Balk*, allen bezittende den derden rang, waaruit op den 12 Dec. ll. beroepen is P. A METER.

DEDGUM vacant. *Zie April* 1807.

HEMELUM vacant. *Zie Aug.* 1807.

UITWELLINGERGA. Eindelijk is door de beroeping van LUITJE MELIS, thans Ondermeester te *Woudſend*, bezittende den derden rang, de Schoolonderwijzerspost alhier vervuld.

IV. *Distr.* Schoolopz. A. BRUINING.

KUBAARD vacant. *Zie Julij* 1807.

V. *Distr.* Schoolopz. B. VAN WERMEN.

SCHINGEN vacant. *Zie Dec.* 1806.

VI. *Distr.* Schoolopz. J. H. NIEUWOLD.

OOSTERWIERUM vacant. *Zie Dec.* 1807.
GROU vacant. *Zie Dec.* 1807.

VII. *Distr.* Schoolopz. M. MARTENS.

KOLLUM, Eene der twee Scholen van den hoogsten rang vacant. *Zie Jan.* 1807.
FOUDGUM vacant. *Zie Jan.* 1807.

GRONINGEN.

I. *Distr.* Schoolopz. J. R. VAN BERDE.

GRONINGEN, De post van Stads Fransch Kostschoolhouder vacant. *Zie Dec.* 1807.

II. *Distr.* Schoolopz. H. P. GUYOT.

NIEUWBERT vacant. *Zie Sept.* 1807.
GROOTEGAST vacant. *Zie Sept.* 1807.

III. *Distr.* Schoolopz. S. TINGA.

KREWERT vacant. *Zie Dec.* 1807.

IV.

IV. *Distr.* Schoolopz. H. WESTER.

OMMELANDER-WIJK, een gehucht onder *Veendam*. De gewaardigde Bijſchool alhier vacant. *Zie Junij* 1807.
'T WAAR vacant. *Zie Nov.* 1807.

IV. *Distr.* Schoolopz. Mr. TH. VAN SWINDEREN.

KALKWIJK *of* LULA vacant. *Zie Nov.* 1807.

D R E N T H E.

I. *Distr.* Schoolopz. G. SMIT.

RUINERWOLD vacant. *Zie Sept.* 1807.
HAVELTE. Uit eene nominatie van vijf Sollicitanten, alle voorzien met acten van algemeene toelating van den derden rang, na gehouden examen door den Schoolopziener, in de tegenwoordigheid der Beroeperen en eene Commisſie uit den Kerkenraad alhier, aangeſteld tot Schoolonderwijzer, Koster en Voorzanger ROELF DERKS POSTMA, Kustos te *Anloo*, die dezen post in het laatst van December aanvaard heeft.

II. *Distr.* Schoolopz. W. J. KOPPIUS.

GASSELTER-NIEUWVEEN vacant. *Zie* 03. 1806.

SCHOOLNIEUWS.

HOLLANDS Noordelijk gedeelte.

II. *Distr.* Schoolopz. c. WERTZ.

AMSTERDAM. Alhier is in het laatſte najaar door CORNELIS RENT, bijzonder Schoolonderwijzer der tweede klaſſe, wonende op de *Angeliersgracht*, een eenigzins openbaar examen zijner Leerlingen gehouden, waarbij de Leden der Plaatſelijke Schoolcommisſie van de Wijk, waaronder hij behoort, zijn genoodigd geworden, en welke zoo van de oordeelkundige Leerwijze dezes Onderwijzers, als van de goede vorderingen zijner Scholieren in de vergadering der Plaatſelijke Schoolcommisſie een zeer gunſtig verſlag gedaan hebben. Zoodra dit berigt ons is onder het oog gekomen, haasten wij ons daarvan in de *Bijdragen* melding te maken, ten einde ook dit voorbeeld verſtrekke ter aanmoediging van andere bijzondere Schoolonderwijzers, om hetzelfde ſpoor te volgen.

HOL-

HOLLANDS Zuidelijk gedeelte.

I. *Distr.* Schoolopz. G. OUTHUIJS.

In de maanden Junij en Julij des vorigen jaars zond ik een door mij ontworpen plan ter oprigting van een Schoolonderwijzers-Gezelschap, van eenen opwekkenden brief vergezeld, aan alle de Schoolmeesteren van het Eiland *Overflacqué* rond. Ik mogt, tot mijne hartelijke blijdschap, in dit oogmerk zoo gelukkig slagen, dat alle deze Onderwijzers, twee slechts uitgezonderd, mijne ontwerpen toevielen. Op den 19. Augustus ll. smaakte ik dus het aangenaam genoegen om de Leden dezes Gezelschaps om mij vergaderd te mogen zien, bestaande uit de Schoolonderwijzers: J. VAN DER MEIJ te *Ouddorp*, P. VERSPUT te *Goederede*, J. LOKKER te *Stellendam*, J. VERHEULE te *Sterkingen*, C. LINHARD te *Meliszand*, O. VERVOORN te *Dirksland*, G. VAN DER VEN te *Sommelsdijk*, J. KOMEN en A. VAN KLINK beiden te *Middelharnis*, A. VAN DER MIJ in de *Nieuwe* en W. GROENENDIJK in de *Oude Tonge*, en P. DIEPENHORST te *Stad aan 't Haringvliet*.

Deze eerste bijeenkomst was enkel aan de regeling der werkzaamheden toegewijd, en het Dorp *Sommelsdijk*, als bijna in het midden dezes Eilands gelegen, werd, met gemeen overleg, tot de verzamelplaats bepaald, alwaar, door de vriendelijke goed-

heid van den Heer Baljuw VAN ADRICHEM, zonder eenige onkosten, een uitnemend locaal bezorgd is. De maanden November, December, Januarij en Februarij uitgezonderd, als wanneer en wegen en winterbezigheden deze vergaderingen niet wel mogelijk maken, komen daar de Leden van het Gezelschap om de drie weken, tot eigen oefening, onder het oog van den Schoolopziener, bij een en houden zich tegenwoordig met de beginselen der Nederduitsche taal en de verbeterde manier van onderwijzen bezig.

Dit *Overflacquésch* Schoolonderwijzers-Gezelschap behoort onder de eerſten van dit foort, welke in *Zuid-Holland* opgerigt zijn, en de aankondiging van deszelfs beſtaan zou reeds voorlang in deze *Bijdragen* geſchied zijn, had de dood gedurende het afgeloopen jaar onder mijne teederſte betrekkingen niet zulke gedurige verwoestingen aangerigt, die de tranen naauwelijks den tijd gelaten hebben om op de wangen te droogen, en een vader, die pas onlangs zijn eenigst zoontje plotſeling in den ſlaap verloor, kan die, in de toekomst, wel anders dan tranen zien? Intusſchen hoop ik van deze inrigting de beste gevolgen te mogen zien, en merke zulke Gezelſchappen voor de reeds in dienst zijnde Meesters als bijna de eenigſte middelen aan om dienstbaar aan de loffelijkſte bedeeling, de lieve jeugd op eene bevere wijze te leeren, te kunnen worden, ten welken ein-

einde ik hartelijk hoop dat ook ons voorbeeld veel navolgers vinden mag.

G. OUTHUIJS.

ZEELAND.

I. *Distr.* Schoolopz. A. UIJTTENHOOVEN.]

ZIERIKZEE. In plaats van de Heeren Mr. T. A. VAN ADRICHEM en Mr. J. TROMP, op hun verzoek ontslagen, zijn door den Raad dezer Stad den 17. Julij ll. tot Leden der Plaatselijke Schoolcommissie aangesteld de Heeren Mr. A. J VAN DOPFF en Mr. M. B. DE JONGE.

SEROOSKERKE. Het Gemeente-Bestuur alhier heeft den onlangs beroepen en aangestelden Schoolonderwijzer K. RIJNBERG, even als zijnen voorganger J. H. LANSEL, (zie *Bijdragen* III. D. IV. St. bladz. 61) eene jaarlijksche toelage van *f* 30 geaccordeerd, als een aequivalent voor het gemis van vrije woning.

BRABAND.

III. Distr. Schoolopz. A. VAN MOORSEL.

EINDHOVEN. Het Schoolonderwijzers Gezelschap, hetwelk zich alhier gevestigd heeft, onder de Zinspreuk:

Gerijd der Jeugd
Voor Taal en Deugd.

komt alle maanden geregeld bijeen, onder tijdelijke voorzitting van den Heer A. H. BORX, Fransch Kostschoolhouder alhier. Ieder der leden brengt ter tafel eenen brief van eigen opstel en verkiezing, welke door eene Commissie van twee leden, namelijk J. F. HUIJGENS, Nederd. Schoolmeester te *Eindhoven*, en A. U. D. BRIEL, Schoolonderwijzer te *Woenzel*, van Stijl, Spel- en Taalfouten wordt gezuiverd. Men oefent zich onderling verder in de regte kennis der Nederd. Taal, door het voorlezen en beredeneren van stukken uit de verhandeling van den Heer WEILAND; en het spreken over verschillende deelen van het onderwijs der jeugd. Met het rekenen heeft men ook een begin gemaakt, hetwelk op een bijzonder, daar toe gemaakt, bord geschiedt.

Tot dit Gezelschap behooren:

A. H. BORX, Fransch Schoolonderwijzer te *Eindhoven.*

J. F. HUIJGENS, Schoolonderwijzer te *Eindhoven.*

A. V. D. BRIEL, Schoolonderwijzer te *Woensel.*

J. DEKKERS, Schoolonderwijzer te *Strijp.*

J. N. VAN MIERLO, Schoolonderwijzer te *Tongeren.*

A. TUPS, Schoolonderwijzer te *Oirle.*

B. DAMEN, Schoolonderwijzer te *Winsche.*

T.

AN OINKEL, Schoolonderwijzer te *Hee-*
, *aan de Kerk.*
IITS, Schoolonderwijzer te *Nunen.*
. VAN DER LOO, Schoolonderwijzer te
'atum.
RULEVELTS, Schoolonderwijzer te *Dom-*
len.
DERS, Schoolonderwijzer te *Valken-*
zart.
E BONT, Schoolonderwijzer te *Gestel.*
OKENBURG, Schoolonderwijzer te *Riet-*
ven.
AN DEN WITTENBOER, Schoolonderwij-
r te *Acht.*
E WEERT, Schoolonderwijzer te *Spoor-*
nk.
VAN EIJMEREN, Schoolonderwijzer te
'aten.
I. BEEKERS, Schoolonderwijzer te *Best.*
IUILMAN, Schoolonderwijzer te *Borkel*
Schaft.
VONKEN, Schoolonderwijzer te *Heeze*
en de Kapel.
WOSKIJ, Schoolonderwijzer te *Mierlo.*

le Schoolopziener verblijdt zich in de op-
ing en ſteeds toenemende werkzaamhe-
van een Gezelſchap, hetwelk, thans
in zijne geboorte zijnde, niet alleen veel
ds belooft, maar van hetwelk hij daaren-
ven durft vertrouwen, dat hetzelve eeni-
mate zal beantwoorden aan 't geen van
Schoolopzieners, bij het 4. Art. hunner
ſtructie gevorderd wordt.

GELDERLAND.

VI. *Distr.* Schoolopz. H. W. VAN WOELDEREN.

NETTERDEN. Van hier verdient berigt te worden, dat er in de laatst verloopen zomer eene geheel nieuwe School gemaakt is. Sedert de plaatselijke Kerk, waarvan de oude School een gedeelte uitmaakte, aan de Roomsche Gemeente is overgegaan, was de Meester verpligt in de keuken van zijn huis School te houden. Doch dezen zomer is er, uit de inkomsten van de Kerk, eene geheel nieuwe School gemaakt, groot genoeg, om meer dan 100 kinderen behoorlijk te kunnen bevatten, en vrij hoog van verdieping, en dus luchtig en gezond. De schrijftafels en banken uit de oude School, die nog goed waren, heeft men er in geplaatst, en er zoo veel nieuwe als noodig was, bij gemaakt. Alles is zoo ingerigt, als het behoort, om volgens de klasfikale leerwijs onderrigt te kunnen geven. Er zullen twee kasten in worden gemaakt, eene tot gebruik van den Meester, en de andere, om de leijen en de schrijf- en leesboeken der leerlingen daarin te bergen.

VRIES.

FRIESLAND.

V. *Distr.* Schoolopz. B. VAN WEEMEN.]

ANNA PAROCHIE. PIETER KIESTRA is in het noodige vrij kundig en van een zeer onbeſproken zedelijk gedrag; ziet meer en meer het nut der tegenwoordige Schoolverordeningen in, en voldoet aan dezelve hoe langer hoe beter. Er heeft eene vrij goede verdeeling onder de leerlingen plaats, die ook over het algemeen vorderingen in het noodige maken, en veel beter dan wel voorheen over het gelezene ondervraagd worden. Ook deed het den Schoolopziener vermaak te beſpeuren, dat de Meester de kleinſten in de eerſte beginſelen onderwees door geſchrevene letters op een bord: ik hoop dat hij het met kleine woordjes zal voortzetten. De boeken waren, gelijk het locaal, goed. 's Winters komen er 100, nu waren er 80 leerlingen, die mij ook veel ſtiller dan weleer voorkwamen.

HIJUM. EELKE SIJTZES is matig bedreven in het noodige, waarin alleen hij ook onderwijst; ſchijnt niet bevooroordeeld, en neemt zijn werk vrij getrouw waar, is vriendelijk en van een goed zedelijk gedrag. Hij neemt eene klasſikale verdeeling juist niet zeer in acht, het geen bij 20 kinders, die er nu in zulk een klein getal, om het landwerk, waren, niet zoo noodig is, als wel bij 50, die er des winters ſchool gaan.

Ook kon er eene betere wijze van vragen plaats hebben, dan hij tot nu toe in het werk ſtelde, doch er is hoop, dat hij dit zal beteren.

FINKUM. W. G. VAN DER WOUDE is een zeer minzaam, naarſtig man, die zelf zoekt te vorderen en de jeugd op eene bijzondere vatbare wijze onderrigt, zoo dat dezelve in wetenſchap en ontwikkeling der verſtandelijke vermogens aanmerkelijk vordert, waarvan de tegenwoordig zijnde 25 van de 40 kinders, die er des winters komen, goede bewijzen gaven. Boeken en Schoolvertrek zijn goed.

BEETGUM. P. W. DIJKSTRA is in het noodige matig kundig en vlijtig, zeer minzaam, gewillig om te leeren en goeden raad aan te nemen, en van een zeer goed zedelijk gedrag. Er waren 25 kinderen van de 46, die matige vorderingen toonden: het elementair onderwijs beviel het best; ook had hij genoegen in het geen hem beduid werd aangaande de wijze, om de kleinen vroeg en ongevoelig tot het meer gezet rekenen voor te bereiden. De boeken waren goed, maar eenige voor ſommige kinderen wat te zwaar. Het locaal is zeer wel, maar eene en andere bank wat oud en ſlecht, het geen hij voorhad te doen herſtellen.

WIER. T. W. DIJKSTRA is voor zijn vak vrij wel berekend en ſlaagt zeer wel met de kinderen vroeg aan het lezen te brengen; hij is zeer minzaam en van een onbeſproken gedrag. Boeken en locaal zijn goed.

BER-

KUM. Hy W. DIJKSTRA is in het
oonlijk geleerd wordt, vrij kundig,
ig, minzaam en van goed zedelijk
Onder de 70 kinderen, die de
zienet er van ongeveer 120 vond,
zeer goede orde, en heeft ze ook
in klassen verdeeld; het elementair
wordt hier meer en meer beter,
or, als ook tot hooger onderrigt,
eene menigte borden. Het voor-
n het werk der leerlingen beviel
l, en men koestert de aangename
t deze School onder die van het
rt eenen naam zal waardig zijn.
LUM. J. VAN BUUREN is matig
ijverig en van een goed gedrag.
kinderen, die de Schoolopziener
aantrof, vond hij bij eenige goe-
ndere matige vorderingen. Het ge-
opelijk lezen en het vragen daarover
r dan voorheen. Het gezang be-
aardig te gaan.
SUM. J. O. SMITS, van wien de
ziener, voor eenigen tijd, een niet
berigt mogt geven, leverde hem
eer genoegen op. Onder 41 kin-
rschilte thans goede orde en zeer
e stilte niet alleen, maar ook ver-
len Schoolopziener, door een kind
geen 5 jaren oud, en 't welk slechts
id school gegaan, eene bladzijde
ihangende woordjes te doen lezen:
van 8 jaren las zeer goed; — in

het ſchrijven was de vordering groot; — de antwoorden op het geen men vraagde voldeden den Schoolopziener ook vrij wel. Zeer ſtrelend was hem 's mans getuigenis, dat hij zich zoo wel bevond bij het meer en meer nakomen van ontvangen raad, en belooning genoot in zijn geweten en in de vordering en liefde der kinderen. Het is den Schoolopziener een goed tecken, dat de kinderen er vrolijker, dan voorheen, uitzien, en hem vriendelijk toelagchen!

DRENTHE.

I. *Distr.* Schoolopz. G. SMIT.

MEPPEL. Het Schoolonderwijzers Gezelſchap alhier reeds voor meer dan een jaar opgerigt, waarvan echter nog geene afzonderlijke bekendmaking, met vermelding van de namen der Leden, in de *Bijdragen* gedaan is, heeft zich op nieuw gevestigd, door het in werking brengen van een nieuw Reglement van Orde, en eene eenigzins andere gedaante aangenomen, door een ander plan van werkzaamheden in te voeren; waardoor de bijeenkomsten geregeld gehouden, en de werkzaamheden tot onderling nut uitgevoerd worden. Het Gezelſchap houdt zich gedurende 3 a 4 uren bezig met over onderſcheidene onderwerpen, tot het lager onderwijs behoorende, onderling te ondervragen, en de vragen van den Schoolopzie-

ner,

ner, zoo veel die daarbij tegenwoordig kan zijn, te beantwoorden, waardoor de leden zich meer bekwamen tot hunnen gewigtigen post, en aan de zinſpreuk van dit Gezelſchap;

De kunde te vermeêren,
Is ons doel en taak.
De jeugd met nut te leeren,
Strekt ons tot vermaak.

trachten te beantwoorden.

Andere Onderwijzers Gezelſchappen, die hier mede in correspondentie begeren te treden, kunnen hunne brieven addreſſeren aan den Schoolonderwijzer R. GRITTERS, te *Meppel.*

De leden van dit Gezelſchap zijn;

L. GRITTERS, Eerſte Schoolonderwijzer te *Meppel.*

E. T. NIJENBANDRING, Tweede Schoolonderwijzer te *Meppel.*

J. BRAAK, Onderwijzer in het Armhuis te *Meppel.*

C. VAN DER WIEL, Onderwijzer in de *Wijk.*

A. J. VAN DAM, Onderwijzer in de *Oosterboer.*

A. ALBERTS, Onderwijzer in de *Broekhuizen.*

H. HOELOFS, Onderwijzer te *Uffelte.*

H. D. POSTMA, Onderwijzer te *Havelte.*

E. ARENDS, Onderwijzer in de *Stapel.*

} buiten dienst.
L. VAN KLEEF.
A. LIST.

J. W. KÖNING, Ondermeester bij E. GRITTERS
en H. MEIJER, Ondermeester bij H. T. NIJEN
HANDRING.

HOOGEVEEN. Alhier is een geheel nieuw Schoolgebouw, en in de *Wijk* een nieuw Huis en School vervaardigd, waaraan geene kosten gespaard zijn, en deze beide Scholen zijn zoo ingerigt, dat daarin zeer gevoegelijk, geregeld en klasſikaal onderwijs kan gegeven worden.

NABERIGT.

Nog werden door de Commisſie van *Braband* op 19 Dec. 1807 in den vierden ran opgenomen:

D. van de Meerburg, oud 45 j. Wonende t Steenbergen; en
W. van Riet, oud 36 j. Wonende op de Heer
Beide buiten dienst.

BIJDRAGEN

BETREKKELIJK DEN

STAAT

EN DE

VERBETERING

VAN HET

SCHOOLWEZEN

IN HET

KONINGRIJK HOLLAND.

VIII. DEEL II. STUK.

(*Februarij* 1808.)

*

Te LEYDEN *bij*

D. DU MORTIER EN ZOON.

M DCCC VIII.

SCHOOLVERORDENINGEN.

De Minister van Zijne Majesteit, den Koning van Holland, tot de Binnenlandsche Zaken heeft, bij een daartoe gegeven aanleiding, het aanstellen van Adjunct-Schoolonderwijzers *met regt van Survivance*, voor geheel onbestaanbaar met de thans vigerende Schoolwetten, verklaart, met vrijlating echter, om, onder behoorlijke inachtneming van het geen in dezen bij de algemeene en bijzondere Schoolwetten wordt gevorderd, in gevalle van noodzakelijkheid, den Schoolonderwijzer een adsistent of adjunct toe te voegen, mits zonder eenigerhande toezegging van survivance.

A. VAN DEN ENDE,

Commisaris tot de Zaken van het Lager Schoolwezen en Onderwijs.

HAARLEM
1 *Febr.* 1808.

EXTRACT uit het Verbaal van het Verhandelde bij den Landdrost van Overijsſel.

Woensdag den 28. *October* 1807. N°. 4.

In aanmerking genomen zijnde, dat, volgens bekomene informatien, ſchoon bij het Huishoudelijke Reglement voor de Lagere Scholen in dit Departement, gearresteerd den 15. Januarij dezes Jaars, Artikel 11, alle Plaatſelijke Beſturen, gelijk mede alle andere Collegien of Perſonen, welke het regt van aanſtelling van Onderwijzers hebben, zijn uitgenodigd en *des noods gelast*, om voor de verbetering der Schoolvertrekken, daar zulks noodig is, te zorgen niet alleen, maar ſpeciaal ook, *om met overleg der Schoolopzieners van hunne Districten, zoodanige middelen te beramen en in het werk te ſtellen, waardoor het beſtaan der Schoolonderwijzers verde verbeterd, en in alle gevallen verzekerd*, met aanbeveling, om daarbij zoo veel mogelijk toe te paſſen de beginſelen en grondſtellingen daar bij verder omſchreven, en daar in de eerſte plaats de verpligting van elk Ingezeten om jaarlijks iets toe te dragen tot een Schoolfonds, op te rigten

zoo en als aldaar wordt opgegeven, evenwel doorgaans voorſchreven Artikel in het algemeen niet naar behooren wordt naargekomen, en in het bijzonder, dat ook op vele Plaatſen, alwaar zulks volſtrekt noodig is, nog geen behoorlijke Schoolfondſen, volgens gemelde voorſchrift, zijn opgerigt.

En voorts geconſidereerd, dat in verſcheidene kleine Steden en meest overal ten platten Lande, de bezoldiging van Schoolonderwijzers zoodanig gering is, dat om die reden meestal geen bekwame Subjecten tot dien belangrijken Post te vinden zijn, en dus zonder vermeerdering van het inkomen van dezelve, op die Plaatſen te vergeefs op verbetering van het Lagere Schoolwezen gehoopt wordt, met dat gevolg, dat aldaar het oprigten van zulk een Schoolfonds, als bij het Reglement is voorgeſchreven, hoogst belangrijk is.

Zoo is goedgevonden de Magiſtraten van de kleine Steden, Schouten en Rigters ten platten Lande van dit Departement, bij gedrukt Extract dezes aan te ſchrijven en te gelasten, om die voorzieningen te doen, dat in hunne reſpective Jurisdictien, de voorſchriften, in meergemeld 11. Artikel van het Reglement voorkomende, werden naargekomen, en ſpeciaal, dat op die Plaatſen, waar zulks noodig is, het daarbij verordende Schoolfonds ten ſpoedigſte werde tot ſtand gebragt, en wel zoo vroegtijdig, dat hetzelve uiterlijk met den eerſten Januarij

aanstaande kan in werking zijn, met wijderen last, om van hunne verrigtingen in dezen, voor den 15. December gedetailleerd te rapporteren aan de respective Drosten van hun Kwartier, (en bij zoo verre in het derde Kwartier dan alsnog geen Drost fungeert, aan de Baljuwen in hetzelve) met aanschrijving tevens aan voorschreven Drosten (en casu quo Baljuwen), om die ingekomen Rapporten met hunne considerationen aan den Heer Landdrost in te zenden.

En zal alzoo op de gewone wijze ook Extract dezes worden gezonden aan de Drosten van het eerste en tweede en Baljuwen in het derde Kwartier, als mede aan de Schoolopzieners, met adhortatie aan dezen, om zoo veel mogelijk het hunne toe te brengen, om de werkelijke oprigting van het bedoelde Schoolfonds te faciliteren en te effectueren, dat daarbij met het meeste belang van het Schoolwezen, tevens het minst mogelijke bezwaar der Ingezetenen werde in het oog gehouden.

Accordeert met voorsz. Verbaal

(Was geteekend)

GEORG ROIJER.

BOEKBEOORDEELINGEN.

Het nieuwe Geſchenk voor de Jeugd, ten gebruike der Scholen. Te Groningen *bij* W. ZUIDEMA. (Zonder jaargetal.) Prijs *f* 0:4:0.

Er zijn vele Schoolonderwijzers in ons Vaderland, die begaafd met een goed natuurlijk verſtand, van tijd tot tijd door Schoolopzieners onderrigt, en daarenboven door nuttig verkeer met kundige ambtgenooten en dagelijkſche ondervinding verder gevormd, vrij bekwaam zijn in de *kunst* van te onderwijzen, maar die te gelijk nog zeer achteruit zijn in de kennis dier *weetenſchappen*, die voor den Onderwijzer noodzakelijk zijn; in het bijzonder in de kennis der taalkunde, en die daarin van tijd tot tijd ongelukkig achteruit blijven. Zulke Onderwijzers, zich zelven in de kunst van onderwijzen vrij ſterk gevoelende, vinden zich uit eerzucht wel eens opgewekt, om daarvan eene proeve in het licht te geven, zon-

der te beſeffen, dat daartoe ook beſchouwende kennis vereischt wordt, en wel meer dan zij bezitten. Wanneer zij in zulk een geval maar zoo nederig waren, om hunne opſtellen vooraf door eenen Schoolopziener, of door eenen anderen kundigen man te laten nazien en beſchaven, dan zou hun werk dienen kunnen tot wezenlijk nut voor het verbeterd onderwijs. Maar die nederigheid misſende, en op eigene krachten te veel vertrouwende, komt er natuurlijk niets uit hunne handen in het licht, dat onbepaald kan aangeprezen worden, en beſchouwd kan worden als wezenlijk geſchikt ter vervulling van behoeften, die het Schoolwezen nog heeft. Men kan dan van hetgene zij leveren, alleen zeggen: de man, die dat opgeſteld heeft, is verder gevorderd in de onderwijskunst dan in de noodige wetenſchappen; hij moge zeer goed met zijne leerlingen in de ſchool kunnen omgaan, en hun veel goeds kunnen leeren, maar zoo zonder hulp te ſchrijven, dat is in het geheel zijne zaak niet.

Het tot hiertoe gezegde past naar onze gedachten volledig op den ongenoemden en ons onbekenden Schrijver van dit boekje, en op dit zijn werkje. Hetzelve behelst 3a Zedelijke Verhalen en eenen Brief. Onder de Zedelijke Verhalen zijn er verſcheidene, die men reeds elders vindt. Het nieuwe en belangrijke van dit werkje zal naar het oordeel van den Schrijver daarin beſtaan, dat

er

:hter elk verhaal vragen over hetzelve
iatst zijn, die de Onderwijzer daarover
zijne leerlingen doen kan. Deze vra-
ziin, op zich zelve beſchouwd, vrij ge-
voor onkundige Onderwijzers, en ma-
dit boekje dus tot een geſchikten ezels-
; maar taal en ſtijl zien er in hetzelve
ſlordig uit, dat wij het daarom in geen
gt durven aanbevelen. Waarom heeft
pſteller het werkje toch vooraf niet door
n kundigen man laten nazien, en van
outen zuiveren? De deelwoorden ein-
a hier dikwijls met *t*, welke met *d* be-
den te eindigen; de vierde naamval
t hier dikwijls voor, daar de eerſte ver-
it wordt; de teekens zijn dikwijls wil-
arig geplaatst, en het blijkt duidelijk,
de Schrijver met dezelve verlegen ge-
it is, en zoo voorts. Wij zullen ten
ijze een gedeelte afſchrijven van de Voor-
raak, zoo als de Schrijver het Voorbe-
noemt, en onze aanmerkingen daarop
:hen twee haakjes plaatſen:

Dat de jeugd, door zinlijke (zinnelijke)
rbeelden (de Schrijver verſtaat daardoor
laten, maar tusſchen verhalen en *zinne-*
voorbeelden is nog al onderſcheid) het
st aan deszelfs (derzelver) doel beant-
ordt (dit moet zijn: best opgeleid wordt
aan het doel van derzelver aanzijn te
nwoorden); (,) is eene waarheid wel-
geen vertoog (de Schrijver zal hier vast
og bedoelen, en immers wel weten, dat

er een groot onderſcheid tuſſchen deze beide woorden is) behoeft. Terwijl zij, door zulke voorbeelden, geſchikt voor hunne behoefte en leeftijd; (,) dat is geheel in de kindertaal, en vooral in hunne (n) ſmaak, en naar hunne vatbaarheid, opgeſteld; (,) het meest getroffen en aangeſpoord worden om dezulken naar (na) te volgen; daardoor worden zij aangevuurt (d), en hunne geeſtvermogens in werking gebragt; wekt bij hen den naarijver (na) op, om ook eens zulke uitſtekende daden te verrigten, en zoo te handelen, gelijk dezulken. (Deze geheele lange periode deugt niet, zoo als elk ziet, die de vereischten van eenen goeden ſtijl kent; zij zou eene geheele verandering van gedaante behoeven, om goed te worden, die wij evenwel niet kunnen opgeven, zonder te veel plaats tot zulk eene kleinigheid te gebruiken). En dat, (, overtollig) die juist de geſchiktſte zijn, die met hunne kinderlijke jaren, met hunne werkingen (bedrijven of werkzaamheden), met hunne bijzondere omſtandigheden het meest overeenkomen; (,) is zonder twijfel mede eene zekere waarheid. Of allen (*n* overtollig) onder de thans (*onder de* overtollig), (, overt.) menigvuldige (moet hier zijn *menigvuldig*, bijw.) Leerboekjes, hier (overt.) aan dit oogmerk voldoen, is eene zaak, welke ik niet mag beſlisſen; maar laat zulks aan de daar toe bevoegde beoordeellaars (een *l* overt.), (, overt.) over. —

„ Ik

e hier dan een boekje ten (te) komen, in zulk een gewaad, waar reeds lang, doch te vergeefs, ge- reft." (Wie heeft toch gewenscht boekje in zulk een slordig gewaad? toch taal en stijl; of verstaat de laardoor den inhoud? Maar boek- tedelijke verhalen voor kinderen j immers, zoo als wij reeds bij e gelegenheid aanmerkten, over- n wie wenscht, dat hun getal ver- of dat die verhalen nog al meerder d worden? Of mogelijk zien deze op de vragen, die hij achter elk plaatst heeft? Maar boekjes met bben wij immers al meer, en over jk verhaal zulke vragen te doen, Schrijver opgeeft, dat is immers enwerk, dat kan immers elk On- wel, die een tamelijk oordeel heeft, nige met vragen voorziene school- zien heeft.) Wij scheiden hier- de Vooraafspraak af, en zullen het laatste gezegde een klein be- n.

trillen wij uit het boekje zelve nog ndere proeve van eenen gebrekki- geven. Bl. 7 leest men: *wel vijf-* t (stak) *hij de hand uit.* Bl. 11: *hij zich niet aan de regelen en wet- de school onderwierp, hij dezelve n verlaten* (voor: dat hij de school en verlaten, wanneer hij zich niet

aan de regelen en wetten van dezelve onderwierp). Zulke ſtijfheden, die den zin voor kinderen moeijelijk maken, maar die door kleine omzettingen verdwijnen, treft men hier veel aan. Bl. 25 *inrigting* voor: uitrusting. Bl. 28 boven aan, eerst *hem* voor: dien, en dan *hem* voor: denzelven. Bl. 41 *den weg beyorderen*, voor: verder voortgaan. Bl. 47 *ſlagen* voor ſlaan. Bl. 54. *Nu had hij niemand die voor hem zorgen* (kon); (hij had) *niets geleerd waardoor hij zijn onderhoud verdienen kon; en* (werd) *van elk verlaten.* Bl. 57 meermalen, en gedurig elders: *altoos* voor: altijd Bl. 68. *Wanneer men u* (,) *toen gij nog heel jong waard* (waart), *van uw* (e) *lieve moeder had afgenomen, om u den eenen arm, been of andere ledematen uit te ſcheuren* (af te rukken), *of van het leven wilde* (in de plaats van dit woord: *te*) *berooven: och! wat zoudt gij bitter kermen en weenen;* (gekermd en geweend hebben). Doch laat ons liever, in plaats van meer zulke ſtaaltjes te verzamelen, eens een verhaal ter proeve uitkiezen en opgeven, en daarbij den Schrijver, in wien wij veel goeds ontdekken, uit liefde een lesje geven, om hem aanleiding tot meerdere vordering in voor hem noodige kennis te verſchaffen.

Het 9. verhaal met het opſchrift: *een getrouwe Zoon*, luidt dus:

„ Te *Algiers*, een (e) ſtad in *Afrika*,
„ welke onder de beſcherming van den *Turk-*
„ *ſchen*

„ *schen* Keizer ſtaat, en wier inwooners „ (inwoners) den *Mahometaanſchen* Godsdienst belijden. (dit ſluitteeken past hier „ niet). Zij zijn zeeroovers (wonen vele „ zeeroovers, en bezitten deswegens (. De„ ze enz.) vele Oorlogs ſchepen (oorlog„ ſchepen), die aanhoudend op de zee kruis„ ſen kruiſen), om de ſchepen van andere „ volken op te brengen. Wanneer zij nu zulk „ een ſchip in hunnen (hunne) magt krijgen, „ worden alle de *Christenen* die er op zijn, „ naar *Algiers* gebragt, en tot ſlaven ge„ maakt, alwaar zij (zoo dat zij) zwaren „ arbeid verrigten moeten, zoo lang tot „ dat zij, door hunne vrienden in *Europa*, „ vrij gekocht worden (even als of dat al„ tijd gebeurt!). — Eens was er (*er* over„ tollig) een jongeling uit *Zweden*, alda„ een' langen tijd in zulke bedroefde om„ ſtandigheden, (, overt.) geweest; en „ (dan) na dat hij door zijne vrienden vrij „ gekocht was geworden, weder naar zijn „ Vaderland wilde (wilde hij weder naar „ enz.) vertrekken. Maar juist op dat oo„ genblik zag hij eene nieuwe hoop (een „ nieuwe troep) gevangenen aankomen; (,) „ en daar onder (onder dezelve) zijn ei„ gen (, eigenen) Vader; (.) ſchielijk liep „ hij naar hem toe, beide weenden van „ vreugde: (,) maar zij hieven ook tegelijk „ een jammer kreet (één woord) over het „ noodlot (lot) des Vaders aan. — De „ zoon had zelfs (zelf) ondervonden, hoe

„ zwaar het juk des Turkſchen (der Turk-
„ ſche) ſlavernij was; en hij kon ligt voor-
„ uitzien (,) dat zijn ouden (oude) vader
„ het niet lang (in dezelve) zou kunnen
„ uithouden. Hij nam het beſluit (om)
„ weder ſlaaf, in plaats van zijn' Vader,
„ te worden; (,) en hij verzocht de zee-
„ roovers, dat zij zijn' Vader mogten los-
„ laten, en hem in deszelfs plaats behou-
„ den. Zijn verzoek werd hem, terwijl
„ (daar) hij jong en ſterk was, daadlijk
„ (dadelijk) toegeſtaan. — Toen de *Regent*
„ van *Algiers* dit geval hoorde: (,) hij
„ was wel geen *Christen*, en wist derhalve
„ niets van de pligten der kinderen jegens
„ hunne ouders (deze woorden bederven
„ hier de periode, zij moesten anders ge-
„ ſchikt zijn en tusſchen haakjes ſtaan;
„ maar zij bederven niet alleen de periode
„ maar ook het geheele boekje, want, zij
„ behelzen onwaarheid, onzin. Menſchen,
„ die geene Christenen zijn, Turken, we-
„ ten die niets van de pligten der kinders
„ jegens de ouders? dat is waarlijk wat
„ nieuws!!) geviel hem de daad des zoons
„ zoo wel, dat hij denzelven, tot beloo-
„ ning, insgelijks de vrijheid ſchonk. Nu
„ keerden, (, overtollig) vader en zoon,
„ (, overt.) beide met elkander weder naar
„ hun Vaderland."

Bij dit verhaal vindt men nu deze vragen:
„ 1. Welke menſchen woonen (wonen)
„ te *Algiers*? 2. Wat is op zee kruiſen?

„ 2.

„ 3. Wat doen zij met die menſchen? 4. Is „ dat wel regtvaardig? 5. Wat moeten die „ arme menſchen doen? 6. Hoe lang moe„ ten zij daar blijven? 7. Wat gebeurde „ dien jongeling, die weder naar Europa „ wilde te rug keeren? 8. Waren zij niet „ verheugd en tevens bedroefd? 9. Hoe „ dacht hij over de ſlavernij van zijn' va„ der? 10. Welk beſluit nam hij? 11. Wil„ den de zeeroovers hem dat wel toeſtaan? „ 12. Wat deed de Regent van Algiers, „ toen hij dit geval hoorde? 13. Wat kunt „ gij hier uit leeren?"

Al wie deze vragen met het verhaal vergelijkt, ziet, dat zij minder zamenhangen, minder beredeneerd zijn, en minder den geheelen inhoud van het verhaal bevatten, dan zij behoorden. Wij zouden liever zoo vragen: Kinders! kunt gij mij ook verhalen, waar de Stad *Algiers* ligt? Wat is *Afrika?* Welken Godsdienst belijden de inwoners van *Algiers?* Waar van maken velen derzelven hunne kostwinning? Wat dunkt u wel van zulk eene kostwinning? Wat wil het zeggen, dat zij de Christenen tot ſlaven maken? Zoudt gij wel met zulke ſlaven willen ruilen? Blijven alle die menſchen, die dat ongelukkig lot treft, hun leven lang zoo ongelukkig? enz. enz.

De Schrijver plaatst overal op het einde van het lijstje met vragen, de vraag: *Wat kunt gij hier uit leeren?* uit het geheele verhaal namelijk, zonder dat hij bij afzonderlijke ge-

deelten van verhalen, vragen over de zedelijke ſtrekking van derzelver inhoud geeft. Eene enkele algemeene vraag over het leerzame van een geheel verhaal, is waarlijk niet voldoende, en dan zouden wij ook niet vragen: wat kunt gij hieruit leeren? want die vraag is weinig geſchikt om het zedelijk gevoel der kinderen op te wekken. Wij zouden liever vragen: is dat nu goed of ſlecht? moet gij dat navolgen of niet? en na hier op antwoord gekregen te hebben, zouden wij daarop het waarom? van dat gegevene antwoord vragen.

Dan, wij moeten afbreken, in hope dat het opgegevene tot nut van den Schrijver zal dienen. Een Schoolonderwijzer, die werk van verhalen en vragen in zijne ſchool maakt, verdient onzen lof, maar wij gelooven dat hij, wanneer hij daar over iets wil uitgeven, wel zal doen, om dat vooraf door [illegible] den eenen of den anderen, die hem in taal- [illegible]n onderwijskunde overtreft, te laten nazien [illegible] beſchaven. Tevens hopen wij, dat er [illegible]eer Schoolboeken zullen uitkomen, die overtollig of onbruikbaar zijn.

Nieuw

Nieuw Spel- of Leesboekje, dienende om de Kinderen reeds bij de eerſte beginſelen ook in het lezen te oefenen, ten gebruike der Scholen. Door N. ANSLIJN, N. Z. *Stads-Schoolhouder te Haarlem. Eerſte Stukje. Te* Leyden *bij* D. DU MORTIER *en* ZOON 1807. Prijs *f* 0 : 1 : 8.

Een Boekje, dat naar onze gedachten eene algemeene aandacht der Schoolonderwijzers verdient. Het menschdom vervalt zeer ligt tot uiterſten en evenwel vindt men regt en waarheid doorgaans alleen dan, wanneer men zich voor alle uiterſten wacht, en zich zorgvuldig houdt op den middelweg. Voorheen liet men de kinderen veel te lang ſpellen, eer men hen tot het lezen bragt, in onze dagen daar en tegen willen ſommigen, dat er in het geheel niet geſpeld zal worden, en evenwel hebben wij altijd ook in dit opzigt gedacht, dat er een middelweg was, die de voorkeur verre verdiende boven het te lang laten ſpellen, en het in het geheel niet laten ſpellen. Wij verblijden ons

dus zeer over dit Boekje, hetwelk dien middelweg aanwijst, en voorzeker ook door deszelfs inhoud aanprijst. Hetzelve is zeer geſchikt om kinders, die eerst beginnen, ſpellen en lezen te gelijk te leeren. Na opgave der letters, onderſcheidene klanken en zamengeſtelde medeklinkers, volgen 1. klanken, beſtaande uit enkele medeklinkers met enkele klinkers. 2. Enkele medeklinkers met zamengeſtelde klinkers. 3. Zamengeſtelde medeklinkers met enkele en zamengeſtelde klinkers 4. Enkele klinkers met een fluit-medeklinker. Dit gedeelte van het Boekje is zoo ingerigt, dat zulke klinkers en fluit-medeklinkers gekozen zijn, welke een woord vormen, als er een of twee medeklinkers voor geplaatst worden. Deze ſtaan er ook bij, maar met eene kleinere letter. Als het kind bij de eerſte oefening de eindletter of klinker en fluit-medeklinker heeft leeren verbinden, dan worden bij de tweede oefening de voorſte letters er bij genomen, en dus woorden gevormd. Er ſtaan ook lid- en hier en daar hulp-woorden voor die woorden, en deze worden er bij de derde oefening bijgevoegd, om het kind te leeren woorden zamen te voegen of kleine volzinnen te maken. Dit alles vindt men in 36 kleine afdeelingen of lesjes, en daar op volgen 5 korte leeslesjes, behoorende bij het voorgaande en dienende tot meerdere oefening der kinderen, in het gene zij in de voorgaande afdeeling geleerd hebben. Eindelijk

delijk vindt men nog eene oefening met enkele en verlengde klinkers. — Tusſchen beiden geeft de Schrijver kort op, hoe dit boekje gebruikt moet worden, doch volgens het voorberigt hebben wij daar van in het vervolg meer te wachten. De methode van A. komt ons zeer overeenkomstig met de vatbaarheid en behoeften der kinderen voor, en dit boekje is vol van blijken, dat A. dezelve kent en zich daar naar weet te ſchikken. Het is zeer leerzaam en goed doorgedacht. Wij vinden er zeer veel van den geest van den Eerw. NIEWOLD in, en bij het lezen van dit Boekje kwam bij ons weder de ſterke wensch op, dat deze achtingswaardige Grijsaard, die door zijne doelmatige kinderſchriften zoo veel heeft toegebragt tot verbetering van opvoeding en onderwijs, zijne leermethode ook nog eens aan het Publiek moge bekend maken!

MENGELWERK.

DIRK VOLKERTSZ COORNHERT,

HET UITMUNTENDST VOORBEELD VAN HET WEL BESTEDEN VAN DEN TIJD.

Eene proeve van algemeen onderwijs voor de kinderen op de Leydsche Departements-School der Maatschappij:
Tot Nut van 't Algemeen,
onderwezen wordende.

In het openbaar aldaar voorgedragen op den 5. van Louwmaand 1808,

door

NICOLAAS SWART.

Veel heil en zegen in het nieuwe jaar, is een wensch, dien wij dezer dagen onophoudelijk hebben gehoord, dien ik u ook met mijn geheele hart toevoege, maar die, gelijk alle wenschen, juist niet heel veel voor-

ordeel aanbrengt. Een aardig geſchenkje, vrolijk avondje; ziet daar alles, wat uwe elmeenende en betamelijke gelukwenſching n ouders, meesters of vrienden welligt rwierf. Ik daarentegen wilde gaarne mij- beste pogingen in het werk ſtellen, om iets van meerdere waarde en duurzamer t, bij de tegenwoordige gelegenheid, aan bieden. — Verandering en afwisſeling zijn er het geheel, bij knaapjes van uwe ja- 1, ſteeds lief en welkom. Geen twijfel s, of het behaagt u zeer, dat er zoo nu dan eens een *nieuw* jaar verſchijnt; en lijk gij verſtandig genoeg zijt om te be- ijpen, dat deze verdeeling van den tijd in eken, maanden en jaren door wijze men- hen aldus uitgedacht, en naar den loop, toeſtand, van zon en maan ſchrander ge- ikt is, zoo houdt gij u aan die geleerde eren, die de vervelende eentoonigheid n den eenzelvigen tijd dus geſnipperd en gewisſeld hebben, zeker grootelijks ver- igt. Intusſchen wilde ik uwe dankbaar- id voor deze geſchikte indeeling van den l gaarne vermeerderen, en inzonderheid beteren grond vestigen. Of begrijpt gij t, dat wij zonder deze herinnering daar- n: dat al wederom een jaar, een maand een dag verloopen is, door den ſnellen, n gedurig ontſnappenden tijd, nog meer ſneld en bedrogen zouden worden. Wan- er gij zoo wijs zijt, dan is ook het nieu- e jaar zeer geſchikt om u te leeren, hoe

ras de tijd vervliegt; dan is deszelfs inſtelling u tevens een nuttig voorbeeld, om door eene goede verdeeling van den dag het meeste voordeel van denzelven te trekken. En ten einde u dit loffelijk voornemen diep in te prenten, zoo luistert naar *de geſchiedenis van eenen man, die alleen door het oplettend en vlijtig gebruik van zijnen tijd de grootſte tegenſpoeden te boven kwam, de achting der doorluchtigſten onder zijne tijdgenooten verwierf, en nog bij alle beminnaars van het vaderland, de geluerdheid, en broederlijke liefde onder verſchillende Christenen, de dankbaarſte hulde verdient.*

DIRK VOLKERTSZ COORNHERT, namelijk, was de zoon van een zeer gegoed Lakenkooper te *Amſterdam*. Het blijkt dat deze, als een regtgeaard vader, niet karig was, om zijne kinderen door allerlei onderrigt tot beſchaafde, beminnelijke en achtenswaardige menſchen te doen vormen. Onze DIRK genoot derhalve een onſchatbaar voorregt. Elk die met hem in hetzelfde geval verkeert, kan daarvoor het Goddelijk toevoorzigt en de liefde zijner ouderen nimmer genoeg danken. Zoo dat ook gij vooral, mijne jeugdige vrienden, u de regtvaardigſte beſchuldigingen zoudt op den hals halen, indien geene blijken van erkentenis voor het verlichtſte en doelmatigſte onderwijs bij u gevonden werden. COORNHERT toonde, door zijn gedrag, de hooge waardij van het genoemde voorregt te kennen. Hij maakte het allervlij-

vlijtigst gebruik van de aangebodene gelegenheid; ja hij wist daarvan zulke buitengewoon rijke vruchten te plukken, dat het een ieder in verwondering en verbazing ſtelde. „Zoo vlug was hij," zoudt gij ligtelijk denken, „en is het dan iemands ſchuld, wanneer hij niet in ſtaat is de dingen even zoo ſpoedig te bevatten?" Doch neen, mijne beſten, de reden zijner uitſtekende vordering lag niet zoo zeer, althans niet alleen noch hoofdzakelijk, in de natuurlijke bekwaamheden. En gelooft mij, zij ligt daarin op verre na niet zoo dikwerf, noch zoo volſtrekt, als zich vele ſlechte leerlingen en ongeſchikte menſchen, ter bedekking van eigene traagheid, wel gaarne zouden diets maken. Maar COORNHERT was regt ijverig en leergierig; hij was er met alle zijne zinnen bij, wanneer er iets te begrijpen en na te bootſen viel; en boven alles dacht hij ernſtig na, hoe den noodigen tijd te vinden, om iedere les haren behoorlijken eisch van voorbereiding en herhaling te geven. En waarlijk, lieve jonge lieden, de tijd is een overzeldzaam ding. Heeft men eenmaal den ſlag weg, dien behoorlijk te rekken en regt zuinig aan te wenden, dan weet men in der daad niet, wat zich in een kort beſtek al verrigten, en met een klein gedeelte uitvoeren laat. Er is zekerlijk bijna niemand, die over de kortheid en vlugheid van den tijd, althans nu en dan, niet klaagt. Maar is het ook waar, dat zij allen daartoe grond hebben,

dat ze zelven eenige ſpaarzaamheid omtrent dien zoo kostbaren ſchat aanwenden? Voorerst toch beweren alle deskundigen, dat de mensch, om regt gezond te leven, niet meer dan zes, ten hoogſte zeven uren aan den ſlaap moet toewijden; en hoe velen beſteden daartoe negen of tien! Vervolgens, dunkt mij, ſpreekt het van zelve, dat men ieder gedeelte van den zoo kostbaren dag ten minſte tot het een of ander diende te gebruiken; maar hoe menig uurtje wordt zonder nut en zonder vermaak weggedroomd. Bovendien weet gij immers zekerlijk bij ondervinding, mijne kleine Toehoorders! dat er een verbazend onderſcheid is tusſchen bezig zijn en bezig zijn; dat men, gelijk het heet, langzaam en ſpoedig, met inſpanning en achteloos, lustig en onlustig kan werken. Herinnert u alleenlijk hoe veel gij zelven niet ſomtijds in een korten tijd hebt verrigt, wanneer u, na volbragte taak, de eene of andere uitſpanning beloofd was. Nu dan, D. COORNHERT gewende zich al vroeg, zoo veel tijd te beſparen als hij kon, en dien op de geregeldſte wijze ſteeds te verdeelen. Het was voor hem, bij voorb., eene vrijwillige, maar vaste wet, doorgaans ten tien ure naar bed te gaan, en des morgens om vier uren hetzelve al weêr te verlaten. Hieraan ſchijnt hij zich reeds als een kind gewend te hebben; het werd hem dus ſpoedig zoo eigen, dat hij naauwelijks anders kon, en hij genoot derhalve, door zijnen gansſchen vrij hoog

ge-

geklommen leeftijd heen, bijna een vierde, langer dagen, dan het grootſte gedeelte der beſchaafde wereld. Kan het u wel bevreemden, lieve kweekelingen! dat hij op deze wijze, in alles wat hij ondernam, ſpoedig uitmuntte? In der daad, geene oefening der beſchaafdheid, door zijnen ſtand en zijnen leeftijd gevorderd, of hij was dezelve meester. Het zij ge hem het brieſchende paard zaagt beſtijgen, en met behendigheid en zwier naar zijne willekeur beteugelen; of dat hij bij de behandeling van het ſchadeloos floret, in de plaats des puntigen degens, de ſchoonſte bewegingen van het forſche mannelijke ligchaam, de behendigſte wendingen tot lijfbehoud, daarſtelde; het zij ge zijne teekenpen op het papier zaagt tooveren; of dat hij u door de heerlijkſte muzijk, op verſchillende werktuigen, verrukte; altijd moest gij hem bewonderen, altijd zijne bekwaamheid toejuichen. En, waarlijk, mijne lieven, hebt gij in het bijzonder eenig verlangen, benevens gelegenheid en aanmoediging, de ſchoone kunsten, de kunsten des vermaaks, te beoefenen; begeeft u vroeg en regt ijverig aan het werk, bedenkt dat bijna allen, die daarin ooit aanmerkelijke vordering maakten, de grondſlagen reeds in de eerſte jeugd hebben gelegd. Hoe ouder gij wordt, hoe veel meer en ernstiger bezigheden zich natuurlijk opdoen, hoe veel wezenlijker en onweerſtaanbaarder afleidingen u ook beſtormen, wat het met alles, de ge-

noemde oefening betreffende, moeijelijker en gebrekkiger gaat. COORNHERT voegde bij deze ontwikkeling der bekwaamheid van zijn ligchaam en zijnen ſmaak, ook de vlijtige bewerking van zijn redelijk verſtand. Hij bezat groote begaafdheden, en wist ze op de regte wijze, ter regter tijd en plaats, aan te wenden. Hij werd dus welhaast voor de beste gezelſchappen, wat het zout voor vele ſpijzen is. Hij was de lieveling der bejaarden, het voorbeeld zijner tijdgenooten, de oogappel van allen die op wezenlijken ſmaak voor het ſchoone en goede de minſte aanſpraak maakten. Tot hoe groote eere moet hij dan de Hollandſche beſchaafdheid nu reeds geſtrekt hebben, bij de reize, door hem naar het magtige en rijke Spanje, benevens Portugal, ondernomen. Welken gereeden ingang zullen hem zijne bekwaamheden overal hebben verſchaft! Hoe veel gelegenheid verkreeg hij hierdoor, de rijkſte genoegens in te oogsten, de ſchoonſte aanmoediging te vinden, de belangrijkſte kundigheden op te doen! Wat moest het, altijd leerzame, reizen, met zulke brieven van aanbeveling, voor den vlijtigſten der jongelingen niet worden. Want ook hier vond zijne waakzaamheid tijd om na te denken over het geen hij hoorde en zag, over het geen hem te doen en te laten ſtond, over zijne ware behoeften, en derzelver beste bevrediging! O COORNHERT! wie zou u niet benijden! Hoe gelukkig, hoe ſchitterend werd gij door het verſtandig ge-

gebruik van een lot dat nogtans velen met u gemeen hebben, van den tijd die iedereen ten dienste ſtaat!

Intuſſchen viel het met de aanwending dezer bekwaamheden geheel anders uit, dan zich iemand zou hebben voorgeſteld. Hadden zij hem lot nog toe voor een ſieraad en verlustiging, tot eene gelegenheid en uitlokking gediend om al hooger en hooger op te klimmen; welhaast werden dezelfde begaafdheden een onontbeerlijke ſteun zijns beſtaans, zijner deugd misſchien en onafhankelijkheid. O, mijne jonge vrienden! hoe onzeker is ons leveslot! Hoe dwaas is het op uitwendige omſtandigheden, rijke ouders, veel vermogende vrienden en ſchitterende vooruitzigten te ſteunen! Immers, dat alles ontvalt ons dikwerf, als wij daaraan het minſte denken. Dan gebeurt het eens geheel buiten onze ſchuld, dan weêr geeft eene kleine onvoorzigtigheid daartoe aanleiding, ſomtijds zijn wij, door drift vervoerd, werkelijk te beſchuldigen, dus des te ongelukkiger. En, wat blijft ons na zoodanigen rampſpoed bij? waarvan hangt ons geheele duurzame welzijn dan af? waarop mogen wij voortaan bouwen of hopen? Alleen op ons zelf, mijne waarden! op het goed gebruik, dat wij van de gelegenheid hebben gemaakt, op de loffelijke hoedanigheden en nuttige bekwaamheden, door ons verworven. Maar hoe bekrompen is in dit opzigt veel billijke lof! Hoe weinig hebben zij geleerd,

leerd, om daarmede eerlijk en betamelijk door de wereld te geraken! Zijn zij er integendeel niet dikwerf nog ongelukkiger aan toe, dan menig een, die in armoede en bekrompenheid opgevoed, ten minſte gehard, ontberen en werken leerde. Jammerlijk ſtaat het in der daad met de meeste jonge lieden geſchapen, die door het een of ander toeval tot eenen lageren ſtaat vervallen. Wie weet zelfs, welk een aanmerkelijk gedeelte der rampzaligen, die het bloedig ſchavot moeten beklimmen, tot deze ſoort van verwaarloozers en verkwisters der ſchoonſte gelegenheid behooren. — Ik twijfel dus niet, mijne lieven! of uwe nieuwsgierigheid naar onzen COORNHERT wordt wederom geheel wakker, bij het geen wij thans hebben mede te deelen. Het is, dat hij kort na zijne terugkomst in het vaderland, door zijne vermogende ouders volſlagen werd onterfd; en dat hem deze ramp in een oogenblik trof, als hij zich juist door het huwelijk met een even onvermogend meisje wilde verbinden. Hoe ongelukkig, niet waar? Hoe vreemd en onovereenkomstig met zijn uitmuntend gedrag! Wie uwer gevoelt zich over zulke onregtvaardige, zulke hardvochtige ouders niet ten hoogſte verſtoord! En toch kwamen ons deze ouders, bij al het voorgaande, bij de aangewende zorg en kosten ter opvoeding hunner kinderen, zoo braaf, zoo loffelijk voor. — Dan, mijne lieven! zelfs de beſte menſchen blijven gebrekkige, ſomtijds gansch, ver-

verkeerde wezens. Wat wonder dan, dat de ouders van onzen COORNHERT mede te verr' gingen in hunne onverzettelijkheid, in hunne wraak over eenen, huns oordeels, verkeerden ſtap van hunnen verſtandigen zoon. Dit echter kan ik u daaromtrent wel zeggen, dat hunne liefde voor dien zoon, hunne zucht zelve hem regt gelukkig te zien, de aanleiding tot deze verſtoordheid gaf. En, gelooft mij, dit is altijd het geval bij liefhebbende ouders; zoodat wij hen dikwerf het hartelijkst moesten danken voor hunne zorgvuldige genegenheid, wanneer zij ons het minste toegeven, en ſchijnbaar hard behandelen. — De jonge COORNHERT, aan den anderen kant, was waarlijk een deugdzaam jongeling; doch ook hij was mensch, waarſchijnlijk zeer levendig van aandoeningen, en mogelijk van het vergift der vleijerij, dat hij overal ontmoette, niet geheel zuiver gebleven. Ten minste hij was zoo onvoorzigtig geweest, zich door genegenheid voor het reeds genoemde meisje te laten wegſlepen. Het kan zijn, dat hij zich dadelijk door plegtige beloften aan hetzelve verbonden had. Hij kon dus naderhand niet terug, ſchoon zijne ouderen, om dat het meisje niet rijk genoeg was, deze keuze afkeurden. Hij ging voort, en welligt uit jeugdigen euvelmoed te driftiger voort, ſchoon ze hem met onterving bedreigden. En ziet daar onzen held van middelen en beſtaan beroofd, met de zorg voor een huisgezin beladen! Welk eene omkeering, in

der daad; voor hoe velen zou het een bron van onoverzienbare ellende zijn geweest! Welk eene proef, of hij waarlijk eigene vastheid en waarde, eigen inwendig vermogen en kracht bezat! Het blijkt immers niet dat COORNHERT, opzettelijk, iets had geleerd, hetwelk hem tot een middel van beſtaan moest dienen. Ten minste zal dit zekerlijk van dien aard geweest zijn, dat of groot vermogen of krachtdadige hulp tot deszelfs uitoefening werden vereischt. En de verſtooteling was van het eene zoo wel als van het andere beroofd. Wat in deze omſtandigheden gedaan, wien om bijſtand aangeloopen! Hij had in het geheel niet noodig, mijne jonge vrienden, hierover na te denken. De geur zijner bekwaamheden was al voor lang verſpreid; men verheugde zich, door dit toeval in de gelegenheid te zijn dezelven tot eigen nut aan te wenden; een van de aanzienlijkſte Edelen des Vaderlands noodigde hem uit, de opvoeding en vorming zijner zonen wel te willen aanvaarden. Ik behoef u zekerlijk niet te zeggen, vlijtige jonge lieden! dat de verſtandige man niemand meerder eert, dan dien hij de zorg voor het hoofd en hart zijner lievelingen toevertrouwt! Gij gevoelt ontwijfelbaar eenen te diepen eerbied voor den man die zoo veel wijzer is dan gij, die u pas tot ware menſchen moet maken, aan welken gij de allergrootſte verpligting eenmaal hebben zult. Ja de opvoeding en het onderwijs der jeugd, vorderen bui-

ensſpraak de edelſte en vereerendſte,
ok de moeijelijkſte taak. Al wat
in COORNHERTS vlijt en bekwaam-
gezegd, dat wordt door deze
n REINOUT VAN BREDERODE, die
naderhand met de grootſte achting
handelen, uitnemend bevestigd.
echter verhinderde niet, dat on-
len ongewonen druk der afhanke-
an vreemden ſterk gevoelde. Bo-
ſtond hem, die geregeld voor zijne
heden plag te leven, het ordeloos
an eenen zwierigen hofſtoet krach-
. Hij bezat eene mannelijke onver-
eid, en edele geestdrift voor het
goede, die met geene hoofſche
en vleijerij konden zamenſtemmen.
en onafhankelijkheid gingen bij hem
ven gemak, wellust en praal.
oeg zich dus welhaast op eene be-
wijze van zijnen post, verliet met
e het adelijk slot, en zette zich als
ig burger in de naburige ſtad *Haar-*
r. Doch, wat verſchafte hem dan
odige? Waardoor mag hij voortaan
art zijns gezins ondersteund en
d hebben? Het zijn, lieve kinde-
ederom de vruchten zijner welbe-
gd. Het zijn de gevolgen zijner
aanzien van dingen, welken bij
een ſieraad en aangename uitſpan-
r den beſchaafden jongeling had
Het was de liefhebberij zijner

jeugdige jaren, die den volwasſen man thans brood en vrijheid, liefde en rust in een eigen beminnend gezin verſchafte. Hij werd Plaatſnijder, ſtrekte in dat vak welhaast tot eer der vaderlandſche kunst, en vond een toereikend beſtaan.

Intusſchen was de geest van COORNHERT al te verheven, dan dat enkele handenarbeid, hoe kunſtig ook, hem kon bezig houden. Nog altijd gewoon, zijne dagen zoo lang mogelijk te rekken, en geheel op de nuttigſte wijze aan te wenden, viel hij thans met verdubbelden ijver op het onderzoek van allerlei, ſchoon meest van Godsdienſtige, waarheid. Dan, hoe verſchilde die tijd van den onzen ten opzigte van goede boeken in iedere taal! Het licht der wetenſchappen verhief zich nog maar hier en daar. Elk was doorgaans beſchroomd hetzelve te verſpreiden. Onze moederſpraak daarenboven was veel te ongevormd, te zeer ontſierd door allerlei basterdwoorden, en te onbuigzaam, dan dat zich de waarheid daarin duidelijk, veel min bevallig, zou laten mededeelen. COORNHERT ondervond dit een tijd lang op de pijnlijkſte wijze. Hij was als een dorstige, die niet dan onreine plasſen aantreffende, geene moeite zou te groot achten, ware maar ergens een helderder ſtroom te vinden. Welhaast leerde hij, in ſnipperuren, de moeijelijke Latijnſche, zoo het ſchijnt ook de Griekſche taal. Hij bragt zelfs verſcheidene ſtukken daaruit in het Nederduitsch over,

en

en wendde alle zijne pogingen aan, om deze ſpraak zuiverder en buigzamer voor rijm en onrijm te maken. — De opgedane geleerdheid verkreeg ſpoedig nog grooteren invloed op zijn geheelen levensloop. Nooit ongenegen zijne huisſelijke zaken, waar het met eer en ſmaak zamenſtemde, tot eene hoogere welvaart te verheffen, maakte hij, wien alles ſlechts een ſpel ſcheen, zich bekwaam tot Notaris. De lof in dezen post behaald ſchijnt zoodanig te zijn geweest, dat hij welhaast tot Secretaris zijner woonſtad werd benoemd; ja vervolgens zelfs tot Penſionaris, tot de allerhoogſte waardigheid, opklom. Ziet daar dus, lieve kinderen, hoe hij de geledene ſchade reeds volkomen is te boven geſtreefd. Het volle bezit der voorregten van zijne geboorte zelf had hem tot deze hoogte niet kunnen opvoeren. En nu ſtaat hij daar geheel door eigene verdienſten. Deze zijn zijn onvervreemdbaar goed, dat hem, wat ook gebeure, nimmer ontvallen kan. Zoo veel vermag eene welbeſtede jeugd, eene voortgezette vlijt, eene loffelijke gewoonte zijnen tijd wel te beſteden. Leert dit van hem, mijne jeugdige vrienden! Laat zijn ſchitterend voorbeeld u bewegen, ook zuinig met den tijd om te gaan, dit kostbare geſchenk des hemels toch niet te verdartelen, en vooral uwe gelukkige kindschheid zoo nuttig mogelijk aan te wenden. COORNHERT ſchatte den tijd boven alles, en kon zelfs, daar hij eenmaal

in den *Haarlemmerhout* wandelende, een aantal lieden met onderſcheiden tijdverdrijf bezig zag, den wensch niet inhouden, dat hij toch, het geen zij wenschten te verdrijven, tot zijn gebruik kon opvangen en vasthouden.

Dan, er doen zich nog belangrijker tooneelen der werkzaamheid van onzen COORNHERT op. Ik mag immers vooronderſtellen, mijne lieven! dat gij met de Vaderlandſche geſchiedenis niet geheel onbekend zijt. Bij de minſte vordering in dezelve, zult gij althans van de dwingelandij des Konings FILIPS over deze Landen, van derzelver vrijvechting, en van de handhaving van dien Proteſtantſchen Godsdienſt gehoord hebben, welken de meeſte Nederlanders thans belijden. In het algemeen is het, derhalve, reeds van belang te weten, dat COORNHERT juist omtrent dien tijd Lid der *Haarlemſche* Regering was, en uit alle kracht medewerkte om de Burgerlijke en Godsdienſtige vrijheid, dien heerlijken zegen, voor het Vaderland te verwerven. Maar, hebt gij reeds naauwkeuriger onderrigt in dit nuttige vak der geſchiedenis genoten, dan weet ge zekerlijk ook van de Verbondene Edelen, die om het geen ons billijk toekwam, ſtoutmoedig en niet zonder bedreiging, durfden vragen, ſchoon zij eigen goed, eer en bloed daarbij verliezen konden; dan kent gij HENDRIK VAN BREDERODE, die aan het hoofd ſtond dezer achtbare Grooten, en nog naderhand menige

nige krachtige poging deed, om de onregtvaardige en wreede *Spanjaards* uit de beste *Hollandſche* ſteden te weren. Nu, deze HENDRIK was waarſchijnlijk één van hen, over welken COORNHERT te voren als opvoeder en onderwijzer had geſtaan. Het is ten minſte zeker, dat de Edelman onzen DIRK als zijnen vriend beſchouwde, met zijn volkomenſte vertrouwen vereerde, en, buiten twijfel, deszelfs raad en hulp tot de voornaamſte ondernemingen inriep. Doch, om van meer bekende zaken te ſpreken, wie zou onbewust zijn welke overgroote verpligting wij ſedert dien tijd aan den ſchranderen en heldhaftigen WILLEM *van Oranje*, den eerſten diens naams, hebben? Immers, deze zette zich aan het hoofd der vertrapte en onvergenoegde burgerij; en wist het door zijne krijgskundige en ſtaatkundige bekwaamheden, benevens zijn gezag in en buiten 's lands, eindelijk zoo ver te brengen, dat de geweldenaars afdeinzen, hun vervallen regt van eigendom op deze landen opgeven, en dezelve voor een vrij Gemeenebest moesten verklaren. Deze groote Vorst, mijne oplettenden, bediende zich mede van den ſchranderen raad onzes COORNHERTS. De laatſte werd zelfs zoo dikwijls bij hem ontboden, en reisde zoo vele malen, met allerlei last, heen en weêr, dat hij den achterdochtigen *Spanjaarden* welhaast ſterk in het oog liep. Hij werd dan gevat, en zelfs ſtrijdig met zijn voor-

regt als *Haarlemsch* Regent, naar de Gevangenpoort in *den Haag* vervoerd. Bijna niemand twijfelde, wat meer is, of hij zou ter dood gebragt worden; en deze vrees ſtortte, in der daad, eene diepe droefgeestigheid over alle verſtandige en brave *Hollanders* uit. De vrouw van onzen held in het bijzonder, gedroeg zich op eene wijze, die wel eigenlijk berispelijk was, en door hem ook krachtdadiglijk werd tegengegaan, doch die ons tevens toont, dat zij niet minder voor hem, dan hij eenmaal voor haar over had, ja dat zij de vurigſte liefde van zulken man volkomen verdiende. Er heerschte, namelijk, om dien tijd in hare woonſtad eene ijsſelijke pest, welker beſmetting zoo veel vrees inboezemde, dat de zieken veelal de noodige oppaſſing misten. Zij houdt zich dus niet te groot, dezen liefdedienst op zich te nemen; maar gaat ongelukkig zoo ver, de eigene aanſteking door het pestgift te wenſchen en te zoeken, opdat ze, ook haren man beſmettende, beiden voor ſmart en ſchande behoeden mogt. Die man, in tegendeel, was alleen bedaard en opgeruimd van geest. Zijne duldeloosſte last was ſlechts zonder boek, pen en papier zijnen tijd in akelige ledigheid te moeten ſlijten. Door goede gunst, derhalve, eenig ſchrijfgereedſchap verworven hebbende, helderde hij ſpoedig zijn gemoed, en dat van anderen, op, door de vervaardiging van een aardig Blijſpel, *Lief en Leed* getiteld. Maar boven-

dien

dien wist zijn ſchrander beleid zich zoo uitmuntend te verdedigen, dat men hem niet langer durfde opſluiten, en ſlechts gebood zich op het *Haagſche* grondgebied te blijven onthouden. En ook dit deed hij niet, uit hoofde der waarſchuwing, dat er op nieuw door het *Spaanſche* hof geſtrenge orders tegen hem waren gegeven. Veeleer verliet hij met zijn huisgezin het ganſche dierbare Vaderland; zette zich, na eenig rondzwerven, in het aangrenzende *Kleef* ter neder, en leefde, op nieuw, van de inkomſten zijner kunst als Plaatſnijder. — Laten wij hem een oogenblik in deze geruste nederigheid, mijne jeugdige vrienden! om zelven bij het verrigte kortelijk te vertoeven. Wat anders toch, dan hetgeen hij als eene liefhebberij, enkel uit leerlust, zich had eigen gemaakt, verſchafte den verſtoten jongeling eerst levensonderhoud? Wat anders, dan hetgeen hij tot uitſpanning in ſnipperuren leerde, verhief hem daarna van een eenvoudigen burger tot eerſten Regent zijner ſtad? Toen had hij wederom tijd om hem, op wien het Vaderland als den toekomſtigen Redder ſtaarde, met raad en daad bij te ſtaan. Zoo werd zijn geheele leven aan nuttige en belangrijke bezigheid gewijd. Welhaast ging de zucht, het heil zijner medemenſchen te bevorderen, bij hem meer en meer boven alles anders. Aldus genoot hij, in elke omſtandigheid, die bedaarde rust, welke de brave man, de man van onver-

kenbare verdienſte, ſteeds geniet. En dit alleen is waarachtig, is beſtendig geluk, mijne jeugdige vrienden! Zonder vrede met ons zelven, zonder vergenoegdheid over hetgeen wij gedaan hebben, duurt alle vreugde maar een oogenblik, en wordt dikwerf verpaſt. Weest dus altijd werkzaam, opdat u geen tijd tot kwaad doen, ſpreken of denken overſchiete! Doet zoo veel goed, als immer in uw vermogen is, opdat de achting en de liefde van verſtandige, brave menſchen u voor de onverdiende ongunst van anderen, en van het lot, ſchadeloos ſtelle! Maakt boven alles in ſtaat te zijn, wat ook gebeure, voor u zelven te kunnen zorgen, op uwe eigene wieken, gelijk men zegt, te drijven, opdat gij ſteeds naar uwe overtuiging handelen, en onafhankelijk van alles, het goede overal bevorderen kunt!

COORNHERT had in der daad al den troost van zijn goed geweten noodig, om thans niet ongelukkig te zijn. Want, het Vaderland dat hij mede had pogen te redden, voor hetwelk hij verſtoting uit den eereſtoel en bittere ballingſchap leed, werd hoe langer hoe rampſpoediger. De wreede Hertog van *Alva* woedde daar met vuur en zwaard tegen allerlei rang van burgers, die ſlechts het ongeluk hadden van een zeker godsdienstig gevoelen te zijn, of moedig genoeg waren zijne gewelddadige vertrapping van de onvervreemdbare regten des lands niet goed te keuren. Het gevolg was dat eene menigte

nigte van vermogende ingezetenen, even als COORNHERT, naar elders henen vlugtte, ja dat ook de grooten, dat Oranje zelf het ramp. zalig land verlaten, en zoo het ſcheen, ten beste moest geven. Wat had men toen niet opgeofferd, mijne lieven! om het ondragelijke jok van Spanje ſlechts van den hals te ſchuiven! Hoe beklaagde men zich, dat geene Mogendheid het geſchenk dezer landen, meer dan eenmaal vrijwillig opgedragen, wilde aanvaarden! En echter was de volkomene redding nabij. De uiterſte nood zelve voerde haar aan. De onvermoeide vlijt van den Vorst, de opofferingen, de moed, de uiterſte inſpanning der vertrapte en verſtrooide ingezetenen, het ſchijnbaar toeval zelf dienden in de hand der weldadige Voorzienigheid, om het monſter der overheerſching paal en perk te ſtellen.

COORNHERT zag naauwelijks eene vrije plek op den Vaderlandſchen bodem, of hij ſnelde derwaarts terug. De Staten van Holland, zich als wettige oppermagt reeds gevestigd hebbende, toonden terſtond hun belang bij uitnemende bekwaamheden zoo wel, als de waarde van onzen Held te kennen. De aanzienlijke, de gewigtige post van hunnen *Geheimſchrijver* viel hem ten deel. O hoe verheugt zich ontwijfelbaar uw goede hart, mijne jonge vrienden! omdat de verdienſtelijke man eindelijk wederom ter behoorlijke plaatſe ſtaat! Hoe verblijdt gij u, omdat hij zoo hoog wordt vereerd, omdat hij nu zoo

nuttig kan zijn; daar hij regtſtreeks zal kunnen medewerken, om het lieve Vaderland aan de onregtvaardige verdrukking te ontweldigen. Ja zeker kunnen wij hem thans niet anders dan gelukkig achten; de Spanjaards immers wijken hoe langer hoe verder, en COORNHERT geniet het vertrouwen zijner aanzienlijke mede-arbeiders. Dan ach! hoe wankelbaar is alle uitwendig geluk! Hoe moeijelijk valt het dikwerf de bezitting van voorſpoed en hooger ſtaat met de onverzettelijke deugd te blijven paren. Hoe dikwerf zegt vooral onze grootſte Dichter te regt:

Die zorgt en waakt en ſlaaft, en ploegt, en zwoegt, en zweet;
Ten nutte van het land, een *wigtig* ambt bekleedt,
En meent de menſchen aan zijn *braafheid* te verbinden;
Zal zich te jammerlijk in 't eind bedrogen vinden.

Gij begrijpt ligtelijk, lieve kinderen! dat eene zoo geweldige omkeering, als de geheele verbanning van den welgevestigden Beheerſcher dezer gewesten, door kracht van wapenen daargeſteld, in den eerſten opſlag geene volkomene rust en orde toeliet. De krijgsbenden inzonderheid, lieten zich natuurlijk veel voorſtaan, hijgden naar wraak en rijke vergoeding, ſtoorden zich dikwerf aan wet noch overheid. Bovendien zouden wij zeer dwalen, wanneer we allen, die eene regtvaardige en goede zaak voorſtaan, daarom juist

juist voor regtvaardige en goede menſchen hielden. Het is integendeel zeker, dat er, vooral in elke ſtaatspartij, lieden gevonden worden die het volkomen wél meenen, en wederom anderen die enkel uit baatzucht, met allerlei ſnoode bedoeling, handelen. De voornaamſte aanleiding tot den opſtand van het Nederlandſche volk tegen *Philips*, was zekerlijk zijne wreede geſtrengheid omtrent de afvalligen van de Roomſche Kerk. Hij had nogtans zijne vervolging tegen deze ongelukkigen niet kunnen doorzetten, dan met verkrachting onzer aloude regten, welker handhaving hij integendeel had bezworen. Ja, het bleek duidelijk zijn doel te wezen, de jammerlijke gelegenheid te misbruiken, om zijne heerſchappij over dit volk van alle beperking door zoodanige bezworene regten, geweldadiglijk, te ontſlaan. *Philips* was, derhalve, de vijand van alle Nederlanders. Elk die belang bij het land of maar eerlijkheid bezat, had zich dadelijk tegen hem verzet. En echter was het gros der ſoldaten, was ook menig een van hunne overſten, naderhand goddeloos genoeg de ongelukkigen, die de Roomſche Kerk waren trouw gebleven, met meer dan Spaanſche wreedheid te behandelen. O waarom moeten wij van deze gruwelijke vlekken op ons geſchiedblad ſpreken! Doch leeren wij daaruit ten minſte, dat de mensch overal mensch is, en dat geene bijzondere denkwijze, veel min de enkele naam van deze of gene partij,

hem boven de gewone gebrekkigheid onzer gezamenlijke natuur immer verheft! — COORNHERT hield zich meer dan iemand vrij van vooroordeel en partijſchap. Als zoodanig bij de Staten bekend, geraakte hij al aanſtonds in de gelegenheid daarvan onbetwistbare, maar ook ongelukkige, proeven te geven. Men ſtelde hem aan het hoofd eener bezending, om de gewezene klagten over die geweldenarij naauwkeurig te onderzoeken. Zijn billijk gemoed, door dit onderzoek vreesſelijk bedroefd en in welgegronde verontwaardiging ontſtoken, kende noch vrees noch vleijerij bij de juiste afteekening van den ijsſelijken toedragt der zaken. Veeleer toonde hij derzelver diepe ſchande en onberekenbaar nadeel voor de zaak der Nederlandſche vrijheid onverkenbaar aan; en ſchroomde niet voor het gevoelen uit te komen, dat diergelijke ongeregeldheden, van wien dan ook, geſtraft en beteugeld moesten worden. Het was hem zekerlijk niet onbekend, lieve kinderen! dat deze ſtoute maatregel, bij den zoenmaligen euvelmoed des krijgsvolks, bezwaarlijk volvoerd zou worden. Hij wist ook zeer wel, hoe veel hij met deze voordragt bij den woedenden hoop waagde. Maar waarheid en regt gingen bij hem boven elke andere bedenking. Voor derzelver verdediging getroostte hij zich ieder lot.

Dit lot was wederom ten uiterſte hard, mijne beminden! de woede des veelvermogenden Krijgsoverſte, Graaf van *Lumei*, ging zoo ver,

ver, dat hij hem eenen onvermijdelijken dood zwoer. Wilde COORNHERT voor de zijnen, wilde hij voor het vaderland, ja voor het menschdom beſpaard blijven, dan moest hij wederom, van aanzien, invloed en een ruim beſtaan beroofd, als balling naar elders henen vlugten. Ook buiten 's lands echter bewees hij den Staten nog wigtige diensten, behield het vertrouwen des uitmuntenden Oranje, en leende hem tot de beste oogmerken ſteeds hoofd en pen. — Het was ook door de gunst van dezen Vorst alleen, dat hij, in iets bedaarder tijd terug gekeerd, een veilig verblijf op zijnen ondankbaren geboortegrond aantrof. Maar hij ſteeg niet meer tot hooge eerambten op, het zij door de partijſchap reeds buiten geſloten, of uit eigene verkiezing daar van terug gehouden. Hij beoogde misſchien een uitgebreider nut, dan hij in eenigen post kon ſtichten; daar hij zich gansch en al aan de verdediging der onderdrukten, aan de handhaving der waarheid, aan de verlichting der natie, en hare grondige genezing van diep gekankerde wanbegrippen overgaf. Het bleek, dat zijne drukke levensloop den altijd werkzamen man nog genoegzamen tijd had overgelaten, om de gewigtige waarheden van den Godsdienst grondig te doorzoeken. Hij waagde zich, gansch niet ter zijner oneer, in het ſtrijdperk met mannen, wier geheele leven aan dit onderzoek was gewijd geweest. De leer, door hem voorgeſtaan, vond naderhand bij de helderſte

hoofden der Hervormde Kerk grooten bijval, en mag thans inzonderheid gezegd worden meer dan ooit te zegevieren. Hij ſtond geene partij ten koste der onbilliikheid voor. Hij gruwde van alle heerſchappij, veel meer van dwang omtrent het geloof en geweten. Hij ademde niets dan zachte broederliefde voor alle welmeenende Christenen. — O hoe groot is deze man in het oog van iederen bevoegden regter! Hoe veel ſchoons treft de doorzoeker der oude Vaderlandſche geſchriften nog bij hem aan! Hoe is het bijna onbegrijpelijk, dat één man zoo veel leeren en verrigten, zoo veel ſchrijven en werken, zoo veel lijden en denken kon! Let hierop, mijne jeugdige toehoorders! en voelt u tot onophoudelijken ijver geſpoord. Staart op dusdanigen man, en ziet wat de menſchelijke geest vermag. Inſpanning, oplettendheid, vlijtig gebruik van den tijd is het eenige, wat daartoe wordt vereischt. O wierd gij niet weggeſleept door eene ellendige traagheid, die altijd genoeg meent verrigt te hebben, door het jammerlijk voorbeeld van zoo velen, die zich op ik weet niet welke geringe bekwaamheden reeds veel voorſtaan laten. Werkt geſtadig voort! Gebruikt den tijd, die u vergund wordt; ziet dat hij u niet al ſlapende en ſpelende jammerlijk ontſnappe! Dan wordt gij beminnelijk als de jeugdige, onafhankelijk als de manbare, achtbaar als de verhevene, groot als de bedreigde, verlicht, wijs en rustig als de grij-

grijze COORNHERT. Dan kunt gij, als hij, zelfs den dood blijmoedig tegengaan, en tot Hem, die ons eenmaal oordeelen zal, gelijk hij, op uw ſterfbed zeggen: „Als uw eigendom, o God! beſchouwde ik ſteeds mijne ziel en alle hare vermogens: zie daar, ik geef u die, althans niet onvolmaakter, terug, dan ik ze eenmaal uit uwe hand ontving."

* * *

Ja, lieve kindren-rei, zoudt gij dit heil niet ſmaken,
Waartoe men door de vlijt, door haar alleen, kan raken?
Zou u de kostbre tijd zoo achteloos ontgaan?
Neen, besten, houdt hem vast, en dwingt hem ſtil te ſtaan.

Hij is zoo vlugtig niet, wen wij hem wel beſteden.
Ach, hoe veel tijdverdrijf verzint men hier beneden!
Als of het dagwerk op deze aard' ras waar' verrigt,
En men zich wenscht te ontdoen van 't lieve levenslicht.

O overdwaas beſtaan, zelfs van volwaſſen menſchen!
Hoe ſtrijdig is het doen gedurig met de wenſchen!
Hoe klaagt men dat de tijd, als 't geld, te ras verloopt,
Terwijl men ſtraks voor geld nog tijdverkorting koopt.

Ja, redeloos bedrijf, door iedereen te doemen?
Zoo ſcheurt 't moedwillig kind de pas verkregen bloemen;
Zoo ſchreit het naderhand, omdat ze niet meer zijn;
Zoo groeijen 's dronkaards dorst en ziekte door den wijn.

Neen, leer gij, lieve jeugd! de dagen wel beſteden;
Vervul het grootſte deel met nutte bezigheden;
Dan biedt het overſchot van zelve een rein vermaak;
De honger faust uw ſpijs, vermoeidheid ſchaft u raak.

Dan valt de dag u kort, ſchoon gij dien poogt te rekken,
Schoon gij van 't vlugtig ding zult duurzaam voordeel trekken.
Zoo is voor u, gansch aêrs dan 't doorgaans pleegt te gaan,
De tijd het allerlangst, ziet g' hem van achteren aan.

O mogt mijn CORENHERT tot deze deugd u ſporen!
Waar' ook 't verloopen uur voor u noch mij verloren!
Gingt gij vernoegd, nog meer geſticht, bemoedigd, heen;
Groeide aller ijver ſteeds TOT NUT VAN 'T ALGEMEEN.

IETS

IETS

OVER DE

VERHALENDE EN KATECHETISCHE

LEERWIJZEN.

I.

Doelmatigheid der verhalende en katechetiſche leerwijzen, bij het onderwijs der jeugd.

De aard en wijze hoe men het onderrigt nedeelt, en de keus, welke men ten aanzien van het gebruik der onderwijsmiddelen epaalt, heet *leerwijze*. Zij is niets anders dan de vorm, waarin men de ſtoffen des onerrigts giet, om kennis mede te deelen, en het verſtand en hart te vormen. Zoo min voor de jeugd, als voor volwaſſenen in het algemeen, is deze vorm eene onverſchillige zaak, naardien zij veel ter aanbeveling van het onderwijs bijdraagt; meer of minder belangſtelling verwekt, en, naar mate zij geko-

zen is, eene zaak des te beter ingang doet vinden. — Dewijl nu verhalen en onderhoudingen bij wijze van zamenſpraken, den kinderen, niet alleen aangenaam, maar ook voor hunne jaren, neigingen en vatbaarheden geſchikt zijn, zoo kan men deswegen de verhalende en katechetiſche leerwijzen, in zoo verre zij door het gebruik van andere onderwijsmiddelen ondersteund worden, voor alle anderen, de doelmatigſte leerwijzen heeten; wijl zij de meeste vereischten aanbieden en in zich vereenigen, die bij het onderwijs noodzakelijk zijn.

2.

Verhalende leerwijze.

De verhalende leerwijze kleedt de waarheid in het bevallige gewaad der geſchiedenis. Zij werd, ſedert de oudſte tijden, van Fabeldichters en Zedeleeraars gebruikt, om bij hunne tijdgenooten gehoor te vinden, nadenken te verwekken, en waarheden op eene bevattelijke en nadrukkelijke wijze te zeggen. Zij verzinnelijkt de leeringen; verbindt haar aan tijd, plaats en omſtandigheden; komt daardoor het geheugen te hulp, en, terwijl zij leeringen aanſchouwelijk daarſtelt, levert zij der verbeeldingskracht gewigtige ſtoffen voor zedekundige voorſtellingen, die tot zoodanige aanmerkingen gelegenheid geven. Zedekunde in voorbeel-

den

is niets anders, dan eene inkleeding algemeene waarheden in het gewaad ertelling, en deze werkt ſterker op het l, dan eenige andere wijze van voor-

Verhaalde voorbeelden van goede lingen toonen de mogelijkheid van het engen onzer pligten, en bevorderen het t om die te doen; zij vermeerderen de rkzaamheid, en onze belangſtelling doet ol verlangen het einde der geſchiedenis te et zien, ten einde te weten, of onze ach- oor de voorgeſtelde perſonen vermeerde- verminderen zal. Vermeerdert zij, zoo nze goede verwachting vervuld wordt, verandert onze achting jegens hen in ; het beminnenswaardige ſpoort ons er navolging, en wij zoeken hun gelijk orden, naardien wij ook beminnens- dig menſchen te zijn — en op deze wij- ntſtaat de edele poging, om het voor- te volgen.

3.

Soorten van Vertellingen.

anneer men vertelt, dan komt het er op wat men vertelt. Dit kan eene wezen- gebeurtenis, eene handeling, en dus ware geſchiedenis van goed of ſlecht de menſchen, of een verdichtſel zijn, e de denk- en handelwijze der menſchen ilderen moeten, zoo als zij werkelijk

zijn, en niets voorstellen, dat tegen de gezegde denk- en handelwijze strijdig is.

4.

Gebruik der Vertellingen.

Vertellingen zijn bij verschillende leerlingen te gebruiken. Zij worden zoo wel van volwassenen als van kinderen gaarne gehoord, en zijn een voortreffelijk hulpmiddel voor het geheugen, in welke zij de leeringen duurzaamheid geven, en daardoor tot nadenken opleiden. — Ten opzigte van eerstbeginnenden vangt men met vertellingen aan, ten einde van eene verzinnelijkte of bijzondere tot eene algemeene waarheid over te gaan; terwijl men daarbij de opmerkzaamheid aanspoort en zich gehoor zoekt te verschaffen: maar ten opzigte van geoefenden kan men vertellingen bezigen, deels als verklaarde voorbeelden, deels als bewijzen bij zekere algemeene regelen en leeringen, wier mogelijkheid en wezenlijkheid daardoor voorgesteld worden, terwijl derzelver vermogen het goede bevorderen en ter waarschuwing voor het kwade dienen moet.

5.

REGELEN BIJ HET VERTELLEN.

a) Ten aanzien der voordragt.

De wijze van voordragt is, bij het vertellen, eene gewigtige zaak. Na dat men deze hiet,

est, wordt men verſtaan of onverſtaanbaar.
: verhalende voordragt voor kinderen moet
o geheel in den kindertoon, ligt bevat-
lijk, aanſchouwelijk en omſchrijvend zijn,
arbij gelaat, toon en gebaarden de uit-
ukking van het gevoel en van de gedach-
n ondersteunen moeten. Men moet in kor-
volzinnen verhalen, kunstige wendingen
i lange en zamengeſtelde perioden vermij-
:n. Voor volwasſenen kan eene vertelling
heel anders ingerigt zijn, dan voor kinde-
n. Volwasſenen bezitten reeds eenen voor-
ad van kennis, die tot het wel verſtaan
r rede gevorderd wordt. Bij hen behoeft
en minder omſchrijving te bezigen, zal
mne ziel de beteekende denkbeelden voort-
rengen, en korte gedachten uitbreiden en
ubinden. De ziel der kinderen kan dit
og niet; zij is aan kennis zoo arm, als
inderen in het algemeen in de ſpraak onbe-
leven zijn. Men kan hun ligtelijk zeer veel
oorden voorzeggen, doch zij verſtaan de-
zive of in het geheel niet, wijl zij met de
beekende zaak onbekend zijn, of zij den-
en zich daarbij geheel iets anders, dan zij
oeten, en dat is nog erger; want dan geeft
en door de vertellingen aanleiding tot mis-
erſtand en dwalingen. Men bedenke daar-
n, als men voor kinderen vertelt, dat men
iet alleen op herinnering en hervoortbren-
ing van reeds voorhanden zijnde gedach-
en, maar ook tot de mededeeling van nieu-
we arbeiden moet. Ieder woord, iedere

ſpreekwijze, waarvan men vermoeden kan, dat nog door kinderen niet verſtaan wordt, trachte men door verklaring, omſchrijving, vergelijking, of verwisſeling met andere woorden of ſpreekwijzen, die den kinderen bekend zijn, bekend, en op zulke wijze verſtaanbaar te maken, ten einde het kind even dat leere denken, wat wij daarbij denken of gedacht willen hebben.

b) Ten aanzien der zaken.

Niet minder noodzakelijk is het, dat men bij het vertellen op de zaak ziet, van welke men vertelt. Voor ongeoefenden moet men natuurlijkerwijze van andere zaken en perſonen gewagen, dan voor geoefenden, en dus ook in zoo verre op de vatbaarheid en jaren der leerlingen zien.

Als regelen, naar welke men zich, ten aanzien der zaken of perſonen van welke men vertelt, te rigten heeft, kunnen de volgende dienen:

1.) Men noeme bepaaldelijk de namen der perſonen, den tijd en plaats van de perſonen of van de handeling.

2.) De perſoon, van welken men vertellen zal, moet uit den kinderkring genomen worden, of zoo weinig mogelijk uit denzelven verwijderd zijn; in dit laatſte geval moet hij met de zeden, gebruiken, enz. der eeuw, waarin men leeft, in vergelijking gebragt worden.

3.) De

3.) De geſchiedenis moet den perſoon en de handeling getrouw voorſtellen, zoo als zij wezenlijk was, goed of kwaad. Beter is het echter meer voorbeelden ter navolging, dan ter waarſchuwing te verkiezen.

4.) Ten einde de vertelling indruk make, zoo trachte men den toeſtand en de omſtandigheden, in welke de handelende perſoon was, levendig te malen, opdat kinderen zich des te beter het voorgeſtelde zouden kunnen vertegenwoordigen.

5.) Bij goede handelingen make men hen opmerkzaam op de beminnenswaardigheid der perſonen, en op de goedkeuring, die zij bij alle weldenkenden verwierven.

6.) Bij ſlechte handelingen, welke men ter waarſchuwing voor het kwade en ſchadelijke vertelt, ſchildere men wel de begane dwaasheid en het onregt, als hatelijk en verfoeijenswaardig; maar den handelenden vergete men niet als eenen verdoolden voor te ſtellen, wiens handelingen wel niet mogen of kunnen gebillijkt worden, maar die echter om zijne dwaling te beklagen is.

7.) Men toone duidelijk de gevolgen, welke, zoo wel uit goede als uit ſlechte daden, voortvloeijen, en naardien er onderſcheid is tusſchen noodzakelijke en toevallige gevolgen, zoo verkieze men de noodzakelijke, of zulke gevol-

gen, die, naar de algemeene ondervinding, met zekere handelingen verbonden zijn.

8.) Het doet tevens eene goede werking, wanneer men de perſonen, van welke men verhaalt, bij elke gepaste gelegenheid ſprekend invoert, en hunne rede, met den vereischten nadruk, voorſtelt.

6.

Toepaſſing der Vertellingen.

Voorgedragene vertellingen moeten ook te nutte gemaakt en toegepast worden. Te dien einde

1.) Vrage men de kinderen naar het verhaalde.
2.) Leide men hen op de daarin liggende leering: en zie, wat daarin ter navolging of waarſchuwing voorgeſteld, begrijpelijk gemaakt, en het hart ingeprent moet worden.
3.) Late men hen zelven daarover oordeelen, en zeggen, welk gebruik zij er van denken te maken — of men doe het zelf. En
4.) Late men de kinderen de vertelling mondeling, of zoo zij ſchrijven kunnen, ſchriftelijk herhalen.

(*Het vervolg hierna.*)

BUI-

BUITENLANDSCHE SCHOOLBERIGTEN.

SLESWIJK.

De Generaal Superintendent ADLER, in het Hertogdom *Sleeswijk*, tot *Denemarken* behoorende, heeft aan den Koning een *berigt* van de in de laatſte tien jaren begonnen verbeteringen in het Schoolwezen aangeboden, hoofdzakelijk hierop neerkomende:

Het Schoolwezen in het Hertogdom *Sleeswijk* had ten aanzien van de uitwendige organiſatie verſchillende hoofdgebreken. In de ſteden ontbrak het geheel aan doelmatige Volksſcholen; daarentegen had ieder klein ſtadje zijne eigene Latijnſche School, die, dikwerf ſlechts met één Onderwijzer beſet, haar doel noch als geleerde noch als Volksſchool bereiken konde. Op het land waren, behalve de Kosterſcholen, zeker geene behoorlijk ingerigte Scholen voorhanden. De belanghebbenden in eene School huurden de noodige Schoolonderwijzers als dienstknechten, gaven

hun bij beurten den kost aan hunne huizen en een ſober loon van eenige weinige daalders, en gebruikten hen in den zomer voor arbeiders, terwijl hunne kinders weder vergaten, 't geen zij 's winters geleerd hadden (*). Het was derhalve boven alles noodig, dat het getal der geleerde Scholen verkleind, de Volksſcholen in de ſteden behoorlijk georganiſeerd, en ten platten lande zekere Schooldistricten en vaste, met een behoorlijk inkomen en genoegzaam bezoldigde, Onderwijzers voorziene, Zomer- en Winterſcholen opgerigt werden. Tot bevordering dezer heilzame oogmerken geſchiedde in de tien laatſte jaren het volgende.

In 1797 werd bepaald, dat er in het Hertogdom *Sleeswijk* ſlechts vier geleerde Scholen zouden zijn, namelijk in *Sleeswijk*, *Flensburg*, *Huſum* en *Heidersleben*. De *Flensburger* School is geheel, de *Sleeswijkſche* proviſioneel, georganiſeerd. De ontwerpen der Schoolverordeningen voor *Huſum* en *Heidersleben* liggen ter Koninklijke bekrachtiging. Tot verbetering van de bezoldiging der Onderwijzers verkreeg de eerſte dezer beiden intuſſchen eenmaal *f* 4300 en eens *f* 2000 tot

(*) Ook dit is tot heden ten dage nog in onderſcheidene oorden en in vele Scholen van het Koningrijk *Holland* niet- geheel kunnen verholpen worden.

s uit zeker legaat. In een Be-
den 24. April 1797 werd tevens
id, dat de overige Stads-Scholen
omende gelegenheden in doelmatige
holen veranderd zouden worden. Er
paald, dat het onderrigt in deze
zich alleen tot die kundigheden en
heden zoude uitstrekken, welke voor
deren in 't algemeen nuttig zijn; maar
er de eerste Onderwijzersplaats met
kundigen vervuld zoude worden,
e jongelingen, welke zich aan de
vilden wijden, zich tot hunne voor-
voor eene geleerde School in de
der oude talen konden laten on-
Waar het fonds en de plaatselij-
digheden het eenigzins veroorloof-
den de grootere meisjes van de jon-
onderd, en, behalve eene elementair-
het eerste onderrigt in het spellen
klasen opgerigt: eene voor de
ven de 9 jaar tot aan hare aan-
Lidmaat, eene tweede voor de
ten de 9 jaren, en eene hoogere
jongens, die nog verder onder-
n worden. Met betrekking tot
ng der kinders uit de eene klasse
werd bepaald, dat niet alleen
, maar ook de vorderingen der
moesten uitwijzen, en te dien
e andere, het eindoogmerk der
derende, inrigtingen, jaarlijks
ren een openlijk Schoolonder-
, St. D 5 zoek

zoek verordend en de School onder naauwkeurig opzigt van Schoolopzieners gebragt. De Schoolpenningen werden, waar dit mogelijk was, of geheel afgeschaft of tot eene zeer matige som bepaald, en daarentegen den Schoolonderwijzeren een vast jaarlijksch inkomen toegelegd, waartoe alle inwoners naar evenredigheid betalen moesten. Naar deze grondbeginselen verkregen de Stads-Scholen te *Bredskedt*, *Eckernförde*, *Garding*, *Tönningen*, de *Frederiksbergsche* en *Colsusser* Scholen te *Sleeswijk*, de School te *Tonderburg* op *Fehmern*, *Frederiksstad*, *Sonderburg* en *Apenrade* verbeterde Schoolverordeningen. Bij de organisatie dezer Scholen werd aan de stad *Sleeswijk* 4000, *Eckernförde* 2000, *Tonningen* 4000 en *Sonderburg* 4000 Rijksdaalders uit het Carstensche Legaat gegeven.

Met betrekking tot de organisatie der Landscholen werden wijders de volgende bepalingen vastgesteld: 1°. De Landscholen zullen tot Districtsscholen ingerigt worden, in welke 's winters en 's zomers school wordt gehouden. 2°. Ieder Districts-Schoolonderwijzer zal vrije woning en tuin, Schoolland voor twee koeijen of althans voor eene, van 3 tot 5 tonnen rogge, welke in natura geleverd moet worden, hebben, voorts vrij vuur, ten minste voor het schoolhuis, en een vast inkomen van 30 tot 100 Rijksdaalders, naar de grootheid van het Schooldistrict. 3°. De bouw- en reparatiekosten van het Schoolhuis, de bezorging

van

van het land en het leveren der rogge komt alleen ten laste van de boeren, zonder bijdrage der overige belanghebbenden; maar het inkomen wordt betaald door alle belanghebbenden bij de School, zij mogen kinderen hebben of niet. 4o. Voor iedere School worden twee Schoolvoogden benoemd, welke de reparatien aan het Schoolhuis bezorgen, de inkomſten voor den Schoolmeester invorderen en het Schoolgeld alle vierendeelsjaren beuren en aan den Meester ter hand ſtellen.

Ten einde de Schoolverbetering niet alleen naar deze algemeene grondbeginſelen, maar ook naar de bijzondere plaatſelijke omſtandigheden ingerigt worde, werd er, na ingenomen berigten van alle Predikanten, een voorloopig ontwerp eener Schoolregeling gemaakt voor iedere bijzondere Proostdij, en dan bij gelegenheid der algemeene Kerkenviſitatie, door middel der Voogden, het gevoelen van iedere Gemeente daaromtrent vernomen, de noodige aanteekeningen daarvan gehouden, daarop de Schoolregeling veranderd, en eindelijk ter bekrachtiging aan den Koning overgegeven. Alle gezamenlijke Proostdijen hebben alzoo op deze wijze nieuwe Schoolreglementen ontvangen, en er zijn alzoo gevestigd en tot ſtand gebragt in de Proostdij *Flensburg* 53, in *Apenrade* 31, *Trehmern* 20, *Bredſtedt* 17, *Sonderburg* 12, *Tondern* 88, *Huſum* 25, *Hutten* 34, *Gottorf* 57, *Eidershedt* 33, *Hadersleben* 50,

in de adelijke Districten 21 Districts-Scholen, behalve de beter ingerigte Bijſcholen, welke de plaatſelijke omſtandigheden noodig maakten.

Hierdoor is tot verbetering van het Schoolwezen in het Hertogdom *Sleeswijk* de eerſte maar moeijelijkſte ſtap gedaan. Eene doelmatige inwendige inrigting der Scholen, waartoe hier en daar gepaste voorbereidingen gemaakt zijn, moet het geheele werk voltooijen. Tot bevordering hiervan werd op Koninklijk bevel eene algemeene, ook tot het inwendige der Scholen zich uitſtrekkende, Schoolverordening voor de Hertogdommen *Sleeswijk* en *Holſtein* ontworpen, en den 24. November 1807 aan 's Konings beoordeeling en goedkeuring onderworpen, terwijl tot invoering van dezelve, ten minſte in *Sleeswijk*, alles is voorbereid.

BAMBERG.

De Koninklijke *Beijerſche* Regering trekt zich de verbetering van het Schoolwezen zeer ter harte. Aanzienlijke ſommen worden jaarlijks voor de Provintie *Bamberg* beſteed, ten einde door den eerſten Schoolcommisſaris GRAZER den ſtaat der Scholen te doen opnemen, enz.

De

De dringende Schoolverbeteringen begonnen met de verbetering der Schoolmeestersplaatsen zelve. Iedere School werd met een toereikend inkomen en met een geschikten Onderwijzer voorzien, en zwakke en gebrekkige Meesters met een emeritus tractement buiten dienst gesteld. De Predikant der plaats werd tot onmiddelijk opziener der Scholen zijner Gemeente aangesteld. Meerdere Districts-Schoolopzieners werden benoemd en om de drie maanden door dezelve eene vergadering gehouden. De Districts-Schoolopzieners bezoeken alle Scholen meermalen onverwacht, enz.

ITALIE.

Ook in Italie begint de geest der Schoolhervorming hoe langer hoe meer veld te winnen. De Onderkoning van dit Rijk heeft, onder den weldadigen invloed des grooten NAPOLEONS, bij een besluit van 12 Jan. l. l. bepaald, dat een groot aantal Kloostergebouwen, zoo menigvuldig in het Italiaansche Koningrijk aanwezig, doch buiten gebruik, tot Scholen voor het onderwijs der jeugd zouden worden ingerigt. In de Hoofdstad des Rijks, *Napels*, wil de Koning van zoodanige Kloosters of andere daartoe

geſchikte gebouwen, twaalf Scholen doen vormen, en daarin de jeugd kosteloos doen onderwijzen.

SERVIE.

Ondanks *Servie* (eene der Landſtreken, welke de Turk in *Europa* bezit) voortdurend door inwendige Staatsonlusten wordt geſchokt, is men er nogtans op bedacht, om de gebreken, die onder de Ouders en Leermeesters in dit Land in het opvoeden en onderwijzen der jeugd heerſchen, uit te roeijen en daar door de aankweeking van het opkomende geſlacht volkomen te maken: zoo is onlangs door den Senaat bevolen, om al de Illijriſche Scholen, niet alleen in de Steden, maar ook ten platten Lande, naar de Duitſche wijze te vormen, gelijk er ſedert de maand November des vorigen jaars, in de Hoofdſtad *Belgrado*, een reeds zeer bloeijend Opvoedings-Inſtitut beſtaat, hetwelk, insgelijks naar de Duitſche wijze ingerigt, onder de leiding van eenen zeer geleerden Griek, met name THOSIDE OBRADOWITSCH, veel voor het toekomstige belooft.

SCHOOL-

SCHOOLBERIGTEN

over Februarij 1808.

HOLLANDS Noordelijk gedeelte.

I. *Distr.* Schoolopz. A. NUMAN.

VLIELAND vacant. *Zie Mei* 1807.

II. *Distr.* Schoolopz. J. DOZIJ.

VENHUIZEN vacant. *Zie Jan.* 1808.

III. *Distr.* Schoolopz. A. R. MAURER.

ALKMAAR. De School in het Roomsch Katholijk Wees- of Armenhuis dezer Stad vacant geworden zijnde, en zoo ras mogelijk moetende voorzien worden van een bekwaam Onderwijzer, worden alle perſonen, tuſſchen de 30 en 40 jaren oud, van de Roomschkatholijke Gezindheid, welke, tegen het genot van vrije woning, kost en een goed jaarlijksch tractement, daarnaar wenſchen te ſtaan, mits bezittende een bewijs of

Acte van Algemeene Toelating van den tweeden of eerſten Rang, uitgenoodigd, om zich voor of op den 9. April aanſtaande, liefst in perſoon of wel ſchriftelijk, met bewijzen van goed burgerlijk en zedelijk gedrag, aan te melden bij den Secretaris der Plaatſelijke Schoolcommisſie aldaar, den Heer en Mr. H. J. VAN DE GRAAFF.

V. *Distr.* Schoolopz. P. BERTS PZ.

WESTZAANDAM. Eene Bijſchool vacant. *Zie Julij en Aug.* 1806.

NAUERNA vacant. *Zie Dec.* 1806 *en Jan. en Mei* 1807.

OOSTZAAN. *Noorderſchool* vacant. Zie *Mei* 1807.

VI. *Distr.* Schoolopz. C. WERTZ.

AMSTERDAM. De approbatie op de benoeming van HENDRIK POOLMEIJER, adſiſtent eerſte Leermeester in eene der Stads Armenſcholen, in de plaats van wijlen MEINDERT BOELHOUWER, door H. H. Wethouderen geſchied zijnde, is genoemde H. POOLMEIJER dadelijk tot *eerſten Leermeester* in eene dezer Stads Armenſcholen aangeſteld geworden, en heeft zijnen post aanvaard.

AMSTERDAM. Na bekomene approbatie van den Heer Burgemeester, zijn tot Ondermeesters in voorn Scholen aangeſteld J. D. MULLER en HELMICH KLUMPERT.

VII.

VII. *Distr.* Schoolopz. J. C. BERRANGÉ.

BEVERWIJK vacant. *Zie Dec.* 1807.

HOLLANDS Zuidelijk Gedeelte.

I. *Distr.* Schoolopz. E. SPOELSTRA.

DEN HAAG. Uit de Sollicitanten naar den post van tweeden Leermeester in eene der Stads-Scholen alhier zijn, door de Plaatselijke Schoolcommisie, genomineerd: PH. RAADGEEP en J. SCHÖLTZ; uit welke nominatie door het Gemeente-Bestuur gekozen is PH. RAADGEEP.

II. *Distr.* Schoolopz. J. WELDIJK.

WAARDER vacant. *Zie Dec.* 1807.

GOUDA. Alhier is de School voor kinderen der armen vacant. *Zie het Schoolnieuws van December* 1807.

III. *Distr.* Schoolopz. N. MESSCHAERT.

OUD-BEIJERLAND vacant. *Zie Sept.* en *Dec.* 1807.

IV. *Distr.* Schoolopz. G. VAN KOOTEN.

DORDRECHT. De post van Schoolmeester in het Nieuw Armhuis binnen deze Stad vacant. *Zie Dec.* 1807.

VII. *Distr.* Schoolopz. G. OUTHUIJS.

BRIELLE. Onlangs is JAN VISSER, in leven bijzonder Nederduitsch Schoolonderwijzer alhier, overleden. Hij genoot geen vast inkomen, doch kon jaarlijks op 60 à 70 leerlingen rekenen.

De Regering dezer ſtad, op alle mogelijke wijze de belangen van het lager onderwijs willende bevorderen, noodigt, ook bij dezen, allen uit, welke genegen en bekwaam wezen zouden om zich, op denzelfden voet als de overledene, ter vervulling dezer bijzondere School alhier neder te zetten. Te welken einde de Sollicitanten bij den Heer H. M. VAN ANDEL, Preſident der Plaatſelijk Schoolcommisſie, zich vervoegen kunnen.

ZEELAND.

II. *Distr.* Schoolopz. A. VAN DEINSE.

VERE. De openbare Schoolonderwijzers plaats alhier vacant. *Zie October* 1807 *bl.* 53 *en* 67.

KATS vacant. *Zie Jan.* 1808.

BRABAND.

I. *Distr.* Schoolopz. H. VAN DAM

WILLEMSTAD vacant. *Zie Oct.* 1807.

HEEN vacant. *Zie October* 1807.

II. *Distr.* Schoolopz. A. VAN NOORSEL.

DUIZEL. Door het beroepen van A. WILMINCK tot eenen anderen post, is de School alhier vacant. Het jaarlijksch tractement, behalve vrije woning en hof, bedraagt uit 's Lands en Dorpskas te zamen *f* 236, en de Schoolgelden, met eenige kleine emolumenten, zullen omtrent *f* 40 renderen. Alle, die tot dezen post genegen zijn, worden uitgenoodigd, om zich voor den 25. Februarij met voldoende getuigschriften en eene acte van algemeene toelating ten minste van den vierden rang, aan te geven bij de Plaatselijke Regering en den Schoolopziener van het District.

V. *Distr.* Schoolopz. S. VAN DER NOORDAA.

LITH. De post van Substitut Schoolonderwijzer alhier vacant. *Zie Sept.* 1807.

VI. *Distr.* Schoolopz. F. DERKS.

VIERLINGSBEEK vacant. *Zie Jan.* 1808.

GELDERLAND.

I. *Distr.* Schoolopz. Mr. P. A. DE ROOCK.

NEDER-HEMERT, (*Noordzijde van de Maas.*) Door het overlijden van ADRIAAN

BRANDERHORST de Schoolmeestersplaats alhier vacerende, is door de Hoog-Welgeboren Vrouwe FREDERIKA LOUISE VAN DER DOES *van Noordwijk*, Douariere van den Hooggeboren Heer OTTO FREDRIK, *Grave van Lijnden*, in leven Vrijheer van *Neder-Hemert* enz. enz. enz, tot Schoolmeester alhier aangesteld DIRK HASSELMAN, Ondermeester te *Buuren*.

ENSPIK vacant geworden zijnde, wordt gedurende de vacature in de waarneming van den Schooldienst voorzien, en de post als Schoolmeester waargenomen door DIRK VAN DORT.

BRUCHEM vacant. *Zie Dec.* 1807. Alhier wordt gedurende de vacature de post van Schoolmeester waargenomen door WOUTER VAN GENDEREN.

II. *Distr.* Schoolopz. F. H. REPELIUS.

CULENBORG. De Lutherſche School vacant. *Zie Nov.* 1806.

ASCH. Door Zijne Excellentie den Minister van Finantien van Zijne Majesteit, den Koning van *Holland*, is alhier aangesteld tot Schoolonderwijzer, Koster en Voorzanger, J. ALTENBERGER, bezittende den vierden rang.

Op een der aanzienlijkste Dorpen van dit District begeert men iemand, om den Schooldienst in plaats van den bejaarden School-

on-

onderwijzer, wiens ligchaamsgeſtel hem niet toelaat, om zelf op den duur in de School tegenwoordig te zijn, waar te nemen. Die lust en bekwaamheid hebben om dit werk op zich te nemen, gelieven zich bij den Schoolopziener aan te melden, die nader onderrigt geven kan.

IV. *Distr.* Schoolopz. H. H. DONKER CURTIUS.

HETEREN. De Franſche Kostſchool vacant. *Zie Bijdr. van Oct. en Nov.* 1807.

VI. *Distr.* Schoolopz. H. W. VAN WOELDEREN.

DOESBURG. De post van Franſche Kostſchoolhoudereſſe vacant. *Zie Oct.* 1807.

VII. *Distr.* Schoolopz, H. J. THOMASSON,

LAREN vacant. *Zie October* 1807.
NEEDE vacant. *Zie October* 1807.

OVERIJSSEL.

I. *Distr.* Schoolopz. C. FRANSEN VAN ECK.

STOKKUM vacant. *Zie Sept.* 1807.

II. *Distr.* Schoolopz. J. H. FLOH.

DE ESCHMARKT vacant. *Zie Nov.* 1807.
DE ROTBEKE vacant. *Zie Nov.* 1807.
KLEIN-DRIENE vacant. *Zie Dec.* 1807.
BEKKUM vacant. *Zie Dec.* 1807.

III. *Distr.* Schoolopz. G. W. STORK.

REUTUM vacant. *Zie Sept.* 1807.
NORDENRING vacant. *Zie Dec.* 1807.

IV. *Distr.* Schoolopz. J. W. A. MULLER.

OUDLEUSSEN, als mede
HESSUM en REGTEREN vacant. *Zie Maart* 1807.

V. *Distr.* Schoolopz. J. F. SERRURIER.

BRUNNEPE vacant. *Zie Nov* 1807.
RUITEVEEN vacant. *Zie Nov.* 1807.
KAMPEN. De posten van Stads-Onderwijzer in de Franſche taal, Kostſchoolhouder en Voorzanger bij de Walſche Gemeente vacant. *Zie Aug. en Oct.* 1807.
HASSELERDIJK vacant. *Zie Oct.* 1807.
ZUIDEINDE (*van Kamperveen*) en
DE ZANDEN, *onder Kamperveen*, beide vacant. *Zie Dec.* 1807.

VI.

VI. *Distr.* Schoolopz. W. SANDERS.

JONEN en DWARSGRAFT vacant. *Zie Nov. en Dec.* 1807.
MUGGENBEET vacant. *Zie Dec.* 1807.
OSSENZIJL vacant. *Zie Dec.* 1807.
WETERING. (Op de) De School alhier vacant. *Zie April* 1807.
EMMELOORD *op Schokland* vacant. *Zie Dec.* 1807.

VRIESLAND.

I. *Distr.* Schoolopz. J. F. KORFF.

OLDELEMMER vacant. *Zie Oct.* 1806.
BLESDIJKE vacant. *Zie Jan.* 1808.

III. *Distr.* Schoolopz. H. W. C. A. VISSER.

STAVOREN. Eerſte en tweede School. Bij beſluit van Zijne Excellentie den Heere Minister tot de Binnenlandſche Zaken van den 17. Julij 1807, N°. 7, zijn de eerſte en tweede School dezer Stad gecombineerd en het tractement geſteld op *f* 300, behalve nog het geen voor het waarnemen van het orgel gegeven wordt, bij aldien de te beroepene Onderwijzer dit kan bedienen, en het geen alsdan door de Kerkvoogden der Hervormde Gemeente waarſchijnlijk daar bij gevoegd zal worden. Boven dien heeft hij

vrije huizing en tuin. Volgens een bij de Heere Land-Drost ter approbatie ingezonden Reglement, ontvangt de Onderwijzer, voor ieder kind het geen op zijne dag- en avond school gaat, alle vierendeelsjaren 15 ſtuiv. uit handen van het Gemeente-beſtuur, in plaats van de ſchoolpenningen van de ouders. Op de beide Scholen kwamen voor heen ruim 100 kinderen. Het is te verwachten, dat dit getal door het bovengemeld Reglement aanmerkelijk zal toenemen. Hij geeft bovendien alle avonden één uur onderwijs aan de kinderen, die in het Stads Werkhuis gaan en ontvangt daar voor op gelijke wijze alle vierendeels jaren 6 ſt. Hij is verpligt eenen Ondermeester te houden, waartoe echter, gemakkelijker dan elders, de gelegenheid zal zijn. Hij moet onderwijs in de Zeevaartkunde kunnen geven, en zo mogelijk het Orgel verſtaan. Er wordt een getuigſchrift van den eerſten of tweeden rang vereiſcht. De Sollicitanten worden uitgenoodigd om zich voor den eerſten April met overzending van hunne Acten van algemeene Toelating en Getuigſchriften van goed gedrag, ſchriftelijk aan te melden bij den Preſident van het Gemeente beſtuur, kunnende zij aldaar, gelijk mede bij den Schoonopziener van het Diſtrict, op gefrankeerde brieven nadere elucidatie erlangen. *Zie voorts Junij en Julij* 1807.

DEDGUM vacant. *Zie April* 1807.

HEMELUM vacant. *Zie Aug.* 180

IV. *Distr.* Schoolopz. A. BRUINING.

KUBAARD vacant. *Zie Julij* 1807.

MINNERTSGA is vacant geworden, door het overlijden van J. W. OLIJNSMA, die in den bloei zijnes levens, pas 28 jaren oud, ten grave daalde. Het vast inkomen is *f* 200 's jaars, de schoolpenningen 6 stuivers in het ¼ jaar, het getal der Schoolkinderen kan tot 60 a 70 klimmen. Deze School wordt provisioneel waargenomen door H. NORBRUIS, die den vierden rang bezit en aldaar woonachtig is.

IJTENS vacant, door het vertrek van P. MEETER naar *Tjerkwerd*. Het vast inkomen is *f* 150 's jaars, het Schoolgeld 6 stuivers in het ¼ jaar, en het getal van Schoolkinderen ongeveer. Men zoekt deze vacature, zoo dra mogelijk, te vervullen.

V. *Distr.* Schoolopz. E. VAN WEEMEN.

SCHINGEN vacant. *Zie Dec.* 1806.

VI. *Distr.* Schoolopz. J. H. NIEUWOLD.

OOSTERWIERUM vacant. *Zie Dec.* 1807.

GROU vacant. *Zie Dec.* 1807.

VII. *Distr.* Schoolopz. M. MARTENS.

KOLLUM. Eene der twee Scholen van den hoogſten rang vacant. *Zie Jan.* 1807, hier ſtaat echter eerstdaags eene beroeping te geſchieden voor ééne der twee Scholen van den hoogſten rang, uit drie reeds bevoegd verklaarde Sollicitanten, zijnde H. WONDAAL van *Aduard*, SIJMEN KLAASSEN SIJMENS van de *Oud Zijl* bij *Langakkerſchans*; en JURJEN HOEDENBURG, van de *Hamdijk* bij *Bellingwolde*.

LUTKEWOLDE (of AUSBUUR). De School alhier vaceert door vrijwilligen afſtand van den verdienstelijken Schoolonderwijzer ALBERT WILLEMS, tegenwoordig Commis bij den Hoofdgaarder TALMA te *Kollum*. Thans proviſioneel bediend wordende, zal men ter wettige vervulling dezer vacature de vereischte annonces plaatſen, zoodra de voorgeſlagene vergrooting van het Schoolvertrek en verhooging van het Tractement zulks zullen veroorloven.

METSLAWIER. Hier ſtaat de School met Mei eerstkomende te vaceren door vrijwilligen afſtand van Mr. JAN JANZEN.

GENUM vacant zijnde, zal te dezer Plaats binnen kort eene beroeping geſchieden, waaromtrent de noodige berigten ter plaatſing te gemoet worden gezien.

FOUDGUM vacant. *Zie Jan.* 1807. De ze School, thans bij proviſie waargenomen wordende door ANNE LIEUWES van *Hallum*, zal

zal binnen kort vervuld worden door eene wettige beroeping. De tijdsbepaling wordt te gemoet gezien. Het is eene School van den middelſten rang, vorderende Sollicitanten van den tweeden of des noods van den derden rang. Het jaarlijksch Tractement bedroeg voorheen *f* 52, thans bedraagt het *f* 100. De Schoolpenningen van 15 tot 20 leerlingen, beloopen circa *f* 20. De Meester heeft eene vrije wooning.

HANTUM. Binnen kort zal er uitſchrijving geſchieden ter vervulling dezer School, welke met Mei eerstkomende vacant wordt door vrijwillige reſignatie van den welverdienden 83 jarigen STEPHANUS ROSIER, aan wien de Gemeente van *Hantum*, ter belooning van 's Grijsaards veeljarige goede diensten, een jaarlijksch Penſioen van *f* 200 *ad vitam* heeft toegezegd. Zulk een edel gedrag verdient melding en in ſoortgelijke gevallen navolging. De School behoort tot den middelſten rang. Het tractement is van *f* 100 tot *f* 200 verhoogd. De Schoolpenningen van 20 a 30 leerlingen bedragen *f* 20 à *f* 24. Bovendien is hier de woning vrij en de tuin ten minſten 1 pondemaat groot. De tijd, waarop Sollicitanten van den tweeden of des noods van den derden rang moeten compareren, is tot nog onbepaald.

GRONINGEN.

I. *Distr.* Schoolopz. J. R. VAN EERDE.

GRONINGEN. De post van Stads Fransch Kostschoolhouder vacant. *Zie Dec.* 1807.

II. *Distr.* Schoolopz. H. D. GUYOT.

NIEUWBERT vacant. *Zie Sept.* 1807.
GROOTEGAST vacant. *Zie Sept.* 1807.

III. *Distr.* Schoolopz. E. TINGA.

KREWERT vacant. *Zie Dec.* 1807.
THESINGE. Alhier overleed den 27. Januarij ll. de Schoolonderwijzer EPPO BRONGERS, nalatende eene weduwe met drie kinderen, voor welke de Schooldienst gedurende een jaar en zes weken zal worden waargenomen door AREND HAZELHOFF Het tractement is jaarlijks *f* 106, voorts aan turfgeld en grondpacht *f* 14:5, benevens het gebruik van zes grazen lands en eene laan om te hooijen; waarbij nog komt het geen van doopen, trouwen en permissie biljetten van begrafenis gegeven en aan schoolgeld betaald wordt. De School is van den middelsten rang.

IV. *Distr.* Schoolopz. H. WESTER.

OMMELANDER-WIJK, een gehucht onder *Veendam*. De gewettigde Bijschool alhier vacant. *Zie Junij* 1807.
'T WAAR vacant. *Zie Nov.* 1807.

IV.

IV. *Distr.* Schoolopz. Mr. TH. VAN SWINDEREN.

KALKWIJK *of* LULA vacant. *Zie Nov.* 1807.

BORGERCOMPAGNIE. Door het vertrek van J L. WOLTHUIS naar *de Oevelgunne* (*zie December* 1807) deze plaats vacant geworden zijnde, hebben zich hier als wettige Sollicitanten aangemeld L. FABER, K. GEERTS, J. DRAAK en J. H. SLOOTS, van welke de drie eerstgenoemden op den 13. Januarij alhier in het openbaar door den Schoolopziener zijn geëxamineerd, en daaruit met meerderheid van ſtemmen beroepen J DRAAK. Daar echter deze voor de beroeping bedankte, is vervolgens op den 25. Januarij ook aan J. H. SLOOTS het bij de wet bepaalde Examen door den Schoolopziener afgenomen, en deze daarop terſtond met eenparige ſtemmen aangeſteld, welke dan ook binnen weinige dagen voornemens is den Schooldienst alhier te beginnen.

D R E N T H E.

I. *Distr.* Schoolopz. G. SMIT.

RUINERWOLD vacant. *Zie Sept.* 1807.

II. *Distr.* Schoolopz. W. J. KOPPIUS.

GASSELTER - NIEUWVEEN vacant. *Zie Oct.* 1806.

SCHOOLNIEUWS.

HOLLANDS Noordelijk gedeelte.

III. *Distr.* Schoolopz. A. R. MAURER.

EGMOND AAN ZEE. Op den 17. December ll. werd onze talrijke Schooljeugd in de Roomsch-Katholijke Kerk, in tegenwoordigheid van het Gemeente-Beſtuur en vele Ingezetenen, onderworpen aan een openlijk onderzoek naar derzelver bekwaamheden en vorderingen. De uitſlag van hetzelve beantwoordde zeer wel aan de verwachting, en uit het geen de onderſcheidene klaſſen verrigtten, bleek duidelijk, dat door volhoudenden ijver van de zijde des Onderwijzers ook daar, waar anders de omſtandigheden voor Schoolverbetering min gunſtig mogten zijn, iets goeds kan worden uitgewerkt. Aangenaam was het bij deze gelegenheid den Heer C. VAN EGMOND, Schout, en den Heer J. GLASBERGEN. R. K. Pastoor alhier, Leden van het Plaatſelijk Toevoorzigt, namens het Gemeente-Beſtuur een aantal

tal van geſchikte prijsjes uit te kunnen deelen, terwijl geheel de plegtigheid met gepast gezang door de leerlingen beſloten werd.

VI. *Distr.* Schoolopz. c. WERTZ.

Aan den Commisſaris tot de Zaken van het Lager Schoolwezen en Onderwijs.

Wel-Edele Heer!

Hoezeer ik mij ſteeds overtuigd hield, dat de opgaven, door onderſcheidene mijner Ambtgenooten van tijd tot tijd in de *Bijdragen betrekkelijk den ſtaat en de verbetering van het Schoolwezen in het Koningrijk Holland*, geplaatst, eene zeer nuttige ſtrekking konden hebben, om door het voorſtellen van navolgenswaardige voorbeelden anderen aan te moedigen, heb ik echter gemeend, omtrent den ſtaat van het Schoolwezen binnen deze *Stad* zoo lang het ſtilzwijgen te houden, tot ik mij genoegzaam in ſtaat bevond, om door eigene waarnemingen een volledig berigt te leveren. Mij thans, zoo ik mij durve vleijen, in dat geval bevindende, neme ik de vrijheid u aan te bieden een kort, doch zoo veel mogelijk volledig overzigt van den ſtaat van het lagere Schoolwezen binnen deze Stad, en het

gene daaromtrent in het verloopen jaar is voorgevallen.

In de eerſte plaats vind ik mij verpligt om de aanhoudende goede gezindheid en krachtdadige medewerking van de *Regering dezer Stad*, met opzigt der *Stads Armenſcholen* niet alleen, maar ook tot het *Schoolwezen in het algemeen*, dankbaar te erkennen. *Zij* ontvange deze welverdiende en openlijke *hulde*, als een gering bewijs van erkentenis, welke ik de vrijheid neem *haar*, uit naam van *Amſtels* Ingezetenen, aan te bieden.

Ik zoude mij voorts aan pligtverzuim ſchuldig maken, indien ik van de loffelijke en belangelooze pogingen van de *Plaatſelijke Schoolcommiſſie dezer Stad* niet erkentelijk gewaagde. Meer en meer door de ondervinding overtuigd, dat, zelfs met de beste welwillendheid, in groote en volkrijke ſteden niet alles even gemakkelijk in de uitvoering is, als in kleinere en minder volkrijke, durf ik mij echter verzekerd houden, dat de belangen van het opkomende geſlacht bezwaarlijk elders met meer zucht en welmeenendheid kunnen behartigd worden, dan door de Plaatſelijke Schoolcommiſſie dezer Stad.

OPENBARE SCHOLEN.

Het beſtuur over de *Stads Armenſcholen* is ſedert den jare 1797 opgedragen aan *Cu-*

ra-

regenten der Nederduitſche en Stads Armenſcholen, welke in die hoedanigheid zijn aangeſteld tot en thans tevens uitmaken de *Plaatſelijke Schoolcommiſſie* dezer Stad.

Het getal dier Scholen is *tien*, benevens nog *eene bijſchole*, in dewelke meer dan 3000 leerlingen van beide kunne, en van alle godsdienstige gezindheden, de Joden niet uitgezonderd, op de dagſcholen, en ruim 800 op de avondſcholen, onderwezen worden. Zijnde de avondſcholen meer bepaaldelijk geſchikt voor leerlingen, welke reeds de ſcholen hebben verlaten, en reeds op een ambacht zijn; zij worden gehouden gedurende de *zes* wintermaanden. Ouders, *alimentatie* genietende, *moeten*, en die welke bewijzen vertoonen van *bchoeftig* te zijn, *kunnen* hunne kinderen in de ſcholen zenden. — Twee malen des jaars, te weten met *Mei* en *November*, geſchiedt de plaatſing van nieuwe leerlingen, en in geval er meer ingeſchrevene leerlingen dan opene plaatſen zijn, worden de meest in jaren gevorderde, bij afdaling het eerſte geplaatst. De leerlingen moeten 6 jaren hebben bereikt, en kunnen tot den ouderdom van 14 jaren het onderwijs genieten: doch, aangezien het verbazend groote aantal der behoeftigen, gebeurt het zelden dat zij voor den ouderdom van 8 à 9 jaren geplaatst kunnen worden.

Twee malen des jaars, in de maanden *April* en *October* wordt, in elke dezer ſcholen, onderzoek gehouden over de vorderin-

gen der leerlingen, en bij die gelegenheid eereprijzen uitgedeeld, beſtaande in een boekgeſchenk, prenteboekjes of printen; de toewijzing dezer eereprijzen moet echter niet worden aangemerkt, als een gevolg van het onderzoek; maar zij geſchiedt naar *uitwijzing* der gehoudene lijsten van *betoonde vlijt* en *goed gedrag*, aan zoodanige leerlingen die in het afgeloopene half jaar de meeste teekens van goedkeuring hebben verkregen. — Elk leerling kan niet meer dan eenmaal den prijs van dezelfde klasſe bekomen, verdient hij denzelven andermaal, dan wordt hem eenen buitengewonen toegewezen, beſtaande in *hemden* en *koufen*. — Bij deze gelegenheid wordt tevens het ontſlag verleend aan de ganen welke de bepaalde jaren hebben bereikt, terwijl aan hen, die voldoende vorderingen gemaakt en boven anderen uitgemunt hebben, ontſlag met een *loffelijk getuigſchrift* wordt toegezegd.

In de maand Maart des afgeloopen jaars werd in de *Oude Wale Kerk* het jaarlijkſche openbare verſlag van den ſtaat der Stads Armenſcholen gedaan, en tevens, door die leerlingen, welke de ſcholen met een *loffelijk getuigſchrift* ſtonden te verlaten, eene proeve van derzelver gemaakte vorderingen afgelegd — deze plegtigheid geſchiedde in tegenwoordigheid van eene Commisſie uit H. H. Wethouderen, Raden en Scheepenen, en een aanzienlijk aantal toehoorders — alle betreffende waren de blijken van aandoe-

ning

ning en goedkeuring, welke laatſte nog ſprekender werd, daar de jaarlijkſche *Collecte* ten behoeve dier Scholen, ruim *f* 1200 meer bedroeg dan in het voorgaande jaar. — Bij gelegenheid van dit verſlag en examen, werden meer dan 300 hemden en even zoo vele paren kouſen uitgedeeld, zoo aan de met *lof* ontſlagene, als aan leerlingen welken buitengewone eereprijzen waren toegezegd.

Behalve het onderwijs in het algemeen, wordt aan zoodanige jongelingen in welken men eenen goeden aanleg, om tot den post van Onderwijzer te worden opgeleid, driemalen 's weeks, telkens gedurende twee uren, afzonderlijk onderwijs gegeven. — Een leerling tot kweekeling aangenomen, geniet een jaarlijksch douceur van *f* 50 tot *f* 75 toe — en thans zijn reeds *drie* dier kweekelingen bevorderd tot den post van *Ondermeester* in de Stads Armenſcholen, *vier* tot tweede Ondermeester, terwijl reeds verſcheidene, elders, en in bijzondere Scholen van de tweede klaſſe, met roem, als Ondermeesters, hunne verkregene kundigheden, ten nutte van het aankomende geſlacht beſteden.

Wat den ſtaat van elk der Stads Armenſcholen in het bijzonder betreft, het zoude mij zeer moeijelijk vallen te bepalen, bij welken der Onderwijzeren de meeste welwillendheid en ijver plaats heeft — allen trachten zij zich op eene loffelijke wijze van hunnen pligt te kwijten, en ik durf mij, in dit op-

zigt, gerustelijk beroepen op de getuigenis van allen die immer deze Scholen hebben bezocht.

De namen der verdienstelijke eerste Leermeesters in deze Scholen zijn: in N°. 1. W. VAN DER WELL; N°. 2. P. BURGGRAAF; N°. 3. J. DE GROOT; N°. 4. F. VROOM; N°. 5. J. WARTENA; N°. 6. W. SLAT; N°. 7. H. POOLMEIJER; N°. 8. J. R. VAN DEN BERG; N°. 9. H. ONINK; N°. 10. P. JOFFER als adsistent eersten Leermeester van R. WELDERNIS.

BIJZONDERE SCHOLEN VAN DE EERSTE KLASSE.

Scholen der Nederduitsche Gereformeerde Diakonie.

Het bestuur over deze Scholen, en die in het *Diakonie Weeshuis* van dat Kerkgenootschap, is opgedragen aan *Curatoren* en *Scholarchen.*

De Scholen in de onderscheidene wijken van deze Stad verspreid, zijn *zeven*, en eene in het Weeshuis.

Schoon door vele zamenloopende omstandigheden, alle deze Scholen nog niet hebben ingerigt kunnen worden, overeenkomstig de bedoeling van het loffelijk *bestuur* over deze Scholen, kan echter in het algemeen gezegd worden dat dezelve alle reeds eene merkelijke verbetering hebben ondergaan — en

en ik houde mij ten vollen verzekerd, dat ook deze Scholen weldra zullen wedijveren met de Stads Armenſcholen, immers zoodra gunſtigere omſtandigheden Beſtuurderen in ſtaat zullen ſtellen om de nog plaats hebbende hinderpalen te boven te komen. — Het openbaar examen, in de maand April in de *oude zijds Kapel* dezer Stad gehouden, en zoo zeer ten genoegen der aanwezig zijnde afgeloopen, ſtrekke hier van ten bewijze.

In 't bijzonder vind ik mij verpligt melding te maken van de vorderingen welke ik bij de leerlingen in het *Diakonie Weeshuis* heb opgemerkt — de reeds in jaren gevorderde Leermeester, geeft alle blijken van zijne geſchiktheid, en verdient alle aanmoediging. Het aantal der onderwijs genietende bedraagt circa 2000.

Scholen der Walſche Diakonie.

Ook deze Scholen ſtaan onder het opzigt van een Collegie van *Scholarchen* — derzelver getal is 3, twee in afzonderlijke wijken dezer Stad, en eene in het Weeshuis. — Schoon ik van deze Scholen geene bijzonderheden kan melden, en ook geene kennis draag of reeds eenig openbaar examen is gehouden, kan ik ſlechts in het algemeen opmerken, dat derzelver inrigting en het onderwijs in dezelve gegeven, veel doelmatiger is, dan voorheen, en zij zeer goed aan de verwachting beantwoorden.

Burger Weeshuis.

In dit Gesticht zijn 3 Scholen, eene voor de *kleine kinderen*, beneden de 10 jaren, eene voor de grootere jongens en eene voor de grootere meisjes. — Door den loffelijken ijver van Heeren Regenten, zijn ook deze Scholen, op eenen vrij goeden voet ingerigt, bijzonder die van de kleine kinderen — en die voor de grootere meisjes en jongens, dulden de huishoudelijke inrigtingen geene zoo volkomene doelmatige schikkingen, als wel in andere inrigtingen — en deze aanmerking geldt in 't algemeen voor alle Scholen in Godshuizen.

Het Aalmoezeniers Weeshuis.

Het verbazend groote aantal kinderen waarmede dit Gesticht overkropt is, en het gebrek aan genoegzame en voldoende localen, zoude in den eersten opslag doen vermoeden dat de inrigtingen omtrent het Onderwijs allergebrekkigst moest zijn: dan die eene proeve wil zien van het gene eene welmeenende ijver en zucht ter bevordering van het welzijn van het aankomende geslacht, zelfs onder de onaangenaamste omstandigheden, vermag, bezoeke vrij de Scholen van dit liefdadig gesticht. — Met een wezenlijk genoegen heb ik de Scholen bezocht, en elk oordeelkundige zal, na een behoorlijk onderzoek, met mij moeten toestemmen dat onder

guns-

gunstigere omstandigheden, en onder het opzigt der edele menschenvrienden, welke met het Bestuur over dezelve belast zijn, deze Scholen ten voorbeelde van anderen zoude kunnen aangeprezen worden — meer dan 500 jongens vond ik in een vertrek, behoorlijk in klassen afgedeeld; de leerboeken, de manier van onderwijzen, de vorderingen der leerlingen, alles waarborgde mij dat van tijd tot tijd de nog plaats hebbende gebreken, zoo veel de omstandigheden zulks toelaten, zullen verbeterd worden. — De Onderwijzers verdienen over 't algemeen met regt den lof dat zij zich met lust en ijver van hunnen post kwijten.

Het Roomsch Katholijke Jongens Weeshuis.

Dit Weeshuis zich bijzonder door deszelfs goede inrigting aanbevelende, is het geen wonder, dat ook de School dezen lof wegdraagt. — Orde, geregeld- en zindelijkheid heerscht in dezelve, en Heeren Regenten hebben zich eene billijke aanspraak verworven op de erkentenis van hen, die in dit liefdadige gesticht opgevoed worden. Bij uitnemendheid goede Schrijvers en knappe Rekenaars vindt men onder de leerlingen, en het onderwijs, in 't algemeen zeer oordeelkundig, getuigt van de bekwaam- en geschiktheid der Onderwijzers.

Het Lutherſche Weeshuis.

Ook van de School in dit Weeshuis kan met lof melding worden gemaakt. Het aantal leerlingen in de gewone tijden is niet zeer groot, doch de inrigting en manier van onderwijs zeer oordeelkundig. — Ook in deze School, zoo wel als in die van het Roomsch Katholijke Weeshuis, zag ik de ſprekendſte bewijzen van de menschlievende pogingen van Heeren Regenten en van den iver en de goede gezindheid der Onderwijzers.

Het Weeshuis der Doopsgezinde Gemeente.

Van de School in dit Weeshuis kan ik niets mededeelen, daar ik dezelve niet heb bezocht, en ook geen berigt aangaande den ſtaat van dezelve, voor als nog, is ingekomen.

Wat aanbelangt de *Kweekſchool voor de Zeevaart*, het *Spin-* en *Werkhuis*, het *Roomsch Katholijke Maagdenhuis*, en het *Weeshuis der Broederſchap van de Collegianten:* in dezelve zijn geene bepaalde Onderwijzers, in die huizen woonachtig; het onderwijs wordt, op bepaalde uren, in dezelve gegeven door Huisonderwijzers; alleen in het laatstgenoemde zal, zoo ik vernéem, eenen vasten Onderwijzer worden aangeſteld.

Sche-

Scholen van de Amſterdamſche Departementen der Maatſchappij: Tot Nut van 't Algemeen.

Het getal dezer Scholen is vijf: eene Kweekſchool voor Onderwijzers, eene voor jongelingen, en eene voor jonge dochteren zijn door het *eerſte Departement*, en eene voor jongelingen en eene voor jonge dochteren door het *tweede Departement* opgerigt.

Dat in alle deze Scholen een klasſikaal oordeelkundig onderwijs is ingevoerd, en dat zij derhalve, door de kunde en vlijt der Onderwijzeren, de heilrijkſte vruchten voor het aankomende geſlacht kunnen opleveren, zal wel geen nader betoog behoeven; en in der daad, de examens, in het afgeloopen jaar gehouden, als in April dat der leerlingen in de School voor jongelingen des eerſten Departements, in Julij dat der leerlingen van de Scholen voor jongelingen en jonge dochteren des tweeden, en dat voor jonge dochteren des eerſten Departements, hebben bewijzen opgeleverd, dat de onderſcheidene Onderwijzers, J. VAN WIJK, R. Z., C. PERK, LANDRE en deszelfs *Echtgenoote*, en CHARPENTIER en deszelfs *Echtgenoote*, niet alleen voor hunne posten berekend zijn, maar zich ook het vertrouwen, in hen geſteld, volkomen waardig maken; terwijl in de maand December, bij het onderzoek naar de vorderingen der Kweekelingen, blijkens

het daarvan gedane verslag door Bestuurders, ook die Kweekschool door den ijver van den Onderwijzer RAMAKERS aan de verwachting beantwoordt en reeds onderscheidene kundige Onderwijzers, zoo binnen deze stad als elders geplaatst, heeft opgeleverd.

Hartelijk wensche ik, dat onder het toezigt der kundige Bestuurderen, deze Scholen langs hoe meer aan het doel, 't welk men bij derzelver oprigting beoogde, zullen beantwoorden, en dat inzonderheid de Kweekschool voor Onderwijzers vele, zoo wel met Theoretische als Praktische kundigheden voorziene, en in het vak van opvoeding regt bedrevene, Onderwijzers moge opleveren.

BIJZONDERE SCHOLEN VAN DE TWEEDE KLASSE.

Mij buiten de mogelijkheid bevindende om, met opzigt tot deze Scholen, een eenigzins volledig overzigt te leveren, zal ik slechts in het algemeen aanmerken, dat bij verre weg het grootste gedeelte der Onderwijzers eene hartelijke welwillendheid plaats heeft, om de wenken tot invoering van een doelmatiger onderwijs te volgen; weinige slechts toonen eene al te groote verkleefdheid aan het oude; dan ik durve mij vleijen, dat door de waakzaamheid der Plaatselijke Schoolcommissie, de welwillenden behoor-

hoorlijk zullen onderſcheiden worden van die genen, welke zich tegen de verordeningen omtrent het Schoolwezen moedwillig verkiezen te verzetten; terwijl ik niet in gebreke zal blijven om, aangezien het groote aantal Scholen binnen deze Stad, van tijd tot tijd de namen dier brave en hunnen post eere aandoende Onderwijzers, welke mij zullen worden opgegeven, bekend te maken, en hen den welverdienden lof te doen geworden; hopende dat het loffelijk voorbeeld van anderen, en eene ernſtige overweging van het nut eens meer doelmatigen onderwijs, zulk eenen invloed op anderen zullen hebben, dat ik buiten de onaangename noodzakelijkheid blijve, ook namen van anders handelende te moeten opgeven.

Ik eindige dit overzigt, met den hartelijken wensch, dat de pogingen van het Gouvernement, onder de medewerking der plaatſelijke Regeringen en den ijver van hen, wien het toezigt over het onderwijs is aanbevolen, met de heilrijkſte gevolgen mogen bekroond, en dus godsvrucht en ware verlichting hoe langs hoe meer bevorderd en uitgebreid worden!

Ik heb de eer enz.

(Was get.)

Amſterdam, 1 Februarij 1808. C. WERTZ.

HOLLANDS Zuidelijk gedeelte.

I. *Distr.* Schoolopz. B. SPOELSTRA.

DELFT den 11. November 1807. Heden had alhier een plegtig examen plaats der leerlingen uit de Departementsschool: *Tot Nut van 't Algemeen*, alleen onder het opzigt van de Schoolcommissie en in tegenwoordigheid van de Bestuurderen des Departements; waarbij verzocht en tegenwoordig geweest is het Plaatselijk Schoolbestuur: zijnde in de maand Julij ll. bij het Departement eene Resolutie genomen, om maar éénmaal 's jaars, en wel in de maand Mei, een openbaar examen over de leerlingen te houden.

De Voorzitter der Schoolcommisie, de Heer Mr. W. H. TEDING VAN BERKHOUT *van Noordscharwoude*, deed, alvorens de werkzaamheden begonnen, eene alzins toepasselijke en voor de jeugd opwekkende en aanmoedigende aanspraak. Hierop maakte de Onderwijzer N. DERSJANT eenen aanvang, met zijne leerlingen kunstmatig te laten lezen; hen te toetsen in de leesteekens, vervolgens in het Rekenen, de gronden der Nederduitsche Taal en de Aardrijkskunde, waarin verscheidene leerlingen uitmunten. Intusschen werden aan de tegenwoordig zijnde Commisien de schriften ter bezigtiging aangeboden.

De leerlingen, ten getale van 87, geëxa-

mi-

mineerd wordende, gaven vele blijken van gemaakte vorderingen ſedert het afgeloopen half jaar; zoo dat de Schoolcommisſie en Beſtuurders des Departements alle reden hadden om vergenoegd te zijn, en het plaatſelijk Schoolbeſtuur niet kan ontveinzen, deszelfs genoegen te moeten betuigen over de gemaakte vorderingen der leerlingen; daar dezelve, zoo den Leden, uitmakende de Schoolcommisſie, wegens hunnen onvermoeiden ijver en hunne werkzaamheden tot welzijn van het aankomend geſlacht, als den Onderwijzer, de meeste eer aandoen.

Het examen geëindigd zijnde, werden aan 46 leerlingen eereprijzen ter belooning hunner vorderingen uitgereikt; gelijk ook de Onderwijzer en zijne Kweekelingen, voor hunne aangewende pogingen, en ter verdere aanmoediging, met fraaije boekgeſchenken werden begiftigd.

Deze plegtigheid werd vervolgens, door den Heer Voorzitter, met onderſcheidene aanſpraken beſloten.

VII. *Distr.* Schoolopz. C. OUTHUIJS.

OUDE TONGE. De Regering dezer plaats, op allerlei wijze voor het Schoolwezen willende zorgen, was ten vollen van de noodzakelijkheid overtuigd, (daar het vorig locaal, uit hoofde der menigte van kinderen, welke er in moesten onderwezen

worden, veel te eng en bekrompen was, om eene betere gelegenheid te verſchaffen. Men kocht dus een vrij ruim huis, liet aan hetzelve de noodige verbeteringen doen, en was daardoor in ſtaat om een Schoollocaal, voor dit volkrijk dorp berekend, te geven. Bijna den geheelen verleden zomer met vertimmeren verloopen zijnde, was de 8. October des vorigen jaars de eerſte dag, dat het onderwijs in de nieuwe School door den verdienſtelijken Onderwijzer W. GROENENDIJK begonnen werd. Het locaal is ruim en luchtig, de tafels, banken, als anderzins, geheel voor het nieuwe onderwijs geſchikt. De woning des Meesters is hierdoor ook aanmerkelijk beter geworden, en dat de vaderlijke zorgen des Gemeente-Beſtuurs door eene zedige, leergrage en verſtandige jeugd beloond mogen worden, zal elk gaarne wenſchen willen, die de waarde van zulke zorgen naar eisch weet te ſchatten.

In het Land van *Voorne* hebben eenige Schoolonderwijzers mede onder elkander een Gezelſchap opgericht. Hetzelve beſtaat uit 's. DE ZWART in *den Ouden*, en K. SMIT in *den Nieuwenhoorn*, C. MORÉE te *Nieuw-Helvoet*, C. KUNST te *Zwartewaal* en J. VAN DER BIL te *Heenvliet*. De leden komen, de 4 wintermaanden uitgezonderd, om de 14 dagen of 3 weken bijeen, en zijn bezig om zich onderling in alle die kundigheden te oe-

oefenen, welke hen, naar de tegenwoordige behoeften, ter betere waarneming hunner posten geschikt maken kunnen.

HEENVLIET. Van hier is vergeten te melden, dat op den 18. December 1807 het eerste examen der Schooljeugd, in de tegenwoordigheid van het Gemeente-Bestuur, op het Raadhuis alhier gehouden is. De leerlingen waren in drie klasſen verdeeld.

De eerste klasſe gaf bewijzen harer bekwaamheid in het kunstmatig lezen van gedrukt en geschreven schrift, van vordering in de rekenkunde, sprak eene reeks van getalletters uit, noemde de leesteekens, toonde het nut van dezelve aan, en verbeterde eenen verkeerden volzin.

De tweede klasſe las ook met eenen natuurlijken toonval, en noemde de leesteekens. Deze met de eerste toonde ook hare bekwaamheid in het schrijven.

De derde klasſe las een weinig, spelde en noemde de letters; terwijl deze plegtigheid met kleine geschenken van boeken als anderzins eindigde. Het Gemeente-Bestuur was over dit werk zeer voldaan, en de Heer Baljuw dezer plaats sprak een woord van aanmoediging tot de kinderen. De Schoolopziener, welke om het winterweder hierbij niet kon tegenwoordig zijn, voelt zich echter verpligt, om bij deze gelegenheid den lof van geschiktheid, vlijt en lust tot oefening, aan Meester J. VAN DER BIL openlijk te geven.

III. *Distr.* Schoolopz. N. MESSCHAERT.

Den 25 Januarij heeft het gewone jaarlijkſche Examen van de leerlingen der *Leer- en Kweekſchool van jonge lieden tot Schoolmeesters* te *Rotterdam*, een Inſtitut van het daar gevestigde Departement der Maatſchappij: *Tot Nut van 't Algemeen*, wederom plaats gehad; en zulks in de fraaije gehoorzaal van het Genootſchap: *Verſcheidenheid en Overeenſtemming*, en in het bijwezen van de Plaatſelijke Schoolcommisſie en van Afgevaardigden uit het Departement voorn., behalve een aanzienlijk getal Deelnemers in, en begunſtigers van het Inſtitut.

Voor ditmaal was hetzelve Examen op eenen geheel anderen voet, dan in vorige jaren, ingerigt. Na dat, namelijk, de Wel Eerw. Heer W. GORDE, medelid van het Beſtuur dezer School, in eene beknopte aanſpraak de manier had geſchetst, waarop het Examen thans geſchieden zou; gaven de drie Kweekelingen, N. LICTARD, J. VAN VEEN en H. BEUGELINK, door een aantal op de plaats verzamelde kinderen, te onderwijzen in de letterklanken, het ſpellen en lezen, de eerſte beginſelen der Hollandſche taal, der Rekenkunde, van het rekenen uit het hoofd, der Theorie van de muzijk, der Meet-, Natuur-, Aardrijks- en Zedekunde, der Vaderlandſche en Algemeene Geſchiedenis, doorſlaande blijken, dat zij zelve niet ſlechts aan-

aanmerkelijke vorderingen in gemelde vakken gemaakt hadden, maar ook in eene goede manier van onderwijs niet onbedreven waren; wordende dit onderwijs voorafgegaan van het zingen der twee eerſte verzen van het 161ſte der onlangs in de Hervormde Kerk ingevoerde *Evangeliſche Gezangen*, en meermalen door het opheffen van een of ander versje uit die verzameling, of uit de *Volksliedjes* der Maatſchappij: *Tot Nut van 't Algemeen* enz., afgewisſeld.

Hierop werden aan de gemelde drie Kweekelingen, met eene gepaste aanſpraak, beloonende eereprijzen, beſtaande in boekgeſchenken, voor betoonde vlijt en braafheid uitgedeeld, en deze aanſpraak door den Kweekeling H. BEUGELINK, met gevoel beantwoord.

Vóórts beſloot de Heer GORDE deze plegtigheid met onderſcheidene korte, doch hartelijke aanſpraken, die door den Heer B. LEBERECHT, uit naam der Plaatſelijke Schoolcommisſie, en door den Heer L. VAN ECK, uit naam van het meergemelde Departement, gepast werden beantwoord.

Men heeft hier niets bij te voegen, dan dat de Beſtuurders van dit Inſtitut, door deszelfs bloei en de algemeene goedkeuring, waarmede hetzelve vereerd wordt, aangemoedigd, en bezield met het opregtſte verlangen, om deszelfs werkkring meer en meer uit te breiden, alle jongelingen van gezond verſtand, goeden aanleg, vlug begrip en

braaf karakter, die lust hebben om tot het Schoolonderwijzersambt opgeleid te worden, ernstig uitnoodigen om zich bij hen te vervoegen; alsmede, dat er onlangs door Bestuurderen voorn. voorloopig schikkingen gemaakt zijn, om hunne Kweekelingen almede een grondig onderwijs in de Fransche taal te bezorgen. Het *Adres* is ten huize van den Heer M. MENSING, in den *Oppert*, F. 41, te *Rotterdam*.

ROTTERDAM 22 Januarij. De Ed. Gr. Achtbare Heeren Wethouders dezer Stad, in aanmerking nemende de talrijkheid der hier gevestigde Scholen, en het bezwaarlijke der daaruit voortvloeijende werkzaamheden voor de *Plaatselijke Schoolcommissie*, hebben goedgevonden, dezelve Commissie met nog vijf leden te vermeerderen; en zijn alzoo tot leden derzelve benoemd en aangesteld de Heeren: *Jan van der Bol*, *Thomas Hoog*, Predikant bij de Nederduitsche Gereformeerde Gemeente, *Pierre Mounier*, Predikant bij de Walsche Gemeente, *Adrianus Schadee* en *Jacobus Franciscus Wap*.

VRIESLAND.

III. *Distr.* Schoolopz. H. W. C. A. VISSER.

IJLST. *Eerste School.* In plaats van de tegenwoordige zeer vervallene School wordt al-

alhier een geheel nieuw Schoolgebouw gesticht, het geen ruim en licht is en voorzien met neervallende glasramen. — Ook werd het tractement van den Onderwijzer dezer School met *f* 60 verhoogd.

VI. *Distr.* Schoolopz. J. H. NIEUWOLD.

WARGA. Alhier is het vast inkomen van den Onderwijzer op een vasten voet gebragt. Met genoegen hebben de Ingezetenen eene vrijwillige inteekening tot stand gebragt, volgens welke hij jaarlijks, boven de *f* 240, op welke hij eerst beroepen was, en behalve *f* 125 verhooging uit de Kerkebeurs, van hen nog *f* 100 zal ontvangen.

BIJDRAGEN

BETREKKELIJK DEN

STAAT

EN DE

VERBETERING

VAN HET

SCHOOLWEZEN

IN HET

KONINGRIJK HOLLAND.

VIII. DEEL III. STUK.

(*Maart* 1808.)

*

TE *LEYDEN* bij

D. DU MORTIER EN ZOON.

M DCCC VIII.

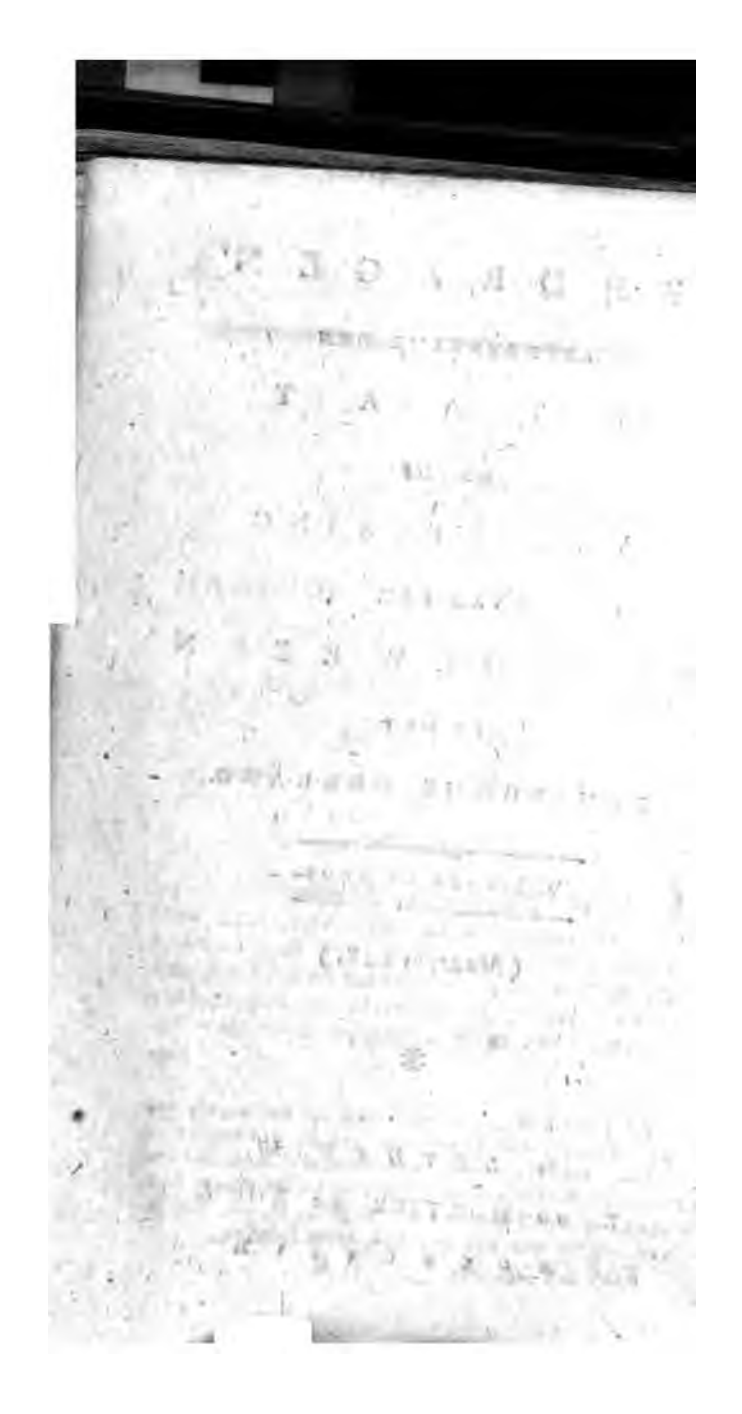

MENGELWERK.

DE OPVOEDKUNDIGE LOOPBAAN VAN *F. OLIVIER*, BENEVENS DE GESCHIEDENIS ZIJNER LEERMETHODE.

Ik had (*) juist mijne Akademiſche loopbaan te *Lauſanne* in mijn Vaderland volbragt, toen ik in het jaar 1778 naar *Lijfland* geroepen werd als Opvoeder in het huis van eenen, door zijne beſchaafde en opgeklaarde denkwijs, en in 't bijzonder door zijne inzig-

(*) Dit ſtuk is overgenomen uit het werkje van F. OLIVIER, *Die Kunst Leſen und Rechtſchreiben zu lehren auf ihr einzig wahres höchst einfaches und untrügliches Grundprincip zurückgeführt* von F. OLIVIER, *Erſten Theor. Theil, S. 31 u. v.* — Wij laten daarom *ook hier* OLIVIER *zelve ſpreken.*

zigten in het vak van opvoeding, aldaar zeer voordeelig bekenden en algemeen geachten Edelman. De ſtudie der opvoedkunde was reeds aan de Akademie een mijner liefſte bezigheden, en de werken van LOCKE, ROUSSEAU, CONDILLAC, ROLLIN, BASEDOW en andere Schrijvers over de opvoeding, onderwijsplannen en leermethoden maakten in mijne ſnipperuren de gelieſkoosde lecture uit. Met vreugde nam ik alzoo de mij aangebodene roeping, die met mijne neiging zoo zeer overeenkwam, aan, reisde in Junij van hetzelfde jaar over *Frankrijk* en *Braband*, naar *Amſterdam*, ſcheepte mij aldaar in, en kwam eindelijk gelukkig te *Riga* aan, van waar ik mij, na eenige dagen rust, tot mijnen Principaal op het land begaf. Ik ontdekte in hem, behalve den mij beſchrevenen opgeklaarden man, eenen zeer eerwaardigen Duitſchen Huisvader, en in zijne gedeeltelijk nog onopgevoede familie zeer goede welgezinde kinderen. Twee knapen, de een van 14, de ander van 7 jaar, werden mij toevertrouwd, en met de opvoeding dezer zeer goede en lieve kinderen trad ik nu mijne opvoedkundige loopbaan in. De oudſte, die een heldere geestige aankomende jongeling was, maakte zulk een goed gebruik van mijn onderrigt, dat de vader, na twee jaren, geene zwarigheid meer vond om hem naar de armee, bij welke hij reeds lang was ingeſchreven, te laten gaan, daar hij zijne opvoeding thans volkomen voltooid beſchouw-

ſchouwde. Met den jongſten ging het daarentegen in alle opzigten des te langzamer. Hij was, als de jongſte der familie, en door het denkbeeld veelligt, dat het met zijn onderrigt nog ſteeds tijd genoeg ware, van zijnen vorigen Gouverneur in dit opzigt wat te veel verwaarloosd geworden. En zoo vond ik overal den grondſlag van dit onderrigt bij hem zoo ten uiterſte onvolmaakt, ja zelfs ſomwijlen zoo gebrekkig en verkeerd gelegd, dat ik in het begin meer op afbreken, dan op werkelijk opbouwen bedacht moest zijn. Het was mij intusſchen nu met volkomene volmagt en onbepaald vertrouwen opgedragen om het verzuimde bij hem zoo dra en zoo volkomen mogelijk te herſtellen, en zoo lag ik dan ook met allen mogelijken ijver de hand aan dit mij opgedragen werk.

De kleine had reeds ſedert een paar jaren een begin met het leeren lezen gemaakt; maar hij kon nog niet regt goed ſpellen, en het allerergſte bij hem was, dat hij zich, door een natuurlijk en gewoon gevolg van de bekende ſpelmethode, het giſſen bij het lezen derwijze had aangewend, dat hij, onder een duizend woorden, al waren ze ook maar van één of twee lettergrepen, die hij beproefde te lezen, ſteeds drie of vier zoo voortbragt, dat ook niet eene gedachte en dikwerf zelfs geen klank of letter daarvan in het woord voorkwam, op 't welk thans zijn aandacht bepaald was, of *hetwelk hij zoo even ge-*

ſpeld had. Dit veroorzaakte bij mij dé eerſte gewigtige en ook mij geheel nieuwe waarneming en opmerking, „ *dat* namelijk *het* „ *ſpellen een bloot en ijdel geheugenwerk zij,* „ *het geen tot lezen en wel ſchrijven nagenoeg in die betrekking ſtaat, als het van* „ *buiten leeren van het éénmaal één tot het* „ *leeren der multiplicatio en diviſio, echter* „ *met dit, in betrekking tot de zwarigheden* „ ZEER GROOT *en* WEZENLIJK *onderſcheid,* „ *dat het éénmaal één ſlechts een bepaald en* „ *klein, maar het ſpellen integendeel een* „ *oneindig aantal van reſultaten gaf, welke echter alle even goed als die van het* „ *éénmaal één in het geheugen opgenomen* „ *en ook behouden moesten worden:*" eene waarneming, welke mij ook toen reeds van de overgroote en in de natuur der zaak liggende zwarigheden der ſpelmethode overtuigde. Om nu alle deze zwarigheden zoo goed en zoo volkomen als ſlechts mogelijk was bij mijnen kleinen uit den weg te ruimen, beſloot ik, daar ik bovendien eenen geheel onoverwinnelijken afkeer bij hem tegen alle ſpeloefeningen vond, om eenen geheel nieuwen weg in te ſlaan, en zocht het te beproeven om hem de geheel nog ontbrekende vaardigheid in het lezen, zonder alle verder ſpellen, door de enkele aanſchouwing der woorden bij te brengen. Ik nam derhalve het voor hem belangrijkſte leesboek, 't welk ik in de ſchoone Bibliotheek van zijnen vader vond, en begon hetzelve met hem volgender wijze door te gaan.

Ik

Ik ſloeg de tot mijn oogmerk geſchiktſte vertelling uit hetzelve op, en liet nu het kind naar de orde, waarin zij ſtonden, eerst alleen alle eenſijllabige woorden, zoo goed als het ze alleen kon uitſpreken, lezen, en bij ieder woord waarin hij feilde, hield ik hem een oogenblik op, ſprak hetzelve hem eerst eenige malen duidelijk voor, en liet het hem dan zelve drie- of viermalen herhalen en tusſchen beide ook andere woorden lezen, tot dat hij het vast genoeg ſcheen onthouden te hebben. Even zoo ging ik in vervolg met de twee en drieſijllabige woorden te werk, welke ik hem, wanneer hij miste, volgens hunne verdeeling in ſijllaben voorſprak en naſpreken liet. Eerst wanneer alle woorden het een na het ander dus nagegaan waren, liet ik hem eindelijk de kleine vertelling zelve, naar welker inhoud hij gewoonlijk door de denkbeelden, welke de bijzondere woorden in hem verwekt hadden, ten uiterſte begeerig was geworden, in haren zamenhang lezen. Deze oefening vervolgde ik dagelijks met hem een paar malen zeer geregeld een half of ¾ jaar lang, voor ik het raadzaam oordeelde daar van af te gaan, om hem alles door elkanderen te laten lezen. Maar nog voor het einde van het tweede jaar, was het mij ook volkomen gelukt, hem tot eene, zelfs alle mijne verwachtingen te boven gaande, vaardigheid in het lezen te brengen. Te gelijk had ik hem in het zuiver ſchrijven, waarin hij tot dus

ver een ten uiterſte gering begin had gemaakt, daardoor, dat hij iedere kleine geſchiedenis, die hij op deze wijze gelezen had, eenmaal afſchrijven en eens gedicteerd ſchrijven moest, eenen goeden grond doen leggen. Intusſchen ben ik overtuigd, dat hij, zelfs in veel korteren tijd, nog merkelijk verder op dezen weg ware gekomen, wanneer hij ſlechts dadelijk van het begin af, zonder voorheen eene andere baan in te ſlaan, op denzelven ware geleid geworden. Dit ſcheen mij althans hoogstwaarſchijnlijk, dewijl ik zeer duidelijk merkte, dat de voorſtelling der enkele letters en der daar mede in zijne ziel verbondene namen, in plaats van hem nader bij het ware reſultaat te brengen, hem veel meer zeer dikwijls daar van verwijderde.

Eene bijzondere omſtandigheid kan ik intusſchen hier niet verzwijgen, welke echter ſteeds tot een niet geheel oplosbare tegenwerping tegen het volkomen goed gevolg van deze leerwijze moet ſtrekken, namelijk, dat het kind zoo wel in het lezen als in het ſchrijven, bij voorkomende gevallen, van een eenigzins zeldzaam en buitengewoon lang woord, eene verwonderlijke onzekerheid behield, om welke ook ſlechts eenigermate weg te nemen, ik de ongelooflijkſte zwarigheden vond. Ik ſpeurde met groote zorgvuldigheid de oorzaken na, en bevond, dat het een niet alleen *natuurlijk*, maar ook zelfs, gelijk het ook een ieder bij eenig na-

nadenken moet blijken, *onafſcheidbaar* gevolg van deze methode ſcheen, van welke ik de eerſte proeve bij dit kind genomen had en te nemen genoodzaakt was geweest (*). Intusſchen heb ik ook deze zelfde onzekerheid en ontoereikendheid gevonden bij kinderen, die op het *naauwkeurigst* en *zorgvuldigst* naar de gewone ſpelmethode onderrigt waren geworden, zoo dat aldus deze leerwijze, van deze zijde beſchouwd, den voorrang niet verdient. En dat dezelve in een ander opzigt gewis zeer veel minder waarde heeft, dan de methode, welke ik bij deze proeve aanwendde, blijkt in 't bijzonder uit eene zeer merkwaardige omſtandigheid, welke zich bij deze mijne proeve ontdekte, en wel-

(*) Daar deze methode geene andere hulp, om tot het gezocht ware reſultaat te komen, aan de hand geeft, dan die van het bloot te zamengeſteld zigtbaar beeld des woords, 't geen in de ziel terug blijft, zoo is het ook inderdaad wegens de oneindige menigvuldigheid der woordverbindingen aan de eene zijde, en hunne zeer groote gelijkheid aan de andere zijde, wel niet anders mogelijk, dan dat de keuze en onderſcheiding der beelden en hunner in de overeenſtemmende toonen te treffene reſultaten, in ſommige gevallen ten uiterſte wankelend en onzeker moet zijn (†).

OLIV.

(†) Hoezeer deze zwarigheid *a priori* aangedrongen kan worden en in de leermethode van OLIVIER, NIEUWOUDENZ. wordt waargenomen, durf ik nogtans aan derzelver gegrondheid, uit eigene ervaring niet meer dan één kind, twijfelen.

De V.10.

zamenſtelling van ſijllaben en woorden naar het gehoor, door middel van het voorſpellen, zoekt te wege te brengen.

Ten tweede, dat het verband tusſchen het gehoorde woord en deszelfs zamenſtelling door letters, welke nu eenmaal als teeken van hetzelve aangenomen zijn, in de ziel voorafgaan moet, en als het wezen van het leeren lezen uitmakende, het gevoegelijkst, natuurlijkst, en doelmatigst door de zoo veel mogelijk onmiddelbare en gelijktijdige aanwending van het gezigt en gehoor op het tegen-

voortvloeit. „ Men brenge," zoo luidt deze zeer gewigtige regel, „ voor de oogen van het kind „ niet alleen alles wat het naast als een zuiver „ aanſchouwelijk begrip noodwendig voor dit zin- „ tuig behoort, maar ook nog alles, wat zich als „ een onderwerp van het onderwijs ſlechts eenigermate op eene doelmatige wijze voor hetzelve „ laat brengen, en wel, gelijk van zelven ſpreekt, „ in zulk eene voegzame en verſtaanbare vorm, dat „ bij iedere verklaring, welke door het bepaald „ terug wijzen op het aanſchouwelijk gemaakte „ onderwerp medegedeeld wordt, eene gelijktijdige „ algemeene deelneming van alle leerenden met de „ meest mogelijke voegzaamheid plaats vinden kunne." Hoeveel hierdoor alleen bij iedere wijze van het onderrigt reeds gewonnen worde, en wat zich al op dezen weg der zinnelijke aanſchouwing, met betrekking op het mede te deelene zoo noodig overzigt van ieder onderwerp van het onderrigt en deszelfs rangſchikking bereiken liet, dit is gewis niet te berekenen. Hoe groot en algemeen echter in dit opzigt de gebre-

tegenwoordig voorwerp van dezelve, zonder alle vreemde en afleidende inmenging van neven-werkingen op de ziel, daargesteld wordt.

Eindelijk, *ten derde*, dat de boven vermelde onvolkomenheid der methode om het lezen en zuiver schrijven door het bloot aanschouwen van gansche sijllaben en woorden zonder alle benoeming van hunne enkele sijllaben te onderrigten, wel is waar, nu eenmaal in de natuur van haar onderwerp gegrond, en daarom ook van deze wijze van behandeling onafscheidbaar zij, maar dat er echter nog veelligt een middelweg tusschen de-

breken der meest gewone school-methoden nog steeds zijn, kan wel aan niemand onbekend zijn. Zekerlijk vooronderstelt de algemeene invoering dier betere, naar deze grondbeginselen ingerigte, leerwijze, menige inrigting, die hier en daar eenige niet geringe zwarigheden ontmoeten zoude. Maar, waarom zoude het niet mogelijk zijn, ten minste de noodigste en doelmatigste dier hulpmiddelen in korten tijd daar te stellen en derzelver zoo wenschelijk gebruik alsdan ook steeds meer en meer te verbreiden en algemeener in te voeren? Men vereenige zich slechts eerst, om de zaak zoo belangrijk te maken, als zij werkelijk is, en alle zwarigheden en hindernissen zullen langzamerhand wijken moeten. Doch slechts zoo veel in het voorbijgaan van deze zeer belangrijke materie, welke ik mij voorbehoude op eene geschikter plaats uitvoerlijk te behandelen.

OLIV.

deze en de gewone ſpel-methode mogelijk zijn kunne, op welken niet alleen deze onvolkomenheid weggenomen, maar ook zelfs nog veel grootere en wezenlijke voordeelen zouden kunnen geboren worden.

Zoo ver was ik dan nu door deze eerſte ondervinding op den weg mijner volgende ontdekking gekomen, toen ik in het jaar 1780, en dus twee jaar na de intrede in mijne paedagogiſche loopbaan, geheel onverwacht van de Directie van het toenmalig, onder den naam van *Philatropinum* reeds wijd en zijd beroemd geworden, Opvoedings-inſtitut, met goedkeuring van deszelfs grootmoedigen beſchermer, den doorluchtigen Vorst LEOPOLD FREDERIK FRANS van *Anhalt-Deſſau*, het beroep als gewoon Leeraar der Franſche taal bij dit Inſtitut ontving. Deze zoo eervolle beroeping van de zijde van een Opvoedings-inſtitut, in welks verheven doel ik nu met verrukkende blikken in de toekomst het eigene doel mijner met zoo bijzondere toegenegenheid ingetredene loopbaan beſchouwde, *Deſſaus* uitlokkende roeping en niet minder dan dit alles het onſchatbare geluk, onder de beſcherming van een der edelſte en menschlievendſte Vorsten te leven, die zich reeds, door de grootmoedige onderſteuning, welke hij een, naar haar plan geheel aan het welzijn der menschheid gewijde, Inſtitut verleende, aan de verbetering van het opvoeding- en ſchoolwezen in *Duitſchland* zoo

eindig verdienelijk zocht te maken en ook werkelijk door het vervolg gemaakt heeft: alle deze voor mij zoo uitlokkende bedenkingen veroorloofden mij niet, om een oogenblik in mijn besluit te wankelen, en terwijl ik met een hart vol vreugde deze roeping aannam, geloofde ik zelve de wenken der Voorzienigheid te volgen. Ik reisde derhalve zoo spoedig, als mijne toenmalige betrekkingen het toelaten wilden, van *Lijfland*, vergezeld van de zegenwenschen van alle die genen, welke ik daar verliet, en kwam in September van hetzelfde jaar, terwijl ik tegelijk eenige kweekelingen uit die oorden naar het Institut begeleidde, te *Dessau* aan. Vol van lust en ijver trad ik nu onverwijld mijne nieuwe loopbaan in; op het einde van het gewoon halfjarig examen werd ik te gelijk met den waardigen Professor SALTZMANN, die ook op denzefden tijd eene beroeping als Kerkdienaar en Godsdienstleeraar bij dit Institut ontvangen en aangenomen had, openlijk als Elementair Leeraar der Fransche taal thans ingeleid en plegtig aangesteld.

Het was juist de bloeijendste periode van hetzelve. BASEDOWS, des beroemden Stichters, rusteloos werkzame geest scheen, ofschoon hij zich toenmaals reeds meest van hetzelve verwijderd hield, over hetzelve te zweeven. In 't bijzonder wekten de gelukkige proeven, welke hij in de verbetering van het zoo ten uiterste gewigtig grond- on-

derwijs der kinderen, (bij de invoering der toen reeds, door zijn voortreffelijk elementair Boek, zoo bekend geworden elementair- of zoogenaamde verzinnelijkings-methode) deels zelve genomen, deels aanleiding toe gegeven had, ieder op, om zijne met zoo vele wijsgeerige scherpzinnigheid ontdekte en daargestelde natuurlijke methode, bij het taalkundig onderrigt verder door te denken en uit te werken. En daar ik mij nu voornamelijk, door de mij aangewezene beroepsbezigheden, in den kring zijner denkbeelden geleid zag, zoo sleepte mij ook de stroom zijner werkzaamheid en het innemende der van hem ontdekte waarheden tot steeds diepere navorschingen over alle de verschillende onderwerpen van mijn leerambt henen.

Het zal buiten twijfel nog aan zoo velen onder de vele duizenden, die toenmaals schier uit alle oorden van *Duitschland*, en ik mogt met regt zeggen van *Europa*, deels opzettelijk, deels op hunne doorreize, dit beroemd Instituut bezochten, en die bij voorkeur in de elementaire klasen van hetzelve gebragt werden, (ten einde zij zich van de zoo onloochenbare voortreffelijkheid dezer met zoo veel ophef bekend gemaakte nieuwe *Basedowsche* leermethode, door de zigtbare bewijzen, welke de uitoefening derzelve reeds bij het eerste gezigt verleende, overtuigen mogten) nog wel heugen, welke bekwaamheid en bedrevenheid ik mij in de-

dezelve eigen gemaakt had, en met welk eene algemeene goedkeuring ik dezelve vijftien jaren lang uitgeoefend heb. Ik verhale dit hier gewis niet uit ijdele grootſpraak, want het is mij niet onbekend, dat deze goedkeuring oneindig minder mij, dan wel de zoo in 't oog loopende voortreffelijkheid dier leerwijze, wier uitvinder ik niet was, betrof; maar ik zegge dit, deels om mij thans in 't algemeen eenigen ingang bij het Publiek, met betrekking tot mijne tegenwoordige en toekomſtige menschlievende bedoelingen, te bezorgen; deels en in 't bijzonder, dewijl ik hier vooral gaarne aan die zoo voortreffelijke en aanprijzenswaardige elementair-methode een gedeelte der zoo onderſcheidende opmerkzaamheid, welke zij voorheen genoot, doch thans, helaas! ten deele verloren ſchijnt te hebben, weder wenschte te verſchaffen; terwijl zij ook werkelijk, in hare, zoo ver het mij mogelijk is geweest, geheel van mij doorgedachte en ook meerendeels in het onderrigt der Franſche taal voór *Duitſchers* uitgewerkte vorm, tot het geheele plan van dat werk behoort, tot hetwelk ik met het tegenwoordig geſchrift den grond legge.

Reeds voor verſcheidene jaren werd ik van een zeer ervaren opvoeder en onderwijzer tot bekendmaking van dat gedeelte van mijn werk, 't geen van het elementaire onderwijs in de Franſche Taal zou handelen, openlijk uitgenoodigd en zelfs van den zoo hoogst

verdienstelijken en door zijne voortreffelijke opvoedings- en kinderschriften zoo beroemd gewordenen CAMPE daartoe op het vriendelijkst aangemoedigd. Maar ik vergenoegde mij toen nog niet met mijne toenmaals gemaakte beschouwingen en proeven, die ik toen ter tijd met opzigt tot deze methode gelegenheid had gehad te verzamelen, en daarenboven zag ik het toen ter tijd reeds wel, dat dit bijzonder werk tot een geheel behoorde, 't geen door eene niet ten vollen planmatige, maar slechts uit zijn verband gerukte en nog daarenboven in de orde harer uitgave geheel ondoelmatige bekendmaking oneindig veel zoude verliezen. Dit bepaalde mij dan ook om dit zoo lang uit te stellen, tot ik het geheel, zoo veel het in mijn vermogen zoude staan, doorgewerkt en tot den mij mogelijken graad van volkomenheid gebragt zou hebben. Dit is nu, zoo ik geloove, geschied, en wanneer eerst dit geheel in volkomenen zamenhang aanwezig zal zijn, zal men mij ook, gelijk ik hoope, gaarne na een behoorlijk onderzoek van hetzelve deze kleine eigenzinnigheid vergeven.

Doch dit alles slechts in het voorbijgaan. Ik keere tot de hoofdzaak van mijn verhaal terug.

Tot mijne elementaire leerbezigheden behoorde dus ook natuurlijk het leeren lezen der eerstbeginnenden in de Fransche Taal. Hier was het nu, waar ik het eerst al die oneindige, mij grootendeels nog geheel onbe-

bekende zwarigheden van dit, door de onnatuurlijkheid en verkeerdheid der bij dezelven aangewende leermethode, tot het moeijelijkst en hatelijkst gemaakt onderrigt in derzelver vollen omvang begon te leeren kennen. Bij iederen nieuwen tred, dien ik voorwaarts op deze moeijelijke baan beproefde te doen, zag ik te gelijk duizend onverwachte hindernisſen zich mij in zulk eene afſchrikkende gedaante voorſtellen, dat mij dikwerf alle moed begon te verdwijnen en alle lust te vergaan. De ondervinding, welke ik bij mijnen eerſten kweekeling verkregen had, en door welke ik reeds tot de vertroostende overtuiging van de mogelijkheid van eenen ten minſte reeds merkelijk gemakkelijker en uitlokkender weg tot het ſteeds voor mij in eene donkere en onafzienbare verte zwevend doel gekomen was, — deze ondervinding kon hier tot niets anders dienen, dan om mij nog verdrietiger en moedeloozer te maken. Want deze handelwijs, welke ik daar met een zoo goed of ten minſte met een naar den korten tijd en de omſtandigheden wel volkomen bevredigend gevolg bij een enkel kind aangewend had, was nu hier in allen gevalle, uit gronden, welke ieder ligt kan doorzien, bij zulk eene ſchare van kinderen, welke ik hier op eens moest onderwijzen, ten eenemaal onmogelijk en onbruikbaar. En zoo bleef mij dan niets meer overig, dan mij, trots al het weerſtreven mijner betere overtuiging, on-

der het jok der naargeestige oude methode te buigen, welke nu eenmaal in mijne omſtandigheden mijn eenige noodhulp ſcheen te zullen zijn en blijven. Dat echter daarbij niet zelden mijn afkeer en mijn ongeduld ten top werd gedreven, behoeft geene verzekering. Ik beſtreed intusſchen mijn verdriet en misnoegen, zoo goed ik konde; maar niet altijd was het mij mogelijk de uitbarſting van dezelve geheel te onderdrukken, welke als dan ſlechts zoo veel te onſtuimiger alle dammen des geduld in mij verbrak, hoe heviger de inwendige ſtrijd van paedagogiſchen pligt tegen het oogenblikkelijk ongenoegen geweest was, welke ik, behalve mijn onvermogen om de arme kinderen zoo wel als mij zelven de nuttelooſte plaag in de wereld te beſparen, ondervonden had.

In een dier mij onvergetelijke oogenblikken der onbeſchrijfelijkſte, over het zoo hatelijk langzaam gevolg van mijn, nogtans met de uiterſte inſpanning voortgezetten leerijver, diep gevoelde moedeloosheid, was het dan nu, waarin ik, verzonken in de met een ſoort van vertwijfeling in mij werkzame gedachte — „ of het dan in 't geheel niet mo„ gelijk zij een anderen, ten minſte niet „ zoo geheel ruwen, ſteilen en doornigen weg „ te vinden, op welken men, naar ieders „ aard en omſtandigheden, zoo al niet „ ſpoediger, echter ten minſte ligter en „ aangenamer tot het gewenschte doel kon „ geraken" — in juist dit oogenblik, zeg ik,

ik, was het, waarin de eerſte ſlechts vlugtige en oppervlakkige voorſtelling van het grondbeginſel mijner ſedert daargeſtelde methode als een blikſemſtraal mij door de ziel vloog, en in dezelve een vonk ontſtak, welke door de, van dit oogenblik af aan, bijgebragte voeding van een rusteloos nadenken, in zeer korten tijd tot eene helle vlam ontbrandde, bij wier ſteeds vermeerderend licht zich nu dagelijks deze hoofdzaak van mijne zoo ijverige navorſching tot een ſteeds klaarder en duidelijker begrip vormde, 't geen zich dan ook eindelijk door eene planmatige verbinding van alle zijne deelen, tot het daargeſteld — op zich zelven reeds, als een uit het gebied der onbedriegelijke verſtands-waarheden, waar het in ongebruik der verborgenheid lag, in 't licht der menſchelijke kennis gebragt, verſtandig reſultaat, wel gewis eenige opmerkzaamheid waardig, maar vooral wegens zijne, op eene zoo groote en algemeene behoefte berekende nuttigheid en bruikbaarheid; ſteeds ten uiterſte gewigtig en belangrijk — leergebouw verheven heeft.

Zoo is dan werkelijk, gelijk men uit dit verhaal ziet, uit dit, door de bitterſte moedeloosheid ontſtaan, en door eene mij als door een blind toeval ingegevene waarneming ontwikkeld, hoogsteenvoudig en duidelijk beginſel, het geheel zamenſtel van eene leermethode ontſproten, van welke ik thans, na zoo vele proeven en bewij-

ten van hare gegrondheid, waarheid en voortreffelijkheid, de blijde en opbeurende hope koestere, dat zij eenmaal, en welligt spoedig tot eene groote weldaad voor een groot gedeelte der menschheid zal worden.

Zoo dra ik nu mijne leermethode in hare wezenlijkste deelen behoorlijk in orde had, beijverde ik mij in het nemen van proeven. En schoon deze, gelijk natuurlijk was, in den beginne zeer onvolkomen waren, zoo leerde mij echter het oogenblikkelijk gevolg op eene onbedriegelijke wijze, dat de van mij ontdekte weg veel nader, gemakkelijker en onfeilbaarder tot het verlangde doel leide. Van dezen tijd af leerde ik nu in het Philanthropinum, naar deze mijne eigene methode, het lezen en de orthografie, zonder echter daar van eenigen ophef te maken, deels, dewijl ik mij dagelijks meer en meer overtuigde, hoe vele proeven en ondervindingen ik wel behoefde, eer ik in staat was dezelve tot eenen genoegzamen trap van volmaking te brengen, deels, om dat ik toenmaals zelve nog het geheele gewigt daar van in dien graad niet inzag, waarin ik het bij nadere beproeving en vergelijking heb leeren kennen.

Schoon ik nu ook de uitoefening mijner leerwijze in alle stilte dreef, te vreden met daardoor het zoo lastige van mijn leerwerk verligt te hebben en slechts bedacht om mijne ontdekking door nieuwe ondervinding te volmaken, zoo werd echter iets daar van be-

bekend. BASEDOW zelve zocht de gelegenheid om daar van met mij te ſpreken, mij tevens verhalende, hoe hij bezig was aan eene verbetering der afzigtelijke ſchoolmethode te denken. Ik moest hem mijne toenmaals nog onvolkomene denkbeelden uit elkander zetten, aan welke hij zijne goedkeuring niet konde weigeren. En toen ook werkelijk kort daarop een klein werk van hem over dit onderwerp verſcheen, had ik het genoegen, dat hij dadelijk zeer vele van mijne denkbeelden daarin overgenomen had.

Intusſchen was hem toch, deels wijl mijne verklaring zeer onvolkomen was gebleven, deels ook wegens toenmalige mindere bedrevenheid in de Duitſche Taal, het wezenlijkſte der geheele zaak, het *grondbeginſel* namelijk, waarop in 't einde alles rust, werkelijk ontgaan.

En nu wat kan ik eindelijk tot aanbeveling eener methode, die ik op dezen weg te vinden het geluk had, meer doelmatig treffend en beſlisſend zeggen, dan wanneer ik hier de verzekering mededeele, dat zij niet alleen de voordeelen der Baſedowſche leerwijze in zich vereenigt, maar dat zij ook door de hoogſte eenvoudigheid, bepaaldheid en doelmatigheid zich boven dezelve aanprijst.

Nog ſtaat het zeker niet in mijne magt om de onwederſprekelijke bewijzen van zulk eene ſtellige verzekering der wereld voor te leggen. Maar onloochenbaar en ontwijfelbaar voor ieder, hiertoe verbinde ik mij, moet en

zal eens, en zoo ik hoop ſpoedig, door mij in vollen dag geſteld worden, dat geene bedriegelijke inbeelding, geene misleiding der fantaſie of dweeperij, geene verblinding der eigenliefde, maar eenig en alleen de volkomenſte en zonneklare waarheid ten grond van alle de door mij, met betrekking tot hare voortreffelijkheid gewaagde, verklaringen en betuigingen leggen.

Bij het bovenſtaande geſchiedkundig berigt, kunnen wij niet nalaten te voegen het volgende Uittrekſel uit eene Recenſie in SCHUDERÖFFS *Journ. für Veredlung des Pred. und Schull. Standes* III. *Jahrg.* I. *Bd.* 2 *St.* *ſ.* 278 *f.* van het volgende werk: „*Amtliche und gutachtliche Berigte und Abhandlungen über die neue Leſelehrart des Hr. Profeſſ.* OLIVIER *und die damit, auf höhere Veranlaſſung in dem Landküster Seminarium zu Berlin angeſtellten Verſuche*," welk werk als het beſte, grondigſte en volkomenſte, 't geen *tegen* de leerwijze van OLIVIER is uitgekomen in de *Jen.* (nu *Hall.*) *Algg. Litt. Zeit.* wordt aangeprezen.

De onpartijdige toetſing (dus begint deze Recenſie) welke de opſtellers dezer uitvoerlijke berigten, de Heeren HERZBERG (Inſpector), ZIMMERMAN, HENSEL en STRAUß, in het voorberigt beloven, hebben zij niet

niet te werk geſteld, maar toch eene proeving, die ſteeds dankenswaardig is. Wij zullen onze lezeren, in plaats van ons eigen oordeel, eenige aanmerkingen over dit geſchrift mededeelen, welke in de *Berl. Nachrichten von Staats und gelehrten Sachen*, *St.* 134. 1803. afgedrukt zijn, en, onzes inziens, het gewigtigſte behelzen, van het geen nog over deze zoo dikwerf ter ſprake gekomene zaak gezegd is.

„ Deze berigten (zoo heet het daar) „ hebben geenszins de methode zelve naar „ haar wezenlijken aard en beſtanddeelen „ beoordeeld, maar ſlechts het beloop van „ zaken bij derzelver uitoefening, en al het „ mengelmoes, 't geen dit ten gevolge had, „ daargeſteld. In de Olivierſche Methode „ ligt wel iets *nieuws*, en dit nieuws is niet „ onbelangrijk. Het komt ſlechts op de wij„ ze van zien aan. Zij gaat van het gezigts„ punt uit, dat het lezen, wanneer men het „ leert, ſteeds als *overluid* lezen beſchouwd „ moet worden, als iets *hoorbaars*, waar „ toe een buigzaam ſpraakorgane gevorderd „ wordt. Daarom begint het onderrigt met „ het werken op het *gehoor*, met de oefe„ ning der ſpraakorganen, en eindigt met „ de oefening der werkzaamheid van het „ oog. Het wezen dus, het eigendomme„ lijke en nieuwe dezer leerwijze ligt daar „ in, dat zij een tijd lang alleen tot het „ oor der leerenden ſpreekt, en geheel niet „ tot het oog, dat zij de beſtanddeelen der

„ woorden door het oor laat opzoeken, ze
„ voor het oor kenbaar en gewoon maakt,
„ eer deze beſtanddeelen als *zigtbare* tee-
„ kens aan het oog voorgeſteld worden.
„ Maar is het tijdſtip gekomen, om ze ook
„ aan het oog voor te ſtellen, zoo vindt er,
„ door middel van de ingevoerde namen der
„ teekenen, de volkomenſte eensluidendheid
„ tuſſchen dat gene, 't welk te voren door
„ het oor reeds was opgenomen, en de be-
„ noeming van dat geen, 't welk het oog
„ voorgeſteld was, dadelijk plaats (*). Ie-
„ der

(*) Dat dit, bij het, door lengte van tijd, in bijkans alle talen ingeſlopen verſchil tuſſchen de *klanken* der taal zelve en derzelver zigtbare teekenen, een *wezenlijk gebrek* in alle gewone leermethoden zij, valt ligt in het oog. Slechts één voorbeeld uit duizend. Aan het klankteeken *i* wordt ſlechts één bepaalde klank gegeven. Hoe veel verſchil is er niet in de uitſpraak! Men denke ſlechts aan de woorden *viel*, *vil*, *veil*. In het eerſte komt het overeen met de gegevene klank. In het tweede is het weinig meer dan een *ſchewa*. In het derde grenst het aan den klank der *ij*. Alle deze zwarigheden worden volkomen weggenomen door de leerwijze van OLIVIER en die, welke de waardige NIEUWOLD in ons Vaderland mededeelde, waardoor men den kinderen de ſlotklanken *tel*, *tl*, *til* in eens leert uitſpreken. Welke enkele of dubbelde voorletters men nu ook daarvoor plaatſe, zoo behoudt echter de ſlotklank haren eenigen, haar eigenen klank. Dit is het eenige middel, om ſpraak en ſchrift met elkanderen in overeenſtemming te brengen.

De Vert.

„ der woord laat zich in zijne beſtanddeelen
„ oplosſen, welke het oor als de laatſte
„ reeds lang heeft gekend, en wanneer uit
„ de beſtanddeelen woorden te zamengeſteld
„ zullen worden, zoo dringt, bij het uit-
„ ſpreken der enkele klanken, zich aan het
„ oor de geheele klank van het woord reeds
„ dadelijk van zelven op. Deze ſijstemati-
„ ſche gang verbindt *aanſchouwing* met gron-
„ digheid, en voert in elk geval tot eene
„ duidelijke bewustheid van den geleerden
„ en toegepasten regel.

„ De eenvoudige handelwijze bij de uit-
„ oefening van deze leerwijze is deze. Het
„ kind, zoodra het begint te ſpreken, wordt
„ er aan gehouden om iedere ſijllabe uit te
„ ſpreken. Hierop oefent men het daarin,
„ om voorgeſprokene volzinnen alleen na te
„ ſpreken. Heeft het zich daarin geoefend,
„ alsdan begint de zoogenaamde ſpeloefe-
„ ning. Dit is niets anders dan een afge-
„ broken lezen; maar het vervult toch het
„ hoofdvereischte, dat het kind iedere klank
„ en iedere ſijllabe, gelijk zij hem als een
„ geheel in het oor valt, op de tabelle in
„ gelijkluidende benoeming als een op zich
„ zelven beſtaand teeken kan wedervinden.
„ Het ſpellen wordt alleen tusſchen den mond
„ en het oor van den leeraar en leerling
„ afgemaakt, zonder dat er een zigtbaar
„ teeken noodig zij. Eerst wanneer ook in
„ het ſpellen eene genoegzame vaardigheid
„ voorhanden is, wordt de leerling tot

„ zigtbare hulpmiddelen geleid. Het eenig
„ wezenlijk hulpmiddel is de tabelle. Deze
„ is te beſchouwen als een met letters rij-
„ kelijk vervulde letterzetters kast op eene
„ boekdrukkerij, uit welke men zet, en in
„ welke men heenlegt, of als een topo-
„ graphiſche kaart in het onmetelijk gebied
„ der woorden. Zoo dra nu een kind in
„ deze tabelle bekend is geworden, en zich
„ behoorlijk geoefend heeft, om, naar der-
„ zelver verſchillende vakken, de woorden
„ te zamen te ſtellen, zoo nemen de *lees-*
„ *oefeningen* een begin. Hier toe is ieder
„ met de vatbaarheid van den leerling over-
„ eenſtemmend boek even bruikbaar (*),
„ en men heeft ſlechts noodig, bij iedere
„ voorkomende zwarigheid, de tabelle te
„ raadplegen. Daarna worden ook de oefe-
„ nin-

(*) Het is geheel ongegrond, wat HERZBERG in het gemeld geſchrift *op het getuigenis van eenige kinderen* als uitgemaakt aanneemt, „ dat de door „ OLIVIER onderwezene kinders ſlechts in de hun „ bekende leesboekjes, maar in geene onbekende, „ lezen konden. Rec. kan daarentegen verzekeren, dat in eene onder zijn opzigt ſtaande ſchool geheel ruwe kinders, welke van een zeer weinig gevormden Leeraar naar OLIVIERS leerwijze onderrigt werden, na vier maanden in ieder hun voorgelegd leesboek met eenige vlugheid lezen konden (†).
SCHUDER.

(*) De aard der leerwijze brengt dit ook van zelve mede. De kennis van de beſtanddeelen der woorden maakt het mogelijk in ieder boek te lezen.
De Vert.

„ningen in de orthografie, naar aanleiding „der tabelle, begonnen.

„Tot de bijzaken der nieuwe leerwijze „behooren: 1°. de menigte van hulpmid„delen, platen enz. 2°. de gemakkelijkheid „en ſpoed, met welke eenige kinderen aan „'t lezen gebragt werden, gemakkelijk en „ſpoedig, of niet, zoo maar aanſchouwe„lijk en grondig. 3°. De geheele weldadige „invloed op de verſtandelijke en zedelijke „vorming der kinderen. Deze hangt niet „zoo zeer van de leerwijze als van den „onderwijzer af.

„De bovengemelde *amtlicher Berichte* „bewijzen veel voor de beroepswerkzaam„heid harer opſtellers, maar geheel niets „tegen de gegrondheid van OLIVIERS leer„methode, niets tegen het wezen en de al„gemeene uitvoerlijkheid dezer leerwijze."

Dus ver de *Berll. Nachrichte.*

REDEVOERING,

OVER DE

REDENEN, DIE ONS VERPLIGTEN, OM DE GROOTSTE ACHTING AAN EENEN ONDERWIJZER DER JEUGD TOE TE DRAGEN, DIE ZICH WAARDIG ZIJN KARAKTER GEDRAAGT.

Gehouden bij gelegenheid der Prijsuitdeeling aan de Kinderen uit de Stads Kostschool te Kuilenburg, den 23. Oct. 1807.

DOOR

H. VAN WOUDENBERG,

Predikant bij de Hervormde Gemeente aldaar, en Lid der Plaatselijke Schoolcommissie.

God zij gedankt, de tijd is voorbij, waarin men het Schoolwezen het Schoolwezen liet, even als of er den staat en de menschheid niet aan gelegen was, hoe het daar mede gesteld is; ja, de morgenschemering van eenen helderen dag is aangebroken, gloeit

met

met hemelſchen glans aan de kimmen — en heeft hen, die hier te lang hadden geſlapen, doen inzien de hooge noodzakelijkheid, om met moed en ijver eene hervorming in dezen te ondernemen, en den ſtaat der lagere Scholen uit die laagte op te beuren, waarin dezelve door achteloosheid was neergezonken.

Hoe veel is er in de laatſte vijfentwintig jaren in ons Vaderland niet geſchreven en gedaan tot verbetering van het Schoolwezen! — Hoe ver is men in dien tijd niet reeds gevorderd! Hoe veel werkt men nog! Welk een aantal van meer bekwame Onderwijzers telt men reeds niet! Hoe vele kweekſcholen zijn er niet opgerigt, om dezulken te vormen! Welke doelmatige Schoolverordeningen en Schoolboeken ziet men van tijd tot tijd niet voor den dag komen! — Boezemt dit alles, mijne vrienden, geene gegronde hoop in, dat de morgenſchemering van verbetering nog eens in eenen helderen dag van meerdere volmaaktheid zal overgaan?

Heil hebbe die edele vrienden der menschheid, die de eerſte gedachten koesterden, om iets ter hervorming van het lager onderwijs der Scholen te ondernemen, en aan dat gewigtig werk eene meer nuttige rigting te geven!

Dat zij maar niet verkoelen in hunnen ijver, maar met moed voortwerken ter eere der menschheid, tot nut der maatſchappij,

en tot roem van 't Christendom! Onder de gelukkige verbeteringen, die het Schoolwezen reeds zijn te beurt gevallen, behoort ook, dat men den ſtand van Schoolonderwijzer meer eer en aanzien heeft trachten te geven, en uit de verachting, waaronder dezelve lag, te verheffen tot den gewigtigſten in de menſchelijke maatſchappij. — En waarlijk, die verbetering mag men wel eene gelukkige verbetering noemen. — Zonder ware achting toch kan niemand, die op anderen werken moet, en dus ook vooral een onderwijzer der jeugd, niet zijn en niet doen, 't geen hij zijn en doen moet.

Het is waar, het helder oog van den waarlijk verdienſtelijken man ziet wel niet op den ſchijn van menſchelijke eer, maar het is ook waar, dat het bewolkt oog van 't algemeen er des te meer op ziet. — Ja, met het aanzien en gezag, dat een Onderwijzer der Jeugd heeft, ſtaat of valt het nut van zijn ambt. Kinderen zien, dat hunne Onderwijzers met minachting worden behandeld en zien hen nu ook met minachting aan, ten minſte hebben er niet dat ontzag voor, hetwelk noodzakelijk vereiſcht wordt om ondergeſchikt en gehoorzaam in de ſchool te zijn.

Meer achting, meer uitwendige eer aan den ſtand van Onderwijzer der Jeugd te verbinden is dus van het grootſte aanbelang; en niet alleen van het grootſte aanbelang, maar zulks komt ook eenen goeden Schoolonder-

derwijzer toe, die in der daad eene buitengewone grootheid van ziel bezitten moet, wanneer hij dit zijn en blijven zal (*).

Ik heb met opzet dit een en ander laten voorafgaan, om niet alleen uwe verwondering voor te komen bij het hooren van mijn tegenwoordig onderwerp, waarover ik met u handelen wil, maar ook uwe belangstelling en deelneming te winnen, onder deszelfs nadere ontwikkeling, en dat onderwerp is dit: *Welke redenen zijn er, die ons verpligten, om voor het karakter van eenen regtschapenen Onderwijzer der jeugd de grootste achting te koesteren?*

Ik zal eerst die redenen opgeven, om, ten tweede, met het geven van eenige weinige wenken, het karakter van eenen Onderwijzer der jeugd u te leeren kennen, die zich waardig zijnen post gedraagt, en dus onze achting allezins verdient.

Wel-

(*) Ik kan niet nalaten bij deze gelegenheid ernstig aan te prijzen het onlangs uitgekomen boekje, getiteld: *De arme Lazarus*, bij de BRAVE te *Amsterdam*, waarin men, onder vele zeer belangrijke en naar de behoefte des tijds geschikte bijzonderheden, één over de lagere scholen vindt, die zeer veel goeds behelst, en eenige wenken geeft van het, door mij behandeld, onderwerp.

Welke redenen zijn er dan, die ons verpligten, om voor het karakter van eenen regtschapenen Onderwijzer der jeugd de grootste achting te koesteren?

Die redenen zijn meer dan één: de voornaamste wil ik flechts noemen, want het bepaald beftek mijner redevoering gedoogt niet, dat ik ze allen noeme.

Vooreerst, een Onderwijzer der jeugd is een man, op wiens fchouders een zeer moeijelijk werk rust. Ja, een zeer moeijelijk werk rust op de fchouders van eenen Leeraar der jeugd in de lagere Scholen! Wij worden daarvan niet alleen overtuigd, wanneer wij zijne werkzaamheden befchouwen, maar ook de vereischten, die hij moet bezitten, om dezelve behoorlijk uit te oefenen, en de opofferingen, die hij zich daarbij getroosten moet.

En waarin beftaan dan zijne *werkzaamheden?*

Indien wij hier den grooten hoop hooren, zal het antwoord aanftonds zijn: wel, in het leeren van A, B, C, van lezen, fchrijven en cijferen. En ja, dat maakt er geen gering gedeelte van uit, zoo er maar niet vele Onderwijzers zijn, die het daarbij laten, die meenen aan hunne beftemming beantwoord te hebben, wanneer zij de kinderen maar zoo ver gebragt hebben, dat zij lezen en fchrijven kunnen, om het even of

zij

zij verstaan, hetgeen zij lezen of schrijven, dan niet. Maar zulke Onderwijzers der jeugd weten even min, wat er van hen geëischt wordt, als zij, die zich verbeelden, dat een schoolleeraar zijn pligt doet, wanneer hij de kinderen leert lezen en schrijven, en deselve ook daarom maar aanstonds van de school nemen, als zij maar even daarin bedreven zijn.

Het lezen en schrijven, zal ieder toestemmen, is onder de eerste en algemeen nuttigste zaken, die men kinderen moet leeren, en in der daad zoo naauw met de beschaving vereenigd, dat men iemand, die van deze kundigheden ontbloot is, den naam van een beschaafd mensch niet geven kan. Maar met dat al, maakt het onderwijzen daarin niet *alleen* het werk van eenen Onderwijzer der jeugd uit. Neen! er behoort veel meer toe, en het is wel te bejammeren, dat er vele zijn, die in de diepste onkunde daaromtrent verkeeren, en daarom niet half doen, hetgeen zij moesten doen. — Beklagenswaardige kinderen, die zulke Leermeesters hebben!

Als wij de bestemming van eenen Onderwijzer der Jeugd in weinige woorden zullen uitdrukken, dan komt die hierop neer: het verstand der kinderen te beschaven en met nuttige kundigheden te voorzien; hun hart te vormen en met goede en edele gezindheden te bezielen, opdat zij, zoo beschaafd en gevormd, bruikbare menschen voor de

Maatſchappij en vereerende leden van het Christendom zijn mogen! — Dat is met weinige woorden zijne beſtemming. — En tot welke moeijelijke werkzaamheden wordt hij dan niet geroepen, die zich aan dien ſtand in de maatſchappij toewijdt!

Tot beſchaving van het verſtand en tot vorming van het hart behoort meer, dan goed te kunnen lezen en ſchrijven; hierdoor alleen zijn wij nog geene bruikbare en nuttige menſchen voor de maatſchappij, en nog minder bruikbare en nuttige leden van het Christendom. Neen, zullen wij dat zijn, dan moet er nog op eene andere wijs aan de beſchaving van ons verſtand en aan de vorming van ons hart gearbeid worden. Onder de oefeningen, die een Onderwijzer gedurig in het werk ſtellen moet, behooren de navolgende.

Hij moet tot eene zijner hoofdbezigheden ſtellen, om de kinderen, zoo dra zij daar vatbaarheid voor hebben, op zich zelven aandachtig en met zich zelven bekend te maken. Hij moet hen daartoe op eene, voor de kinderen geſchikte, wijze voorhouden, dat zij niet ſlechts een ligchaam, maar ook eenen redelijken geest hebben, waardoor zij oneindig meer waarde hebben, dan alles wat hen omringt, als ook de pligten, die daaruit voortvloeijen.

Hij moet er niet minder zijn werk van maken, om der kinderen aandacht te vestigen op de ſchoone natuur, die hen omringt

ringt in elken oord der wereld, die verrukkende ſchouwplaats van de majeſteit en grootheid van Hem, die eenmaal ſprak, en de wereld, met alles wat leeft en zich beweegt, kwam uit niet te voorſchijn. Hij kan zich tot dat einde geen uitmuntender model verkiezen, dan *Gumal en Lina.* — Ware dat ſchoone boekje in de handen van alle Onderwijzers, Opvoeders, Ouders en zulke Kinderen, die het met eenig nut kunnen lezen!

Een Onderwijzer moet de kinderen veel met de geſchiedenis bezig houden, bijzonder met die van hun eigen land; en hen die leeren, niet maar als eene wetenſchap, die het geheugen vermoeit, maar die belangrijk voor het hart is, en hen daarom bij elke gelegenheid niet alleen oplettend maken op den hoogen gang eener wijze en goede Voorzienigheid, maar ook op de karakters der in de geſchiedenis voorkomende menſchen, en hun voorbeeld of ten afſchrik van het kwade, of ter navolging in het verrigten van deze of gene edele daad voorſtellen. — Hij moet ook niet verzuimen de eerſte chriſtelijke gronden en beginſelen van godsdienst en zedelijkheid voor te dragen en in te ſcherpen — en daartoe zich tot een voorbeeld ſtellen den besten en grootſten Leeraar JEZUS CHRISTUS (*). Hij moet zich daarop bij alle

(*) Ook hieromtrent vindt men eene voortreffelijke handleiding in *Gumal en Lina.*

le gelegenheden bevlijtigen, want juist daarin is de vorming van het hart gelegen, sonder welke de beschaving van het verstand niets met al beteekenen, zoo niet schadelijk wezen zou.

Het spreekt van zelfs dat het oogmerk dier oefeningen zijn moet het oordeel en de denkkracht der kinderen op te scherpen en te volmaken, want zonder oordeel zijn ons de verkregene kundigheden van weinig nut in het gemeene leven, terwijl een juist en geoefend verstand, bij alle voorkomende zaken, ons geheele leven door, onberekenbare nuttigheid kan aanbrengen. Om dit edel vermogen in kinderen, wier ontluikend verstand daar vatbaar voor geworden is, aan te kweeken en te ontwikkelen, moeten in 't gemeen alle deelen van het onderwijs, oordeelkundig worden ingerigt; dat is, elke oefening, waar een verstandelijk doelwit, en op eene wijze, die het belangrijke der oordeelkunde duidelijk aan den dag legt, worden ingerigt; hiertoe moet hij, die onderwijst, alles zoo veel mogelijk voor het verstand duidelijk maken, den zin der woorden verklaren, of liever door ondervraging, de antwoorden der kinderen, zoodanig zoeken te leiden, dat zij zelve dien verklaren; niets leert meer, niets scherpt meer het oordeel, niets zuivert en volmaakt meer de begrippen, dan het mondeling onderwijs door redewisseling. Hoe wenschelijk ware het, dat dezelve meer algemeen op de scholen ware inge-

gevoerd, hoe veel mogt men zich van deselve niet beloven, vooral daar zij zoo uitnemend geschikt is, om de kinderen aandachtig en oplettend te maken! — Ziet daar, mijne vrienden! slechts eenige weinige trekken van de werkzaamheden van eenen Leermeester en Opvoeder der jeugd, die niet te vreden is met het leeren van a, b, c, maar van zijne kinderen denkende, verstandige en brave menschen wil vormen! — Heeft hij dan niet een zeer moeijelijk werk op zich genomen, die voor zich den stand van eenen Onderwijzer der jeugd verkozen heeft? — Hij, die daar aan nog één oogenblik kan twijfelen, moet het nooit beproefd hebben aan kinderen de eerste beginselen te leeren, en dus niet weten, wat daar aan vast is, anders aarzelde hij niet om met geheel zijn hart, aan het geen ik betoogen wil, regt te doen.

Maar *denken wij nu daar bij nog aan het geen er in eenen Onderwijzer vereischt wordt, om in zijne werkzaamheden wel te slagen, dan, mijne vrienden! beseffen wij het nog meer, welk een moeijelijk werk er op de schouders van zoo iemand rust.*

Het spreekt van zelfs, dat hij in de eerste plaats moet toegerust zijn met kundigheden van zeer onderscheiden aard. Zal men kinderen eene taal leeren, dan dient men die zelf goed te verstaan, en eene naauwkeurige kennis der regelen, ten minste van de voornaamste, daar van te hebben; zal men kin-

deren goede en juiste begrippen van zich zelven geven, dan dient men ook eenige kennis van zijne eigene menschelijke waarde en bestemming te bezitten, en daartoe zich zelven naauwkeurig bestudeerd te hebben; en dat zelfde geldt omtrent alles, waartoe hij als Leeraar der jeugd geroepen wordt. Wat meer is: hij moet zeer duidelijke en eenvoudige denkbeelden hebben van die dingen, die hij den kinderen leeren moet, om in staat te zijn zich naar de vatbaarheid der kinderen, op eenen kinderlijken toon over eene of andere wetenschap uit te laten, hij moet zich daarin meer en meer zoeken te volmaken, op dat hij ook des te meer in zijne betrekking kan nuttig zijn.

Verder moet hij, indien hij gelukkig aan zijne bestemming zal beantwoorden, met *eene goede mate van menschenkennis en karakterkunde zijn toegerust*, opdat hij in staat zij elk kind, aan zijne opvoeding en onderwijzing toevertrouwd, naar deszelfs behoeften en geaardheid van ziel, menschkundig te behandelen. Hij toch slaat den bal deerlijk mis, die het zachte, buigzame kind, of het leergierige, arbeidzame kind, met dezelfde gestrengheid wil regeren, als het onleerzame, trage kind. En heeft doch deze ongerijmde handelwijs maar niet al te veel plaats, en van waar anders, dan uit gebrek aan noodige menschenkennis, die ons leert, dat men ieder kind naar deszelfs bijzonder humeur en geaardheid, vatbaarheid en onvatbaarheid

bij

behandelen moet? Een Onderwijzer der jeugd, die te gelijk een gelukkig Opvoeder der hem aanvertrouwde kinderen zijn wil, moet dus noodwendig eene goede mate van menſchenkennis bezitten, en zich met ijver bevlijtigen, dien ſchat door het zorgvuldig beſtuderen der kinderen te vergrooten. —

Eindelijk wordt er in hem vereischt eene niet minder *groote mate van geduld, zachtzinnigheid en toegevendheid.* —— Hij heeft dikwijls met kinderen te doen die traag, ſtomp en onleerzaam zijn — en daar bij komt geduld te pas, om niet aanſtonds wrevelig den moed op te geven, maar te blijven volhouden met nu op deze, dan op gene wijze het aan te leggen. Hij heeft ook met onzeggelijke, onwillige, warrige kinderen te doen, en daarbij komt toegevendheid en zachtzinnigheid te pas, om niet in te hevige drift te ontſteken, maar dezelve te bedwingen, en altijd met verſtand te ſtraffen.

Maar genoeg om u te doen beſeffen, hoe veel er vereischt wordt in hem, die zich aan het werk van eenen Onderwijzer der jeugd toewijdt. Hij, die deze vereischten ten eenemaal ontbreekt, kan zich onmogelijk in zijnen post behoorlijk gedragen, terwijl hij, die er zich mede heeft toegerust en naar volmaking ſtreeft, op de gelukkigſte wijs ſlaagt in zijne werkzaamheden, en ten roem van zijnen ſtand verſtrekt!

Mij dunkt, ik zou mijn betoog over de moei-

lijkheid van het werk van eenen Leeraar der jeugd in de ſcholen, hier veilig kunnen eindigen, in die vooronderſtelling, dat gij daar van nu reeds overtuigd zijt; maar ik wil ter volmaking van uwe overtuiging, er nog bijvoegen:

Welke opofferingen en onaangenaamheden er verbonden zijn aan dien ſtand, boven vele anderen. — Waarlijk, hij die dezen voor zich verkiest, mag zich vooraf wel ernstig afvragen, of hij beſtand is om op den duur genoegens te kunnen en te willen ontberen, die wel aan andere betrekkingen in de wereld verbonden zijn, maar aan de zijne niet, en onaangenaamheden te kunnen en te willen ondergaan, die onafſcheidelijk aan zijn ambt verknocht zijn. — Dát beſtendig in de ſchool zijn, dat uitoefenen van ééntooni-ge bezigheden, dat onophoudelijk omgaan met onbuigzame en onleerzame kinderen, dat dag aan dag beſtraffen van onwillige, dat ondervinden van het misnoegen van onverſtandige, zelden voldane ouders, die nu klagen over de weinige vorderingen hunner onleerzame kinderen, en dan weder over te harde ſtraf, hen aangedaan; dat alles en nog veel meer onaangenaams is er verbonden aan den post van Onderwijzer der jeugd. — Het is waar, er zijn ook genoegens aan vast gemaakt, die ergens anders te vergeefs gezocht worden: het zien, bij voorbeeld, der vorderingen van velen, na aangewende moeite en arbeid; het overwinnen der ſtugheid

en

en onbuigzaamheid van anderen, na eene langdurige oefening van het taaist geduld; het genot van der kinderen achting en liefde; de ondervinding van het ſtil dankbaar genoegen van regtſchapene ouders: het is waar, mijne vrienden! dat zijn genoegens, welker waarde hij alleen kan waarderen, die ze geniet; genoegens, die voor eene gevoelige ziel onuitſprekelijk zijn! En gelukkig, dat zij er aan verbonden zijn — en een te gewigt opleveren tegen de zoogenoemde onaangenaamheden! Wie zou zich anders dezelve willen getroosten? Maar met dat alles, zijn de onaangenaamheden toch van dien aard, dat zij even zeer in aanmerking komen, om het moeijelijke van het werk van Onderwijzers der jeugd te bepalen, als de opofferingen, die men ondergaan moet, ter vervulling van dezen of genen moeijelijken pligt.

Ziet daar de eerſte reden ontwikkeld, waarom wij groote achting verſchuldigd zijn aan eenen regtſchapenen Onderwijzer der jeugd.

En nu zal ik er nog één noemen, die ons even zoo zeer als de vorige daartoe verpligt; zij is deze: *een Onderwijzer der Jeugd is een man, aan wien* HET GEWIGTIGSTE *en* VERHEVENSTE *werk is toevertrouwd; — ik zeg, het gewigtigſte en aanzienlijkſte werk.*

Als de beſchaving van het verſtand en de vorming van het hart der kinderen niet het aangelegenſte werk is, dan weet ik niet,

wat dien naam verdient. Of hangt daarvan voor het geluk der kinderen in hun volgend leven, voor het welzijn der Maatſchappij, waarvan zij als toekomſtige leden opgroeijen, voor het welvaren van die huisgezinnen, waarvan zij hoofden zullen worden, en voor den roem van dien Godsdienst, dien zij kennen, niet verbazend veel, niet alles af? — Wat doet hij dan, die der kinderen beſchaving en vorming zoekt te bevorderen, wat doet hij anders, dan in hen de kiemen te leggen, die in het verſchiet de heerlijkſte vruchten vertoonen, over welke de ware menſchenvriend zich in voorraad verblijdt? — Zeg mij, mijne Vrienden! wat werd er van onze kinderen, van de Maatſchappij, van den Godsdienst, waren er geene Scholen en geene Onderwijzers, die hunne vermogens en krachten veil hadden voor de beſchaving en vorming der kinderen? — Verplaatst u voor één oogenblik, bid ik u, in die akelige dagen van barbaarschheid, toen men noch Kweekſcholen voor, noch Leeraars der Jeugd kende; dagen, in welke domheid en onwetendheid, die gewisſe bronnen van woestheid en zedeloosheid, ten troon verheven waren en alles in het wilde daar henen liep, als of de mensch niets meer dan dier was. — Ach! terwijl de herinnering daarvan uw hart van weedom doet wegkrimpen, zal integendeel de tegenwoordige geſteldheid uw hart doen gloeijen van dankbaarheid aan dien God, die u in

een

een beſchaafd land, niet alleen deed geboren worden, maar ook in een land, waar alles in de weer is, om de opkweeking van het jeugdig geſlacht te bevorderen, en aan de Maatſchappij zoo wel als aan het Christendom bruikbare leden te bezorgen! — Wat nut hebben de Scholen niet gedaan, en doen zij langs zoo meer! — En dan, mijne Vrienden! zou het werk van eenen Onderwijzer der Jeugd niet van de grootſte aangelegenheid zijn? Kan het dan nog eene vraag zijn, of het niet pligt is, dien ſtand tot den eerwaardigſten te verheffen?

Maar ik zeide ook: het werk van eenen Onderwijzer der jeugd *is en behoort onder het verhevenſte werk*, waartoe iemand zich verledigen kan, want hij is in nadruk Gods plaatsbekleeder op aarde, gelijk elk vader en moeder, dien God kinderen ter opvoeding toevertrouwt.

Kinderen zijn jeugdige planten Gods, die Hij onder ons opzigt ſtelt, om voor dezelven de naauwkeurigſte zorg te dragen, en met alle oplettendheid te behandelen en op te kweeken, ten einde hen op de gelukkigſte wijze te leiden op den weg naar het doel hunner beſtemming. Kinderen behooren tot den rei der voortreffelijkſte wezens op Gods aardrijk, en elk hunner ſluit die groote keten van redelijke ſchepſelen, die aan God is vastgehecht, in welke de kiemen van de edelſte vermogens en krachten verborgen zijn, die hen, wanneer zij, onder den veel ver-

mogenden invloed van rede en Godsdienst, opgroeijen, tot eenen bewonderenswaardigen trap van grootheid kunnen doen opklimmen; wat meer is, kinderen zijn onsterfelijke wezens, aan welker beschaving en vorming te arbeiden, met andere woorden is — hen voor onsterfelijk geluk vatbaar te maken! — En dan geroepen te zijn, om aan de beschaving en vorming der zoodanigen te arbeiden? — neen! ik onderneem niet, de hooge waarde en voortreffelijkheid van eenen stand te ontwikkelen, die daaraan is toegewijd! — Nog eens, indien zulke maanen, die hunne vermogens en krachten aan het werk van kinder-beschaving en vorming toewijden, geene achting verdienen, dan weet ik niet, wie dezelve toekomt en daarop aanspraak heeft.

Houdt dan op met minachting hen aan te zien, indien gij dat welligt tot nu toe deedt. Gij hebt hen miskent en onregt gedaan, indien zij zich anders waardig hunne bediening gedroegen. Spreekt nooit van hen, dan met namen, die voegen aan hunnen verhevenen stand, van welken het minst vernederend denkbeeld verwijderd is. — Ouders, bewaart vooral hun aanzien en achting bij uwe kinderen, indien gij ten minste daarin belang stelt, dat hun onderwijs eenen gelukkigen invloed op hen zal hebben!

Maar hier, dunkt mij, rijst nu bij u de vraag op: moet men dan aan alle Onderwijzers der Jeugd dezelfde achting toedragen?

Daarop moet ik nog kort, als een *deel* mijner verhandeling, antwoorlijk: *u kort aanwijzen, door het van eenige weinige wenken, hoedanig akter van dien Onderwijzer zijn moet, lijk aanspraak op onze achting kan en dezelve ook niet ontgaan zal.*

geene betrekking in de wereld, in het om het even is, hoedanig karakheeft, die in dezelve geplaatst en is. Een ambt kan op zich zelf dig zijn, maar hij geene de minste verdienen, die het bekleedt. — Naar t ambt is, dat ons is toevertrouwd, wij zorgen, een karakter te bezitt ons hetzelve waardig maakt.

Regent moet des te zorgvuldiger zijn bewaren van zijn karakter, als zijn oven andere aanzienlijk is, en zijn eld op anderen werken kan. Is de an eenen Onderwijzer der Jeugd zoo n, als wij zagen, dan moet hij niet zorgvuldig zijn, om zich waardig ren te gedragen, indien hij ten minste ting wil aanspraak maken. Maar hoebehoort dan het karakter te zijn van , die als Onderwijzer der Jeugd achrdient?

eb u reeds te kennen gegeven, dat hij zijn moet met de noodige kundigheegerust; niet alleen met die, welke t worden om de noodzakelijkste dinn kinderen te leeren, maar ook die,

welke hen in ſtaat ſtellen hun verſtand te ontwikkelen, en hun hart eene goede rigting te geven, waarvan ik u het een en ander genoemd heb. — Maar er moet nog meer bijkomen, want kundigheden op zich zelve, hoe uitgebreid ook, vormen nog het karakter van den onderwijzer niet; hij moet daar mede paren eene heerſchende lust tot den post, dien hij bekleedt, en de werkzaamheden, die hij te verrigten heeft. — Heerſchende lust is tot alles noodig, zullen wij *goed* doen, het geen wij doen moeten, en vooral, wanneer wij tot bezigheden geroepen worden, die moeite en inſpanning vereiſchen, en aan welker getrouwe vervulling vele opofferingen verbonden zijn. — Maar welk eene heerſchende lust tot het uitoefenen van zoo moeijelijke bezigheden moet dan niet den Onderwijzer der jeugd bezielen, zal hij met onafgebroken ijver en volhardende ſtandvastigheid zijne groote taak voortzetten, en allen tegenſtand, dien hij ontmoet, grootmoedig trotſeren en overwinnen? Waarlijk, zonder heerſchende lust, mag hij zijn ambt blijven waarnemen als eene kostwinning, maar niet als eene aangename bezigheid, die hij met genoegen uitoefent. Zonder heerſchende lust zal hij misſchien gebrekkig doen, het geen hij doen moet, maar geene moeite aanwenden om zich in zijnen kring te volmaken. Integendeel, niet zijne ſchool zal zijn vermaak zijn, maar alleen het geld, dat hij daar mede verdient. — Maar bezielt eenen Onderwijzer

der

der kinderen een brandende lust tot het werk dat op zijne ſchouders rust, men ziet hem nergens liever dan te midden zijner kinderen, onder welken hij meer vader dan meester is; hij let naauwkeurig op alles, wat de kinderen nuttig zijn kan, en geene moeite ontziet hij, wanneer hij iets goeds in zijnen kring denkt te kunnen uitvoeren, zijne belooning verwachtende van Hem, wiens plaatsbekleeder hij is. Met een opgeruimd hart vangt hij elken dag zijne bezigheden aan, terwijl hij des avonds zijnen God innig dankt voor het goede, dat hij heeft trachten te ſtichten en op dien dag geſticht heeft: ziet, zulk een onderwijzer kan gerust verwachten, dat hij geacht en geëerd zal worden.

Hij moet verder met een levendig gevoel doortrokken zijn van de hooge waarde van zijnen ſtand in de wereld, zich daardoor niet tot trotschheid laten vervoeren, maar tot dankbaarheid aan God, dat die hem zulk eene eere waardig keurde, terwijl dat gevoel hem tevens zal omzigtig maken in zijn gedrag, op dat hij wel zijnen post tot eer, maar niet tot ſchande zij!

Eindelijk, hij moet boven alles een goed, zedelijk, braaf man zijn, die de kinderen de eerſte beginſelen van zedelijkheid niet alleen door woorden, maar ook door daden inprent; de kinderen moeten op hem kunnen en mogen zien, om een voorbeeld aan hem te nemen. Zoo ſchandelijk het tegendeel is, zoo voordeelig is dit in het karakter van

eenen onderwijzer der jeugd. Dat men vrij de zedelooze verachte; dat men hem zijn eerwaardig ambt ontzegge — maar den braven man vereere en aan zijn karakter hulde doe!

Zoo heb ik dan mijne voorgenomen taak afgeweven, en, zoo ik hoop, met het beste gevolg: *voor u Ouders*, die uwe kinderen aan de leiding en besturing van mannen hebt toevertrouwd, die onze hooge achting verdienen van wegen het moeijelijk en verheven werk, waar aan zij zich hebben toegewijd; acht ze zeer veel om hunnes werks wil!

Voor u ook, Leeraars der jeugd, die ik hier met uwe lieve kweekelingen aanschouwen mag, hoop ik iets goeds gezegd te hebben ter uwer meerdere aanmoediging en volmaking. Gevoelt uwe waarde, maar met dankzegging aan God! Miskent men die uit onkunde of trotschheid, denkt dan, dat er geene betere beloning is, dan de bewustheid van wezenlijke verdiensten te bezitten, en aan zijne bestemming getrouw te zijn. Veracht den lof der wereld, maar stelt prijs op de goedkeuring van God. Ziet door de nevelen van uitwendige achting henen op het loon dat gij smaken zult in 't aanschouwen van nuttige leden der Maatschappij, door u gevormd. — God sterke u, en make uw werk voorspoedig!

Eindelijk ook voor u, lieve kinderen! hoop ik een heilzaam woord gesproken te hebben. Gij hebt gehoord, welk eene achting

ting gij aan uwe Leermeesters verſchuldigd zijt, die hunne krachten en vermogens voor u opofferen. Betoont dezelve van nu af meer dan ooit: en dat zult gij, als gij van hun onderwijs een goed gebruik maakt en naar hunne lesſen hoort. Denkt ſteeds, dat zij uw geluk bedoelen, en verligt hunne moeite door uwe vlijt. — *Het zij zoo!*

LESSEN EN RAADGEVINGEN VOOR AANKOMENDE ONDERWIJZERS,

*In eenen brief aan mijnen Vriend ***, die zich als Kweekeling tot Onderwijzer had aangegeven.*

Gij hebt dan uwe keuze bepaald, om Onderwijzer der Jeugd te worden? Wel nu, gij kunt in die betrekking zeer nuttig voor de maatſchappij zijn, en nuttiger zelfs, dan wanneer gij u tot een ander vak bepaald hadt, indien gij maar door de ware aandrift tot deze verkiezing geleid zijt: want ik hoop niet, dat het denkbeeld, van gemak in uw volgend leven te zullen genieten, u daartoe zal gedreven hebben; waarlijk, indien deze hoop u ſtreelt, zult gij u, bij de ondervinding, zeer bedrogen zien; — maar indien gij werkelijk lust hebt, om nuttige leden voor de maatſchappij en gelukkige menſchen

schen voor zich zelven aan te kweeken, en gij wilt u dan al de moeijelijkheden, die dit werk met zich brengt, laten welgevallen, zoo is uw doel edel, en heilrijk zal dan ook de bereiking daarvan voor u zelven zijn.

Men bepaalt zich zoo ligtelijk tot een beroep in de wereld, zonder alvorens het gewigt van hetzelve te overwegen, en de zwarigheden te bespieden, welke daarmede gepaard gaan: en zulks vindt vooral plaats ten aanzien van het beroep van Onderwijzer of Leermeester der Jeugd. In der daad, het zegt veel, voor het opkomende geslacht te werken en den mensch te leiden tot zijn waar geluk, hetwelk het hoofddoel bij het onderwijs en de opvoeding moet uitmaken, en hoe velen zijn er niet, die, koel en onverschillig weg, de werkzaamheden van hun beroep oefenen, zonder het gewigt van hetzelve te overwegen; zij vergenoegen zich enkel met den naam van *Onderwijzer der Jeugd* te bezitten, gevoelen eene soort van trotschheid op het hooren noemen van dien naam, en stichten, zonder dat zij dit zelf weten, de grootste onheilen voor de maatschappij. „En waardoor wel?" zult gij zekerlijk vragen: daardoor, dat zij hun onderwijs niet zoodanig inrigten, dat het hart en verstand der kinderen, zoo tot hun eigen geluk, als tot dat van anderen, er niet behoorlijk door gevormd worden. Hoe vele Onderwijzers ontmoet men ook zelfs vaak

niet, wier eigen hart en verſtand niet gevormd, althans niet genoegzaam beſchaafd voor hunnen post zijn, wier verſtandelijke vermogens, bij derzelver ontwikkeling, eene verkeerde wijziging, en wier harten door eenen kwaden omgang eene verkeerde overbuiging ontvingen: en hoe kunnen deze immer het groote doel, om de kinderen tot hun volgend geluk voor te bereiden, bereiken? Van welk een uitgeſtrekt nadeel zijn dezulken integendeel niet? En van waar zulke ongelukkige Onderwijzers anders, dan dat zij bij hunne aankweeking tot Leermeesters der Jeugd het gewigt van hun beroep, waartoe zij bekwaam moesten worden, niet genoeg beſeften? Zoek derhalve nu, waarde Vriend! terwijl gij tot een zoo gewigtig werk wordt opgeleid, een bekwaam en verſtandig Onderwijzer te worden, en dan kunt gij zekerlijk, in het vervolg van uwen leeftijd, aanſpraak maken op de achting en liefde uwer medemenſchen, en u zelven beſchouwen als een bevorderaar van het geluk en den voorſpoed der menſchelijke maatſchappij. — O welk een zelfsvoldoening verwekt dit! — Welk een zalig gevoel doet ons dit denkbeeld ſmaken!

Zelf in dit vak geplaatst, verheugt mij niets meer, dan dergelijke Onderwijzers te ontmoeten, over het zwaarwigtige en nuttige van onzen post onderling te ſpreken en elkander tot eene getrouwe waarneming van denzelven op te wekken; maar ook niets be-

bedroeft mij meer, dan wanneer ik tegenovergeſtelde Onderwijzers aantref: ik beklaag hen en in hen de hun aanvertrouwde kinderen.

Gij kunt begrijpen, lieve vriend! dat het mij zeer zou verblijden, u als Onderwijzer, en wel in dien ſtand als een voor uw Vaderland en de Maatſchappij nuttig burger in de wereld te zien optreden, en wat in mijn vermogen is, om u daartoe te brengen, wil ik gaarne aanwenden, te meer, dewijl ik van uwe kindsheid af weet; dat nuttige leſſen en heilzame raadgevingen bij u de gewenſchte uitwerking hebben: en dit is het eenigſte, wat ik u in dit opzigt kan mededeelen. Neem gij mijnen welmeenenden raad in acht; gij kunt er u gerust op verlaten, nimmermeer zal het u berouwen, en laat ook niemand, wie hij zijn moge, u van de opvolging der volgende leſſen afbrengen.

---

1. Zoek vóór uw vaderland en de maatſchappij een nuttig burger te worden, of met andere woorden: zoek ter eere van God te leven, en door gedurige naarſtigheid en vlijt zoodanig een man te worden, dat gij voor anderen nuttig en voor u zelven gelukkig zijt. Deze begeerte moet gij ſterk aankweeken.
2. Hoezeer deze grondregel alle menſchen raakt, zoo verdient dezelve inzonderheid

uwe dubbelde overweging. En waarom? Om dat weinig menſchen in een zoo gewigtig beroep ſtaan, als waartoe gij bekwaam moet worden.

3. Niemand, indien gij u regt bekwaam maakt, kan van uitgebreider nut voor de Maatſchappij zijn, dan gij; maar daartegen, indien gij u zelven niet bekwaam maakt, kan één uit honderd zoo veel kwaad of nadeel niet ſtichten, dan gij alleen. Overweeg dit, en bedenk hetzelve menigmaal: dit zal u aanzetten, om te weten wat uw pligt is, en als gij dien kent, moet gij denzelven met alle bereidvaardigheid uitoefenen.

4. Denk niet, dat de Leermeester, onder wiens opzigt en leiding gij u bevindt, u alle bekwaamheid geven kan: dit vertrouwende, zoudt gij u bedriegen; vooral uw eigen vlijt en werkzaamheid moeten u den weg banen tot de vereischte kundigheden.

5. Om bekwaamheid te verkrijgen, moet gij veel onderzoeken. Gij moet uit alles leering opdoen, vooral uit de Schepping en uit de zamenleving: — in 't eerſte ziet gij het werk en de handelingen van God, in het laatſte die der menſchen.

6. Heb een onuitblusſchelijken ijver voor kunsten en wetenſchappen, doch inzonderheid voor die, welke aan uw beroep dienstbaar kunnen zijn.

7. Werk niet altoos tot vermoeijens toe; maar

maar neem ſomtijds tot eene aangename uitſpanning iets ter hand, hetwelk uwe zinnen ontſpannen kan, bij voorbeeld: teekenen, zingen, of het lezen van vervrolijkende, doch nuttige boeken enz.

8. Tot oefening en ſtudie verkies veel de eenzaamheid.

5. Betoon u altoos leergierig te zijn door gepaste vragen en ſpraakzaamheid.

10. Wees nooit voldaan over u zelven.

11. Laat geen tijd verloren gaan.

12. Men heeft tijd tot alles, wat men doen moet, als men de oogenblikken wel gebruikt.

13. De zon, als zij op- en ondergaat, zij u tot regelmaat van uwe werkzaamheid en rust.

14. Leef om te leeren, en leer om te leven.

15. Vertoon in al uwe handelingen, ook in uw ſpreken en in uwen omgang, eene vlugheid, vriendelijkheid en beſcheidenheid, die u bij elk aangenaam maakt. Een lusteloos, onverſchillig of koel handelen mishaagt in elk mensch, maar inzonderheid in een jongeling.

16. Let op het geen men u zegt.

17. Gelaat u nooit veel verſtand te hebben.

18. Duld, dat men u uwe gebreken onder het oog brenge.

19. Wees niet verwaand op uwe gelukkige begaafdheden.

20. Schuw boven alles kwaad gezelſchap.

21. Gedraag u altijd met zulk eene ingetogen-

heid, als of tien oogen acht op u gaven, en tien handen met vingers op u wezen.

12. Doe u zelven menigmaal deze volgende vragen:

a. Wat moet er van mij worden?

b. Neem ik mijnen tijd getrouw waar?

c. Ben ik waarlijk in mijn leeren gevorderd?

d. Wat staat mij te doen?

e. Welke moeten de gevolgen van mijn tegenwoordig gedrag zijn?

13. Zoek eindelijk door uw goed gedrag en toenemende kundigheden den lof en de achting van alle brave lieden te verkrijgen.

Laten deze lessen en raadgevingen u strekken tot eene handleiding, waarnaar gij u gedragen zult, ten einde gij begrippen leert vormen van uwe bestemming; bestudeer dezelve dagelijks; neem daartoe den morgen of de eenzaamheid; en bid God, dat Hij uwe pogingen zegene, gelijk hij voor u zal doen, die zich met achting teekent

Uw toegenegen vriend,

M.

SCHOOLBERIGTEN

over Maart 1808.

HOLLANDS Noordelijk gedeelte.

I. *Distr.* Schoolopz. A. NUMAN.

VLIELAND vacant. *Zie Mei* 1807.

II. *Distr.* Schoolopz. J. DOZIJ.

VENHUIZEN. Alhier is door het Gemeente-Beſtuur en den Kerkenraad der Hervormde Gemeente tot openbaren Schoolonderwijzer, Koster en Voorzanger aangeſteld JAN SCHUITEMAKER, voorzien met eene acte van den tweeden rang.

III. *Distr.* Schoolopz. A. R. MAURER.

ALKMAAR. De School in het Roomsch Katholijk Wees- of Armenhuis vacant. *Zie Febr.* 1808.

V. *Distr.* Schoolopz. P. BEETS PZ.

WESTZAANDAM. Eene Bijschool vacant. *Zie Julij en Aug.* 1806.
NAUERNA vacant. *Zie Dec.* 1806 *en Jan. en Mei* 1807.
OOSTZAAN. *Noorderschool* vacant. *Zie Mei* 1807.

VII. *Distr.* Schoolopz. J. C. BERRANGÉ.

BEVERWIJK vacant. *Zie Dec.* 1807.

VIII. *Distr.* Schoolopz. J. TRISSÉDRE L'ANGE.

SLOTERDIJK. Het Institut van het Departement: *Tot Nut van 't Algemeen*, alhier gevestigd, waarin een zeker getal Armenkinderen, op koste dezes Departements, om niet onderwezen worden, is vacant door de demissie, welke de Directie genoodzaakt is geworden te geven aan JACOBUS DIETHELM, die in dat Institut onderwees, en, uit hoofde van deszelfs wangedrag, het heeft moeten verlaten. Het tractement is *f* 350, zonder Schoolgelden; voorts vrije woning en 20 ton turf. De School is eene Bijzondere School van de eerste klasse, waarover het toezigt heeft eene Commissie des *Sloterdijkschen* Departements, waarvan de Heer Mr. J. C FARRET, Advokaat te *Amsterdam*, thans Voorzitter is.

HOL-

HOLLANDS Zuidelijk gedeelte.

II. *Distr.* Schoolopz. J. WELDIJK.

WAARDER. Uit de genomineerde perſonen, met name H. J ROZENBERG, Ondermeester te *Utrecht*, H. SLUITER, Ondermeester te *Buren*, C. DE JONG, Ondermeester te *Utrecht*, hebbende den tweeden rang; H. SCHIPPERS, Ondermeester te *Vlaardingen*, en J SCHÖLTZ, den Schooldienst waarnemende te *Benthuizen*, hebbende den derden rang; is na gehouden examen door den Onderwijzer F. TUIJL, die daartoe door den Schoolopziener gecommitteerd en door het Gemeente-Beſtuur geapprobeerd was, door de gecombineerde Vergadering van Dorps- en Kerkbeſtuur met eenparige ſtemmen beroepen H. SCHIPPERS, Ondermeester te *Vlaardingen*, hebbende den derden rang, die dezen post aangenomen en reeds aanvaard heeft.

GOUDA. Alhier is de School voor kinderen der armen vacant. *Zie het Schoolnieuws van December* 1807. Deze School is nog niet begeven; dit is aan de verandering van het Stadsbeſtuur toe te ſchrijven. Men heeft echter gegronde hope, dat eerlang over dezen post op de beste wijze zal beſchikt worden.

III. *Distr.* Schoolopz. N. MESSCHAERT.

OUD-BEIJERLAND vacant. *Zie Sept. en Dec.* 1807.

IV. *Distr.* Schoolopz. G. VAN KOOTEN.

DORDRECHT. De post van Schoolmeester in het Nieuw Armhuis binnen deze Stad vacant. *Zie Dec.* 1807.

VII. *Distr.* Schoolopz. G. OUTHUIJS.

BRIELLE. Eene bijzondere Nederduitsche School vacant. *Zie Febr.* 1808.

ZEELAND.

II. *Distr.* Schoolopz. A. VAN DEINSE.

VERE De openbare Schoolonderwijzersplaats alhier vacant. *Zie October* 1807, *bl.* 53 *en* 67.

KATS vacant. *Zie Jan.* 1808.

BRABAND.

I. *Distr.* Schoolopz. H. VAN DAM.

WILLEMSTAD vacant. *Zie October* 1807.

HEEN vacant. *Zie October* 1807.

III.

III. *Distr.* Schoolopz. A. VAN MOORSEL.

DUIZEL. Bij besluit van den Landdrost voor dit Departement, in dato 29 Februarij 1808. Litt. M. is tot Schoolonderwijzer dezer Gemeente aangesteld J. B. PANKEN N. Z., bezittende den vierden Rang.

V. *Distr.* Schoolopz. S. VAN DER NOORDAA.

LITH. De post van Substitut Schoolonderwijzer alhier vacant. *Zie Sept.* 1807.

OLLAND (onder *Oedenrode.*) De post van Schoolonderwijzer alhier, door het overlijden van A. HARING, vacant geworden, is bij order van den Heere Landdrost van 22 Februarij l. l. litt. A, door de benoeming van JACOBUS VAN DER POLL, hebbende den vierden Rang, vervuld.

VI. *Distr.* Schoolopz. F. DERKS.

VIERLINGSBEEK vacant. *Zie Jan.* 1808.

U T R E C H T.

I. *Distr.* Schoolopz. J. V. MANEN ADZ.

SCHALKWIJK. Alhier overleed den 28. Febr. l. l. de Schoolonderwijzer H. BAARS, en werd hierdoor de School vacant, welker

provisionele waarneming dadelijk werd opgedragen aan A. J. ROZENBURG, hebbende de tweeden rang. Men verwacht omtrent dez vacature de nadere berigten.

GELDERLAND.

I. *Distr.* Schoolopz. Mr. P. A. DE ROOCK.

EINSPEIK vacant. *Zie Febr.* 1808.

BRUCHEM vacant. *Zie Dec.* 1807.

OPIJNEN. Door vrijwilligen afstand va J. VAN DER RIJST, is het Schoolonderwijzers-, Voorlezers- en Kostersambt alhie vacant. Het vaste tractement voor een nieuw te beroepen Schoolmeester, Voorlezer e Koster is bepaald op ruim twee honder gulden, behalve de emolumenten en vrij woning: die genegen daartoe zijn, en d noodige vereischten en eene acte van alge meene toelating, ten minste van den der den rang, bezitten, adresseren zich aan de Predikant, of aan den Secretaris van he Dorpsbestuur aldaar.

II. *Distr.* Schoolopz. F. H. REPELIUS.

CULENBORG. De Lutherſche Schoo vacant. *Zie Nov.* 1806.

Op een der aanzienlijkſte Dorpen van di District begeert men iemand, om den Schoolˇ dienst

dienst in plaats van den bejaarden Schoolonderwijzer, wiens ligchaamsgestel hem niet toelaat, om zelf op den duur in de School tegenwoordig te zijn, waar te nemen. Die lust en bekwaamheid hebben om dit werk op zich te nemen, gelieven zich bij den Schoolopziener aan te melden, die nader onderrigt geven kan.

IV. *Distr.* Schoolopz. H. H. DONKER CURTIUS.

HETEREN. De Fransche Kostschool vacant. *Zie Bijdr. van Oct. en Nov.* 1807.

VI. *Distr.* Schoolopz. H. W. VAN WOELDEREN.

DOESBURG. De post van Fransche Kostschoolhouderesse vacant. *Zie Oct.* 1807.

VII. *Distr.* Schoolopz. H. J. THOMASSON.

LAREN. De alhier plaats gehad hebbende vacature werd vervuld. Uit een groot aantal Sollicitanten werden op de Nominatie gebragt: W. VAN OMMEREN, O. JONKERS, J. E. R. BROESTERHUIZEN, H. MEIJERINK en T. DE HAAN, bezittende alle den derden Rang, uit welke, na gehouden examen, waar bij allen veel kunde deden blijken, tot Schoolonderwijzer, Koster en Voorzanger beroepen is, W. VAN OMMEREN.

NEEDE vacant. *Zie October* 1807.

OVERIJSSEL.

I. *Distr.* Schoolopz. C. FRANSEN VAN ECK.

STOKKUM vacant. *Zie Sept.* 1807.

II. *Distr.* Schoolopz. J. H. FLOR.

DE ESCHMARKT vacant. *Zie Nov.* 1807.
DE ROTBEKE vacant. *Zie Nov.* 1807.
KLEIN DRIENE vacant *Zie Dec.* 1807.
BEKKUM vacant. *Zie Dec.* 1807.

III. *Distr.* Schoolopz. G. W. STORK.

REUTUM vacant. *Zie Sept.* 1807.
NORDENRING vacant. *Zie Dec.* 1807.

IV. *Distr.* Schoolopz. J. W. A. MULLER.

OUDLEUSSEN, als mede
HESSUM en REGTEREN vacant. *Zie Maart* 1807.

V. *Distr.* Schoolopz. J. F. SERRURIER.

BRUNNEPE. Aldier is door den Magistraat der Stad *Kampen* tot Schoolonderwijzer aangesteld H. KROESE, hebbende acte van den tweeden rang.

RUI-

RUITENVEEN vacant. *Zie Nov.* 1807.

KAMPEN. Alhier is tot Stads Franschen Kostschoolhouder en Voorzanger bij de Waalsche Gemeente aangesteld 1ste CLASSE, hebbende acte van den eersten rang.

HASSELERDIJK vacant. *Zie Oct.* 1807.

ZUIDEINDE (*van Kamperveen*) en DE ZANDEN, *onder Kamperveen*, beide vacant. *Zie Dec.* 1807.

VI. *Distr.* Schoolopz. W. SANDERS.

JONEN en DWARSGRAFT vacant. *Zie Nov. en Dec.* 1807.

MUGGENBEET. Alhier is het Schoolonderwijs provisioneel opgedragen aan ROELOF BENEMA, op een tractement van 't Land van *f* 50 en eene toelage uit het Schoolfonds van *f* 90.

OSSENZIJL. Alhier is de provisionele waarneming der School opgedragen aan L. H. KUIK.

BLAUWE HAND. Ook hier werd de waarneming der School provisioneel opgedragen aan DERK VAN DER ZIJL.

EMMELOORD *op Schokland*. Door den Heer Landdrost van *Overijssel* is alhier tot Onderwijzer aangesteld JOHANNES DE WIT, tweede Onderwijzer te *Vollenhove*, bezittende den vierden rang.

WETERING blijft als nog vacant, wijl er voor die plaats nog geen geschikt Onderwijzer gevonden is.

Er zijn in dit Gewest of althans in dezen Oord nog geene Onderwijzers genoeg met rang: evenwel het laat zich aanzien, dat er van tijd tot tijd komen zullen, om daardoor ook in ſtaat te zijn de kleinere plaatſen te kunnen voorzien.

VRIESLAND.

I. *Distr.* Schoolopz. J. F. KORFF.

OLDELEMMER vacant. *Zie Oct.* 1806.

BLESDIJKE. De School alhier, welke door het verroepen van A. H. BERSMA naar *Wijnjeterp* was opengevallen, is weder vervuld door de benoeming van H. A. WEERSINGA, bezittende den derden rang

OOSTERZEE. Door vrijwilligen afſtand van H. KLUIVER, is de Onderwijzers-, Kosters- en Voorzangersplaats alhier ledig geworden. Boven eene vrije woning en 6 ſtuivers ſchoolgeld in het ¼ jaar van 30 tot 40 leerlingen, is het tractement, hetwelk tot nu toe ſlechts *f* 100 heeft bedragen, door bewerking van Baljuw, benevens het Gemeentebeſtuur van *Lemſterland* op *f* 200 gebragt, en wordt mogelijk nog met *f* 50 verhoogd De Sollicitanten moeten ten minſte den derden rang bezitten.

III. *Distr.* Schoolopz. H. W. C. A. VISSER.

STAVOREN. De nu vereenigde School vacant. *Zie Febr.* 1808.

DED-

)GUM vacant. *Zie April* 1807.
MELUM vacant. *Zie Aug.* 1807.

Distr. Schoolopz. A. BRUINING.

ENS. Alhier is tot Schoolonderwij-
ngeſteld H. M. REIDSMA, die den der-
ing bezit, en de School te *Staveren*
oneel waarnam.
3AARD. Alhier is tot Schoolonder-
aangeſteld W. HENGST, die den der-
ang bezit, en als Ondermeester te
ingeerde.
le gemelde Onderwijzers, die ieder
le School, welke hij verkregen heeft,
, gaven den 17. Februarij l. l., onder
r van den Schoolopziener van het
t, aan den Baljuw en het Gemeente-
r van *Hennaarderadeel*, benevens Ge-
tteerden uit die onderſcheidene plaat-
oo voldoende blijken van hunne kun-
de onderſcheidene vakken van onder-
dat zij dadelijk, met algemeene ſtem-
voor die onderſcheidene plaatſen, wer-
ngeſteld.
NS is vacant geworden door het over-
van ISAAK JANS, die den post van
londerwijzer aldaar, ſedert het jaar
heeft waargenomen. De School is van
reeden rang, het vast inkomen *f* 107
s, het getal van Scholieren ongeveer
ze betalen 5 ſtuiv. in het $\frac{1}{4}$ jaar.
RLINGEN. De Onderwijzer der Stads

Franſche School, P. L. BLOCQUEVIJZER, heeft, wegens verandering van ſtand, deezen post vrijwillig nedergelegd. De afgaande Onderwijzer genoot een vast inkomen van *f* 250 en *f* 50 huishuur jaarlijks.

MINNERKSGA vacant. *Zie Febr.* 1808.

V. *Distr.* Schoolopz. B. VAN WERMEN.

SCHINGEN vacant. *Zie Dec.* 1806.

GOUTUM. Alhier is in den ouderdom van 84 jaren overleden de Schoolonderwijzer GERRIT VAN WICHEREN, die bijna tot het laatſte toe den Schooldienſt ijverig waarnam. Zijn Kleinzoon bedient thans de School provisioneel. Het jaarlijkſch inkomen bedraagt met de Schoolpenningen ongeveer *f* 180. Het woonhuis en de tuin zijn zeer goed; het ſchoolvertrek is matig.

VI. *Distr.* Schoolopz. J. H. NIEUWOLD.

OOSTERWIERUM vacant. *Zie Dec.* 1807.

GROU vacant. *Zie Dec.* 1807.

VII. *Distr.* Schoolopz. M. MARTENS.

KOLLUM. Op den 10. Febr. l. j. is door Baljuw en Gemeentebeſtuur van *Kollumerland*, benevens Gecommitteerden ter vervulling der Schoolvacature, alhier tot Schoolonderwijzer voor eene der twee Scholen van

den

den hoogſten Rang beroepen H. WOUDAAD te *Aduard*, hebbende acte van den tweeden rang. Gemelde Onderwijzer zal zijnen dienst zoo dra mogelijk, aanvaarden. — De Schoolopziener wenscht, dat Baljuw en Gemeentebeſtuur voorn. gelukkig mogen ſlagen in het vinden of ſtichten van twee geſchikte Schoolgebouwen; waarmede een groote ſtap kan gedaan worden tot verbetering van het Schoolwezen te dezer plaatſe.

LUTKEWOLDE (of AUSBUUR) vacant. *Zie Febr.* 1808.

METSLAWIER. Hier ſtaat de School met Meieerstkomende te vaceren. *Zie Febr.* 1808.

GENUM vacant *Zie Febr.* 1808

FOUDGUM vacant. *Zie Jan.* 1807, *en Febr.* 1808.

HANTUM vacant. *Zie Febr.* 1808.

GRONINGEN.

I. *Distr.* Schoolopz. J. R. VAN ZENDE.

GRONINGEN. De post van Stads Fransch Kostſchoolhouder vacant. *Zie Dec.* 1807.

II. *Distr.* Schoolopz. H. D. GUYOT.

NIEUWBERT vacant. *Zie Sept.* 1807.

GROOTEGAST werd vervuld; daarentegen ſtaan

ADUARD en

NIEZIJL vacant te worden, omtrent een en ander worden nadere berigten te gemoet gezien.

III. *Distr.* Schoolopz. B. TINGA.

KREWERT vacant. *Zie Dec.* 1807.
THESINGE vacant. *Zie Febr.* 1808.

IV. *Distr.* Schoolopz. H. WESTER.

OMMELANDER-WIJK, een gehucht onder *Veendam*. De gewettigde Bijschool alhier vacant. *Zie Junij* 1807.
'T WAAR vacant. *Zie Nov.* 1807.

IV. *Distr.* Schoolopz. Mr. TH. VAN SWINDEREN.

KALKWIJK *of* LULA vacant. *Zie Nov.* 1807.

DRENTHE.

I. *Distr.* Schoolopz. G. SMIT.

RUINERWOLD vacant. *Zie Sept.* 1807.

II. *Distr.* Schoolopz. W. J. KOPPIUS.

GASSELTER-NIEUWVEEN vacant. *Zie Oct.* 1806.

SCHOOLNIEUWS.

HOLLANDS Noordelijk gedeelte.

VI. *Distr.* Schoolopz. C. WERTZ.

Berigt wegens het OPENBARE VERSLAG *van den ſtaat der* Stads Armen-Scholen *te* Amſterdam, *en het afleggen eener proeve van gemaakte vorderingen der Leerlingen, welke die Scholen met een* LOFFELIJK GETUIGSCHRIFT *hebben verlaten. — Gehouden Vrijdag den* 18. *Maart* 1808.

Op Vrijdag den 18. Maart l. l., werd in de Oude Walen Kerk te *Amſterdam*, volgens gewoonte, het JAARLIJKSCH OPENBAAR VERSLAG, wegens den ſtaat dezer STADS ARMEN-SCHOLEN gedaan. De Heer Mr J. M. REMPER, als Voorzitter der Vergadering van CURATOREN, betoogde bij deze gelegenheid, bij wijze van inleiding, „ dat de zorg voor „ de opvoeding der Armen de beste wijze „ is, om weldadig te zijn: tevens aantoo„ nende, hoe zeer onze tijden, te dien aan„ zien, bij vroegere vooruit waren."

Uit het verſlag zelve bleek, dat het getal der *Leerlingen op de 10 Scholen* binnen de

ze Stad en op de Buitenſchole, welke op de Dagſcholen zijn toegelaten, bedroeg 3099, en dat voor de Avondſcholen 852, — dat 721 Leerlingen in het afgeloopen jaar de Scholen hebben verlaten, van welke aan 122 een LOFFELIJK GETUIGSCHRIFT is toegelegd; terwijl 247 Leerlingen, uit hoofde van het weinige gebruik, dat zij van het onderwijs maakten, of om andere redenen, zijn afgeſchreven geworden; en er 837 Leerlingen geplaatst zijn.

Dat, met betrekking tot de Onderwijzers in de Stads Armen-ſcholen, de verdienstelijke *eerſte Leermeester*, in de Schole N°. 2. MEINDERT BOELHOUWER, is overleden, een verlies door CURATOREN, om 's Mans braafheid, kunde en vlijt, door de Leerlingen der Stads Armen-ſcholen, om deszelfs liefderijk en oordeelkundig onderwijs, en vooral door deszelfs nageblevene Weduwe en zes Kinderen, als Echtgenoot en Vader, met regt betreurd, — dat door de gunstige approbatie van H. H. Wethouderen, in plaats van den Overledenen, tot *eerſten Leermeester* is aangeſteld HENDRIK POOLMEIJER, Adſiſtent eerſte Leermeester in de Schole N°. 7; in wiens plaats is aangeſteld geworden PIETER JOFFER, Ondermeester in de School N°. 2. — Dat in Februarij laatstleden is overleden de brave *eerſte Leermeester* in de Schole N°. 7, RIJK VAN WILDERNIS, wien, uit hoofde der toenemende vermindering zijner ligchaams vermogens, reeds ſedert eenen geruimen tijd een *Adſiſtent* was toegevoegd.

Na

In den afloop van het Verſlag, werden door de Leerlingen, die met lof de Scholen verlieten, en in 't bijzonder door hen, die tot Kweekelingen waren aangenomen, onderſcheidene proeven gegeven van derzelver gemaakte vorderingen, zoo in het vaardig als *Kunstmatig Lezen*, de *Rekenkunde*, *Taalkunde*, *Godsdienst* en *Zedekunde* enz., bij alle welke verrigtingen zij blijken gaven, dat niet alleen hun geheugen, maar in 't bijzonder hun verſtand en oordeel waren opgeſcherpt geworden. — Het ondervragen der Leerlingen geſchiedde door den eerſten Leermeester J. G. RIJK VAN DEN BERG, die zulks met veel juistheid verrigtte.

Vervolgens werden aan 31, uit de hoogſte of derde klaſſe, die reeds den gewonen Eereprijs hadden ontvangen, buitengewone Eereprijzen, beſtaande uit Hembden en Kouſen, uitgedeeld; — waarna de volgende 117 verdienſtelijke Leerlingen, ieder met 2 Hembden en 2 paar Kouſen, benevens een LOFPELIJK GETUIGSCHRIFT zijn verëerd en met eene gepaste Aanſpraak en Zegenwensch van den Voorzitter tot de betrachting hunner pligten aangemaand, terwijl aan de Leerlingen *Jan Hendrik Grewe*, thans in het R. C. Jongens Weeshuis opgenomen, in plaats van Hembden en Kouſen, een Boekgeſchenk is gegeven, beſtaande in het Werk van den Heer J. A. UIJLKENS, *Beſchrijving der voornaamſte voortbrengſelen uit de drie Rijken der Natuur, uitgegeven door de Maatſchappij: Tot Nut van 't Algemeen*, met inge-

voegde / platen; en aan *J. C. G. Kaampfraat*, welke zich thans als Kweekeling bevindt in de Kweekschole van Schoolmeesters des *Amsterdamschen eersten Departements* der laatstgenoemde Maatschappij, insgelijks een Boekgeschenk, bestaande uit de *Nederduitsche Spraakkunst* des Heeren WEILANDS, *de Verhandeling over de Nederduitsche Spelling* en *het Woordenboek* van den Heer SIEGENBEEK, alle in groot 8vo.

Eindelijk werd door den braven Jongeling *Hesel Foekes*, uit naam van allen, die ontslagen waren, eene allezins gepaste dankbetuiging gedaan.

Deze onderscheidene verrigtingen werden afgewisseld door *twee*- en *drieſtemmige* Gezangen, uitgevoerd door 77 Leerlingen, zoo jongens als Meisjes.

De vereerende tegenwoordigheid van drie der H H. Wethouderen, van Leden der Vroedschap dezer Stad, alsmede van Commissien uit de onderscheidene Kerkenraden, Armenbesturen, Regenten en Regentessen van Godshuizen en andere liefdadige en nuttige Gestichten, en van een aanzienlijk aantal Toehoorders van beide Kunne, zette de verrigtingen van dezen dag niet weinig luister bij; terwijl de openlijke goedkeuring van alle de Aanschouwers de aangenaamste vooruitzigten oplevert, dat deze Stads Armenscholen, de deelnemende en krachtdadige ondersteuning van Amstels Achtbare Regering en Ingezetenen bij aanhoudendheid zullen ondervinden.

HOL-

HOLLANDS Zuidelijk gedeelte.

M. *Distr.* Schoolopz. N. MISCHAERT.

ROTTERDAM. Den 16. Maart l. l. is alhier het gewone jaarlijkſche Examen gehouden van de Stads Scholen in het voormalige Oudmannenhuis, onder het opzigt en ſtande van den zeer bekwamen en verdienſtelijken Onderwijzer J. VAN DRIEL. De voortreffelijke leerwijs, die in deze Scholen is ingevoerd, de ſtilte, orde en gemakkelijkheid, waarmede alle de bijzondere deelen van het onderwijs alhier geſtadig voortgaan, en de heilzame ſtrekking, welke alle de inrigtingen dezer Scholen hebben, om het denkvermogen der kinderen te ontwikkelen, en hunne harten en zeden te beſchaven, brengen duizendvoudige vruchten voort, die zich ook in het tegenwoordige Schoolonderzoek duidelijk vertoonden. Ongemeen waren de vorderingen, door alle de kinderen in het gemeen ſedert het Schoolexamen van verleden jaar gemaakt. Met verbazing zag en hoorde een ieder, die met de nieuwere leerwijze niet bekend was, hier de kleinſte kinderen, in de lagere klaſſen, overeenkomst en onderſcheid tuſſchen letters en letters aanwijzen, lettergrepen vormen en verſchikken en de kracht der klanken bepalen. En het keurig, kunstmatig lezen der kinderen in de hoogere klaſſen, ook van de moeijelijkſte ſtuksen, in dicht en ondicht, verraste en trof zelfs den meer ervarenen beoordeelaar.

Duidelijk was hieruit, zoo wel als uit hunne juiste verklaring van de woorden, van welke hen tusschen beide de beteekenis werd afgevraagd, alsmede uit de voldoende antwoorden, die er op taal- of rekenkundige voorstellen gegeven werden, te bespeuren, dat de kinderen hier leeren over alles te denken, alles vrij en grondig te onderzoeken. Ook de schriften der kinderen, in hetzelfde boek geschreven, als die, welke bij gelegenheid van het vorige Examen vertoond zijn, deden bij vergelijking hunne groote vorderingen sterk in het oog vallen. Na den afloop van dit onderzoek werden er door den Heer P. J. VAN DEN ENDE, Lid der Commissie van Superintendentie over de Stads Armen en Medebestuurder dezer Stads-Scholen, uit naam van Bestuurderen, een groot aantal welverdiende eereprijzen uitgedeeld, waaronder een en dertig aan kinderen, die van de Scholen ontslagen werden. De Leden der Plaatselijke Schoolcommissie en de Schoolopziener van dit District, ingevolge de vriendelijke uitnoodiging der gemelde Heeren Bestuurderen bij dit onderzoek tegenwoordig, zagen met uitstekend genoegen in deze Scholen het model van welingerigte Volksscholen, die te meer de hartelijkste deelneming van het geheele Vaderland, en van *Rotterdam* in het bijzonder, verdienen, omdat het ware Industriescholen zijn, waarin iederen halven dag telkens slechts de helft der kinderen onderwezen wordt, terwijl de andere helft in af-

dadelijke vertrekken met breijen, ſpinnen of andere nutte handwerken wordt bezig gehouden.

Des avonds van denzelfden dag had het Examen van de Kweekſchool plaats, aan wier hoofd de boyengenoemde waardige VAN DRIEL miede ſtaat. Het aantal der Kweekelingen in dit inſtitut is achttien, die tevens als Ondermeesters in de Stads-Scholen, zoo in dit huis als elders, dienen. In een vorig Examen hadden deze Kweekelingen van hunne dadelijke bedrevenheid, in het geven van onderwijs en het beſturen eener ſchool, proeven gegeven: nu liep het onderzoek over hunne Theoretiſche kundigheden. Doorgaans deed de Onderwijzer VAN DRIEL hun vragen over deze en gene wetenſchappen; tuſſchen beide werden zij ook door den Schoolopziener, daartoe verzocht zijnde, ondervraagd: met dien uitſlag, dat zij allen zich als jongelingen van meer dan gemeene bedrevenheid in de Taalkunde, Geſchiedenis, Aardbeſchrijving en Natuurkunde deden kennen. In de Rekenkunde toonden zij, door proeven op de leijen en op een bord, welke zij niet ſlechts maakten, maar ook duidelijk en grondig betoogden, oordeelkundig onderwezen te zijn. Boven allen muntte in uitgebreide kennis, ſchranderheid van oordeel en eene duidelijke wijze van voordragt uit de tweede Kweekeling in rang, de jongeling HENDRIK SCHOLTEN. CORNELIS RUSTER, reeds met eene Acte van algemeene Toelating als Onderwijzer van den

tweeden rang voorzien, handhaafde oc
eere zijnen welverdienden roem. Onc
overige jongelingen, allen in hunnen
lofwaardig, trokken nog de vlijtige en
onderwezene PIETER HELM, JOHANN
WENTELAAR, CORNELIS VAN DER G.
ADRIANUS VAN DEN BRINK en LOD.
SCHLIMMER, door de eene of ander
dienſte, die in hen uitmuntte, de a
aandacht tot zich. Kortom, het g
Examen gaf goeden grond, om van d
nuttige Inſtitut, met der tijd, eenen l
tigen ſteun voor de groote zaak van he
beterde volksonderwijs te verwachten.
werden aan de verdienſtelijke jongel
door de Heeren Beſtuurderen, bij mond
gemelden Heer VAN DEN ENDE, in een
moedigende aanſpraak den welverdiend
gegeven, en aan ieder een fraai boekgeſ
ter hand geſteld: de verſtgevorderden
vingen een Exemplaar van FABRI's *
boek; andere een van den kleinen F.
andere een van BUIS, *Natuurkundig S*
boek; en die van de laatſte afdeeling ee
CURAS en SCHRÖCK's *Algemeene Geſc*
nis. Aan den achtenswaardigen Onder
VAN DRIEL werd een Exemplaar der
voeringen van UILKENS over de *volmaa*
den van den Schepper in de ſchepſelen
als een bewijs van bijzondere toegen
heid en achting aangeboden. Ook o
gen bij deze gelegenheid de ervarene e
tige Onderwijzers der twee Stads-Sc
buiten dit huis, welke reeds vroeger

geëxamineerd, ieder een Exemplaar van NIEMEIJERS werk *over de Opvoeding*, met welverdienden lof, ten geſchenke. De plegtigheid werd met aanſpraken aan en van den Schoolopziener, de Plaatſelijke Schoolcommiſſie, de Onderwijzers en de Kweekelingen beſloten: bij welke gelegenheid de Schoolopziener aan den zoo voorbeeldig en nuttig werkzamen VAN DRIEL een bewijs zijner achting voor deszelfs talenten en waarde meende te moeten geven, door te zijnen behoeve over een gedeelte der penningen te beſchikken, hem door *Zijne Excellentie den Minister van Binnenlandſche Zaken* aangewezen, om bij voorkomende gelegenheden uitſtekende en verdienſtelijke Onderwijzers te vereeren en aan te moedigen, hem met dat inzigt een Exemplaar van FABRI's *Handboek der Aardrijkskunde* ter hand ſtellende. Men eindigt dit berigt, waarin alles naar waarheid, eenvoudig en zonder alle grootſpraak is gegeven, met den wensch, dat eene zoo nuttige ſtichting als deze niet ſlechts lang ſtand houden en bloeijen, maar ook in alle gewesten en plaatſen van dit Koningrijk eenen edelen naijver moge opwekken, om een dergelijk nut overal te doen ſtand grijpen.

OUD BEIJERLAND. Den 15. Maart l. l. beleefden de leerlingen der tweede openbare School alhier een' plegtigen dag, waarin alle weldenkende ingezetenen hartelijk deel namen. Het Departement *Oud Beijerland* der verdienſtelijke Maatſchappij: *Tot Nut van 't Algemeen*, verlangende in zijnen kring de

groote zaak der Schoolverbetering te helpen bevorderen, had edelmoedig beſloten een aantal boekgeſchenkjes aan de braafſte en naarſtigſte leerlingen dezer School, na een openlijk onderzoek, uit te deelen; en hiertoe was deze dag vastgeſteld. Ten twee ure geleidde de lofwaardige Onderwijzer NICOLAAS VAN BAARLE, zijne leerlingen in de kerk, die kort daarop met een aanzienlijk getal aanſchouweren, zoo leden van het Departement als andere, vervuld was. Na dat de Schoolopziener van het District, het Plaatſelijke Toevoorzigt over de Scholen alhier en de Beſtuurders van het Departement waren binnen getreden, opende de Wel Eerw. Heer C. L. VAN DEN BROEK, jongſte Leeraar der Hervormde Gemeente en lid van gezegde Toevoorzigt en Beſtuur, de plegtigheid met eene zeer gepaste aanſpraak aan de Beſtuurders en Leden des Departements, aan de kinderen en aan de zamengevloeide menigte. Daarop begon de Onderwijzer zijn onderzoek, hetwelk wel eenvoudig, maar niet te min oordeelkundig en zoo was ingerigt, dat iedereen, door de gemaakte vorderingen en de geſchiktheid der leerlingen, van de juistheid en het doelmatige van des Meesters onderwijs ten volle overtuigd werd. Er was in de laagſte klaſſe een goed aantal kinderen, die in de kennis en vergelijking der letteren, en het vormen van lettergrepen en woorden, wel geoefend waren. In de middelſte klaſſe lazen vele leerlingen duidelijk en met een' natuurlijken toon. In de hoog-

ſte

de klasse was de oefening in het kunstmatig lezen met zeer goed gevolg voortgezet. Nog gaven de leerlingen der twee hoogere klassen, zoo door het beantwoorden van verscheidene vragen, als door het maken van verbuigingen en vervoegingen, en het verbeteren van een door den Heer VAN DEN BROEK op een bord geschreven gebrekkelijk opstel, proeven van hunne goede vorderingen in de kennis der Nederduitsche taal. Ook was de rekenkunde niet vergeten: de meeste leerlingen maakten de hun opgegevene sommen zeer goed, en eenige verklaarden de eerste beginselen der Rekenkunde vrij duidelijk op een bord. Eindelijk bleek het uit eenige weinige proeven, welke de tijd niet toeliet voort te zetten, dat verscheidene kinderen ook in de Aardrijkskunde met vrucht onderwezen waren. Gedurende dit onderzoek hadden de schriften der kinderen, die over het geheel uitmuntend fraai mogten genoemd worden, in de kerk ten toon gehangen. Na den zoo gunstigen afloop van het Examen, deelde de Heer V. D. B., uit naam des bovengemelden Departements, de toegedachte boekgeschenken uit, zoo wel aan den Onderwijzer, als aan de kinderen, die in het algemeen door hun goed gedrag in de school, en door hunne hier betoonde bescheidene vrijmoedigheid, aller lof verworven hadden. Doch onder dezelve muntten bijzonder uit, in de eerste klasse, *Paulus Weda*, *Arie v. Eldijk*, *Jan v. Beek*, *Willem Hoogewerf*, *Trijntje Niemandsverdriet*,

Sara Hoogenboom, *Emmetje Hoogewerff*, *Jakob Emaus*, *Jan Schelling*, *Aart van der Geer*, *Jannetje de Reus*, *Rositte Chenau* en *Ingena Bloodshoofd*; in de tweede klasse: *Jan v. Driel*, *Jan Hannik*, *Jan Schutter*, *Stephanus Mante*, *Johanna de Koning*, *Bastiaan Brushart*, *Hendrik Smit* en *Bastiaan Groenenboer*; eindelijk in de derde klasse: *Dirk van Eldijk*, *Neeltje Hoogewerff*, *Sara v. d. Berg* en *M. Hollemans*. Nadat een der Onderwijzer VAN BAARLE en een der leerlingen voor de hun toegedeelde geschenken gepaste dankbetuigingen hadden gedaan, bedankte de Schoolopziener het Departement voor deszelfs milde bijdrage tot uitbreiding van het nut der schoolverbetering, en het Toezigt over de Scholen voor deszelfs aanhoudenden lofwaardigen ijver, stelde den achtenswaardigen v. BAARLE, te zijner aanmoediging, uit naam van Zijne Exc. den Minister van Binnenlandsche Zaken, het eerste deel van het *Handboek voor Onderwijzers* ter hand, en spoorde in eene korte aanspraak de kinderen aan, om in hunne lofwaardige naarstigheid te volharden. Waarna de geheele plegtigheid met het opheffen van een Evangelisch Gezang, uit de verzameling bij de Hervormde Kerk in gebruik, besloten werd, gelijk zij begonnen was.

De Schoolopziener geeft van deze plegtigheid een zoo uitvoerig berigt, om door dit loffelijke voorbeeld, het eerste van een openlijk Examen, gedurende zijn Opzienerschap, op het platte Land in zijn District, andere

On-

Onderwijzers, Gemeentebeſturen en Kindervrienden tot navolging op te wekken.

GELDERLAND.

IV. *Distr.* Schoolopz. H. H. DONKER CURTIUS.

ARNHEM. Alhier is, ſedert eenigen tijd, een nieuw Onderwijzers-Gezelſchap opgerigt onder het opzigt en beſtuur van N. VAN CALLEGOED, Stads Schrijf en Rekenmeester. Het beſtaat uit de volgende Leden: T. VAN DEN BROEK, Bijzonder Onderwijzer der tweede klaſſe binnen deze Stad; KORSTAPEL, openbaar Onderwijzer te *Rhede*; OOSTENDORP, te *Lathum*; JACOBS, te *Heteren*; HAMERS, te *Heelſum*; PENRAAD, te *Gent*, en BRINKHOFF, Ondermeester te *Elkom*. De werkzaamheden bepalen zich voorerst nog tot de Taalkunde. Het Gezelſchap vergadert om de 14 dagen. De Onderwijzer CALLEGOED ziet op elke bijeenkomst na, wat er, in de laatstverloopene veertien dagen gewerkt is, verbetert het gebrekkige, neemt daaruit aanleiding tot onderrigt, bepaalt het werk voor de volgende veertien dagen, en geeft aan elk zoodanig boek of boeken ter lezing mede, als ter vorming van Onderwijzers dienſtig zijn. Voor eenige weken woonde de Schoolopziener van het Diſtrict de vergadering van dit Gezelſchap met groot genoegen bij, daar de Onderwijzer CALLEGOED zijne geſchiktheid ter opleiding

ook van Onderwijzers; en de overige leden hunne weetgierigheid en ijver op eene aangename wijze betoonden. Bij die gelegenheid werd door den Schoolopziener aan het Gezelschap een exemplaar van J. SCHELTEMA'S *Staatkundig Nederland*, en aanwijzing gedaan van de wijze, waarop men zich van de daarbij gevoegde Biografische Kaart bedient. Met grond mag men hopen, dat de werkzaamheden van dit Gezelschap wat goeds voor het Schoolwezen zullen opleveren.

VII. *Distr.* Schoolopz. H. J. THOMASSEN.

VERWOLDE. De Hoog-Welgeboren Heer A. P. R. C. VAN DER BORCH, Heer dezer Heerlijkheid, heeft het bouwen van eene geheel nieuwe School, met al het noodige tot een geschikt onderwijs naar de verbeterde methode, bezorgd, en de Schoolonderwijzer T. HAARMAN heeft reeds een begin met het onderwijs in dezelve gemaakt, waardoor aan een groot aantal kinderen de lang gewenschte gelegenheid gegeven is, om in plaats van in benaauwde vertrekken of gebrekkige Bijscholen, nu in een ruim en luchtig gebouw, door een bekwaam Meester onderwezen te worden.

LAREN. Door Marken-Rigter en Geërfdens der gecombineerde Marken van *Verwolde*, *Laren* en *Oolde*, is het Schoolgebouw alhier zeer aanmerkelijk verbeterd, en thans in eene uitmuntend goede orde gebragt.

VRIES.

VRIESLAND.

I. *Distr.* Schoolopz. J. F. KORFF.

Schoon wel eenige Onderwijzers in dit District, uit hoofde hunner nabijheid bij het *Heerenveen*, deel genomen hebben in het, aldaar gevestigd en tot het *tweede* District behoorend, Onderwijzers-Gezelschap, schoon daarenboven ook de Opziener van dit District den inhoud en bedoeling van Art. 4 der Instructie voor de Schoolopzieners niet uit het oog verloren heeft: zoo bestond er nogtans tot nu toe in hetzelve geen afzonderlijk en door genoegzame bepalingen geregeld Schoolonderwijzers-Gezelschap. Thans echter is zoodanig een Gezelschap in het eerste Schooldistrict opgerigt en bestaat uit de volgende Leden: G. LAMBERTS, K. PIERS, T. R. DE BOER, H. A. WEERSINGA, J. TOPPES, R. PIETERS, B. W. HAANSTRA, H. J. PONTSMA, K. LIJKELS, Onderwijzers te *Oudeberkoop*, *Makkinga*, *Steggerden*, *Blesdijke*, *Donkerbroek*, *Idsert*, *Nieuwehoorne*, *Elsloo*, *Vinkega*, en 3 Kweekelingen voor den Schooldienst, namelijk R. N. BRUINSMA van *Nieuwehorne*, P. JONKERS en G. KARSTEN beide van *Makkinga*. Dit Gezelschap zal ten minste eens in de maand te *Oudeberkoop* bij elkanderen komen en onder toezigt van den Schoolopziener naar den leiddraad van daartoe geschikte boeken zich oefenen in Taal-, Onderwijs-, Reken- en Aardrijkskunde, terwijl ook nu en dan de beantwoor-

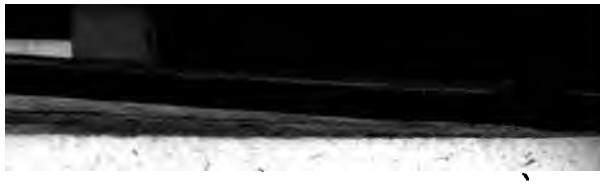

ding van nuttige en op het Schoolwezen betrekkelijke vragen, een gedeelte van den werkkring zal uitmaken.

VII. *Distr.* Schoolopz. M. MARTENS.

KOLLUM. Alhier werd het vast Tractement van den Schoolonderwijzer met een jaarlijksch toevoegsel van *f* 50 vermeerderd.

NABERIGTEN.

HOLLANDS Zuidelijk gedeelte.

II. *Distr.* Schoolopz. J. WELDIJK.

BODEGRAVEN. De Ondermeestersplaats alhier vacant zijnde, worden zij, die ter vervulling van dezelve genegen zijn, verzocht voor 20 April zich in persoon te adressëren bij den Heer STOOP, President van het Gemeente-Bestuur aldaar. Er wordt gevorderd, dat zij den tweeden of derden rang hebben en met de tegenwoordige leerwijze bekend zijn.

ZEELAND.

II. *Distr.* Schoolopz. A. VAN DEINSE.

MIDDELBURG. Alhier staat, door het verzocht en bekomen honorabel ontslag van den Stads Franschen Kostschoolhouder, die post met 1 Augustus aanstaande te vaceren. Men verwacht deswegens de nadere berigten.

BIJDRAGEN

BETREKKELIJK DEN

STAAT

EN DE

VERBETERING

VAN HET

SCHOOLWEZEN

IN HET

KONINGRIJK HOLLAND.

VIII. DEEL IV. STUK.

(*April* 1808.)

*

Te LEYDEN bij

D. DU MORTIER EN ZOON.

M D C C C V I I I.

ding van nuttige en op het Schoolwezen betrekkelijke vragen, een gedeelte van den werkkring zal uitmaken.

VII. *Distr.* Schoolopz. M. MARTENS.

KOLLUM. Alhier werd het vast Tractement van den Schoolonderwijzer met een jaarlijksch toevoegsel van *f* 50 vermeerderd.

NABERIGTEN.

HOLLANDS Zuidelijk gedeelte.

II. *Distr.* Schoolopz. J. WELDIJK.

BODEGRAVEN. De Ondermeestersplaats alhier vacant zijnde, worden zij, die ter vervulling van dezelve genegen zijn, verzocht voor 20 April zich in persoon te adresseren bij den Heer STOOP, President van het Gemeente-Bestuur aldaar. Er wordt gevorderd, dat zij den tweeden of derden rang hebben en met de tegenwoordige leerwijze bekend zijn.

ZEELAND.

II. *Distr.* Schoolopz. A. VAN DEINSE.

MIDDELBURG. Alhier staat, door het verzocht en bekomen honorabel ontslag van den Stads Franschen Kostschoolhouder, die post met 1 Augustus aanstaande te vacaren. Men verwacht deswegens de nadere berigten.

BIJDRAGEN

BETREKKELIJK DEN

STAAT

EN DE

VERBETERING

VAN HET

SCHOOLWEZEN

IN HET

KONINGRIJK HOLLAND.

VIII. DEEL IV. STUK.

(*April* 1808.)

*

Te LEYDEN bij

D. DU MORTIER EN ZOON.

M D C C C V I I I.

SCHOOLVERORDENINGEN.

BIJZONDERE SCHOOLORDE,

in overeenſtemming met de Algemeene, ingevolge Art. 21 van het Reglement voor het Lager Schoolwezen en Onderwijs, als mede Art. 23 van het Huishoudelijk Schoolreglement voor het Departement Holland, *bepaald en vastgeſteld voor eenige Scholen van het 7. Diſtrict in het* Noordelijk gedeelte *van hetzelve.*

Uitbreiding van de Algemeene Schoolorde, en wel van Art. 1 en 16.

Art. 1. Van de bepalingen op de School- en vacantietijden zal in geenen deele mogen

worden afgegaan buiten voorkennis en goe
keuring van den Schoolopziener, of van l
plaatselijk Opzigt. Ook zal daar, waar ee
vroegere verpligting op den Onderwijzer la
tot het houden van Avondschool, dit n
mogen worden nagelaten of verzuimd, m
worden veeleer ook anderen opgewekt
daarop bedacht te zijn; de regeling daar
zal door den Schoolopziener of het Plaat
lijk Toevoorzigt met den Onderwijzer
schieden; en wordt te dezer gelegenh
eens vooral gezegd, dat alle plaatsel
voorschriften eener vroegere Schoolmeest
Instructie, welke tegen de algemeene Sch
wetten mitsgaders de daarop gegronde
ordeningen, speciaal de algemeene en
bijzondere Schoolorde, niet strijden, zu
behooren in acht genomen te worden.

Art. 2. Waar een tijdelijke Schoold
van slechts eenige maanden in het jaa
staat, zal nevens andere voorzieningen,
tegen in het werk gesteld wordende
de Onderwijzer zelve zijn best doen c
gewoonte veranderd te krijgen; en,
onafgebroken schoolhouden van zij
het geheele jaar door, op dagen daar
schikt, aandringen op een aanhoudend
gaan, en dit op alle gepaste wijze
digen. — Waar, en zoo lang die g
blijft bestaan, vallen de jaarlijksche
tijden weg, en zal er gedurende
dat de kinderen opkomen, alle d
de week, uitgenomen alleen Zon-

dagen, of die, waarover door den Schoolopziener of het Plaatselijk Opzigt anders beschikt wordt, steeds tweemaal worden school gehouden.

Van Art. 2.

Art. 3. Waar de Schoolonderwijzer tevelijk Huisonderwijzer is, zal hij zorg dragen, dat door het geven van buitenlessen de tijd en de manier van het schoolonderwijs niet verkort, of daaraan eenige afbreuk gedaan worde.

Art. 4. Ook waar hij den post van Nooder ter begrafenis en Lijkbezorger bedient, zal hij het werk, daartoe betrekkelijk, buiten schooltijd doen, en anders daartoe eerst verlof moeten bekomen hebben van zijn Plaatselijk Toezigt, hetwelk hem dat niet zal verleenen dan in gevallen van onvermijdelijke noodzakelijkheid. In het algemeen zal den Onderwijzer, om gewigtige redenen den een of anderen schooltijd moetende verzuimen, aan het over zijne School gesteld opzigt kennis geven, hetwelk hem zulks eerst zal moeten toestaan, al ware het ook dat hij zijne School intusschen behoorlijk liet waarnemen; welk laatste altijd eene vaste bepaling blijft, wanneer de Meester zelf in de noodzakelijke en geoorloofde gevallen in zijne School niet aanwezig zijn kan; waar niemand bijzonder gemagtigd is tot plaatselijk toezigt, zal, bij afwezigheid van den

Schoolopziener, een Lid van het Gemeente-Beſtuur wel deszelfs plaats met betrekking tot dit artikel in het oordeelen en geven van verlof daar het noodig is, gelieven te vervullen, en wordt in dat geval de Meester daarheen verwezen.

Van Art. 3.

Art. 5. Omtrent het naar buiten gaan der ſcholieren zal de Onderwijzer zorgen dat dit niet te dikwijls in eenen ſchooltijd door hetzelfde kind geſchiede, en dat zoo veel mogelijk één voor één ga. De Meester zorgt mede dat geen kind, gedurende den ſchooltijd, onder eenig voorwendſel op ſtraat of op den weg kome, noch ook op eenigerhande wijze, door huishoudelijke dienſten, het doen van boodſchappen, of iets dergelijks, van het onderwijs worde afgetrokken of daarin verhinderd.

Art. 6. De Onderwijzer draagt zorg, dat de kinderen den ganſchen ſchooltijd tot het einde toe ter ſchole blijven; evenwel billijk onderſcheid makende omtrent zulken, die om verren afſtand van woonplaats, des namiddags, in den wintertijd, een half uur vroeger dienen heen te gaan; waar, buiten zoodanig geval, de verkeerde gewoonte beſtaat, dat ſommige kinderen, vooral des namiddags, de ſchool vóór den bepaalden tijd verlaten, zal de Meester alles doen om dit misbruik te weren, en althans zeker geene kin-

kinderen vroeger laten gaan dan van wiet ouders hem de begeerte daartoe zal gebleken zijn; terwijl hij dan nog van zulke ſcholieren, die dat zonder gewigtige redenen en te meermalen doen, aanteekening zal houden op de lijst van te vroeg heengaande, en voorts daaromtrent doen, zoo als in de Schoolwetten nader zal bepaald worden.

Art. 7. Dewijl ſtilte en aandacht op de School behooren te heerſchen, zal de Onderwijzer tot dat einde over het algemeen, en zonder ſpeciale permisſie, geene kinderen op zijne School nemen beneden de 6 jaren oud, maar die aan kleine Schooltjes overlaten, zorgende de Gemeente-Beſturen, op advis van den Schoolopziener van het Diſtrict, dat er allerwege zulke Schooltjes, daar een eerst onderwijs in het ſpellen en lezen gegeven wordt, voorhanden zijn, om zeer kleine kinderen op te nemen, en daardoor de gewone Scholen van dezen te ontheffen, onder bepaling nogtans, dat geene kinderen langer dan tot hun 6 jaar daarop zullen mogen ſchool gaan. — Vergel. *Departem. Huishoudel. Reglem.* Art. 10 *c.*

Art. 8. Verder zullen de kinderen zoo geplaatst worden, dat zij elkander niet hinderen, en in hunne bezigheden ſtoren; terwijl eene regelmatige ſchoolwerkzaamheid zal in acht genomen worden. Ook zullen de kinderen gedurende het onderwijs op hunne plaatſen blijven, terwijl de Onderwijzer zich te midden van hen zal bevinden; en

wordt hier mede het zoo genoemd opz
aan den lesſenaar, of het geſtoelte des
ters uitdrukkelijk verboden.

Art. 9. Voorts zal de Onderwijzer
goede orde te houden, gebruik maker
alle gepaste middelen, en inzonderheid
bedienen van een eer- en ſchandbord, a
ook wel gezegd een wit en zwart l
waar in hij het noodige opteekent; zo
in de ſchoolwetten mede zal gezegd wo

Art. 10. Ter bevordering van een
zaam, zedig en beleefd gedrag, op ſtr
bij den weg, zal de Onderwijzer telke
het uitgaan der ſchool tot een geſchil
ordelijk naar huis gaan vermanen: h
zijne ſcholieren bij klasſis gedeelten,
voor één, naar rang van zitplaats, me
hoorlijken eerbied voor zich doen heen
daarop zal hij zich naar buiten beg
om zoo veel hij kan, een wakend o
houden, en kennis te nemen van der
gedrag, de ſchuldigen bij het weder ſc
komen met zoodanige middelen ſtraff
als de ſchoolwetten nader zullen voor
ven.

Van Art. 4.

Art. 11. Waar de Onderwijzer
Ondermeester heeft, is en blijft hij no
zelve verantwoordelijk voor zijne ſcho
het onderwijs op dezelve, mitsgade
de perſoonlijke waarneming van alle d

zuiks te deelen van zijn schoolambt, ook zal de Onderwijzer bij het nemen van eenen Ondermeester of tweeden Meester voor een afzonderlijk vak van onderwijs, bedacht zijn op het algemeen Reglement Art 4, (vorderende eene algemeene toelating van den zoodanigen als Onderwijzer;) en in het geheel bij het nemen van eenen Ondermeester, of het stellen van iemand, die de functien daar van waarneemt, schoon niet vallende in het zoo evengemeld 4. Artikel, voldoen aan het 9. Art. van het Departementaal Huishoudelijk Reglement (bepalende dat zulk een vooraf voor den District-Schoolopziener zal moeten verschijnen, om goedgekeurd te worden.)

Van Art. 5.

Art. 12. Het aannemen van nieuwe leerlingen zal, waar dit niet wel wachten kan tot een tijd van examen, met voorkennis en goedkeuring van den Schoolopziener of het Plaatselijk Toeverzigt, om het vierendeeljaars geschieden; en zal de Onderwijzer van de alzoo tusschentijds aangekomen scholieren, den tijd wanneer, op zijne naamlijst, die hij bij het examen overgeeft, aanteekenen.

Van Art. 6.

Art. 13. De Onderwijzer zal verpligt zijn alle schoolgereedschappen bij het begin van

elken ſchooltijd in gereedheid te hebben, zullen de voorſchriften die gebruikt moe worden, als dan klaar liggen, gelijk ook pennen, vooraf behoorlijk vermaakt, zul moeten zijn weder te vinden ter plaatſe, d elk kind gewoon is dezelve bij zijne ove ſchoolbehoeften weg te bergen, of zu worden nedergelegd op eene algemeene d toe beſtemde plaats, daar de leerlingen zelve kunnen halen, of ook nog met voorſchriften worden rondgedeeld, naar ei van omſtandigheden.

Art. 14. De Onderwijzer zal maken allen tijde eene volledige lijst te hebben zijne leerlingen, ingerigt naar de onderſc den klaſſen of afdeelingen; deze lijst zal den aanvang van elken ſchooltijd worden gelezen, een teeken geſteld bij de namen als dan afwezigen, die naar bevind van ken, nader zullen onderſcheiden worde die te laat zijn ſchool gekomen, of gel zijn weggebleven, en als zoodanig wor opgeſchreven.

Art. 15. Elk leerling zal eene gep bergplaats hebben voor zijne ſchoolbeh ten, zullende ieders boeken en ſchriften zijn naam geteekend zijn, terwijl elk, geantwoord te hebben op het hooren le van zijn naam, met het minst gedru naar die plaats zal heen gaan, om dez te halen, en daar mede terſtond naar z zitplaats zal wederkeeren. De leijen zu zoo geteekend of gemerkt zijn, dat elk

zijne dadelijk kan kennen, en op eene algemeene bergplaats gelegd, zullen dezelve voor de Cijferaars, gelijk ook de voorschriften voor de Schrijvers, onder het oplezen van de naamlijst, vóór elk op zijne plaats, door den opperſten van zijne klaſſe of afdeeling, met de meest mogelijke ſtilte worden nedergelegd. — Bij het uitgaan uit de School gaat elk in zijne orde zijne lei vooraf brengen daar die behoort, en zijne overige Schoolbehoeften netjes wegbergen op de daartoe beſtemde plaats.

Art. 16. Bij den aanvang van de School geeft de Onderwijzer een teeken tot het doen van zoodanig gebed, als hem door den Schoolopziener of zelven of door middel van het Plaatſelijk Toevoorzigt, zal worden voorgeſchreven, welk gebed aan den Meester wordt overgelaten om, of zelf te doen, of naar omſtandigheden door een zijner ſcholieren te laten doen, mits zorgende in allen gevalle, dat dit op eene eerbiedige wijze geſchiede. Hetgeen omtrent het gebed is, zal hij ook in acht nemen omtrent de dankzegging, met welke elke ſchooltijd zal worden geſloten, mede ingerigt naar een voorſchrift, op die zelfde wijze als omtrent het gebed gezegd is, aan hem te geven. — De Onderwijzer, bij het openen en ſluiten van den ſchooltijd ook iets toepaſſelijks willende doen zingen, zal met den Schoolopziener of het Plaatſelijk Toevoorzigt daarover raadplegen, als ook over de wijze, waarop de

avondſchool mede zoude kunnen worden ir
gerigt, om aan des begeerenden onderrigt i
de Zangkunde te geven.

Van Art. 7.

Art. 17. De drie klasſen van leerlinge
kunnen naar eisch van omſtandigheden i
mindere afdeelingen geſplitst worden, doc
zal men die onderdeelen niet te zeer verm
nigvuldigen, om niet te veel omſlagtighei
in het onderwijs te brengen, alzoo iede
klasſe of afdeeling binnen elken ſchooltij
moet onderwezen worden, zoo dat geen kin
immer uit de ſchool ga, zonder nevens all
de anderen voldoend onderwijs ontvange
te hebben.

De drie klasſen, afgezonderd van elka
der zittende, en in elk de jongens en
meisjes zoo veel mogelijk van een geſche
den, zullen die der eerſte of laagſte klas
geplaatst worden op banken, en die der twe
overigen aan tafels. — De zitplaatſen zu
len allen genommerd zijn, en in elke klas
of afdeeling met (1) beginnen, opdat te
ſtond de rang der zitting blijke. De plaa
ſing en verſchikking van elken leerling, bli
vende hij nogtans in zijne klasſe of afde
ling, (zie Art. 13 der algem. Schoolorde
regelt de Onderwijzer op bekwame tijde
naar verdienſten.

Va

Van Art. 8.

Art 18. In iedere klasse of afdeeling zullen door alle de leerlingen, daartoe behoorende, dezelfde boekjes gebruikt, dezelfde lessen geleerd, en hetzelfde werk verrigt worden. — De Meester, zullende de leerlingen van dezelfde klasse of afdeeling gezamenlijk onderwijzen, kondigt zijn voornemen aan, plaatst zich te midden van dezelve, en laat bij beurten, dan den eenen, dan den anderen, zijn onderwijs ontvangen, en verzekert zich van de deelnemende aandacht der overigen, door een anderen de les te laten opvatten daar een vorige gebleven was, en door ondervraging buiten vaste orde. En opdat, terwijl de eene klasse of afdeeling onderwezen wordt, de anderen niet ledig mogen zijn, en daardoor nogtans geene verwarring ontsta, worden de schoolwerkzaamheden zoo ingerigt, dat de bezigheden der scholieren uit elkander loopen, en terwijl de eene klasse of afdeeling overluid onderwezen wordt, zullen de overige stille bezigheden hebben van nazien, toeluisteren, voorbereiding voor hunne volgende taak, schrijven, cijferen als anderzins.

Van Art. 9.

Art. 19. De verschillende gedeelten van het onderwijs voor de drie onderscheidene klassen zijn de volgende, en worden dus verdeeld:

De eerſte of laagſte klaſſe leert de letters en derzelver zamenvoeging tot lettergrepen en woorden, gelijk mede het uitſpreken der enkelde en zamengeſtelde getallen, en een weinig uit het hoofd rekenen; ook wordt in deze klaſſe een begin gemaakt met lezen. — De tweede klaſſe oefent zich verder in het lezen en uit het hoofd rekenen, leert ſchrijven, benevens de grondbeginſelen der Nederduitſche ſpraakkunst. De derde klaſſe leert juist, met in achtneming van zin- en ſcheidteekens, en met een natuurlijken toonval, lezen, volmaakt zich in het ſchrijven en cijferen, leert opſtellen maken van brieven, rekeningen, kwitantien, asſignatien, wisſelbrieven, obligatien en dergelijke, in het gemeene leven en in den handel te pas komende, dingen, krijgt eenig denkbeeld van goed boekhouden, wordt verder geoefend in de gronden der Nederduitſche taal, en, waar zulks gevoegelijk bij de meest gevorderden geſchieden kan, ook (doch dit niet dan na ingenomen advis van den Schoolopziener) in de beginſelen van Aardrijks- en Natuurkunde, Vaderlandſche en andere geſchiedenis.

Art. 20. De Meester zal zich tot het onderwijs, behalve van Leer- en Leesboekjes, ook bedienen van een zwart bord, en daarop, aan de eerſte klaſſe, de letters en getalmerken en de zamenvoeging van lettergrepen en woorden leeren, en ook de andere klaſſe daarop voorſpellen, voorlezen, voorſchrij-

ſchrijven, voorrekenen, onder eene minzame en bevattelijke redengeving van alles, beginnende met het ligtſte, en niet tot moeijelijker overgaande, dan na dat het voorgaande genoegzaam begrepen is en gekend wordt. De Onderwijzer zal zich ſteeds ten rigtſnoer en doel voorſtellen, wat Art. 22 van het Algemeen Schoolreglement gezegd wordt, namelijk dit: „ Alle ſchoolonderwijs zal zoodanig moeten worden ingerigt, dat onder het aanleeren van gepaste en nuttige kundigheden de verſtandelijke vermogens der kinderen ontwikkeld, en zij zelve opgeleid worden tot alle maatſchappelijke en christelijke deugden. "

Art. 21. Hiertoe zal ook noodig zijn eene goede keus van leer- en leesboeken, waaromtrent de Onderwijzer zal in acht nemen geene andere te gebruiken dan gewettigden, overeenkomſtig het Algem. Reglem. Art. 25, en zal hij over de geſchiktſten voor zijne School, en het onderwijs, daarop te geven, met den Schoolopziener of die Plaatſelijk Toezigt houden, ſpreken, gelijk hij ook daarmede zal raadplegen over eene goede keuze van ſchrijf-exempels, welke niet alleen een goed voorbeeld van ſchrift behooren te bevatten, maar ook, wat den inhoud belangt, verſtaanbaar, nuttig en belangrijk voor de kinderen zullen moeten zijn, en tevens vrij van taalfouten.

Art. 22. Terwijl het leerſtellig onderwijs van eenig Kerkgenootſchap op de School

niet komen mag, zal de Meester nogtans niet in gebreke blijven, om de algemeene beginſelen van godsdienst en deugd aan zijne ſcholieren in te prenten, daartoe ook van zedelijke verhalen, zoo gewijde als ongewijde, gebruik makende, met gepaste redewisſeling daarover, zijnde ook de Christelijke zedekunde in hare eerſte gronden een wezenlijk vak van het Schoolonderwijs. — De Meester wordt hierbij herinnerd aan de aanſchrijving van den Minister van Binnenlandſche Zaken van 25 September 1806, waarbij alle Schoolonderwijzers worden aangemaand, om op aanvrage van eenig Kerkgenootſchap, daartoe geſchiedende, eene lijst te geven van de ſcholieren, tot dat Kerkgenootſchap behoorende, en die lijst van half jaar tot half jaar aan te vullen, verder alle toezigt en zorg te dragen, dat hunne ſcholieren een naarſtig gebruik maken van de Katechizatien te hunnen behoeve aangelegd, en voor het overige aan Kerkenraden en andere Kerkelijke Perſonen toe te laten, om zich (op de School zelve) naar dit een en ander van tijd tot tijd te komen informeren.

Van Art. 10.

Art. 23. Bijzonder op Scholen daar de leerlingen talrijk zijn, en de omſtandigheden het niet toelaten eenen Ondermeester te ſtellen, zal de Onderwijzer zich bedienen

van

ten meest gevorderde leerlingen, om aan minst gevorderden onderwijs te geven, ten einde alzoo de gelijktijdige onderrigting en bezigheid van alle zijne ſcholieren te meer te bevorderen. Hierbij zal de meester zorgen, dat de meest mogelijke ſtilte worde in acht genomen; verder zal hij dat onderwijs naauwkeurig gadeſlaan, en toezien dat dat wel ingerigt zij, blijvende hij niet te min verpligt, om tevens in perſoon te onderwijzen, als ſtrekkende deze maatregel alleen, om hem, waar, en zoo veel de omſtandigheden dat verderen, behulpzaam te zijn in zijn werk; voorts zal hij geene leerlingen eenige ſtraffen laten uitoefenen, noch ook zonder zijne voorkennis belooning laten uitdeelen; zelfs zal hij waken tegen alle willekeurigheid en verongelijking, onbetamelijke bejegening en harde behandeling, en ſcholieren, die zich daar aan ſchuldig maken, voor eenigen tijd van de eer van dat onderwijs geven doen verſtoken blijven.

Van Art. 11.

Art. 24. Het zindelijk wel gewasſchen en gereinigd ter ſchool komen van de kinderen, waarop de Meester zal acht geven, zal mede eene reden van bevordering voor hen zijn. — Voorts zorgt de Onderwijzer op alle mogelijke wijze voor de gezondheid der ſcholieren, en weert allen die met vieze ongemakken bezet zijn, of eenige beſmetting zouden kunnen veroorzaken, daarover nogtans

eerst ſprekende met die toezigt over de ſchool houden; ook ziet hij toe, dat de leerlingen die ſchrijven, regt opzitten, zoo dat zij nooit met de borst of het voorlijf op de tafel leunen, of op zijde hangen; in het geheel draagt hij zorg, dat alle aangenomen kwade gewoonten in houding en voorkomen, mitsgaders onreine en onmanierlijke dingen te keer gegaan worden, terwijl ook geene ſnoeperijen, hoe genoemd, op ſchool zullen gedoogd worden.

Art. 25. Geene dwang of ſtraffmiddelen zullen dan ook gebezigd worden, die der gezondheid of ligchaamsvorming nadeelig kunnen zijn, maar veel meer zal het zedelijk gevoel der kinderen worden opgewekt, en eene betamelijke eerzucht bij hen aangevuurd. In het bijzonder zal de Onderwijzer noch ſtok, noch plak, noch iets dergelijks, op de ſchool mogen gebruiken, maar, is het ongelukkig noodig, ligchamelijke ſtraf te oefenen, zal hij daarover met het Schoolopzigt te zijner plaatſe raadplegen, en anders, gelijk ook in allen gevalle, daarin met alle voorzigtigheid te werk gaan, en het niet dan zeer ſpaarzaam, doch als dan zeer plegtig doen. Geen Ondermeester zal immer eenige ligchamelijke ſtraf mogen uitoefenen, maar hij zal het feit of verzuim aan den Meester voordragen. Wanneer een kind zich onverhoopt, niet tegenſtaande alle aangewende, zoo zachtere als ſtrengere middelen, blijft verzetten, en aan verregaande ongeregeldheid en ongehoorzaamheid ſchuldig maakt,

maakt, zal het, waar een Plaatselijk Toezigt is, met overleg en goedkeuring van hetzelve, worden van school gezet, en zoo lang daarvan afblijven, tot dat het met behoorlijk berouw vergiffenis vraagt. — Daar geen gevestigd Plaatselijk Opzigt over de school is, geeft de Meester kennis van het geval aan den Schoolopziener, en raadpleegt denzelven; hetzelve zal hij ook doen, wanneer hij ter oorzake van het doen van zijn schoolpligt omtrent eenig kind, door de ouders van hetzelve bijzonder kwalijk bejegend of brutaal behandeld en beleedigd wordt.

Van Art. 12.

Art. 26. De schoolvertrekken zullen tot geen ander einde hoegenaamd, dan tot het onderwijs gedurende den schooltijd gebruikt, noch zal daarin eenig huishoudelijk werk verrigt worden; en zoo min als dan, zal er ook tusschen de beide schooltijden van den dag, op de kagchel of het vuur in de school spijzen of water of iets dergelijks gekookt mogen worden.

Art. 27. Jaarlijks zal ééns of tweemaal gedurende vacantietijden, de school behoorlijk worden schoon gemaakt, de muren gewit, de glazen helder gewasschen, zolder en vloer, banken en tafels afgeschrobt en geschuurd, voorts zal de Meester het vertrek rein en zindelijk houden, en daartoe zal hetzelve wekelijks tweemaal gezuiverd worden, en zal er ook op de reiniging van

het ſecreet gepast worden; waar het nc
is, dat dit jaarlijksch ſchoonmaken van
blieke wegen geſchiede, zal men zich
toe vervoegen bij zoodanig beſtuur, als
de zorg van het ſchoolgebouw belas
met hetwelk ook, waar het noodig is,
gehandeld worden over winterverwarm
gelijk ook van hetzelve alle benoodigdh
tot het geven van onderwijs zal gevi
worden, overeenkomſtig het Departeme
Huishoudelijk Reglement Art. 19.

Art. 28. Er zal gepast worden op
rondom luchten van het ſchoolvertrek
ſchen de ſchooltijden, en zelfs zullen e
der ſchooltijd, wanneer het weder het
laat, de ramen en vensters die niet c
windzijde ſtaan, worden opengezet,
alle ſchadelijke togten te vermeiden —
zomers bij heet weêr, zal de ſchool
verfriſching, dikwijls met versch wate
ſprengd worden, en zelfs in de hoeker
het vertrek, eene bekwame hoeveelheid
van geſteld worden.

Van Art. 13.

Art. 29. Behalve het onderzoek
de vorderingen der leerlingen, tusſcher
de door leden van het Plaatſelijk Toevoo
en den Schoolopziener te doen, zal e
halfjarig meer plegtig, en zelfs daar het
zen kan, eenmaal 's jaars een openlij
groot Examen plaats hebben, welk laat
noemde zoo veel mogelijk van Prijsu

zij terſtond of naderhand, zal ge-
den, immers waar en zoo veel de
Gemeente-beſturen, of andere
ter aanmoediging der betere
ting, naar de middelen in hunne
ſteld, op het allerloffelijkst voet-
zeer velen, daartoè zullen gelie-
dragen. Buiten zoodanige gele-
zal er niets van dien aard door den
er op eigen gezag voor de kinde-
worden, noch door hem aan an-
en het gevestigd Schoolopzigt op
ol worden toegelaten, maar zal de
zulke kindervrienden aantreffende,
dergelijks tot opwekking van de
tengewoon doen willen, hen trach-
rreden, hunne daartoe voorgeno-
tot de gewettigde prijsuitdeeling
ren, en die daardoor het zij te be-
het zij te vermeerderen, zullen-
un gaarn een onderſcheidend aan-
uitreiking geven, en, (zij daar
zijnde,) hunne namen openlijk
rmelden.

Eenigen tijd vóór het halfjaars
ch Examen, zal de Onderwijzer,
geoordeeld wordende, aan het
Toevoorzigt of aan den Schoolop-
ie ſchriftelijke opgave doen van
van zijne ſchool, met bijvoeging
nige inligtende aanmerkingen, als
e houden Examen van eenig be-
en kunnen zijn, en met betrekking
ling daarvan als *ter advies* dienen.

Te zelven tijde geeft hij ook over de van ſcholieren, (zie boven Art. 14) aanteekening die hij gemaakt heeft va laat komende, te vroeg heen gaande afwezigen (zie hetzelfde Art. 14 bene Art. 6 op het laatst) als mede de uitk der onderſcheiden aanteekeningen in zijn en zwart boek (zie boven het 9. Ar de ſlotſom van al hetwelk hij om met opſlag van het oog gezien en nagegaa kunnen worden, zal plaatſen op eene meene lijst, in kolommen afgedeeld. voorbeeld:

1ſte kolom.	2de kolom.	3de kolom.	4de k
De naam van den Scholier, met voor-aanſtaande vermelding van klaſſe, afdeeling en en nommer.	Getal van eerepenne-tjes voor vlijt en vor-dering.	Getal van eerepenne tjes voor bijzonder goed ge-drag.	Loſi verme van lijkhe

5de kolom.	6de kolom.	7de kolom.	8ſte k
Hoe veel ſchandpen netjes voor luiheid en onleer-zaamheid.	Hoe veel ſchandpen-netjes voor bijzonder ſlecht ge-drag.	Aanteeke-ning van on-reinheid, met vermel-ding van hoe dikwijls? en in wel ken graad?	A gen, gekor te vr gegaa

Bij deze algemeene lijst zal de Onderwijzer zijne bijzondere aanteekeningen overleggen, en deze laatstgenoemden ook tusschentijds, op aanvrage van den Schoolopziener of het Plaatselijk Toevoorzigt overhandigen. Hierbij is nog aan te merken, dat, terwijl de Onderwijzer in zijne bijzondere aanteekeningen de eer- en schandeteekens opschrijft in die maniere zoo als zij verkregen zijn, hij op zijne algemeene lijst, na alle de eerepennetjes van goed gedrag, gelijk ook die van slecht gedrag, elke soort op zich zelve houdende, geaddeerd, en voorts het minder van het meerder getal afgetrokken te hebben, slechts het restant van een van beide zal aanteekenen, desgelijks zal hij ook doen met die van vlijt en luiheid tegen elkander te rekenen, wisschende alzoo op het einde van het half jaar of jaar, naar dat het examen voorvalt, een gelijk getal eer- en schandepennetjes, eerstelijk in de gevallen van vlijt of traagheid, en vervolgens in die van goed of slecht gedrag, elkander wederkeerig uit, zoo dat het zuiver bedragen, dat in één en ander opzigt overschiet, alleen op de algemeene lijst komt.

Art. 31. Behalve de dagelijksche schrijfboeken, zal door den leerling een afzonderlijk schrijfboek gehouden worden, waarin hij wekelijks een schrift zal schrijven, om bij de toewijzing van de prijzen in aanmerking te komen, terwijl boven dien nog, voor het groot examen, op een los half-

vels blad, een pronkſchrift door elk zal geſchreven worden, vooral waar het te pas komt om bij de openlijke Prijsuitdeeling ten toon gehangen te worden.

De dagelijkſche ſchrijfboeken vol geſchreven zijnde, zullen door de kinderen naar huis genomen mogen worden, maar de wekelijkſche of toonboeken onder bewaring van den Meester of het Plaatſelijk opzigt blijven, zoo lang dat noodig geoordeeld wordt; die zelfde bewaring zal ook in acht genomen worden omtrent opſtellen van een of ander in de derde klasſe gemaakt, die mede bij het Examen getoond moeten worden. — Het ſchrijven van Verjaar- of Nieuwejaarswenſchen zal buitentijds moeten geſchieden.

Van Art. 15 en 16.

Art. 32. Belangende de bij elke bijzondere Schoolorde op te maken Schoolwetten, die, op bordpapier geplakt, in de School zullen worden opgehangen, en bij gepaste gelegenheden door den Onderwijzer aan de kinderen worden voorgelezen en uitgelegd, en welke hij ook door zijne Scholieren, elk voor zich, mits buiten hinder en verzuim van het ſchoolwerk, kan laten afſchrijven, om ter kennis van de ouders gebragt te worden, hiertoe worden bij deze Schoolorde bepaald de volgende

SCHOOL-

SCHOOLWETTEN.

§. 1.

kind dat nog geen zes jaren oud is,
ten bijzonder conſent op ſchool ko-
le aanneming van nieuwe leerlingen
lt niet dan om het vierde jaars of bij
men; en de bevordering van de eene
f afdeeling naar de andere blijft, bui-
ſtrekte noodzakelijkheid, wachten tot
1 van het half jaars of jaarlijksch

§. 2.

holieren zullen teekens ontvangen op
• en ſchandebord; eerepennetjes voor
lere vlijt of uitſtekend goed gedrag,
pennetjes voor luiheid en ſlecht ge-
deze teekens zullen door den Mees-
kens naar verdiensten worden uitge-
en wekelijks in een boek van eer
nde, anders gezegd een wit en zwart
worden opgeſchreven, om bij bekwa-
legenheden, vooral bij elk examen,
n Schoolopziener, of het Plaatſelijk
orzigt vertoond te worden.

§. 3.

n kind mag zonder voldoende redege-
an zijne ouders of toezigt hebbende,
in zonder hun verlof, uit de ſchool
, en ingeval die redegeving ontbreekt,
gehouden worden als of het kind de
verzuimd heeft.

§. 4.

Elk kind zal zorg dragen van op zijn tijd, dat is, voormiddags ten ure, en namiddags ten ure ſchool te zijn, en mag niet voor dat de ſchool uitgaat, naar huis gaan; een kind dat te laat komt zonder reden van gewigt, en te vroeg heen gaat buiten volſtrekte noodzakelijkheid, al is het dan ook met voorkennis van de ouders, zal telkens eene zitplaats verlaagd worden, en een ſchandepennetje krijgen, en als zoodanig kind evenwel voortgaat dat te doen, zal het, bij verzwaring van voornoemde ſtraffen, ook nog deswegens in het ſchandeboek worden opgeteekend.

§. 5.

Elk kind moet wel gekamd en gewasſchen, en voorts zuiver aan het lijf en in de kleederen ſchool komen; die er bijzonder vuil en haveloos uitzien, zullen op de onderſte plaats zitten, en die zigtbaar ongedierte hebben, zullen, naar eisch van omſtandigheden, of alleen geplaatst, of zelfs, na voorafgaande waarſchuwing van den Onderwijzer aan de ouders, naar huis gezonden worden, en niet eer weder mogen ſchool komen, voor dat zij blijken goed gereinigd te zijn. Ook zullen geene kinderen mogen ſchool komen met aanſtekende ongemakken en ziekten.

§. 6.

Men mag geene ſnoeperij zoo min als ſpeelgereedſchap op ſchool brengen: den ganſchen tijd moet men ordelijk ſtil en aandachtig

tig op ſchool, niemand hinderen, en geene onreine en onmanierlijke dingen doen. Men moet niet vragen om naar buiten te gaan, dan wanneer het volſtrekt noodig is, en daarna ook ſchielijk weder binnen komen. Men mag niet liegen, niet vuil ſpreken, niet ijdel Gods naam gebruiken of vloeken. Als men iets op de ſchool vindt, zal men het aan den Meester brengen. Voorts moet men op ſtraat en bij den weg vreedzaam, zedig en beleefd zijn.

§. 7.

Kinderen, die aan deze voorgeſtelde vereiſchten voldoen, zullen beloond worden met eerepenningtjes, met verhooging van zitplaatſen, loffelijke aanteekening in het eereboek, maar die zich aan het tegengeſtelde ſchuldig maken, zullen met ſchandeteekens, met verlaging van zitplaatſen, en met aanteekening in het ſchandeboek geſtraft worden; al hetwelk bij Examen en Prijsuitdeeling zal in aanmerking genomen worden.

§. 8.

Kinderen, die zich onverhoopt door voornoemde middelen niet lieten regeren, zouden den Meester in de noodzakelijkheid brengen, om, hoe ongaarn ook anders, tot ſtraffen van onedeleren aard, als namelijk het ſchool blijven, het ſtaan op eene luibank of ſchandeplaats, en zelfs in bijzondere gevallen, tot ligchamelijke kastijding te komen, onder de aan den Meester voorgeſchrevene bepaling; van al hetwelk nog, door aantee-

kening in het ſchandeboek, op zijn tijd zoude blijken aan alle de genen die over de ſchool geſteld zijn.

§. 9.

Een kind dat zich tegen alle aangewende middelen blijft verzetten, en aan verregaande ongeregeldheid en ongehoorzaamheid ſchuldig maakt, zal ook des noods van ſchool gezet worden, zoo als in de ſchoolorde bepaald is, en niet wederom mogen ſchool komen, voor dat het opregt vergiffenis vraagt, en zich beter wil gedragen, ook zal het van ſchoolzetten plaats hebben omtrent kinderen, waarvan onverhoopt de ouders zich tegen de ſchoolverordeningen opzettelijk aankanten, en den Meester over het nakomen van zijne orders grove beleedigingen aandoen, en dit tot zoo lang zij tot eerbied voor de wet en ondergeſchiktheid wederkeeren.

§. 10.

Er zal behalve kleinere Examens, eenmaal op een jaar groot examen worden gehouden, en dan zullen er ook, als daar middel en gelegenheid toe is, prijsjes worden uitgedeeld; voorts aan hen die de ſchool voor goed verlaten, zal, als zij zich wel gedragen en goede vorderingen gemaakt hebben, de omſtandigheden dat toelatende, een vereerend bewijs daarvan worden ter hand geſteld.

Van Art. 16.

Art. 33. Omtrent de tijdverdeeling voor de ſchoolwerkzaamheden wordt het volgende

de bepaald: ter bevordering van eigen gemak zal de Onderwijzer zelf daarvan eene tafel of lijst vervaardigen, ingerigt naar de klasſikale verdeeling van zijne School, en naar de ſoort en manier van het onderwijs door hem te geven. Zulk eene tafel van werkzaamheid zal hij binnen een behoorlijken tijd aan den Schoolopziener, en wel, daar Plaatſelijk Toevoorzigt is, door middel van hetzelve, ter beoordeeling en goedkeuring overgeven, doch daaromtrent in gebreken blijvende, zal hem een voorſchrift gegeven worden, en naar zulk een aangenomen of voorgeſchreven plan zal hij zich rigten, en hetzelve op bordpapier geplakt in zijne School ophangen.

Art 34. Het zal den Meester niet vrijſtaan iets meer van de ouders of voogden zijner ſcholieren te eiſchen, dan het bepaalde ſchoolgeld, waarvan het tarif nader zal bepaald worden, hetwelk echter, zoo hij mogt meenen te gering te zijn, zal hij zich, waar een Plaatſelijk Toevoorzigt is, door hetzelve, en anders regelregt aan den Schoolopziener, met redenen vervoegen, die, zulks billijk en gepast oordeelende, daarover de noodige voordragt aan het geregtigd Beſtuur doen zal.

Ook zullen de boeken en verdere ſchoolbehoeften aan de kinderen niet dan voor eenen bepaalden prijs, door den Schoolopziener of het Plaatſelijk Toevoorzigt met den Onderwijzer te regelen, geleverd mogen worden. Hij zal in het algemeen, maar vooral

ten aanzien van kinderen, die ten koste van Armenkasſen ſchoolgaan, alle mogelijke zuinigheid in de leverantie betrachten, en voor het onderwijs van laatstgenoemden volgens vorige bepaling mogen rekenen.

Art. 35. De Onderwijzer zal niet vermogen buiten zijne ſtandplaats eenig beroep, nering of handtering waar te nemen, waardoor zijn ſchoolonderwijs eenig nadeel zoude kunnen lijden; hij zal ook niet vermogen herberg te houden of gelagen te zetten, en in het algemeen eenig bedrijf te oefenen, waardoor hij in de waarneming van den ſchooldienst zoude kunnen verhinderd, of tot andere belangen geroepen worden. (Zie Depart. Huish. Reglem. Art. 3.)

Art. 36. Het behoeft naauwelijks gezegd te worden, dat de School, gelijk voor den Schoolopziener, zoo ook voor een of meer Leden, plaatſelijk toezigt houdende, altijd open ſtaat ter bijwoning van het onderwijs, en het doen van noodig onderzoek. De Schoolopziener verwacht niet anders van elken Onderwijzer in zijn District, dan getrouwheid aan de Wet, en behoorlijk reſpect ook omtrent die genen, aan welke het Plaatſelijk Schooltoezigt (daar dat is) zal zijn opgedragen.

BOEK-

BOEKBEOORDEELINGEN.

Deugdbevorderende Lettergift, der beſchaafde Jeugd toegewijd door J. H. DU SART. *Met een gegraveerden titel en plaat. Te* Amſterdam *bij* C. FOCK. 1807. 68 bl. 8vo. Prijs *f* 0 : 16 : 0.

Een fraai en nuttig werkje, zoo veel ons bekend is eenig in zijne ſoort, en alle aanprijzing waardig. Hetzelve is geſchreven voor kinderen van rijken en aanzienlijken, vooral voor kinderen van aanzienlijke kooplieden. In eenen zeer onderhoudenden en zuiveren ſtijl worden in hetzelve aan dezulken bekend gemaakt de verleidingen, de ondeugden en gebreken, waaraan zij in hunne omſtandigheden bijzonder bloot ſtaan. Tegen dezelve vinden zij hier innemende en overtuigende waarſchuwingen. Terwijl aan den anderen kant hun met ernst aangeprezen wordt, om van het geld een menschlievend en edelmoedig gebruik te maken, altijd

tijd braaf en eerlijk te handelen, niemand om zijnen lagen ſtand of armoede te verachten, de deugd bij armen en geringen zoowel als bij rijken en aanzienlijken te waarderen, gaarne ongelukkigen voort te helpen, zich algemeen nuttige kundigheden aan te ſchaffen, jegens alle menſchen vriendelijk, nederig en hulpvaardig te zijn, op rijkdom en aanzien niet te ſteunen, getrouw in de vriendſchap te zijn enz. Dit alles wordt behandeld in Avondgeſprekken tusſchen eenen Vader en twee Zonen. Deze zijn tien en twaalf jaren oud (wij zouden liever twaalf en veertien jaren genomen hebben). De jongens moeten den vader vertellen, wat de meester met hen behandeld heeft, en daaruit leidt hij dan leſſen voor hen af. Hij mengt daaronder nu en dan eens een gewigtig, voor hen zeer belangrijk en wel uitgevoerd verhaal. Deze afwisſeling maakt het boekje zeer onderhoudend. Wij gelooven dat deze opgave het werkje beter zal leeren kennen, dan deze opgave van den Inhoud, door den Schrijver achter zijne, zijn hart vereerende, Voorrede geplaatst: *Inleiding.* Eerſte Avond. *Geſprek over het nut der Rekenkunde. Eduard of de deugdzame Zoon.* Tweede Avond. *Geſprek over de Ouderliefde.* Derde Avond. *De edelmoedige Weldoener.* Vierde Avond. *Geſprek over de verpligting om anderen wel te doen.* Vijfde Avond. *Ferdinand en Alexis. Hoedanig zich jonge lieden moeten gedragen, als*

als de ouders hen op een kantoor plaatſen. Zesde Avond. *Jonge lieden moeten eene gegronde kennis hebben van zaken, welke hun dagelijks voorkomen, alvorens zij tot andere hun onbekende wetenſchappen overgaan; afgeleid uit eene Verhandeling over de Natuurlijke Hiſtorie. Geſprek over de waarde van den Boerenſtand.* Zevende Avond. *De hoogmoedige door ware deugd vernederd. Nuttige leiſen uit dit verhaal afgeleid. Dichtregelen ten beſluite.* — De Schrijver verklaart in de Voorrede niet alleen een vereerder van de deugd, maar ook een hoogachter van den Godsdienst te zijn, en naar onze gedachten was dit werkje niet minder geworden, wanneer hij den laatſten in hetzelve ook meer opzettelijk had aangeprezen. Dan, misſchien zal dat nog volgen. Ten minſte vader *Richard* is thans naar bl 67 voor eenige maanden op reis, en hoopt na zijne terugkomst zijne geſprekken met zijne zonen verder voort te zetten. Wij wenſchen, dat dit gelukken zal, en dat de Schrijver ons dan die volgende geſprekken ook zal mededeelen. Aan openbare Onderwijzers der jeugd in de ſteden, Huisonderwijzers en Ouders, bevelen wij dus dit werkje zeer aan.

Chronologie, of Tijdrekening i
dienſte der Scholen. Te Enkh
zen *bij* de Wed M. LUB en ZO
en J. P. BRONSTRING. 18c
40 bl. 8vo. Prijs *f* 0 : 4 : 0

Menigeen zal op het zien van den ti
van dit boekje iets anders van hetzelve v
wachten, dan hetgeen deszelfs inhoud o
levert. Na eene korte inleiding, waarin v
haald wordt van eenen Schoolmeester, (
twee leergierige leerlingen had, met welk
hij zich bijzonder ophield, van welken
een bijkans 14 en de ander ruim 13 jar
oud was, volgen er eenige zamenſprak
tusſchen deze drie perſonen. Deze zame
ſpraken dragen de volgende opſchrifte
Eerſte Zamenſpraak. *Over het verſchil v*
(tusſchen) *het Starrekundige en Burgelij*
(zoo overal, in plaats van *burgerlijke*) *jaa*
Tweede Zam. *Over de inſtelling van a*
nieuwen ſtijl. Derde Zam *Van de Zonda*
letter en Zonnencirkel. Vierde Zam. *Verk*
ringen ten vervolge van het voorgaana
(waarin een tafeltje wordt opgegeven c
den Zondagsletter en Zonnencirkel van e
jaar te vinden, dat met voorbeelden wor
opgehelderd. Vijfde Zam. *Over het gula*

tel en Epiſtle. Zesde Zam. *Van het Paaschfeest*, (hoe men jaarlijks den tijd der Christelijke Paaschviering vinden kan.) Zevende Zam. *welke in zich bevat een tafeltje, als (het) welke de Zonnencirkel en Zondagsletter anz. kunnen gevonden worden, zoo als eene aanmerking ter nadere inlichting.*

Het is zeker verre van nutteloos, dat deze dingen ook op de Scholen geleerd worden, en zulk eene handleiding over dezelve verdient ongetwijfeld aanprijzing. Intusschen wenschten wij wel, dat dezelve in dit boekje wat bekoorlijker voorgesteld waren. De leiding van dit opstel is naar ons gevoel voor kinderen niet zeer innemend. Dezelve is stijf, gedrongen, niet regt onderrigtend. Dingen van zulken aard, als in hetzelve geleerd worden, moeten voor kinderen bevallig gemaakt worden door eenen meer of min uitvoerigen stijl, die geen de minste teekenen van stroefheid en gedrongenheid vertoont, welke wij toch meenen hier ontdekt te hebben. Wanneer men in zamenspraken schrijft, moet men al het ongedwongene van het zamenspreken in het dagelijksche leven overnemen, vooral als men, en over onderwerpen handelt, die op zich zelven niet zeer bevallig zijn, en dat voor kinderen doet. Ter bevordering dier ongedwongenheid in dit boekje had de Schrijver den Meester over de veranderingen, die er van tijd tot tijd in het burgerlijk jaar gemaakt zijn, en over den nieuwen stijl tusschen beiden meer ge-

ſchiedkundig kunnen laten ſpreken, en over iets aan zijne leerlingen vertellen had ook die leergierige jongens kunne ten vragen, wat de woorden *Chrono Ecliptica*, *Zonneweg*, *Cyclus*, *Epact nuae* (zoo leest men hier), en *ter Paſchalis* (ſomtijds ſchrijft de Autheu *mini Paſchalis!*) beteekenen, die hier der verklaring gebruikt worden. Ook het boekje misſchien niet verloren h in nuttigheid, wanneer er in hetzelv eenig onderwijs gegeven was over de derdom der wereld, den Juliaanſchen kring, de verſchillende berekeningen va tijd der geboorte van onzen Heiland Dan, niettegenſtaande deze onze aanm gen, (waarbij wij nog ééne over ſoo taalfouten zouden kunnen voegen), ve wen wij evenwel, dat vele Onderwijze jeugd van hetzelve, zonder dat zij het hunne leerlingen in de handen geven, wel eenig nuttig en belangrijk gebruik len kunnen maken, door iets daaruit t halen!

MENGELWERK.

AANPRIJZING VAN ZACHTMOEDIGHEID AAN DE ONDERWIJZERS DER JEUGD.

Toen het Schoolwezen in ons Vaderland nog op den ouden voet was, waren er zeer vele Schoolonderwijzers te vinden, die als despoten met hunne leerlingen omgingen, dezelven met geweld en drift behandelden, en dagelijks voor hun deden ſidderen en beven. Mij geheugt nog, hoe ik met mijne medeſcholieren dikwijls bloot ſtond voor de dolle woede en de onſtuimige driften der vrouw van mijnen braven Onderwijzer, die de School waarnam, wanneer hij eens om

Dorpszaken, die hem bevolen waren, v
huis moest, en meermalen hoorde ik anc
ren verhalen, hoe zij in hunne kindsh
op de School door hunne Meesters zelv
bij herhaling schandelijk waren mishandc
geworden. De verbetering van het Scho
wezen en de daaruit voortgekomene me
dere uitbreiding der onderwijskunde, he
ook dat goede gevolg gehad, dat het ge
der dwingelanden in de Scholen sterk
verminderd, en dat zeer vele Leermeest
reeds geleerd hebben de waarde des kin
te beseffen, het nadeelige van eene gewel
dadige behandeling der kinderen in te zie
de betamelijkheid en het voordeel van w
zachtmoedigheid bij het onderwijzen te l
vroeden, en die dadelijk te beoefenen. Da
niettegenstaande dit, ontbreekt het evenv
nog niet geheel aan zulke Onderwijzer
die ook in dit opzigt nog den ouden sl
ter volgen. Onder die genen, die tot hi
toe over het geheel hunne School nog n
beter ingerigt hebben, dan voorheen, vii
men, die ook voortgaan hunne kinderen
behandelen, als of zij geene waarde h
den, geene redelijke schepselen waren. Scho
het getal van dezen steeds vermindert, tr
men dezulken hier en daar nog maar al
menigvuldig aan. Maar ook onder he
die hunne manier van onderwijzen in v
opzigten reeds zeer verbeterd hebben, z
er nog, naar onze gedachten, die tot hi
toe zeer noodig hebben om tot de be

ſeling van zachtmoedigheid opgewekt te worden, die nog maar al te veel handplak en bullepees gebruiken, of die, deze weggeworpen hebbende, nu in de plaats daarvan ſomtijds met hunne vuisten en nagels, of met hevig razen en kijven hunne geweldige driften op eene zeer nadeelige wijze aan hunne kweekelingen doen gevoelen. Mij dunkt derhalve, dat ik geen geheel overtollig werk doen zal, wanneer ik eens voorſtelle, hoe noodzakelijk en voordeelig de zachtmoedigheid voor Onderwijzers der jeugd is, en hoe zij naar eene aanhoudende beoefening van deze deugd ſtreven moeten. Onderwijzers, die de *Bijdragen* lezen, zullen er zelve misſchien, de een meer, de ander minder, eenig nut van kunnen trekken, en vooral ook dit ſtukje wel eens ter lezing willen geven aan dezulken hunner Ambtgenooten, die dezelve anders niet lezen, maar toch aan hen bekend zijn als perſonen, die nog leeren moeten niet driftig maar zachtmoedig met de kinderen om te gaan.

Ik weet wel, Onderwijzers der jeugd! dat het voor ulieden zeer moeijelijk is, om altijd bedaard en zachtmoedig te blijven, dat het niet zeer te verwonderen is, wanneer gij ongelukkig nu of dan eens driftig wordt, en dat uwe leerlingen doet ondervinden. Sommige kinderen zijn zoo lui en traag, anderen zijn zoo ſtomp en zoo weinig vatbaar voor uwe onderrigtingen, weder anderen zijn zoo onopmerkzaam en losſinnig,

en nog anderen zoo ſtijfzinnig, zoo ſtug en verkeerd, dat er eene bijzondere grootheid van ziel, eene ſterke zelfverloochening toe vereischt wordt om bij het onderwijzen van dezelven altijd bedaard en zachtmoedig te blijven. Vooral wanneer uw natuursgeſtel tot het driftige min of meer overhelt, o dan behoort er voor u verbazend veel toe, om de zachtmoedigheid nimmer te verliezen. Maar des te meer is het noodig, dat gij u op derzelver beoefening met alle mogelijke inſpanning toelegt, daar zij toch zoo belangrijk, zoo nuttig, zoo voordeelig voor u zelven en voor uwe leerlingen is, en des te meer zalige zelfvoldoening zal u ten deel vallen, des te meer eer en lof bij uwe medemenſchen, die uwen post regt beoordeelen kunnen, zult gij behalen, wanneer gij het in dezelve zoo verre zult gebragt hebben, als mogelijk is. Komt, laat mij ulieden daartoe eenigzins behulpzaam zijn, door u eerst de noodzakelijkheid der zachtmoedigheid voor ulieden aan te toonen, dan het voordeel, dat u die deugd kan aanbrengen, te ſchetſen, en eindelijk u het een en ander op te geven, dat gij in het ſtreven naar die deugd dient te behartigen.

Noodzakelijk is voorzeker voor elken Onderwijzer de zachtmoedigheid Dat ziet men overtuigend in, als men acht geeft op de uitwerkſels, die de driften van den oploopenden Leermeester op zijne leerlingen en op hem zelven hebben.

Wel-

Welke uitwerkſels hebben de driften van den Onderwijzer op zijne leerlingen? Maakt hij door zijne oploopendheid de teedere jeugd bezeemer, gezeggelijker, verſtandiger, braver? Neen, waarlijk niet: hij bederft dezelve daardoor op de treurigſte wijze. In het algemeen verſpreidt hij daar door ſchrik onder de kinderen. Zijne oploopendheid doet hen voor hem ſidderen en beven. Maar die ſchrik, wat baart die anders dan nadeel? Als de kinderen onder het leeren en opzeggen moeten ſidderen en beangst zijn, dan kunnen zij onmogelijk goede vorderingen maken. Vragen wij ons zelven maar eens af, hoe wij leeren zouden, als wij gevaar liepen onder ons werk nu en dan een ſlag of eene ontzettende bedreiging te krijgen van iemand, die ſterker was dan wij? De ſchrik neemt alle vrijheid van ziel, alle ongedwongenheid, gewilligheid en lust tot leeren bij de kinders weg. Als zij beangst zijn, doen zij natuurlijk veel verkeerd en gebrekkig, want zij denken dan meer aan het geen hun beangstigt, dan aan het geen zij leeren moeten. Volſtrekt noodzakelijk is, derhalve de zachtmoedigheid voor den Onderwijzer, zal hij waarlijk iets goeds van zijne onderwijzelingen maken. — Uit dien ſchrik, dien de oploopende Onderwijzer in zijn ſchool verſpreidt, komt ſpoedig voort, dat de zachte kinderen, de zwakke zielen onder dezelven, geheel ontmoedigd worden; het is of hunne vermogens geheel verſtompt worden, zij ko-

men niet langer voort, maar blijven op dezelfde hoogte ſtaan, daar zij zijn. Als zulke kinders dan niet van die ſchool afgenomen worden, en verplaatst op eene andere, waar een menschkundig, zachtmoedig Onderwijzer hen weder aan den gang helpt, dan komt er niets van hen. Ik zou daarvan voorbeelden kunnen bijbrengen, die allerongelukkigst zijn. — En als een oploopende Schoolonderwijzer ſlechte, kwaadaardige leerlingen heeft, dan moge hij hen eenen korten tijd in vreeze houden, maar dat zal ſpoedig een einde nemen. Zulke kinderen worden weldra verhard onder zijn ſtooten en ſlaan, zijn dreigen en razen, verliezen dan allen eerbied voor hunnen Meester, geven hem kwaad beſcheid, en verzetten zich tegen hem, met wederkeerige drift. Ook dit zou men met voorbeelden kunnen ſtaven — en wat wordt er dan van zulke kinders in zulk eene verwarring? O welke ellendige uitwerkſels heeft dan de oploopendheid van den Onderwijzer op zijne leerlingen! hoe noodzakelijk is voor hem de zachtmoedigheid!

Maar ook welke uitwerkſels heeft de oploopendheid van den Onderwijzer op hem zelven? In de eerſte plaats zeker, dat hij dikwijls ſlechte dingen doet, woorden ſpreekt, die hij niet had behooren te ſpreken, daden ten uitvoer brengt, die hij niet had behooren te verrigten, waardoor hij het gevoel zijner eigene waarde, en de achting zijner

menschen verliest. Hieruit moet dan in tweede voortvloeijen, dat hij zich een gedurige smart en naberouw berokkent: smart wegens de bewustheid, dat hij dikwijls zijne School bederft, en de oorzaak is van allerlei wanorde in dezelve, en naberouw over het onregt, dat hij zijne leerlingen aangedaan heeft. Is hij niet slecht van hart, dan zal dat naberouw hem aanprikkelen om die kinderen, tot stilling van zijn geweten, vergoeding voor dat geleden onregt te bezorgen; hij zal dat door toegevendheid en vriendelijkheid doen, op eene wijze, die de kinderen meer of min in het oog loopt, op eene wijze beneden zijn karakter, waardoor hij zijne achting onder de kleinen meer en meer zal verliezen, en dus nog meer zal bederven. Stelt u nu eens zulken Meester voor, die zoo een speelbal is van zijne driften, die zoo altijd vergezeld wordt van smart en naberouw, en dan weer door zijn hart vervoerd wordt tot lage inschikkelijkheid, kan zulk een man zijnen post met vermaak, met genoegen, met rust en vreugde waarnemen? Voorzeker neen! en dus is voor eenen Onderwijzer de zachtmoedigheid volstrekt noodzakelijk, voor het wel gelukken zijner pogingen, en voor zijn welzijn volstrekt onontbeerlijk.

En welk een voordeel kan die deugd hem niet aanbrengen. Letten wij maar eens op den zachtmoedigen Onderwijzer, dan zullen wij spoedig zien, dat hij voor den oplo-

hem hartelijk lief, hunne harten ſt
heel voor hem open, zij leeren gaar
hem, zij gaan altijd met lust naar de S
en daar zijn zij zoo vrij, zoo open
dat het leeren hen best van de hand
en dat zij den Meester nimmer po
misleiden of te bedriegen, maar hu
heele denkwijze ſteeds voor hem blo
gen. Met zulke kinderen kan hij dc
hij wil, hij heeft eenen invloed o
hart, die onbegrijpelijk is, en hij dc
zijn onderwijzen met een innig ve
De kleinen beſchouwen hem als eenen
vader, de grooten hebben ontzag voc
deugd, allen ſtellen er eene eer in o
vermaak te bezorgen, en achting te
zen. Welk een voordeel voor dien
digen man! Maar ook welk een v
brengt hem dié deugd aan voor zijn
gemoed. Zij bewaart hem voor die
en dat naberouw, die aan het leven v
oploopenden Leermeester knagen, z
oorzaakt hem eene blijde zelfsvoldo

zingt gedaan, en deze bewustheid is voor hem een hemel op aarde, zij bemoedigt hem moedig in zijn werk, en vervrolijkt hem de onder hetzelve, dat dat hem meer en meer wel gelukt. Daarenboven heeft hij ook het genoegen, dat zijn goede voorbeeld den heilzaamsten invloed maakt op het gedrag zijner leerlingen, terwijl daarentegen al het goede, dat er in eenen oplooppenden Onderwijzer is, door deszelfs driften verdonkerd wordt, en niet wordt ter harte genomen door de leerende jeugd. En welk een voordeel brengt den Onderwijzer de zachtmoedigheid aan, als zijne kweekelingen de School verlaten hebben, en volwassen worden. Altijd hebben zij hem dan nog lief; zij zijn hem dankbaar, hun mond spreekt tot zijnen lof, van zijne liefde, lijdzaamheid, zachtmoedigheid en bedaardheid, en op alderlei wijze betoonen zij hem hunne achting. Zelfs nog lang na zijnen dood is zijne gedachtenis nog in zegening. Ik heb het geluk gehad van eenen zachtmoedigen Leermeester te hebben, toen ik te school ging. Maar nog altijd denke ik aan hem met liefde en achting, nog altijd spreke ik van hem tot zijnen lof. Zijne kundigheden waren niet zeer groot, en geen wonder, als men bedenkt, dat hij voor dertig jaren al een oud man was; maar hij was onze vriend, hij was altijd dezelfde, liefderijk en zachtmoedig, en daarom hadden wij alle hem zeer lief. Zacht rust de asschе van dien waar-

digen man! Hoe geheel anders ſpreken volwaſſene menſchen, die oploopende Leermeesters hadden, van die verkeerde leidslieden hunner kindsheid.

Het is derhalve wel de moeite waardig, Onderwijzers! dat gij u zelven in de deugd der zachtmoedigheid oefent, en die meer en meer zoekt te betrachten. Laat mij u daartoe een en ander middel aan de hand geven.

Indien gij u nog zwak in dezelve gevoelt, dan rade ik u onder anderen aan, om er veel over te ſpreken met uwe leerlingen. Gij vertelt hun zekerlijk nu en dan iets, gij praat wel eens met hun over het een of ander. Nu, als gij gevoelt, dat gij zelve nog meer zachtmoedigheid moet leeren, kiest dan bij voorkeur dikwijls zulke verhalen en toeſpraken uit, die herinneren aan het onbetamelijke, onverantwoordelijke en nadeelige der oploopendheid, en het noodzakelijke, voordeelige en genoegelijke der zachtmoedigheid. Daarover te ſpreken, dat komt onder kinderen maar al te dikwijls te pas, en dat doende, zult gij niet alleen hun nuttig zijn, maar ook u zelven. Door daarover te ſpreken, zult gij u veel uit uw eigen gedrag tot uwe waarſchuwing herinneren, en het veel minder uit het oog verliezen, dat gij ſteeds tegen uwe driften op uwe hoede zijn moet, en u zelven gedurig moet oefenen in zachtheid des gemoeds.

Maar ook als gij niet in de School maar in

[redacted] de eenzaamheid zijt, redeneert dan bij u zelven over uwe driften, en over het voordeel, dat eene u eigen gewordene zachtmoedigheid u zou kunnen aanbrengen. Stelt het dan u zelven voor, hoe gij zelven liefst van uwe medemenschen wilt behandeld worden. Verplaatst u dan in den toestand van uwe leerlingen, en houdt u voor, welken invloed uwe oploopendheid en drift op hen hebben kan, en welken invloed uwe bedaardheid en zachtmoedigheid zeker op hen hebben zal, en dan zullen er voornemens bij u ontstaan, die vast niet zonder goede gevolgen zullen blijven.

Laat voorts de beschaming der ondervinding u ook leere. Het spreekwoord zegt wel: „de ondervinding is de leermeesteres der zotten;" maar als wij dwaas gehandeld hebben, dat zij ons dan leere, opdat wij wijs worden. Ik was in mijne jeugd zeer driftig en oploopend, maar ik ondervond van tijd tot tijd, dat ik mij zelven en anderen daardoor dikwijls onaangenaamheden berokkende, en het beschamend nadenken daarover heeft veel toegebragt tot de betuming mijner driften, die mij thans niet langer verhinderen om die genen, die ik onderwijzen moet, met zachtmoedigheid te behandelen. Brengt u dan ook gedurig te binnen, hoe gij wel eens door drift vervoerd, u zelven onbehoorlijk gedragen, vuurde gesticht, anderen noodeloos gekwetd, en u zelven benadeeld hebt. Leest

u zelven dat, als het ware, nu en dan voor, en zoo zal er duurzaam berou ware verbetering bij u ontſtaan.

Verder, als gij in de School zijnde voelt dat uwe driften wakker worden paalt uwe gedachten dan terſtond bi anders. Ik kenne eenen man, die C wijzer der jeugd geweest is, en drifti nature is. Deze had de gewoonte om dra hij gevoelde dat hij in de School tig werd, terſtond de School te ver Hij ging dan ſtilzwijgend henen, lie werk voor eenige oogenblikken aan Ondermeesters over, en wandelde een nig heen en weder in de opene lucht den tuin of elders. Aanſtonds werde zijne gedachten op iets anders bepaalc drift bedaarde, en hij keerde zachtm weer terug. De meesten uwer zullen niet kunnen handelen, omdat zij geene dermeesters hebben. Zoekt dat zelfde op eene andere wijze te bereiken. H bij voorbeeld, iets in de School op, o er iets neder, met het vaste beſluit daarnaar te zien of te tasten, zoo dr eene opwelling van drift bij u zelven waar wordt. Of ſchrijft op eene verh plaats in uwe School eene ſpreuk, die zaam voor uwe ſcholieren is, en teven past, om u, zoo dra uwe driften or ken, te waarſchuwen, te beſchamen, regt te brengen. Ook dat zult gij niet vruchteloos bevinden.

Vervolgens zal het zeer nuttig voor u zijn, dat gij gedurig leest in de geschiedenissen van het leven van den besten Leermeester, die de onderwijskunde volkomen magtig was, en die de zachtmoedigheid, even als alle andere deugden, volmaakt bezeten. Gij begrijpt, dat ik onzen Heer en Heiland JEZUS CHRISTUS bedoele. Met hoe vele onaangenaamheden, tegenkantingen, teleurstellingen, beschimpingen moest Hij niet worstelen al den tijd, die Hij met leeren bezig was, en evenwel hoe zachtmoedig gedroeg Hij zich in alle gevallen tegens allerlei menschen: Hij, die met regt mogt zeggen: leert van mij, want ik ben zachtmoedig en nederig van harte. Wekker leeringen, maar trekken voorbeelden, o Onderwijzers! hoe moet u dan niet dat volmaakte voorbeeld van den Verlosser trekken, als gij u dat gedurig voorstelt, en toepast op uwe omstandigheden, op uwe pligten. Leest daarover dan gedurig na, en bedenkt steeds, dat die Onderwijzer der jeugd de beste, de volmaaktste is, die in het onderwijzen en behandelen der jonge menschen het naaste bijkomt aan dien Goddelijken Leermeester, wiens onderwijs vruchten voortbragt, die nog niet verwelken, en nimmer verwelken zullen.

Eindelijk nog, maakt veel gebruik van het gebed. Al wie menschkunde en godsdienst bezit, zal u nevens mij verzekeren, dat het gebed een allerontbeerlijkst mid-

del is tot beheerſching der driften, en
het maken van vorderingen in de beo
ning der zachtmoedigheid. Als wij den
den God onze driften ootmoedig belijd
Hem onze zwakheid klagen, Hem om m
en ſtandvastigheid bidden in het beſtrij
onzer oploopendheid, Hem om kracht
roepen in het naſtreven van den zachtm
digen JEZUS, o dat heeft zulk eenen
zamen en krachtigen invloed op ons!
gevoelen ons daarna waarlijk geſterkt en
moedigd, de goede voornemens worden
vendiger, en wij zijn dan waarlijk za
moediger dan voorheen. Ik kan u ve
keren, dat ik dit zelf ondervonden
Dien het om verloochening van zich
ven, om de zegepraal over zijne drif
om ware zachtmoedigheid te doen is,
bidde er God om, en hij zal dezelve d
achtig worden. Doet dat dan dikwijls,
het oog op die voordeelen, die daaruit
ker voor u zullen voortvloeijen.

R.

IETS

OVER DE

VERHALENDE en KATECHETISCHE

LEERWIJZEN.

(*Vervolg van* VIII. *D.* II. *St. bl.* 54.)

1.

Katechetiſche leerwijze.

De Katechetiſche leerwijze beſtaat in eene onderhouding, die door vragen en antwoorden afwisſelt, en het voorkomen van een geſprek heeft. Bij deze leerwijze vraagt de Onderwijzer en de leerlingen antwoorden; echter kan het ſomtijds zoo geſchieden, dat de leerlingen vragen en de Onderwijzer antwoordt, gelijk zulks het gebruik was van SOCRATES, die zich door zijne leerlingen liet vragen; meenende dat dit laatſte doorgaans een gebrek aan kennis veronderſtelt, en het antwoorden de zaak is van hem, die meer weet en den vragenden onderrigting

mededeelen kan. — De Onderwijzer zijne leerlingen vragende, neemt den toon en de houding eens toegevenden kindervriends aan en tracht door vragen het nadenken der kinderen tot het voorgestelde doel te leiden — hierdoor bekomt het onderrigt het aanzien als of Onderwijzer en kinderen gemeenschappelijk waarheden trachten op te sporen en te leeren.

Deze leerwijze laat zich bij de meeste onderwerpen des onderrigts aanwenden, wanneer kinderen slechts eenigermate in het spreken geoefend zijn, en de noodige vrijmoedigheid om te antwoorden bezitten.

2.

Oogmerk en nut dezer leerwijze.

Behalve de verhalende leerwijze, verdient de katechetische bij het onderwijs der jeugd ontegenzeggelijk de meeste aanbeveling. Het afwisselen der vragen en antwoorden maakt het onderwijs onderhoudend en belangrijk, en stemt juist overeen met de wijze, hoe kinderen gewoon zijn te handelen. Zij verheft hen uit den lijdenden toestand tot werkdadige medewerking; spoort de opmerkzaamheid aan, en dringt de, zoo zeer tot wispelturigheid geneigde, jeugd, zich nader bij het onderwerp te bepalen. Zij geeft de Onderwijzer gelegenheid om te onderzoeken hoe verre zijne leerlingen gevorderd zijn; en

e

en hoe zij iets verſtaan en onthouden hebben, en leert dus wat nog te doen overblijft. Ook biedt zij menigvuldige gelegenheden aan ter zelfbeproeving, en tevens om het onderwijs vruchtbaar te maken, door ſoodanige vragen, die het zedelijk gevoel der kinderen opwekken.

3.

Soorten van Katechiſatien.

Naar het oogmerk, de tijd en plaats is, waarmede, wanneer en waar gekatechiſeerd wordt, zoude men de Katechiſatien onderſcheidene benamingen kunnen geven, als: *School-*, *Kerk-* of *Examen-Katechiſatien.*

1.) Schoolkatechiſatien zijn zoodanige, welke de Onderwijzer gewoonlijk in de ſchool houdt. Hij moet daarbij in het oog houden, wat op kinderen, die hij te onderwijzen heeft, op hunnen ouderdom, hunne vatbaarheid en behoeften, betrekking heeft, ten einde hun verſtand te beſchaven en hun hart te vormen. Hij moet zich hierbij zoo veel mogelijk ſchikken naar de vatbaarheid der kinderen, en zich van alle zoodanige onderwijsmiddelen en voorbeelden bedienen, als hem ſlechts ten dienſte kunnen ſtaan. — Schoolkatechiſatien zijn voornamelijk; *a*) *Hiſtoriſche*, die over eene geſchiedenis of vertelling gehouden worden. Hierbij komt het daarop aan: 1.) dat men kinderen op den

hoofdperſoon of op de zaak opmerkzaam make. 2.) Dat men hen op den natuurlijken zamenhang, op de oorzaak en werking, op den grond en de gevolgen doe letten. 3.) Dat zij de toevallige en wezenlijke aanleidingen leeren kennen. 4.) Dat men hun oordeel afvraagt, bijzonder wat zij in de plaats der handelenden zouden gedaan hebben. 5.) Dat zij de voorgeſtelde handeling aan de grondſtellingen des Christendoms toetſen, en zeggen wat daarbij regt of onregt, geoorloofd of ongeoorloofd zij; en 6.) dat men uit dat alles eene algemeene leering tracht af te leiden. — *b) Analijtiſche Katechiſatien.* Dit worden zij, door den gang, die men bij dezelve houdt; hierin beſtaande, dat men met het geheel aanvangt, en dit in zijne deelen ontbindt, ten einde door de voorſtelling dier enkele deelen, het geheel naderhand weder in eenen bevatteliker vorm te kunnen voordragen. — *c) Synthetiſche Katechiſatien.* Bij deze heeft omgekeerd het laatst voorgaande plaats. Men maakt met de enkele deelen eenen aanvang, voegt die te zamen, en bouwt er een geheel uit, dat te vaster is, naar mate kinderen het duidelijker hebben zien ontſtaan. Deze wijze heeft iets van het vindingrijke, en zal, als zij de Analijtiſche voorgaat of volgt, hare nuttigheid hebben.

2.) Examen-Katechiſatien zijn niet alleen die, welke bij het openbaar Schoolexamen, maar ook op andere tijden en bij andere ge-

genheden, tot onderzoek naar de vorderingen der leerlingen gehouden worden. Zij bestaan in vragen, die dienen moeten om de leerlingen rekenschap te doen geven van hetgene zij geleerd en onthouden hebben — zij gronden zich voornamelijk op reeds voorhanden zijnde kundigheden.

3.) Kerkkatechisatien zijn, zóo als bij schoolexamens, het onderzoek naar hetgene door kinderen geleerd en verstaan is, met dit onderscheid, dat zulks over de gronden van den Godsdienst gaat, en zich ook tot volwassenen bepaalt.

4.

Oogmerk der Katechetische leerwijze.

Men katechiseert met hetzelfde oogmerk, als waarmede men verhaalt, of eene zamenhangende voordragt over een of ander onderwerp houdt. Dat is: 1.) Men wil verklaren, wat nog niet klaar of duidelijk is; 2.) datgene, waaraan nog eenige bewijsgronden ontbreken, door andere onderstanen en bewijzen, of de waarheid eener zaak uit voldoende gronden aantoonen; 3.) men wil de medegedeelde leerlingen en waarheden praktisch maken, of aanwijzing geven, hoe zij in het verklaarde en bewezene te vinden zijn.

Ter bereiking dezer oogmerken bedient men zich van de Katechetische leerwijze,

wijl deze geschikt is, de leeringen in zoodanig eenen vorm te geven, waarin zij ligter te bevatten zijn, dan in dien van eene zamenhangende rede.

§.

Middelen dezer leerwijze.

Offchoon deze leerwijze in geenen deele het gebruik van alle andere onderwijsmiddelen, welke algemeen bruikbaar zijn, buiten sluit, zoo wil zij toch, dat men zich van mondelinge mededeeling bedient, en dit als een middel ter oefening van het denkvermogen aanwendt; dat is: dat men vragen aan kinderen doet, en de bekomene antwoorden zoo gebruikt, als het oogmerk des onderrigts zulks vordert. Echter is en blijft het vragen slechts middel en geen doel; te welken einde men het onderwijs niet verder in vragen moet brengen, dan zulks zonder dwang of kunstenarij geschieden kan. Men zou hetzelve tot eene wezenlijke marteling maken, als men het overdrijven wilde, door datgene te vragen, wat gevoegelijker, voordeeliger en met groot tijdgewin, kort, door eene omschrijving of verklaring, den kinderen mede te deelen is.

6.

Schikking ten aanzien der onderwerpen bij deze leerwijze.

De Katechetiſche leerwijze vordert, even als alle andere, dat men, volgens een wel doordacht plan, en in eene natuurlijke orde onderrigte — en dit maakt het noodzakelijk, dat de Onderwijzer den gang, welken hij bij eene katechiſatie houden wil, vooraf behoorlijk doordenke en ſchikke.

Bij het Godsdienſtig onderwijs katechiſeert men over eene ſpreuk uit den Bijbel, over een gebod, of over eene of andere leerſtelling. Is het ſtuk, dat men voor heeft te behandelen, lang, dan verdeelt men het voor zich *a*) in zijne hoofddeelen, welke weder eenvoudig, dat is, uit een enkel onderwerp, en hetgene daarvan gezegd wordt, of uit meer onderwerpen kan beſtaan. In het laatſte geval worden de hoofddeelen weder in eenvoudige ſtellingen veranderd; zoodat men dan doorgaans een onderwerp heeft, verbonden met hetgene daarvan gezegd wordt.

Naar deze verdeeling ſchikt men nu den gang der katechiſatie aldus:

1.) Onderwerp, of de vraag: wie of wat?

2.) Het getuigen dat van het onderwerp afgelegd wordt, waarbij men vraagt;

wat wordt van het onderwerp bewezen?

3.) De bevestigende of ontkennende betrekking van het onderwerp, en hetgene daarvan gezegd wordt, omtrent elkander: in welke mate en betrekking, onder welke omstandigheden geldt de, van het onderwerp aangevoerde, bewijsgrond?

Tot ieder dezer stukken bediene men zich van de noodige middelen ter verklaring; van bewijsgronden en voorbeelden, en herinnere zich de onderscheidene betrekkingen en omstandigheden, onder welke de kinderen, welke men onderwijzen moet, van het mede te deelen onderrigt gebruik kunnen maken.

Wanneer men op deze wijze over enkele stellingen enz. gekatechiseerd heeft, dan gaat men tot meer zamengestelde over, en handelt daarmede op gelijke wijze; waarna men de enkele deelen als bestanddeelen van een geheel leerstuk, of van eene geheele stelling of leering met elkander vereenigt: uit deze onderwerpen, met hetgene daarvan gezegd wordt, en derzelver onderlinge betrekking of verbinding, op of met elkander, zal dan een wel geordend geheel ontstaan. — Hierna moet men zich de volgende vragen ter voorbereiding voorleggen:

Wat is het onderwerp? welke eigenschappen heeft het, of wat wordt van hetzelve gezegd? wat bepaalt het hoe, of den aard

en

— Wat is het doel, en wel-
defen? Is het onderwerp be-
zaald? Waarop komt het daar-
wat is de grond daarvan?
t zoo, en waarom niet an-
gt er uit, als het zoo of an-

ich op deze wijze ter kate-
reid, hetwelk aanvankelijk
hieden moet, dan kan het
f het onderrigt zal doelmatig

7.

n der katechiſatien.

druk is de ſterkſte en blijven-
zoo hij op goede beginſelen
t het onderwijs gelukkig vol-
Men moet daarom bedacht
evens daarop toeleggen, om
heid en weetlust der kinde-
ken, en alles te verwijderen
n, wat eenen onaangenamen
aken, en onderwijzer en kin-
men kan. Buitendien moet
op dezelfde wijze eenen aan-
maar op afwisſeling denken,
aak altijd eenen zweem van
geven. Het volgende kan,
het godsdienſtig onderwijs,
aar zijn:

St. 1.)

1.) Vooraf leze de Onderwijzer voor, hetgene waarover hij katechiseren zal, en laat zulks door de kinderen nalezen.

2.) Houde hij eene korte vooraffpraak, in welke, of den inhoud der katechisatie, of het gewigt der te verhandelen zaken, of in het algemeen zulke gedachten voorgedragen worden, als op het te geven onderwijs toepaselijk zijn.

3.) Vange hij met eene toepaselijke geschiedenis of vertelling aan, welke hij, of zelf mondeling voordraagt, of voorleest. Dit kan bij sommige gelegenheden ook eene gelijkenis zijn, om door middel van het verzinnelijkte beeld, eene aanleiding tot het onzinnelijke te geven.

4.) Make hij zich allerlei gebeurtenissen, jaargetijden en gelegenheden ten nutte, om daaraan gewigtige waarheden te verbinden, en eene inleiding te maken.

5.) Spreke hij een toepaselijk en doelmatig gebed uit, en kieze een of eenige geschikte zangverzen om te zingen, welker inhoud van dien aard moet zijn, dat zij de kinderen tot het te gevene onderrigt kunnen opleiden.

Dat de Onderwijzer hierbij, door zijne geheele wijze van behandelen, door gebaarden, toon en voordragt, moet trachten aan te toonen en te overtuigen, dat hij zich gaarne met kinderen bezig houdt, zal geen herinnering behoeven.

§.

8.

Regelen bij het vragen.

De kunst, om zoo te vragen, dat men volmende antwoorden erlangt, en de kinderen het regte punt leidt, beſtaat daarin:

1) Dat men zich van zoodanige voordragt bedient, welke door kinderen gemakkelijk verſtaan kan worden, en dat men zich zoo veel mogelijk bepaald uitdrukt. Men moet alle vreemde, onbekende, afgetrokkene benamingen en woorden, en voorts kunſtige wendingen en ſchoone ſpreekwijzen vermijden; zich niet algemeen, maar zoo uitdrukken, dat op de vraag ſlechts een antwoord past — men mag de vraag alleen nemen, of in zamenhang met andere beſchouwen. Ten einde dit oogmerk te bereiken, kan men zich het antwoord eerst voorſtellen, en daarnaar de vraag inrigten.

2) Dat men de vragen niet te lang make, maar zoo kort, als de duidelijkheid eenigzins toelaat: want hoe langer men de vragen maakt, des te meer begrippen en voorſtellingen bevatten zij, en des te meer nadenken wordt er ook ter beantwoording vereischt. Dit maakt het noodzakelijk dat men de vragen verdeele, en in twee of drie korte veranderе.

3.) Dat men gemakkelijke en natuurlijke vragen doe. Gemakkelijke vragen zijn dezulken, die niet veel kennis en nadenken bij de leerlingen vooronderſtellen, en die zij zonder meer dan gewone inſpanning beantwoorden kunnen. Zulke vragen moeten aanvankelijk gedaan worden, ten einde bij kinderen den lust op te wekken. Natuurlijke vragen zijn die, waar de eene uit de andere, met betrekking tot de antwoorden, voortvloeit. Men rekent tot de eerstgemelde die, welke enkel met *ja* of *neen* te beantwoorden zijn.

4.) Dat men zoo vrage, dat kinderen hun verſtand moeten gebruiken, of hunne verbeeldingskracht en rede oefenen kunnen, ten einde in ſtaat te zijn, om met den Onderwijzer het onderwerp te omvatten, en te volgen.

5.) Dat men de gedane vragen herhale, zoo wel met dezelfde, als met andere woorden; — met dezelfde woorden, om ze te beter in het geheugen der kinderen te kunnen prenten — met andere woorden, om te onderzoeken, of zij bij de antwoorden iets gedacht, dan of zij dezelve toevallig gevonden hebben, en eindelijk, om door het veranderen der woorden ſoms beter verſtaan te worden.

Aanmerking. Men verdeele de leerlingen in verſcheidene afdeelingen, en voege die-

ge-

en bij elkander, die in vatbaarheid ta-lijk gelijk zijn, en doe deze en gene flechts e vraag, waarbij men den naam noemt n dien, of met den vinger wijst, wien n bedoelt. Ook vrage men niet bij de rij , zoo min als allen te gelijk. Men doe laatſte alleenlijk dan, wanneer men eene ng reeds eenige malen veranderd, duide-r gemaakt, en echter op dezelve geen ant-oord bekomen heeft. Ter verandering ge-men ſomtijds eene beſchrijving van eenig orwerp, en late den leerling raden, wat t zij, dat men wel beſchreven, maar met enen naam genoemd heeft.

9.

Regelen betrekkelijk de antwoorden.

Niet alleen op het wel inrigten der vra-n moet men zijne vlijt aanwenden, maar k op de antwoorden moet men acht ge-n, en uit dezelve de ſtoffen en aanleiding t het onderwijs weten te nemen. Men rke deswege op:

) Wanneer er antwoorden op de vragen volgen, dan hoore men naauwkeurig, of zij wel of niet wel, of zij het geheel of flechts ten deele, en onder zekere bepalingen, zijn. Antwoorden, die op de vragen paſſen, late men herhalen, en billijke dezelve; en zoo zij

bewijzen van opmerkzaamheid oplevéren, dan vergeselle men zulks met eene matige loftuiting. Verkeerde antwoorden moeten vooral verbeterd worden; doch, naardien het verkeerde, deels de uitdrukking of de spraak, deels ook de zaak betreffen kan, zoo moet men in beide gevallen de feilen trachten te verbeteren: somtijds liggen de gebreken in de onachtzaamheid der kinderen, en somtijds ook in de nalatigheid des Onderwijzers. Men overdenke dus naauwkeurig zijne vrage; zij streng omtrent zich zelven; hebbe met de misslagen of de dwalingen van anderen geduld; behandele hen niet hard, maar met zachtmoedigheid en op eenen liefderijken toon: echter moet men, schoon men kinderen moet trachten te winnen, hunne wispelturigheid en onachtzaamheid niet den vrijen loop laten Bij half ware en half onware antwoorden, of bij zulke, die slechts onder zekere bepalingen gelden kunnen, geve men de beteekenis en gevallen aan, in hoe verre zij waar, en in hoe verre zij niet waar zijn.

8.) Wanneer *ja* of *neen* geantwoord wordt, late men in het eerste geval de vraag bevestigend, en in het laatste ontkennend herhalen.

Deze herhaling oefent niet alleen de opmerkzaamheid, maar verschaft ook aan de kin-

ideren de vaardigheid, om regelmatig te ken en duidelijk te antwoorden.

) Men verlange niet, dat de antwoorden gegeven worden, zoo als zij in het boek ſtaan, zoo het maar een bewijs van opmerkzaamheid en nadenken oplevert; dan heeft men reeds reden genoeg om er mede tevreden te zijn. Het is beter dat leerlingen zich van hunne eigene woorden bedienen, dan dat zij woorden bezigen, die zij meerendeels niet verſtaan.

) Maar zoo er geen antwoord op eene voorgeſtelde vraag volgt, dan herinnere men zich, dat zulks verſcheidene oorzaken ten grond hebben kan. De ſchuld kan even zoo wel aan de zijde des Onderwijzers, als aan die der kinderen liggen. Veelligt heeft hij zich niet duidelijk, en bepaald genoeg uitgedrukt; veelligt te veel kundigheden vooronderſteld, of niet natuurlijk genoeg gevraagd. Kinderen houden zeer zelden uit boosaardigheid het antwoord terug; meerendeels is onachtzaamheid hier de oorzaak van. Men moet daarom ſomtijds de vragen laten herhalen, of ook zelf het antwoord geven, hetwelk men dan weder bij gedeelten afvraagt, en eindelijk tot een geheel brengt.

(*Het vervolg hierna.*)

SCHOOLBERIGTEN

over April 1808.

HOLLANDS Noordelijk gedeelte.

I. *Distr.* Schoolopz. A. NUMAN.

VLIELAND vacant. *Zie Mei* 1807.

MOERBEEK onder *Nieuwe Niedorp.* Door het onlangs overlijden van den Onderwijzer KLAAS BUSSER, is deze School, waarin alleen gedurende den wintertijd onderwijs wordt gegeven, vacant geworden.

DEN OEVER en OOSTERLAND op het Eiland *Wieringen.* Door vrijwilligen afstand van MEINDERT KOK, is de Onderwijzersplaats alhier vacant geworden. Het vaste tractement is *f* 100, met nog bovendien de Schoolgelden en andere voordeelen van een aanzienlijk aantal kinderen. Het Gemeente-beſtuur maakt den noodigen ſpoed, dat deze Plaats van een bekwamen Onderwijzer werde voorzien; gelijk ook reeds gezorgd werd voor de proviſionele waarneming van den Schooldienst gedurende den tijd der vacature.

II.

II. *Distr.* Schoolopz. J. DOZIJ.

AARDSWOUD is vacant geworden door het overlijden van VOLKERT KRAPMAN, die in den bloei zijnes levens, naauwelijks 25 jaren oud, werd weggerukt. Met aandoening vermelden wij dit sterfgeval, daar een goede aanleg en treffelijke bekwaamheden, gepaard met welwillendheid en ijver, zich in hem vereenigden. Het vast inkomen is ƒ 125 's jaars voor den Schooldienst, en voor de waarneming van den Kerkdienst ƒ 50; de Schoolgelden zijn gering; het getal der Schoolkinderen is tusschen de 40 en 50. De School wordt provisioneel waargenomen door JAN DE JONG.

III. *Distr.* Schoolopz. A. R. MAURER.

ALKMAAR. Voor de vacant zijnde School in het Roomsch Katholijk Wees- of Armenhuis dezer Stad (*zie Febr.* 1808.) zijn nader alle personen, mits daartoe de vereischte bekwaamheid bezittende, tusschen 25 en 40 jaren oud, van de Roomsch Katholijke Gezindheid, en ongehuwd of gehuwd zonder kinderen, welke tegen genot van vrije woning, kost en een goed jaarlijksch tractement, daarnaar wenschen te dingen, uitgenoodigd geworden, om zich voor of op den 20. dezer maand April, liefst in persoon, of wel schriftelijk, met bewijzen van goed burgerlijk en zedelijk gedrag, aan te melden bij den Secretaris der Plaatselijke Schoolcommissie aldaar.

ALKMAAR. De Stads Franſche ſchool door het overlijden van der J. T. FRESE vacant geworden zijnde de Plaatſelijke Schoolcommisſie terſt de geregelde voortzetting van het wijs, op de beste wijze, voorzien. berigten van hetgeen er ter vervulli vacatuur gedaan zal worden, zullen gende *Bijdragen* worden medegedeel

Nog is door gemelde Commisſie oprigten eener bijzondere School der klasſe admisſie verleend aan K. SI Secondant van den bekwamen H. MAN, Onderwijzer in de School van partement der Maatſchappij: *Tot N 's Algemeen.*

V. *Distr.* Schoolopz. P. BEETS

WESTZAANDAM. Eene Bijſch cant. *Zie Julij en Aug.* 1806.

WESTZAANDAM. Behalve de vacante Bijſchool van de tweede kl er nog eene opengevallen door het den van D. TANKING. Zeker zal e in deszelfs plaats een ander Onderwijz den verkozen, doch zoo, dat beide plaatſen in een geſmolten worden. inkomſten zijn aan dien post niet den, doch de Schoolgelden zoo hoo een Onderwijzer, bij een goed aanta ren, op een redelijk goed beſtaan k nen. Daarenboven is er nog al gele voor de Schoolonderwijzers alhier, het geven van private lesſen, als do

louden enz. hun beſtaan aanmerkelijk te verbeteren. Doch dit een en ander is vooral gheeht aan die voorwaarde, dat de Onderwijzer de nieuwe verbeterde leerwijze toegedaan zij, en zich daarin reeds geoefend hebbe: naardien, buiten dat, een zeer ſober lot zijn deel zou zijn.

Nog is den 13. April overleden P. FORTUIJN, Fransch Schoolhouder alhier, in den ouderdom van 68 jaren. Na dat hij op onderſcheiden plaatſen, en laatst te *Heusden*, in die zelfde betrekking geſtaan had, werd hij, bij de oprigting van een Fransch School en Kostſchool, door het Departement *Zaandam* van de Maatſchappij: *Tot Nut van 't Algemeen*, tot Schoolonderwijzer benoemd. Tot aan het jaar 1801 nam hij dien post waar, met eenen onderſcheiden uitſlag, zijnde de eerſte jaren voor hem zeer genoegelijk en voordeelig, doch de laatſten niet. Noch de Beſtuurders dier Schole, noch de overledene waren de radicale oorzaak hiervan. De Kostſchool verviel; en om welke reden dan ook, hij leide uit eigen beweging zijnen post neder in het jaar 1801, op een tijdſtip, toen Beſtuurders dier Schole met hem in onderhandeling wilden treden omtrent de voortduring in zijnen post. — Die ſtap, waartoe hij door anderen waarſchijnlijk opgezet was, bleek van achteren te zijnen nadeele te ſtrekken. — Hij bleef wel Onderwijzer, verplaatſende zijne School in een ander gebouw; doch het Departement *Zaandam* haar werk niet ten halve wil-

willende laten ſteken, beriep den 1. A
1801 JAN HENDRIK NIEUWVEEN, leerlin
de Kweekſchool van het eerſte Departe
der Maatſchappij: *Tot Nut van 't Algem*
die met ſlechts twee leerlingen begon,
van tijd tot tijd zoodanige vorderingen m
te, dat daardoor de School van FORT
veel afbreuk leed. Thans verplaatste hi
zelve naar *Westzaandam*, en breidde d
ve aldaar merkelijk uit, zoo dat ook
der vermogenden gebruik van dit onde
konden maken voor hunne kinderen.
dat al, dit leverde niet dan een zeer
krompen beſtaan voor hem op, daar h
de eerſte jaren, in de School des Dep
ments, door het groot aantal van Sch
en Kostkinderen, veel voordeel en een
beſtaan gehad had: zijnde zijne Schole
durende de drie eerſte jaren, voorzien
weest van 30 à 32 Kostkinderen, en
20 kinderen, die alleen het dagelijksch o
wijs ontvingen. — Bij deze vermind
van omſtandigheden kwam nog de doo
per huisvrouw, maar vooral later, de
van zijnen eenigen zoon, die op de Al
mie te *Leyden*, alwaar hij zich op de
geleerde ſtudie toeleide, hem ontrukt v
Dit een en ander deed hem op het
een kwijnend leven leiden, tot dat hi
der den last der rampen eindelijk bezv

Hij had eenen ſchoonen aanleg tot O
wijzer. Zijne jaren deden hem eeni
vallen in den ouden trant van onder
zoo in het Fransch als Hollandsch.

was hij bij uitnemendheid bekwaam,
: taalkundige gronden den kinderen in
:nten. Zoo vele zijner discipelen naar
: Scholen werden overgebragt, getuig-
le Onderwijzers, gelijk b. v. de Hee-
: VEER en VAN BEMMELEN, dat zijne
gen in de gronden der Franſche taal
edreven waren. Een gebrek had hij
: hij liet zijne discipelen op een zeke-
ap ſtaan, en bragt hen, vooral in de
: en ſchrijfſtijl, niet ver genoeg. —
erst zijn onderwijs genoten had, en
) eene andere School kwam, was, in
onden, zeker ver vooruit. Zijn ka-
was over 't geheel zeer braaf: zijne
npen omſtandigheden mogten hem wel
achterlijk zijn in het voldoen aan zijne
gtingen in de burgerlijke maatſchappij,
was dit nooit met opzet, en veel min
j eenige opzettelijke misleiding zou ple-
Met veel lof heeft hij nog, in de da-
an welſtand, den post van Ouderling
Hervormde Gemeente te *Oostzaandam*
d, en was over 't geheel een achting-
ig man in de maatſchappij Doch ook
n werd bewaarheid het gezegde van
:n Dichter (*), die in navolging van
erden Pſalm dus ſchrijft:

Wat is de mensch een ding
Vol van verandering,

Hoe

(*) Ik meen CAMPHUIZEN.

Hoe onvast zijne ſtappen.
't Is een gemeene plaag,
Raakt iemand in het laag,
Elk een wil op hem trappen.

Doch indien de burgerlijke maatſchappij dergelijke handelwijze, als wij zoo even van ter zijde in den overledenen hebben aangehaald, als onregtvaardig wil uitkrijten, dan drage zij zelve zorg, om niet eerst onregtvaardig te handelen, daardoor, dat zij die genen, die de verſtandelijke en zedelijke vermogens der kinderen en in 't gemeen der menſchen ontwikkelen, en daardoor goede burgers vormen zullen, zoo ſober te vergelden, dat zij in hunnen kring te weinig om te leven hebben. Het een geeft ligt aanleiding tot het ander. Niet dat wij dit laatſte zoo zeer zouden willen toepaſſelijk maken op de betrekkingen, waarin FORTUIJN te voren geſtaan heeft. Integendeel, de Beſtuurders dezer Departementsſchool hebben alles in het werk geſteld, om dien man te bevoordeelen: maar alleen, ten einde elk opgewekt worde, om het lot van zoodanige verdienſtelijke mannen, die den toekomenden burger des ſtaats vormen moeten, ook meer en meer te verbeteren, opdat zij in achtingwaardige kringen verſchijnen en verkeeren, en hunne achtingwaardigheid handhaven en bewaren kunnen.

Vrede zij zijne aſche; en de dankbaarheid van kinderen, die voordeelen van zijn onderwijs getrokken hebben, — en waarin on-

onder ik twee der mijnen telle, hoewel de eene reeds ontſlapen is, volge hem met die hunner ouderen in de eeuwigheid!

Deze School behoorde niet onder de gewone Bijſcholen, en dus ontſtaat hierdoor geene vacature.

WORMERVEER. Alhier is D. BRUIN, tot dus verre den Schooldienst in de vacante Noorderſchool waarnemende, onder approbatie van den Schoolopziener, door de Regering aangeſteld tot openbaar Schoolonderwijzer.

NAUERNA vacant. *Zie Dec.* 1806 *en Jan. en Mei* 1807.

OOSTZAAN. *Noorderſchool* vacant. *Zie Mei* 1807.

VII. *Distr.* Schoolopz. J. C. BERRANGÉ.

BEVERWIJK. Uit eenige Sollicitanten naar de Onderwijzersplaats in de openbare School dezer Stede is, na ingekomen berigt van den Districts-Schoolopziener, op de ingeleverde ſtukken, door het Gemeente-Beſtuur alhier gemaakt dit drietal: F. TUIJL, openb. Schoolonderw. onder *Hekendorp*, acte hebbende van den eerſten rang; P DE RIDDER, openb. Schoolonderw. op *'t Schild op Texel*, en H. HESSING, tweede Leermeester op de openb. School te *Koog aan de Zaan*, beide laatſten van den tweeden rang; en is verder door hetzelve Gemeente-Beſtuur, hulde doende (onverminderd nogtans de bekwaamheden der anderen) aan de over-

treffende hoedanigheden van P. TUIJL, aan denzelven, uit aanmerking van zijnen hoogsten rang en om de allezins uitmuntende berigten wegens hem, deze vacante post, met advis van den Schoolopziener, zonder eenig nader Examen, zeer vereerend opgedragen, die dan ook door den beroepenen erkentelijk volvaardig is aangenomen.

SPAARNDAM. Alhier is de openbare Onderwijzersplaats vacant geworden door het vertrek van M. VAN OORT, die elders in een anderen post en betrekking gesteld is. De School is van de hoogste klasse, en men vordert dus in die er naar staan niet minder dan den tweeden rang, als mede, daar er wekelijks viermaal avondles in het Fransch gegeven moet worden, toelating ook tot dat gedeelte van onderwijzing: de tijd van solliciteren, die eerst in de nieuwspapieren bepaald was tot op den 1., is nader verlengd tot op den 15. Mei aanstaande. — Er zijn zeer goede voordeelen aan dien post, waarmede onder anderen ook het Voorlezers-ambt vereenigd was, en zoo mogelijk blijven zal, verbonden; men kan vast op *f* 700 's jaars staat maken, eer meerder dan minder; 't is daarbij eene School, die al vroeg in den aanvang der verbeterde inrigting van het Lager Schoolwezen hier te Lande naam gemaakt heeft, en in eenen bijzonder bloeijenden staat onder haren laatstvoorgaanden Onderwijzer J. KWANTES verkeerde.

VIII.

VIII. *Distr.* Schoolopz. J. TRISSÉDRE L'ANGE.

SLOTERDIJK. Het Inſtitut van het Departement: *Tot Nut van 't Algemeen*, alhier vacant. *Zie Maart* 1808.

HOLLANDS Zuidelijk gedeelte.

II. *Distr.* Schoolopz. J. WELDIJK.

GOUDA. Alhier is de School voor kinderen der armen vacant. *Zie het Schoolnieuws van December* 1807 *en Maart* 1808.

HEKENDORP, of *Goejanverwelle Sluis*, is vacant geworden door het beroep van P. TUIJL naar de *Beverwijk*. Men verwacht deswegens de nadere berigten.

III. *Distr.* Schoolopz. N. MESSCHAERT.

OUD-BEIJERLAND vacant. *Zie Sept. en Dec.* 1807.

IV. *Distr.* Schoolopz. G. VAN KOOTEN.

DORDRECHT. De post van Schoolonderwijzer in het Nieuw Armhuis binnen deze Stad, is door H. H. Regenten opgedragen aan J. SCHÖLTZ, bezittende den derden rang, die denzelven reeds aanvaard heeft.

VII. *Distr.* Schoolopz. G. OUTHUIJS.

BRIELLE. Eene bijzondere Nederduitsche School vacant. *Zie Febr.* 1808.

ZEELAND.

II. *Distr.* Schoolopz. A. VAN DEINSE.

MIDDELBURG. Alhier ſtaat de Stads Franſche Kostſchool vacant te worden; waaromtrent men de nadere berigten te verwachten heeft.

VERE. De openbare Schoolonderwijzersplaats alhier vacant. *Zie October* 1807, *bl.* 53 *en* 67.

KATS vacant. *Zie Jan.* 1808.

KOLIJNSPLAAT. De Schoolonderwijzer HENDRIK IJZERMAN, wegens zijne klimmende jaren langer buiten ſtaat de zeer talrijke School dezer plaats waar te nemen, heeft van het Gemeente-beſtuur zijn ontſlag verzocht en bekomen, met gunstige bepaling, dat zijn opvolger verpligt zal zijn hem gedurende zijn nog overig leven jaarlijks uit te keeren eene ſomme van *f* 300. Het tractement als Schoolonderwijzer bedraagt ruim *f* 100, en als Koster en Voorzanger *f* 142, terwijl het Gemeente-beſtuur voornemens is het Schoolgeld te verhoogen. De School is van den middelſten rang, en de Solliciteanten worden uitgenoodigd zich met hunne acte van den tweeden of derden rang, en bewij-

zen

zen van goed gedrag, vóór den 10. Mei te vervoegen bij den Heer NICOLAAS SWEMER, Schout en Secretaris van *Kolijnsplaat*, bij wien nadere inlichting aangaande de voorwaarden en voordeelen te bekomen zijn.

B R A B A N D.

I. *Distr.* Schoolopz. H. VAN DAM.

WILLEMSTAD vacant. *Zie October* 1807.

HEEN vacant. *Zie October* 1807.

V. *Distr.* Schoolopz. S. VAN DER NOORDAA.

LITH. De post van Substitut Schoolonderwijzer alhier vacant. *Zie Sept.* 1807.

VI. *Distr.* Schoolopz. F. DERKS.

VIERLINGSBEEK vacant. *Zie Jan.* 1808.

U T R E C H T.

I. *Distr.* Schoolopz. J. V. MANEN ADZ.

SCHALKWIJK vacant. *Zie Maart* 1808.

II. *Distr.* Schoolopz. N. C. DE FREMERIJ.

WILLIGE LANGERAK. De School alhier vacant, waaromtrent men de nadere berigten verwacht.

GELDERLAND.

I. *Distr.* Schoolopz. Mr. P. A. DE ROOCK.

EINSPEIK vacant. *Zie Febr.* 1808.
BRUCHEM vacant. *Zie Dec.* 1807.
OPIJNEN vacant. *Zie Maart* 1808.

II. *Distr.* Schoolopz. F. H. REPELIUS.

CULENBORG. De Lutherſche School vacant. *Zie Nov.* 1806.

IV. *Distr.* Schoolopz. H. H. DONKER CURTIUS.

HETEREN. De Franſche Kostſchool vacant. *Zie Bijdr. van Oct. en Nov.* 1807.

VI. *Distr.* Schoolopz. H. W. VAN WOELDEREN.

DOESBURG. De post van Franſche Kostſchoolhouderesſe vacant. *Zie Oct.* 1807.

VII. *Distr.* Schoolopz. H. J. THOMASSON.

NEEDE vacant. *Zie October* 1807.

OVER-

OVERIJSSEL.

I. *Distr.* Schoolopz. C. FRANSEN VAN ECK.

STOKKUM vacant. *Zie Sept.* 1807.

II. *Distr.* Schoolopz. J. H. FLOH.

DE ESCHMARKT vacant. *Zie Nov.* 1807.
DE ROTBEKE vacant. *Zie Nov.* 1807.
KLEIN DRIENE vacant. *Zie Dec.* 1807.
BEKKUM vacant. *Zie Dec.* 1807.

III. *Distr.* Schoolopz. G. W. STORK.

REUTUM vacant. *Zie Sept.* 1807.
NORDENRING vacant. *Zie Dec.* 1807.

IV. *Distr.* Schoolopz. J. W. A. MULLER.

OUDLEUSSEN, als mede
HESSUM en REGTEREN vacant. *Zie Maart* 1807.

V. *Distr.* Schoolopz. J. F. SERRURIER.

RUITEVEEN vacant. *Zie Nov.* 1807.
HASSELERDIJK vacant. *Zie Oct.* 1807.
ZUIDEINDE (*van Kamperveen*) en
DE ZANDEN, *onder Kamperveen*, beide vacant. *Zie Dec.* 1807.

WESTENHOLTE. Door het vertrek van den Onderwijzer G. SPIJKERMAN, naar de *Wijk*, is deze School, zijnde van den laagſten rang, vacant. Het tractement bedraagt *f* 25, buiten de Schoolgelden.

VI. *Distr.* Schoolopz. W. SANDERS.

JONEN en DWARSGRAFT vacant. *Zie Nov. en Dec.* 1807.

WETERING vacant. *Zie Maart* 1808.

BLOKZIJL. Alhier is de derde School tot ſtand gekomen, en daarvoor beroepen, op een tractement van *f* 200, J. PAUW, *Jun.* hebbende eene acte van den derden rang, verkregen bij de Commisſie van Onderwijs in het Departement *Overijſel*. Deze onderwijst daar nu de eerſte of laagſte, J. KARREE de tweede, en J. PAUW *Sen.* de derde of hoogſte klaſſe. De ſtaat van het Schoolwezen, in deze plaats aanvankelijk op zulk een goeden voet gebragt, kan hierdoor nu nog aanmerkelijk verbeterd worden.

VRIESLAND.

I. *Distr.* Schoolopz. J. F. KORFF.

OLDELEMMER vacant. *Zie Oct.* 1806.

OOSTERZEE vacant. *Zie Maart* 1808.

III.

III. *Distr.* Schoolopz. H. W. C. A. VISSER.

STAVOREN. De nu vereenigde School vacant. *Zie Febr.* 1808.
DEDGUM vacant. *Zie April* 1807.
HEMELUM vacant. *Zie Aug.* 1807.

IV. *Distr.* Schoolopz. A. BRUINING.

PEINS vacant. *Zie Maart* 1808.
HARLINGEN. De Stads Franſche School vacant. *Zie Maart* 1808.
MINNERTSGA. De vacante School alhier is vervuld. Vier Sollicitanten naar dezelve hadden zich aangegeven, namelijk: K. WETTERAU, Custos van eene School te *Leeuwarden*, G. J. VENING, Schoolonderwijzer te *Witmaarſum*, die beide den tweeden rang bezitten, KEIMPE EEUWES, Schoolonderwijzer te *Baard*, en J. TAMMINGA, Schoolonderwijzer te *Kollum*, beide van den derden rang. De drie eerstgemelde kwamen op den bepaalden tijd, en gaven onder beſtuur van den Schoolopziener van het District, proeven van hunne bekwaamheid in de onderſcheidene vakken van het onderwijs, aan den Baljuw en het Gemeente-beſtuur van *Barradeel*, benevens Gecommitteerden uit de Floreenpligtigen van deze Plaats, welke den eerstgemelden daarop tot Onderwijzer der Jeugd alhier hebben aangeſteld.

V. *Distr.* Schoolopz. B. VAN WEEMEN.

SCHINGEN vacant. *Zie Dec.* 1806.
GOUTUM vacant. *Zie Maart* 1808.

VI. *Distr.* Schoolopz. J. H. NIEUWOLD.

OOSTERWIERUM vacant. *Zie Dec.* 1807.
GROU vacant. *Zie Dec.* 1807.

VII. *Distr.* Schoolopz. M. MARTENS.

LUTKEWOLDE (of AUSBUUR) vacant. *Zie Febr.* 1808.
METSLAWIER vacant. *Zie Febr.* 1808.
GENUM vacant. *Zie Febr.* 1808
FOUDGUM vacant. *Zie Jan.* 1807, en *Febr.* 1808.
HANTUM vacant. *Zie Febr.* 1808.

GRONINGEN.

I. *Distr.* Schoolopz. J. R. VAN EERDE.

GRONINGEN. De post van Stads Fransch Kostschoolhouder vacant. *Zie Dec.* 1807.

II. *Distr.* Schoolopz. H. D. GUYOT.

NIEUWBERT vacant. *Zie Sept.* 1807.
ADUARD. De School alhier werd vacant door de verplaatsing van H. WONDAAL naar *Kollum*. Het tractement als Schoolonderwijzer, Koster en Voorzanger bedraagt te zamen *f* 144.

§ 144. Voorts de Schoolgelden van 70 kinderen, benevens eene vrije woning. Voor deze School, welke van den middelſten rang is, wordt een Schoolonderwijzer van ten minſte den derden rang gevorderd. De bevoegden, die naar deze plaats wenſchten te ſolliciteren, zijn uitgenoodigd om zich tegen 1 Mei te vervoegen bij den Hoog Welgeboren Heer LEWE *van Aduard*, als Unicus Collator der plaats.

NIEUWZIJL is vacant door vrijwilligen afſtand van R. HERRENS, tot eenen anderen post aangeſteld. Het tractement van den Schoolmeester, Koster en Voorzanger aldaar is *f* 90, voorts eene vrije woning en de Schoolgelden van ruim 30 kinderen. De School is van den middelſten rang: de Sollicitanten worden uitgenoodigd, om zich tegen den 15. Mei aanſtaanden aan te geven bij den Heer W. J. WICHERS, als repreſentant van den Huize *Nankema*.

GROOTEGAST. De vacante School alhier werd vervuld, zijnde uit de vier wettige Sollicitanten J. HOEDENBERG, van *den Hoendijk*, S. K. SIJMENS, van *Oudezijl*, J. A. ENUMA, van *Kropswolde*, en J. WOLTERS, Custos te *Nieuwkerk*, bezittende de twee eerſten den tweeden, en de twee laatſten den derden rang, na gehouden examen, door den Wel-Eerw. Heer WASSENDORP, Predikant te *Sibaldeburen*, namens de toen onpaspaſſelijk zijnde Schoolopziener afgenomen, waarbij alle veel kunde deden blijken, door Mans Ledematen der Hervormden, tot School-

Aardrijks-, Sterrekunde en de onde
ne vakken der Cijferkunst. Hij g
zijn leven het ſtreelend genoegen
zijne kweekelingen, door middel zi
tot nuttige leden der Maatſchappij g
ook eenige van dezelven tot zulke
lijke ſtanden bevorderd te zien, ir
zij voor het vaderland ten ſieraad
ſtrekten, terwijl zij, bij meermalig
name ontmoetingen, in hem hunne
ten Leermeester met gevoel van d
heid ſteeds erkenden. De Schoolc
dezer Stad ontwaarde meer dan e
het ook zijne ijverige poging wer
volgens de nieuwe manier van or
zijne Scholieren te leeren en te le
verwachtte van deze zijne inrigting
tijd de beste vruchten; dan, deze
nu afgeſneden door zijnen dood,
lijk dezelve met alle redenen zeer
wordt door eene diep bedroefde
nevens kinderen, behuwd-kinderer
kinderen en verdere naastbeſtaande
treffend tot billijke ſmarte ſtrekt van
komende jeugd, welke hij te deze
als Onderwijzer en Vriend, in de b
melde lettervakken minzaam en me
ring opkweekte.

De Commisſie kan niet nalaten h
van dezen man en vader, ten aan
de zijnen en de hem aanbetrouwd
wijzelingen, met deelneming en ter
tenis van zijne asch, door dit B

kennis der Lezeren van dit Maandwerk te bevorderen.

ALKMAAR. Op den 24. van Lentemaand l. l. heeft hier wederom eene aangename plegtigheid plaats gehad. Het openlijk onderzoek der Leerlingen in de Stads- en Diakonie-Armenſchool is, gelijk voorheen, in het Diakonie Oude Mannen- en Vrouwenhuis geſchied. De met zoo veel vlijt en goede gevolgen voor deze jeugd altoos werkzame Onderwijzer C. BORNDERMAN liet, na voorafgegaan gezang door zijne kweekelingen, dezelven hunne bekwaamheden in het ſpellen, lezen en cijferen aan den dag leggen. Zoo daarin, als in de vorderingen met de pen, en de verbetering van een met fouten voorgeſteld ſchrift, zelfs na een voorſchrift door iemand, daartoe verzocht, voor de vuist opgegeven, met de voldoende redenen bekleed, als mede ten aanzien van het ondervragen omtrent eenige gronden onzer taal, gaven de meergevorderden doorſlaande proeven van kunde. De Opzieners der voornoemde School beloonden de vlijt van verſcheidene dezer kinderen met aanmoedigende geſchenken. Hetgeen deze omſtandigheid te genoegelijker en te gelijk aandoenlijker maakte, beſtond hierin: dat, na dat dezelve met eene gepaste aanſpraak door den Voorzitter der vermelde Opzieneren, den Heer B. SUT, geopend en het Examen zoo loffelijk verrigt was, de Heer Burgemeester onzer Stad, Mr. G. F.

VERSCHUUR, die dit onderzoek met zijne tegenwoordigheid vereerde, zeer minzaam en aanmoedigend deszelfs bijzonder genoegen aan H. H. Opzieneren te kennen gaf, en hun verzekerde van zijne welmeenende gezindheid, om ten nutte der jeugd altoos medewerkzaam zich te betoonen, en na dat de Stedelijke Schoolcommisfie, bij monde van den Wel-Eerwaarden Heer O. PORJEERE, oudfte Leeraar der Hervormde Gemeente dezer Stad, ook over al het verrigtte door deze jeugd zich zeer voldaan verklaarde, werd deze actus geëindigd met eene tweefpraak door twee Leerlingen, met namen HENDRIK HOOGLAND en JAN GEORGE ROOT, die daarom te meer roerde, daar de laatstgenoemde, onlangs geheel ouderloos geworden en thans in het Weeshuis opgenomen, afficheid van zijnen geliefden Meester BOENDERMAKER en van zijne medeleerlingen nam, en dit op zulk eene treffende wijze werd uitgevoerd, dat vele tranen der aanwezenden deelnemend vloeiden, en de Heer Burgemeester op eene bijzondere wijze aan die twee kinderen zijn gevoel betoonde. Twee flot-coupletjes werden in de beste orde door alle de kinderen gezongen.

De in groote menigte vergaderde hoorders waren allen bij uitnemendheid voldaan.

De ijverige BOENDERMAKER, fteeds, en met merkelijk nut dezer behoeftige kinderen, onvermoeid bezig, ontving ook de vernieuwde blijken van goedkeuring der zorgende Va-

de-

voor dit opgroeiend Armenkroost, ij zijn lofwaardig werk met een ge- in zilver ter hunner erkentenis be- en; terwijl elk wenscht, dat deze londerwijzer nog lang in zijnen moei- n post tot heil der jeugd moge ar- l.

Distr. Schoolopz. P. BEETS, PZ.

Asfendelft is opgerigt een Collegie, de zinſpreuk: *door oefening leert men*; nde uit zes leden, zijnde de vier On- jzers van *Asfendelft* en het daartoe be- nde *Naucrna*, P. SWART, D. TEL, KROON en J. VOREN, en waarbij zich gen liefhebberij twee ingezetenen van *delft* gevoegd hebben; P. BLOEMEN- en P. KAT KLZ. De werkzaamheden dit Collegie beſtaan in oefening in de len der Nederduitſche Taal- en Reken- , als ook in de beginſelen der Ge- l- en Aardrijkskunde.

Collegie beveelt zich aan andere Ge- appen van dien aard aan, met ver- om de mededeeling van zoodanige n, die voor hetzelve belangrijk zijn n. De Secretaris is P. KAT KLZ.

Gezelſchappen van Schoolonderwijzers *andam*, *Kooge* enz. waarvan te voren alen berigt gegeven is, en van *Wor- n Jisp*, gaan ijverig voort in derzelver aamheden.

Eerlang hopen wij nader berigt te geven van nog meer Gezelschappen van Schoolonderwijzers in dit District.

De School van het Departement *Zaandam* der Maatschappij: *tot Nut van 't Algemeen*, voorheen gevestigd te *Oostzaandam*, doch waar van het locaal zeer ongeschikt was, is thans gevestigd te *Westzaandam*. — Een zeer spatieus locaal, bestaande in twee woningen, een schoone tuin, en andere gerievelijkheden, is, door toedoen van het bijzonder bestuur over die school, in den vorigen jare aangekocht, en bevat de ruimste gelegenheid, zoo tot onderwijs, als tot het logeren van kostkinderen. — De School zelve bloeit bij het onderwijs van den verdienstelijken J. H. NIEUWVEEN, en die daarbij zich bedient van de noodige Ondermeesters: zoodat de oogmerken en bedoelingen van gemeld Departement, langs dezen weg, meer en meer bereikt zullen worden.

HOLLANDS Zuidelijk Gedeelte.

I. *Distr.* Schoolopz. B. SPOELSTRA.

DEN HAAG. Op den 8. April l. l., werd alhier, in eene der zalen van den Schutters Doele, een openlijk en zeer plegtig onderzoek gehouden, omtrent de vorderingen der leerlingen van den Heer A. W. DILL, bijzonder Onderwijzer van de tweede klasse alhier.

Het

der leden van de Plaatſelijke School-Commisſie, had de plegtigheid met eene korte Redevoering geopend, en ſloot dezelve met zeer gepaste aanſpraken.

De leerlingen die het meest hebben uitgemunt, zijn de volgende:

Eerſte Klasſe.

J. Indemans, Kweekeling, *J. C. Eisſel*, *A. W. van Santen*, *P J. Keuchentus*, *D. Polak*, *A. C. B. de Kok*, *C. de Swaan*, *W. Margadant*, *A. Bergers*, *A. Bijsterveld*, *J. F. Dill*, *A Hoolboom*, *S. C. van Drunen*, *W. Fruit van Hertog*,

Tweede Klasſe.

G. Terhoeven, *R. van Eck*, *N. Uitenhout*, *N. v. d. Tuin*, *H. Carbentus*, *E. Fucks*, *A. Bader*, *N. de Bruijn*, *C Hoolboom*, *H. M. Spoelſtra*, *J. Weijermans*, *A. Vroome*, *P. Margadant*, *S. Andries*, *J. L. Dawans*.

Derde Klasſe.

W. Lignac, *J. H. Dill*, *F. van den Bergh*, *H. Martijn*, *J. Betting*, *B Peijzel*, *M. Polak*, *J. van Santen*, *J. Gade*, *C. van Rhijn*, *J. Keuchenius*, *F. Fuchs*, *J. Stutterheim*, *J. Meskes*, *G Huguenin*, *E. Bader*, *J. Vosmaer*, *Sam. van Drunen*,

ten, *P. Verbeek*, *J. Gunning*, *S. Martijn*, *W. Klein*, *C. van Well*, *G. Venaingre*, *A. Margadant*, *S. Kicherer*, *A. B. Spoelstra*, *C. Fruit van Hertog*, *A. v. d. Tuen*, *M. Mondt*, *L. Giel*, *N. Fraterman*, *C. Klein* en *J. Mauritz*.

IV. *Distr.* Schoolopz. G. VAN KOOTEN.

De Schoolopziener had bij het laatſte bezoek van dit District, het genoegen drie geheel nieuwe of aanmerkelijk verbeterde Schoolvertrekken aan te treffen. Te *Sliedrecht* was het oude, zoo bekrompen locaal geheel afgebroken, en een fraai, ruim, luchtig Schoolvertrek in deszelfs plaats opgebouwd. Te *Klaaswaal* was het oude Schoolvertrek zeer vergroot en meest vernieuwd; gelijk ook te *Numansdorp*, dat nu op een der fraaiſte Scholen roemen kan.

Hoe vele redenen de Schoolopziener ook had om hier over zich te verheugen, zoo ſmaakte hij echter nog grooter genoegen over den voortgang, welken ſommige Onderwijzers gemaakt hadden: en gelijk hij in het vervolg zoodanige Onderwijzers, die door traagheid of andere gebreken aan pligtverzuim zich ſchuldig maken, openlijk zal ten toon ſtellen; zoo voelt hij zich thans gedrongen, om met lof gewag te maken van de *Zwijndrechtſche Weſtmaasſche*, *Alblasſerdamſche* en *Papendrechtſche* Scholen, welke die van *Sliedrecht* en *Numansdorp*, hoe lan-

langer hoe meerder beginnen te evenaren; waartoe te *Zwijndrecht* de Ondermeester H. VAN DORTH vooral niet weinig heeft bijgedragen.

DORDRECHT. Van hier was verzuimd te berigten, dat de Prijsuitdeeling aan de Nederduitsche Schooljeugd op den 8. Maart l. l. heeft plaats gehad. Na dat door de Plaatselijke Commissie op verscheidene tijden examens waren gehouden, heeft gemelde Commissie alle de bekroonden, onder geleide van hunne Meesters, zamen genoodigd in de Lutherſche Kerk; alwaar dan ook, na dat door den Voorzitter eene aanmoedigende aanspraak was gedaan, aan elk, ten getale van bijna twee honderd, een fraai met het wapen dezer Stad beſtempeld boekske, in ter hand gesteld.

Ten blijke van erkentenis, lazen eenige weinigen, bevalliglijk in dichtmaat gestelde dankzeggingen voor.

Eindelijk is ook nog aan drie jongelingen, *H. Schouten*, *J. G. Schaarman* en *G. Logger* overhandigd een Getuigschrift van vlijt, bekwaamheid en goed gedrag.

UTRECHT.

I. *Distr.* Schoolopz. J. v. MANEN, ADZ.

RHENEN. Op den 8. dezer maand April werd alhier, in het Koor der Kerk, des morgens om tien tot des middags twee uren, het

het eerſte openlijke examen (ſints de verbetering van het Schoolwezen) en de uitdeeling der prijzen voor de meest gevorderden bij de onderſcheidene klasſen, van de Stads openbare Nederduitſche en Franſche Kostſchool van den Onderwijzer G. C. HEMELING, beſtaande uit omtrent honderd leerlingen, gehouden.

Na dat, onder voorafgaand orgelmuzijk, vele ingezetenen, ter bijwoning van deze buitengewone verrigting, waren zamengekomen, en de Leden der Regering en des Kerkenraads, die daartoe waren uitgenoodigd, hadden plaats genomen, werd vooraf gezongen het 5. vers van den 32 Pſalm. Waarna de Schoolopziener de werkzaamheden opende met eene ter zake dienende aanſpraak, omtrent het oogmerk dezer kinderplegtigheid, en wat men daaromtrent al of niet te wachten had: tevens daarbij den Leden van het Gemeente-Beſtuur openlijk dank betuigende voor derzelver gunſtige afzondering van eene genoegzame ſomme, ter bekostiging der noodige prijzen voor de meest verdienſtelijke leerlingen.

De Onderwijzer ving daarop het onderzoek der bekwaamheden aan, met de eerstbeginnende leerlingen in de eerſte onderdeeling der eerſte klasſe, van welke de jongſte 4 en de oudſte flechts 6 jaren waren, welke tot verwondering van elk, niettegenſtande de tegenwoordigheid van de Regering en zoo vele aanſchouwers, naauwelijks

langer hoe meerder beginnen te evenaren; waartoe te *Zwijndrecht* de Ondermeester H. VAN DORTH vooral niet weinig heeft bijgedragen.

DORDRECHT. Van hier was verzuimd te berigten, dat de Prijsuitdeeling aan de Nederduitsche Schooljeugd op den 8. Maart l. l. heeft plaats gehad. Na dat door de Plaatselijke Commissie op verscheidene tijden examens waren gehouden, heeft gemelde Commissie alle de bekroonden, onder geleide van hunne Meesters, zamen genoodigd in de Lutherſche Kerk; alwaar dan ook, na dat door den Voorzitter eene aanmoedigende aanspraak was gedaan, aan elk, ten getale van bijna twee honderd, een fraai met het wapen dezer Stad bestempeld boekske, is ter hand gesteld.

Ten blijke van erkentenis, lazen eenige weinigen, bevalliglijk in dichtmaat gestelde dankzeggingen voor.

Eindelijk is ook nog aan drie jongelingen, *H. Schouten*, *J. G. Schaarman* en *G. Logger* overhandigd een Getuigschrift van vlijt, bekwaamheid en goed gedrag.

UTRECHT.

I. *Distr.* Schoolopz. J. v. MANEN, ADZ.

RHENEN. Op den 8. dezer maand April werd alhier, in het Koor der Kerk, des morgens om tien tot des middags twee uren, het

het eerſte openlijke examen (ſints de verbetering van het Schoolwezen) en de uitdeeling der prijzen voor de meest gevorderden bij de onderſcheidene klaſſen, van de Stads openbare Nederduitſche en Franſche Kostſchool van den Onderwijzer C. C. NEMELING, beſtaande uit omtrent honderd leerlingen, gehouden.

Na dat, onder voorafgaand orgelmuzijk, vele ingezetenen, ter bijwoning van deze buitengewone verrigting, waren zamengekomen, en de Leden der Regering en des Kerkenraads, die daartoe waren uitgenoodigd, hadden plaats genomen, werd vooraf gezongen het 5. vers van den 32 Pſalm. Waarna de Schoolopziener de werkzaamheden opende met eene ter zake dienende aanſpraak, omtrent het oogmerk dezer kinderplegtigheid, en wat men daaromtrent al of niet te wachten had: tevens daarbij den Leden van het Gemeente-Beſtuur openlijk dank betuigende voor derzelver gunſtige afzondering van eene genoegzame ſomme, ter bekostiging der noodige prijzen voor de meest verdienſtelijke leerlingen.

De Onderwijzer ving daarop het onderzoek der bekwaamheden aan, met de eerstbeginnende leerlingen in de eerſte onderdeeling der eerſte klaſſe, van welke de jongſte 5 en de oudſte ſlechts 6 jaren waren, welke tot verwondering van elk, niettegenſtaande de tegenwoordigheid van de Regering en zoo vele aanſchouwers, naauwelijks

een zweem van verlegenheid of onvrijmoedigheid vertoonden, zoo in het aanwijzen der letters van het bord, in hunne boekjes, als het antwoorden op de vragen des Onderwijzers en Schoolopzieners.

Niet minder werden de toehoorders getroffen over de geoefendheid der kinderen in de twee overige onderdeelingen dezer klasse, in de kennis en onderscheiding der klinkers, medeklinkers, en derzelver verschillend gebruik en eigenschap.

Even zeer droeg de tweede klasse elks verwondering weg, door de zigtbare blijken van het regte verstand van het geleerde, ten bewijze dat meer het verstandelijk vermogen dan wel het geheugen waren geoefend. Volwassenen hoorden hier, door kinderen van minder dan 5 jaren zelfs, vragen beantwoorden en reden geven, waarvan men de mogelijkheid bij het voormalig onderwijs niet zou hebben durven vooronderstellen. Niet alleen hoorde men in deze klasse, hoe men de vragen ook inrigtte, of twijfelingen inbragt, de reden, waarom men geen medeklinkers te zamen konde spellen, als, op welke wijze men daarin kon te gemoet komen; wat enkel en meervoudige woorden waren: maar ook het zuiver spellen van alle woorden en de onderscheiding der lettergrepen, tot acht toe, en het duidelijk en met den vereischten toonval lezen in onderscheiden boekjes, zelfs door de jongsten van deze klasse; terwijl bovendien de meestgevorder-

derden in deze klasse de leesteekens en getalmerken, mitsgaders de éénheden, tienheden en honderdheden wisten te onderscheiden, alhoewel ze nog niet tot het vak der Rekenkunde waren gevorderd.

In de derde klasse gaven zoo wel meisjes als jongens, door hunne schriften en opstellen, onderscheiden blijken van hunne vorderingen in het schrijven, rekenen, de beginselen der Nederduitsche en Fransche taal en de Aardrijkskunde, door onderscheiden proeven, zoo op gedane vragen en vertooning hunner geboekte Themata, sommen, en verbeteringen van gebrekkige opstellen in taal, stijl en spelling, als de opnoeming der rededeelen, verbuiging en vervoeging van woorden, en 't analiseren van volzinnen enz.

Hoe zeer reeds met dit onderzoek vier uren verloopen waren, scheen nogtans de ijver der leerlingen, inzonderheid der hoogste klasse, die het laatst aan de beurt was, eer opgewonden dan verflaauwd; zoo dat men zich ligt nog een uur langer met dezelve had kunnen bezig gehouden hebben zonder ze uit te putten, indien niet de Schoolopziener, vreezende de aandacht der mehoorderen en aanschouweren al te onbescheiden te zullen rekken, slechts eenige hoofdzaken in ieder vak aanroerde, om het werk eenigzins te bekorten, en hoofdzakelijk, naar het voorgestelde doel, te doen zien, dat niet een werktuigelijk napraten van aan het geheugen opgedrongen klanken

en teekens, maar een dadelijk verſ
het geleerde, hier het geval was;
leerwijze die, hoe zeer de kennis
ginſelen van de genoemde wetenſchap
nog maar het gevolg daarvan mo
veel dieper indruk maakt op het
brein, en zich zoo ligt niet laat uit
als alle ander onderwijs, waar men
geheugen tevreden is, en zich om
minst bekommert.

De Leden der Regering hunne vo
keuring betuigd hebbende over alle
ken van bekwaamheid en bevatting
lingen, gingen dezelve met den S
ziener over tot de beoordeeling de
ſchriftelijke proeven, zoo der voo
in het ſchrijven als rekenen, de t
en het Fransch; en de toewijzing e
ling der daarvoor beſtemde prijzen
onderſcheidene klaſſen, waarbij nie
dan de wezenlijke vorderingen in
king werden genomen.

In de *derde Klaſſe*,

Derde onderdeeling,

werd den hoogſten prijs, beſtaand
Algemeene Geſchiedenis van SCHRÖC
RAS, 4 ſtukjes, beſtemd voor den
in alles het meeste uitmuntte, toe
aan *J. C. P. E. Menſo*, oud 13 ja
welken ook den eerſten prijs in d

en Aardrijkskunde werden toegelegd, zijnde ALBERS's *Rekenboek* en MUIJT's *Aardrijkskunde*, met eene *Wereldkaart*; terwijl de overige prijzen in de andere vakken aan de naast volgende leerlingen werden toegekend.

Aan *E. v Kruaikamp*, oud 14 jaren, MUNT's *eerste beginselen der Rekenkunde*, 4 stukjes, en MUIJT's *Aardrijksbeschrijving*, met eene *Wereldkaart*.

Aan *M. Heijmans*, oud 14 jaren, *Beschrijving der viervoetige Dieren*, naar BUFFON.

Tweede onderdeeling.

Bij loting, onder vier naast gevorderden in de Fransche taal, waarvan de eerste, op voordragt van beoordeelaren, afgezien hadden:

Aan *M. v. Elburg*, oud 13 jaren, *Numa Pompilius*, *par* DE FLORIAN.

Aan *A. v. Haarlem*, oud 14 jaren, *Verzameling van leerzame Opstellen*, Nederd. en Fransch, 2 stukjes.

Aan *J. G Santbrink*, oud 11 jaren, *Handleiding om uit het hoofd te leeren Rekenen.*

Aan *A. Wijnen*, oud 13 jaren, hetzelfde.

Aan de Meisjes in deze onderdeeling.

Aan *B. Stam*, oud 12 jaren, als de prijs voor de beste schrijfster, *Technologische Wandelingen*, en wegens het beste eigen opstel, *de Kindervriend* van ROCHOW.

Aan *H. Budding*, oud 7 jaren, als 1 hare jaren, de beste, natuurlijkſte leze *Iets voor Ouders en Kinderen.*

Aan *G. C. Budding*, oud 10 jaren, de naaste daaraan, *Robinſon Cruſoë.*

Aan *P. Heimans*, oud 11 jaren, als i beginſelen der taal en eigen opſtel enz. g te vorderingen gemaakt hebbende, *Iets Ouders en Kinderen.*

Aan *C. H. v. Noort*, oud 9 jaren, naast daaraan volgende, *Handleiding om het hoofd te leeren Rekenen.*

Eerſte onderdeeling.

Aan *J. Broers*, oud 10 jaren, en *D Doorn*, oud 10 jaren, wegens hunne vo ringen in het ſchrijven enz., HULSHOF *ſch. van Jozef*, en *Verhandeling over kunstmatig lezen.*

Als mede aan de meisjes *J. v. Doo* oud 8 jaren, *R. v. Lent*, oud 8 jaren, *S. v. Elburg*, oud 11 jaren, wegens vorderingen in het lezen en ſchrijven, *H handeling over het kunstmatig lezen; Re boek voor Meisjes*, en FUNCKE *Oefenin de Reken- en Taalkunde.*

Tweede Klaſſe.

Tweede onderdeeling.

Aan *J. Menſo*, oud 6 jaren, als de b der lezeren in deze onderdeeling, *Tech giſche Wandelingen.*

Als de naaste daaraan volgende: aan *F. J. Elders*, oud 11 jaren, *R. Bor*, oud 11 jaren, en *H. Buis*, oud 11 jaren, wegens hun zeer goed lezen, een *Duitsche Kindervriend*, en aan *W. R. Philips*, oud 9 jaren, *Leeslesjes*.

Eerste onderdeeling.

Aan *W. M. C. Broers*, oud 7 jaren, als de beste der spellers en lezers dezer onderdeeling, *Zakboekje voor de Jeugd*.

Aan *A. G. v. Manen*, oud $\frac{1}{2}$ jaren, als de naaste daaraan volgende, *de Naarstigheid der Kinderen beloond*.

En aan *W. Wijnen*, oud 7, en *O. Stam*, oud 8 jaren, elk *Leeslesjes*.

Eerste Klasse.

Derde onderdeeling.

Aan *D. Tollenaar*, oud 6 jaren, als de meest gevorderde in het onderscheiden der letters en de beginselen der spelling, *Leesboek voor de Jeugd*.

Tweede onderdeeling.

Aan een der bekwaamste jongens en meisjes in deze onderdeeling, als aan *H. Gijsberts*, oud 8 jaren, en *N. Mol*, oud 8 jaren, *Geschiedenis van Jozef door* HULSHOF, en *Leeslesjes*.

Eerſte onderdeeling.

Voor het kind dat het beſtendigſte is te School gekomen, aan *J. F. v. Manen*, ouc 3½ jaren, *Leeslesjes*. En voorts aan alle d kinderen dezer klaſſe, Kinderprenten van d Maatſchappij: *Tot Nut van 't Algemeen.*

Na dat alle de prijzen waren uitgedeeld bedankte *J. C. P. E. Menſo*, boven eerst genoemd, het Gemeente-Beſtuur en de Schoolopziener, voor zich en uit naam zijner medeleerlingen, met eene beſcheiden vrijmoedigheid, in beleefde en gepaste uitdrukkingen, zoo voor de toegewezen prijzen, als de zorg en vlijt ter hunner bekwaammaking beſteed.

En werd daarop, door den Schoolopziener, aan den Onderwijzer MEMELING een exemplaar van het *eerſte Deel* van het *Handboek voor Onderwijzers* ten geſchenke aangeboden, als een blijk van goedkeuring over deszelfs betoonde ijver in het onderwijs der jeugd naar de verbeterde Schoolinrigting, en de ook thans aan den dag gelegde bekwaamheid in het welbeſtuurd openlijk examen.

De Leden van het Gemeente-Beſtuur eindelijk, door den Schoolopziener bedankt zijnde voor de eer van derzelver tegenwoordigheid en hulp in het toewijzen der prijzen, werden de werkzaamheden beſloten met het zingen van het 6. en 7. vers van de 34 Pſalm, en het verder orgelmuzijk van den Stads Organist LIJSTER.

GRO

GRONINGEN.

J. Distr. Schoolopz. Mr. TH. VAN SWINDEREN.

CHARMER. Op den 7. April l. l., l- albier, voor de eerſte maal, in de pskerk, door onzen achtingswaardigen oolonderwijzer, J. LUCHIES, een open- Examen over een zestigtal zijner leer- en gehouden. Des morgens te 9 uren d deze plegtigheid, onder den toevloed de meeste ingezetenen van dit Dorp, t den Schoolopziener geopend met eene te aanſpraak: *over het nut van dergelij- Schoolexamens voor de Schooljeugd, voor Onderwijzer, en voor de zaak van het olwezen*, waarna de Onderwijzer zijn erzoek begon, hetwelk liep over de nis en de verdeeling der letters, het len, lezen, ſchrijven, rekenen, zin- , de Nederduitſche Taalkunde, de Aard- kunde, Natuurkunde, Bijbelſche en Va- landſche Geſchiedenis en Zedekunde, wel- vakken telkens met een gepast gezang, door de Kinderen, als door de Gemeen- werden afgewisſeld, en waarin de kinde- niet alleen de uitmuntendſte vorderingen den dag leidden, maar welke vorderin- , en de geheele inrigting en afloop van Examen, ook de doorlaandſte blijken op- rden van de kunde en de goede manier

van onderwijzen van den uitmuntende
CHIES.

Na het eindigen van het Examen
Schoolopziener de onderzochte kinder
verdienden lof, overhandigde den ver
telijken Onderwijzer, uit naam van
Excellentie den Minister tot de Binne
fche Zaken, het eerfte deel van het
boek voor Onderwijzers, en wekte de
zetenen van *Scharmer* op, om hun vo
te erkennen, dat zij een' Meester be
wiens verdienſten zelfs door het
Landsbeſtuur beloond worden; waar
aanwezigen, ten blijke hunner te v
heid, bij het uitgaan van de kerk,
daartoe geplaatſte bus, een, naar de o
digheden van dit Dorp te rekenen, vr
zienlijke ſom te zamen bragten, opd
de kinderen daar voor, na den aflo
plegtigheid, op eene onſchuldige wijz
den vermaken, en dus tot vernieuwd
lust worden opgewekt.

KOLHAM. Van dezelfde plegti
welke op den 7. April des voormidd
het nabijgelegen *Scharmer* plaats hac
ren wij ook dezen dag voor het eer
zuigen. Onder den toevloed van eer
nigte nieuwsgierigen, niet alleen u
Dorp, maar zelfs van elders zamenge
opende de Schoolopziener deze pleg
met eene korte aanſpraak, waarna d
derwijzer, J. A. ALDERSHOFF, het
zoek begon met de kennis der letter

lezen en ſchrijven, en vervolgens der kinderen vorderingen in de Nederduitſche Taalkunde, de Vaderlandſche Geſchiedenis en Aardrijkskunde deed hooren, hetwelk alles, even als te *Schermer*, door gepaste Gezangen werd afgewiſſeld, en blijken opleverde zoo wel van der kinderen vorderingen, als van de goede manier van onderwijzen van den Meester. — Na den afloop van het Examen deelde de Schoolopziener voor eene vrij aanzienlijke ſom, welke daartoe door eenige kindervrienden in dit Dorp, op eene edelmoedige en hun vereerende wijze, was bijeengebragt, aan de meestverdienstelijke kweekelingen prijzen van naarstigheid en goed gedrag uit, en aan de overigen Schoolpenten; waarna de Schoolopziener aan den Onderwijzer, tot een blijk van deszelfs goedkeuring over zijn werk, een Exemplaar ter hand ſtelde van FLOH's *Onderrigtingen voor Schoolonderwijzers*, de kinderen tot voortdurende vlijt opwekte, en eindelijk van deze gelegenheid gebruik maakte, om in eene korte Redevoering, aan de aanwezigen het meer voortreffelijke van de nieuwe leerwijze boven de oude, uit het geen zij gezien hadden, aan te wijzen, en hen dus van het heilzame der Schoolverbetering te overtuigen. — Gedurende het Examen werden ook hier eenige penningen ingezameld, ten einde de kinderen daar voor een' vrolijken dag te verſchaffen.

DRENTHE.

I. *Distr.* Schoolopz. G. SMIT.

WIJK. Op den 28. Maart l. l. is door den Schoolopziener van het D en de Ledén van het Plaatselijk Toevoo in de tegenwoordigheid van eenige aa lijke Lieden der Plaats, een Schoole gehouden; na den afloop van hetzelve, aan de kinderen vrijheid gegeven, zi de open lucht een uurtje te vermake middelerwijl werden de prijzen van l ning in gereedheid gebragt. Na dat d deren in de School weder terug ger waren, en elk zich behoorlijk op zijne gezet had, werd vooreerst aan elk h iets tot aanmoediging gegeven, het zij schriften of Schoolprenten. Daarop o gen de meestgevorderden prijsjes van l ning.

De leerlingen, welke wegens hunn maakte vorderingen met Prijsjes vereerd zijn de volgende:

Jongens.

Derde of hoogste klasse: *A. S. Nija L. Ten Wolde, K. A. van Schoonveld Harms Kloeten, R. L. Steenbergen, J Steenbergen, W. R. Dunnинge v. d. L B. J. van Hesselte.*

Tweede Klasse: *Harm Everts*, *Jan Tenwolde.*

Eerste Klasse, derde bank: *R. W. Steenbergen*, *Jakob Jans.*

Eerste Klasse, tweede bank: *Kornelis Jans*, *Alb. Jans Doortjes*, *A. Alberts Pijl.*

Eerste Klasse, eerste bank: *Harm Hendriks.*

Meisjes.

Derde of hoogste Klasse: *T. E. Tonckens*, *G. Jakobs Hanlweide.*

Tweede Klasse: *G. Jans Gritters*, *R. Tonckens.*

Eerste Klasse, derde bank: *R. Alberts Bouwer*, *Zwaantje Roelofs.*

Eerste Klasse, tweede bank: *Z Harms Lecke*, *H. R. Dunninge v. d. Linde*, *G. Jans Brandt.*

Eerste Klasse, eerste bank: *M. Alberts de Vries*, *H. Gerrits.*

Voorts werd aan de vlijtige jongelingen *Gerrit van Kleef* en *Harm Roelfs Koster*, die eerlang de School zullen verlaten, wegens hunne gemaakte vorderingen, vooral ook in de Taal- en Rekenkunde, een vereerend getuigschrift beloofd, en laatstelijk aan den Onderwijzer G. VAN DER WIEL door den Schoolopziener een boekgeschenk ter belooning en aanmoediging ter hand gesteld, die daarvoor zijnen hartelijken dank betuigde, gelijk ook de vlijtige jongeling *A. S. Nijzingh*,

zingh, in naam zijner medeleerlingen, een klein versje ter dankbetuiging deze tigheid besloot.

DWINGELOO. Op den 19. April l werd hier het eerste Schoolexamen en openlijke Prijsuitdeeling gehouden. He derzoek der leerlingen geschiedde voo middag in de School door den Schoolo ner en het Plaatselijk Toevoorzigt, waar de ijver van den Onderwijzer KLAAS HAR aan het onderwijs der jeugd besteed, e vorderingen der leerlingen kennelijk w Daarop werden de prijzen ter belooning de meestgevorderde leerlingen geregel in de boekjes hunne namen ingeschre Na den middag te twee uur ging de Or wijzer met zijne leerlingen naar de k waar deze afzonderlijk in orde geplaatst den. De Schoolopziener, het Plaatselijk voorzigt en eene groote schare van Toeh ders en Aanschouwers volgen. De Sch opziener beklom den Predikstoel, en s met een enkel woord, de voorregten wij in deze dagen genieten boven de t van barbaarschheid, toen er geene Sch waren, en boven vorige dagen, toen onderwijs der jeugd niet onder opzigt st voor, vooral uit hoofde van de veelvul aanmoedigingen, die er thans voor Or wijsers en Leerlingen voorhanden zijn, lijk ook deze Plegtigheid daarvan ten b ze verstrekte. Daarop werden alle de lingen, van de derde en tweede klasse,

gedrukte voorſchriften begiftigd, en die van de eerſte ontvingen ſchoolprenten, toen werden de Prijzen van belooning uitgereikt, met uitdrukkelijke vermelding der namen en het noemen van de boekjes, die aan de bekroonde leerlingen geſchonken werden.

De bekroonde leerlingen zijn:

Jongens.

Jan Pieters Bloemers, *Jan Donker*, *Jan Willems Kuiper*, *Lambertus Prins*, *Harm Jans*, *Albertus Tisſing*, *Fredrik Klaaſſen*, *Lefert Pieters Bloemers*, *Harm Klaaſſen*, *Michiel Jans*, *Bareld H. Barelds*, *Jan Jans Bloemberg*, *Jan Jakobs* en *Pieter Alberts*.

Meisjes.

Roeloffje Tisſing, *Alberta Hendriks Beugeling*, *Golda Noachs*, *Jantje Thijs Wichers*, *Annechien Jans Bloemers*, *Dina Prins*, *Aaltje Klaaſſen*, *Judith Noachs*, *Jentje Jakobs*, *Jakobje Jans Bokker*, *Grietje Jakobs Wiltinge*, *Jantje Roelfs Oosterveld*, en *Anna Fokken Zanting*.

Hierop gaven ſommige leerlingen eenige proeven van vordering in het Kunstmatig Lezen, en beantwoordden verſcheiden vragen, vooral over de Bijbelſche Geſchiedenis. Daarna vatte de Schoolopziener het woord

op, en eindigde deze plegtigheid, na een kort voorſtel over het gewigt van den post van Schoolonderwijzer, met verſchillende aanſpraken, onder anderen aan den Onderwijzer, dien hij openlijk met een Boekgeſchenk vereerde ter zijner belooning en aanmoediging, en aan de Schooljeugd, die verder tot vlijt en gehoorzaamheid aangemaand werden.

Nu keerden de kinderen naar de ſchool terug, en werden daar, ten getale van 76, door eenen Kindervriend onthaald op chocolade en beſchuiten, en nu was blijdſchap en weltevredenheid op aller aangezigten te lezen; zoo dat wij niet twijfelen, of deze plegtige dag zal eenen blijvenden indruk op de jeugd hebben en dezelve zeer aanmoedigen.

NA-

NABERIGT.

AMSTERDAM. Alhier is overleden R. VAN WILDERNIS, eerſte Leermeester in eene der Stads Armenſcholen.

Voorts werd een der Ondermeesters in dezelve Scholen, J. MUUSZ, aangeſteld tot Onderwijzer in het Weeshuis der Collegianten, *de Oranje-appel*, en is deze, hierdoor ontſtane, vacature, als mede eene andere van gelijken aard, dadelijk uit eene vorige nominatie weder vervuld geworden.

NB. Te WESTMAAS wordt met primo Julij of uiterlijk Augustus een Ondermeester begeerd.

BIJDRAGEN

BETREKKELIJK DEN

STAAT

EN DE

VERBETERING

VAN HET

SCHOOLWEZEN

IN HET

KONINGRIJK HOLLAND.

VIII. DEEL V. STUK.

(*Mei* 1808.)

*

TE *LEYDEN* bij

D. DU MORTIER EN ZOON.

MDCCCVIII.

SCHOOLVERORDENINGEN.

Dispoſitie van den Land-Drost van het Departement Drenthe, *nopens het Schoolwezen in hetzelve Departement. Gearreſteerd den* 21. *Maart* 1808.

De LAND-DROST van het Departement *Drenthe*, bij reſumtie hebbende overwogen het gerapporteerde, ingevolge Beſluit van den 14. Augustus j. l No. 6, op de Stukken, betrekkelijk de wijze van invordering en beſteding der Schoolgelden door de reſpective Gemeente-Beſturen en Schultesſen, overeenkomſtig de Publicatie van het afgetreden Landſchaps-Beſtuur in dato 25 Februarij 1807, ingezonden;

En tevens gelezen de Conſideratiën, hieromtrent, ten gevolge Commisſoriaal van den 14. October j. l. No. 3 geſuppediteerd,

Heeft noodig geoordeeld, de reſpective Gemeente-beſturen en Schultesſen in dit Departement, met inhaeſie van de onderſchei-

dene Dispositiën, reeds bevorens door het afgetreden Landschaps-Bestuur en bij dit Land-Drost-Ambt daaromtrent genomen, bijzonder van de Bekendmaking in dato 7 October 1807, generaal aan te schrijven, en te gelasten, zoo als geschiedt door deze.

Art. 1.

Om te zorgen, dat de Woonhuizen der Schoolonderwijzers, op Plaatsen, waar dezelve reeds aanwezig zijn, en verandering of verbetering noodig mogten hebben, zoo spoedig doenlijk, in eenen behoorlijken en bewoonbaren staat worden gebragt, met overleg en ten genoegen van den Schoolopziener in het District.

Art. 2.

Dat het Schoolgeld, hetwelk, overeenkomstig de gemaakte klassificatie moet worden ingevorderd en ontvangen, aan de Schoolonderwijzers telkens zonder eenige korting worde uitgeteld, en de Premiën, welke na gehoudene Examina aan de meestgevorderden worden uitgegeven, nevens de Boeken, ten dienste van Behoeftigen, voor rekening van het Kerspel worden aangekocht; gelijk mede, dat de kosten bij het doen der klassificatie en invordering der Schoolgelden uit het Kerspel worden gevonden; doch zijn de Plaatselijke Autoriteiten niet verpligt, aan den Schoolonderwijzer opening der gedane klassificatie te geven, veel min, zich daar over bij denzelven te verantwoorden.

Art.

Art. 3.

Dat de telling en klasſificatie der Kinderen, telkens in de maand Mei voor een geheel jaar gedaan, en de Rapporten deswege, gelijk mede, of de Schoolgelden tot dien tijd zijn ingevorderd en verantwoord, vóór den laatſten Junij aan het Land-Drost-Ambt worden ingezonden.

Art. 4.

Dat de invordering en betaling der Schoolgelden van drie maanden tot drie maanden moet geſchieden, en wel den 1. Mei, 1 Augustus, 1 November en 1 Februarij, van welker rigtige nakoming, ook ſpeciaal bij het Rapport, overeenkomſtig Art. 16 van het Huishoudelijk Schoolreglement, in de week van Paſchen wordende ingeleverd, verſlag zal moeten worden gedaan.

Art. 5.

Dat de Ouders van Kinderen, wonende in Buurtſchappen, een half uur en verder van de School verwijderd, toekomſtig niet eerder onder de verpligting tot betaling van het Schoolgeld zullen zijn gebragt, dan nadat die Kinderen den ouderdom van zeven jaren hebben bereikt.

Art. 6.

Dat de Ouders, in de klaſſe van onvermogenden geſteld, echter van de betaling der Schoolgelden niet zullen bevrijd wezen, dan in het geval, wanneer zij hunne Kinderen geregeld ter School zenden; waaromtrent de Schoolonderwijzers aan de Plaatſelijke Autoriteiten zullen moeten berigten.

Art. 7.

Dat Diakenen aan de Alumnen, welke onwillig mogten zijn, hunne Kinderen ter School te zenden, geene bedeeling zullen mogen verleenen; waaromtrent door de Schoolonderwijzers al mede aan de Plaatselijke Autoriteiten en Armbezorgers, opening en het noodige verslag zal moeten worden gedaan.

Art 8.

Dat wegens Kinderen, welke op den 1. Mei, den tijd der jaarlijksche klasificatie, nog geene volle twaalf jaren oud zijn, voor dat jaar, of het jaar, waar over de klasificatie geschiedt, echter zal moeten worden betaald; terwijl integendeel de Kinderen, op den 1. Mei respectivelijk nog geene volle vijf jaren hebbende bereikt, voor dat jaar van de betaling worden vrijgesteld.

Art 9.

Dat van Ouders, welke bij de klasificatie mogten weigeren de jaren van hunne Kinderen op te geven, of de Kinderen, in de jaren vallende, verzwijgen, zal worden ingevorderd eene boete van zes gulden, ten voordeele der Diakonie.

Art. 10.

Dat de Winter- of Bij-Scholen zullen gerekend worden te beginnen telkens met den 1. November, en eindigen uiterlijk met den laatsten Maart.

Art. 11.

Dat het Tijdperk voor het verleenen van Vacantiën wordt bepaald op ten langste acht we-

weken in het jaar, met overleg van den Schoolopziener te regelen en te verdeelen; en zullen, gedurende de Vacantiën, geene wekelijksche Schoolgelden aan de Schoolonderwijzers worden betaald.

Art. 12.

Dat wijders de onderscheidene Ordonnantiën en Reglementen op het Schoolwezen, naar derzelver ware bedoeling, zullen worden opgevolgd; en speciaal, overeenkomstig Art. 8 der bijzondere Schoolorde voor dit Departement, de Zitplaatsen in de Scholen worden genummerd; als mede aan de respective Schoolopzieners de hand geboden en de noodige bijstand verleend in alles, wat te dezen opzigte van hen zal worden gevraagd.

Art. 13.

Wordende voorts het Gemeente-Bestuur van *Coevorden* geobserveerd, dat de klassificatie, met betrekking tot de Kinderen buiten de Stad wonende, doch onder dezelve behoorende, door hen abusivelijk is nagelaten; zullende zulks toekomstig moeten geschieden, en de gelden deswege ingevorderd, den Schoolmeester worden ter hand gesteld.

Art. 14.

En wordt hetzelve Gemeente-bestuur van *Coevorden*, mitsgaders de Schultes van *Diever*, *Vledder* en *Wapserveen*, benevens den Schultes van *Nieuweveen*, geinformeerd, dat de zin der wet is, om het deficiërende School-

geld wegens de minvermogende klasse alléén te doen dragen door de eerste en tweede klasse; en zij dus ook nog gehouden zijn, deswege eenen quotalen overslag te maken, om alzoo te kunnen zorgen, dat de Onderwijzers respectivelijk van alle kinderen Schoolgeld genieten, zonder bezwaar der Diakonie, die alléén voor Kinderen der Alumnen betaalt.

Art. 15.

Wordende verder het Gemeente-bestuur van *Coevorden*, en dat van *Hijkersmilde* en *Kloosterenveen*, den Schultes van *Schonebeek*, den Schultes van *Gasselter-Nieuwveen*, en eindelijk den Schultes van *Ruinerwold* aangeschreven, zorg te dragen, dat ten spoedigste in de respective Plaatsen *Coevorden*, *Schonebeek*, *Gasselter-Nieuwveen*, *Hijkersmilde* en *Ruinerwold*, schikkingen worden gemaakt tot het bezorgen van geschikte Woonhuizen voor de Schoolonderwijzers; alles met overleg en ten genoege van den Schoolopziener in het District.

Art. 16.

En de Schultessen van *Schonebeek*, van *Emmen*, van *Gasselte* en van *Rhoden* gelast, om het daar henen te dirigeren, dat, uiterlijk voor 1 Mei 1808, aan dit Land-Drost-Ambt worde ingezonden een Plan, naar hetwelk het traktement van den Schoolonderwijzer in de respective Plaatsen *Schonebeek*, *Odoren*, *Roswinkel*, *Gasselte* en *Rhoderwolde*, boven het gewone Schoolgeld, met ten minste

ftig Guldens jaarlijks kan worden ver-
lerd.

Art. 17.

erts het Gemeente-beſtuur van *Hijker-*
e en *Kloosterenveen*, de Schultesſen van
s, *Zweelo*, *Gasſelte*, *Gieten*, *Vries*,
en en *Hogerſmilde*, *Havelte*, *Colder-* en
rveen, *Ruinerwold*, *de Wijk*, *Zuid-*
en *Rolde* (den laatſten, om daar van
et Gemeente-beſtuur van *Aſſen* kennis
ren) te obſerveren, dat de klasſificatiën
: Plaatſen *Oosterhesſelen*, *Zweelo*, *Sleen*,
ke en *Gasſelter-Nieuweveen*, *Gieten*,
s, *Eelde* en *Peize*, *Rhode* en *Rhoder-*
n, *Rolde* en *Aſſen*, *Kloosteremveen* en
rſmilde, *Havelte*, *Kolder-* en *Nieuw-*
*, *Ruinerwold*, *de Wijk* en *Zuidwolde*;
l niet door hen zijn gedaan of gediri-
l conform de Reſolutie van den 5. Maart
, alzoo er bij de respective klasſificatiën
inige Kinderen in de eerſte klasſe, naar
edigheid tot de beide andere, en ſpe-
tot de derde klasſe zijn geplaatst, tot
erkelijk nadeel der Schoolonderwijzers;
ontbod en recommandatie, om bij de
volgende klasſificatie den relativen ſtaat
nditie der Ingezetenen, zoo als dit bij
hte Reſolutie aangewezen wordt, met
tie en naauwkeurigheid in aanmerking
men, en dus de wet, ook ten opzigte
lat point, conform de intentie van den
ever te applicerен.

Art. 18.

De Schultesſen van *Zweelo*, *Gieten* en *Dwingelo* te gelasten, om de Kinderen, in de Kerkdorpen te huis behoorende, en die, welke in Buurtſchappen of Gehuchten wonen, waar Bijſcholen gevonden worden, toekomſtig afzonderlijk te klasſificeren.

Art. 19.

Den Schultes van *Zweelo* nogmaals ernſtiglijk te gelasten, om de inrigting van de Scholen te *Zweelo* en *Sleen*, binnen den kortstmogelijken tijd, overeenkomſtig de genomene, aan hem bekende Dispoſitiën, tot genoegen van den Schoolopziener te doen redreſſeren en in orde brengen, en de noodige Schoolbehoeften aan te ſchaffen; wordende, in cas van nalatigheid, de Opziener Mr. C. POTHOFF geautoriſeerd, om daar in naar behooren te voorzien, ten koste van de reſpective Kerſpelen, en verantwoordelijkheid van hem Schultes.

Art. 20.

De Schultesſen van *Emmen* en *Gaſſelte* aan te ſchrijven, om te zorgen, dat de Schoolgebouwen te *Emmen* en *Gaſſelter-Nieuweveen*, ten ſpoedigſte worden vergroot, en de verdiepingen van dezelve verhoogd, overeenkomſtig de orde; zullende de Schoorſteen in de School op *Gaſſelter-Nieuweveen* daarenboven moeten worden geplaatst aan den muur van het gebouw.

Art. 21.

De Schultesſen van *Emmen* en *Diever* te ge-

gelasten, om te zorgen, dat ten eerſte bijzondere Schoolgebouwen, afgeſcheiden van Kerk en Toren, te *Odoorn* en *Diever* worden getimmerd, of aangewezen, ten genoege van den Schoolopziener.

Art. 22.

Den Schultes van *Emmen* aan te ſchrijven, om te zorgen, dat het Schoolgebouw te *Reswinkel* beter, of zoo als het behoort, worde geregeld en ingerigt.

Art. 23.

De Schultesſen van *Gieten*, *Anlo*, *Vries*, *Rhoden*, *Colderveen* en *Zuidlaren* te gelasten, om te effectuëren, dat zoo ſpoedig doenlijk, de Schoolgebouwen te *Gieten*, *Anlo*, *Norch*, *Rhoderwolde*, *Colderveen* en *Zuidlaren* worden vernieuwd en ingerigt, overeenkomſtig de vastgeſtelde orde, en ten genoegen van den Schoolopziener; zullende bijzonder de School te *Anlo* en *Zuidlaren*, zoo niet geheel verplaatst en nieuws getimmerd, aanmerkelijk moeten worden vergroot en verbeterd, gelijk mede het Huis van den Schoolonderwijzer in laatstgenoemde Plaats.

Art. 24.

Den Schultes VAN ROIJEN te gelasten, om te zorgen, dat over het geheel de Scholen in zijn Schout-Ambt worden verbeterd, overeenkomſtig de Wet en aanwijzing van den Schoolopziener.

Art. 25.

Den Schultes van *Gaſſelte* aan te ſchrijven, om insgelijks te zorgen, dat het Schoolgebouw te *Gaſſelte* worde verbeterd.

Art. 26.

De Schultesſen van *Colderveen* en *Nieuweveen*, en *Zuidlaren* te obſerveren, dat, ingevolge vastgeſtelde orde, de respective Dienkenen het Schoolgeld voor de Kinderen der Alumnen moeten betalen, zijlieden ook op de nakoming van dat point, ſtiptelijk zullen behooren toe te zien.

Art. 27.

Den Schultes van *Ruinerwold* aan te ſchrijven, dat de beide middelſte kluften dier Plaats, tot de Kerſpel School behooren, en dat, wegens de Kinderen uit deze kluften, aan den Kerſpel-Schoolmeester het Schoolgeld moet worden voldaan.

Art. 28.

Den Schultesſen van de *Wijk* en *Dwingelo* te verklaren, dat *Echten* tot hier toe is geconſidereerd te behooren tot de Kerſpels-School van *Ruinen*; zullende, des niet te min, eerstgemelde Schultes gehouden zijn, om de klasſificatie te verrigten, de Schoolgelden in te vorderen, en dezelve aan den Onderwijzer in de Dorps-School te *Ruinen* te laten verantwoorden; reſerverende zich de Land-Drost, om voor het toekomende, met opzigt tot het établisſeren van eene School te *Echten*, zoodanige nadere Dispoſitie te nemen, als bevonden zal worden te behooren.

Art. 29.

Den Schultes WITSENBORG te informeren, dat het gehucht *Peſſe* eenen vasten Onderwij-

wijzer kan aanstellen, mits dezelve den derden Rang bezitte, en van een bestaan en wooning als worde voorzien.

Het zal hier van volledig Extract worden ingezonden aan de respective Schoolopzieners, den Heer Assessor G. W. VAN DER PELTZ, als speciaal belast met de Zaken tot het lager Schoolwezen, ieder in het bijzonder, en voorts aan de Gemeente-besturen en Schultessen tot informatie, en om zich daar naar, voor zoo veel ieder van dezelve betreft, te gedragen; zullende wijders Art. 1—23, op de gewone wijze ter kennis der ingezetenen van dit Departement worden gebragt.

In 's Lands Huis binnen Assen, den 21. *Maart* 1808.

De Land-Drost opgenoemd,

(Was get.)

P. HOFSTEDE.

Extract uit het verbaal van
Landdrost van Braband.

Woensdag den 2. *Maart* 1808.

De Landdrost gehoord hebbende he
rapporteerde, ingevolge order van den
Februarij 1808 Litt. P, op de Misfive
de Commisfie van Onderwijs in dit Dep
ment, de dato 19 Februarij daar te v
daarbij voordragende, om de Scholen
nen de Gemeentens van *Asten*, *Lith*,
gen, *Schijndel*, *Someren* en *Uden* tot
hoogsten rang, en om die van *Aarle*
tel, *Alem*, *Beek* en *Donk*, *Haren*, *K*
Lieshout, *Lithoyen*, *Maaren*, *Nijnsel* e
St. *Oedenrode*, en *Volkel*, tot den mi
sten rang te verheffen.

Amplecteert de bij voorsz. Misfive
dane voordragt, en geeft van het verh
dier Scholen tot voorm Rangen, met
ratie van Art. 1 der Publicatie van het
partementaal Bestuur van *Braband*, var
3. October 1806, aan de Ingezetenen
dit Departement bij advertentie in de
ranten, kennis.

En zal Extract dezes aan de Commissie van Onderwijs worden gezonden tot informatie.

Accordeert met voorsz. Verbaal.

De Secretaris Generaal,

(Was get.)

A. H. GULJÉ.

Had men het genoegen, om in
van het vorige jaar voor een g
Scholen van het derde District
partement *Vriesland*, behoorend
melumer Oldephart en *Noordwol*
tigſte Bepalingen, Schoolorde,
ten en Leefregelen te zien vastſt
ke in hun geheel geplaatst wo
Nummer dezer *Bijdragen voor J*
en welke, gelijk naderhand gebl
goedkeuring van kundige Schoo
dervrienden hebben weggedragen,
te ons tot geen gering genoege
vernemen, dat gelijke Bepalingen,
de en Schoolwetten, in den laatſ
voor een ander gedeelte der S
hetzelfde District, behoorende o
terland, en in de maand Maart l.
Stad *Stavoren*, worden aangenom
geſteld, wanneer dan het uitzi
meer geopend en gevestigd wer
heilzaamheid dezer verordeningen
reeds in het eerstgenoemde gedee
Schooldistrict zoo zigtbaar is,
het meer algemeen worden dezer
rigtingen, tevens al meer zal uit
tastbaar nut niet alleen der Sc
maar ook tot aanmerkelijk voorde
Schoolonderwijzers, die zeker bij

bepalingen, als in de genoemde Stukken worden gemaakt, in velerlei opzigten zeer groot belang vinden, om het zulk te doorzien, het genoeg zal zijn te doen opmerken, eensdeels, dat daar, waar zulke Bepalingen in werking zijn, de afhankelijkheid der Onderwijzers van de Ouders ten eenemale ophoudt, en anderdeels, dat hun inkomen er aanzienlijk door vergroot wordt, gelijk dan ook dat van de Schoolonderwijzers te *Wijkel*, *Sondel*, *Oudemarduin* en *Harig*, alle Plaatsen tot *Gaasterland* behoorende, door de gemelde Bepalingen van één- tot driehonderd guldens jaarlijks staat gebragt te worden.

Gelijk de Schoolopziener van het District, bij de inzending van de bovengemelde gearresteerde Schoolbepalingen voor *Gaasterland*, berigtte, dat dezelve, op zijn voorstel deswegens aan Drost en Gemeente-Bestuur van dit District gedaan, door eene Commissie, bestaande uit den Heer Drost DU TOUR, den Secretaris van het District en hem zelven, geconcipiëerd zijnde, dadelijk bij Drost benevens het Gemeente-Bestuur gearresteerd en zonder eenige belemmering bij den Heer Land-Drost geapprobeerd werden, en hij zich ook uit dien hoofde verschuldigd acht zijne hulde en erkentenis open te leggen aan den ijver van denzelven Heer Baljuw DU TOUR, als ook aan de gunstige gezindheid en ondersteuning, welke het Schoolwezen van de zijde van den Heer Land-Drost

ondervindt; zoo rekenen wij ons gehc
om bij de vermelding van den gelukl
en meest gewenschten voortgang der S
belangen in het bovengenoemde S
district, openlijke hulde en erkente
doen aan den ijver van deszelfs waa
Schoolopziener, die zich geen ond
noch moeite laat verdrieten, om, m
trouwheid en uit de loffelijkſte zucht
vordering der Schoolzaken in zijn Di
zijnen pligt te volbrengen, en daarme
bewijs geeft, hoe nuttig het algeme
gevoerd Schoolopzigt wordt, wanne
met beleid en ijver werkzaam is ter v
ging van de gewigtige taak, die er aa
toevertrouwd, en die op hetzelve ru

Daar de bovengemelde bepalingen,
Gaasterland vastgeſteld, met weinig
zonderingen dezelfde zijn, als die vo
melumer Oldephaart werden gearres
zoo hebben wij het voor genoegzaam
kend, dit ſlechts met een woord hier
rigten; anders is het gelegen met di
de Stad *Stavoren*, want, hoezeer oo
met die voor *Hemelumer Oldephaart*
overeenkomst hebben, en het doorga
regel is aangenomen de Stedelijke S
reglementen niet te plaatſen, geven
het eerſte voorbeeld van een Stedelijk S
fonds, en bevatten zij bovendien zoc
nuttige verordeningen, zoo in het algem
in het bijzonder voor armen-kindere
wij het van genoeg belang geoordeel

aan deze ſtukken in hun geheel
ats in te ruimen, met achterlating
:r *Schoolwetten* en *Leefregelen*, als
heel en al dezelfde met die, welke
Scholen in *Hemelumer Oldephaart*
vastgeſteld, en te vinden zijn op
3 en volgg. van het bovengemeld
er *Bijdragen*; in de hoop mede,
pmerkzaamheid van alle, die, het
ioofde hunner betrekking, het zij
belangſtelling in zulk eene gewig-
t, als de bevordering is van de
leiding der jeugd en de verbetering
lot van verdienſtelijke Schoolonder-
hierbij te meer te bepalen en de
; van dit goede en heilzaam voor-
nieuws uit te lokken. En het is
lfde reden, dat wij hierop dadelijk
gen het Reglement voor een onder
i beſturing van den Schoolopziener
District opgerigte Leesbibliotheek
nderwijzers-gezelſchappen, in het-
vestigd.

Algemeene Bepalingen voor het gere Schoolwezen van de Stad S voren, door Baljuw benevens Gemeente-Beſtuur, onder app batie van den Heer Landdi in Vriesland, *ingevolge Art. van het Reglement vervat in Publicatie van H. H. M. van 3. April en van Art.* 20 *van Publicatie van het Departem taal Beſtuur van* Vriesland, *dato* 20 *October* 1806 *gearr teerd.*

Art. 1.

Niemand zal den post van Schoolond wijzer binnen deze Stad mogen hebben, c die denzelven in eigen perſoon waarneem zullende het houden van eenen Onderme ter hem van deze verpligting geenszins o ſlaan, en blijvende hij, in dit geval, ze verantwoordelijk voor alles, wat zijne Sch aangaat.

2.

aldien een Schoolonderwijzer naar elders
t beroepen, is hij verpligt, om binnen
ren, na het aannemen der beroeping,
an kennis te geven aan Baljuw bene-
het Gemeente-Beſtuur, ten einde deze
ar kennis geven aan den Schoolopzie-
an het District.

3.

en Onderwijzer, beroepen zijnde, zal
elders mogen vertrekken binnen 3 maan-
na den dag zijner beroeping, ten zij
ijzondere gewigtige redenen en onder
kennis en goedkeuring van Baljuw be-
ns het Gemeente-Beſtuur en den School-
ner van het District, ten ware er zich
geſchikt perſoon opdeed, die, na beko-
goedkeuring van Baljuw benevens het
eente-Beſtuur en van den Schoolopzie-
an het District, en na afgelegd onder-
voor denzelven bekwaam bevonden zijn-
den post tot zoo lange, tegen het ge-
der gewone voordeelen, wilde waarne-

4.

t zal in deze Stad *ééne* bijzondere School
e *Klasſe* kunnen zijn, benevens ééne
wenſchool.

5.

i zich daartoe aanbiedt, zal aan de al-
ene en bijzondere wetten en bepalin-
rakende het Schoolwezen, onderwor-
ijn; terwijl bij eene ter hand te ſtel-

lene Acte, het getal der leerlingen en vakken van onderwijs bepaald zullen den, door Baljuw benevens het Gemee Bestuur en den Schoolopziener; zoo ter, dat in de Vrouwenschool geene lee gen boven de 6 jaren zullen mogen z verbeurende zij voor ieder kind boven bepaald getal of boven de 6 jaren het beld schoolgeld, ten voordeele van het delijk schoolfonds.

6.

Alle hoofden van huisgezinnen, zon eenig onderscheid, betalen schoolgeld in niere als volgt.

7.

De Onderwijzer en de Maitresse ont gen voortaan geen schoolgeld, onder ken naam ook, van de ouders, wier deren hunne school bezoeken, maar krij zulks op eene, alle vierendeel jaren ing verde, lijst hunner schoolkinderen aan juw benevens het Gemeente-Bestuur, die kinderen, welke werkelijk gedurende verloopen vierendeel jaars hunne school zocht hebben, uit het Art. 15 gemeld sch geld, volgens een hierna te bepalen ta

8.

Te dien einde worden door Baljuw b vens het Gemeente-Bestuur en de S Gecommitteerden, alle hoofden van hui zinnen, ten aanzien van hun vermogen deeld in vier klassen,

of hoogſte klasſe betaalt alle
ren . . . . f 1 : 4 : 0
: klasſe . . . . - 0 : 18 : 0
klasſe . . . . - 0 : 12 : 0
klasſe . . . . - 0 : 6 : 0

9.

fden van huisgezinnen, welke
ıderen beneden de 16 jaren heb-
een derde verhooging boven de
sſe, waarin zij vallen.

10.

fden van huisgezinnen, welke
ds getrouwde kinderen hebben,
derde minder dan de taux der
in zij vallen.

11.

e minvermogend zijn, worden,
bewijs daarvan, ontſlagen van
ıutie, welke als dan voor *twee*
l wordt door dien Armenſtaat,
:e zij, ingevalle van onderhoud,
:n te vervallen, of dadelijk ver.

12.

:ij echter hunne kinderen niet op
., of boven de 12 jaren zijnde,
- en zondagsſchool zenden, ſtaat
en Armenſtaat vrij om direct of
zoodanige ouderen eenige on-
te geven.

13.

: kinderen zullen zonder ſpeciale
ran Baljuw en Gemeente-beſtuur

de ſchool niet mogen verlaten, ten zij vooraf uit een ſchriftelijk bewijs van Schoolopziener gebleken zij, dat zij in lezen, ſchrijven en de eerſte beginſelen de rekenkunde, tot den regel van drieë, geſloten, genoegzaam geoefend zijn.

14.

Het bovengemeld 13. Art. is ook van le kracht op die kinderen toepaſſelijk, i in de Stads ſpinbaan gaan.

15.

Ten einde echter deze niet van hunne gelijkſche werkzaamheid af te houden, i Onderwijzer verpligt om voor deze kind 's avonds van 6 tot 7 uur eene afzonder ſchool te houden; wordende mits dezen Directeuren der Stads ſpinbaan aanbe om de meest gepaste maatregelen te ne ten einde alle deze kinderen geregeld it derwijs te doen genieten.

16.

Baljuw benevens het Gemeente beſtu laten dit Art. 8, 9 en 10 vermelde ſch geld, alle vierendeel jaren ophalen door Majoor; zullende dit ophalen der Co genten uiterlijk veertien dagen na ieder ge digd vierendeel jaars geſchieden, en vo dadelijk aan Baljuw, benevens het Gemee beſtuur verantwoord moeten worden.

17.

De Onderwijzer ontvangt voor eder ki het geen dadelijk op zijne dag- en av ſchool gaat, alle vierendeels jaen 15 ſ

v

ten, voor de avondſchool alleen 5 ſtuivers, voor ieder kind uit de ſpinbaan 6 ſtuivers, en voor ieder kind op de zondagsſchool mede 6 ſtuivers. Ingevalle van betoonde buitengewone vlijt en ijver, ontvangt hij, gelijk mede de Maitres, op voordragt van den Schoolopziener, eene buitengewone belooning, in evenredigheid van het getal ſchoolkinderen uit het ſchoolfonds.

18.

Eene Commisſie uit Baljuw, benevens het Gemeente-beſtuur met de Stads Gecommitteerden, zitten éénen dag, uiterlijk 14 dagen na de introductie van dit Reglement, en vervolgens elken eerſten *vierden maandag* in ieder jaar, ten einde de voorſtellen van zoodanige Ingezetenen aan te nemen, welke zouden oordeelen uit hoofde van hun vermogen, in eene andere klaſſe verplaatst te moeten worden, ten einde dezelve in overweging te nemen; op welken tijd gemelde Commisſie tevens ontvangen zal de geſchenken van milde gevers, tot aanmoediging van het onderwijs, benevens alle behoorlijk in geſchrifte geſtelde bedenkingen tot verbetering van het Onderwijs.

19.

Baljuw benevens het Gemeente-beſtuur, behouden zich voor, om aan den Onderwijzer, wanneer hij eenen daar toe geſchikten en genegenen en in *Stayoren* geboortigen leerling, tot Schoolonderwijzer aankweekt, zoo dat hij eene *Acte van algemeene toelating*

van den derden rang ontvange, eene buiten gewone belooning te geven, zijnde de On derwijzer in dat geval verpligt van zoodani gen leerling aangave te doen bij den School opziener van het District.

20.

Ten einde het geregeld en klasficaal on derwijs te bevorderen, ſtaat het alleen op vier bepaalde tijden in het jaar aan den On derwijzer vrij om kinderen op zijne ſchool op te nemen, namelijk in de eerſte volle week der maanden Januarij, April, Julij en October. In dien tusſchentijd zal hij geene kinderen opnemen, ten zij na vertoon der redenen aan en bekomen verlof van den Schoolopziener van het District.

21.

Het zal hem niet vrij ſtaan kinderen va andere plaatſen en ſcholen op zijne ſcho aan te nemen, ten zij hem vooraf geblek zij, dat deszelfs ouders of voogden het a den Onderwijzer dier plaats voor onderw of ſchoolbehoeften verſchuldigde vold hebben, en tevens tot betaling van ſchoolgeld alhier zich hebben aangegeven

22.

De Schoolonderwijzer houdt, daar t de gelegenheid zijnde, en zich een ge zaam aantal leerlingen aanbiedende, Zondag na het einde van den Godsd op een daar toe convenabelst uur, ſc waar op aan hen die boven de 12 jare zijn, onderwijs gegeven wordt, ten

alzoo het op de dagſcholen aangeleerde te onderhouden; zullen zij als dan ook in het verſtandig lezen en zingen geoefend moeten worden. De bepaling van den tijd en de verdere vakken van Onderwijs, wordt door den Schoolopziener geregeld.

23.

Zoo dra de Onderwijzer kan aantoonen een getal van 25 tot 30 leerlingen in deze zondagsſchool verzameld en een vierendeel jaars onderwezen te hebben, ontvangt hij een boekgeſchenk, of geſchenk in geld ter zijner keuze.

24.

Zoodanige leerlingen, welke deze zondagsſcholen en dagſcholen getrouw bezocht hebben, ontvangen een vereerend getuigſchrift, waarbij zij in 't bijzonder tot zoodanige bedieningen, welke in de Stad gevonden worden, bij een goed gedrag, ten ernſtigſte worden aanbevolen en bevoegd verklaard.

25.

De Schoolonderwijzers zijn verpligt en worden (ter voldoening aan het Beſluit van Zijne Excellentie den Minister van Binnenlandſche Zaken van den 25. September 1806, No. 8) op hunne verantwoordelijkheid verbonden, om binnen vier weken met de Leeraars van de onderſcheidene Godsdienſtige Gezindheden, welke in deze Stad wonen, af te ſpreken en te bepalen de, voor gemelde Leeraars convenabelſte uren, waarop de leerlingen hunner ſchool bij denzelven

onderwijs ontvangen; als mede om hunn leerlingen telkens op dit uur aan te spore en te verbinden, om zich alsdan, tot het on vangen van gedacht onderwijs, elk bij de Leeraar zijner Gezindheid te vervoegen; a ook om telkens onderzoek te doen of dá aan door de leerlingen voldaan is geworde zijnde zij verpligt, om van deze en alle a dere tot bevordering van dit heilzaam do gepaste maatregelen, onverwijlde en schri telijke kennis te geven aan den Schoolop ziener.

26.

Zij zijn al verder verpligt, om op aanzoe der Kerkenraden of Leeraars van de onde scheidene Godsdienstige Gezindheden, de zelve ter hand te stellen eene naamlijst va de bij hen ter school gaande kinderen va die gezindheid, en deze naamlijst tweema 's jaars met de nieuw aankomende aan t vullen.

27.

Jaarlijks zal er voor de kermisvacantie ten overstaan van eene Commissie uit Ba juw benevens het Gemeente-bestuur en de Schoolopziener van het District, een oper lijk onderzoek naar het gedrag en de vorde ringen der leerlingen geschieden, en daar b geschenken van aanmoediging en goedkeu ring gegeven worden.

28.

Ten einde te voldoen aan Art. 28 de Schoolorde voor deze Stad, zal de Onde

wi

Vijzer en Maitres een genoegzaam aantal Boekjes voor het eerstbeginnend onderwijs, aan wege Baljuw benevens het Gemeentebestuur ontvangen, welke zij zelve verpligt zullen zijn met letteren te voorzien.

29

Ten einde te voldoen aan Art. 23 van het Huishoudelijk Schoolreglement, vervat in de Publicatie van het *Departementaal Beſtuur van Vriesland*, van den 20. October 1806, zal er jaarlijks voor het begin van den winter, en uiterlijk voor het begin van October, aan den Onderwijzer drie ſchouw beste lange zwarte turf gegeven worden; wordende het aan dezen aan den Onderwijzer wel expres geïnterdiceerd, op pœne van *drie* Caroli guldens, telkens, om daar van eenig ander gebruik te maken, dan ter verwarming zijner leerlingen, daar over eenige ſpijs gedurende den ſchooltijd te bereiden, een niet genoegzaam vuur daarvan in zijne ſchool te branden, of eenige verdere toelagen tot verwarming der leerlingen, van hen of derzelver ouders te ontvangen.

30.

Ter voldoening aan hetzelfde 23 Art. van het Huishoudelijk Schoolreglement voor het Departement *Vriesland*, gearresteerd bij Publicatie van het *Departementaal Beſtuur* van *Vriesland*, van den 20. October 1806, zal eene Commisſie uit Baljuw benevens het Gemeente-beſtuur en den Schoolopziener van het District, tweemaal 's jaars in de maanden

Maart en September de ſchool viſiteren, ten einde dezelve in behoorlijken ſtaat en voorzien van de noodige leerborden, tafels en banken onderhouden worden.

31.

Baljuw benevens het Gemeente-beſtuur, aan elk en een iegelijk wien zulks zoude mogen aangaan, de ſtricte en naauwkeurige inachtneming van dit Reglement ten ernstigſte aanbevelende, reſerveren des niet te min aan zich het regt, om hetzelve zoodanig te altereren en te ampliëren, als zij, op voordragt van den Schoolopziener van het District, en overeenkomſtig het belang van het verbeterd ſchoolonderwijs zullen verſtaan te behooren. Alles onder approbatie van den Heer *Land-Drost in Vriesland.*

Zullende de onwilligen ter betaling der bovenbepaalde contributiën, door middelen van parate executie daar toe worden geconſtringeerd.

REGLE-

REGLEMENT van SCHOOL-ORDE, voor de Scholen der Stad Sneek.

Art. 1.

Gedurende vier dagen der week zal dagelijks driemaal, doch op elk der zelve overige dagen, flechts eenmaal worden fchool gehouden.

2.

De fchooltijd begint 's morgens te 9, en 's namiddags te 1 uur, en duurt telkens niet minder dan twee volle uren.

3.

Een derde fchooltijd, voor de avondfchool beftemd, begint om 4, en eindigt om half 6 uur.

4.

's Avonds van zes tot zeven uur, wordt door den Onderwijzer afzonderlijk onderwijs gegeven aan de kinderen die in de fpinbaan gaan.

5.

De Onderwijzer zal zorgen dat hij voor fchooltijd in de fchool zij, de pennen verfneden, en de fchriften gereed hebbe, om vervolgens ongeftoord zijn onderwijs te kunnen verrigten.

6.

Hij zal gedurende den ſchooltijd zich leen met onderwijzen bezig houden, en a der volſtrekte noodzakelijkheid zich niet zijne ſchool verwijderen, en zijne ſchool eerder verlaten voor dat alle zijne leerlin dezelve verlaten hebben; zullende hij pligt zijn om bij die gelegenheid te zo voor een behoorlijk, ordelijk en zedig drag zijner leerlingen langs den weg.

7.

Hij zorgt dat zijne leerlingen op het paalde uur ter ſchool zijn, en verbindt daartoe door alle gepaste middelen.

8

Hij vervaardigt eene lijst van zijne ſch kinderen, leest een kwartier uur na het gin van elken ſchooltijd derzelver namen en houdt naauwkeurige aanteekening va afwezigen.

9.

Hij houdt elken ſchooltijd gedurige teekening van het gedrag der kinderen van dezelven, waarop door hem geen ſcl wordt gehouden, op de gedrukte Fab welke ter Secretarij der Stad voor hem krijgbaar zal worden gemaakt.

10.

Van deze tabellen zendt hij maande één bij Baljuw benevens het Gemeente-ſtuur en één bij den Schoolopziener in, *vervolgens* alle vierendeels jaren betaling ſchoolpenningen te erlangen.

11.

De leerlingen zijn verdeeld in *drie* klassen, en iedere klasse in *drie* afdeelingen.

12.

Indien sommige kinderen in meerdere vakken, dan waarin in eene afdeeling onderwijs gegeven wordt, wenschen onderwezen te worden, staat het den Onderwijzer vrij, onder goedkeuring van den Schoolopziener, daartoe eene afzonderlijke afdeeling te hebben.

13.

De verplaatsing van de eene afdeeling in eene andere van dezelfde klasse, geschiedt om het vierendeel jaars, doch die van de eene klasse in de andere elk jaar, bij of na het Examen, beide door of op goedkeuring van den Schoolopziener.

14.

De zitplaatsen van elke afdeeling worden genummerd; de Onderwijzer verdeelt wekelijks die plaatsen, overeenkomstig het *gedrag*, den *ijver* en de *vorderingen* van zijne leerlingen; daarbij voor oogen houdende, dat nimmer een klud, hetgeen zich die week aan eene slechte daad schuldig maakte, op eene hoogere plaats komt, dan waarop hij zat, al verdiende hij zulks om zijnen ijver.

15.

De bovenste van elke afdeeling deelt in dezelve de boeken, schriften en letterhoutjes rond, haalt die ook weder op, en stelt dezelve bij het einde van den schooltijd aan den Meester ter hand.

16.

Het onderwijs wordt aan de kinderen, zonder onderſcheid, op hunne zitplaatſen gegeven, *niet* aan het geſtoelte van den Onderwijzer.

17.

Aan de kinderen zullen beſtendig afwisſelende bezigheden worden gegeven, opdat zij door ledigheid niet ontaarden in vadzige luiheid en daaruit voortvloeijende andere gebreken.

18.

De Onderwijzer geeft binnen vier weken na de introductie van dit Reglement, en vervolgens alle maanden aan den Schoolopzicner ſchriftelijk berigt, op hoedanige wijze hij aan het doel van Art. 17 tracht te beantwoorden, en welke middelen hij daartoe aanwendt.

19.

Hij zal gedurende den ſchooltijd, aan het eene kind boven het andere geen meerder of dubbeld onderwijs mogen geven, zelfs niet op voorwaarde van extra belooning, bij pœne van *drie* Car. guldens telkens, ten voordeele van het ſchoolfonds.

20.

Bij het begin der morgen- en einde van de namiddag-ſchool, doet de Onderwijzer zelve met luider ſtemme een toepaſſelijk en hartelijk gebed, en wekt zijne leerlingen vooraf tot eerbiedige aandacht op. Deze gebeden worden door den Onderwijzer zelven

ven vervaardigd, en vooraf ter nazieningen goedkeuring dan den Schoolopziener ingezonden, in dien verſtande, dat hij van geen gebed langer dan één maand gebruik mag maken, en alzoo verpligt is om maandelijks een nieuw formulier bij den Schoolopziener in te zenden.

21.

De ſchoolboeken en het ſchoolgoed blijven beſtendig in de ſchool bewaard, uitgezonderd bij jaarlijkſche vacantien, en om de veertien dagen de ſchriften, welke als dan mede naar huis zullen mogen worden genomen.

22.

De Schoolonderwijzer zal maandelijks voor ieder ſchrijver ten minſte twee nieuwe voorſchriften maken, zullende op den rug der voorſchriften de maand en het jaar waarin zij gemaakt wierden, geplaatst worden.

23.

Hij zal voor elk kind, in het ſchrijven onderwijs krijgende, een afzonderlijk boek aanleggen, en daar in wekelijks één ſchrift van het bord door hetzelve laten ſchrijven, om alzoo ſucceſſivelijk elks vorderingen in ſchrijven en taalkennis te ontdekken.

24.

Er zullen jaarlijks *drie* vacantien worden gegeven, namelijk in de *kersweek*, de *laatſte volle week* in Julij, en de *kermisweek*.

25.

Buiten deze vacantien, zal de Onderwij-

zer, geene anderen hoe ook genaamd mogen geven, of de ſchool laten ſtaan, dan na daartoe uitdrukkelijk verlof van Baljuw benevens het Gemeente-beſtuur, en den Schoolopziener, of des noods van een van beiden, verkregen te hebben, en altijd met kennis geven aan beiden; zijnde hij verpligt daar van naauwkeurige aanteekening te houden op de tabellen.

26.

Naar evenredigheid dat de Onderwijzer geen onderwijs gegeven heeft, (ziekten van zich zelven, en maatſchappelijke pligten, als begrafenisſen van naastbeſtaanden en buren uitgezonderd) zal hem, bij bekomen verlof, *een derde* zijner ſchoolpenningen, en zonder verlof, het geheel montant der ſchoolpenningen, berekend naar den tijd dat hij geen ſchool hield, gekort worden; zullende twee dagen voor eene volle week, en één dag voor eene halve week gerekend worden.

27.

De Onderwijzer draagt zorg dat er ſteeds behoorlijke warmte en friſſche lucht in de School zij, en regelt zulks met verſtandig overleg, naar gelang van de omſtandigheden en 't jaargetijde, tevens zorg dragende, dat gedurende den ſchooltijd in hetzelve niet gekookt, noch gewerkt worde.

28.

Terwijl het beproeven van verſchillende middelen en wijzen van onderwijs, aan den Onderwijzer op aanwijzing en onder goedkeuring van den Schoolopziener wordt vrijge-

gelaten, wordt hem nogtans aanbevolen, om voor het eerstbeginnend onderwijs in de kennis der letteren en het ſpellen, gebruik te maken van letterhoutjes.

29.

Zoo zullen ook de eerſte gronden der rekunst en *vóór* dat de kinderen genoegzame kennis van getallen, derzelver zamenſtelling, optelling, vermenigvuldiging, aftrekking en deeling verkregen hebben, aan hen op geene andere wijze, dan mondeling, en door middel van het leerbord, onderwezen mogen worden.

30.

Hij zal zijne leerlingen bij geſchikte gelegenheden en bijzonder bij het einde van den ſchooltijd, in de zangkonst oefenen, daar bij zorg dragende, dat er niet geſchreeuwd, maar op eenen zachten en bevalligen toon gezongen worde, wordende vooral daartoe aanbevolen eene bedachtzame en gepaste keuze van gezangen en het vooraf met hen ſpreken over derzelver inhoud.

31.

De Onderwijzer draagt zorg, dat in het ſchoolvertrek niet alleen de meest mogelijke reinheid en zindelijkheid heerſche, en dat hij zelve hen daarin voorga, maar geeft ook tevens naauwkeurig acht op de zindelijkheid en ordelijke kleeding der kinderen, en tracht door alle gepaste middelen in dit opzigt hunne eergierigheid aan te kweeken en hun de noodige mate van verſtandige, beredeneer-

neerde eigenliefde in te boezemen. Kin
met afzigtelijke en beſmettelijke ongem
zullen op ſchool niet worden toegelate

32.

De Onderwijzer is verpligt te zorgen
er een behoorlijk en welgebouwd vuu
half uur voor ſchooltijd aan het brande
welk vuur zoo moet ingerigt zijn, d
niet boven drie vierde gedeelten bij het
van den ſchooltijd verteerd zij, en zu
het onverteerde des morgens en midda
verwarming van het vertrek moeten b
liggen. De Onderwijzer zal alle kin
bij afdeelingen, in ſtrenge koude, bij he
kunnen laten komen. Hij is verplig
noodeloos gebruik vooral van te heete e
zoute turf voorziene ſtoven te weren.

33.

De Meester beijvert zich om het
van eer en ſchande in de harten zijne
deren op te wekken, en dien overeer
ſtig deelt hij belooningen en ſtraffen
zonder tot eenige onmiddellijke ligcham
ſtraf over te gaan, dan in een zeer e
geval, bij zwaar misdrijf, en niet dan
andere ſtraffen vruchteloos te hebbe
proefd; zullende hij in alle gevallen
dusdanige ſtraffe en van den aard va
misdrijf naauwkeurige aanteekening hou
en bij het eerstvolgend ſchoolbezoek
het een en ander kennis geven aan
Schoolopziener.

34.

Hij tracht zoo door eigen gedrag en voorbeeld als door voorbeelden van elders, hun liefde voor deugd en regtschapenheid in te boezemen; hen op te leiden tot godsdienstigheid, braafheid, opregtheid, eerlijkheid, goedwilligheid, dienstvaardigheid, vriendelijkheid, beleefdheid, en alle andere goede hoedanigheden, als welke op hun toekomend gedrag en stand in de maatschappij een onmiddellijken invloed hebben en strekken kunnen om voor zich zelven nuttig, en bij hunne medeburgeren geächt en bemind te zijn.

35.

De volgende *Schoolwetten* en *Leefregelen* zullen, op bordpapier geplakt, in de School opgehangen, en om de 14 dagen door den Onderwijzer voorgelezen en verklaard worden.

REGLEMENT van ORDE voo
Leesbibliotheek van de Onderwij
Gezelſchappen, gevestigd in het a
de Schooldistrict in Vriesland, *ge*
reſteerd in de Algemeene Verga
ring van voorſchr. Gezelſchappen
Galama Dammen, *den* 21. *Mei* 18

Art. 1.

De ondergeteekende Leden van de v
ſchillende Onderwijzers Gezelſchappen in
derde Schooldistrict, de nuttigheid en
belang overwegende van op eene min kc
bare wijze, vele voor hunnen ſtand en p
nuttige werken te lezen, beſluiten tot
oprigten van eene Leesbibliotheek.

2.

Het zal beſtaan uit alle de Leden van
verſchillende Onderwijzers Gezelſchappen
dit District die zulks verkiezen, verbinde
zich elk lid bij dezen voor niet minder c
twee jaren.

3.

Tot het goedmaken der kosten wordt d
elk lid gecontribueerd 's weeks één ſtuiv
welke gelden maandelijks met de ſtukk
van het Onderwijzers Gezelſchap worc
overgezonden.

4.

Een Gezelſchap in gebreke blijvende om de toelagen voor derzelver leden over te zenden, verbeurt voor ieder achtergebleevene toelage anderhalve ſtuiver, te verhalen aan den ſchuldigen.

5.

Men zal hiervoor vooral zoodanige Werken aankoopen, als voor de Leden in het bijzonder nuttig zijn, en inzonderheid die, waarin over het onderwijs en de opvoeding gehandeld wordt.

6.

De keuze der werken wordt aan het Hoofdgezelſchap overgelaten, na zoo veel mogelijk met de corresponderende Leden daarover geraadpleegd te hebben.

7.

Elk Lid in 't bijzonder, ook de corresponderende Leden, eenig nuttig werk wetende, doen daar van opgave aan het Hoofdgezelſchap, met vermelding van den prijs, waar voor het te bekomen is.

8.

Zoo dra eenige werken voorhanden zijn, zullen dezelve aan de afzonderlijke Gezelſchappen ter lezing verzonden worden, in dier voege, dat ſteeds bij ieder Gezelſchap eene verzending boeken voorhanden is.

9

De Boeken worden met de maandelijkſche antwoorden en opgaven verzonden aan elk Gezelſchap of deszelfs corresponderend Lid,

door wien dezelve in de beste orde aan overige Leden worden rondgezonden.

10.

Elk Gezelschap ontvangt Boeken voor vele weken als het Gezelschap Leden hee wordende het aan ieder Gezelschap over laten en aanbevolen om ieder in den zij op de geregelde verzending en lezing de Boeken zoodanige bepalingen te maken zij nuttig zullen oordeelen.

11.

Een Gezelschap eene verzending Boe vroeger afgelezen en dezelve terug gezon hebbende, (mits op de gewone wijze) o vangt dadelijk daar voor weder anderen de plaats.

12.

Voor elke verzending Boeken teekent corresponderend Lid, uit naam van het G zelschap, recepis, en zendt hetzelve in het Hoofdgezelschap.

13.

Een Gezelschap eene verzending Boe eene week langer dan den bepaalden leest houdende, verbeurt voor ieder deel e veertien dagen 6 stuivers.

14.

Voor elk werk 't geen verloren gaat zoodanig gehavend wordt, dat hetzelve bruikbaar wordt, is ieder Gezelschap a sprakelijk, en verpligt om een nieuw Ex plaar van hetzelve, of wel de waarde dien, in de plaats te leveren.

15.

voording aan de bovengemelde
aakt elk Gezelſchap, in den zij-
nige huishoudelijke ſchikkingen
n, als zij zullen verſtaan te be-
niet ſtrijdig zijnde met dit al-
ement.

16.

bij alle de Leden afgelezen zijn-
ewaard in de gemeenſchappelijke
ek der reſpective Gezelſchap-
lirectie van het Hoofdgezelſchap.

17.

werken worden beſchouwd als
eigendom der gezamenlijke Ge-

18.

in onder recipis, geteekend door
nderend Lid, te allen tijde daar
odanige werken ter lezing be-
hetzelve zal verkiezen.

19.

al zal een Lid geen deel langer
houden, bij poene van a ſtuiv.
ordende niet meer dan twee dee-
afgegeven aan één Lid.

20.

ger dan twee jaar Lid geweest
door verroeping niet kunnende
de Lid te blijven, zal uit de al-
rs, *des verkiezende*, terug kun-
en *f* 3.

21.

Ingevalle van verſterven, wordt aan Weduwe van zoodanig overleden Lid, geen twee of meer jaren Lid was, gere tueerd *f* 6.

22.

Iemand, zonder het geval Art. 20. meld, bedankende, heeft op de boeken n gelden der Leesbibliotheek eenig aande als blijvende deze te allen tijde het al meen eigendom van de gezamenlijke Led

23.

Deze Wetten zullen niet dan op de al meene Jaarlijkſche Vergadering der Schc onderwijzers-Gezelſchappen in de Pinkſt week, en als dan ſlechts met $\frac{2}{3}$ van alle ſtemmen, veranderd kunnen worden.

24.

Edeldenkende Menſchenvrienden en vo ſtanders van een verbeterd onderwijs en voeding, zullen met overzending van kopij van dit Reglement, worden uitgenodigd om de aldus opgerigte Leesbibliothe door hunne bijdragen, 't zij in geld of boeken te ondersteunen.

BOEKBEOORDEELINGEN.

Aanleiding tot eene verſtandige opvoeding van Opvoeders, door C. G. SALTZMAN. *Uit het Hoogduitsch vertaald. Te* Haarlem *bij* F. BOHN 1806. kl. 8vo, 200 bl. Prijs *f* 1 : 0 : 0.

Hoe zeer het ons voorkomt, dat de titel van dit Boekje niet gelukkig gekozen, en niet zeer verſtaanbaar is, vindt men echter in hetzelve vele zeer belangrijke en nuttige wenken. Het is eigenlijk beſtemd voor menſchen, die het plan hebben om Huisonderwijzers bij voorname Familien te worden, doch een groot gedeelte van het Boekje kan met weinige verandering ook toegepast worden op de openbare Onderwijzers der Jeugd. Na eene hartelijke aanſpraak aan den toekomſtigen Huisonderwijzer, volgt eene Inleiding, waar in SALTZMAN de wijze van behandeling, die hij gevolgd is, verdedigt, en uit welke wij met ſmart vernemen, dat de waardige Schrijver, wegens zijne klimmende jaren, afziet van het uitgeven van onderſcheidene Werkjes, die hij voornemens ge-

weest is het publiek aan te bieden. Daa
volgt het eerſte Hoofdſtuk, dat het eenv
dig opſchrift heeft: *Formulier.* SALTZM
eischt van een' ieder, die het werk der
voeding wil op zich nemen, dat hij het v
gende Formulier als het ware onderteeker
„ De Opvoeder moet den grond of de o
zaak van alle de gebreken en ondeugden
ner voedſterlingen in zich zelven *zoeker*
Hij toont in bijzonderheden aan, dat de (
voeder dan dikwijls dezelve bij zich zel
vinden zal; dat de toon, waarop hij tot
voedſterlingen ſpreekt, de wijze waarop
hen behandelt, en zijn voorbeeld zeer d
wijls allerlei verkeerdheden bij dezelven v
oorzaakt, ook zelfs wanneer hij zich v
beeldt, dat hij op de beste wijze hand
De tegenwerpingen, die Opvoeders hier
gen gewoonlijk maken, worden hier fi
opgelost, en de Ouders worden gew
ſchuwd tegen het misbruik, dat van het
gegeven formulier, door hen zou gema
worden, wanneer zij zich zelven voor
ziende, ook de oorzaak van alle de gel
ken hunner kinderen bij derzelver Opvoec
wilden zoeken. Dit Hoofdſtuk is voor H
onderwijzers niet alleen, maar ook voor
openbare Onderwijzers der Jeugd allerl
zaamst en belangrijkst. Ja waarlijk, dikw
is het zoo, als SALTZMAN zegt, dikw
zijn de Onderwijzers onwetend de oorza
van de verkeerdheden hunner Leerling
en die een goed Opvoeder en Leermee

zijn zal, moet altijd zich zelven, bij het ontdekken van gebreken bij zijne kweekelingen afvragen: heb ik ook door het een of ander, door iets te verzuimen, of door iets niet wel te doen, daar toe aanleiding gegeven? Recenſent kwam meermalen in de ſcholen van welmeenende Schoolonderwijzers, die bitter klaagden over de losheid, ongehoorzaamheid, domheid enz. van hunne leerlingen, en naauwelijks had hij zich een half uur in dezelve opgehouden, of hij ontdekte dat de Onderwijzers zelven, zonder het te weten, alle die verkeerdheden van hunne leerlingen, waarover zij zoo klaagden, hadden veroorzaakt, het zij door geene genoegzame orde te houden, het zij door op eenen verkeerden toon met de kinderen te ſpreken, het zij door ontijdig te beſtraffen, het zij door iets anders. En als zulke Onderwijzers, na dat hun dit aangewezen is, dan nog niet gelooven willen, dat men hun waarheid zegt, maar voortgaan zich zelven voorbij te zien, dan zullen zij, hoe ijverig en welmeenend ook, nimmer verbetering in hunne School krijgen, met verdriet en wrevel de ſtoute kinderen onderwijzen, en hoe langer hoe ongeſchikter voor hunnen post worden. Wij wenschten wel, dat alle Onderwijzers dit Hoofdſtuk lazen, en dan telkens zich zelven daarbij afvroegen: maak ik mij ook ſchuldig aan die verkeerdheden, die SALTZMAN opgeeft? ſchuif ik ook de ſchuld wel eens van mij af met die uitvlugten, die hij oplost?

lost? doe ik dat wel, dat hij hier aanp
En dan twijfelen wij geen oogenblik, o
len zullen hier veel leeren, en zeggen
ten, dat hun nu eerst de oogen regt
gegaan zijn. — Het tweede Hoofdſtuk
de vraag beantwoordt: *Wat is opvoed*
is kort en oppervlakkig. — Het derde,
in onderzocht wordt: *Wat een Opvoede*
ren moet? is voor een groot gedeelte
toe ingerigt om hen, die in voorname
zen de kinderen opvoeden, te doen
hoe zij dezelve buiten de uren van lesgev
op eene nuttige wijze kunnen bezig hou
Zulke Opvoeders moeten zich zelven
nen in het zwemmen, in de dierenkunde
de plantkunde, in het vervaardigen va
lerlei kinderſpelen, en in onderſchei
handwerken, om de voedſterlingen daar
de tot hun nut en voordeel voor ligc
en geest, naar de aanwijzingen van
Schrijver, die over het geheel zeer g
zijn, te kunnen bezig houden. Meer
algemeen gewigt voor alle Onderwijze
dat gedeelte van dit Hoofdſtuk, wa
SALTZMAN den Opvoeder onderrigt, hc
leeren moet de voedſterlingen tot het be
nen en betrachten van hunnen pligt c
leiden, zonder veel te gebieden en te ve
den, dat hij te regt als zeer ſchadelij
keurt. — Het vierde Hoofdſtuk heeft
opſchrift: *Plan voor de opvoeding van*
voeders. Hier geeft SALTZMAN lesſen
jongelingen, die Opvoeders worden wi

van hen zelven. Wij zullen
elve, die door alle Onderwij-
ter harte genomen te worden,

gezond.
altijd welgemoed.
net kinderen te ſpreken en te

met kinderen bezig te houden.
alle uwe pogingen aan, om
ndigheden van de voortbreng-
tuur te verkrijgen.
de voortbrengſelen der men-
verheid kennen.
uwe handen gebruiken.
u zuinig met uwen tijd om

ht overal bekwaamheid te ver-
kinderen tot eene levendige
van hunnen pligt op te leiden.
del zelf altijd zoo, als gij
lat uwe voedſterlingen hande-

IAN over deze leſſen zegt, hoe
n aanprijst, hoe hij de opvol-
leſſen gemakkelijk zoekt te
lke onverwachte nuttige wen-
, gelijk overal in SALTZMANS
rkomen, moet men bij hem
— Het vijfde Hoofdſtuk be-
eene vermaning. SALTZMAN

raadt hier den aankomenden Opvoeder, de lesſen, in het voorgaande vervat, in a neemt, en evenwel ondervindt dat de k deren niet van hem houden en ongaarne hem leeren, dat hij dat zal aanmerken een wenk van de Voorzienigheid, dat eene andere bezigheid moet kiezen, en ge Opvoeder worden. Wanneer onze Lez Ondermeesters kennen, die tot het gev van openbaar onderwijs door hunne Oud of Voogden *geprædestineerd* zijn, en die da toe evenwel geene geſchiktheid hebben, d zullen zij wel doen, als zij de zoodanig dit Hoofdſtukje eens laten lezen, en da over eene les met hen houden. Te regt ze SALTZMAN *alle hout is geen timmerhout.*

Ouders, Huisonderwijzers, openbare O derwijzers, Ondermeesters en Kweekeling voor het onderwijs, die dit boekje met oc deel lezen en gebruiken, zullen het n wegleggen, zonder iets goeds uit hetzel geleerd te hebben. Elk Leesgezelſchap v Schoolhouders zal, dit vertrouwen wij, e Exemplaar van hetzelve hebben, en wi neer het in de bijeenkomſten der Schoolo derwijzers-Gezelſchappen aan ſtof van ſpr ken ontbreekt, dan zal dit Boekje, naar o inzien, vele gepaste onderwerpen van h handeling aan dezelve opleveren.

Zedelijke Tafereelen voor Kinderen, door F. C. ZANGE. *Naar het Hoogduitsch. Met Platen. Te* Leeuwarden *en* Amſterdam *bij* P. WIARDA, J. BROUWER *en* J. F. NIEMAN. 1808. kl. 8vo. 240 bl. Prijs *f* 1 : 12 : 0.

Dit Werkje, dat over het geheel zeer vertaald is, verdeelt zich in twee onſcheidene deelen. Op de eerſte 152 bladen ontmoet men 41 Verhalen, in welke kinderen verteld wordt, die ondeugden gebreken hadden, maar dezelve aflegden, zij daar over vermaand of geſtraft werden. Alle kinderlijke gebreken en ondeugden worden hier opgegeven, en de wijze, waarop verhaald wordt, hoe de kinderen, die hier voorkomen, dezelve lieten blijken, en tot het afleggen van dezelve bewogen werden, is zeer natuurlijk, onderhoudend en leerzaam. Sommige kinderen evenwel laten het wat al te ſpoedig en gemakkelijk bewegen om zich te verbeteren: de ondervinding leert, dat dit met ingewortelde verkeerdheden zoo gemakkelijk niet gaat. Dit heeft de Schrijver beter in het oog gehouden in het tweede gedeelte van dit Werkje, dat in onſcheidene Hoofdſtukken *de Geſchiedenis van Amalia* bevat. De moeder van dit meisje hield elken dag aanteekening van haar gedrag, en bij het ontbijt werd het

meisje het aangeteekende van den vorig
voorgelezen, en zij daar over onderh
Dit wekte de eerzucht van het meisje
danig op, dat het op den duur alle ge
aflegde, allerlei deugden beoefende,
zeer voorbeeldig kind werd. Deze g
denis is zeer onderhoudend geſchreve
bevat allerlei voorvallen, die zeer w
haald worden. Kinderen, welker o
reeds vrij wat ontwikkeld is, zullen dit
je met vrucht kunnen gebruiken, w
een ander hen onder het lezen opmer
maakt, op het gene zij op zich zelven
ten toepaſſen. Wij bepalen dus het g
van hetzelve voor kinderen vrij naau
zijn van oordeel dat Ouders er meer g
van maken kunnen, het zij om kindere
te vertellen, het zij om te leeren hoe zi
ne kinderen derzelver verkeerdheden
ontwennen en tot de deugd opleiden.
zouden dus het Boekje betijteld hebben
ſereelen van Kinderen voor Ouders. N
len vele Ouders denken: o het is voo
deren! het dezen in de handen ſtoppen
er zelve niets in lezen. Zoo gaat het
dikwijls, hoe verkeerd dat ook zij, da
veel voor kinderen geſchreven wordt,
uit Vader en Moeder het meest zouden
nen leeren, als zij het niet beneden zi
kenden, om ook kinderboekjes te leze
De platen ontſieren dit werkje, de teek
zal wel doen, nog eens eenige leſſen t
men, eer hij zoo weder met zijn werk
den dag komt.

SCH(

SCHOOLBERIGTEN

over April 1808.

HOLLANDS Noordelijk gedeelte.

I. *Distr.* Schoolopz. A. NUMAN.

VLIELAND vacant. *Zie Mei* 1807.
MOERBEEK onder *Nieuwe Niedorp.* De School alhier vacant. *Zie April* 1808.
DEN OEVER en OOSTERLAND, op het Eiland *Wieringen*, vacant. *Zie April* 1808.

II. *Distr.* Schoolopz. J. DOZIJ.

AARDSWOUD vacant. *Zie April* 1808.

III. *Distr.* Schoolopz. A. R. MAURER.

ALKMAAR. De School in het Roomsch Katholijk Wees- of Armenhuis vacant. *Zie Febr.* en *April* 1808.
ALKMAAR. De Stads Franſche Kostschool vacant. *Zie April* 1808.

AKERSLOOT. Door de benoeming van N. DIRKSZ tot Binnenvader in het Roomsch Katholijk Weeshuis te *Alkmaar* is de School alhier vacant geworden. Nadere berigten omtrent deze vacatuur zullen in de eerstvolgende *Bijdragen* worden medegedeeld.

II. *Distr.* Schoolopz. Mr. TH. DE VRIES.

MIDDELBEEMSTER. Door het bedanken van HUIBERT DE VRIES, is een der Bijscholen aan de *Oosthuizerweg* vacant; gedurende de vacature zal, met voorkennis van den Schoolopziener, de Schooldienst worden waargenomen door HENDRIK LEEUW.

V. *Distr.* Schoolopz. P. BEETS PZ.

WESTZAANDAM. Twee Bijscholen vacant. *Zie Julij en Aug.* 1806. *en April* 1808.

NAUERNA vacant. *Zie Dec.* 1806 *en Jan. en Mei* 1807.

OOSTZAAN. *Noorderschool* vacant. *Zie Mei* 1807.

VII. *Distr.* Schoolopz. J. C. BERRANGÉ.

SPARENDAM vacant. *Zie April* 1808.

VII

VIII. *Distr.* Schoolopz. J. TEISSÉDRE L'ANGE.

SLOTERDIJK. Het Inſtitut van het Departement: *Tot Nut van 't Algemeen*, alhier vacant. *Zie Maart* 1808.

IX. *Distr.* Schoolopz. J. VAN GRUNS.

LEYDEN. Op den 5. Januarij l. l. is, door de Plaatſelijke Schoolcommisſie, als Huisonderwijzer in de Franſche en Engelſche Talen, geëxamineerd en volledig bekwaam gevonden, en, dien ten gevolge, door de Regering ſpeciaal geadmitteerd de Heer J. A TEN CATE. — Nog is op den 7. April l. l. door de Plaatſelijke Schoolcommisſie, als Franſche School- en Kostſchoolhouderes, geëxamineerd, en, dien ten gevolge, door de Regering ſpeciaal geadmiteerd Mejufvr. de Wed. van den onlangs overledenen verdienstelijken Kostſchoolhouder J. VAN BEMMELEN, geboren HUMBERT.

HOLLANDS Zuidelijk gedeelte.

II. *Distr.* Schoolopz. J. WELDIJK.

GOUDA. Alhier is de School voor kinderen der armen vacant. *Zie het Schoolnieuws van December* 1807 *en Maart* 1808.

HEKENDORP, of *Goejanverwelle Sluis*, vacant. Men verwacht deswegens de nadere berigten.

III. *Distr.* Schoolopz. N. MESSCHAERT.

OUD-BEIJERLAND vacant. *Zie Sept. en Dec.* 1807.

VII. *Distr.* Schoolopz. G. OUTHUIJS.

BRIELLE. Door den Raad dezer [illegible]d is, in plaats van JAN VISSER, bijzonder[illegible]chool-onderwijzer, en onlangs alhier overleden, beroepen WILLEM VLIETLAND, Ondermeester te *Sommelsdijk*, hebbende den derden rang, die eerlang dezen post ſtaat te aanvaarden.

ZEELAND.

II. *Distr.* Schoolopz. A. VAN DEINSE.

MIDDELBURG. De Heer A. A. CHRIS[illegible]TIE, die ſedert 1792 alhier met allen lo[illegible] den post van openbaar Onderwijzer in d[illegible] Stads Franſche Kostſchool heeft waargeno[illegible]men, zijn ontſlag verzocht en bekomen hebbende, is deze School thans vacant. Dezelve is van den hoogſten rang. Het traktement en huishuur jaarlijks zamen *f* 600.— Behalve de kostkinderen, kan men doorgaans op 30 à 40 leerlingen rekenen, voor welker onderwijs maandelijks 2 Zeeuwſche Riksd. of *f* 5:4 ieder betaald wordt. Er is hoop, dat deze vacature welhaast door eenen zeer verdienſtelijken Schoolonderwij-

zer

zer van den eerſten rang zal vervuld worden.

Ook is alhier den 2. April overleden de Schoolonderwijzer JACOB ZOETER, J. z., in den ouderdom van omtrent 74 jaren. Op weinige dagen na heeft *Middelburg* eene halve eeuw genot van dezen braven, verdienſtelijken man gehad; en zijn naam zal nog lang in aandenken blijven, daar zoo velen zijne School bezocht, en ook het eerſte onderwijs hunner kinderen hem te danken hebben. Hij ſchreef eene bij uitſtek fraaije hand, las zeer goed, en was niet alleen ijverig in zijnen post, en een der beste Schoolonderwijzers van zijnen tijd; maar de Stedelijke Schoolcommisſie mag en moet, met den Schoolopziener, ter eere van den man, getuigen, dat hij, ſchoon hoog bejaard, het nut der Schoolverbetering inzag, en dezelve zoo voorbeeldig in zijne School daarſtelde, dat, alwie dezelve bezocht, zich over de goede inrigting en het onderwijs niet genoeg verwonderen kon, en men zijnen, ſchoon laten, dood een wezenlijk verlies noemen moet.

VERE. De openbare Schoolonderwijzersplaats alhier vacant. *Zie October* 1807, bl. 53 *en* 67.

KATS vacant. *Zie Jan.* 1808.

KOLIJNSPLAAT vacant. *Zie April* 1808.

III. *Distr.* Schoolopz. S. T. HUËT.

KRABBENDIJKE. Door het overlijden van CORNELIS MINDERHOUDT de vereenigde posten van Schoolonderwijzer, Koster en Voorzanger alhier vacant geworden zijnde, worden de genen, die de vereischte bewijzen hebben van bekwaamheid en goed gedrag, en van den derden of hoogeren rang van Onderwijzers zijn, verzocht, zich bij den Kerkenraad van *Krabbendijke* te adresseren. Het Koster- en Voorzangerschap geven te zamen *f* 108 's jaars; de Schoolgelden zullen op eene redelijke wijze geregeld worden.

BRABAND.

I. *Distr.* Schoolopz. H. VAN DAM.

WILLEMSTAD vacant. *Zie October* 1807.

HEEN vacant. *Zie October* 1807.

V. *Distr.* Schoolopz. S. VAN DER NOORDAA.

LITH. De post van Substitut Schoolonderwijzer alhier vacant. *Zie Sept.* 1807.

VI. *Distr.* Schoolopz. F. DERKS.

VIERLINGSBEEK vacant. *Zie Jan.* 1808.

UTRECHT.

UTRECHT.

I. *Distr.* Schoolopz. J. V. MANEN ADZ.

SCHALKWIJK vacant. *Zie Maart* 1808.

II. *Distr.* Schoolopz. N. C. DE FREMERIJ.

WILLIGE LANGERAK. De School alhier vacant, waaromtrent men de nadere berigten verwacht.

GELDERLAND.

I. *Distr.* Schoolopz. Mr. P. A. DE ROOCK.

EINSPEIK vacant. *Zie Febr.* 1808.
BRUCHEM vacant. *Zie Dec.* 1807.
OPIJNEN vacant. *Zie Maart* 1808.

II. *Distr.* Schoolopz. F. H. REPELIUS.

CULENBORG. De Lutherſche School vacant. *Zie Nov.* 1806.

IV. *Distr.* Schoolopz. H. H. DONKER CURTIUS.

HETEREN. De Franſche Kostſchool vacant (*Zie Bijdr. van Oct. en Nov.* 1807.) en ſtaat thans geheel ſtil, doordien de Proviſionele Onderwijzer HELD overleden is. Men is gezind om gedurende de twee eerſte

jaren aan den te beroepenen te geven ten minste *f* 200 jaarlijks, en verlangt een Onderwijzer van den tweeden rang. Men kan zich nader informeren bij den Schout BOLL, te *Heteren*, of bij den Schoolopziener.

VI. *Distr.* Schoolopz. H. W. VAN WOELDEREN.

DOESBURG. De post van Fransche Kostschoolhouderesse vacant. *Zie Oct.* 1807.

VII. *Distr.* Schoolopz. H. J. THOMASSON.

NEEDE vacant. *Zie October* 1807.

OVERIJSSEL.

I. *Distr.* Schoolopz. C. FRANSEN VAN ECK.

STOKKUM vacant. *Zie Sept.* 1807.

II. *Distr.* Schoolopz. J. H. FLOH.

DE ESCHMARKT vacant. *Zie Nov.* 1807.
DE ROTBEKE vacant. *Zie Nov.* 1807.
KLEIN DRIENE vacant. *Zie Dec.* 1807.
BEKKUM vacant. *Zie Dec.* 1807.

III. *Distr.* Schoolopz. G. W. STORK.

REUTUM vacant. *Zie Sept.* 1807.
NORDENRING vacant. *Zie Dec.* 1807.

IV. *Distr.* Schoolopz. J. W. A. MULLER.

OUDLEUSSEN, als mede
HESSUM en REGTEREN vacant. *Zie Maart* 1807.

V. *Distr.* Schoolopz. J. F. SERRURIER.

RUITEVEEN vacant. *Zie Nov.* 1807.
HASSELERDIJK vacant. *Zie Oct.* 1807.
ZUIDEINDE (*van Kamperveen*) en
DE ZANDEN, *onder Kamperveen*, beide vacant. *Zie Dec.* 1807.
WESTENHOLTE vacant. *Zie April* 1808.

VI. *Distr.* Schoolopz. W. SANDERS.

WETERING vacant. *Zie Maart* 1808.
GENEMUIDEN. Door afstand van JAN HELMUDS VISSCHER is de openbare Schoolonderwijzersplaats alhier komen te vaceren; en zijn de genen, die hiertoe genegen en bekwaam mogten zijn, uitgenoodigd, om met overlegging van bij de Wet bepaalde bewijzen van eene Acte van Toelating, van den eersten of tweeden rang (doch liefst van den eersten) en een bewijs van een goed zedelijk ge-

gedrag, om zich in perſoon bij den Magiſtraat aan te melden, voor of uiterlijk op den 20. Junij aanſtaande. Het jaarlijksch vast tractement is bepaald op *f* 250, kunnende men het getal der Schoolkinderen berekenen op bijna honderd, voor ieder van welken 's wekelijks betaald wordt één ſtuiver.

VRIESLAND.

I. *Distr.* Schoolopz. J. F. KORFF.

OLDELEMMER vacant. *Zie Oct.* 1806.
OOSTERZEE vacant. *Zie Maart* 1808.

III. *Distr.* Schoolopz. H. W. C. A. VISSER.

STAVOREN. De nu vereenigde School vacant. *Zie Febr.* 1808.
DEDGUM vacant. *Zie April* 1807.
HEMELUM vacant. *Zie Aug.* 1807.

IV. *Distr.* Schoolopz. A. BRUINING.

PEINS vacant. *Zie Maart* 1808.
HARLINGEN. De Stads Franſche School vacant. *Zie Maart* 1808.

V. *Distr.* Schoolopz. B. VAN WEEMEN.

SCHINGEN vacant. *Zie Dec.* 1806.
GOUTUM vacant. *Zie Maart* 1808.

VI.

VI. *Distr.* Schoolopz. J. H. NIEUWOLD.

OOSTERWIERUM vacant. *Zie Dec.* 1807.

GROU vacant. *Zie Dec.* 1807.

VII. *Distr.* Schoolopz. M. MARTENS.

GENUM. Op den 20. April l. l. is de Schoolvacature alhier vervuld door de beroeping van GIALT JANS, van *Terwispel*, provisioneel Onderwijzer in de *Hemrik*, uit het navolgend viertal Sollicitanten: GIALT JANS voorn., JAN LIEUWES, van *Hallum*, G. K. BOLWERDA, van *Raard*, G. O. BOERSMA, van *Oudkerk*, hebbende alle den vierden rang.

Bij het door den Schoolopziener, onder assistentie van den Wel-Edelen Heer en Mr. D. H BEUCKER ANDREAE, Baljuw van *Ferwerderadeel en het Bildt*, beſtuurd Examen, legden over 't geheel de Sollicitanten, tot genoegen van Baljuw en Gemeente beſtuur en Gecommitteerden, loffelijke kundigheden aan den dag. — De beroepen Onderwijzer zal eerstdaags zijnen post aanvaarden. Dorpsgecommitteerden hebben bij deze gelegenheid de Schoolpenningen, voormaals 6 ſtuiv. in het ¼ jaars, verdubbeld.

LUTKEWOLDE (of AUSBUUR) vacant. *Zie Febr.* 1808.

METSLAWIER vacant. *Zie Febr.* 1808.

FOUDGUM vacant. *Zie Jan.* 1807, en *Febr.* 1808.

HANTUM vacant. *Zie Febr.* 1808.

Op de drie laatstgenoemde Plaatsen ſtaan de Schoolvacaturen eerstdaags vervuld te worden.

GRONINGEN.

I. *Distr.* Schoolopz. J. R. VAN EERDE.

GRONINGEN. De post van Stads Fransch Kostſchoolhouder vacant. *Zie Dec.* 1807.

Nog is de Schoolmeestersplaats bij de Martini Kerk vacant geworden door den dood van JAN GRIMMIUS. Met dezen post van Schoolmeester is die van Voorzanger en Voorlezer in de Martini Kerk vereenigd: het tractement, daartoe ſtaande, is, behalve eene vrije woning, *f* 310. De School is van den hoogſten rang.

Eindelijk, ook de Zuider Diakonieſchool van het Hervormd Kerkgenootſchap is door den dood van SIWARDUS SMIT vacant geworden. Het tractement van den Onderwijzer bedraagt, behalve eene vrije woning, *f* 250. De School is van den hoogſten rang.

GRONINGEN. Door Burgemeesteren en Raad dezer Stad zijn, bij acte van ſpeciale admisſie, als bijzondere Schoolonderwijzers van de tweede klaſſe binnen dezelve aangeſteld HENDRIK RAVEN, HENDRIK RRISIGER en WICHER WICHERS, in de Franſche taal

N.

LEUR, en in de Fransche en Hoogtaal K. PH. HENRÉ, alle voorzien
: acte van algemeene toelating van
den rang: als Kostschoolhoudersregt om onderwijs te geven in de
taal, JOHANNA GOLTZ, Vrouw van
, voorzien van eene acte van algeoelating als Schoolhoudersse, en
onderwijzer in het schrijven P. BAAN.
: is als bijzonder Schoolonderwijzer
oorsteden aangesteld JAN BLEES,
van eene acte van algemeene toen den vierden rang.

ERWIJTWERT. Alhier is de
sesters-, Kosters- en Voorzangersaant geworden door het overlijden
-ELSBORG. Het tractement bestaat,
de vrije woning, in *f* 40 en het ge-
n 7 grazen land. De School, welke
middelsten rang is, wordt sedert
ene jaren waargenomen door H. K.
, als Custos.

O. De School van dit Dorp is vaorden door het overlijden van K.
, welke eene Weduwe heeft nage-
De School, die van den hoogsten
is sedert eenige jaren door A. BORG-
als Custos waargenomen. Hiervan
me nadere opgave verwacht.

ister. Schoolopz. H. D. GUYOT.

WBERT vacant. *Zie Sept.* 1807.
V. St. E ADUARD

ADUARD vacant. *Zie April* 1808.
NIEUWZIJL vacant. *Zie April* 1808.

III. *Distr.* Schoolopz. E. TINGA.

KREWERT vacant. *Zie Dec.* 1807.
THESINGE vacant. *Zie Febr.* 1808.

IV. *Distr.* Schoolopz. H. WESTER.

OMMELANDER-WIJK, een gehucht onder *Veendam*. De gewettigde Bijschool alhier vacant. *Zie Junij* 1807.

'T WAAR. Deze vacant geweest zijnde School is wederom vervuld door de aanstelling van den tot nog toe provisionelen Schoolhouder aldaar, LUBBERTUS PATROCLUS RÖMELINGH, bezittende eene Acte van den tweeden rang, en die, wegens zijne kunde, bekwaamheid, vlijt en voorbeeldig gedrag, zich verdienstelijk maakt.

IV. *Distr.* Schoolopz. Mr. TH. VAN SWINDEREN.

KALKWIJK *of* LULA vacant. *Zie Nov* 1807.

D R E N T H E.

I. *Distr.* Schoolopz. G. SMIT.

RUINERWOLD vacant. *Zie Sept.* 1807

II. *Distr.* Schoolopz. . . . . .

GASSELTER - NIEUWVEEN vacant *Zie Oct.* 1806.

SCHOOL

SCHOOLNIEUWS.

HOLLANDS Noordelijk gedeelte.

III. *Distr.* Schoolopz. A. R. MAURER.

ALKMAAR. Na een kort voorafgegaan bijzonder en zeer naauwkeurig onderzoek der Leerlingen, in de Schole van het Departement *tot Nut van 't Algemeen* alhier onderwezen wordende, heeft op den 20. van Grasmaand l. l. het vierde openbaar Examen der gemelde Leerlingen, in het Kerkgebouw der Remonſtrantſche Gemeente, te dien einde wederom gunſtig afgeſtaan, plaats gehad.

De plegtigheid, tot welke, behalve de Leden van het Departement, de Heer Burgemeester dezer Stad, de Leden der Plaatſelijke Schoolcommisſie, en die der Armenſcholen in 't bijzonder genoodigd waren, door den Preſident der Commisſie van Toezigt op de gemelde Schole, Ds. VOLBERT ZWART, met eene bondige en zeer gepaste aanſpraak zijnde geopend, werd door de Kin-

deren met den Onderwijzer den voorzang a
geheven van het door een der Leden
het Departement opzettelijk tot deze pl
tigheid vervaardigd gezang; waarna het E
men der meest gevorderden in iedere kl
een aanvang nam met het kunstmatig leze
de kinderen voorts proeven van hunne v
deringen in de kennis der Nederduitsche ta
ook door het verbeteren van eenen, dc
een der toehoorderen met fouten gesch
ven, volzin, in het theoretisch en praktis
gedeelte der Rekenkunde, en in de algem
ne beginselen der Aardrijkskunde hebben
gegeven, leverde hetzelve Examen een v
nieuwd blijk op, zoo van het doelmati
der leerwijze, als van den ijver en de u
muntende geschiktheid en bekwaamheid v
den Onderwijzer H. DEELEMAN.

Na den tusschenzang rigtede de Presid
zich in eene aanspraak tot de kinderen,
werden voorts aan eenigen uit elke der kl
sen, welke de meeste vorderingen gemaal
en daarbij (waarop inzonderheid is gelet
worden) zich het voorbeeldigste gedrag
hadden, prijzen, in boekgeschenken bestu
de, uitgedeeld; zoo als ook aan den v
dienstelijken Onderwijzer, tot erkentenis v
zijne ijverige pogingen, het *derde Deel* v
het groote werk van UILKENS, en aan d
Ondermeester SCHAGEN de *Spraakkunst* v
WIELAND, tot aanmoediging werd uitgereil
Waarop, na dat de Spreker zich anderm
tot de Vergadering had gewend, de Pre
de

Vethouder dezer Stad, Mr. D R. L'E-
als door den Heer Burgemeester, ver-
deszelfs afwezigheid, tot het bijwo-
an deze plegtigheid in deszelfs naam
:ht, en mede als vervangende den Pre-
der Plaatselijke Schoolcommissie, wel-
or ongesteldheid belet was dit kinder-
bij te wonen, deszelfs genoegen over
verrigtte in zeer gunstige en vrien-
betuigingen te kennen gaf; zijnde
deze plegtigheid met den slotzang,
even als de voor- en tusschenzang
t orgel, bestuurd door den bekwamen
ist BERGHUIS, werd geaccompagneerd,
n.

ORDSCHARWOUDE. Den 16. Maart
af het alhier gehouden School-examen
nieuwing getuigenis van den goeden
waarin het onderwijs der jeugd zich
er plaats bevindt. De Voorzitter van
aarselijk Toevoorzigt over de Scholen
en *Langendijk*, de Wel-Eerw. Heer
N DER GOOT, opende deze plegtigheid
ene korte aanspraak: waarna het on-
k terstond eenen aanvang nam, en in
lerscheidene klassen geregeld en naauw-
werd voortgezet. Alle de Leerlin-
oldeden zeer: in het bijzonder gaven
r bovenste klasse aangename proeven
aardigheid in het juist beantwoorden
aal-, Reken-, Geschied- en Aard-
ndige vragen, lazen bevallig, verbe-
gebrekkig geschrevene volzinnen, ter-

wijl hunne ſchriften blijken toonden van aanmerkelijke vordering. Het een en ander droeg dus de goedkeuring der aanweziger weg; en werd door den voorn. Voorzitter, namens den Wel-Edelen Heer en Mr. W. H. TEDING VAN BERKHOUT, Heer van *Noordſcharwoude* en Burgemeester der Stad *Delft*, (die de boekgeſchenken weder edelmoedig bekostigd heeft) met eene daartoe ingerigte aanſpraak, eerst aan den verdienſtelijken Onderwijzer W. BRINKMAN een boekgeſchenk ter hand geſteld, waarvoor dezelve zijne opregte dankerkentenis betuigde. Vervolgens werden aan 30 kinderen fraaije prijsjes, zo van verdienſten als aanmoediging, uitgedeeld, terwijl de overige prenten ontvingen en aan allen, na dat de plegtigheid met korte aanſpraken was beſloten, eene vervrolijkende uitſpanning bezorgd werd; zoo dat dit kinderfeest in genoegen en blijdſchap eindigde.

VI. *Distr.* Schoolopz. C. WERTZ.

Verſlag van eenige Examens in onderſcheidene Scholen, in de maanden Maart, April en Mei 1808, *te* Amſterdam *gehouden.*

Op den 30. Maart had het gewone jaarlijkſche onderzoek, naar de vorderingen der Leerlingen, in het *Weeshuis der Lutherſche*

Ge

Gemeente, plaats. — De goede orde en nauwkeurigheid waarmede dit onderzoek, zoo door Heeren Regenten, als door den eersten Leermeester H. C. DUSELAAR, werd verrigt, getuigden van de goede inrigting en van de loffelijke en menschlievende pogingen van Eerstgenoemden en van den ijver der Leermeesters; terwijl alle de Leerlingen als om strijd zich beijverden, om blijken te geven, dat het aan hen gegeven onderwijs niet vruchteloos was besteed, en dat zij het-zelve gaarne ontvingen.

De Boekgeschenken bij die gelegenheid, aan onderscheidene meisjes en jongens, ter aanmoedigende belooning uitgedeeld, waren met oordeel gekozen.

Als een voorbeeld der opmerkzame overweging, en zoo veel mogelijk ter navolging waardig, was eene gebeurtenis die bij dit onderzoek plaats had. Een der Leerlingen, die, door zijn goed gedrag en uitmuntende vorderingen, zich had waardig gemaakt, dat zijn naam op het *Eerebord* was opgeteekend, geraakte van het goede spoor, 't welk hij tot dus verre had gevolgd, en ging zich, door velerlei soort van wandaden, zoo verre te buiten, dat Heeren Regenten, na herhaalde vermaningen en bestraffingen ter zijner verbetering aangewend, zich eindelijk genoodzaakt vonden, ten voorbeelde van anderen, en meer nog in de hoop van hem te kunnen te regt te brengen, hem in het openbaar en ten aanzien zijner medemakkers te

vernederen, en hem bij het eerste plaats h
bende Examen de eer, om onder de
dienstelijke Leerlingen zich geplaatst te zi
onwaardig te verklaren. en zulks nev
zijnen naam te doen stellen, het gene
ook bij deze gelegenheid werd uitgevoerd.
Te voorschijn gebragt, werd hem, in
zijn van alle de kinderen, zijn wanged
op eene treffende wijze voorgehouden, h
het besluit van Heeren Regenten med
deeld, en zijnen naam op het *Eerebo*
door de bijgevoegde onwaardig verklari
meer dan uitgewischt; terwijl hem te g
werd aangekondigd, dat hij, met deze
nedering, tevens alle aanspraak had verlo
op eene premie van *f* 15, aan alle die L
lingen toegezegd, die door hun goed
drag, tot aan het verlaten van het Gestic
zich hebben waardig gemaakt, dat hunne
men op het *Eereboord* zijn opgeteekend
bleven — en hem voorts aangezegd, dat
alleen van zijn verder gedrag zoude afh
gen, hoe lang hem nog de inwoning in
huis zoude worden vergund.

Deze menschkundige handelwijze, he
zoo ik verneem, een gewenscht gevolg
had, en Heeren Regenten mogen zich re
met de hoop vleijen, dat door dit mid
een naar zijn verderf snellend kind,
de Maatschappij, als een nuttig lid, zal
houden zijn geworden.

Op den 4. April werd in de jongens Sc
le, en in die der kleine kinderen in het

regenten *Weeshuis*, eene proeve genomen van een algemeen onderzoek naar de vorderingen der Leerlingen.

In de Jongens Schole, alwaar ruim 550 kinderen zich bevonden, gaven zeer vele der Leerlingen zeer goede blijken hunner gemaakte vorderingen, bijzonder in het lezen en schrijven, en die der derde klasse tevens in het Rekenen. — Onderscheidene der Leerlingen betoonden niet alleen een goed oordeel te bezitten; maar dat ook dit oordeel, door het meer doelmatige onderwijs, opgescherpt werd. De eerste Leermeester J. BREUGA, hoezeer ook nog met andere bezigheden in dit Godshuis belast, vond in het toegen, hem over de afgelegde proeven zijner Leerlingen door Heeren Regenten betuigd, eene aangename belooning voor den ijver, met welken hij zijnen pligt betracht. — Ook de Ondermeester J. GRAAUW verdient onderscheiding; de aan hem opgedragen afdeelingen getuigden van zijne goede manier van onderwijzen en van zijnen ijver.

Heeren Regenten hadden besloten om, bij gelegenheid van dit onderzoek, aan sommige der geschiktste Leerlingen, eenige aanmoedigende beloonings uit te reiken, bestaande in *zilveren kuitgespen*, *halsdoeken*, *overhembden*, *gekleurde vesten* enz. iets hetgene tot dus verre nog niet had plaats gehad. — De vrolijkheid verspreidde zich over het gul gelaat der kinderen op het hooren van dit aangename berigt; zij, die met prij-

zen werden beſchonken, ontvingen dezelven met gevoel en dankbaarheid, en van vele anderen hoorde men reeds den wensch uitboezemen: *zich bij eene volgende gelegenheid en goed gedrag ook die* EERE *waardig te maken*; en men beſpeurt reeds aanvankelijk de heilzame gevolgen dier welbeſtuurde aanmoedigende belooningen.

Elk Menſchenvriend wenscht voorzeker hartelijk, dat het Heeren Regenten moge gelukken, om door dit en dergelijke middelen, het gevoel van *eer* en *ſchande* meer en meer op te wekken in de harten van kinderen, die, voor een groot gedeelte, reeds door kwade voorbeelden en eene verwaarloosde opvoeding bedorven, meer dan anderen gevaar loopen, om zonder dat gevoel, tot allerlei ondeugden te vervallen.

Niet minder voldoende was ook het onderzoek op de kleine *kinderſchole*, alwaar zich ook meer dan 550 kinderen, in twee vertrekken geplaatst, bevonden. Zeer vele dier kleinen lazen vrij vlug, en deden de aanhoudende vlijt der Onderwijzers en Onderwijzeresſen eere aan. — Onbeſchrijfelijk was de vreugde dier kleinen, toen hen, ter aanmoediging, prenten werden uitgedeeld. Ook bij deze gelegenheid, kon men niet nalaten den vroomen wensch te vormen, dat dit Geſticht minder overladen van kinderen ware — eene hinderpaal, welke aan de heilzame oogmerken van Heeren Regenten bijna onoverwinnelijke zwarigheden ſtelt.

Op

Op den 27. April gaven *Curatoren* en *Scholarchen* der *Nederduitſche Gereformeerde Diakonie-Scholen*, in de *Weſterkerk*, openbaar verſlag van den ſtaat dier Scholen, en gaven de meestgevorderde Leerlingen proeven van hunne vorderingen. — De Heer J. HAZEU CORNELISZ. las bij die gelegenheid het verſlag, vergezeld met eene, allezins, op die plegtigheid toepasſelijke, korte redevoering; waarna de proeven door een der eerſte Leermeesters in die Scholen, den volijverigen G. A. PLATEEL, met zeer veel juistheid werden afgenomen. — De Leerlingen zelve voldeden ten vollen en tot bijzonder genoegen der toegevloeide menigte. Niet alleen gaven onderſcheidene dier Leerlingen blijken, in het ſnel en kunstmatig lezen zeer wel bedreven te zijn, maar dat zij ook tevens het gelezene wel hadden begrepen; terwijl de vorderingen in de ſchrijfkunst bij velen aanmerkelijk was, en de rekenkundige proeven met vaardigheid en oordeel werden opgelost. — De Zangſtukken, bij die gelegenheid uitgevoerd, getuigden van de toenemende verbetering, in dit zoo nuttige vak van Volksonderwijs; en deze plegtigheid, welke in de beste orde volbragt werd, kan voorzeker tot eene aangename bijdrage verſtrekken, ter overtuigende bevestiging van het groote nut van een oordeelkundig en doelmatig onderwijs. — Mogten Heeren Curatoren en Scholarchen hunne menschlievende pogingen hoe ſangs hoe meer met de heil-

zaamſte gevolgen bekroond zien, en Zij, in de Onderwijzers op hunne Scholen, ſteeds getrouwe medewerkers in de uitvoering hunner loffelijke bedoelingen vinden.

Den 10. Mei geſchiedde het onderzoek in de Schole der groote Meisjes, in het *Aalmoezeniers Weeshuis*, bij welke gelegenheid aan de zich meest verdienstelijk gemaakt hebbende Meisjes onderſcheidene aanmoedigende beloonigen zijn uitgedeeld geworden. — Schoon door verſchillende zamenloopende omſtandigheden deze Schole nog niet zoodanig heeft kunnen worden ingerigt, als Heeren Regenten, ter bereiking van een meer doelmatig onderwijs, zouden wenſchen, gaven echter de blijken van vorderingen, door zeer vele der Meisjes aan den dag gelegd, eene gegronde hoop, dat de bekwame eerſte Leermeester A. EDELING, bij eene op handen zijnde verbeterde inrigting, deze Schole zeer ſpoedig op eenen voet zal kunnen brengen, om met die der Jongens te wedijveren.

Insgelijks op den 10. Mei, werd in het Gebouw *de Zon*, het jaarlijkſche Examen der Leerlingen van de *Leerſchole voor Jongelingen des Amſterdamſchen eerſten Departements der Maatſchappij:* TOT NUT VAN 'T ALGEMEEN gehouden.

De oordeelkundige wijze, op welke de bekwame Onderwijzer, de Heer J. VAN WIJK ROELZ dit onderzoek verrigte, en de blijken van vaardigheid, kunde en goed oordeel, bij dit

ook in de *Fransche* en *Nederduit-*
, de *Schrijf-*, *Reken-*, *Aardrijks-*
Geschiedenis enz. door de Leerlin-
den dag gelegd, bevestigden op
n roem dezer Leerschole; terwijl
ij die gelegenheid uitgedeelde eere-
t nut der aanmoedigende, en met
heid toegewezene belooningen inz-
rd gestaafd.
akt de Maatschappij: *Tot Nut van*
en, ook door den werkzamen en
zen ijver der Bestuurderen der Am-
e Departementen, bij voortduring
gen, dat hare pogingen ter verbe-
n het Schoolwezen van de heil-
volgen zijn voor de vorming van
n de beschaving des verstands van
nende geslacht.
oolopziener, kan niet voorbij om
elegenheid, met een warm gevoel
aarheid, melding te maken: dat
chtbare Regering dezer Stad heeft
derzelver toestemming te geven tot
en van provisioneel *twee Werk-* en
n voor Meisjes, welke dezer Stads
olen met een loffelijk Getuigschrift
of zich anderzins loffelijk hebben
— In deze *Werk-* en *Leerscholen*
Meisjes gedurende nog 2 of 3 ja-
wezen worden in alle die vrouwe-
ig- en vaardigheden, welke haar
Dienstboden en goede Huismoe-
en vormen: als het stoppen, ma-

zen, merken, linnen- en wollen naaij
terwijl zij tevens onderwijs genieten,
derhouden worden in de reeds op de
len verkregene kundigheden. — De
ring van dit alles wordt opgedragen a
ratoren der Stads Armenſcholen.

Men moge dan in andere Landen zi
roemen, dat daar veel, zeer veel o
voeding en onderwijs worde geſprol
geſchreven (ſchoon misſchien weinig
voerd), de Hollander, ſteeds aan zijn k
en zijne beginſelen getrouw, *kan* e
zich beroemen, dat hij, dadelijk de
aan het werk ſlaande, *veel*, *zeer* ve
doch weinig, van het gene hij doet,
of *ſchrijft*; bewust, *dat goede wij*
krans behoeft.

IX. *Distr.* Schoolopz. J. VAN GE

LEYDEN. In plaats van de, doo
lijden, vertrek en afſtand afgetreden
den der Plaatſelijke Schoolcommisſi
Heeren W. BISDOM, W. BROES, DRA
S. F. J. RAU, zijn in Maart l. l. doc
gemeester en Wethouders, tot ver
daarvan benoemd de Heeren: Dr. J.
NET, Prof. S. SPEIJERT VAN DER
Ds. J. C. SOUCHAY, en Prof. M. TIJD
welke Heeren ook dadelijk in funct
getreden.

HOLLANDS Zuidelijk Gedeelte.

VI. *Distr.* Schoolopz. W. BERKHOUT.

MADE. De Schoolopziener vernam met genoegen, bij zijn Schoolbezoek alhier, dat de ijverige Onderwijzer GERARDUS HOLL, die zich met zoo veel lust bevlijtigt voor de belangen der jeugd, op den 23 Februarij dezes jaars, uit eigen keuze, een openbaar Schoolexamen gehouden had.

's Morgens voor 10 ure waren reeds 168 kinderen, in 3 klasſen afgedeeld, behoorlijk bijeen in het Schoolvertrek, waarna op gemeld uur, in het bijzijn van het Gemeente-Beſtuur en eene menigte van toehoorders, het onderzoek een' aanvang nam.

Van de laagſte tot de hoogſte klasſe geſchiedde het onderzoek in ſpellen, lezen, ſchrijven, rekenen en de gronden onzer moedertaal; het duurde tot 1 uur na den middag, en niet alleen gingen alle ouders, voldaan over de vorderingen hunner kinderen, naar hunne huizen terug, maar ook bij vrienden der jeugd en van het verbeterd onderwijs, die bij de plegtigheid, hier nog geheel nieuw en zeldzaam, tegenwoordig geweest waren, heeft de Onderwijzer den lof weggedragen, dat hij zijn werk uitnemend wel verrigt had.

Na het onderzoek werden zes kinderen, die de meeste vorderingen gemaakt hadden, door den Onderwijzer elk met *f* 1 beſchon-

ken, terwijl het Gemeente-Bestuur zich de Schoolbelangen zoo hartelijk trekt, 's avonds een vrolijk feest aan de deren gaf, en hen op chocolade onth

De Schoolopziener geeft met te mee noegen van deze eenvoudige plegtigheic slag, daar een arm, eenvoudig Dorp ganſche ſtreek het allereerst den toon in openbaar blijk te geven van welmee ingenomenheid met het verbeterd onde terwijl hij van harte wenscht, dat o gende plaatſen, waar nog niets van aard ooit in werking was, ſpoedig die f de zullen uitwisſchen, door weldra de op het voetſpoor te volgen.

GELDERLAND.

VII. *Distr.* Schoolopz. H. J. THOMASS

GROENLO. Ingevolge eene, voor Stede hoogstgunſtige deciſie van Zijne jeſteit, d. d. 7 Mei l. l. No. 18, zal al in ſtede van het tegenwoordig zeer b vallig en zeer bekrompen Schoolgeb een nieuw, geëvenredigd aan de bel en bevolking dezer Gemeente, opgeb worden.

VR.

FRIESLAND.

Schoolopz. M. J. ADRIANI.

EZWAAG. Op den 1. April l. l. er, in tegenwoordigheid van den ziener, benevens den Predikant der len Eerw. Heer JZ. PRINS, en de den, zoo kortelings afgetredene als gerende, gelijk mede van den Ker- der Hervormde Gemeente en eenige ren, welke daarbij waren toegela- Examen en Prijsuitdeeling gehou- rdende de laatſte bekostigd door de dijbeurs.

e uren ging men naar de School, kinderen, 98 in getal, reeds geran- ren door den Adjunct-Onderwijzer IJEMA. De plegtigheid werd geo- een aangenaam gezang van een lief sje. Het examen begon met de laag- , welke geheel onderwezen wordt ord: ieder was verwonderd over eid, waarmede de kinderen de op geſchrevene of geteekende letters , in hunne boekjes herkenden en ; het uitſpreken van ſijllaben en nvoegen van dezelve tot woorden vaardig; ſommigen van de derde afdeeling dezer klaſſe gaven ook in hunne vorderingen in het lezen e woordjes, tot gemakkelijke vol- mengevoegd. Dit onderzoek werd

geheel gedirigeerd door den Adjunct TEIJEMA, welke door zijne bedrevenheid om met het bord om te gaan (hoewel met deze nu door hem gevolgde leerwijze eerst sedert kort begonnen) een nieuw bewijs gaf van die leerzaamheid en vaardigheid van bevatting en behandeling, welke hem tot een zeer geschikten Onderwijzer maakt.

Na dat de kleinen, zonder door de hoogere klasſen ondersteund te worden, een lief versje hadden gezongen, werd hun vrijheid gegeven, om op een plein bij de School te gaan spelen.

De tweede klasſe werd nu onderzocht en voldeed zeer wel, niet alleen door naauwkeurig te lezen, maar ook door met oordeel over het gelezene te spreken. Dit onderzoek werd, gelijk ook dat van de hoogſte klasſe, beurtelings door den Onderwijzer W. IDSZINGA en den Adjunct afgenomen.

De hoogſte klasſe toonde vele vorderingen gemaakt te hebben in het lezen en beantwoorden van de daarover gedane vragen, en werd daarenboven ook onderzocht in de beginſelen van de Aardrijks- en Taalkunde, in het theoretiſche van de Rekenkunde, en vooral in de Vaderlandſche Geſchiedenis, waarvoor TEIJEMA eenen zeer bijzonderen ſmaak ſchijnt te hebben, en waarin zijne leerlingen meer dan gewoon bedreven waren.

Tusſchen beiden werd een paar maal gezongen, en het geheel onderzoek weder met een gepast gezang beſloten.

Ie

r was bij uitnemendheid voldaan, zoo
le kunde en bekwaamheid der beide
wijzers, als over de vorderingen, ze-
l en goed gedrag der leerlingen. *Twaalf*
boekgeſchenken werden door den
PRINS, namens de Kerkvoogden, wel-
is zijn JOOCHUM JAKOBS en JAN GJOLTS,
verdienſtelijkſten en verstgevorderden
e afdeeling, zoo jongens als meisjes,
eld, terwijl alle de overige leerlingen
t eene premie van een nuttig boekje
i begiftigd, behalve de drie laagſte
igen der eerſte klasſe, van welke ie-
i of twee ſchoolprenten en een ſtuk
ntving.

ijf uren was deze plegtigheid afgeloo-
n werd met een vriendelijk onthaal door
ns lofwaardige Kerkvoogden beſloten.

TEN. Door de gunſtige dispoſitie
t voor de Schoolverbetering zeer ge-
Gemeente-Beſtuur dezer Stad, had
den namiddag van den 13. April l. l.
een jaarlijksch Examen en Prijsuit-
plaats.

wee uren begaf zich de Schoolopzie-
t alle de Leden der lofwaardige Stads
ig, benevens derzelver Secretaris,
Kerk der Hervormden, waar de Scho-
ten getale van 92, op daartoe ge-
banken reeds door den Onderwijzer
geplaatst. Ter bijwoning van dit pleg-
openbaar onderzoek bevonden zich
ok de Schoolopziener van het 1. Dis-

tricht, de Heer J. F. KORFF, de Heer J. LIMBURGH OOSTERHUIS, Predikant te *Tjerkgaast*, twee aanzienlijke Dames van een naburig landgoed, verscheidene Schoolonderwijzers uit den omtrek en een aantal van de voornaamste Ingezetenen der Stad.

Het Examen liep in de beste orde dus af: eerst werden de laagste afdeelingen der eerste klasse op het bord onderzocht door den Kweekeling J. W. WIELINGA, oud 18 jaren, die, als Ondermeester fungerende, zoowel als de leerlingen, de aangenaamste proeven van bedrevenheid en vlugheid aan den dag legde: de verstgevorderden in deze klasse en die der tweede, werden nu door den Onderwijzer J. P. HORNSTRA zelven onderzocht in het lezen, 't welk niet alleen naauwkeurig was, maar waarbij de vragen over het gelezene met vele vrijmoedigheid en juistheid van begrip werden beantwoord, ten blijke, dat de Onderwijzer reeds vroeg begon het verstand zijner leerlingen te beschaven en hun hart te vormen. Vervolgens werd de hoogste klasse onderzocht, en daarbij bleek het op nieuw, dat alles met oordeel en verstand werd onderwezen en aangeleerd. — *Aardrijkskunde* was hier niet slechts kennis van de kaart; maar, behalve de eerste beginselen van het wiskundig gedeelte dezer wetenschap, zag men ook bij de leerlingen eene aanmerkelijke kennis van de ligging, staatkundige betrekkingen en voortbrengsels der onderscheidene Landen.

De

chiedkunde, zoo *Algemeene* als *Va-*
ſche, diende hier tot leering en ver-
vooral ook door eene algemeene be-
ing van karakters en gebeurtenisſen.
Lekenkunde waren de leerlingen zeer
n, en toonden, door gepaste rede-
de bewerking te geven, dat zij gron-
zeer naauwkeurig onderwezen waren
neorie, waarop dan de praktijk ge-
moet zijn. *Natuur-* en *Zedekunde*
hier op eene aangename en beval-
te geleerd, waarvan de kinderen ook
lijken vertoonden. Van de gronden
dkunde toonde men hier zoo vele
e hebben, als zelden in eene gewo-
ol geleerd wordt: eenige proeven
zag men in de vaardige verbetering
vitieus geſchreven opſtel en de ont-
an hetzelve, zoo in aanwijzing der
n, geſlachten, naamvallen, wijzen,
l perſonen, als in de opgave van
r gebruik. Het *zingen* van lieve
rsjes, ſommigen op geheele, ande-
alve en kwart nooten, zoo met als
rgel, voldeed uitmuntend, te meer,
alleen op het gehoor, zonder noo-
r zich te hebben, geſchiedde, en
kleinen, die pas de letteren leer-
rmede inſtemden. Dit gezang, waar-
t onderzoek van de onderſcheidene
elkens werd vervangen, gelijk ook
he plegtigheid daarmede een aan-
einde nam, verlevendigde telkens

landſche Zaken, een gedeelte dier pe
gen ter hand ſtelde, waarover, Zijne I
lentie aan den Schoolopziener de beſchi
had gegeven; terwijl het overige te ze
tijde werd toegereikt aan den Kweel
J. W. WIELINGA, beide ten blijke van
tevredenheid over, en ter aanmoedigin
hunnen ijver en vlijt.

Na eene gepaste aanſpraak van den Sc
opziener, zoo aan de Scholieren als a
aanwezige Toehoorders, ſcheidde m
6 uur onder een aangenaam orgelm
terwijl ieder zijne tevredenheid over
plegtigheid betuigde.

V. *Distr.* Schoolopz. B. VAN WEEM

MARSUM. Den 24. van Lente
1808, werd door eene Commisſie u
hier gevestigd Departement der Maatſch
tot Nut van 't Algemeen, beſtaande i
Wel Eerw. en zeer Geleerden Heer
MEIJER, Predikant bij de Hervormde
Mr. E. E. W. VAN SCHELTINGA, een
tig onderzoek na de vorderingen der j
in de Hervormde Kerk, gedaan, na
eerstgenoemde, ter opening dezer Pl
heid, eene zeer wel uitgewerkte Re
ring had uitgeſproken: *over het twe
nut der deugdzaamheid, zoo ten opzig
dit, als ook voornamelijk in het toeko
tige leven.* Na hier uit aanleiding t
ben genomen tot aanmoediging der j

In het voortzetten hunner pogingen, ter bevestiging van hun wezenlijk geluk, gingen, onder een toevloed van eene menigte menschen, over, om in de eerste klasse het opnoemen der letters, het spellen van eengrepige woorden in de boeken, het uitspreken van getallen, taalkunde over de verdeeling der letters, — in de tweede klasse, het scherpe en zacht geluid, de vraagteekens en de verbuiging der naamwoorden; en in de derde klasse, het kunstmatig lezen enz. te doen hooren; wordende te gelijk ook de Schriften der Leerlingen aan Gecommitteerden overhandigd. Dit alles had ten gevolge, dat de Afgevaardigden, die met zeer veel genoegen de uitmuntende vorderingen van de meeste der Scholieren ontwaarden, sommige derzelve met kostbare en andere ook naar hunne verdiensten, met meer of min geëvenredigde Boekjes en Schoolprenten vereerden; wordende bij de uitdeeling der eereprijzen door den laatstgemelden Afgevaardigden den braven Schoolonderwijzer J. G. SMITS, de welverdiende lof gegeven, en het aankomend geslacht, naar desselfs vatbaarheid, tot verdere oefening aangespoord, hetwelk met een gepast vers, door een der meest gevorderde jongelingen, JELTE JANS, werd beantwoord. — Voor en na de plegtigheid werd door de jeugd gezongen, onder een keurig Orgelmuzijk, vooraf het 148e, en ten slotte het 180ste der Evangelische Gezangen, bij de Hervormden thans in gebruik.

VII. *Distr.* Schoolopz. M. MARTENS.

Volgens particulier berigt van een der Leden van het talrijk Schoolonderwijzers-Gezelschap in *Oostdongeradeel*, hebben Substitut Baljuw en Gemeente-bestuur van *Oostdongeradeel*, op verzoek van het voorn. Gezelschap, het loffelijk en navolgenswaardig besluit genomen, om aan hetzelve, uit de Districts-kas, tot defroijement op deszelfs maandelijkſche Bijeenkomsten, maandelijks toe te leggen eene ſom van *f* 2 : 10.

GRONINGEN.

I. *Distr.* Schoolopz. J. R. VAN EERDE.

GRONINGEN. Voor eenigen tijd werd hier door den kundigen Schoolonderwijzer J. KUYPERS HZ. in tegenwoordigheid van den Schoolopziener van het District, een Schoolexamen gehouden.

Het Schoolgebouw, waarin dit onderzoek geſchiedde, beſtaat uit twee afzonderlijke vertrekken, door middel van glasramen van elkander afgeſcheiden, welke den naam van eerſte en tweede School of eerſte en tweede klaſſe dragen. Ieder vertrek is van eenen Ondermeester voorzien, welke den Schoolonderwijzer in het geven van het onderwijs behulpzaam is. De eerſte School is in drie en de tweede in twee onderklaſſen of orden verdeeld. Men achtte het derhalve het voeg-

mst het onderzoek in tweeën te ver-
, en dus des voormiddags de leerlin-
r eerſte, en des namiddags die der
klaſſe te onderzoeken.
dat de Onderwijzer de kinderen aan
merk van dezen dag herinnerd had,
het onderzoek, en wel bepaaldelijk
eerſte orde of onderverdeeling.
t werden de kinderen onderzocht in
be beginſelen van het lezen, naar de
ten van onzen edelen Landgenoot en
i Kindervriend, den Eerwaardigen
NIEUWOLD, van PESTALOZZI, OLI-
n anderen, op eene wijze, die alle-
ed zien, hoe zeer dusdanig onder-
oven andere geſchikt is, om de kin-
vaardig en naauwkeurig te leeren le-
Dit onderzoek geſchiedde hoofdzake-
daartoe beſtemde borden, nagenoeg
er voegen. De onderwijzer ſchreef
nkele woorden, vervolgens korte vol-
met krijt op een bord, welke de kin-
op het eerſte gezigt vaardig lazen,
ſommige de woorden van achteren op
ook werden eenige woorden door het
n van een of meer letters en letter-
ontleed en vaardig door de kleinen
n.
rts vroeg de Onderwijzer naar den in-
van elken volzin, als ook over de be-
is van ieder woord. Na afloop van
les, werden aan de kinderen eenige
gedaan, zoo over hen zelven, als

over de voorwerpen, welke hen van
omringden; over de gelijkheid en ong
heid, welke er plaats heeft, tusſchen
kind en een volwasſen mensch, als
over die, welke er plaats hebben tusſ
het eene dier en het andere, enz.
Eindelijk werden er eenige vragen ged
waaruit bleek, dat ook het zedelijk g
wel degelijk bij deze kleinen werd c
wekt. Voorts ging de Onderwijzer ove
de tweede onderverdeeling of orde. I
lazen de kinderen in hun boek, en dit
de had ook plaats in de derde onderve
ling of orde. Hierna werd over het ge
ne gevraagd, waaruit ten duidelijkſte bl
dat de kinderen verſtonden wat zij l
Nu liet de Onderwijzer door deze beid
derklasſen of orden een opſtel, hetwel
een bord met fouten geſchreven was,
monde verbeteren. Hierna ging hij
om dezelve in het uitſpreken van get
te onderzoeken, als ook in de eerſte b
ſelen van het verſtandig rekenen. V
werden er nog eenige vragen gedaan
verſchillende onderwerpen, welke vaardi
juist beantwoord werden.

Eindelijk onderzocht men de kindere
de Schrijfkunst, te welken einde zij
voorloopig ſchriften onder het opzigt
den Onderwijzer in gereedheid hadden
bragt, welke zij nu ter bezigtiging ten
leiden.

Na dat dan alles afgeloopen was, we

e leerlingen in elke onverdeeling of orde, elke ſedert het laatst gehouden Examen de ootſte vorderingen gemaakt en zich het st gedragen hadden, met een fraaijen Eer- rijs begiftigd, en de drie naasten daar aan, et Kaartjes van verdiensten beſchonken.

De namen der kinderen, welke met eer- rijzen beſchonken zijn, zijn de volgende, et derzelver eerprijzen:

In de eerſte orde: *Bernardus Groen*, VAN KEN, *Vaderlandſche Spreekwoorden, met pl.*
In de tweede orde: *Jelte de Jonge*, *Godsdienst voor Kinderen, met pl.* en
In de derde orde: *Bernard Auwerda.*

Met Kaartjes van verdiensten zijn beſchonken:

In de eerſte orde: *Hendrik Offerhaus*, *ka van Eerde* en *Liefke Torringa.*
In de tweede orde: *Albert Henarik van inderen*, *Jozef Lod*, *Hendrik Gerard* en *zabeth ten Berge*, en
In de derde orde: *Geesje de Vries*, *Gerdus Hemſing* en *Cornelis Theod. Johannetz.*

Hier op volgde de verhooging van de eene de naar de andere, als ook van de eerſte ar de tweede klaſſe.

Eindelijk werden er nog aan ſommige kinren eenige Printjes uitgedeeld, wanneer, dat de Schoolopziener den Kinderen zijn

blijzonder genoegen over de blijken hunner vorderingen, met zoo veel oplettendheid, zedigheid en vrijmoedigheid aan den dag gelegd, betuigd, en dezelve verder tot naarſtigheid en vlijt had aangeſpoord, deze plegtigheid met een toepaſſelijk gebed en dankzegging geëindigd werd.

Des namiddags te twee ure begon het Examen der tweede klaſſe, hetwelk op dezelfde wijze als des voormiddags geopend werd.

De Onderwijzer begon de eerſte orde te onderzoeken in het lezen, en na dat dit afgeloopen was, werd er, als voren, over het gelezene ondervraagd, als ook over andere zaken, in het Leesboek voorkomende. Vervolgens ging de Onderwijzer over tot het onderzoek der tweede orde in het lezen, en wel bepaaldelijk in het kunstmatig lezen, waarbij de Leerlingen opzettelijk over den inhoud van het gelezene, de Natuurlijke Historie van den Mensch ondervraagd werden, en toonden hetzelve regt grondig te verſtaan en daar over nagedacht te hebben.

Voorts gaf de Onderwijzer deze beide orden, even als in de eerſte klaſſe, een opſtel ter zuivering van taalfouten op, bij welke gelegenheid de kinderen de gronden hunner verbetering opgaven, en tevens eene proeve gaven van hunne ervarenheid in het verbuigen der naam- en het vervoegen der werkwoorden. Na afloop hier van, werd er door ieder een opſtel uit het hoofd vervaardigd en

op-

opgelezen. Hierop deed de Onderwijzer eenige vragen over onzen Aardbol in het algemeen, over de cirkels en lijnen, welke op de Wereldkaart gevonden worden, en over de verdeeling van dezelve. Hierop volgden eenige vragen over de Geſchiedenis onzes Vaderlands, bijzonder over de laatſte tijdperken.

Nu werden er eenige proeven van der Leerlingen bedrevenheid in de Aardrijkskunde op de kaart genomen, de eerſte orde op die van ons Vaderland, en de tweede op die van de geheele Aarde en van Europa.

Hierna werden er eenige proefſtukken in het werkdadig Rekenen opgegeven, dewelke door de kinderen, volgens de leerwijzen van ABNBAR, BRUNT en anderen, zeer vlug en vaardig werden opgelost.

Nu werd er een toepaſſelijk Zangſtukje door de geheele menigte opgezongen. Daarna werd er op dezelfde wijze, als in de eerſte School, in het Kunstmatig Schrijven onderzoek gedaan, waarna dan ook aldaar aan de verdienſtelijkſten in elke onderklaſſe of orde ſedert het laatst gehouden Examen Eerprijzen en Kaartjes van verdiensten uitgedeeld werden. De namen der Kinderen, welke in deze School hier mede begiftigd werden, benevens de eerprijzen, zijn de volgende:

In de, eerſte orde: *Menſo Alting Mees:* M. V. HEYN. BOSCH, *Vader Jakob en zijne Kindertjes*, met platen.

In de tweede orde: *Berend van Calcar: Natuurlijke Geſchiedenis van verſcheidene, meest nuttige en aanmerkelijke, viervoetige dieren, volgens* BUFFON, met pl.

Welke Eereprijzen, even als des voormiddags, op verzoek van den Onderwijzer, door den Schoolopziener aan de kinderen werden uitgereikt.

Eindelijk ſchonk de Onderwijzer, als een buitengewone gift en ten blijke zijner goedkeuring wegens den ijver en het braaf gedrag aan den veelbelovenden jongeling en kweekeling tot Schoolonderwijzer, dewelke aan zijne zorg is toevertrouwd, met name *Albert Pieters*, het werk van P. WEILAND *over de Nederd. Spraakkunst*, welke jongeling hetzelve met gevoel van dankbaarheid uit handen van zijnen Onderwijzer ontving.

Die met kaartjes van verdienſte begiftigd werden, zijn in de eerſte orde: *Johanna Heſſelink* en *Geertje Deelman*.

In de tweede orde: *Harm Cranenberg* en *Elizabeth Petronella Catharina Maria van Vlierden*.

Hierop volgde de verhooging van ſommige kinderen van de eerſte orde naar de tweede of hoogſte orde. Eindelijk betuigde de Schoolopziener in eene korte aanſpraak aan den Onderwijzer en deszelfs Leerlingen zijne volkomene goedkeuring over hunnen ijver en vorderingen, en ſpoorde de laatſten tot vlijt en leerzaamheid aan, waarop een ver-

uit den 66. Pſalm, gezongen werd.
lerop eindigde wederom deze plegtig-
net een gepast gebed en dankzegging
od.

Distr. Schoolopz. H. WESTER.

NSCHOOT. Op den 7. van Bloei-
l. l. hield het aanzienlijk Schoolon-
zers-Gezelſchap hier wederom, op
plegtige wijze, zijne algemeene Voor-
rgadering. — Na dat de Schoolop-
door de Beſtuurders in de vergade-
eleid, en door den achtbaren Voor-
J. ABBINGA, uit naam van het Gezel-
was verwelkomt, gaf gemelde Voor-
een volledig verſlag van de werkzaam-
des Gezelſchaps, gedurende het ge-
afgeloopene jaar; waaruit, onder an-
ook bleek, dat een aantal Leden zich
om verdienſtelijk gemaakt hadden door
en van doelmatige Redevoeringen over
rijke ſtoffen.
werden op nieuw verſcheidene vragen
antwoording opgegeven, alle betrek-
zulke wetenſchappen, wier beoefening
enen Onderwijzer der jeugd heilzaam

rts deed de Voorzitter eene uitvoe-
nſpraak, in welke hij zich zelven en
Leden van het Gezelſchap ernſtig op-
om op de gelukkig ingegane loop-
an wetenſchappelijke oefeningen on-

vermoeid voort te ſtreven: — worde
voor en na, telkens toepaſſelijke ge
aangeheven.

Eindelijk deed de Schoolopziener ee
paste ſlotrede, *over den voortreffelijke
leg van 's menſchen geest- of zielsverm
en de noodzakelijkheid van derzelver
keling:* voor welke redevoering de S
de hartelijkſte dankerkentenis ontving

Tot beſluit dier plegtigheid, liet de S
opziener zingen het 4. vers uit het
Evangeliſche Gezangen van het Hei
Kerkgenootſchap.

NABERIGTEN.

VRIESLAND

III. *Distr.* Schoolopz. H. W. C
VISSER.

STAVOREN. Uit een achttal vi
licitanten naar de vacante School dez
de, zijn twee, met den vereischten t
rang voorziene Sollicitanten, met nau
DOLF VAN DER PIJL, eerſte Second
het Inſtitut van den Heer BATENBU
Culenburg, en P. DE RIDDER, Schoo
wijzer op het *Oude Schild op Texel*,
dezer ten examen verſchenen, en is van

op gisteren, na gehouden vriendelijk overleg met den Schoolopziener, met eenparigheid beroepen RUDOLF VAN DER PIJL.

Volgens Besluit van de Regering der Stad *Haarlem*, eene zoodanige uitbreiding en verbetering in de inrigting der aldaar gevestigde Latijnsche Scholen zullende plaats hebben, dat met dezelve zal verbonden worden een Instituut ter onderwijzing in de Hedendaagsche Talen en fraaije Wetenschappen, en tevens geschikt, om, benevens den Rector en verdere Onderwijzers aan deze Scholen, Kost en Huisvesting te verlenen aan jonge Lieden, die, van buiten, dezelve Scholen wenschen te bezoeken; zoo geven Curatoren dezer Scholen hiervan kennis aan alle die genegen en overeenkomstig de tegenwoordige Lands Wetten op het Lager Schoolwezen geregtigd mogen zijn, om als Hoofd en Onderwijzer bij dit Instituut geplaatst te worden, aan het welk van Stadswege eene vrije en ruime woning, en bovendien een jaarlijksch Tractement van *f* 600, behalve onderscheiden Emolumenten, verbonden zijn. En worden de zoodanige (mits getrouwd zijnde) verzocht zich in persoon of schriftelijk aan het Collegie van Curatoren voorbedemd te vervoegen.

VOORLOOPIG PLA

VAN HET

OPVOEDINGS-INSTITU

OP TE RIGTEN TE

TVERDUN OF *IFERTE*

DOOR DEN HEERE

W. VON TURK (

Reeds sedert eenige jaren had ik, zoo s
de Heer VON TÜRK zelve, mijne ledige

(*) In een *Belangrijk berigt voor Ou*
zulken, die zich aan de opvoeding en het
wijs der jeugd toewijden, geplaatst in No.
de *Alg. Konst en Letterbode* van dit Jaar
aan het Hollandsch Publiek reeds eenig ver
opening gegeven van het belangrijk en ed
van den Heer VON TÜRK, en deze verdien
man, die zich reeds vroeger door drie in het
duitsch geschreven Werken, betrekkelijk het

tot de Opvoeding gewijd, deels uit eigene overneiging, deels, om dat ik het er voor houde, dat het menschdom enkeld en alleen langs dien weg tot hooger trap van ware verlichting gebragt en in veiligheid gesteld kan worden tegen de menigerlei wezenlijke rampen, waaronder het thans te leiden heeft. Intusschen, hoe meer ik mij hiermede bezig hield, des te sterker gevoelde ik er mij door aangetrokken, en des te levendiger werd ik overtuigd, dat ik juist hierdoor mijne medemenschen het nuttigst worden, en met het zekerst gevolg, zoo al niet op het tegenwoordige, althans op het volgende geslacht werken kon. Dan te gelijk bemerkte ik, dat het vak van Opvoeding eene onafgebroken beoefening, eene aanhoudende opmerkzaamheid en eenen bestendigen voortgang met den

wezen en de Opvoeding, had doen kennen, nog nader bekend gemaakt. Het zou dus overbodig zijn hier, van een en ander, meer te zeggen, te meer, daar het volgend Stuk, uit zijn eigen pen gevloeid, nog nader ten overvloede toont, welke zijne bedoeling, en welke hare drijfveer zij, en welke beide, zoo wel de aandacht van alle welgezinden, en het algemeen vertrouwen van zelve zullen uitlokken, als de onderneming, die er in vermeld wordt, en de waardige Man, die ze aanvaardt, deszelve verdienen. Dit getuigenis rekende de Steller dezes zich verschuldigd hier openlijk te geven, na met den Heer VON TÜRK in persoon bekend te zijn geworden

den geest des tijds vordert; als ook dat mijne kweekelingen, hoe meer zij in jaren en kundigheden vorderden, des te meer mijne onmiddellijke leiding behoefden; ik zag dus wel in, dat ik deze taak niet langer nevens mijne ambtsbezigheden op mij nemen, maar dat ik dezelve tot mijne eenige en hoofdbezigheid maken moest, wanneer ik aan hare belangrijkheid beantwoorden, en mij zelven, en aan de billijke verwachtingen der ouders voldoen wilde. Om dezen reden heb ik mijn ambt als lid der Regering en Conſiſtorie te *Oldenburg* nedergelegd, en zal mij van nu af aan bij uitſluiting zoo aan de zaak der opvoeding in het algemeen, als in het bijzonder aan de vorming der mij toevertrouwde kweekelingen wijden. — Daar nu in beide opzigten de Stad *Iferten* of *Yverdun*, als de plaats, waar het Opvoedings-Inſtituut van PESTALOZZI gevestigd is, hetwelk zich deels zoo wel ten aanzien van deszelfs verdienstelijken Oprigter en Hoofd, als ten aanzien van de Onderwijzers, die er met hem aan arbeiden, en wegens de Leerwijze, die er gevolgd wordt, zoo zeer boven anderen onderſcheidt, deels ook ten aanzien van plaatſelijke ligging en omſtandigheden, als mede door het gezonde der landſtreek, groote en aanzienlijke voordeelen bezit, zoo heb ik gemeend deze Stad, gelegen aan den oever van het Meer van *Neufchatel* in *Zwitſerland*, boven alle andere Plaatſen de voorkeur te moeten geven, en

dat

dat wel te meer, daar ik reeds ſedert een geruimen tijd, door banden van vriendſchap, aan PESTALOZZI en zijne Medeonderwijzers verbonden was. Ik zal dus in het begin van Junij dezes Jaars met mijne vrouw, met mijne kweekelingen en met twee hunner onderwijzers naar bovengenoemde Plaats op reis gaan, en mij daar met der woon vestigen.

Aan die ouders, welke mij niet in perſoon kennen, zal het zeker intusſchen niet onaangenaam zijn, wanneer ik hen met mijn doel in het algemeen, met de wijze, waarop de kinderen behandeld worden, met de onderwerpen van het onderwijs en met de inwendige inrigting van mijn Inſtituut bekend make.

Wat deszelfs *doel in het algemeen* betreft, zoo is mijn wensch, *om aan eenige zonen van ouders uit den beſchaafden ſtand eene zoo veel mogelijk in alle opzigten volledige opvoeding te geven*, dat is: hen tot jongelingen te vormen, die het goede en ware kennen en willen, om dat het goed en waar is, en in welke alle begaafdheden van ligchaam, ziel en hart zich ongedwongen ontwikkelen, en zich nog in het vervolg van hun leven verder ontwikkelen zullen. Boven alles wensch ik in hen den mensch te vormen, en deze vorming op die wijze in te rigten, dat zij eenmaal, welk beroep zij ook zullen mogen verkiezen, hetzelve met getrouwheid, volharding en wijs beleid waar-

nemen en behartigen, en zich b
door edeler bedoelingen en door h
vener ſtandpunt, waaruit zij de d
zien, boven gewone menſchen or
den, en de gelukkiger betrekkingen
zij door hunne geboorte geplaatst
zich weten ten nutte te maken om
goeds te ſtichten.

Ter bereiking van mijn doel l
mij onvermijdelijk noodzakelijk voor
bovengenoemde begaafdheden op ee
rige en onderling overeenſtemmen
te ontwikkelen en te beſchaven.

I Met opzigt tot de *ligchame*
ming, zal het in den aanvang mi
naamſte zorg zijn, de kweekelin
men mij toevertrouwt, naauwkeuri
nemen, de gebreken en zwakhede
aan hen bemerken mogte, zeer
tegen te gaan, en het ligchaam al
tot dien trap van vastheid, ſterk
hardheid te brengen, waarvoor h
is; verder het kind daartoe te brer
het zijn ligchaam vrij en met o
welvoegelijkheid bewege. — Dageli
weging in de open lucht, gedurig
lingen door de omliggende ſtreken
tig waſchen en baden van het l
een zorgvuldige leefregel, een
ligte en voedzame kost zullen
ren, gelijk ik durf hopen, voor zi
waren, welke voor het overige

zorgvuldige oplettendheid zul-
voorgekomen worden. Zoo
ter eenige teekenen van ziekte
zal zonder verwijl een geſchikt
geraadpleegd worden.
s intusſchen, welke wegens de
behandeling hunner kinderen
er wenſchen onderrigt te wor-
gaarne elke nadere verlangde
geven.
ozigt tot de *verſtands-vorming*,
t algemeen alleen dit zeggen,
n oogmerk geenszins zijn kan,
an mij vertrouwde kinderen, en
ſnelle vorderingen vertooning te
n; maar dat het vormen dezer
t goede en edele menſchen, dat
stig welzijn dat gene is, hetwelk
les bedoele; dat al het overige
ofddoel ondergeſchikt zijn zal,
evolg de overige vorderingen in
veelligt niet dan langzaam ſchij-
oort te gaan. Intusſchen ligt er
gelegen, dat deze vorderingen
urzaam zijn, dat de kinderlijke
ugdige vrolijkheid onder het lee-
loren gaan, maar dat beiden door
m voortſtreven, verbonden met
eid van het toenemen hunner
hten en vermogens, zorgvuldig
rden.
ijzondere vakken van het onder-
t in den

1ſten *Curſus* zal met het ſpreken der Duitſche en Franſche talen, met het rekenen uit het hoofd in de beide talen, met de eerſte beginſelen van de Meetkunde en van Teekenen, als ook van het Lezen en Schrijven van beide talen een aanvang gemaakt worden.

2de *Curſus.* Het voorgaande onderwijs wordt voortgezet, en daarmede de Orthographie, de gronden der Spraakkunst van de Hoogduitſche en Franſche talen, dat is: de elementaire conſtructie der beide talen en derzelver verhoudingen tot elkander, verbonden.

3de *Curſus.* Ook hier wordt het voorgaande onderwijs voortgezet, en daarmede de aanwijzing tot het Rekenen op de lei, het onderwijs in de Phijſiſche en Mathematiſche Geographie, en in de eerſte beginſelen der oude talen gepaard.

4de *Curſus.* Daar het voorgaand onderrigt in de Duitſche en Franſche talen zoo zal zijn behandeld geworden, dat de kinderen zelve derzelver Regelen leerden zamenſtellen, zoo zullen zij daarin eene op zich zelve ſtaande maatſtaf bezitten, om daaraan elke andere taal, het zij oude, het zij nieuwe, met gemak en zekerheid te leeren aanſluiten. Op deze wijze zullen zij nu de Spraakkunst der oude talen zonder groote moeijelijkheid leeren. — Op het voorafgegane on-

onderwijs in de Geographie volgt nu het onderrigt in de Staatkundige Geographie, in de Geſchiedkunde en in de Natuurlijke Hiſtorie In het Teekenen volgt het Perſpectief en het Teekenen naar de Natuur. Voor het overige wordt het onderwijs in de onderwerpen van den voorgaanden *Curſus* voortgezet.

3de *Curſus*. Opleiding tot oefeningen in de kunst van opzeggen en in den ſtijl, zoo voor de Duitſche als Franſche taal; beoefening der klasſieke Schrijvers; onderrigt in de hoogere Mathematiſche wetenſchappen, in de Algebra, in de eerſte beginſelen der Sterrekunde, Natuur- en Scheikunde. Het onderwijs in de Geſchiedkunde en in de Natuurlijke Hiſtorie wordt voortgezet, gelijk ook de oefeningen in het Teekenen, waaraan, echter naar ieders behoefte en naar den aanleg der jonge lieden, de opleiding tot de Schilderkunst en het vervaardigen van ſchetſen en modellen verbonden zal worden.

Eerst in dit laatſte tijdvak wordt ten aanzien van ieder Kweekeling in het bijzonder derzelver toekomende beſtemming in acht genomen en door den eenen of den anderen, het zij de oude, het zij de nieuwere talen, of ook de Mathematiſche wetenſchappen voornamelijk beoefend.

1ſten *Curſus* zal met het ſpreken der Duitſche en Franſche talen, met het rekenen uit het hoofd in de beide talen, met de eerſte beginſelen van de Meetkunde en van Teekenen, als ook van het Lezen en Schrijven van beide talen een aanvang gemaakt worden.

2de *Curſus.* Het voorgaande onderwijs wordt voortgezet, en daarmede de Orthographie, de gronden der Spraakkunst van de Hoogduitſche en Franſche talen, dat is: de elementaire conſtructie der beide talen en derzelver verhoudingen tot elkander, verbonden.

3de *Curſus.* Ook hier wordt het voorgaande onderwijs voortgezet, en daarmede de aanwijzing tot het Rekenen op de lei, het onderwijs in de Phijſiſche en Mathematiſche Geographie, en in de eerſte beginſelen der oude talen gepaard.

4de *Curſus.* Daar het voorgaand onderrigt in de Duitſche en Franſche talen zoo zal zijn behandeld geworden, dat de kinderen zelve derzelver Regelen leerden zamenſtellen, zoo zullen zij daarin eene op zich zelve ſtaande maatſtaf bezitten, om daaraan elke andere taal, het zij oude, het zij nieuwe, met gemak en zekerheid te leeren aanſluiten. Op deze wijze zullen zij nu de Spraakkunst der oude talen zonder groote moeijelijkheid leeren. — Op het voorafgegane

op

onderwijs in de Geographie volgt nu het onderrigt in de Staatkundige Geographie, in de Geſchiedkunde en in de Natuurlijke Hiſtorie In het Teekenen volgt het Perſpectief en het Teekenen naar de Natuur. Voor het overige wordt het onderwijs in de onderwerpen van den voorgaanden *Curſus* voortgezet.

3de *Curſus*. Opleiding tot oefeningen in de kunst van opzeggen en in den ſtijl, zoo voor de Duitſche als Franſche taal; beoefening der klasſieke Schrijvers; onderrigt in de hoogere Mathematiſche wetenſchappen, in de Algebra, in de eerſte beginſelen der Sterrekunde, Natuur- en Scheikunde. Het onderwijs in de Geſchiedkunde en in de Natuurlijke Hiſtorie wordt voortgezet, gelijk ook de oefeningen in het Teekenen, waaraan, echter naar ieders behoefte en naar den aanleg der jonge lieden, de opleiding tot de Schilderkunst en het vervaardigen van ſchetſen en modellen verbonden zal worden.

Eerst in dit laatſte tijdvak wordt ten aanzien van ieder Kweekeling in het bijzonder derzelver toekomende beſtemming in acht genomen en door den eenen of den anderen, het zij de oude, het zij de nieuwere talen, of ook de Mathematiſche wetenſchappen voornamelijk beoefend.

III. Wat de *zedelijke en godsdienſtige vo ming* betreft; deze kan aan geen tijdvak j borden zijn; zonder haar is geene opvo ding mogelijk. Zij heeft bij de kindere die men mij zal toevertrouwen, reeds voo lang een aanvang genomen; het punt toc waarvan zij begint, is de liefde van d Vader, de liefde en de zorgvuldigheid v de Moeder: het zal dus ten aanzien v kinderen, die men aan mijne leiding toeve trouwt, mijne eerſte zorg zijn, hun vertro wen en hunne liefde te winnen, dewijl d de gevoelens van vertrouwen, dankbaarhe en liefde het gebouw van alle zedelijke godsdienſtige vorming rust, en dewijl de vorming zonder dien grondſlag niet k gedacht worden.

Mijne Kweekelingen zullen zich in ied tijdvak hunner kinderlijke jaren over h aanwezen verheugen en de bewustheid h ben, dat zij goed verzorgd worden; zij z len in mij en in hunne Onderwijzers f wijlen hunne ſpeelmakkers, en altijd d nemers in hunne vreugde en in hunne pen vinden: dit zal hun vertrouwen en de tot ons inboezemen; deze gevoelens vertrouwen, dankbaarheid en liefde, de moederlijke teederheid reeds vroege gewekt heeft, zullen zich onbelemmer wikkelen en verder vormen, terwijl liefderijke, maar tevens eene regelma aan zich zelve gelijke behandeling de duurzaamheid zal verzekeren.

Aan deze gevoelens van vertrouwen, dankbaarheid en liefde jegens hunne Ouders en Opvoeders zal zich het godsdienstig gevoel en de liefde tot God gemakkelijk en onwankelbaar aansluiten. Gelijk voor het overige de vorming van het verstand, uit haren aard, niets anders is, dan het doorbreken van de begaafdheden en vermogens van den mensch en van zijne betrekkingen in den geheelen omvang van zijn aanwezen, een aanvang nemende met de werkzaamheid van den geest en derzelver oorspronkelijke voortbrengselen, zoo is ook de Godsdienstige en Zedelijke vorming een doorbreken van het geheel van het menschelijk aanwezen, een aanvang nemende van het gemoed of deszelfs positief grondbeginsel, namelijk de liefde. Gelijk bij de eerste het verstand of het kennen tot liefde overgaat, zoo moet bij de laatste de liefde ook tot kennen overgaan. In dezen gang der vorming of beschaving verdwijnt de tegenoverstelling tusschen verstand en hart; veeleer zal daarbij de liefde van het hart zich in de waarheid van het kennen op eene verstandige, en het kennen van het verstand in de liefde van het hart zich op eene gemoedelijke wijze spiegelen. Het geloof aan God, de bewustheid van eene hoogere bestemming, en de reinste menschenliefde zullen bij ons dezen gang der vorming noodwendig voorafgaan. Zoo voorbereid, zal het jeugdig gemoed van de verhevene waarheden van den Christelijken Gods-

dienst krachtdadig getroffen worden;
len eenen blijvenden en onuitwischba
druk op hetzelve maken, en ongetwijf
eene zoodanige Zedelijke en Godsdi
vorming haren weldadigen invloed o
verſchillende tijdvakken der opvoedin
ſprelden, en den jongeling bij zijne
in de wereld, juist op dat tijdſtip,
hij, voor de eerſte maal aan zich
overgelaten, zoo ligtelijk een prooi d
leiding wordt, zuiver en onbedorven
ren.

Op deze wijze durf ik met vertrouw
pen, mannen te vormen, die zich door
dienſtigheid, door menſchelijkheid, dor
tus en talenten onderſcheiden, die de
en vreugde hunner ouderen zijn, en t
ren tijd voor het welzijn en de ver
hunner medemenſchen werkzaam zijn

Met opzigt tot de voorwaarden n
er nog bijvoegen, dat ik geene jonge
neme, die beneden de 5 of boven de
ren oud zijn, en dat de tijd van 3 j
kortſte is, voor welken ik ze neme;
ik echter wenſche, hen zoo lang bij
houden, tot zij naar de Hooge Sch
zonden, op een Kantoor geplaatst of
algemeen aan een bepaald beroep ſta
wijd te worden.

Voor opzigt, onderwijs (*), inwoning, kost en bewasschen, als ook voor geneeskundige hulp (uitgezonderd zware ziekten, waarvoor de Geneesheer afzonderlijk moet voldaan worden) zal jaarlijks betaald worden drie honderd Rthlr. in goud (of *f* 600 Hollandsch) en wel telkens een half jaar vooruit.

Voor de noodige kleederen en het van tijd tot tijd na te zendene linnengoed zullen de Ouders moeten zorgen, of, zoo ik de bezorging hiervan op mij zou nemen, zullen mijne uitschotten om het half jaar moeten voldaan worden. Dit geldt ook van de uitschotten voor het privaat onderwijs in de Muzijk, in het Rijden, in de Engelsche en Italiaansche Talen, als mede van het zakgeld, de boeken, de materialen voor het teekenen en andere buitengewone uitgaven.

Tot het einde van Mei kan men zich te *Oldenburg*, en na dien tijd te *Iferten* of *Tver-*

(*) De kinderen zullen aan de meeste onderwijs-uren en de ligchaamsoefeningen van PESTALOZZI's Instituut deelnemen, doch voor het overige in mijn huis wonen, met mij aan dezelfde tafel eten, dagelijks door mij zelven onderwezen worden, en buiten de leeruren altijd onder mijn bijzonder opzigt zijn.

Het *Wochenschrift für Menschenbildung* van H. PESTALOZZI geeft aangaande de innerlijke inrigting zijnes Instituuts, als ook aangaande de wijze van behandeling van eenige vakken van onderwijs, voldoende opheldering.

Tverdun aan mij adresseren. — Kinderen, welke nu reeds aan mijne leiding zullen toevertrouwd worden, ben ik genegen, om tegen eene vergoeding van 50 Rthlr. of *f* 100 Hollandsch op mijne reize mede te nemen, welke ik ten allerlaatste den 8. Junij over *Frankfort aan den Main* zal aanvangen, alwaar ik mij 8 dagen zal ophouden. Kinderen, die eerst van laatstgenoemde Stad af met mij de reis mogen doen, betalen slechts de helft van gezegd reisgeld.

Oldenburg, 10 April 1808.

BIJDRAGEN

BETREKKELIJK DEN

STAAT

EN DE

VERBETERING

VAN HET

SCHOOLWEZEN

IN HET

KONINGRIJK HOLLAND.

VIII. DEEL VI. STUK.

(*Junij* 1808.)

*

Te LEYDEN bij

D. DU MORTIER EN ZOON.

MDCCCVIII.

BOEKBEOORDEELINGEN.

Volledig leerſtelſel van Kunſtmatige Ligchaams-oefeningen. Eene bijdrage tot de Opvoeding der Jeugd. Gevolgd naar het Hoogduitsch van J. C. F. GUTSMUTHS. *Door* JAN VAN GEUNS. *Eerſte Deel. Met Platen. Te* Leyden *en* Haarlem *bij* DU MORTIER *en* LOOSJES. 1806. Prijs *f* 4 : 5 : 0.

Vrij aanmerkelijk is het verſchil, hetwelk ontſtaat uit de vergelijking van het menſchelijk geſlacht, zoo als hetzelve in dezen tijd en in de onderſcheidene landen van dit werelddeel voorkomt, met dat, hetwelk wij, zoo uit de berigten der oudheid, als uit de verhalen der Reizigers in verafgelegene Gewesten hebben leeren kennen: van alle Natiën immers, die in het bezit zijn der hedendaagſche wetenſchappen en kunsten, kan, en in ligchaams-kracht en in het vaardig gebruik der ledematen, geene enkele zich gelijk ſtellen met de min beſchaafde

volken; offchoon de laatfte, zoo in luchtſtreek als andere, voor de ligchamelijke welvaart nadeelige, eigenſchappen van hun land, niet zelden achter liggen.

Daar nu tevens de ondervinding leert, dat bij een en hetzelfde volk, het ligchaam verſlapt, naar gelang de kennis vermeerdert, en met den verhoogden trap van beſchaving, de genoegens der zamenleving in hoeveelheid en verfijning toenemen; zoo is het niet te verwonderen, dat men in de gevolgen dier beſchaving zelve, al voor lang de oorzaak van alle ligchamelijke rampen gezocht, en ook waarlijk gevonden heeft.

Bij hen, welke het menſchelijk geſlacht het meest ten goede gezind waren, ontſtond nu al ſpoedig de vraag: hoe dit kwaad best te weren of te verminderen?

Indien de voorſlag om, met verwerping van de meeste voordeelen der beſchaving tot den alouden natuurſtaat weder te keeren ooit in ernst gedaan zij, zou dezelve alleen bewijzen, hoe zelfs de ſcherpzinnigſte mensch in eene buitenſporige dwaling vervallen kan dewijl dit voorſtel, buiten de onmogelijkheid der uitvoering, eene hoogst ſchadelijke uitwerking hebben zou: want, behalve dat het zedelijk en verſtandelijk vermogen van den mensch, hier bij aanmerkelijk zou moeten verliezen, zoo is, zelfs voor het behoud van leven en gezondheid, het voordeel van de beſchaving aanzienlijk groot: de beſchaving alleen maakt de geheele aarde

voor

n mensch bewoonbaar; op haren
erkeeren ontoegankelijke bosschen en
e moerassen in vruchtbare beemden
chtige steden, wier bewoners de
id der wateren, zoo wel als de ijver-
van hunne naburen trotserende, de
arde aan zich onderwerpen, en door
rtbrengselen van het geheel, zich
id en genoegen verschaffen; gelukzalve is het niet verzonnen, het gene
ijsgeer den mensch verwijt: „dat hij
: land dwingt zich met de voortbreng-
in het andere te voeden; den eenen
m de vruchten te dragen van den
; dat hij de luchtstreken, de hoofd-
, de jaargetijden onder elkanderen
n verwart."

s aan de beschaving alleen, dat wij
en hebben den band der Maatschap-
gezag der wetten, welke den mensch
gheid van zijn leven, de eerbiediging
tot zijn bestaan vereischte bezittinde vruchten van zijnen arbeid verzedaar tegen over kan men stellen de
fers van den kindermoord der eilande zuidzee — hoe beminnelijk voor
erige ons derzelver bewoners mogeschetst worden; voegt hier bij de
vige menschenoffers, de menschmoorvraatzucht, de despotische wreedhen de verwoestende gevolgen van den
, veroorzaakt door gebrek aan landinde en wijze spaarzaamheid; van al-

le welke ligchamelijke onheilen naauwelijks eenig onbeſchaafd volk bevrijd is.

Wat men ook ſpreken moge van verweeking en verzachting van de vaste deelen des ligchaams, als een nadeelig gevolg van eene meer verfijnde levenswijze, zoo is het toch aan den anderen kant zeer waarſchijnlijk, dat de natuurlijke dood veroorzaakt wordt door de *verharding* der vezelen: Indien nu het bezit van eene menigte van werktuigen den mensch in ſtaat ſtelt, om zijnen arbeid te verligten, en de ſchadelijke werking van hitte en koude, droogte en vochtigheid te verminderen; wanneer de kunst ons vele middelen aanbrengt tot herſtel van onze krachten en vermeerdering onzer genoegens, door afwisſeling van welbereide ſpijs en drank; dan voorkomen wij de te ſnelle verharding van het ligchaam, en met dezelve den te vroegen ouderdom.

Uit dit weinige ziet men gemakkelijk, dat het niet de beſchaving zelve is, welke het menſchelijk geſlacht bederft, maar alleen hare ſchadelijke gevolgen, welke de mensch door zijn verſtand moet kennen en vermijden.

Het geheele geheim ter bewaring van ligchamelijke welvaart, hetwelk velen, ver van zich, met aanmerkelijke moeite en kosten gezocht hebben, kan eenvoudig gebragt worden tot de drie volgende hoofdzaken: eene goede natuurlijke opvoeding, een matig en des te aangenamer genot der ware en be-

beſtendige genoegens van het leven, en de dagelijkſche oefening van alle ligchaamsdeelen.

Tot dit laatſte bepaalt zich opzettelijk het voortreffelijk boek, hetwelk hier wordt aangekondigd; het eenigſte werk van dien aard, waarin, op eene klasſieke wijze gehandeld wordt over de bepaling en het doel der kunstmatige ligchaamsoefening; derzelver noodzakelijkheid, bewezen uit de ondervinding, uit de natuur van den mensch, uit den toeſtand der beſchaafde maatſchappij, en uit het ontoereikende der gewone middelen ter ſtuiting van de treurige gevolgen der verfijnde levenswijze: hierop volgen het bepaald uitwerkſel en nut dezer oefeningen, benevens eene nadere voordragt en oplosſing van tegenbedenkingen; verder de noodige inrigtingen, grondtrekken en verdeeling der kunstmatige ligchaamsoefeningen, zijnde het gaan en loopen; het ſpringen alleen met de onderſte, als ook met behulp der bovenſte ledematen; het tillen eindelijk, het dragen, de rugoefening, het trekken, duwen en ſtooten, alles met de noodige opheldering door middel van zeer goed uitgevoerde teekeningen

Over deze onderwerpen handelt de Schrijver niet alleen op grond van eene gezonde theorie, maar volgens eene veeljarige ondervinding, als Leermeester in dit vak bij de vermaarde kweekſchool van den uitmuntenden SALZMANN, te *Schnepfenthal* in *Thu-*

ringen, alwaar, ſedert meer dan 20 j onder een doorgaand beſtendig afwisſ getal van 50 tot 60 leerlingen, naauw eenige ziekte bekend is; waar de aanl king van deugd en godsvrucht gepaard den met de beste vorming van het verſ terwijl ware kinderlijke vreugd en gen op aller aangezigten ſchittert.

Bij het lezen der menigvuldige ſch van den, ook bij ons, zoo lang en me veel lof, bekenden SALZMANN, konde dikwijls niet onthouden van te vrage er dan in ons Vaderland niemand gev wierd, die den noodigen moed en kra bezat om eene dergelijke inrigting tot te brengen? Zou het eene zoodanige-o neming aan onderſteuning ontbreken b ze Landgenooten, onder welke toch ſo gen gevonden worden, die (met hoe opoffering zal elk vader ligt beſeffen) ne zonen, op een' zoo verren afſtand den Heer SALZMANN ter vorming h toegezonden?

De waardige Vertaler van dit boek eene onovertrefbare naauwkeurighei ſchoonheid van ſtijl en taal, het denk van den Schrijver volgende, heeft zich enboven geheel van het onderwerp m gemaakt, door over hetzelve te lezen alleen het gene bij oude en latere Sch voorhanden was, maar ook door het en fraaije uit afgelegene hoeken bij brengen; en heeft op deze wijze het

erk een aanmerkelijk gewigt ge-
n het oorſpronkelijke, door eene
opheldérende aanteekeningen,
uitſtekendſte blijken dragen van
l- en eigen nadenken, als mede
uitgebreid voorberigt, hetwelk de
ran de voornaamſte Wijsgeeren van
over deze ſtoffe in het kort daar-
vervolgens eene beſchrijving van
enthaler inrigting, hoofdzakelijk
nd van drie onzer Landgenooten,
RUSBURG, toen Predikant te *Aals-*
Hoogleeraar VAN BEEK CALKOEN
Middelburgſchen Geneesheer AR-
ne beſchrijving, welke niet door
: aandoening zal gelezen worden.
le en laatſte Deel van dit werk,
naar men verneemt, ſpoedig volgt,
ens het ſlot van dit voorberigt,
ver het worſtelen, het ſchermen,
:n, het hoepel- en touwſpringen,
igt gaan en houden (balanceren),
)pen, het danſen, het ſchaatsrij-
werpen, het boog- en vuurge-
ten, het baden, zwemmen, wa-
duiken, paardrijden, het oefenen
gen, der ſpraak, en dan eindelijk,
net betrekking tot kunne, ſtand,
g, ouderdom, gezondheid of
manier van onderwijs valt aan te
„ Daar achter," dus vervolgt de
GRUNS, „ hoop ik, tot gemak
ezer, een bladwijzer te voegen.

Voorts zal het, behalve van de daar
genoemde omſtandigheden (gezondheid
melijk, lust en krachten en den tijd,
van de hoofdbezigheden overig blijft,)
lijk van den meerderen of minderen op
die dit werk maken zal, afhangen, of
nog, als een aanhangſel of derde deel
bijvoegen de vertaling van het niet m
beroemde werk van mijnen Schrijver,
teld: *Spiele zur uebung und erholun*
körpers und geistes fur die jugend,
erzieher, *und alle freunde unſchuldige*
gendfreuden, waarvan, in 1802, reeds
derde uitgave het licht zag."

Elk, die in de vorming van onze v
landſche Jeugd, en in den met dezelv
middellijk verbondene welvaart van de
op volgende geſlachten eenig belang
zal den Vertaler de meeste aanmoed
toewenſchen, en waar hij kan, de verl
ding en goede uitwerking van dit boek
pen bevorderen.

M

MENGELWERK.

IETS

OVER DE

VERHALENDE EN KATECHETISCHE

LEERWIJZEN.

(*Vervolg en Slot van* VIII. *D.* IV. *St.* *bl.* 65.)

I.

Van het wezenlijke des onderrigts, verklaren, bewijzen en toepasſen.

Wat wij tot dus verre van de verhalende en katechetiſche leerwijze gezegd hebben, bevat hoofdzakelijk eenige voorſchriften, welke bij het gebruik dier leerwijzen moeten in acht genomen worden, ſchoon zij, ten opzigte van het wezenlijke des onderrigts, ſlechts het middel zijn, waar van men zich

bedient, om het doel van het onderwijs te bereiken. Ter verdere verklaring der voorſchriften, hebben wij nu nog aan te wijzen, hoe de mede te deelene kundigheden *duidelijk*, *zeker* en *vruchtbaar* te maken zijn, en bij de leerlingen het bedoelde nut zullen ſtichten. Te dien einde zullen wij nog kortelijk opgeven, hoe men bij de leerwijze, van welke men zich bedient, *verklaren*, *bewijzen* en *toepaſſen* moet.

2.

Over het verklaren.

Zonder eene duidelijke kennis verwisſelt men ligtelijk de eene zaak met de andere; men kan dezelve niet wel bevatten; men heeft geene zekerheid genoeg, en is daardoor buiten de mogelijkheid geſteld, om er een behoorlijk gebruik van te kunnen maken. Verwarde begrippen en valſche voorſtellingen zijn de oorzaak der dwalingen en verbijſteringen van het verſtand, en eindelijk ook der misſlagen. Dit alles maakt het den onderwijzer ten pligt, om te zorgen, dat de kennis der leerlingen de zoo noodige duidelijkheid erlange.

Verklaren heet eindelijk iemand zulk een begrip of zulk eene voorſtelling van eene zaak geven, dat hij dezelve niet alleen van iedere andere onderſcheiden, maar ook de bijzondere kenmerken opgeven, en de voorſtel-

ling daarvan in hare deelen oplosſen kan.
klaren vooronderſtelt dat iets duister of
t klaar zij; in hoe verre het zulks zij,
et men voor alles trachten uit te vor-
en; bijzonder bij kinderen, wien zeer
el, wat den onderwijzer klaar en duidelijk
, nog duister voorkomt; maar wien ook
nige enkele dingen reeds klaar zijn. Wat
h derhalve, bij het onderzoek naar de
nis der leerlingen als valsch of onwaar
ordoet, moet waar, wat gebrekkig is vol-
men, wat duister is duidelijk, en wat
nvondig is algemeen gemaakt worden.

3.

Soorten van verklaringen.

In den engeren zin van het woord, heet
ie verklaring de kortst mogelijke opgave
r wezenlijke merkteekenen of kenmerken
ier zaak, en men noemt dezelve, in zoo
re zij dit is, eene *definitie*. Maar, naar-
n *definitien* reeds eenige kennis der ſpraak
eenig nadenken vereiſchen, om verſtaan
worden, zoo paſſen zij niet bij het eerſte
derrigt der jeugd, maar moeten, om voor
ze bruikbaar te zijn, door bijvoeging van
erlei verklarende en verzinnelijkte bijza-
n uitgebreid worden: b. v. door opgave
n den tijd, de plaats en de omſtandighe-
n, waardoor zij als dan *beſchrijvingen*,
ſchrijvingen of ook *ſchilderingen* heeten,

welke bij het onderrigt der kinderen gep
ter zijn.

Wanneer men eene verklaring geeft, d
komt het daar op aan, wat men verklaa
zijn het de woorden, dat men den o
ſprong, het gebruik en de beteekenis
geeft, dan heet zulks eene *verklaring*
woorden; wil men daarentegen, door het
geven der kenteekenen eener zaak, van
zelve eene ware voorſtelling geven, dan h
dit eene *verklaring der zaken;* wordt ein
lijk eene beſchrijving van den oorſprong ee
zaak gegeven, dan noemt men dit eene v
klaring van den oorſprong.

4.

Verklaring der woorden.

Hoe beperkter de kennis der ſpraak
kinderen zij, des te noodiger is het, e
verklaring der woorden te geven, naardi
in het algemeen de meeste woorden
ſpreekwijzen, waaraan de onderwijzer zi
door het lezen als anderzins gewend hee
b. v. kunsttermen enz. den kinderen onv
ſtaanbaar zijn en moeten zijn. — Om wo
den en ſpreekwijzen te verklaren, moet me

1.) De onbekende met gelijkſoortige wo
den en ſpreekwijzen, welke den kin
ren bekend zijn, verwisſelen, en hi
door eene ſoort van overzetting mak

Me

Meergevorderde leerlingen kunnen zelven deze overzettingen maken, zoo ter oefening van zichzelven, als ter verklaring voor eerstbeginnenden.

4.) Den zin van het woord, door afleiding en aanwijzing van het worteldeel of wortelwoord verſtaanbaar maken, en ook daar, waar het gebruik het woord eene andere beteekenis gegeven heeft, dan het volgens zijne afleiding hebben moet, herinneren dat het ſpraakgebruik in dergelijke gevallen afwijkt, echter zal er ligtelijk eenige overeenkomst, tusſchen de gebruikelijke en oorſpronkelijke beteekenis op te ſporen zijn: b. v. tusſchen *verlosſing*, *verlosſen*, *losſen*, *los*; *ſchepping*, *ſchepper*, *ſchepſel*; *regtvaardigheid*, *regtvaardig*, *regt*; *goddeloosheid*, *goddeloos*, *goddelijk*, enz.

5.) Wanneer woorden meer dan eene beteekenis hebben, dan geeft men dit onderſcheid in meerdere voorbeelden van ſpreekwijzen op; men ſchrijft die op het bord, en helpt de kinderen om de ware beteekenis te zoeken of te bepalen: b. v. *verdriet*, *ſpijt*, *misnoegen*, *hartzeer*, *erger*, *ergeren*, *ſpijt hebben*, enz.

6.) Wanneer de uitdrukking figuurlijk of zinnebeeldig en dus oneigenlijk geko-

zen

zen is, zoo als men het dikwijls in den Bijbel, in ſpreuken of in verzen aantreft, dan zondert men het beeld van de daardoor beteekende zaak af, en geeft de gedachten met eigenlijke woorden op: b. v. *voor God wandelen*, is zich den alomtegenwoordigen, als beſtendige getuigen zijner handelingen en gedachten voorſtellen. *Van aangezigt tot aangezigt zien*, is eene aanſchouwelijke, duidelijke en klare kennis verkrijgen, enz.

5.

Verklaring der zaken.

Naardien men ſpreekt en leest, niet om der woorden, maar om der zaken, voorſtellingen en begrippen wille, waarvoor die woorden als namen uitgevonden zijn, zoo blijkt het, dat de verklaring der zaken, mede tot het hoofddoel des onderrigts behoort. — Men geve zulke verklaringen:

1.) Wanneer men de zaak zelve, die in woorden uitgedrukt wordt, voor het oog brengt; te aanſchouwen geeft; door eene juiste afbeelding bekend maakt, of van de zaak door navolging der handelingen, gelaat en gebaren, in zoo verre zich zulks welvoegelijk vereeni-

gen

gen laat, eene voorſtelling tracht voort te brengen.

2.) Wanneer men den kinderen onbekende of onzinnelijke voorſtellingen, met die, welke hun bekend zijn, of die veel overeenkomst met het bekende hebben, vergelijkt, en overeenkomst en verſchil doet opmerken: b. v. *mensch*, *vader*, *huisvader*, *vader des vaderlands*, *vader der menſchen*, *vader van allen*, *God*, enz.

3.) Wanneer de vorige verklaringsmiddelen niet bruikbaar of toereikend zijn, dan maakt men eene beſchrijving van de onbekende zaak, waarvan men de kenteekenen, oorzaken, werkingen, doel en ſtand of gelegenheid voorſtelt. Het ſpreekt van zelve dat zulks met de meest verſtaanbaarſte woorden geſchieden moet.

6.

Vereenvoudiging, tegenſtelling.

Kinderen denken eenvoudig en zinnelijk, en hiernaar dient men zich te rigten. Men moet daarom alles, wat afgetrokken, algemeen en zamengeſteld is, van welken aard het ook zij, vereenvoudigen, en in zoodanige denkbeelden trachten daar te ſtellen.

Geheele leerſtukken moeten in hunne enl
ſtellingen, deze in hare enkele begrip
opgelost, en afgetrokkene waarheden
zinnelijkt worden: b. v. *deugd* door *deu*
zaam; *arbeidzaamheid* door *arbeizaa*
enz. Ter meerdere duidelijkheid kan
zelfſtandige naamwoorden in bijvoegel
naamwoorden of werkwoorden verande
Buiten dien is het eene bekende, door
ondervinding bevestigde, ſtelling, dat:
genſtellingen licht over elkander verſpreid
Met betrekking hiertoe plaatst men te
elkander overgeſtelde zaken bij malkand
als: *gebod*, *verbod*; *regt*, *onregt*; *deu*
ondeugd; *licht*, *duisternis*; *bijgeloof*, *o*
geloof; *gierigheid*, *verkwisting*; *wijshe*
dwaasheid, enz. en tracht daardoor het
derſcheid bevattelijk te maken.

Aanm. Om begrippen behoorlijk van
kander te ſcheiden, deelt men dezelve n
zekere oogmerken en betrekkingen, en bre
hen onder klaſſen, hetwelk een middel
om hen aanſchouwelijker en voor het geh
gen geſchikter te maken.

7.

Verklaring van den oorſprong der zaken

Wanneer men den oorſprong van iets
ſchrijft, dan is het ter bevordering der d

delijkheid nuttig, dat men denzelven historisch voorstelle, en toone van wien, waaruit en waartoe eene zaak gemaakt, gesticht of ontstaan is. Te dien einde geve men tijd, plaats en gelegenheid op, wanneer, waar en hoe zij ontstaan, enz. b. v. *burgerlijke*, *godsdienstige maatschappij*, *christenheid*, *familie*, *staat* enz.

8.

Bewijzen.

Voorgedragene leeringen moeten bewezen worden, dat is, men moet aantoonen, waarom de zaken zoo en niet anders zijn kunnen. Het bewijs maakt iets zeker, en wint daar voor het geloof der menschen: te dien einde legt men zekere waarheden ten grond, waar door hetzelve aannemelijk wordt.

9.

Soorten van voorstellen.

De vorm, in welken eene leering of een bewijs voorgedragen wordt, heet eene *stelling* of *voorstel;* de inhoud van een bewijs, een *oordeel*, hetwelk niets anders dan de verbinding van twee of meer begrippen tot een geheel is. Naarmate des inhouds, laten

zich de ſtellingen of voorſtellen, in onbepaalde en bepaalde; en in algemeene en bizondere indeelen. Eene ſtelling, die een bewijs bevat, dat nog niet bewezen is, heet eene *meening:* In zoo verre deze door genoegzame gronden bewezen is, noemt men die eene *waarheid;* maar, in zoo verre zij door toereikende bewijzen als onwaar voorkomt, eene *dwaling.* Wanneer eene dwaling zonder grond of onderzoek als waar aangenomen wordt, dan heet zij een *vooroordeel.* Eene ſtelling, waartoe men meer gronden heeft om dezelve aan te nemen, dan om te verwerpen, wordt eene *waarſchijnlijke,* en derzelver grond, de hoogſte graad van waarſchijnlijkheid genoemd, welke in vele gevallen, de plaats van zekerheid vervullen moet. Wanneer eene ſtelling een bewijs bevat, dat door ieder, wanneer hij ſlechts de woorden verſtaat, erkend moet worden, dan is zulks eene algemeene grondſtelling, *Axioma.*

Ten aanzien der bronnen waaruit de ſtellingen voortvloeijen, heeft men 1.) *Stellingen der onderviding,* dat zijn zulke, die iets getuigen, dat op zekere waarnemingen van den inwendigen zin, en der uitwendige zinnen berust. 2.) *Stellingen des verſtands,* zijn de zoodanige, die de werking van de vermogens der menſchelijke ziel zijn. De laatſte heeft hij, die dezelve voorſtelt, of zelf uitgedrukt, en dan zijn zij vruchten van eigen nadenken; of hij heeft die van andere ontleend, om welke te gelooven hij oor-

oorzaken en gronden genoeg heeft, als daar zijn, b. v. in de leer van den godsdienst, de openbaringen.

10.

Soorten van bewijzen.

Naardien er verſcheidene ſoorten van ſtellingen zijn, zoo moeten er ook verſchillende wijzen zijn, op welke men de waarheid en duidelijkheid derzelve betoogt. In zoo verre het enkeld in het wel verſtaan der woorden ligt, behoeft het ſlechts eene bevattelijke verklaring, welke de leerlingen in ſtaat ſtelt, om het bedoelde te kunnen vinden. In zulke gevallen wordt het bewijs door middel van verklaring gevoerd, waarbij in aanmerking komt, wat wij hier voor, ten aanzien van het verklaren gezegd hebben. *Stellingen der ondervinding* moeten op dien zelfden grond, dat is door de ondervinding, bewezen worden Deze is nu 1) van dien aard, dat kinderen die, of gelijkſoortige, reeds gemaakt hebben; in dit geval herinnert men hen aan de reeds gehad hebbende bevinding, en aan gedane waarnemingen, en geeft daartoe de noodige gevallen aan de hand. 2.) Of de ondervinding moet bij hen, die overtuigd moeten worden, eerst nog haar wezen verkrijgen. In dit geval plaatst men hen in de gelegenheid, om zel-

zelven door hunne zintuigen waar te nemen, wat ter overtuiging noodig is. 3.) Kunnen er ondervindingen zijn, welke kinderen in der tijd niet maken kunnen — In zulke gevallen moet de geloofwaardige uitſpraak, van verſtandige, ervarene en waarheidlievende getuigen, b. v. die van brave onderwijzers, bij hen het gebrek van ondervinding vervullen.

Stellingen van het vernuft, moeten ook door hetzelve bewezen worden. Naardien deze ſoort van voorſtellen getuigen, wat de menſchelijke geest door denken, oordeelen en beſluiten voortbrengt, of wat reeds daargeſteld is, en als reſultaat van de zedelijke werkzaamheid der voorzaten bewaard is, en voor de leerlingen ten aanzien der tegenwoordige wereld grondig bewijs noodig heeft; of wat men zelf nog eerst door eigen nadenken voortbrengen moet, om het zich eigen te maken: zoo moet hier ook een dubbelen weg van bewijzen ingeſlagen worden.

Zaken van het verſtand, en dit is de inhoud van de ſtellingen des vernufts, worden op het getuige van een' mondelijken of ſchriftelijken onderwijzer geloofd, dat is, op zijn woord als waar aangenomen, of door eigen onderzoek en inzigt den grond, de oorzaak en den zamenhang enz. tot duidelijkheid en waarheid gebragt.

Bij eigenlijke ſtellingen van het vernuft, waar dus eigene werkzaamheid des verſtands en des vernufts gevorderd wordt, om haren in-

inhoud juist te kennen, moet aangetoond worden, waarom hetgene van het onderwerp gezegd wordt, aan hetzelve toekomt of behoort; onder welke voorwaarden en omſtandigheden, in hoe verre en op welke gronden. Zijn het ſtellingen die op de klaarheid van vorige berusten, en dus hunnen grond in de juiste verbinding van meer dergelijke hebben, dan moet de waarheid dier voorgaande, en hare verbinding onder en met elkander duidelijk gebleken zijn, waaruit dan de zekerheid der te bewijzene ſtellingen ligtelijk op te maken is of in het oog valt. Maar bij zulke ſtellingen, b. v. de leer der Goddelijke openbaring, die wij door hulp des Bijbels voor waar en zuiver erkennen kunnen; doch waartoe wij zonder denzelven niet zouden gekomen zijn, komt het vooral daarop aan, dat de geloofwaardigheid van hen, welke ons die medegedeeld hebben, in het helderst licht geſteld en bewezen wordt; tevens dat zij niets leeren, wat ſlechts vruchten van het vernuft zijn, maar wel iets, waartoe eerst nog oefening en volmaking van ons vernuft gevorderd wordt, om het te bevatten en in te zien; en dat de ſtellers der H. Schrift' opregte en getrouwe getuigen der waarheid zijn.

De uitſpraak van het gezond menſchenverſtand; de geloofwaardigheid van verſtandige, eerlijke en regtſchapene menſchen; de noodzakelijkheid, welke in den grond ter

aanneming eener ſtelling ligt, zijn het, waarop de waarheid rust, en waardoor de duidelijkheid eener ſtelling daargeſteld wordt.

Ten aanzien van gebruikelijke ſpreekwoorden, gedachten, vooroordeelen en de onderſcheidene ſoorten van bijgeloof, is het noodzakelijk den kinderen te doen opmerken, dat menige ſtelling iets algemeens uitdrukt; wat ſlechts in enkele gevallen, onder zekere bepalingen en omſtandigheden geldt; dat er geen regel zonder uitzondering is; dat de ſchijn bedriegt; dat menſchen zeer tot het wonderbare en buitengewone geneigd zijn, en dat zij in hunne beſluiten dikwerf dwalen.

Ook moet men, ten aanzien van zulke waarheden, die uit hoofde van de beperktheid der menſchelijke kennis, geene andere dan zedelijke waarſchijnlijkheid voor zich hebben, dikwijls herinneren, dat daarbij de hoogſte graad van waarſchijnlijkheid de plaats der zekerheid vervangt; en dat het onvermuftig zijn zoude, daar nog andere gronden te verlangen, waar de zaak, uit hoofde haarer natuur, en uit die der bekrompenheid van den menſchelijken geest, geen anderen bewijs vergunt.

II.

Gebruik.

Wil men dat het medegedeelde onderrigt vrucht-

vruchtbaar zij, dan moet het niet alleen bij het verklaren en bewijzen blijven; maar de voorgedragene leeringen moeten verder nog zoo behandeld, gebruikt en toegepast worden, dat zij op de denkwijze, gezindheid en handelwijze der leerlingen invloed hebben, en dat zij in ſtaat geſteld worden, om daarvan een behoorlijk gebruik te maken. Men noemt dit het onderwijs praktiſch maken.

12.

Nadere aanwijzing ten gebruike en ter uitvoering van het geleerde.

Leeringen worden meerendeels algemeen voorgeſteld, en zijn, met betrekking tot kinderen, als afgetrokkene te beſchouwen; derhalve moet men zoodanige herleiden en verenvoudigen, en tevens toonen, hoe zij deelve, naar mate van hunnen ouderdom, hunne vermogens, gelegenheid, omſtandigheden en betrekkingen, in welke zij zich in den tijd bevinden, en zich waarſchijnlijk eens bevinden zullen, moeten aanwenden. — Overeenkomſtig dit, moeten bij iedere verklaarde en bewezene ſtelling voorbeelden aangevoerd worden, dat is, de handelingen van perſonen ten voorbeeld te nemen, welke zich naar die ſtellingen rigtten, waaruit dan tevens te zien is, hoe dezelve moeten gevolgd worden.

Zoo als men bij eerstbeginnende van het eenvoudige tot het algemeene overgaat, zoo moet men omgekeerd, bij het katechetisch onderrigt, met geoefenden dikwijls van het algemeene tot het eenvoudige afdalen: dit geldt voornamelijk met betrekking tot de leer der menschelijke pligten.

13.

Bijzondere aanwijzing om juist te denken.

Voorstellen, begrippen en meeningen zijn de grondslagen der denkwijze, gezindheid en des oordeels — men moet daarom bedacht zijn, dat men deze door onderrigting en vorming, gene naar mate van het medegedeelde onderwijs, regelen: 1.) wanneer men de kinderen over een voorgedragen onderwerp laat oordeelen, en hunne meening zeggen; voorts hoe zij zich de zaak voorstellen, en wat zij in een bepaald opgegeven geval gelooven en verwachten. 2.) Wanneer men voorstellingen, begrippen, meeningen en oordeelen, welke kinderen van ouderen en volwassenen ontleend, of zelven naar hunne wijze van voorstel verworven hebben, met zoodanige, welke men medegedeeld heeft, vergelijkt; het onderwijs regelt, en hen zelven ter bepaling van het juiste opleidt. Bijzonder zijn algemeen schadelijke vooroordeelen, stellingen van het bij-

geloof, ſpreekwoorden die niet juist zijn, naar de voorgedragene waarheid, dikwijls en ſtreng ter toetſe te brengen. — Daar het te dezen opzigte op eene welgegronde beoordeeling aankomt, wat hier of daar, heden of morgen, eerſte of laatſte pligt is, zoo moet men deze, benevens het geheugen, en het bewust zijn van zich zelven, dikwerf oefenen, ten einde kinderen met eene zekere gemakkelijkheid weten te onderſcheiden, wat het noodzakelijkſte, gewigſte en eerſte, wat hoofd- of bijzaak, onder voorkomende omſtandigheden, op zekere tijden, plaatſen enz. zij.

14.

Opwekking van het zedelijk en godsdienſtig gevoel.

Zal het onderwijs op het hart werken, dan moet het, buiten kennis en overtuiging, in hetzelve nog goede gevoelens en aandoeningen voortbrengen en bevestigen; kwade neigingen daarentegen onderdrukken en verbeteren. Deze gevoelens zijn van tweederlei aard; zedelijke, dat is het gevoel van regt en onregt, waaronder ook het geweten gerekend kan worden, en het godsdienſtig gevoel, dat is: een zeker gevoel, zonder duidelijk begrip, van het beſtaan, de grootheid, magt, goedheid en heiligheid van God.

Deze gevoelens worden door verlevendiging van de verbeeldingskracht aangeſpoord en opgewekt; echter moeten zij niet al te zeer opgevoerd worden, wijl te levendige gevoelens de kracht tot werkzaamheid voor de werking zelve verteert. — Ter opwekking en veredeling van het zedelijk en godsdienſtig gevoel dient: 1.) wanneer men belangrijke en aandoenlijke tooneelen verhaalt; handelingen van weldenkende menſchen levendig voorſtelt, en kinderen daarover zelf laat oordeelen. 2.) Wanneer de onderwijzer zelf eene zedelijk goede denk- en handelwijze aan den dag legt, en zich voor alle gevoelloosheid tracht te hoeden. 3.) Wanneer men welmeenend en regt vaderlijk tot het hart der kinderen ſpreekt; hen aan geliad hebbende goede neigingen en gevoelens herinnert; dat men tijd, plaats en omſtandigheden, onder welke zij die gevoelens hadden, met levendige kleuren en uitdrukkingen voorſtelt. 4.) Wanneer men zich van gepaste uitroepingen, aanmoedigingen, herinneringen, waarſchuwingen en onverwachte wendingen bedient; dat men, te wijl men van de zaken in het algemeen ſpreekt, tevens het oog houdt op dien wien het betreft; b. v. uitroepingen: God zij dank! — God zij geloofd! — Heer! gaat ziet ons allen, zoo als wij hier vergaderd zijn. — Dat komt van God! — God bewaare u daarvoor! — Wij zullen morgen enz. wanneer God ons leven en gezondheid

geeft. — O! hoe ſchoon is thans al-
de lente — in den oogst: zie daar
zegen op het veld! — Aller oogen
en op U, o Heer! enz. — Onver-
e wendingen, b. v. bij het voorſtellen
iet afſchuwelijke der logen, van het
, van het lasteren: wie van u heeft
:daan? — ik zie daar een logenaar —
et wie van u gelasterd heeft — kin-
! er zijn eenige van u op eenen kwa-
veg; ik wil hen niet noemen; maar
l u, kinderen! laat af van het kwaad,
aakt u ongelukkig en verachtenswaar-
enz.

renal heeft, ter opwekking van het ze-
en godsdienſtig gevoel, de geſchie-
van JEZUS CHRISTUS grooten invloed,
verre derzelver voordragt in eenen
en verhaal-toon geſchiedt, en het ver-
en voortreffelijke zijner gezindheid
elwijze voorſtelt; bijzonder als een
d van zuivere, zich opofferende men-
le, van heiligheid, goedheid, waar-
le, en van het onwankelbaar ver-
op God.

15.

en verbetering van den wil.

lijk nog het laatſte en gewigtig-
onderwijs bijbrengen kan, in

zelven door hunne zintuigen waar t
men, wat ter overtuiging noodig is. 3.)
nen er ondervindingen zijn, welke kin
in der tijd niet maken kunnen — In
gevallen moet de geloofwaardige uitsp
van verstandige, ervarene en waarheidl
de getuigen, b. v. die van brave ond
zers, bij hen het gebrek van ondervi
vervullen.

Stellingen van het vernuft, moeten
door hetzelve bewezen worden. Na
deze soort van voorstellen getuigen, v
menschelijke geest door denken, oor
en besluiten voortbrengt, of wat reeds
gesteld is, en als resultaat van de ze
werkzaamheid der voorzaten bewaard i
voor de leerlingen ten aanzien der
woordige wereld grondig bewijs noodig
of wat men zelf nog eerst door eig
denken voortbrengen moet, om het z
gen te maken: zoo moet hier ook een
belen weg van bewijzen ingeslagen w

Zaken van het verstand, en dit is
houd van de stellingen des vernufts,
den op het getuige van een' mondelijk
schriftelijken onderwijzer geloofd, d
op zijn woord als waar aangenome
door eigen onderzoek en inzigt den g
de oorzaak en den zamenhang enz. t
delijkheid en waarheid gebragt.

Bij eigenlijke stellingen van het ve
waar dus eigene werkzaamheid des ver
en des vernufts gevorderd wordt, om

ud juist te kennen, moet aangetoond
den, waarom hetgene van het onderwerp
gd wordt, aan hetzelve toekomt of be-
t; onder welke voorwaarden en om-
digheden, in hoe verre en op welke
den. Zijn het ſtellingen die op de klaar-
d van vorige berusten, en dus hunnen
d in de juiste verbinding van meer der-
ke hebben, dan moet de waarheid dier
gende, en hare verbinding onder en
elkander duidelijk gebleken zijn, waar-
dan de zekerheid der te bewijzene ſtel-
n ligtelijk op te maken is of in het
vat. Maar bij zulke ſtellingen, b. v.
er der Goddelijke openbaring, die wij
r hulp des Bijbels voor waar en zuiver
nen kunnen; doch waartoe wij zonder
eiven niet zouden gekomen zijn, komt
vooral daarop aan, dat de geloofwaar-
id van hen, welke ons die medege-
d hebben, in het helderst licht geſtald
nezen wordt; tevens dat zij niets lee-
vat ſlechts vruchten van het verſtand
maar wel iets, waartoe eerst nog oe-
ng en volmaking van ons verstand ge-
dend wordt, om het te bevatten en in te
; en dat de ſtellers der H. Schrift op-
e en getrouwe getuigen der waarheid

uitſpraak van het gezond menſchen-
nd; de geloofwaardigheid van verlan-
erlijke en regtſchapene menſchen; de
ekelijkheid, welke in den grond der

aanneming eener ſtelling ligt, zijn het, waarop de waarheid rust, en waardoor de duidelijkheid eener ſtelling daargeſteld wordt.

Ten aanzien van gebruikelijke ſpreekwoorden, gedachten, vooroordeelen en de onderſcheidene ſoorten van bijgeloof, is het noodzakelijk den kinderen te doen opmerken, dat menige ſtelling iets algemeens uitdrukt; wat ſlechts in enkele gevallen, onder zekere bepalingen en omſtandigheden geldt; dat er geen regel zonder uitzondering is; dat de ſchijn bedriegt; dat menſchen zeer tot het wonderbare en buitengewone geneigd zijn, en dat zij in hunne beſluiten dikwerf dwalen.

Ook moet men, ten aanzien van zulke waarheden, die uit hoofde van de beperktheid der menſchelijke kennis, geene andere dan zedelijke waarſchijnlijkheid voor zich hebben, dikwijls herinneren, dat daarbij de hoogſte graad van waarſchijnlijkheid de plaats der zekerheid vervangt; en dat het onvernuftig zijn zoude, daar nog andere gronden te verlangen, waar de zaak, uit hoofde harer natuur, en uit die der bekrompenheid van den menſchelijken geest, geen ander bewijs vergunt.

II.

Gebruik.

Wil men dat het medegedeelde onderrigt vrucht-

baar zij; dan moet het niet alleen bij erklaren en bewijzen blijven; maar de edragene leeringen moeten verder nog ehandeld, gebruikt en toegepast wor- dat zij op de denkwijze, gezindheid ndelwijze der leerlingen invloed heb- en dat zij in ſtaat geſteld worden, aarvan een behoorlijk gebruik te ma- Men noemt dit het onderwijs prak- maken.

12.

dere aanwijzing ten gebruike en ter uitvoering van het geleerde.

ringen worden meerendeels algemeen eſteld, en zijn, met betrekking tot kin- , als afgetrokkene te beſchouwen; der- moet men zoodanige herleiden en ver- udigen, en tevens toonen, hoe zij de- , naar mate van hunnen ouderdom, vermogens, gelegenheid, omſtandig- en betrekkingen, in welke zij zich in tijd bevinden, en zich waarſchijnlijk bevinden zullen, moeten aanwenden. — enkomſtig dit, moeten bij iedere ver- le en bewezene ſtelling voorbeelden voerd worden, dat is, de handelingen erſonen ten voorbeeld te nemen, wel- ch naar die ſtellingen rigtten, waaruit evens te zien is, hoe dezelve moeten gd worden.

Zoo als men bij eerstbeginnende van het eenvoudige tot het algemeene overgaat, zoo moet men omgekeerd, bij het katechetisch onderrigt, met geoefenden dikwijls van het algemeene tot het eenvoudige afdalen: dit geldt voornamelijk met betrekking tot de leer der menschelijke pligten.

18.

Bijzondere aanwijzing om juist te denken.

Voorstellen, begrippen en meeningen zijn de grondslagen der denkwijze, gezindheid en des oordeels — men moet daarom bedacht zijn, dat men deze door onderrigting en vorming, gene naar mate van het medegedeelde onderwijs, regelen: 1.) wanneer men de kinderen over een voorgedragen onderwerp laat oordeelen, en hunne meening zeggen; voorts hoe zij zich de zaak voorstellen, en wat zij in een bepaald opgegeven geval gelooven en verwachten. 2.) Wanneer men voorstellingen, begrippen, meeningen en oordeelen, welke kinderen van ouderen en volwassenen ontleend, of zelven naar hunne wijze van voorstel verworven hebben, met zoodanige, welke men medegedeeld heeft, vergelijkt; het onderwijs regelt, en hen zelven ter bepaling van het juiste opleidt. Bijzonder zijn algemeen schadelijke vooroordeelen, stellingen van het bij-

ge

reekwoorden die niet juist zijn, oorgedragene waarheid, dikwijls ter toetse te brengen. — Daar en opzigte op eene welgegronde ig, aankomt, wat hier of daar, norgen, eerste of laatste pligt is, men deze, benevens het geheu- iet bewust zijn van zich zelven, efenen, ten einde kinderen met e gemakkelijkheid weten te onder- wat het noodzakelijkste, gewig- te, wat hoofd- of bijzaak, on- mende omstandigheden, op zekere atsen enz. zij.

14.

ing van het zedelijk en gods- dienstig gevoel.

onderwijs op het hart werken, het, buiten kennis en overtui- hetzelve nog goede gevoelens en gen voortbrengen en bevestigen; igingen daarentegen onderdrukken ren. Deze gevoelens zijn van twee- ; zedelijke, dat is het gevoel van nregt, waaronder ook het gewe- nd kan worden, en het godsdien- l, dat is: een zeker gevoel, zon- lijk begrip, van het bestaan, de , magt, goedheid en heiligheid van

Deze gevoelens worden door verlev
ging van de verbeeldingskracht aangeſp
en opgewekt; echter moeten zij niet
zeer opgevoerd worden, wijl te leve
gevoelens de kracht tot werkzaamheid
de werking zelve verteert. — Ter op
king en veredeling van het zedelijk en
dienſtig gevoel dient: 1.) wanneer me
langrijke en aandoenlijke tooneelen verh
handelingen van weldenkende menſche
vendig voorſtelt, en kinderen daarover
laat oordeelen. 2.) Wanneer de onde
zer zelf eene zedelijk goede denk- en
delwijze aan den dag legt, en zich
alle gevoelloosheid tracht te hoeden. 3.)
neer men welmeenend en regt vaderlijk
het hart der kinderen ſpreekt; hen aa
had hebbende goede neigingen en gevo
herinnert; dat men tijd, plaats en om
digheden, onder welke zij die gevo
hadden, met levendige kleuren en uitd
kingen voorſtelt. 4.) Wanneer men
van gepaste uitroepingen, aanmoedigin
herinneringen, waarſchuwingen en o
wachte wendingen bedient; dat men,
wijl men van de zaken in het alge
ſpreekt, tevens het oog houdt op d
wien het betreft; b. v. uitroepingen:
zij dank! — God zij geloofd! — Heer
ziet ons allen, zoo als wij hier verga
zijn. — Dat komt van God! — God
ware u daarvoor! — Wij zullen mo
enz. wanneer God ons leven en gez

ld geeft. — O! hoe ſchoon is thans al-s in de lente — in den oogst: zie daar ods zegen op het veld! — Aller oogen achten op U, o Heer! enz. — Onver-achte wendingen, b. v. bij het voorſtellen an het affchuwelijke der logen, van het elen, van het lasteren: wie van u heeft t gedaan? — ik zie daar een logenaar — k weet wie van u gelasterd heeft — kin-leren! er zijn eenige van u op eenen kwa-len weg; ik wil hen niet noemen; maar k bid u, kinderen! laat af van het kwaad, ij maakt u ongelukkig en verachtenswaar-ig, enz.

Bovenal heeft, ter opwekking van het ze-elijk en godsdienſtig gevoel, de geſchie-enis van JEZUS CHRISTUS grooten invloed, n zoo verre derzelver voordragt in eenen evalligen verhaal-toon geſchiedt, en het ver-hevene en voortreffelijke zijner gezindheid en handelwijze voorſtelt; bijzonder als een voorbeeld van zuivere, zich opofferende men-ſchenliefde, van heiligheid, goedheid, waar-heidsliefde, en van het onwankelbaar ver-trouwen op God.

15.

Leiding en verbetering van den wil.

Om eindelijk nog het laatſte en gewigtig-e, dat het onderwijs bijbrengen kan, in

het werk te ſtellen, moet men door het zelve den wil eene goede rigting trachten te geven, en aan de verbetering van den zelven bevorderlijk zijn. — Zal dit oogmerk bereikt worden, dan moet men

1.) Alles verwijderen, wat het onderwijs onaangenaam, tot verdriet en afkeer maakt; tevens wat ſtoornis veroorzaakt, kinderen den lust beneemt, en daar door goede indrukken vernietigen kan.

2.) Alles met het onderrigt verbinden, wat hetzelve, op eene gepaste wijs, aangenaam, belangrijk en te begeeren maakt.

3.) De opmerkzaamheid niet alleen opwekken, maar ook onderhouden, en die van tijd tot tijd trachten te verlevendigen.

4.) Het niet aan gepaste en verſtandig aangewende aanmoedigingen, vermaningen en waarſchuwingen, aan lof en berisping, te regter tijd, laten ontbreken.

5.) Nadrukkelijke voorſtellingen doen, betreffende het goede, het pligtelijke, de noodzakelijkheid en ſchadelijkheid, het nut der pligt ſtrijdende en de onregtvaardigheid, enz. die in de zaken gelegen zijn.

6.)

) De ſchooltucht naar vatbaarheid, kennis en het medegedeelde onderwijs inrigten, en door eene verſtandige beſchouwing doen opmerken, dat de goede zich achtingswaardig, maar de kwade zich verachtelijk maakt. Straffen en belooningen moeten, de eene niet minder dan de andere, niet willekeurig aangewend worden, maar altijd, naar mate van het voorwerp, naar zijne geſteldheid en omſtandigheden, naar eenen wel afgemetenen graad van ſchuld of verdiensten, ingerigt zijn; en, zoo veel zulks doenlijk is, het aanzien van natuurlijke gevolgen hebben, die uit den aard der handelwijze ontſpringen.

) Aanleiding ter beproeving van zich zelven geven, en kinderen bij hunne fouten vragen: hoe en waardoor zij die in het vervolg denken te verbeteren.

) Toonen, hoe wij onze goede beſluiten en voornemens, niet alleen verſtaan, maar ook in het gebed plegtig voor God, als geloften, in de hand des alwetenden en regtvaardigen rigters, leggen moeten.

) Hoe men, ten einde van eenen dag, van eene week, van eene maand, van een jaar, even als bij een examen, naar de mate onzer vorderingen onder-

zoek doet, ook onderzoeken kan, of men in eene of andere goede gezindheid voor of achter uit gegaan is; en of en in hoe verre kinderen betrekkelijk het onderwijs, geoordeeld, gedacht en gehandeld hebben.

LIJST

LIJST

VAN

SCHOOLONDERWIJZERS,

die, door de Commissien van Onderwijs, sedert primo Januarij 1808, geëxamineerd, uit hoofde van den verkregenen rang alleen geregtigd zijn, om, evenredig met denzelven, te staan naar vacante scholen.

EERSTE RANG.

Berking, den 28. April 1808, oud 33 jaren, geëxam. door de Comm. van Zeeland. Thans Bijz. Fransch Kostschoolhouder te Middelburg.

J. Gersen, den 27. April 1808, oud 25 jaren, geëxam. door de Comm. van Utrecht.

H. Nieuwoven, den 07. April 1808, oud 26 jaren, geëxam. door de Comm. van Holl. Noord. ged. Thans Schoolonderwijzer in de Depart. School te Westzaandam.

Revel, den 27. April 1808, oud 42 jaren, geëxam. door de Comm. van Utrecht. Te Utrecht.

P. Rozendaal, den 3. Mei 1808, oud 27 jaren, geëxam. door de Comm. van Gelderland. Te Thiel, buiten bediening.

C. Verhoke, den 3. Mei 1808, oud 32 jaren, geëxam. door de Comm. van Gelderland. Thans Fr. Schoolonderwijzer te Doesburg.

TWEEDE RANG.

B.

J. van Beek, den 21. April 1808, oud 22 jaren, geëxam. door de Comm. van Holl. Zuid. ged. Thans Bijz. Schoolonderwijzer te Rotterdam.

J van den Berg, den 21. April 1808, oud 19 jaren, geëxam. door de Comm. van Holl. Zuid. ged. Thans Ondermeester te Gouda.

H Beugelink, den 21. April 1808, oud 20 jaren, geëxam door de Comm van Holl. Zuid. ged. Thans Ondermeester te Rotterdam.

G. Berking, den 21. April 1808, oud 30 jaren, geëxam. door de Comm. van Holl. Zuid. ged. Thans Bijz. Schoolonderwijzer te Dordrecht.

K Bos, den 28. April 1808, oud 22 jaren, geëxam. door de Comm. van Zeeland. Thans Ondermeester te Zierikzee

J. Bos, den 27. April 1808, oud 21 jaren, geëxam. door de Comm. van Utrecht. Thans Ondermeester te Utrecht. Bezat den derden rang.

N. J. Bourdon, den 28. April 1808, oud 30 jaren, geëxam. door de Comm. van Zeeland. Thans Op. Franch Kostschoolhouder te Vlissingen.

N.

N. *van Breda*, den 21. April 1808, oud 24 jaren. geëxam. door de Comm. van Holl. Zuid. ged. Thans Bijz. Schoolonderwijzer te Schiedam. Bezat den derden rang.

C.

N *Chouleur*, den 11. Jan. 1808, oud 30 jaren, geëxam. door de Comm. van Groningen. Te Groningen.

F.

H. *Florijn*, den 20. Jan. 1808, oud 21 jaren, geëxam. door de Comm. van Holl. Noord. ged. Thans Ondermeester te Oostzaandam.

H.

P. *Haakman*, den 21. April 1808, oud 22 jaren, geëxam. door de Comm. van Holl. Zuid. ged. Thans Ondermeester te Schiedam.

G. *van der Heijden*, den 21. April 1808, oud 24 jaren, geëxam. door de Comm. van Holl. Zuid. ged. Thans Ondermeester te Hellevoetsluis.

C. *Heißek*, den 4 Mei 1808, oud 24 jaren, geëxam. door de Comm van Braband Thans Ondermeester te Waalwijck. Bezat den derden rang.

J. *Helderman*, den 20. April 1808, geëxam. door de Comm. van Overijssel Op. Fr. Schoolonderwijzer te Oldenzaal

J. *Hendrik*, den 20. Jan. 1808, oud 26 jaren, geëxam. door de Comm. van Holl. Noord. ged. Laatst Ondermeester te Weesp.

A *Hesfing*, den 20. Jan. 1808, oud 20 jaren, geëxam. door de Comm. van Holl. Noord. ged. Thans tweede Leermeester te Koogaan de Zaan.

J. H. Hollander, den 21. April 1808, oud 24 jaren, geëxam. door de Comm. van Holl. Zuid. ged. Bijz. Schoolonderwijzer te Rotterdam.

W. van den Honaard, den 21. April 1808, oud 20 jaren, geëxam. door de Comm van Holl. Zuid ged. Thans Bijz. Schoolonderwijzer te Maasluis. Bezat den derden rang.

J. F. Hulst, den 21 April 1808, oud 48 jaren, geëxam. door de Comm. van Holl Zuid. ged. In den Haag.

I. J.

A. J. Immink, den 27. April 1808, oud 22 jaren, geëxam. door de Comm. van Utrecht. Thans Ondermeester in het Burgerweeshuis te Utrecht.

T. de Jong, den 4. Mei 1808, oud 29 jaren, geëxam. door de Comm. van Gelderland. Thans Op. Schoolonderwijzer te Heerde. Bezat den derden rang.

K.

K. Kapteln, den 21. April 1808, oud 27 jaren, geëxam. door de Comm. van Holl. Zuid. ged. Thans Op. Schoolonderwijzer te Moerkapel.

A. Kleneker, den 21. April 1808, oud 22 jaren, geëxam. door de Comm. van Holl Zuid. ged. Thans Huisonderwijzer te Rotterdam.

J. Kok, den 27. April 1808, oud 27 jaren, geëxam door de Comm. van Holl. Noord. ged. Thans Op. Schoolonderwijzer te Westzaandam.

P. Kooiman, den 28. April 1808, oud 27 jaren, geëxam door de Comm. van Zeeland. Thans de School waarnemende te Kats.

L.

, den 21. April 1808, oud 22
door de Comm. van Holl. Zuid.
lermeester te Schiedam.
21 April 1808, oud 21 jaren,
le Comm. van Holl. Zuid. ged.
ester te Rotterdam.

M.

len 21. April 1808, oud 24 ja-
oor de Comm. van Holl. Zuid.
jz. Schoolonderwijzer te Schie-

den 21. April 1808, oud 24
door de Comm van Holl. Zuid.
idermeester te Rotterdam.
11. Jan. 1808, oud 43 jaren,
e Comm. van Groningen. Te

P.

, den 27. April 1808, oud 23
door de Comm. van Holl. Noord.
idermeester te Leyden.
en 21. April 1808, oud 33 ja-
loor de Comm. van Holl. Zuid.
jz. Schoolonderwijzer te Vlaar-

21. April 1808, oud 21 jaren,
e Comm. van Holl. Zuid. ged.
hoolonderwijzer te Rotterdam.
:n rang.

R.

J. Rijneveld, den 21. April 1808, oud 23 jaren, geëxam. door de Comm. van Holl. Zuid. ged. Thans Ondermeester te Hazerswoude. Bezat den derden rang.

J. A. Rochat, den 28. April 1808, oud 21 jaren, geëxam. door de Comm. van Zeeland. Thans Ondermeester te Middelburg.

L. P. Römelingh, den 20. April 1808, oud 20 jaren, geëxam. door de Comm. van Groningen. Te Nieuwscheemda. Bezat den vierden rang.

N. van Rossen, den 4. Mei 1808, oud 27 jaren, geëxam. door de Comm. van Gelderland. Thans Op. Schoolonderwijzer te Doornspijk.

S.

H. Scholten, den 21. April 1808. oud 16 jaren, geëxam. door de Comm. van Holl. Zuid. ged. Thans Ondermeester te Rotterdam.

L. W. van den Siepkamp, den 20. Jan. 1808, oud 24 jaren, geëxam. door de Comm. van Holl. Noord. ged. Onderwijzer in het Diakonie-Weeshuis te Haarlem. Bezat den derden rang.

J. C. Soeter, den 21. April 1808, oud 34 jaren, geëxam. door de Comm. van Holl. Zuid. ged. In den Haag.

V.

D. van der Veen, den 27. April 1808, oud 44 jaren, geëxam. door de Comm. van Holl. Noord. ged. Te Haarlem.

J. van Veen, den 21. April 1808, oud 21 jaren, geëxam. door de Comm. van Holl. Zuid. ged. Thans Ondermeester te Rotterdam.

J.

J. Vanninck, den 4. Mei 1808, oud 29 jaren, geëxam door de Comm van Gelderland Thans prov Schoolonderwijzer te Grol. Bezat den derden rang.

A. Vermeulen, den 28 April 1808, oud 24 jaren, geëxam. door de Comm. van Zeeland. Thans Schoolonderwijzer in de Ecole Primaire te Sluis in Vlaanderen.

W.

C. van der Wal, den 21 April 1808, oud 28 jaren, geëxam. door de Comm. van Holl. Zuid. ged. Thans Op. Schoolonderwijzer te Nieuwerbrug. Bezat den derden rang.

H. van Weerdesteijn, den 4. Mei 1808, oud 29 jaren, geëxam. door de Comm. van Braband. Bijz. Schoolonderwijzer in het Weeshuis te 's Bosch. Bezat den derden rang.

J. P. Wentzler, den 21. April 1808, oud 20 jaren, geëxam. door de Comm. van Holl. Zuid. ged. Thans Ondermeester te Rotterdam.

DERDE RANG.

A.

A. Albers, den 5. Mei 1808, oud 20 jaren, geëxam. door de Comm. van Gelderland. Te Zutphen. Alleen admissibel binnen Gelderland.

B.

J. Baart, den 28. April 1808, oud 21 jaren, geëxam. door de Comm. van Zeeland Te Melisskerke. Alleen admisfibel binnen Zeeland.

J. Bakker, den 28. April 1808, oud 18 jaren, geëxam. door de Comm. van Holl. Noord ged. Thans Ondermeester in de Rijp. Bezat den vierden rang. Alleen admisfibel binnen Holl. Noord, ged.

A. Benedictus, den 20. April 1808, oud 17 jaren, geëxam. door de Comm. van Groningen Te Harkstede. Alleen admisfibel binnen Groningen.

J. Bieler, den 28. April 1808, oud 19 jaren, geëxam. door de Comm. van Holl. Noord. ged. Thans Ondermeester in de Dep. School te Leyden. Alleen admisfibel binnen Holl. Noord. ged.

P. Bloemer, den 20. April 1808, oud 26 jaren, geëxam. door de Comm van Overijsfel. Thans Op. Schoolonderwijzer aan de Cuinre. Bezat den vierden rang. Alleen admisfibel binnen Overijsfel.

A. Bolland, den 20. April 1808, oud 18 jaren, geëxam door de Comm. van Holl. Zuid. ged. Thans Ondermeester te Woerden. Alleen admisfibel binnen Holl Zuid. ged.

E. van der Boon, den 28. April 1808, oud 21 jaren, geëxam. door de Comm. van Holl. Noord. ged. Thans Ondermeester te Noordwijk Binnen. Bezat den vierden rang. Alleen admisfibel binnen Holl. Noord. ged.

D. ten Bosch, den 5. Mei 1808, oud 17 jaren, geëxam. door de Comm. van Gelderland. Te Zutphen. Alleen admisfibel binnen Gelderland.

E. Bosloo, den 5. Mei 1808, oud 20 jaren, geëxam. door de Comm. van Gelderland. Te Gorfel. Alleen admisfibel binnen Gelderland.

J.

J. *P. Bres*, den 28. April 1808, oud 22 jaren, geëxam. door de Comm. van Zeeland. Thans Ondermeester te Middelburg. Bezat den vierden rang. Alleen admisſibel binnen Zeeland.

J. *Buist*, den 20. April 1808. oud 28 jaren, geëxam. door de Comm. van Groningen. Thans Schoolonderwijzer te Sebaldeburen. Bezat den vierden rang. Alleen admisſibel binnen Groningen.

C.

P. *Caspers*, den 28. April 1808, oud 22 jaren, geëxam. door de Comm. van Utrecht. Thans Ondermeester te Utrecht. Alleen admisſibel binnen Utrecht.

I. *Cupérus*, den 4. Mei 1808, oud 36 jaren, geëxam. door de Comm. van Vriesland. Thans Op. Schoolonderwijzer te Baer. Alleen admisſibel binnen Vriesland.

J. *van Cleef*, den 28. April 1808, oud 19 jaren, geëxam. door de Comm. van Holl. Noord. ged. Thans Ondermeester te Oostwoud. Bezat den vierden rang. Alleen admisſibel binnen Holl. Noord. ged.

D.

J. *Dalhuizen*, den 5. Mei 1808, oud 22 jaren, geëxam. door de Comm. van Gelderland. Te Oene. Alleen admisſibel binnen Gelderland.

P. *van Dijk*, den 20. April 1808, oud 18 jaren, geëxam. door de Comm. van Holl. Zuid. ged. Thans Ondermeester te Oudewater. Bezat den vierden rang. Alleen admisſibel binnen Holl. Zuid. ged.

R. *van Doesburg*, den 5. Mei 1808, oud 19 jaren,

ren, geëxam. door de Comm. van Gelderland. Te Doornſpijk Bezat den vierden rang. Alleen admisſibel binnen Gelderland.

F. Donkers, den 5. Mei 1808, oud 21 jaren, geëxam. door de Comm. van Gelderland. Te Ooijen. Alleen admisſibel binnen Gelderland.

E.

R. Eentjes, den 28. April 1808, oud 37 jaren, geëxam. door de Comm. van Holl. Noord ged. Thans tweede Leermeester in eene der Stads Armenſcholen te Amſterdam. Alleen admisſibel binnen Holl. Noord. ged.

F.

T. H. Fertinga, den 20. April 1808. oud 21 jaren, geëxam. door de Comm. van Groningen. Te Grootegast. Bezat den vierden rang. Alleen admisſibel binnen Groningen.

G.

G. van Goor, den 11. Mei 1808, oud 16 jaren, geëxam. door de Comm. van Drenthe. Te Ruinerwold Alleen admisſibel binnen Drenthe.

K. van der Graaf, den 20. April 1808, oud 17 jaren, geëxam. door de Comm van Holl. Zuid. ged. Thans Ondermeester te Rotterdam. Alleen admisſibel binnen Holl. Zuid. ged.

H.

W. Haring, den 5. Mei 1808, oud 21 jaren, geëxam. door de Comm. van Gelderland. Te Appeldoorn Bezat den vierden rang. Alleen admisſibel binnen Gelderland.

A. Hafelhof, den 20. April 1808, oud 24 jaren, geëxam. door de Comm. van Groningen. Te Theſinge. Alleen admisſibel binnen Groningen.

K. Heijmens, den 20. April 1808, oud 24 jaren, geëxam door de Comm. van Holl. Zuid. ged. Thans Bijz. Schoolonderwijzer te Maasſluis. Alleen admisſibel binnen Holl. Zuid. ged

W. van Hemert, den 5. Mei 1808, oud 19 jaren, geëxam. door de Comm. van Gelderland. Te Deijl. Alleen admisſibel binnen Gelderland.

J. van der Hoeft, den 28. April 1808, oud 18 jaren, geëxam. door de Comm. van Holl Noord. ged. Kweekeling van de Dep. School te Haarlem. Alleen admisſibel binnen Holl. Noord ged.

J.

S. Jans, den 4. Mei 1808, oud 24 jaren, geëxam. door de Comm. van Vriesland. Thans Bijz. Schoolonderwijzer te Terwispel. Bezat den vierden rang. Alleen admisſibel binnen Vriesland.

J. Jong, den 20. April 1808, oud 19 jaren, geëxam. door de Comm. van Holl. Zuid. ged. Thans Ondermeester te Rotterdam. Alleen admisſibel binnen Holl. Zuid. ged.

D. C. de Jong, den 4. Mei 1808, oud 17 jaren, geëxam. door de Comm. van Vriesland. Thans Ondermeester te Schiermonnikoog. Alleen admisſibel binnen Vriesland.

A. Jonker, den 4. Mei 1808, oud 37 jaren, geëxam. door de Comm. van Vriesland. Thans Bijſchoolhouder te Balk. Bezat den vierden rang. Alleen admisſibel binnen Vriesland.

G. Jonkers, den 16. April 1807, oud 26 jaren, geëxam. door de Comm. van Gelderland. Te

Borkulo. Alleen admisfibel binnen Gelderland.
NB. Deze was, op de algemeene Lijst, ver-
keerdelijk onder de Schoolonderwijzers van den
vierden rang geplaatst.

K.

L. T. Kamps, den 11. Mei 1808, oud 22 jaren
geëxam. door de Comm. van Drenthe. Thar
Adjunct-Onderwijzer te Zuidfleen. Bezat de
vierden rang. Alleen admisfibel binnen Dre
the.

E. Kieftra, den 4. Mei 1808, oud 18 jare
geëxam. door de Comm. van Vriesland
Sexbierum. Alleen admisfibel binnen Vriesla

G. van Kleef, den 11. Mei 1808, oud 16 jar
geëxam. door de Comm. van Drenthe. T
Ondermeester in de Wijk. Bezat den vie
rang. Alleen admisfibel binnen Drenthe.

B. H. Kloppenga, den 20. April 1808, ou
jaren, geëxam. door de Comm. van Groni
Te Grijpskerk. Bezat den vierden rang.
leen admisfibel binnen Groningen.

F. Klasinga, den 4. Mei 1808, oud 24
geëxam. door de Comm. van Vriesland.
Op. Schoolonderwijzer te Nes. Bezat de
den rang. Alleen admisfibel binnen Vri

J. Koestapel, den 5. Mei 1808, oud 37
geëxam. door de Comm. van Gelderland.
Op. Schoolonderwijzer te Rede. Alleen
fibel binnen Gelderland.

J. Koning, den 11. Mei 1808, oud 1
geëxam. door de Comm. van Drenthe.
Ondermeester te Meppel. Alleen a
binnen Drenthe

H. Kriebel, den 28. April 1808, oud
geëxam. door de Comm. van Holl. N

Kweekeling van de Dep. School te Haarlem. Alleén admisſibel binnen Holl. Noord. ged.

H. *J. Kuiper*, den 11. Mei 1808, oud 22 jaren, geëxam. door de Comm. van Drenthe. Prov. Schoolonderwijzer te Ruinerwold. Alleen admisſibel binnen Drenthe.

L.

K. *Lauring*, den 4. Mei 1808, oud 20 jaren; geëxam. door de Comm. van Vriesland. Thans Ondermeester te Bolsward. Alleen admisſibel binnen Vriesland.

L. *Lantenga*, den 4. Mei 1808, oud 34 jaren, geëxam door de Comm van Vriesland. Thans Op. Schoolonderwijzer te Wolvega. Alleen admisſibel binnen Vriesland.

A. *Lieuwes*, den 4. Mei 1808, oud 28 jaren, geëxam. door de Comm van Vriesland. Thans Prov. Schoolonderwijzer te Foudgum. Alleen admisſibel binnen Vriesland.

J. *Lukas*, den 11. Mei 1808, oud 24 jaren, geëxam. door de Comm. van Drenthe. Thans Ondermeester te Borger. Alleen admisſibel binnen Drenthe.

M.

J. *Maas*, den 20. April 1808, oud 35 jaren, geëxam. door de Comm. van Holl. Zuid ged. in den Haag. Bezat den vierden rang. Alleen admisſibel binnen Holl. Zuid. ged.

J. *W. Mandeau*, den 20. April 1808, oud 32 jaren, geëxam. door de Comm. van Holl. Zuid. ged. In den Haag. Bezat den vierden rang. Alleen admisſibel binnen Holl. Zuid ged.

W. S. Meijer, den 20. April 1808, oud 24 jaren, geëxam. door de Comm. van Groningen Te Krewerd Bezat den vierden rang. Alleen admisſibel binnen Groningen.

J. Molenaar, den 28. April 1808, oud 19 jaren geëxam. door de Comm. van Holl. Noord ged. Thans Ondermeester te Haarlem, bezat den vierden rang. Alleen admisſibel binnen Holl Noord ged.

E. S Moorlander, den 28. April 1808, oud 21 jaren, geëxam. door de Comm. van Holl Noord. ged. Thans Adſiſt. in de Dep. School te Leyden. Alleen admisſibel binnen Holl Noord. ged.

O.

P. Oppers, den 4. Mei 1808, oud 22 jaren geëxam. door de Comm. van Braband. Thans Schoolonderwijzer te Zeeland. Bezat den vierden rang. Alleen admisſibel binnen Braband

P.

J. van Poolen, den 27. April 1808, oud 24 jaren, geëxam. door de Comm. van Holl. Zuid. ged. Thans Bijz. Schoolonderwijzer te Amsterdam. Bezat den vierden rang. Alleen admisſibel binnen Holl. Noord. ged.

J. C. de Poorter, den 4. Mei 1808, oud 24 jaren, geëxam. door de Comm. van Braband Te Oudenrode, buiten bediening. Alleen admisſibel binnen Braband.

P J. Pracht, den 20. April 1808, oud 24 jaren, geëxam. door de Comm. van Holl. Zuid. ged. Thans Subſt. Op. Schoolonderwijzer te 's Gravenhage. Alleen admisſibel binnen Holl. Zuid. ged.

J

J. *Pronk*, den 27. April 1808, oud 30 jaren, geëxam. door de Comm. van Holl. Noord. ged. Thans Op. Schoolonderw. aan de Helder. Alleen admisſibel binnen Holl. Noord. ged.

Q.

Quinde, den 20. April 1808, oud 24 jaren, geëxam. door de Comm. van Holl. Zuid ged. Bezat den vierden rang. Alleen admisſibel binnen Holl. Zuid. ged.

R.

J. de Rijk, den 20. April 1808, oud 25 jaren, geëxam. door de Comm. van Holl. Zuid. ged. Thans Op. Schoolonderwijzer te Bodegraven Meije. Bezat den vierden rang. Alleen admisſibel binnen Holl. Zuid. ged.

S.

Schijvenaar, den 28. April 1808, oud 21 jaren, geëxam. door de Comm. van Holl. Noord. ged. Thans Op. Schoolonderwijzer aan de Vogelezang Bezat den vierden rang. Alleen admisſibel binnen Holl. Noord. ged.

Schultemaker, den 28 April 1808, oud 23 jaren, geëxam. door de Comm. van Holl. Zuid. ged Thans Ondermeester te Rotterdam. Alleen admisſibel binnen Holl. Zuid. ged.

Sijtſes, den 4. Mei 1808, oud 37 jaren, geëxam. door de Comm. van Vriesland. Thans Op. Schoolonderwijzer te Hijum. Alleen admisſibel binnen Vriesland

H. Silvester, den 28. April 1808, oud 21 jaren, geëxam. door de Comm. van Holl.

Noord. ged. Kweekeling van de Dep. Schoo te Haarlem. Alleen admisſibel binnen Ho Noord. ged.

H. W. Smidt, den 4. Mei 1808, oud 19 jare geëxam. door de Comm. van Vriesland. Tha Op. Schoolonderwijzer te Sneek. Alleen a misſibel binnen Vriesland.

P. D. Somer, den 4. Mei 1808. oud 23 jare geëxam door de Comm. van Braband. Bev rens Ondermeester te Breda. Alleen admis bel binnen Braband.

J. Stans, den 20. April 1808, oud 19 jare geëxam. door de Comm. van Holl. Zuid. ge Thans Subſt. Op. Schoolonderwijzer te Wa ringen. Bezat den vierden rang. Alleen a misſibel binnen Holl. Zuid. ged

K W. Stomman, den 20. April 1808, oud jaren, geëxam. door de Comm. van Holl. Zu ged. Thans Ondermeester te Gouda. Alle admisſibel binnen Holl. Zuid. ged.

T.

H. S. Talsma, den 4. Mei 1808, oud 42 jare geëxam. door de Comm. van Vriesland. Tha Op. Schoolonderwijzer te Nijawier. Alle admisſibel binnen Vriesland.

D. N. van Tetrode, den 4. Mei 1808, oud jaren, geëxam. door de Comm. van Braban Te Oosterwijck, buiten bediening. Alleen a misſibel binnen Braband.

D Tiezema, den 4. Mei 1808, oud 29 jare geëxam. door de Comm. van Vriesland. Tha Op Schoolonderwijzer te Aalzum. Bezat d vierden rang. Alleen admisſibel binnen Vrie land.

M. van Teorn, den 20. April 1808, oud 18 j

ren, geëxam. door de Comm. van Holl. Zuid. ged. Thans Ondermeester te Woerden. Alleen admisſibel binnen Holl. Zuid. ged.

V.

T. A. Verſtenius, den 4. Mei 1808, oud 35 jaren, geëxam. door de Comm. van Vriesland. Thans Op. Schoolonderwijzer te Akkerwoude. Bezat den vierden rang. Alleen admisſibel binnen Vriesland.

J. Vis, den 28. April 1808, oud 22 jaren, geëxam. door de Comm. van Holl. Noord. ged. Thans Op. Schoolonderw. te Zunderdorp. Bezat den vierden rang. Alleen admisſibel binnen Holl. Noord. ged.

W. Vlietland, den 20. April 1808, oud 29 jaren, geëxam. door de Comm. van Holl. Zuid. ged. Thans Ondermeester te Sommelsdijk. Alleen admisſibel binnen Holl. Zuid. ged.

Z. de Vries, den 4. Mei 1808, oud 27 jaren, geëxam. door de Comm. van Vriesland. Thans Onderwijzer te Tjerkgaast. Alleen admisſibel binnen Vriesland.

J. de Vries, den 4. Mei 1808, oud 23 jaren, geëxam. door de Comm. van Vriesland. Thans Prov. Schoolonderwijzer te Oudelemmer Bezat den vierden rang. Alleen admisſibel binnen Vriesland.

W.

B. van Wolff, den 20. April 1808, oud 24 jaren, geëxam. door de Comm. van Holl. Zuid. ged. Thans Ondermeester te Schoonhoven. Alleen admisſibel binnen Holl. Zuid ged.

J. van Wigheren, den 4. Mei 1808, oud 24 jaren, geëxam. door de Comm. van Vriesland.

Thans Prov. Schoolonderwijzer te Goutum. Alleen admisſibel binnen Vriesland.

J. *de Wit*, den 20. April 1808, oud 29 jaren, geëxam. door de Comm. van Overijſsel. Op Emmeloort. Bezat den vierden rang. Alleen admisſibel binnen Overijsſel.

E. *T. de Wit*, den 4. Mei 1808, oud 27 jaren, geëxam. door de Comm. van Vriesland. Thans Op. Schoolonderwijzer te Oudehaske. Bezat den vierden rang. Alleen admisſibel binnen Vriesland.

J. *van Woerkum*, den 20 April 1808, oud 19 jaren, geëxam. door de Comm. van Holl. Zuid. ged. Thans Ondermeester te Maasſluis. Alleen admisſibel binnen Holl. Zuid ged.

J. *Wolf*, den 5. Mei 1808, oud 18 jaren, geëxam. door de Comm. van Gelderland. Thans Ondermeester in het Burgerweeshuis te Arnhem. Bezat den vierden rang. Alleen admisſibel binnen Gelderland.

Z.

J. *de Zanger*, den 20. April 1808, oud 17 jaren, geëxam. door de Comm. van Holl. Zuid. ged Thans Ondermeester te Capelle aan den Ijsſel. Alleen admisſibel binnen Holl. Zuid. ged.

VIERDE RANG.

A.

J. Albers, oud 23 jaren, den 19. Maart geëxam. en 5 Mei 1808 geädm. door de Comm. van Gelderland. Te Heumen. Alleen admisſibel binnen Gelderland

C. Andrik, den 20. April 1808, oud 18 jaren, geëxam. door de Comm. van Groningen Te Groote Gast. Alleen admisſibel binnen Groningen.

B.

J. Bobaldijk, den 21. April geëxam. en den 28. dito 1808. geädm. door de Comm. van Holl. Noord. ged. Alleen admisſibel binnen Holl. Noord. ged.

H. Bouwes, den 4. Mei 1808, oud 18 jaren, geëxam. door de Comm. van Vriesland. Te Wanswest. Alleen admisſibel binnen Vriesland.

P. Brat, den 28. April 1808, oud 17 jaren, geëxam. door de Comm. van Holl. Noord. ged. Te Oostwoud. Alleen admisſibel binnen Holl. Noord. ged.

D.

J. Dirks, den 4. Mei 1808, oud 21 jaren, geädm. door de Comm. van Vriesland. Thans Ondermeester in de Knijpe. Alleen admisſibel binnen Vriesland.

B. Dirksen, den 5. Mei 1808, oud 20
geëxam. door de Comm. van Gelderlan
der Voorthuizen. Alleen admisfibel
Gelderland.

E.

H. Elfen, den 4. Mei 1808, oud 33 jar
adm. door de Comm. van Vriesland.
delemmer. Alleen admisfibel binnen Vr
J. Elberts, den 11. Jan. 1808, oud 2[illegible]
geëxam. door de Comm. van Groningen
Huisonderwijzer te Groningen. Allee
fibel binnen Groningen.

F.

A. Flach, den 20. April 1808, oud 2[illegible]
geëxam. door de Comm. van Holl. Zu
Thans Ondermeester te Gouda. Allee
fibel binnen Holl. Zuid. ged.

G.

K. Geests, oud 24 jaren, den 4. Jar
geëxam. en den 11. dito geadm. door de
van Groningen. Te Sappemeer. All
misfibel binnen Groningen.
J. J. Gunis, den 28. April 1808, oud 2
geëxam. door de Comm. van Holl. Zu
Te Purmerend. Alleen admisfibel binn
Noord. ged.

H.

A. Haterkamp, den 20. April 1808, ou
ren, geëxam. door de Comm. van O

Thans Ondermeester in de Stads School te Deventer. Alleen admisſibel binnen Overijsſel.

J. Hendriks, oud 19 jaren, den 4. Jan. 1808 geëxam. en den 11. dito geädm. door de Comm. van Groningen. Thans Bijſchoolhouder op de Leek. Alleen admisſibel binnen Groningen.

L. Hendriks, oud 26 jaren, den 4. Mei 1808, geädm. door de Comm. van Vriesland. Te Langezwagen. Alleen admisſibel binnen Vriesland.

T. Hendriks, den 9. April geëxam. en den 5. Mei 1808 geädm. door de Comm. van Gelderland. Thans Ondermeester te Ewijk. Alleen admisſibel binnen Gelderland.

Hendriks, oud 21. jaren, den 2. April 1808 geëxam. en den 11. Mei geädm. door de Comm. van Drenthe. Winter-Schoolhouder te Buine. Alleen admisſibel binnen Drenthe.

R. Hof, oud 18 jaren, den 4. Jan. 1808 geëxam. en den 11. dito geädm. door de Comm. van Groningen. Thans Bijſchoolhouder op de Leek. Alleen admisſibel binnen Groningen.

K. Holwerda, den 4. Mei 1808, oud 16 jaren, geëxam. door de Comm. van Vriesland. Te Bremgum. Alleen admisſibel binnen Vriesland.

I. J.

Ipes, oud 16 jaren, den 4. Mei 1808 geädm. door de Comm. van Vriesland. Te Brongerga. Alleen admisſibel binnen Vriesland.

Jans, oud 20 jaren, den 4. Mei 1808 geädm. door de Comm. van Vriesland. Te Nieuweſchoot. Alleen admisſibel binnen Vriesland.

H. Jans, oud 29 jaren, den 4 Jan. 1808. geëxam. en den 11. dito geädm. door de Comm. van Groningen Thans Bijſchoolhouder op de Leek. Alleen admisſibel binnen Groningen.

J. Jaas, den 4. Mei 1808, oud 40 jaren, geëxam. door de Comm van Vriesland. Prov. Schoolonderwijzer te Peins. Alleen admissibel binnen Vriesland.

J. Jenikof, oud 16 jaren, den 24 Nov. 1807 geëxam. en den 20. April 1808 geädm. door de Comm van Groningen. Te Ommelanderwijk. Alleen admissibel binnen Groningen.

K.

A. Kamps, den 11. Mei 1808, oud 23 jaren, geëxam. door de Comm. van Drenthe. Thans Prov. Schoolonderwijzer te Gasselter-Nieuweveen. Alleen admissibel binnen Drenthe.

T. H Kluuwer, oud 16 jaren, den 4. Mei 1808 geädm. door de Comm. van Vriesland. Thans Ondermeester in de Lemmer. Alleen admissibel binnen Vriesland

G Klut, den 23 April 1808 geëxam, en den 28. dito geädm door de Comm. van Holl. Noord. ged. Alleen admissibel binnen Holl. Noord ged.

H. Kok, den 28. April 1808, oud 15 jaren, geëxam door de Comm van Holl. Noord. ged. Te Broek in Waterland. Alleen admissibel binnen Holl. Noord ged.

H. Kornelis, oud 21 jaren, den 4. Mei 1808 geädm. door de Comm. van Vriesland. Te Siegerswo de. Alleen admissibel binnen Vriesland.

T. Kornelis, den 4 Mei 1808, oud 18 jaren, geädm. door de Comm. van Vriesland. Te Ureterp. Alleen admissibel binnen Vriesland.

L.

L.

P. Louis, den 5. Mei 1808, oud 16 jaren, geëxam. door de Comm. van Gelderland. Te Arnhem. Alleen admisſibel binnen Gelderland.

M.

van de Meerburg, den 19. Dec. 1807, oud 45 jaren geëxam. door de Comm. van Braband. Te Steenbergen, buiten bediening Alleen admisſibel binnen Braband.

Mintz, oud 19 jaren. den 4. Jan. 1808 geëxam. en den 11. dito geädm. door de Comm van Groningen. Te Nieuwbert. Alleen admisſibel binnen Groningen

Meus. den 28. April 1808. oud 20 jaren, geëxam. door de Comm. van Holl. Noord. ged. Te Oostwoud. Alleen admisſibel binnen Holl. Noord. ged.

N.

A. Nicolai, den 4. Mei 1808, oud 38 jaren, geëxam. door de Comm. van Vriesland. Thans Op. Schoolonderwijzer te Oudega. Alleen admisſibel binnen Vriesland.

A. Nieberg, oud 29 jaren, den 11. April 1808 geëxam. en den 20. dito geädm. door de Comm. van Groningen. Te Bellingwolde. Alleen admisſibel binnen Groningen.

P.

H. J. Postma, oud 18 jaren, den 4. Mei 1808 geädm. door de Comm. van Vriesland. Te Elsio. Alleen admisſibel binnen Vriesland.

nen Brabant.

G. *Rikens*, den 20. April 1808, oud 1
geëxam door de Comm. van Groning
Garmerwolde. Alleen admisfibel binn
ningen.

T. S. O. *van Rondam*, den 4. Mei 18
24 jaren gecëxam. door de Comm. va
lard. Te Boxum. Alleen admisfibel
Vriesland.

S.

R. D. *Schuring*, oud 24 jaren, den
geëxam. en den 11 Mei 1808 geädm.
Comm. van Drenthe. Thans B.ifcho
te Paterswolde. Alleen admisfibel binn
the.

M. *Sjoerds*, den 4. Mei 1808, oud 3
geëxam door de Comm. van Vriesla
Kubaard. Alleen admisfibel binnen Vr

J. *Smid*, oud 16 jaren, den 29. Nov. 1807
en den 20. April 1808 geädm. door d
van Groningen. Te Westerlehe. Al
misfibel binnen Groningen.

S. J. *Smidts*, den 4. Mei 1808, oud
geëxam. door de Comm van Vriesla

Stringa, oud 17 jaren, den 2. April geëxam. en den 11 Mei 1808 geädm. door de Comm. van Drenthe. Te Eelde. Alleen admisſibel binnen Drenthe.

T.

H. Tamminga, den 4. Mei 1808, oud 20 jaren, geëxam. door de Comm. van Vriesland. Te Wanswert. Alleen admisſibel binnen Vriesland.

Tjetsma, oud 19 jaren, den 2. April geëxam. en den 11. Mei 1808 geädm. door de Comm. van Drenthe. Te Peize. Alleen admisſibel binnen Drenthe.

Tjallings, den 4. Mei 1808, oud 28 jaren, geëxam. door de Comm. van Vriesland. Te Hantum. Alleen admisſibel binnen Vriesland.

G. Turksma, oud 54 jaren, den 4. Jan. 1808 geëxam. en den 11. dito geädm door de Comm. van Groningen. Thans Bijschoolhouder op de Leek. Alleen admisſibel binnen Groningen.

V.

van der Veen, den 20. April 1808, geëxam. door de Comm. van Drenthe. Te Ommen. Alleen admisſibel binnen Drenthe.

Vermeulen, oud 23 jaren, den 22. Nov. 1807 geëxam. en den 5 Mei 1808 geädm. door de Comm. van Gelderland. Thans Ondermeester te Overasſelt. Alleen admisſibel binnen Gelderland.

Veeren, den 28. April 1808, oud 20 jaren, geëxam. door de Comm. van Holl. Noord. ged. Te Nauwerna. Alleen admisſibel binnen Holl. Noord. ged.

B. J Vos, oud 17 jaren, den 4. Mei 1808 geëxam. door de Comm. van Vriesland. Te Langezwaagen. Alleen admissibel binnen Vriesland.

W.

W. S. Wijndels, oud 22 jaren, den 3. Dec. 1807 geëxam. en den 20. April 1808 geëxam. door de Comm. van Groningen In de Oude Pekel-A. Alleen admissibel binnen Groningen.

J. Willems, den 4. Mei 1808, oud 25 jaren, geëxam. door de Comm van Vriesland. Te Lutkewoude. Alleen admissibel binnen Vriesland.

LIJST

LIJST

VAN

HUISONDERWIJZERS,

welke, sedert primo Januarij 1808, door eenige Commissie van Onderwijs geëxamineerd, en daardoor geregtigd zijn, om te gaan naar eene Huisonderwijzersplaats, binnen het ressort der Commissie, van welke zij de acte van algemeene toelating als Huisonderwijzer ontvingen.

S. J. Beitsma, den 4 Mei 1808, oud 24 jaren, geëxam. door de Comm. van Vriesland. Te Beetgum.

LIJST

VAN

SCHOOLHOUDERESSEN,

welke, sedert primo Januarij 1808, *door eenige Commissie van Onderwijs geëxamineerd, en daardoor gerechtigd zijn, om te staan naar eene plaats als Schoolhouderesse, binnen het ressort der Commissie, van welke zij de acte van algemeene toelating als Schoolhouderesse ontvingen.*

A. M. Bruijn, den 28. April 1808, oud 21 jaren, geëxam. door de Comm. van Utrecht. Onder-Mademoiſel te Utrecht.

H. J. van Deventer, den 26. April 1808, geëxam. door de Comm. van Holl. Noord. qrt. Secondante te Warmond.

P. Dempeling, den 28. April 1808, oud 18 jaren, geëxam door de Comm. van Utrecht. Onder-Mademoiſel te Utrecht.

CHOOLBERIGTEN

over Junij 1808.

HOLLANDS Noordelijk gedeelte.

I. *Distr.* Schoolopz. A. NUMAN.

LIELAND vacant. *Zie Mei* 1807.
MOERBEEK onder *Nieuwe Niedorp.*
School alhier vacant. *Zie April* 1808.
)EN OEVER en OOSTERLAND, op
Eiland *Wieringen.* Uit een voorheen
maakt drietal van wettige Sollicitanten,
JONGKIND, JAKOB VAN CLEEFF en JAKO-
ELDERBEEK, is op den 11. l. l. door
Gemeente-Beſtuur des Eilands tot open-
Onderwijzer der Jeugd aangeſteld JA-
VAN CLEEFF, hebbende den derden
— De Onderwijzer, die zich reeds bij
Schoolopziener heeft aangemeld, zal
dag dezen post aanvaarden.

II. *Distr.* Schoolopz. J. DOZIJ.

AARDSWOUD vacant. *Zie April* 1808.

III. *Distr.* Schoolopz. A. R. MAURER.

ALKMAAR. De School in het Roomsch Katholijk Wees- of Armenhuis vacant. *Zie Febr.* en *April* 1808.

ALKMAAR. De Stads Franſche Kostſchool vacant. *Zie April* 1808.

AKERSLOOT vacant. *Zie Mei* 1808.

II. *Distr.* Schoolopz. Mr. TH. DE VRIES.

MIDDELBEEMSTER. Eene der Bijſcholen aan de *Oosthuizerweg* vacant. *Zie Mei* 1808.

V. *Distr.* Schoolopz. P. BERTS PZ.

WESTZAANDAM. Twee Bijſcholen vacant. *Zie Julij en Aug.* 1806. *en April* 1808.

NAUERNA vacant. *Zie Dec.* 1806 *en Jan. en Mei* 1807.

OOSTZAAN. *Noorderſchool* vacant. *Zie Mei* 1807.

LANDSMEER. Den 17. dezer ſtierf FREDERIK HOEK, openbaar Schoolonderwijzer alhier, in den jeugdigen ouderdom van bijna 20 jaren. Nog geen jaar geleden werd hij alhier beroepen, en vond de School geheel op den ouden voet, doordien de vorige Onderwijzer, bij gebrek aan genoegzame kunde in het verbeterd onderwijs, zich aan den ouden trant had gehouden. Terſtond vatte hij

hij dit werk met ijver op, in weerwil van zoo vele vooroordeelen en tegenkantingen der Ingezetenen; hij wist alles op eenen zeer goeden voet te brengen, en, dat nog meer is, zelfs de vooroordeelen te overwinnen, zoodat men zijn verlies algemeen betreurt.

Hij was een Leerling van den openbaren Schoolonderwijzer JELLE KOK te *Zaandam*, had den derden rang, en zou in de volgende maand naar den tweeden gedongen hebben. Bedaardheid en ſchrander overleg, gepaard met onvermoeiden ijver, waren de hoofdtrekken in zijn karakter, waardoor hij eene vastheid van geest bezat, welke hem zijne ontwerpen kloekmoedig deed doorzetten. Hiermede paarde hij uitmuntende zedelijke en godsdienſtige grondbeginſelen — en dit alles maakt zijn verlies te meer belangrijk en ſmartelijk.

De School alhier is van den tweeden rang, en kan ruim *f* 400 met eene vrije woning voor den Onderwijzer opleveren.

VI. *Diſtr.* Schoolopz. C. WERTZ.

AMSTERDAM. In plaats van den overleden eerſten Leermeester in eene der Stads Armenſcholen, RIJK VAN WILDERNIS, is benoemd PIETER JOFFER, Adſiſtent eerſte Leermeester in een der voornoemde Scholen, hebbende eene acte van den tweeden rang.

AMSTERDAM. Door zoo evengemelde benoeming, de post van Eersten Ondermeester in eene der Stads Armenscholen openvallende, op een jaarlijksch Tractement van *f* 400, zoo hebben Curatoren der Stads Armenscholen alle die gene welke eene acte van algemeene Toelating van niet minder dan den derden rang bezitten, en naar dien post verkiezen te dingen, uitgenoodigd, om zich, uiterlijk voor den 30. Junij 1808, schriftelijk en met bijvoeging van behoorlijke Getuigschriften, aan te geven, en de brieven te adresseren aan het Oude Zijds Huiszittenhuis te *Amsterdam*.

AMSTERDAM. Door het overlijden van den eersten Leermeester J. DE JAGER, is de post van Schoolmeester op eene van de Scholen der Nederduitsche Gereformeerde Diakonie, vacant geworden, op een jaarlijksch Tractement van *f* 900 en *f* 100 voor vuur en licht, mitsgaders vrije woning, echter met deze bepaling: dat de te beroepene Leermeester gehouden zal zijn, gedurende den tijd van vier eerstkomende jaren, aan de Weduwe van den overledenen eersten Leermeester, mits ongehuwd blijvende, jaarlijks uit te keeren eene somma van *f* 200.

VII. *Distr.* Schoolopz. J. C. BERRANGÉ.

SPARENDAM vacant. *Zie April* 1808.

VIII.

VIII. *Distr.* Schoolopz. J. TEISSÉDRE L'ANGE.

HAARLEM. De post van Schoolmeester in het Nederduitsch Gereformeerd Diakonie- en Aalmoezeniers Armenhuis alhier vacant zijnde, op een jaarlijksch tractement van *f* 200, vrije kost, inwoning, wasschen enz., worden de genen, welke tot dien post genegen mogten zijn, mits zijnde ongehuwd, Lidmaat der Hervormde Gemeente, boven de 20 jaren oud, en voorzien van voldoende getuigenissen van goed zedelijk gedrag en eene acte van den tweeden of derden rang, uitgenoodigd om op Woensdag den 20. Julij aanstaande, des voormiddags te 9 uren, zich aan te melden in het Diakonie-huis voornoemd, om als dan nadere proeven hunner bekwaamheid te geven: zullende het beroep onmiddellijk na het onderzoek geschieden.

SLOTERDIJK. Het Institut van het Departement: *Tot Nut van 't Algemeen*, alhier, vacant. *Zie Maart* 1808.

IX. *Distr.* Schoolopz. J. VAN GEUNS.

LANGERAAR. Door overlijden van J. VOORN is de School alhier vacant geworden. Men heeft deswegens nadere berigten in een volgend Nommer te wachten.

HOLLANDS Zuidelijk gedeelte.

II. *Distr.* Schoolopz. J. WELDIJK.

GOUDA. Alhier is de School voor kinderen der armen vacant. *Zie het Schoolnieuws van December* 1807 *en Maart* 1808.

HEKENDORP, of *Goejanverwelle Sluis*, vacant. Men verwacht deswegens de nadere berigten.

III. *Distr.* Schoolopz. N. MESSCHAERT.

OUD-BEIJERLAND vacant. *Zie Sept. en Dec.* 1807.

ZEELAND.

II. *Distr.* Schoolopz. A. VAN DRINSE.

MIDDELBURG. De Stads Franſche Koſtſchool vacant. *Zie Mei* 1808.

VERE De openbare Schoolonderwijzersplaats alhier vacant. *Zie October* 1807, *bl.* 53 *en* 67.

KATS vacant. *Zie Jan.* 1808.

KOLIJNSPLAAT vacant. *Zie April* 1808.

III. *Distr.* Schoolopz. S. T. HUËT.

KRABBENDIJKE vacant. *Zie Mei* 1808.

GOES.

CS. Door het vertrek naar *Campen* GLAZER, Fransch Kostſchoolhouder , is in deszelfs plaats onlangs door ıdsbeſtuur aangeſteld NICOLAS JAQUES ON, Onderwijzer van den tweeden rang ansch en Nederduitsch Stads-Kost- houder te *Vlisſingen*, die welhaast zij-)st zal aanvaarden.

B R A B A N D.

Distr. Schoolopz. H. VAN DAM.

LEMSTAD vacant. *Zie October.*

EN vacant. *Zie October* 1807.

Distr. Schoolopz. S. VAN DER NOORDAA.

H. De post van Subſtitut School- wijzer alhier vacant. *Zie Sept.* 1807.

I. *Distr.* Schoolopz. F. DERKS.

RLINGSBEEK vacant. *Zie Jan.*

U T R E C H T.

)istr. Schoolopz. J. V. MANEN ADZ.

HALKWIJK vacant. *Zie Maart* 1808.

II. *Distr.* Schoolopz. N. C. DE FREMI

WILLIGE LANGERAK. De pos openbaar Onderwijzer alhier, welke do dood van N. VAN KOOTEN vacant gew was, is thans vervuld, daar de Amb heer dezer Plaats, C. F. BRAND, d heeft aangesteld den persoon van G. O welke bij de Commissie van Onderwij dit Departement in April 1807 den tw rang verkregen had. Daar deze aans zonder voorkennis van den Schoolop geschied was, en deze zich deswege Z. Exc. den Minister van Binnenla Zaken geadresseerd had, heeft G. C zijnen post niet kunnen aanvaarden, dat het gebleken was, dat deze onre tige aanstelling alleen uit onkunde de alzoo door den Ambachtsheer geschied waarna de Schoolopziener door een schrijving van Z. Exc. van den 29. Apr gequalificeerd is, om, uit aanmerking bijzondere omstandigheden, aan G. te veroorloven zijne functien te aanva

GELDERLAND.

I. *Distr.* Schoolopz. Mr. P. A. DE R

EINSPEIK vacant. *Zie Febr.* 180
BRUCHEM vacant. *Zie Dec.* 180
OPIJNEN vacant. *Zie Maart* 18

II. *Distr.* Schoolopz. F. H. REPELIUS.

CULENBORG. De Lutherſche School vacant. *Zie Nov.* 1806.

IV. *Distr.* Schoolopz. H. H. DONKER CURTIUS.

HETEREN. De Franſche Kostſchool vacant. *Zie Bijdr. van Oct. en Nov.* 1807 *en Mei* 1808.

VI. *Distr.* Schoolopz. H. W. VAN WOELDEREN.

DOESBURG. De post van Franſche Kostſchoolhouderesſe vacant. *Zie Oct.* 1807.

VII. *Distr.* Schoolopz. H. J. THOMASSON.

NEDDE. Alhier is het Schoolonderwijs proviſioneel voor den tijd van een jaar opgedragen aan J. EBBINK, hebbende acte van den derden rang.

OVERIJSSEL.

I. *Distr.* Schoolopz. C. FRANSEN VAN ECK.

STOKKUM vacant. *Zie Sept.* 1807.

II. *Distr.* Schoolopz. J. H. FLOH.

DE ESCHMARKT vacant. *Zie Nov.* 07.

DE ROTBEKE vacant. *Zie Nov.* 1807
KLEIN DRIENE vacant. *Zie Dec.* 1807
BEKKUM vacant. *Zie Dec.* 1807.

III. *Distr.* Schoolopz. G. W. STORK.

REUTUM vacant. *Zie Sept.* 1807.
NORDENRING vacant. *Zie Dec.* 1807

IV. *Distr.* Schoolopz. J. W. A. MULLER.

OUDLEUSSEN, als mede
HESSUM en REGTEREN vacant. *Zie Maart* 1807.

V. *Distr.* Schoolopz. J. F. SERRURIER.

RUITEVEEN vacant. *Zie Nov.* 1807.
HASSELERDIJK vacant. *Zie Oct.* 1807
ZUIDEINDE (*van Kamperveen*) en
DE ZANDEN, *onder Kamperveen*, be de vacant. *Zie Dec.* 1807.
WESTENHOLTE vacant. *Zie Apr* 1808.

VI. *Distr.* Schoolopz. W. SANDERS.

WETERING vacant. *Zie Maart* 1808.
GENEMUIDEN vacant. *Zie Mei* 1808
VOLLENHOVEN. De eerſte School al hier is vacant door het vertrek van den School onderwijzer DE WIT naar *Emeloord*. Provi ſioneel wordt de Schooldienst waargenome door BRAAK, hebbende eene acte van den dei den rang. Men zal zoeken een fonds te vin den, om eerlang eenen Onderwijzer van de eerſten of tweeden rang te kunnen beroepen

VRIES

VRIESLAND.

I. *Distr.* Schoolopz. J. F. KORFF.

OLDELEMMER vacant. *Zie Oct.* 1806.

OOSTERZEE. Uit een drietal van de opgeroepene en den derden rang bezittende Sollicitanten, namelijk: J. J. WIARDA, Onderwijzer te *Vollega*, L MELIS, Onderwijzer te *Uitwellingerga*, en J. A. VISSER, Ondermeester in de bijzondere School van R VAN DEN BERG, op de *Lemmer*, is na een voorafgaand examen, hetwelk door N. KOOPMANS, Schoolonderwijzer op de *Lemmer*, afgenomen werd, alhier door Baljuw benevens het Gemeente-beſtuur en Gecommitteerden uit de Floreenpligtigen beroepen J. A. VISSER; zoodat de vacature dezer plaats nu wederom vervuld is.

III. *Distr.* Schoolopz. H. W. C. A. VISSER.

STAVOREN. De nu vereenigde School vacant. *Zie Febr.* 1808.

DEDGUM vacant. *Zie April* 1807.

HEMELUM. Alhier werd tot Schoolonderwijzer beroepen E. S. WOUDSTRA, thans Schoolonderwijzer te *Offingawier*, doch hierdoor is nu

OFFINGAWIER vacant geworden, waaromtrent men de nadere berigten te wachten heeft.

IV. *Distr.* Schoolopz. A. BRUINI

PEINS vacant. *Zie Maart* 1808.
HARLINGEN. De Stads Franſche S
vacant. *Zie Maart* 1808.
HERBAJUM vacant, door het ove
van M. A. RINIA. Deze School is va
tweeden rang; het jaarlijksch vast inl
bedraagt *f* 148 : 10, het getal der S
ren kan tot 25 klimmen; deze betaald
vorens 6 Stuivers in het ¼ jaar; doe
is voornemens dezelve tot 13 Stuiv
verhoogen.

V. *Distr.* Schoolopz. B. VAN WEE

SCHINGEN vacant. *Zie Dec.* 18
GOUTUM vacant. *Zie Maart* 18

VI. *Distr.* Schoolopz. J. H. NIEUW

OOSTERWIERUM vacant. *Zie*
1807.
GROU vacant. *Zie Dec.* 1807.

VII. *Distr.* Schoolopz. M. MARTE

LUTKEWOLDE (of AUSBUUR
cant. *Zie Febr.* 1808.
METSLAWIER vacant. *Zie Febr.*
FOUDGUM vacant. *Zie Jan.* 1
Febr. 1808.
HANTUM vacant. *Zie Febr.* 180

Op de drie laatstgenoemde Plaatſen ſtaan de Schoolvacaturen eerstdaags vervuld te worden.

GRONINGEN.

I. *Distr.* Schoolopz. J. R. VAN EERDE.

GRONINGEN. De post van Stads Fransch Kostschoolhouder vacant. *Zie Dec.* 1807.
Nog is de Schoolmeestersplaats bij de Martini Kerk vacant. *Zie Mei* 1808.
Ook de Zuider Diakonieſchool van het Hervormd Kerkgenootſchap is vacant. *Zie Mei* 1808.
WESTERWIJTWERT vacant. *Zie Mei* 1808.
BAFLO vacant. *Zie Mei* 1808.

II. *Distr.* Schoolopz. H. D. GUYOT.

NIEUWBERT vacant. *Zie Sept.* 1807.
ADUARD vacant. *Zie April* 1808.
NIEUWZIJL vacant. *Zie April* 1808.

III. *Distr.* Schoolopz. E. TINGA.

KREWERT vacant: doch men verwacht dat binnen kort te dezer plaats een Schoolonderwijzer zal beroepen worden, daar reeds den 21. van Bloeimaand het vooraf gevorderd examen van Sollicitanten heeft plaats gehad.

OTERDUM. Alhier overleed den 1. van Bloeimaand de Schoolonderwijzer J. H. GERHARDIJ, nalatende eene weduwe, voor welke de Schooldienst gedurende den tijd, door de wet bepaald, zal worden waargenomen. De School is van den middelſten rang. Het jaarlijksch inkomen beſtaat uit een tractement van *f* 70 uit 's Lands kas, waarbij komt het gewone ſchoolgeld van op zijn hoogſt 20 kinderen.

THESINGE vacant. *Zie Febr.* 1808.

IV. *Distr.* Schoolopz. II. WESTER.

OMMELANDER-WIJK, een gehucht onder *Veendam*. De gewettigde Bijſchool aldaar hier vacant. *Zie Junij* 1807.

NIEUWOLDE, *Oosteinde*, is vacant geworden door het vertrekken van H. JAPERS naar de Bijſchool op den *Hamdijk*, onder *Bellingewolde*. De vacante ſchool behoort tot de openbare, doch is van den laagſten rang. De voordeelen zijn hier 's jaarlijks *f* 90 vast tractement, vrije woning, en het ſchoolgeld van 30 a 40 kinderen.

SCHEEMDA is vacant geworden door het overlijden van R. SWARTWOLT. Het is eene openbare ſchool van den hoogſten rang. Het geheele jaarlijksch inkomen van Kerk- en Schooldienst kan wel *f* 1300 bedragen, behalve vrije woning. — Dewijl de overledene eene weduwe en minderjarige kinderen heeft nagelaten, blijft deze School, overeenkom-

tig

het Huishoudelijk Schoolreglement, ten voordeele van gemelde weduwe en kinderen, een jaar en zes weken vacant: wordende er intusschen voor de waarneming van dien post zoo lang gezorgd.

IV. *Distr.* Schoolopz. Mr. TH. VAN SWINDEREN.

KALKWIJK *of* LULA vacant. *Zie Nov.* 1807.

D R E N T H E.

I. *Distr.* Schoolopz. G. SMIT.

RUINERWOLD. Op den 8. Junij l. l. is alhier uit een aantal van 6 Sollicitanten, bezittende alle den derden rang, tot openbaar Onderwijzer in de Kerspels-School, waarmede de post van Koster, Voorlezer en Voorzanger verbonden is, beroepen, HENDRIK JANS KUIPER, die den Schooldienst enz. provisioneel hier heeft waargenomen, en dus aanstonds in die betrekking zijnen post aanvaardt.

II. *Distr.* Schoolopz. Mr. J. TONCKENS.

GASSELTER-NIEUWVEEN vacant. *Zie Oct.* 1806.

SCHOOLNIEUWS.

UTRECHT.

I. *Distr.* Schoolopz. J. v. MANEN, ADZ.

WIJK BIJ DUURSTEDE. Op den 31 Mei werd alhier in de Stads-Schole een naauwkeurig onderzoek gehouden omtrent de vorderingen der leerlingen van den kundigen en achtingwaardigen Stads-Schoolonderwijzer G. DE L'ORME.

In tegenwoordigheid van den District-Schoolopziener, den Heer VAN MANEN, en de twee Plaatselijke Schoolopzieners, den Heer D. BONEBAKKER, Lid van den Raad der Gemeente dezer Stad, en Ds. J VAN DORSBURGH, Predikant alhier, onderzocht de Schoolonderwijzer de leerlingen der twee bovenste klasſen; en de twee verdienſtelijke jongelingen, *J. Schot* en *D. van Markenſtein*, die tot den post van Schoolonderwijzer voorbereid worden, die der eerſte en een gedeelte der tweede klasſe; terwijl de Opzieners van tijd tot tijd eenige vragen, tot

r beproeving van de bekwaamheid der leeragen, deden.

Het onderzoek bepaalde zich tot de beinfelen en gronden der Nederduitſche en ranſche talen, der Rekenkunde, Meetkunle, Stelkunde en Aardrijkskunde; tot de algemeene Wereldgeſchiedenis, naar aanleiding an CURAS en SCHRÖCK, en tot de Bijbelche geſchiedenis, naar aanleiding van het oortreffelijk boekje van Ds VERWEIJ; als ede tot de gronden van het gewone Koaal-gezang; alles ingerigt op den voet, op elken de Onderwijzer zijne leerlingen, vereenkomſtig de algemeene Schoolverordeingen, dagelijks gewoon is te onderwijen.

De leerlingen gaven, niet alleen door de ntwoorden op de aan hen gedane vragen; aar ook door proeven in het zuiver ſpeln en kunstmatig lezen; door vertooning n hunne ſchriften, van hunne uitgewerkte aag-oefeningen in onderſcheidene vakken; oor het verbeteren van een gebrekkig opel in taal en ſpelling; door het uitwerken n voorſtellen uit de Reken-, Meet- en telkunst; door het vertoonen van fraai geekende Wereldkaarten, en door het vertan van een opgegeven Thema uit het Nederduitsch in het Fransch, duidelijk bewijs, at zij van het doelmatig en voortreffelijk nderwijs hunnes Leeraars goed gebruik gemaakt, en uit hetzelve, voor verſtand en art, wezenlijk nut getrokken hadden.

Na het onderzoek, 't welk tot gro
noegen der Opzieners is afgeloopen,
den aan de 150 leerlingen, die daarl
genwoordig waren, prijzen van naarſtig
naar evenredigheid van hunne vorderi
uitgedeeld, waartoe door den Raad de
meente dezer Stad aan de Plaatſelijke Sc
opzieners het noodige geld was ter
geſteld; terwijl de jeugd opgewekt w
om van het onderwijs van hunnen L
getrouw gebruik te maken, met ver
ring, dat dit ter hunner vorming tot
en brave leden der maatſchappij onont
lijk voor hen zij; dat zij daardoor he
noegen en de vreugde hunner ouderen
grooten zouden, en dat zij daarop den
van God te wachten hadden.

GELDERLAND.

IV. *Distr.* Schoolopz. H. H. DONK CURTIUS.

ARNHEM. Bij gelegenheid dat de I
ſelijke Schoolcommisſie dezer Stad, na
loop der Schoolexamina, die, volgens
Stedelijk Reglement, in haar bijzijn mo
gehouden worden, van haar bevind ſc
telijk rapport deed aan den Heere Bu
meester dezer Stad, werd door haar te
berigt, dat zij bedacht was geweest op

voldoen aan dat gedeelte van haren last, bij hetwelk haar is opgelegd te zorgen, dat het den onderwijzeren binnen deze Stad niet ontbrake aan de noodige gelegenheid tot eigene oefening en vermeerdering van kennis; en de vrijheid nam aan den Heere Burgemeester voor te ſtellen, om den Stads-Schrijf- en Rekenmeester N. VAN CALLEGOED, bezittende den hoogſten rang, tegens toelage van eenig vast tractement, de verpligting op te leggen, om tweemaal in elke week onderrigt te geven aan zoodanige Onderwijzers binnen deze Stad, als zouden verkiezen daar van gebruik te maken, of door de Plaatſelijke Commisſie zouden worden gelast, zulks te doen.

Op dit voorſtel is bij Burgemeester en Wethouderen verſtaan, dat op den 1. October aanſtaande, aan de Plaatſelijke Schoolcommisſie zal worden ter hand geſteld eene ordonnantie groot *f* 25, voor welke ſom de Stads-Schrijf- en Rekenmeester VAN CALLEGOED zal gehouden zijn, conform het voorſtel der Commisſie, onderwijs te geven, en zulks gedurende de maanden *October*, *November* en *December* van dit, en *Januarij*, *Februarij* en *Maart* van het volgend jaar 1809; met last aan de Commisſie, om na afloop van dien tijd omtrent het daargeſteld nut dezer inſtelling rapport te doen, en vrijlating tot het verzoeken van continuatie, indien dezelve aan hare heilzame bedoelingen beantwoordt. De Commisſie verblijdt zich,

in de gelegenheid te zijn, dit aangenaam berigt te kunnen mededeelen (*).

VII.

(*) Het berigt van dit eerſte navolgenswaardig voorbeeld van dezen aard is met blijdſchap ontvangen, en wordt aan hetzelve hier gereedelijk eene plaats ingeruimd, in het uitzigt, dat hetzelve niet zal nalaten de algemeene opmerkzaamheid naar zich te trekken, en in zulke Steden, waar dergelijke inrigting met vrucht kan tot ſtand gebragt worden, navolging vinden zal, zijnde zoodanig eene inrigting een der krachtdadigſte hulpmiddelen om de reeds gevestigde Schoolonderwijzers binnen de Steden, waar, over het algemeen genomen, de verbetering van het Schoolwezen dus verre minder gevorderd is, dan ten platten Lande, aanleiding te geven om zich meer te bekwamen voor hunnen gewigtigen post; en het is dan ook uit de volle overtuiging van de nuttigheid eener zoodanige inrigting, als nu in *Arnhem*, onder de lofwaardige begunstiging van den Heere Burgemeester, door den ijver van den District-Schoolopziener en de Plaatſelijke Schoolcommiſſie ſtaat tot ſtand te komen, dat derzelver navolging aan alle Plaatſelijke Schoolcommiſſien ten ernſtigſte wordt aanbevolen, terwijl wij ons vleijen mogen, dat de Heeren Burgemeesteren, bij het zien van den voortgang, welke het Schoolwezen in andere Steden ondervindt en inzonderheid bij de bevordering, welke Zijne Majeſteit ook aan dit gewigtig gedeelte van 's Lands welvaren wenscht te zien geven, gaarne hun gezag zullen gebruiken om daartoe, zoo in het algemeen, als bijzonder tot het bezorgen van dergelijk onderwijs aan reeds gevestigde Schoolonderwijzers binnen hunne respective Steden, mede te werken en de pogingen van de Plaatſelijke Schoolcommiſſien te ondersteunen.

VII. *Distr.* Schoolopz. H. J. THOMASSON.

BORCULO. Op gedaan verzoek van den schoolopziener, werd door de geërfdens van *Borculo* in hunne onlangs gehoudene vergadering besloten, om ter belooning van gemaakte vorderingen en ter verdere aanmoediging in het leeren, voor de Nederduitsche en Fransche Schooljeugd alhier, eene somma van *f* 50 tot uitdeeling van Prijzen in te willigen.

Ten gevolge hiervan werden eenige aanzienlijke Burgers dezer Stad verzoekt tot het bijwonen van een te houden Examen in beide Scholen, hetwelk dan ook op heden met de meeste naauwkeurigheid geschiedde, en waarbij, tot blijdschap van alle aanwezenden, duidelijk bleek, dat een groot aantal leerlingen uitmuntende vorderingen, zoo in de Nederduitsche, Fransche en Hoogduitsche Talen, als ook in het Schrijven en Rekenen, gemaakt hadden; na afloop van welk Examen, de Leerlingen met hunne Onderwijzers zich naar de kerk begaven, alwaar, nadat door den Predikant IMMINK eene treffende voordragt was gedaan, eerst de Prijzen aan de Schooljeugd werden uitgedeeld, en daarna aan de beide verdienstelijke Onderwijzers, door den Schoolopziener fraaije Boekgeschenken werden ter hand gesteld, terwijl eindelijk deze plegtigheid met gepaste aanspraken door den Franschen Meester VAN DER VEEN besloten werd.

VRIESLAND.

III. *Distr.* Schoolopz. H. W. C. A. VISSER.

WORKUM. *Tweede School.* Op voorſtel van het Plaatſelijk Toevoorzigt alhier, werd door het Gemeente-beſtuur dezer Stad, het inwendige aan dit Schoolgebouw geheel vertimmerd, en tafels, banken en leerborden in dezelve, op de doelmatigſte wijze, ingerigt.

WARNS. Het Schoolonderwijs alhier onderging ſedert de komst van A. IJGES eene merkelijke verandering. Met achterlating van de ſchetſe van den voormaligen toeſtand dezer School, zal men zich vergenoegen met het beſchrijven van deszelfs tegenwoordigen ſtaat.

De leermiddelen zijn menigvuldig. Voor het eerstbeginnend onderwijs wordt, behalve de eerſte boekjes van NIEUWOLD, het rad en de letterhoutjes gebruikt, welke laatſte eene gedurig aangename bezigheid geven. Voor de wat meer gevorderden vindt men cijferhoutjes, waarmede kinderen in drie dagen een getal van zeven letteren ſpelende leerden maken en uitſpreken, als ook volzinshoutjes, ten einde hen tusſchen beide ter uitſpanning bezig te houden met het bijeenbrengen en opſtellen van zinnen en volzinnen. Verſchillende keeren in de week vindt men een gebrekkig geſchreven opſtel op het bord, ten einde die zon

taalfouten af te ſchrijven. Hiertoe
of een leerzaam verſje of eene cha-
eene dubbelzinnige opgave uit LÖHR
n. Dagelijks vindt men op een an-
d een voorſtel uit OLING, en op een
een voorſtel tot een der vier hoofd-
ingen der Rekenkunde behoorende.
ve dien is er eene *Leesbibliotheek*,
en Schoolopziener en den Meester
ld, beſtaande uit voor de jeugd ge-
werkjes van MARTINET, VAN DEN
VAN ALPHEN, NIEUWOLD, VAN HEI-
BOSCH enz. Hieruit kunnen de kin-
lke week een boekje naar huis ne-
betalen daarvoor 's weeks twee dui-
or welk geld weder nieuwe boeken
aangekocht. Deze Leesbibliotheek
edert drie maanden door de kinderen
zocht.

r de leermiddelen mag men ook nog
de veelvuldige voorſchriften, vra-
elzende, en waarbij de kinderen ge-
twoorden voegen, als mede de be-
vragen, welke de Meester bij elke
r het gelezene doet.

onderwijs is doelmatig, zacht, inge-
r de vatbaarheid der kinderen; een
meerdere levendigheid en hart-inne-
id in de manier van voorſtellen zou
kinderen nog belangrijker maken.

e verſtandsontwikkeling heeft men
vorderingen beſpeurd. Het denkver-
is opgeſcherpt. De beſchaving van

het hart heeft wel, gelijk altijd, eenen langzamen gang gehouden, maar is echter niet achter gebleven.

In het Schrijven zijn de kinderen merkelijk toegenomen, en de voortgangen in het oordeelkundig Rekenen zijn zoo groot geweest, als men ze bij geheel verwaarloosde kinderen, die aan bloot machinaal Rekenen gewoon waren, verwachten kon.

Uit het bovengemelde zal men reeds verwachten, dat men de kinderen dadelijk aan het lezen heeft gezet en hen het spellen door middel van de letterhoutjes heeft geleerd. Deze proeve is in eene School van bij de tachtig zeer verwaarloosde en verwilderde kinderen zeer goed geslaagd, en schoon er sints October geen enkel woord op de gewone wijze gespeld is, moeten de kinderen het echter in zuiver spellen verder gebracht hebben, dan op de oude manier in drie jaren. Wanneer eens de Onderwijzer door meerdere ruimte van tijd zich meer opzettelijk op het elementair onderwijs zal kunnen toeleggen, waartoe tevens eene betere inrigting van het inwendige der School vereischt wordt, dan verwacht men hierin, gelijk mede in de schrijfoefeningen, nog grootere voortgangen.

De werkzaamheid is onder de leerlingen toegenomen, en de ledigheid grootendeels verbannen. De ijver en naijver is vermeerderd. Er heeft eene mededeeling van kundigheden van den Meester aan zijne leerlingen,

van deze aan elkanderen plaats,
er belooft. Orde en ſtilte zouden,
i eene zekere mate aanwezig, nog
hoogeren graad wenſchelijk zijn,
nen alleen bevorderd worden door
omstige verbetering van het inwen-
School. Grootere, in de vorige
eel verwaarloosde, leerlingen, bij
de verbetering zeer moeijelijk is,
en zeer veel.

alle middelen van onderwijs zijn de
jes, cijferhoutjes èn volzinshoutjes
minst geſlaagd. Bij ieder bezoek,
de Schoolopziener in de School af-
ringen hem ſteeds een aantal groo-
kleineren, om hem de fouten in
chriften aan te wijzen, hunne met
eſpelde woorden na te zien en hun-
cijferhoutjes gemaakte getallen te
itſpreken. Dit geeft den Schoolop-
zonder genoegen.

Alhier werd een geheel nieuw
trek gebouwd, hetwelk van het
icht zeer wel voorzien en van bin-
goed is ingerigt. Tafels en banken
ijze ingerigt, dat de kinderen allen
lfde zijde zien, en alzoo het oog
den Meester en de leerborden heb-
mer is het, dat men, uit bijzon-
ippen, hetzelve te klein voor de
ke Schooljeugd heeft gebouwd.

Schoolonderwijzers-Gezelschappen in derde Schooldistrict.

De verschillende, in dit District ge de, Gezelschappen blijven steeds op c gonnen voet voortduren en geven dig nut en genoegen. In het afge jaar werd door dezelve eene Schoolle Bibliotheek opgerigt, waartoe ieder Lic delijks 4 st. contribueert. De boeken eerst aan het Hoofdgezelschap in *Hem Oldephart* en worden daar bewaard. daar wordt telkens onder recepis, te nen door het Corresponderend Lid v Gezelschap, eene verzending boeke zoo vele weken gezonden, als er L dat Gezelschap zijn. Deze zendt rond aan de Leden van dat Gezelsch der Gezelschap is zelve aansprakelij het verlies of de beschadiging der door een van deszelfs Leden. De worden, nadat zij rondgelezen zijn, gemeenen gebruike bij het Hoofdgez bewaard. Men heeft in dit jaar ree de in het Nederduitsch vertaalde van NIEMEIJER, CAMPE en SALTZMA gekocht.

HEMELUMER OLDEPHART en TERLAND. De in deze Districten voerde algemeene bepalingen, raken Schoolwezen, hebben, zoo ten aanz de betaling der Schoolgelden, als n trekking tot andere daarin vervatte

derheden, aanvankelijk nut gesticht. Dat tegen soortgelijke inrigtingen, vooral wat de betaling van Schoolgelden door alle hoofden van huisgezinnen, om het even of zij kinderen hebben of niet, aanbetreft, onkunde, vooroordeel en eigenbelang zich geweldig verzetten zoude, werd algemeen gevreesd en als eene zekere zaak voorspeld. Ook is er tegenkanting ontstaan; maar deze is noch zoo algemeen noch zoo sterk geweest, als men wel vreesde. Uit misverstand geboren zijnde, is dezelve, bij eene betere kennis van den aard der bepalingen, verdwenen, en, schoon het zich vermoeden laat, dat er een aantal zijn, die omtrent de zaak onverschillig zijn, zijn er nogtans verscheidenen, die in den beginne veel tegen deze bepalingen hadden, thans daarvan ijverige voorstanders geworden. In eene enkele plaats hebben onderscheidenen het Schoolgeld geweigerd, en zulks omdat, zoo zij Schoolgeld betalen moesten, zij ook eenen bekwamer Meester verlangden en zich met den tegenwoordigen ongeschikten niet wilden vergenoegen. In *Groningerland* is het stuk der Schoolgelden nog zoo verre niet gevorderd, schoon de bepaling zelve reeds de verlangde vruchten geeft.

De *vakantien* zijn in beide deze Districten geregeld en allerwege, zelfs in *Oudega* en *Nijega*, waar zulks geheel ongewoon was en onmogelijk scheen, is *het onafgebroken schoolgaan door geheel het jaar* tot stand gebragt.

In alle de Scholen is de *noodige* zorgd tot verwarming van het S trek, en het inwendige van het S bouw hier en elders veranderd. In a len is tevens het noodige aantal *b jes* verzorgd, waarmede thans de reeds ſedert verſcheidene maanden zen worden.

De kinderen van *gealimenteerde hoeftigen* zijn ter School gezonden, ſchoon de daartoe betrekkelijke b nog op nadere executie wachten, vele behoeftige ouders het onderwi kinderen verwaarloosd is, hebbe daardoor velen onderwijs genoten tot dus ver daarvan verſtoken ble Onderwijzers hebben voor deze *even veel ſchoolgeld* ontvangen als andere kinderen, en hierdoor mag kenen; dat de redenen, waarom de Scholen mindere vorderingen maak dwenen zijn.

Voor de armenkinderen in de te *Molkwerum*, die jaren lang gec wijs genoten, is elken dag een afz uur beſtemd, waarvoor de Meeste gewoon bezoldigd wordt.

In beide de Districten zijn, b *Koudum*, in alle Dorpen *Avondſc* gerigt, welke tot dus verre nerge *Balk* en *Warns* beſtonden, en die rijk allerwege bezocht worden

Desgelijks zijn te *Warns*, *Hemel huizen*, *Balk* en *Harig*, *Zondag*

gt voor hun, die de gewone Scholen verlaten hebben. Nergens zijn tegen ver oprigting de zoo zeer gevreesde rdeelen ontſtaan, en waar dezelve dus et tot ſtand kwamen, is zulks te wij- i de te geringe moeite, aan derzelver ng beſteed. Hierdoor is de Zondag- , die door de jeugd ten platten lande ikwerf tot losbandigheid wordt be- en de tijd is, waarop de landelijke den en ondeugden van de aankomen- orden aangeleerd, ten nutte beſteed, ſtrekt den Schoolopziener tot innige hap te kunnen zeggen, dat deze Scho- ioe vreemd ook de zaak ware, vrij w bezocht zijn, en de zoodanigen, s ver gewoon waren aan het loopen herbergen en het plegen van ſtraat- erijen, met genoegen dezelve hebben oond en nog bijwonen. Dit verſterkt choolopziener in de reeds te voren ver- e overtuiging, dat ledigheid en ge- an bezigheid op dien dag, meer dan jke boosheid des harten, de oorzaak deze ondeugden. Deze Scholen wer- ootendeels ingerigt naar de voorſchrif- vervat in den navolgenden brief, te inde aan de Onderwijzers rondgezon-

De Schoolopziener van het der
Schooldistrict in Vriesland,

aan

De Schoolonderwijzers van . . .

Geachte Vrienden!

Met hét hoogst genoegen vernam ik ui uwen brief het gelukkig begin in de oprig ting eener *Zondags-school*, en gereedelijk voldoe ik aan uw verzoek, om u mijne denk beelden nopens derzelver inrigting enz. med te deelen.

Hierbij dient voor alles voor oogen ge houden te worden de *perſonen*, waarvoo deze School is beſtemd, namelijk voor jong lieden boven de twaalf jaren. Deze onder ſcheiden zich

1. In de zoodanigen, *die geheel verwaar loosd zijn*, niet op de Dagſcholen gegaa hebben en alzoo onkundig zijn van de eer ſte beginſelen van kennis en beſchaving.

2. In de zoodanigen, *welke op de gewon Dagſchool een korter of langer tijd gegaa hebben*, en alzoo in het rekenen, ſchrijve en lezen minder of meerder geoefend zijn

Wat de *eerſten* aanbelangt; het ſpreekt va zelven, dat deze in de eerſte beginſelen va lezen en ſchrijven geoefend moeten worden terwijl echter ten aanzien van het lezen m volſtrekt noodig ſchijnt, dat zij dadelijk na

h

[redacted]

ten uit een gemakkelijk en doelmatig
gebragt worden, zonder den korten
et ondoelmatig ſpellen door te bren-
waartoe ik bij voorraad en voorkeur
le het *Iets over God voor een kind* enz.
t de *tweeden* betreft; zie hier, hoe ten
n van dezen de Zondags-ſchool alhier
erigt:
or het *verſtandig lezen* worden hun één
ee verhalen uit het *Zedekundig Lees-*
in den vorm van geſchiedenisſen, ten
der Scholen, uitgegeven door de Maat-
pij: *Tot Nut van 't Algemeen*, door
Meester zelven op eene duidelijke en
anbare wijze één of tweemaal voorge-
. Voorts wordt in een gemeenzaam ge-
over het nuttige, leerzame, doelma-
en deugdzame van de daarin vervatte
iedenis geſproken, de leerlingen tot een
verſtand van het gelezene gebragt, en
ginſelen, aard en het belang der daarin
geſtelde deugd hun ontwikkeld, terwijl
f al vragende de geſchiedenis zelve door
naverteld is geworden. Zoo leeren zij
ndig en *nuttig* lezen. Over het geheel
zij zelve niet, ſchoon dit eene enkele
geſchieden kan, doch zeer weinig. Hier-
tunnen dus de geheel onkundigen mede
nemen.
erop wordt hun voor het *ſchrijven* een
alzoo gelezene verhalen opgegeven. Zij
ven die in den vorm van een verhaal
ief, ten einde zoo zelve ſchriftelijke op-

ſtellen te leeren maken. Dit gaat in de beginne gebrekkig, maar is hoogstnoodi en leert weldra.

Voor het *rekenen* heeft de Meester een boek je, (het *Rekenboek voor Meisjes*, en wel he 2de *Stukje*, is voor de meesten zeer geſchikt. Hij leest hun hieruit een voorſtel voor, ſpreek nu met hen, op welk eene wijze en door wel ken regel men dit berekenen kan, hoe men te werk moet gaan, waarop letten, en laa hen dan, zonder de uitkomst te weten o het boek voor zich te hebben, na dit ge ſprek en opgave, het berekenen, en wijs Hun wijders het goede en kwade aan.

Voor het *zingen* worden best gebruikt de *Schoolgezangen*. Het vers wordt eerst gele zen, over den inhoud geſproken, het gewig tige en verhevene aangewezen, de Scholiere opgewekt om dit van harten met eerbied voo God te doen, en dan het vers met harte lijkheid, eerbied, op eenen zachten, nie ſchreeuwenden, toon gezongen.

Het ſpreekt van zelven, dat, bijaldien men van elk dezer dingen niet veel kan doen men echter hetgeen men kan, zoo als aan gewezen is, doet.

Daar de opgaven in dezen brief voor all Scholen in dit District dezelfde zijn, ver zoek ik u, denzelven aan de overige Onder wijzers mede te deelen.

Ik ben enz.

d. 18. *Jan.* 1808.

Sedert de invoering dezer bepalingen, zijn er de Meesters maandelijks lijsten ingeleverd van de namen en het getal hunner schoolkinderen en daarop aanteekening van hun gedrag en ſchoolgaan derzelve gehouden. Uit deze lijsten blijkt, dat het getal der leerlingen allerwege zeer veel en wel in deze voege is toegenomen:

Balk	had voorheen	100	nu	150	leerlingen.
Bijkel	—— ——	25	—	51	—— ——
Bondel	—— ——	30	—	38	—— ——
Harig	—— ——	18	—	35	—— ——
Bakhuizen	—— ——	29	—	42	— ——
Koudum	—— ——	60	—	84	— ——
Warns	—— ——	40	—	75	— ——
Hemelum	—— ——	20	—	32	— ——
Molkwerum	—— ——	12	—	35	— ——
Oudega	—— ——	6	—	18	— ——
Nijega	—— ——	3 à 4	—	16	— ——

Hierdoor is tevens het inkomen der Meesters verhoogd. Daar zij te vooren 6, 8 en 12 ſtuiv van ieder kind in het vierendeelsjaar genoten, welke penningen nog altijd zeer wisſelvallig waren, genieten zij nu op eene zekere wijze uit handen van Baljuw benevens het Gemeente-Beſtuur, dadelijk bij den afloop van ieder vierendeels jaar in *Hemelumer Oldephart* en *Balk* 15 ſtuiv. en in *Gaasterland*, om het gering inkomen te verbeteren, *f* 1 : 10. Hierdoor zijn de Schoolpenningen der Meesters ongeveer in dezer voege vermeerderd:

Balk genoot voorheen aan Schoolpenni
f 100: 0, nu f 450:
Wijkel. . . . f 30: 0, nu f 228:
Sondel. . . . f 78: 0, nu f 168:
Harig. . . . f 19:16, nu f 121:
Bakhuizen. . . f 33: 2, nu f 230:
Koudum. (*) . f 49: 0, nu f 120:
Warns. . . . f 54: 8, nu f 231:
Hemelum. . . f 36: 8, nu f 100:
Molkwerum. . f 32: 0, nu f 113:
Oudega. . . f 8: 0, nu f 56:
Nijega. . . . f 8: 0, nu f 60:

Zoo merkelijk dit verschil der sommen zoo groot is ook het verschil in den vangst derzelve voor de Meesters. Vo heen was zulks, gelijk elders, geheel v selvallig, en kwamen deze gelden, met n kelijk rabat, langzaam, bij kleine gedee en onzeker in. Thans worden dezelve, z der eenig rabat, dadelijk bij het einde het verloopen ¼ jaar gebeurd bij Baljuw nevens het Gemeente-Bestuur, en staan, dezen, gelijk aan vast tractement.

Het doel van Art. 30 van het *Reglem op het lager Schoolwezen*, vervat in de blicatie van H. H. Mog. van 3 April 18 als mede van Art. 20 van de Publicatie het Dep. Best. van 20 Oct. 1806, is dus vollen bereikt. De inkomsten van den Sch meester zijn verhoogd, en hij is *te eenen onafhankelijk geworden van de ouders, kinderen zijne School bezoeken.* Er zijn v

(*) Hier houdt de Meester geene Avondsch en trekt dus slechts de helft der Schoolpenning

gemaakt *in het onafgebroken School-*
Schoolgaan door geheel het jaar,
penningen zijn op eene voegelijke
geld en *verhoogd*, en het gevolg
les is, dat lust en moed bij den
er is opgewekt en zijn ijver ver-
terwijl de Ingezetenen zich gemak-
deze bepalingen, welke voor hun,
en hebben, schijnbaar voordeelig
nnen; vele weldenkenden zich over
ene bijzonderheden verheugen, de
en in het publiek onderwijs, en —
n zwijgen.

RENTHE.

Distr. Schoolopz. G. SMIT.

L. Nadat door de Plaatselijke
missie op den 23., 24. en 25. Mei
aauwkeurig onderzoek gedaan was
vorderingen der *Meppeler* School-
rijf onderscheidene Scholen, waarin
van meer dan 400 kinderen onder-
rdt, heeft namiddag te twee uur
lijke prijsuitdeeling, en de bevor-
Leerlingen van de eene School
dere plaats gehad. De Schoolop-
nde deze plegtigheid met eene kor-
en onderwerp nemende: *de onder-*
de beste leermeesteres Waarop de
an de beide hoogste Scholen en de
, ten aanhooren van een groot ge-
rders, eenige weinige proeven ga-

ven van hunne vorderingen in de Aardrijks- en Geschiedkunde, telkens afgewisseld door proeven in de Zangkunst, van iedere School afzonderlijk. Toen werden bijna 100 leerlingen met eereprijzen begiftigd, naar bevinding van het eerstgemeld onderzoek, en zes der bekroonde Kinderen bedankten de Schoolcommissie zeer bevallig met gepaste versjes; waarop deze geheele plegtigheid, die twee en een half uur duurde, met eenige aanspraken besloten werd.

NABERIGT.

Nadat de Heer W. J KOPPIUS, Schoolopzienèr in het tweede District van het Departement *Drenthe*, op daartoe, uit hoofde van deszelfs vertrek naar *Twijzel* en *Kooten* in *Vriesland*, gedane aanzoek, bij Besluit van Zijne Excellentie den Minister tot de Binnenlandsche Zaken van 29 Maart l. l. N°. 5, van genoemden post werd ontslagen, is in deszelfs plaats, bij Koninklijk Besluit van 17 Junij l. l. N°. 24, overeenkomstig des Ministers voordragt bij Missive van den 2den te voren N°. 5, uit de daarbij voorgedragen nominatie tot Schoolopziener in het tweede Schooldistrict van het Departement *Drenthe* benoemd en aangesteld de Heer en Mr. J. TONCKENS, wonende te *Westeveld*.

BIJDRAGEN

BETREKKELIJK DEN

STAAT

EN DE

VERBETERING

VAN HET

SCHOOLWEZEN

IN HET

KONINGRIJK HOLLAND.

VIII. DEEL VII. STUK,

(*Julij* 1808.)

*

Te *LEYDEN* *bij*

B. DU MORTIER EN ZOON.

MDCCCVIII.

BOEKBEOORDEELINGEN.

Uitvoerig Onderwijs in den Christelijken Godsdienst, door J. W. STATIUS MULLER, *Leeraar bij de Evang. Lutherſche Gemeente te* Haarlem. *Met eene Voorrede van* G. NOORDENHOUT, *Leeraar bij de Evang. Luth. Gem. te* Amſterdam. *Te* Haarlem *bij* F. BOHN. 1807. 354 bl. gr. 8vo. Prijs *f* 2 : 10 : 0.

Het betaamt voorzeker elken Opvoeder en Onderwijzer der Jeugd, ook den openbaren Schoolonderwijzer, om zich met ijver toe te leggen op de verkrijging van eene grondige kennis van den Godsdienst en de zedekunde van het Evangelie. Immers zal hij de jeugdige harten der kinderen vormen tot de beoefening der deugd, hen bij tijds goede zedelijke grondbeginſelen inprenten, en hen opleiden tot een waardig gedrag in de menſchelijke zamenleving, dan moet hij

regt bekend zijn met alle de pligten, die zij te betrachten, met alle de ondeugden, die zij te vermijden hebben. Hij moet zich dan de drangredenen tot elke deugdsbetrachting, en de redenen, die zijne leerlingen bewegen moeten om alle zedelijke verkeerdheden te vermijden, volkomen hebben eigen gemaakt, om daarvan bij allerlei gelegenheden op allerlei wijzen een gepast gebruik te kunnen maken. Zal hij hierin zijne bedrevenheid betoonen, dan moet hij ook geen vreemdeling zijn in de leer van den Godsdienst, dewijl deze zoo vele, en de schoonste drangredenen tot ware deugd aan de hand geeft, en den grondslag uitmaakt van de reine Christelijke zedekunde. Elk Onderwijzer en Opvoeder, dien het er om te doen is, om zijne kweekelingen niet alleen wijzer, maar ook beter te maken, zal zich dus ten minste éene gepaste handleiding over den Godsdienst en de zedekunde aanschaffen, welke aan den eenen kant beknopt is, maar ook aan den anderen kant beredeneerd opgesteld is, en hem vele denkbeelden aan de hand geeft, welker ontwikkeling in het opzettelijk zedekundig onderwijs der kinderen, en de godsdienstige opleiding van dezelven te pas komt. Door het gebruik van zulk eene handleiding, zal hij niet alleen trachten zijne kweekelingen tot godsdienstige, deugdzame menschen te vormen, maar ook voor zich zelven te vorderen in het koesteren van zulk eene denkwijze, en het le-

den

van zulk eenen wandel, die ten voor-
voor de jeugd verſtrekken kunnen.
nig eene handleiding nu, kan hij on-
ndere voorheen uitgekomene, ook vin-
n dit *Onderwijs* van den Eerw. MUL-
Na eene *inleiding*, die in 10 §§. han-
over den mensch, den Godsdienst in
meen, de openbaring en de H. Schrift,
n Christelijken Godsdienst in het bij-
r, is het werk verdeeld in 9 Hoofd-
n, welke handelen: 1) Van God. 2) Van
oeſtand des menſchen voor en na den
3) Van de verloſſing des menſchelij-
eſlachts door JEZUS CHRISTUS. 4) Van
orwaarden der zaligheid; en Gods bij-
ten goede. 5) Van den toeſtand des
hen na den dood. 6) Van de pligten
nt God. 7) Van de pligten omtrent
elven. 8) Van de pligten omtrent on-
demenſchen. 9) Van de uiterlijke in-
gen van JEZUS. — Wij prijzen dit werk
MULLER aan Onderwijzers en Opvoe-
tot het bovengemelde einde, bijzon-
n, om dat de Schrijver zeer zorgvul-
in het bepalen, beſchrijven en onder-
len der zaken, zoo dat die genen, die
net oplettendheid gebruiken, daaruit
kunnen, zelve duidelijke en onder-
ene begrippen van de hier voorkomen-
derwerpen te vormen, en aan anderen
ver ook zulke begrippen mede te dee-
Als mede om dat de Schrijver vele
plaatſen aanhaalt naar eene andere ver-

taling dan de gewone, waardoor de nadenkende Lezer zeer ſterk geholpen wordt in het regt verſtand van Gods Woord, dat voor de ware verlichting zoo belangrijk is, en gelijk de ondervinding leert, daarop eenen verbazenden invloed heeft. Evenwel moet deze algemeene aanprijzing geenszins zoo opgevat worden, als of wij alle godsdienſtige denkbeelden van den Schrijver, alle zijne opvattingen van Bijbelplaatſen, en alle bepalingen (*definitien*), die door hem gemaakt worden, zonder uitzondering goedkeurden. Was het hier de plaats, om over Godsdienstleere of uitlegkunde van den Bijbel te handelen, dan zouden wij op dit nuttig werk, van deze kanten beſchouwd, nog wel eenige, ſchoon niet zeer voorname, aanmerkingen kunnen maken: doch dit zoo niet zijnde, willen wij ons daarvan ook onthouden. Wat echter het omſchrijven der voorkomende dingen betreft, daarover willen wij eene en andere aanmerking mededeelen, ten einde de Opvoeder en Onderwijzer bij het gebruiken van dit werk, daarover tot opſcherping van zijn oordeel nadenke. Wij kiezen daartoe de Inleiding van den Eerw. Schrijver uit. Bladz. 2 wordt *Rede* beſchreven als het vermogen, om zich zelfs afgetrokkene, dat is, zulke denkbeelden te vormen, waarvan de voorwerpen door de zinnen niet kunnen waargenomen worden. Zou deze beſchrijving niet juister zijn, wanneer er voor *voorwerpen* ſtond *onderwerpen*,

:n wanneer het woord *kunnen* was uit-
n? Op die zelfde bl. wordt de *ziel*
even als een wezen, dat zijne eigen-
ierſoonlijkheid uitmaakt, van het lig-
ten eenemale onderſcheiden is, en
:tzelve niets gemeen heeft. Is dat niet
ıister, onbepaald, en in zeker opzigt
ſtellig uitgedrukt? *Deugd* wordt op
beſchreven als de heerſchende gezind-
om alles, wat wij voor onzen pligt
en, te doen, alleenlijk om dat het
s, en wij niet anders mogen hande-
Het blijkt duidelijk uit deze omſchrij-
welk wijsgeerig ſtelſel de Schrijver
aan is. Wij voor ons, intuſſchen,
ı verſcheidene bedenkingen over de-
die wij hier toch niet kunnen opge-
bij gebrek aan plaats, en zouden veel
de deugd eenvoudig bepalen als de
nkomst van onze zedelijke geſteldheid
ıze pligten. De *Godsdienst* (*ſubjectief*
ıwd) wordt bl. 5 beſchreven als „ het
of aan een hoogst en opperſte We-
; als Schepper, Verzorger en Regeer-
der ganſche wereld, en welk eenen
lijk vergelden zal naar zijne werken;
ıard met zulke gezindheden en daden,
waartoe dit geloof ons opleidt." On-
chen, daar het woord *geloof* even dub-
ig is; en zoo wel *ſubjectief* en *ob-*
beide gebruikt wordt als het woord
trouw; daar komt het ons in deze b-
ng niet gepast voor. Wij zouden
: D. VII. St. A 4 alle

taling dan de gewone, waardoor de nadenkende Lezer zeer ſterk geholpen wordt in het regt verſtand van Gods Woord, dat voor de ware verlichting zoo belangrijk is, en gelijk de ondervinding leert, daarop eenen verhazenden invloed heeft. Evenwel moet deze algemeene aanprijzing geenszins zoo opgevat worden, als of wij alle godsdienſtige denkbeelden van den Schrijver, alle zijne opvattingen van Bijbelplaatſen, en alle bepalingen (*definitien*), die door hem gemaakt worden, zonder uitzondering goedkeurden. Was het hier de plaats, om over Godsdienſtleere of uitlegkunde van den Bijbel te handelen, dan zouden wij op dit nuttig werk, van deze kanten beſchouwd, nog wel eenige, ſchoon niet zeer voorname, aanmerkingen kunnen maken: doch dit zoo niet zijnde, willen wij ons daarvan ook onthouden. Wat echter het omſchrijven der voorkomende dingen betreft, daarover willen wij eene en andere aanmerking mededeelen, ten einde de Opvoeder en Onderwijzer bij het gebruiken van dit werk, daarover tot opſcherping van zijn oordeel nadenke. Wij kiezen daartoe de Inleiding van den Eerw. Schrijver uit. Bladz. 2 wordt *Rede* beſchreven als het vermogen, om zich zelfs afgetrokkene, dat is, zulke denkbeelden te vormen, waarvan de voorwerpen door de zinnen niet kunnen waargenomen worden. Zou deze beſchrijving niet juister zijn, wanneer er voor *voorwerpen* ſtond *onderwerpen*,

en wanneer het woord *kunnen* was uit-
en? Op die zelfde bl. wordt de *ziel*
reven als een wezen, dat zijne eigen-
perſoonlijkheid uitmaakt, van het lig-
n ten eenemale onderſcheiden is, en
ietzelve niets gemeen heeft. Is dat niet
luister, onbepaald, en in zeker opzigt
ſtellig uitgedrukt? *Deugd* wordt op
beſchreven als de heerſchende gezind-
om alles, wat wij voor onzen pligt
nen, te doen, alleenlijk om dat het
is, en wij niet anders mogen hande-
Het blijkt duidelijk uit deze omſchrij-
, welk wijsgeerig ſtelſel de Schrijver
daan is. Wij voor ons, intuſſchen,
n verſcheidene bedenkingen over de-
, die wij hier toch niet kunnen opge-
bij gebrek aan plaats, en zouden veel
de deugd eenvoudig bepalen als de
enkomst van onze zedelijke geſteldheid
nze pligten. De *Godsdienst* (*ſubjectief*
ouwd) wordt bl. 5 beſchreven als „ het
oof aan een hoogst en opperſte We-
, als Schepper, Verzorger en Regeer-
der ganſche wereld, en welk eenen
elijk vergelden zal naar zijne werken;
aard met zulke gezindheden en daden,
waartoe dit geloof ons opleidt." On-
ſchen, daar het woord *geloof* even dub-
nig is; en zoo wel *ſubjectief* en *ob-*
beide gebruikt wordt als het woord
dienst; daar komt het ons in deze be-
ring niet gepast voor. Wij zouden

dus den Godsdienst liever beſchrijven als: die denkwijze, en lust tot handelen, welke uit de erkentenis van eenen Schepper, Alregeerder en Vergelder voortvloeit. *Bijgeloof* heet op bl. 9 „ het aannemen en voor „ waar houden van dingen, waartoe wij „ geene genoegzame gronden hebben;" maar wanneer zijn de gronden genoegzaam? Men paſſe deze bepaling op bijzondere omſtandigheden toe, en wij twijfelen er zeer aan, of zij ons dan wel altijd het onderſcheidend kenmerk van bijgeloof zal aan de hand geven. *Ongeloof* wordt daar door den Schrijver in eenen zeer bepaalden zin genomen; naar onze gedachten al te bepaald. *Dweepzucht* heet daar bij hem, de zucht om alleen de verbeelding met den Godsdienst bezig te houden, en zich in zijne gedragingen niet naar de uitſpraak der Rede, maar alleen naar levendige aandoeningen en gewaande inwendige bevindingen te rigten. Maar waarin is dweepzucht dan onderſcheiden van geestdrijverij? Wij zouden dweepzucht liever noemen de zucht, om zich ſommige Godsdienſtige dingen op eene partijdige en overdrevene wijze voor te ſtellen. De natuurlijke Godsdienst kan volgens bl. 10 geen algemeene Godsdienst worden, omdat hij altijd eene oefening en inſpanning van het verſtand onderſtelt, waarvoor niet alle menſchen even vatbaar zijn. Naar onze gedachten *onderſtelt* de natuurlijke Godsdienst niet oefening en inſpanning van het verſtand,

maar

i verſtand, en hij *vórdert* de oe-
inſpanning daarvan. Daar dus
, daar *kan* ook natuurlijke Gods-
. Dat nu alle menſchen niet even
id hebben, niet even vatbaar zijn
lfs oefening, is naar ons inzien
s, dat de natuurlijke Godsdienst
eene Godsdienst kan worden. Wij
l gewenscht, dat de Schrijver in
wat naauwkeuriger geweest was.
:t men telkens nadenken over zij-
gen en beſchrijvingen, en dezelve
: achterdocht toetſen. Daar er
ervoor op vele plaatſen geene re-
, maar men in dezelve ook dik-
uwkeurigſte bepalingen en ſchran-
rſcheidingen aantreft, neemt dit
het nuttig gebruik van dit werk
velk zoo veel goeds en fraais

elen het niet alleen alle Onder-
Opvoeders aan tot een handboek
elven, maar ook alle jonge lie-
e Scholen verlaten hebben. Hoe
het dan berusten bij de kennis
ienst en Zedekunde, die zij daar
iebben, in plaats van dan vooral
: vermeerdering dier belangrijke
te leggen door eigen onderzoek!
zoodanigen alle veel gebruik ma-
t werk, en die van ROSENMÜL-
INMEIJER, DE VRIES, MEDER,
ETS en dergelijken, en mogten

alle Ouders en Verzorgers van jonge lieden, die het lager Schoolonderwijs verlaten hebben, er voor zorgen, dat zij zulke handleidingen, ten minſte eene derzelve, bij de hand hebben!

A B C- en Leesboek; naar een' nieuweren leertrant opgeſteld, door J. KUIJPERS, H. Z. *Te* Groningen *bij* W. ZUIDEMA 1807. 24 bl. 8vo. Prijs *f* 0 : 2 0.

Handleiding bij het eerſte onderwijs der jeugd, voornamelijk met betrekking tot het A B C- en Leesboek, naar een' nieuweren leertrant opgeſteld door J. KUIJPERS, H. Z. *Te* Groningen *bij* W. ZUIDEMA 1807. 16 bl. 8vo. Prijs *f* 0 : 2 : 0.

Het tweede Stukje, waarin de ſtijl, misſchien door de onachtzaamheid van den zetter, hier en daar vrij verward is, dient tot eene aanwijzing, hoe het eerſte gebruikt moet worden. Intusſchen gelooven wij, dat vele Onderwijzers klagen zullen over de kortheid

dezer voorlichting, en den Schrijver
:lijk zullen bevatten.
nieuwere leertrant, dien de Schrijver
ijst, beſtaat daarin, dat men de kin-
:erst oefene in het gebruik der ſpraak-
uigen, eer men hen een boek in han-
geeft. Deze oefening is zeer goed,
elk kind, dat op de ſchool komt,
f opzettelijk daar in te onderrigten,
et tot de letters overgaat, dat zal op
:este plaatſen vele bezwaren ontmoe-
Het komt ons ook voor, dat dat vrij
)llig is, daar die oefening zeer wel
nerkt van tijd tot tijd onder het leeren
etters en woorden kan plaats hebben,
idelijk plaats heeft, wanneer de Onder-
r altijd zorgvuldig let op de uitſpraak
tleinen. Voorts beſtaat de nieuwere
rom niet *nieuwe?*) leertrant daar in,
ıen de kinders vervolgens leere de me-
akers alle gelijkvormig, en zeer kort
: ſpreken. Wanneer men de kinders
in oefent overeenkomstig de leſſen, die
A B C Boekje voorkomen, dan gelooft
:hrijver, dat zij van zelfs ook de klin-
en tweeklanken, en de uitſpraak van
ngevoegde medeklinkers zullen leeren,
ij gelooven dat ook; maar te regt raadt
ERS zijne ambtgenooten in het ſlot zij-
landleiding aan, dat zij deze manier
leeren met geduld zullen beproeven,
wij gelooven, dat er geduld toe noo-
s, daar het op verre na de kortſte weg

niet is van onderwijs, en Recenſent m
malen gezien heeft, dat kleine kinderen
een ouderen leertrant veel ſpoediger tot
hoogte kwamen, tot welk KUIJPERS ze bi
gen wil, dan door zijne leermanier moge
is. Eindelijk beſtaat de nieuwere leerti
daarin, dat de kinders daarna overgaan
het lezen, en dat men hen dan zoo
geeft te lezen, waardoor zij te gelijk den
leeren, (waardoor hun denkvermogen m
en meer ontwikkeld wordt, zal KUIJPI
willen zeggen, want als de kinders
eerst denken moeten leeren, als zij op
ſcholen aan het lezen komen, dan ziet
er ſlecht uit. Het blijkt uit de oefenin
van de ſpraakwerktuigen, die KUIJPERS vo
ſchrijft, dat hij het zoo niet meent, w
die heeft hij zoo ingerigt, dat hij de l
ders al terſtond denken leert). Te d
einde geeft hij in het Leesboekje eenige k
leeslesjes, behelzende eerst de namen
de leden des ligchaams, dan die van am
voor de kinderen zigtbare dingen, vo
beſchrijvingen van de eigenſchappen
ſommige dingen, en der geluiden van f
mige dieren, en eindelijk vragen en on
rigtingen over de hoedanigheden, de k
ren, de betrekkingen en het getal van
gegevene dingen. Deze lesjes zijn zeer g
en kunnen met vrucht gebruikt worden,
men de Handleiding van KUIJPERS da
volgt. Doch dergelijke lesjes zijn er in
dere boekjes al zoo veel, dat wij het n

van dezelve niet kunnen vinden. Daaren-
en vreezen wij, dat de kinderen uit deze
s hier en daar verkeerd of ten minste
rekkig zullen leeren denken. Er ſtaat
h ook in dezelve: het krijt is wit — de
t is zwart — de ſnuif is bruin — het
ed is rood — de boom is hoog — het
i is ſcherp — het bed is warm — de kat
oo groot niet als een hond — even als
lat alles altijd waar ware, en dat zal toch
PERS niet willen beweren.
Het boekje wordt beſloten met eene Ver-
ng in Dichtmaat, die eene ellendige na-
ging behelst van eene dergelijke van
TZMANN. Het ſpijt ons dat KUIJPERS
zulk een zoogeloos ding is voor den dag
omen, daar hij anders in deze boekjes
it te willen denken, en misſchien door
elve aan nog meer denkende Onderwij-
wenken gegeven heeft, welke hen aan-
ing zullen kunnen geven om eenen nog
weren en ook beteren leertrant uit te
len, of dezen op eene nuttige wijze te
igen. Tot dat einde raden wij ſchran-
Onderwijzers het lezen van deze boek-
aan. Beproeft alle dingen, behoudt het
le.

Nieuw Spel- of Leesboekje, dienende om de kinderen reeds bij de eerste beginselen, ook in het lezen te oefenen, ten gebruike der Scholen. Door N. ANSLIJN, N. Z. *Stadsschoolhouder te Haarlem. Tweede Stukje. Te Leyden bij* D. DU MORTIER EN ZOON 1807. 44 bl. 8vo. Prijs *f* 0 : 2 : 0.

Dito Derde Stukje. Bij Dezelven 1808. 30 bl. Prijs *f* 0 : 1 : 8..

Wij hebben bij de beoordeeling van het eerſte Stukje onze gedachten over de leerwijze van ANSLIJN gezegd. Het tweede Stukje behelst eene menigte oefeningen in het Spellen en voort daar op lezen van allerlei ſoort van woorden. De woorden zijn te dien einde naar de onderſcheidene klanken, uitgangen, voorzetſels enz. geklaſſificeerd, en daar naar zijn de voorbeelden geſchoeid. De ſyllaben ſtaan alle van elkander, en de woorden, die bedoeld worden, hebben eene grootere letter. Ziet hier eene ſpeloefening:

Vier klei ne kat ten.
Ga wat zit ten.
Hij be zit ſchat ten.
Ee ne rol mat ten.
Men moet het e ten kaau wen.
Het gaat ſneeu wen.
Wat zit gij te geeu wen.
Waar vindt men leeu wen.

Waar op deze leesoefening volgt:

De kat ten zit ten op de rat ten te pas ſen. — Gij moet er op let ten en de pot ten hier zet ten. — Ik kan die wit te pit ten niet vat ten. — Gij moet uw eten wel kaau wen en niet ſnaau wen of graaü wen. — Daar vlie-gen ſpreeu wen en meeu wen.

Hoe ligt wordt het onderwijs op die wijze al te gekunsteld, en dus voor de kinderen vervelend. Wij hadden wel gewild, dat ANSLIJN weiniger oefeningen gegeven had, en dan dezelve zoo had ingerigt, dat er in elke derzelve meer te gelijk werd afgehandeld.

Het derde Stukje behelst 40 korte leesoefeningen, welker eerſte ingerigt zijn naar de

vatbaarheid der eerstbeginnenden, terwijl de volgende, ook eenvoudig dienen, om de kinderen goede denkbeelden van onderscheidene deugden en ondeugden te geven. *Ziet* hier een voorbeeld, en dan oordeele de lezer zelf:

Die niet wer ken wil, of er geen lust in heeft, is *lui*. — Ik ken een man, die in geen zes we ken iets gewerkt heeft, want hij heeft al le dagen de koorts. — Het zoon tje van dien man heeft (is) in geen drie maan den school geweest, hij heeft niets ge werkt, maar slechts langs de straat geloo pen. — Ik ken nog een man, die wel den ge hee len dag werkt, maar het met ver ve ling doet, al leen om dat hij an ders geen e ten zou kun nen koo pen. — Wie van de ze zoudt gij *lui* noemen?

Pamela, Clariſſa en Grandiſon verkort. Met Platen. *Te* Amſterdam *bij* J. TEN BRINK, GERRITSZ. 1808. 467 bl. kl. 8vo. Prijs *f* 2 : 4 : 0.

ene wel getroffene, fraai uitgevoerde, een treffend titelvignet en ſprekende n verſierde verkorting der beste Ro- . der Romans van den ſchranderen RI- DSON. Valt het in onzen tijd zoo zeer n ſmaak der jeugd, om verſierde ver- te lezen, men geve haar deze, welke van het wijde kleed des vorigen tijds aan, naar den tegenwoordigen trant be- g en net opgetooid zijn, en men kan kerd zijn, dat zij zich door het lezen bederven zal. Aan den eenen kant lt hier de ſnoodheid van allerlei ondeug- op eene afſchrikkende wijze voorgeſteld, et verſchrikkelijk uitein le van geveinsd- , bedrog, wellust en allerlei zonde in helderſte daglicht geſteld; en aan den ren kant vindt men hier het bevallige deugd, het fraaije der eerlijkheid, goede w, kuischheid en menschlievendheid in- end geſchetst, en aangetoond hoe de d of door de Voorzienigheid beloond lt, of zich zelve beloont. Niet op die

wijze wordt hier de deugd aangeprezen, dat de Godsdienst uit het oog verloren, en zelfs beſchimpt wordt, maar Godsdienst en deugd gaan hier overal gepaard, zoo we als ongodsdienstigheid en ondeugd. Oo laat de Schrijver van deze Romans het nie aankomen op de goede harten der menſchen waar mede vele Romanſchrijvers zoo ve op hebben, maar de perſonen, die hij te navolging voorſtelt, hebben vaste grondb ginſels, waar aan zij zich houden, die z in alle omſtandigheden, in de grootſte g varen zelfs, getrouw blijven, en, waar een een derzelver ongelukkig van dezelve af wijkt, daar ondervindt die op eene verſchrik kelijke wijze, welke rampzalige gevolge zulks na zich ſleept. En zou dan dit boek je niet van het grootſte belang voor de jeugd zijn in dezen tijd, in welken het aannemen van vaste, goede grondbeginſelen, het vol harden in dezelven, het gelijk blijven aa zich zelven, hoe langer hoe zeldzame ſchijnt te worden, ten minſte meer en meer uit de mode geraakt, en minder, hoe ver keerd zulks ook zij, wordt aangeprezen? Men geve dit werkje verdergevorderde kin deren in handen, men gebruike het tot een eereprijs op de ſcholen, en men zal een goed werk doen.

Voorts vereenigen wij ons met het voor berigt van den Uitgever, het welke wij ter verdere aanprijzing zullen overſchrijven: „ Welke leerzame verhalen in den vorm

„ van

an Geſchiedenisſen of Romans, met het
enigvuldig ſlag van lezers in de beſchaaf-
e wereld, en vooral de ligt-verleidbare
ugd in handen geve, bezwaarlijk zullen
j de meesterſtukken van RICHARDSON
oor belang en waarde overtreffen; en in
e algemeene hoogſchatting van kenners
erdringen kunnen. Laat elders de *in-*
rigue niet min fijn geſponnen, de ver-
eelding door velerlei ſprongen hooger
ogevoerd, de geest door verſcheiden-
eid van tooneelen ſterk geboeid en ge-
offen worden; meer waarheid en ge-
oel, dieper wijsheid op natuur en erva-
ng gegrond, betere mensch- en karak-
rkunde, krachtiger zedelijk en gods-
ienstig belang zal men nergens vinden.
an de predikſtoelen, als uit de ſcholen
er opvoeding, (deze uitdrukking nemen
ij niet over, daar zij ons niet juist voor-
omt) behoorden deze bronnen van noo-
ge kennis en deugd, met luider ſtem te
orden aanbevolen. Jammer in der daad,
t zij, nog ſlechts tot ſommige ſtanden
epaald, in zoo weinige handen zijn, en
en aantal menſchen, of door de kost-
aarheid, of door den omvang dier wer-
en, van derzelver lezing worden terug
ehouden. Eene korte levendige ſchets van
en inhoud was misſchien niet ongeſchikt
n den weetlust naar de fijnheden van
et breeder oorſpronkelijke op te wekken,
elijk zij ook reeds op haar zelve keurig

„ voor vele jaren noodzakelijk ach
„ digd in een boekje, dat door i
„ ſtijl en taal voor onzen beſ
„ leefkring onbruikbaar is gewor
„ tegen wil de Uitgever van het w
„ handen, zoo veel mogelijk voo
„ hij durft zich vleijen hetzelve in
„ gewaad te doen ten voorſchij
„ dat hetzelve even zeer behage
„ dacht zal kunnen trekken. Mag
„ boven een goed zaadje, dat w
„ en opwast, in de jeugdige h
„ ſchieten, de aangewende moeite
„ ten zullen dan dubbelde beloo
„ den."

De Geſchiedenis der Israëlieten of Joden, in twee Redevoeringen, tot Nut van 't algemeen; door H. WESTER. *Uitgegeven uit naam van het Departement* Pekel-A *der Maatſchappij:* Tot Nut van 't Algemeen. *In de* Oude Pekel-A, *bij* A. HAZELHOFF, Boekverkooper. 1807. 64 bl. kl. 8vo. Prijs *f* 0 : 4 : 0.

it het Berigt, dat voor dit Stukje ge-st is, blijkt, dat deze eenvoudige Re-eringen door den Schrijver opgeſteld om in volksvergaderingen uitgeſproken vorden, overeenkomstig een onuitge-l gebleven plan der Maatſchappij: *Tot van 't Algemeen.* Dat WESTER zich bij onvoorziene gelegenheid bediende van erſte derzelver, ter vervulling van eene kbeurt in de vergadering des Departe-s dier Maatſchappij in de *Pekel-A.* men hem daarop verzocht, om bij eene nde gelegenheid ook de tweede te mo-hooren. Dat men, toen dit geſchied begreep, dat deze Redevoeringen wel enden, door den druk, in handen van undigen gebragt te worden, en den.

Schrijver voorſtelde, om ze uit naam
het Departement uit te geven. En d
inwilliging van dit voorſtel het in het
verſchijnen van dezelve heeft ten gevolg
had. — Wij hebben eene bijzondere ac
vóór den kundigen WESTER, en achten
ſcheidene werkjes van hem hoog, e
deze redenen zullen wij van deze Red
ringen alleen zeggen, dat het ons
dat derzelver bewerking ter beantwoo
aan het oorſpronkelijk doel ons min g
kig, derzelver gebruik in eene Departem
vergadering, ons niet zeer gepast, en
zelver uitgave ons overtollig voork
Zulke verzoeken, als de Leden des D
tements zijner woonplaats aan den
WESTER deden, komen niet altijd van
fende kunstregters, en worden ook nie
tijd met dezelfde bedoelingen gedaan.

M

MENGELWERK.

BRIEF

VAN EENE

MOEDER AAN EENEN VRIEND,

OVER GEBREK AAN ONTZAG EN GEHOORZAAMHEID IN HARE KINDEREN.

Medegedeeld aan den Redacteur van dit Maandwerk, door eene onbekende hand.

„Wat hebt gij lieve aanvallige kinde„ren." Dit was, lieve vriend! uwe, voor het moederlijk hart, zoo vleijende uitſpraak, bij het laatſte bezoek 't welk gij mij gaaft. Mijn hart kon niet anders dan inſtemmen in dien lof, maar mijn verſtand riep mij toe, dat zij dien naam, omtrent mij, maar al te weinig verdienden. Dit bevreemdt u mis-

ſchien: het is echter, helaas! maar al te waar. Het zijn juist deze kinderen, die mij dagelijks bittere tranen doen ſtorten: zij, die mijn grootſte ſchat op aarde zijn, en mij voor het onvergetelijk verlies van hunnen braven vader, het meest behoorden ſchadeloos te ſtellen.

Lang heb ik geaarzeld of ik u dien goeden dunk van mijne kinderen en derzelver opvoeding, laten, dan of ik u omtrent dezelve beter onderrigten zou; daar dit niet zonder een pijnlijk gevoel voor mijne eigenliefde geſchieden kon. Doch het belang, 't welk gij altijd getoond hebt in mij te ſtellen; het groote deel 't welk gij zelf aan mijn onderwijs genomen — en de opvoedkundige leſſen, welke gij mij zoo dikwerf medegedeeld hebt, dit alles gaf u, mijn altoos hooggeſchatten leermeester! het grootſte regt op mijn vol vertrouwen, in deze teedere zaak; daarenboven vleije ik mij, dat uwe veeljarige ondervinding in het vak der opvoeding, mij misſchien het een of ander zal aan de hand geven, tot leniging van mijne regtmatige bekommernisſen.

Ja, mijn vriend! mijne kinderen zijn gezond, zij zijn aanvallig, zij leeren goed, zij hebben mij lief — en — echter ben ik geen gelukkige moeder. . . Dit ſchijnt wonderſpreukig, maar het is volkomen waar. Hun ontbreekt één ding, *gehoorzaamheid:* en dit is, geloof ik, de grond van alle hunne gebreken omtrent mij. Zij beminnen en achten

wel, maar zij hebben te weinig ont-
r mij, zij beschouwen mij, geloof
r als hunne oudere zuster, welkers
ingen zij dan volgen, als dezelve met
eigingen overeenstemmen, doch aan
ij zich op hunne beurt, ook wel eens
onttrekken. In één woord, het
t tusschen liefde en ontzag, is ver-
en de schaal helt te zeer alleen naar
der liefde over, en uit dit verbron-
wigt, vloeit al mijn verdriet voort.
ne vier kinderen is mijn zuigeling,
elukkig wicht, nog na 's vaders dood
, het eenige dat mij niet elken dag
geeft. Ik ben echter niet onbillijk
om de schuld alleen aan de kinderen
chrijven, vooral, daar hunne mees-
wel over hen voldaan zijn, en ook
ienden, als deze hen bij zich heb-
t beste getuigenis van hen afleggen,
rijp ik toch wel, dat de schuld ook
n mijne behandeling en opvoeding
ggen. Dit gevoel heeft mij reeds
en genoopt tot een gestreng onder-
n mij zelve in dezen, maar hoe ik er
lenk, ik kan mij van geene onacht-
d of te groote slapheid omtrent hen
ligen. Al wat kinderen en derzelver
ng betrof, trok al vroeg al mijne
t, en was al dikwerf het onderwerp
n gesprek met mijnen dierbaren over-
, zelfs nog vóór ik moeder was,
riglijk verlangd geluk, mij eerst eeni-

ge jaren na mijn huwelijk te beurt viel. Wij waren het beide volkomen eens in de grondregelen der opvoeding, en werkten dus altijd eenſtemmig voort. Wij beſloten de kinderen als redelijke menſchen, zoo veel mogelijk, door redelijke middelen op te voeden; liever door *liefde* dan door *gezag* op hen te werken; liever te *verzoeken* dan te *bevelen;* evenwel het eens bevolene beſtendig vol te houden, en niet ongeſtraft te laten overtreden, doch ook in de ſtraffen altijd in het oog te houden dat het redelijke ſchepſels en geen dieren waren. Tegen ligchamelijke ſtraffen waren wij altijd; alleen in hoogen nood, wanneer niets anders wilde helpen, of bij *zeer zware* overtredingen, begrepen wij, moesten deze worden uitgeoefend. Gehoorzaamheid was echter de eerſte deugd, die het kind reeds als met de melk moest inzuigen. Daarop legden wij het voornamelijk toe; en juist in het aanleeren van deze deugd zijn wij zoo ongelukkig geſlaagd. Het dwingen gingen wij met dat al zoo vroeg mogelijk te keer, en ik kan u wel verzekeren, dat wij van het geen wij eens geboden of verboden hadden, *nooit* zijn afgegaan, maar het altijd met geduld vol hielden. Bij mangel aan gehoorzaamheid, bragten wij het kind in een' hoek, of in eene andere kamer, zoo lang tot het onzen wil volbragt, uren lang konden zij dit uithouden; wij hielden echter beſtendig vol, weken er nooit van af, en met dat al, verminderde het

dwin-

wingen niet. En zoo zijn zij groot geworden. Geen dag gaat er om, of ik moet hen bekijven of ſtraffen. En daar ik hen zoo gaarne met en door liefde wilde leiden, en mij eer hunne vriendin als hunne moeder betoonen, zoo grieft mij dit bitter.

Ik zal u eene flaauwe ſchets van het gedrag van een ieder hunner afzonderlijk geven. Mijn kleine driejarige *Willem* wordt van iedereen, als een lieve aanvallige jongen, geprezen; ik heb echter vrij wat moeite met hem. Hoe zeer ik van mijne bevelen het harde poog weg te nemen, door ze in verzoeken in te kleeden; hoe zacht ik hem aanſpreek, evenwel ontzegt hij mij niet zelden de geëischte gehoorzaamheid, zelfs in onverſchillige dingen, die hem niets kunnen kosten. Zeg ik, b. v.: „ Lieve *Willem!* wilt gij wel eens die ſchaar oprapen?" dan is het: „ Ik ben zoo moe, „ Mama moet het doen." — „ *Willempje!* „ haal mij dat doosje eens." — „ Ja, Ma — „ ſtrak." — Somtijds zegt hij ook wel ronduit: „ Neen, Mama! ik doe het niet." Gij begrijpt wel, dat ik dit niet ongeſtraft laat doorgaan. Ik dring er op aan, dat hij het doe; en blijft hij weigeren, dan breng ik hem weg, tot hij het bevolene volbrengt. Dikwerf duurt dit uren lang, onder een hevig gehuil, en begint elken dag op nieuw.

Met mijn meisje, acht jaren oud, is het niet veel beter geſteld. Deze weigert mij nooit gehoorzaamheid door woorden, maar

wel door daden. Zij zegt altoos, wanneer ik haar iets beveel: „ja, Mama!" en toch volvoert zij naauwelijks de helft van mijne bevelen, en altijd lang nadat ik ze haar gegeven heb. Zeg ik, b. v.: „*Kris-*„*je!* uwe handen zijn vuil, gij moest ze „eens gaan wasschen," dan is het: „ja, „Mama!" maar zij zal eerst nog wat in een boek bladeren of met haar broêrtje spelen, en nadat ik het haar nog twee- of driemaal gezegd heb, het eerst gaan doen. Is het bevel haar tegen den zin, dan is het nog erger, zij talmt dan nog langer, prevelt zoo wat binnens monds en gaat eindelijk al sloffend heen. Doet zij integendeel iets, dat niet goed is, en verbiede ik het haar, dan ben ik zeker, dat zij het verbodene nog tweemalen doen zal, eer zij het laat. Wat moeite ik heb aangewend, om haar het zuurzien, als ik iets tegen haren zin doe, en het traag naarkomen van mijne bevelen, af te wennen, alles is vergeefs geweest, schoon zij er dagelijks straf voor lijdt: dan eens sluit ik haar op hare kamer op, dan eens laat ik haar, wanneer ik met de anderen ga wandelen, t'huis blijven, enz Zij gaat niet school; ik onderwijs haar zelve, en heb, wat hare vorderingen betreft, alle reden van genoegen. Zij is voor haren leeftijd zeer gevorderd; doch zij neemt zelden eene les, zonder dat zij huilt of er ten minste lust toe heeft, en met dat al weet zij zeer wel, dat ik om huilen of zuurzien nooit van mijnen eisch afstap. Zeg ik:

, kom aan, *Krisje!* neem uw boek,"
s het: „ o hé! alweer lezen?" Moet
:rken, dan is het: „ o hé! alweer wer-
n?" Hoe aangenaam ik haar het lezen
t werken poog te maken, en niette-
tande zij wezenlijk, beide in lezen en
:rken, veel vermaak heeft, en er ook
ntend in ſlaagt.

nu mijn oudſte: dat kind, over
geboorte ik mij zoo zéer verheugde,
ij de eerſte twee jaren van deszelfs le-
oo veel tranen van vreugde heeft doen
n, o! dat kind kost mij thans zoo veel
der bitterſte ſmart. Lieve Vriend!
ſchaam ik mij, het u te zeggen, en
moet gij, die nu alles omtrent hen
, ook dit weten: dit kind onttrekt zich
eds op zijn 11 jaar geheel aan het moe-
k bevel. Wil ik mijn gezag bewaren,
durf ik hem niet meer bevelen, maar
hem alleen raden of verzoeken; want
ve dat dit nog den meesten invloed op
ſchijnt te hebben, zoo ben ik dan,
eer hij mijn' raad of mijn verzoek niet
:st naar te komen, niet zoo in de vol-
e noodzakelijkheid, om hem, ter hand-
g van mijn gezag, te ſtraffen; want
ſtraffen kan ik een' grooten jongen
11 jaar opleggen? daarbij is hij ontem-
driftig, al breng ik hem op de zacht-
gſte wijs zijne misſlagen onder het oog.
ezit het in jonge lieden zoo ondrage-
gebrek, van altijd tegen te ſpreken en

gelijk te willen hebben. Op zekeren da
dat dit wat hoog liep, en hij mij volſtr
iets wilde opſtrijden, dat ik beter wist,
bood ik hem de kamer uit te gaan. To
hij weigerde mijn bevel te volbrengen, w
de ik geweld gebruiken, en hem met e
arm de kamer uitzetten; doch hiervan h
ik weldra groot berouw. Hij was ſterk
dan ik, en ik kon hem bijna niet van zij
plaats krijgen, zoo dat dit eene worſteli
gaf, die ik zeer wel begrijp dat ten een
male onvoegelijk is tuſſchen moeder en zoo
en daarbij moest ik het toch opgeven. I
dien tijd vermijdde ik zoo veel mogelij
hem iets ſtelligs te bevelen of te verbiede
Ik bepaal hem zelfs niet naauwkeurig h
uur, waarop hij t'huis moet komen, wa
nooit nam hij dit in acht. En hoe zeer
nu dikwijls in zware ongerustheid ben,
hij laat t'huis komt, getroost ik mij liev
dit, dan gedurig te bevelen, zonder gehoo
zaamd te worden.

Voor het overige heeft hij uitmunten
vermogens, en leert, boven anderen, goe
Hij voert op de ſchool wel allerlei guite
ſtukken uit, en moet daarvoor dikwijls ſt
ondergaan; doch hieraan onderwerpt
zich, zoo het ſchijnt, geduldig. Zijn mee
ter, — 't welk een man is, die uitmu
als opvoeder en als onderwijzer, — kan h
echter genoeg in ontzag houden. Ik h
hem wel eens bedreigd, hem aan den me
ter te zullen verklagen, en dit had een
zij

ren invloed op hem, doch daar *Lo-*
t ziet, dat ik deze bedreiging niet vol-
, heeft dezelve ook hare kracht verlo-
Maar, zult gij misschien zeggen,
m die bedreiging niet volvoerd? Ook
il ik u openhartig bekennen. De mees-
an mijn zoontje heeft, bij al de ach-
welke ik hem toedraag, mijns inziens,
ebrek: dat hij namelijk nog aan de
schooltirannij verkleefd is, en stok en
nog niet *geheel* heeft weggeworpen.
neen ik wel te weten, dat hij *Lodewijk*
aar malen zeer gevoelig gekastijd heeft,
t wederhoudt mij, om den man over
zoon te spreken, omdat ik vrees, dat,
ik hem eenige staalen zijner ongehoor-
heid verhaal, hem dit misschien we-
n eene kastijding op den hals zou ha-

arenboven wilde ik niet gaarne zoo ge-
zeker weten dat hij geslagen wordt,
ik zou dan, vrees ik, in verzoeking
n, om hem van de school af te nemen,
at ik er zoo geweldig tegen ben; ik
vertuigd, dat gij, mijn waardige vriend!
ierin met mij eens zijt; want immers,
uw sijstema is, althans was: geene lig-
elijke straffen, zoo lang er iets anders
chiet, uit te oefenen. Maar het geen
et meest verwondert, is, dat hoe zeer
vijk in de school veel meer berispt en
ft wordt, dan bij mij; hoe zeer hij
nlijk *vrees* voor zijnen meester heeft,

meer dan mij lief is, hij met dit al veel liever naar ſchool gaat, dan t'huis blijft. Dit is mij onverklaarbaar.

Zie daar nu, waarde vriend! den toeſtand in welken ik mij bevind, en oordeel nu of ik waarlijk reden heb om toe te ſtemmen, dat mijne kinderen lief en aanvallig zijn? Voor anderen zijn zij dat, ja; maar voor mij bewaren zij hunne ongehoorzaamheid en ſtoutigheden. Met dat al, moet ik echter zeggen, dat ze mij hartelijk lief hebben. Ik heb dikwijls de roerendſte tooneelen daar van gezien, als ik hen onder het oog bragt hoe ongelukkig zij mij door hun gedrag maakten; dan vielen zij mij om den hals, en konden hunne tranen niet weerhouden, terwijl zij mij dan de welmeenendſte beterſchap beloofden, welke zij toch al ſpoedig weder vergaten; want zoo dra kant hun wil zich tegen den mijnen niet aan, of de liefde wordt vergeten, en het worden weerbarstige kinderen. Ik beſchouw dus, gelijk ik reeds zeide, de oorzaak hierin, dat het behoorlijk evenwigt tusſchen ontzag en liefde verbroken is, althans bij de twee oudſten; hoewel, gelijk ik u verhaalde, mijn kleine *Willem* mij ook reeds de gehoorzaamheid begint te ontzeggen. En die gehoorzaamheid, hoe kon ik ze hun beter leeren, dan door altijd vol te houden hetgeen ik opzette, door het nooit, om wat reden ook, over te geven, al duurde het ook nog zoo lang? want waarlijk, het komt uit geen zwak-

zwakheid voort, dat ik mijne kinderen nooit gekastijd heb, ik zou mij zelve hiertoe volkomen sterk gevoelen, maar ik ben er theoretisch tegen, en ik geloof dat men niet dan bij zware misdaden, de roede moet gebruiken, doch dan met allen ernst en nadruk. Intusschen moet ik bekennen, dat ik wel eens getwijfeld heb, of *Lodewijk* bij zware leugens, zich niet wel eens zulk eene kastijding had waardig gemaakt; en wanneer ik zijne opvoeding nog moest beginnen, geloof ik bijna dat ik beproeven zou, of ik, door eene ligchamelijke tuchtiging, bij hem meer afschrik omtrent het liegen zou kunnen verwekken, dan het mij nu gelukt is, door de hartelijkste voorstelling daar omtrent te doen; want hoe oplettend ik geweest ben om van de eerste leugen af hem op derzelver gevolgen oplettend te maken, en ze hem ook dadelijk te doen ondervinden, door hem niet te gelooven noch te vertrouwen, ik heb maar weinig hier omtrent gewonnen, en zijne neiging tot liegen is zoó groot, dat hij het zelfs in onverschillige zaken doet. Ik twijfel of hij zich de laatste kastijding van zijnen meester niet door een leugen had op den hals gehaald.

En nu, mijn vaderlijke vriend! raad nu toch eene verlegene, zoo niet ongelukkige, moeder, wat zij moet doen om de verloren heerschappij over hare kinderen weder te verkrijgen. Wat moet er van mij worden, als mijne Kinderen, opgroeijende, alle wor-

den zoo als *Lodewijk* is, en ik ov
zoo weinig, zoo geheel niets te zegg
O mijn vriend! deel mij uwen raad
ieder mijner kinderen afzonderlijk mec
keurt gij het beste middel, om bij mi
oudſte kinderen het verbroken evenw
ſchen liefde en ontzag te herſtellen,
eene meer ſtellige en gewillige gehoo
heid aan te leeren? En mijne twee
kindertjes . . . op wat wijs kan ik *h*
het gebrek der oudſten bewaren, *(*
vroeg eene ſtrenge gehoorzaamheid
nen? Ik word hoe langer hoe meer v
zelfs noodzakelijkheid overtuigd, ter
helaas! zie, dat mijne menschliev
zoo ſchoonſchijnende theorie, om k
alleen door liefde en door redelijke v
len tot hunnen pligt te houden, alt
gebrek heeft, dat zij de gehoorzaan
weinig bevordert. Met dat al kan
van de ſtrengere opvoeding der vroe
gen, door de roede, ook niet veel b
Ik bevinde mij in den onaangenaamſt
ſtand, onzeker, of ik ſtrengheid of toe
heid moet gebruiken; daarom, v
vriend! zal uw raad mij dierbaar zi
les wil ik mij getroosten, kan ik
meerderen invloed op mijne kinderen
gen; kan ik mijn gezag bij hen mee
gen, zonder tevens hunne liefde te
zen. Ik heb vast beſloten uwen raa
volgen, al was die nog zoo geſtren
raadde gij mij het gebruik der zoo ze

mij gehate roede aan, ik zou het beproeven, hoe weinig ik tot nu toe van derzelver heilzaam gevolg, in dagelijkſche voorvallen, overtuigd ben.

Met onbepaalde hoogachting noem ik mij enz.

NASCHRIFT.

De toeſtand, in welken de Schrijffter van dezen brief zich bevindt, is, geloof ik, die van vele ouders. Te laat zien zij, dat zij de teugels te ſlap hebben laten hangen, hun gezag niet genoeg bewaard hebben, en nu zijn zij verlegen, hoe dit weder te verkrijgen, zonder door ongewone ſtrengheid de harten hunner kinderen afkeerig van hen te maken. Ik beſchouw dus de vraag: *wat is het beſte middel, om bij kinderen, b. v. van zeven tot twaalf jaren, het verbroken evenwigt van liefde en ontzag te herſtellen, en hen eene meer ſtellige gehoorzaamheid aan te leeren? en die bij jonge kinderen al vroeg, en wel voor het gehele leven te vestigen?* van een algemeen en uitgebreid nut, en noodig daarom die genen uit, die zich met het aangenaam, maar moeijelijk werk der opvoeding bezig houden, om door middel van dit Tijdſchrift hunne gedachten hier omtrent mede te deelen, door op dezen brief, welke deze vraag in zekere omkleeding voorſtelt, te antwoorden.

ANTWOORD.

Door den Redacteur der *Bijdragen* verzocht zijnde, om het voorſtel, in dezen brief vervat, naar onze gedachten te beantwoorden, en daarover nadenkende, wenschten wij wel honderdmalen, dat wij de ons geheel onbekende Schrijffter van denzelven eens voor een uurtje mogten zien en ſpreken, ten einde haar die vragen voor te kunnen ſtellen, die bij ons onder het lezen van den Brief opkwamen, en die dezelve onbeantwoord laat. Er kan zoo iets in het humeur der ouders, in de inrigting der huishouding, in de karakters der dienstboden, en in meer andere dingen zijn, hetwelk door de opvoeders niet eens opgemerkt wordt, en hetwelk evenwel hunne pogingen, om eene goede opvoeding aan de kinderen van het huis te geven, grootendeels verijdelt; en, dat *zoo iets* leert men niet kennen uit eenen moederlijken brief. Ondertusſchen heeft de Brief ons met eene bijzondere achting voor de Schrijffter vervuld, die wij gaarne naar ons vermogen zullen behulpzaam

ijn ter bevordering harer voortreffe-
gmerken., hoe zeer ook de ondervin-
is leert, dat vele omſtandigheden de
ere toepaſſing van algemeene regelen
oeding dit dikwijls onmogelijk, moei-
f zelfs nadeelig kunnen maken. en
mſtandigheden ons al te onbekend
m daarop eenigzins acht te kunnen

raagt: Wat is het beſte middel, om
leren van zeven tot twaalf jaren het
en evenwigt van liefde en ontzag te
en, en hen eene meer ſtellige gehoor-
id aan te leeren, en die bij jonge
n al vroeg, en wel voor het geheele
s vestigen?
neer de geëerde Schrijffter hier ſpreekt
n verbroken evenwigt van liefde en
, dan twijfelen wij zeer, of zij zich
st uitdrukt. Liefde en ontzag je-
e ouders zijn niet vreemd van elkan-
n kunnen niet tegen elkander over-
als men het woord ontzag in eenen
zin neemt; maar zij zijn twee zus-
le elkander altijd vergezellen. Zij zijn
ochters van de achting. Kinderen,
ting voor de ouders hebben, hebben
fde voor hen, en zullen hen ook ge-
ehoorzamen. Waar daarentegen ach-
breekt, daar is ook geene liefde noch
, en waar een van deze beide doch-
r achting gemist wordt, daar ont-
ook de andere; waar, bij voorbeeld,

geen ontzag is, daar is ook geene ware liefde. De Schrijffter meent wel, dat hare kinderen haar lief hebben, maar waardoor toonen zij hunne liefde? Door getroffen te worden, als zij hen teeder berispt, en haar dan om den hals te vliegen? Dat noemen wij het natuurlijke zedelijke gevoel, en met den naam van liefde zouden wij het niet durven beſtempelen. De Schrijffter ziet het voor liefde aan, — om dat zij zelve lief heeft; — maar het geheele gedrag harer kinderen verraadt duidelijk, dat het dezelven even zoo wel aan ware liefde, als aan eerbied en ontzag ontbreekt. Het ſmart ons, dat wij de waardige Schrijffter deze ontdekking doen moeten, wijl wij haar daardoor berooven van den eenigen troost, die haar nog overig is: mijne kinderen hebben mij toch lief, alſchoon zij mij niet gehoorzamen. Doch wij achten ons daartoe verpligt, uit hoofde van haar verzoek om openhartige onderrigting, en hopen haar eenen weg aan te wijzen, langs welken zij in het vervolg, zoo wij vurig wenſchen, de liefde zoo wel als de gehoorzaamheid harer kinderen in eene ruime mate zal verkrijgen.

Hoe boezemen ouders dan de jonge kinderen al vroeg liefde en gehoorzaamheid jegens hen in? Dit is wel het laatſte gedeelte van de vraag, maar hetwelk wij oordeelen eerst te moeten beantwoorden. Het antwoord hierop ligt, naar onze gedachten, reeds in het algemeen opgeſloten in de boven door

ons

ons gebezigde uitdrukkingen. Zijn liefde en ontzag dochters van de achting, dan moet volgen, dat wij dan alleen onze kinderen tot liefde en ontzag voor ons opleiden, wanneer wij hen achting voor ons inboezemen. Laat ons daaraan nu eens de manier van opvoeding toetsen, die de Schrijfster volgt. Zij gaat, dit vertrouwen wij, hare kinderen steeds met een goed voorbeeld voor, zij wacht zich ongetwijfeld voor luimen, driften en verzuimenissen, vooral in tegenwoordigheid harer kinderen; zij gedraagt zich zoo, dat zij tot hare kinderen zeggen kan: ziet naar mij, en doet ook zoo. Dit is in de eerste plaats allergeschiktst, om de kinderen achting voor ons in te boezemen; ons voorbeeld, ons humeur heeft eenen invloed op hen, die soms wonderbaarlijk schijnt. Daarenboven verklaart zij zelve, dat zij zich altijd gelijk blijft, en standvastig volhoudt met hetgene zij eens bevolen of verzocht heeft. Ook dit kan, wanneer de kinderen daarbij telkens van de redenen daarvan onderrigt worden, achting verwekken. Tot dus verre zijn wij het met haar eens, doch voor het overige vermeenen wij het een en ander in hare opvoedings-methode ontdekt te hebben, dat eerder geschikt is, om bij kinderen de achting te verliezen, dan om die te verkrijgen. De Schrijfster zegt zelve, dat hare kinderen haar meer schijnen te beschouwen als eene oudere zuster dan als moeder, en dit is juist een

teeken, dat hare manier van behandeling van dien aard moet geweest zijn, dat de kinderen daardoor geleerd hebben, haar ook een verkeerd oogpunt te beschouwen, en de achting jegens haar te verliezen. Laat ons nu eens nagaan, hoe zijn hen behandeld heeft, of wij het dan ook vinden zullen.

Zij heeft hare kinderen behandeld, zegt zij, als redelijke schepselen, en dat was zeer goed. Ja, waardige Moeder! uwe kinderen zijn redelijke wezens, en als zoodanige moeten zij behandeld worden. Mogten alle ouders dat maar in de behandeling hunner kinderen voor oogen hebben! — Maar nu komt het ons voor, dat zij teveel niet genoeg in het oog gehouden heeft, dat zij ook kinderen zijn, en dus niet zulke redelijke schepselen, als volwassene menschen zijn. Daar zit juist de knoop. Zij was steeds gewoon, om alles van hare kinderen te verzoeken, en niet dan bij noodzake te gebieden. Dan, dit komt ons voor, niet geschikt te zijn voor de kindschheid, in welke hare kweekelingen nog verkeeren: dit komt ons voor, hen juist daartoe te brengen, dat zij haar uit een verkeerd oogpunt beschouwen, eerder als eene oudere zuster, dan met die achting, met welke eene moeder moet beschouwd worden. Dit zal de Schrijfster misschien al van ons doen denken, dat wij ook voor de gehate roede zijn, welke zij met een geweldigen afkeer be-

beſchouwt. Maar neen, brave Moeder! zijt daaromtrent gerust: wij verzekeren u dat wij dezelve, ſchoon meer kinderen hebbende dan gij, ook maar allerzeldzaamst gebruiken, en dan nog zeer matig. Wij waren het ſtraks reeds met u eens, dat de kinderen redelijke ſchepſelen zijn, en als zoodanige moeten behandeld worden, en dus kunt gij ook ligt begrijpen, dat wij weinig van de roede houden. Maar aan den anderen kant keuren wij het ook niet goed, om kleine kinderen alles te verzoeken, en zich te veel te onthouden van bevelen. Wij vinden die manier van behandeling niet natuurlijk, en zijn van gedachten, dat de overtuiging, dat de kinderen redelijke ſchepſelen zijn, ons juist moet affchrikken van het aanhoudend verzoeken, in plaats van ons daartoe op te leiden. Immers, zijn de kinderen redelijke ſchepſelen, en worden zij om alles verzocht, zonder dat hen bijna iets geboden wordt, dan zullen zij ſpoedig op het denkbeeld komen, dat alles van hunne eigene verkiezing afhangt, of zij het doen willen of niet, hetwelk het verzoeken ook ſchijnt te vooronderſtellen, en wanneer dat denkbeeld worteken bij hen geſchoten heeft, dan is het met de achting, en dus ook met de liefde en het ontzag gedaan. Wij gelooven, dat dat verzoeken, wanneer het te verre gedreven wordt, even veel nadeel doet als de roede, en dat er een middelweg tusſchen beiden is, die grootelijks de voorkeur ver-

dient, en die alleen in ſtaat is om ons de achting en liefde en het ontzag der kinderen te bezorgen. Verſchrikkelijk bang voor alle uiterſten, hebben wij tot hier toe getracht dezen middelweg te betreden, en wij hebben ons daarbij altijd wel bevonden. Wij verzoeken onze kinders ook wel, maar alleen in zulke gevallen, in welke wij ons vooraf genoegzaam verzekerd kunnen houden, dat zij ons niet weigeren zullen, en wij doen dat meer naar mate de kinderen ouder worden, maar voor het overige bevelen wij, vooral de kleinen. Wij achten dat volſtrekt noodzakelijk, zullen de kinderen van jongs af leeren in het oog te houden, dat die genen, die hen opvoeden, hunne ouders zijn. — Maar, zal de Schrijfſter vragen: hoe is dat nu overeen te brengen met uwe ſtelling, dat de kinderen als redelijke ſchepſelen behooren behandeld te worden? Naar onze gedachten zeer gemakkelijk. Voorceerst, de kinderen zijn wel redelijke ſchepſelen, maar hunne vermogens zijn nog niet zoo ontwikkeld, hunne gewaarwordingen zijn nog niet zoo verfijnd als de onze. Zij maken zoo veel onderſcheid niet tuſſchen gebieden en verzoeken als wij doen; het verbieden veroorzaakt bij hen geen' wrevel, geen' afkeer, maar integendeel, van jongs af aan een ordelijk gebieden der ouderen gewoon zijnde, boezemt dat hen achting voor die genen in, die hen dagelijks bevelen geven. Maar ook ten tweede, waarop het voor-

vooral aankomt, wij gebieden niet op eene geweldige en heerschende wijze, want dat is weder een uiterste, maar wij gebieden zoo, dat wij daarbij steeds in het oog houden, dat wij redelijke schepselen opleiden. Doorgaans zijn wij gewoon de redenen, waarom wij gebieden, bij ons bevel te voegen, vooral wanneer wij meenen, dat het onze kinderen moeijelijk zijn zal te beseffen, dat er redenen voor ons gebieden zijn. Voorts hebben wij hen geleerd, om, wanneer wij al iets gebieden zonder reden op te geven, en zij dan de reden van zelfs niet begrijpen, ons daarna te vragen, en bij ons te onderzoeken, waarom zij dat doen of laten moeten. Wanneer zij dat doen, dan antwoorden wij niet, gelijk toch vele ouders de gewoonte hebben: ik wil het zoo, of: ik ordonnere het u, of: om toch; maar geven hun dan een inlichtend en overtuigend bescheid. Hieruit ziet de Schrijfster, dat wij, schoon gebieden onze gewoonte is, evenwel onze kinderen wel degelijk als redelijke schepselen behandelen, en dat dat zeer wel met elkander kan gepaard gaan. Langs dezen weg leeren de kinderen ons eensdeels beschouwen als menschen, die boven hen verheven zijn, die boven hen gesteld zijn, en voor welke zij dus achting behooren te hebben. Maar vooral leeren zij daardoor, om ons die verschuldigde achting gemakkelijk te bewijzen, omdat wij hen niets zonder reden bevelen, en hen dat doen in-

zien, dat alle onze bevelen billijk, regt en nuttig zijn. Enkele keeren is het gebeurd, dat zij ons hebben kunnen aantoonen, dat onze bevelen niet gepast waren, en wanneer wij dezelve dan weder introkken, dan merkten wij, dat zulks aan hen eene ſtrelende zelfsvoldoening, en eene bijzondere tevredenheid met ons verſchafte, die hen zoo veel te gewilliger maakte om ons gehoorzaamheid te geven.

Maar indien de kinderen met dat al toch eens verkeerd zijn, en weigerachtig om onze bevelen te volbrengen, wat dan? Ook dan werken wij daarop, om hen meer achting in te boezemen, en hen daardoor gewillig te maken. Wij zijn dan niet gewoon om onze kinderen te beduiden, dat zij ons door hunne ongehoorzaamheid ongelukkig maken, gelijk ſommige moeders met een bitter geklag en met tranen in zulke gevallen doen, want dat komt ons voor in het geheel niet geſchikt te zijn om achting te verwekken. Dit zal onze geëerde Schrijfſter zekerlijk verwonderen, daar zij, zoo als men uit haren brief ſchijnt te moeten opmaken, dezen weg wel eens heeft ingeſlagen, om hare kinderen te verbeteren. Maar wij zijn van oordeel, dat de kinderen, die dikwijls veel verder denken dan wij ons verbeelden, door zulk eene manier van ſpreken, zeer ligt op het denkbeeld kunnen komen, dat ons geluk in hunne handen is, en dat wij dus wel zwakke ſchepſelen zijn moeten

ten, hetwelk voorzeker minachting in plaats van achting moet verwekken. Hierom ſtellen wij hen in plaats daar van, bij zulke gelegenheden liever voor, dat wij door den goeden God aangeſteld zijn om hen te beſturen, dat het daarom onze pligt is om hen dat te gebieden, dat wij zulks niet mogen nalaten, dat wij hen daartoe volſtrekt moeten trachten te bewegen, willen wij ons zelven niet ſtrafwaardig maken. — Of wij herinneren hen, dat God hun op allerlei wijzen door middel van ons weldoet, en dat zij dus de grootſte verpligting hebben, om ons uit dankbaarheid aan God te gehoorzamen; dat zij, dat doende, aan Gods wil voldoen en zich zelven gelukkig maken, maar door een tegenovergeſteld gedrag zich zelven in ongeluk zouden ſtorten. Hier bij toonen wij dan wel eens een hartstochtelijk gevoel over de ongunſtige vooruitzigten, die wij van hun toekomſtig lot hebben; en deze herinneringen aan onze beſtemming met betrekking tot hen, aan onzen pligt, en aan hunnen pligt en belang, miſſen nimmer geheel haar doel, maar leiden hen, door achting voor ons, tot liefde en gereede gehoorzaamheid op. Wij wachten ons dan zorgvuldig daar voor, dat zij geen de minſte aanleiding krijgen tot het denkbeeld, dat wij, dat ons geluk eenigzins afhankelijk van hen zijn zou. Even op dezelfde wijze redeneren wij met hen over onze onaangename verpligting en hun

belang, wanneer wij ons genoodzaakt vinden, om eens eene ligchamelijke ſtraf aan hen uit te oefenen.

Dezen weg durven wij de Schrijffter gerust aanprijzen. Vaar voort, waardige Moeder! uwe kinderen met een edel voorbeeld voor te gaan, en u zelve te allen tijde gelijk te blijven, maar verander uw veelvuldig verzoeken grootendeels in gebieden. Verzoek hen, als gij vooraf zeker weet, dat zij aan uwe verzoeken gewillig zullen voldoen, maar beveel hen, wanneer gij daar aan eenigzins meent te moeten twijfelen. Beveel hen op eene redelijke wijze, op dat zij mogen inzien, dat alle uwe bevelen billijk zijn, en uit liefde of gevoel van pligt voortkomen. Lok hen uit, om van u te vernemen, waarom gij hen zoo beveelt. Zijn zij weigerachtig, doe u dan niet in uwe zwakheid en afhankelijkheid aan hen kennen, maar bepaal hen dan bij uwe aanſtelling van God, den algemeenen Vader, tot hare leidsvrouw en vormſter, bij uwe en hunne verpligting en verantwoording. Straf hen verder door onthoudingen, maar vergeet nimmer daarbij op te geven de redenen, waarom gij dat doet. Schroom niet, om wanneer de nood dat vordert, hen ook eens aan het ligchaam te ſtraffen, maar doe dat bedaard, plegtig, en met voordragt der redenen, die u tot zulk eene u bitter ſmartende behandeling van hen noodzaken: zoo zal de roede, in plaats van hen te vernederen,

ren, ook wel eens kunnen dienen, om hunne redelijkheid te verhoogen. Werk in alle gevallen daarop, dat uwe kinderen eene hooge achting voor u krijgen, en dan zullen liefde en ontzag, of zoo als wij ons liever uitdrukken, liefde en gewillige gehoorzaamheid zeker volgen.

Maar deze raadgevingen hebben alleen betrekking tot de drie jongste kinderen van de Schrijffter, nu blijft nog de vraag overig: hoe brengt men oudere kinderen, die de liefde en achting voor hunne ouders verloren hebben, daartoe weder terug? Ook deze vraag moeten wij geheel in betrekking tot de Schrijffter beantwoorden. Zij zegt wel, dat er vele ouders zijn, die over zulke kinderen treuren moeten, maar het verliezen van de liefde en het ontzag voor de ouders komt bij alle zulke kinderen niet uit dezelfde oorzaken voort. De meesten zijn daar toe gekomen door de onverstandige behandeling en de wispelturigheid der ouderen zelve, en dat heeft immers bij onze Schrijffter geen plaats. Maar wij gevoelen het, dat het eene moeijelijke vraag is om te beantwoorden aan eene Moeder, die, beroofd van den bijstand en de ondersteuning van haren geliefden Echtgenoot, thans alleen den moeijelijken last der opvoeding torschen moet. Wij gevoelen het, dat het eene zeer moeijelijke vraag is om te beantwoorden aan de Schrijffter van den opgegevenen brief, die eenen zoon heeft, welke zulk een ge-

drag omtrent zijne moeder houdt, als zij ons meldt Waarlijk, dat kind is ongelukkig! en zijn leugenachtige aard doet ons hem met deernis beſchouwen, als op den rand van eenen verſchrikkelijken afgrond. Het liegen is iets, dat in de beginſelen bij de kinderen moet te keer gegaan worden, dat van tijd tot tijd op eene zeer ernstige wijze moet beſtreden worden, en dat allermoeijelijkst ontleerd wordt, als het zoo diep is ingeworteld. Zijne ongehoorzaamheid zal hoe langer hoe grooter worden, als hij zoo veel vrijheid blijft genieten, als hij thans geniet. En hoe krijgt eene zwakke moeder — alleen! — dat anders? Zal zij op eene teedere wijze met tranen en met klagten over haar ongeluk zijn hart vermurwen, en hem daar door tot liefde en gewillige gehoorzaamheid bewegen? Wij vreezen dat dit op zijn hart, in hetwelk de edelſte gevoelens reeds zeer verſtompt zijn, als op een' ſteen zal afſtuiten, ten minſte dat de indrukken, die dat ſomtijds bij hem verwekken mogt, telkens weder door hem verloren zullen worden, en zien dus daar van weinig voordeel te gemoete. Of zal zij, door een ſtreng gebruik van hare magt te maken, hem tot ontzag voor haar noodzaken? Zij bekent zelve, daar toe geheel buiten ſtaat te zijn, en wij zouden haar ook om verſcheidene redenen niet durven aanraden, om dezen weg in te ſlaan. In het algemeen moeten wij hier ook weder de Schrijffter antwoorden, dat

dat zij alle mogelijke pogingen moet aanwenden, om achting voor haar bij haren zoon te verwekken. Langs dezen weg alleen zal het, naar ons inzien, mogelijk zijn, dat haar zoon nog in zijn gedrag omtrent haar verbeterd worde. Zij legge er zich op toe, om hem in te prenten, dat er geen mensch is, die zijne achting zoo zeer verdient, als zij. Zij wachte zich voor alle luimen en driften in zijne tegenwoordigheid. Zij redenere met hem over de beschikking van God, door welke zij aan hem tot eene leidsvrouw en raadgeeffter gegeven is, over hare eigene verpligting om die Goddelijke beschikking te volgen, over de zucht die haar bezielt om dat te doen, en hoe daar uit en uit liefde tot hem alle hare bevelen en verzoeken voortkomen, en over de groote verpligting, die er dus op hem ligt, om haar om Gods wil te eerbiedigen en gewillig te gehoorzamen. Zij stelle hem voor, van welk een uitgebreid belang het voor hem is, om dat te doen. Zij doe dat een en ander bij elke gepaste gelegenheid, maar telkens weder anders, doch altijd ernstig en godsdienstig, waar toe zij ons voorkomt, zeer wel in staat te zijn. Bevindt zij, dat dan ook nog verzoeken en bevelen geenen invloed op hem hebben, dan verandere zij geheel en al van toon, verzoeke of bevele zij hem niets meer, maar kleede liever alles, wat zij hem te zeggen heeft, in, in den vorm van raadgevingen. Mogelijk brengt dat eene zeer

gunstige verandering bij hem te weeg. Daar in volharde zij, tot dat hij haar regt heeft leeren achten, en dan zal hij ook weder gaarne naar bevelen en verzoeken luisteren. Wat zijn liegen betreft, zij make zich de verhalen van leugenachtige kinderen en dergelver ongelukken eigen, die in de werkjes van SALTZMANN, FUNCKE, BOSCH, en vele anderen voorkomen, en deele hem die mede met eene verstandige toepassing. Zij weigere hem, zoo dikwijls hij opzettelijk gelogen heeft, niet alleen zelve eenige dagen alle geloof, maar zij gebiede dan ook aan hare huisgenooten, en verzoeke aan hen, die dan voor eenigen tijd aan haar huis mogen zijn, dat zij dat zelfde met haar doen, op dat hij door die engte, is het mogelijk, schaamte krijge over zijne ondeugd. Doch zoo dit een en ander ongenoegzaam bevonden wordt om hem te verbeteren, en tot een behoorlijk gedrag jegens zijne moeder over te halen, dan raden wij de Schrijfster, om hem dan niet langer onder haar, bij ondervinding ontoereikend bevonden bestuur te laten blijven, maar hem, zoo hare omstandigheden zulks toelaten, onder vreemd bestuur te brengen, en hem op eene goede kostschool te bestellen. Zij make dan zijnen Leermeester openhartig met zijn geheele karakter bekend, en verzoeke denzelven, dat hij hem boven alles die deugden trachte in te prenten, die hij nu mist. Geene te groote vrees voor haar kind weerhoude haar daar van,

ten, als zulks gevorderd wordt; diepe wonden vereiſchen wel eens pijnlijke middelen ter genezing.

Hartelijk wenſchen wij, dat ons antwoord gezegende gevolgen moge hebben, en dat de weldenkende Schrijfſter nog eens eene gelukkige moeder moge worden, zoo als zij verdient. Zij zal ons het plaiſier wel willen doen van ons in het vervolg te melden, hoe zij over onze raadgevingen denkt, of zij dezelve ook opvolgt, en welke uitwerkſels dat op hare kinderen heeft. Derzelver goede aanleg doet ons hopen, dat zij langs den door ons aangewezenen weg nog eens alles gelukkig zal te boven komen.

SCHOOLBERIGTEN

over Julij 1808.

HOLLANDS Noordelijk gedeelte.

I. *Distr.* Schoolopz. A. NUMAN.

VLIELAND vacant. *Zie Mei* 1807.
MOERBEEK onder *Nieuwe Niedorp.*
De School alhier vacant. *Zie April* 1808.

II. *Distr.* Schoolopz. J. DOZIJ.

AARDSWOUD. Uit eene nominatie van drie perſonen, zijnde KORNELIS BULTENAAR, Onderwijzer te *Hobrede*, JAKOB VAN CLEEFF, Ondermeester te *Oostwoud*, en AARJEN KEETMAN, Ondermeester te *Egmond aan Zee*, is, na voorafgaand examen van den Schoolopziener, in tegenwoordigheid van het Gemeente Beſtuur en Kerkmeesteren der Hervormde Gemeente, door den Heer J. OSTERT, als Gevolmagtigde van den Hoog-Edelen Geb. Heer W. L. Grave VAN WASSENAAR, Heer van *Sterrenburg*, *Hoog- en Aards-*

ardswoude enz. enz., het School- en Kos-
r ambt opgedragen aan AARJEN KEETMAN:
ch, daar deze jongman, voor de aanvaar-
ng van zijnen dienst, aan de kinderziekte
rleden is, zoo is op nadere aanschrij-
ng, door gemelden Gevolmagtigden, tot
hoolmeester, Voorzanger en Koster aan-
steld KORNELIS BULTENAAR, Onderwijzer
Hobrede.

III. *Distr.* Schoolopz. A. R. MAURER.

ALKMAAR. De School in het Roomsch
atholijk Wees- of Armenhuis vacant. *Zie*
br. en *April* 1808.
ALKMAAR. De Stads Fransche Kost-
hool vacant. *Zie April* 1808.
AKERSLOOT. Na ingenomen advis van
n Schoolopziener, heeft het Gemeente-
stuur ter vervulling der Schoolvacature be-
epen P. APPELBOOM, die door betoonde
ijt en goed gedrag zich aanbevolen, en
t Voorzangers-ambt bij de Hervormde Ge-
eente alhier reeds sedert eenigen tijd had
aargenomen.
Ook is door gemelde Bestuur in deszelfs
aats te
BOEKEL benoemd J. JONGKIND, die als
ndermeester den Schooldienst op het *Oost-*
id van *Wieringen* met lof vervulde.
Beide Onderwijzers, van eene behoorlijke
te van aanstelling voorzien, hebben hunne
rkzaamheden dadelijk aangevangen.

IV. *Distr.* Schoolopz. Mr. TH. DE VRIE

MIDDELBEEMSTER. Eene der Bijſch
len aan de *Oosthuizerweg* vacant. *Zie A*
1808.

V. *Distr.* Schoolopz. P. BEETS PZ.

WESTZAANDAM. Twee Bijſcholen v
cant. *Zie Julij en Aug.* 1806. *en Ap*
1808.
NAUERNA vacant. *Zie Dec.* 1806 *e*
Jan. en Mei 1807.
OOSTZAAN. *Noorderſchool* vacant. *Z*
Mei 1807.
LANDSMEER vacant. *Zie Junij* 180

VI. *Distr.* Schoolopz. C. WERTZ.

AMSTERDAM. De post van Eerſt
Ondermeester in eene der Stads Armenſch
len vacant. *Zie Junij* 1808.
AMSTERDAM. De post van Scho
meester op eene van de Scholen der Ned
duitſche Gereformeerde Diakonie vacant. *Z*
Junij 1808.

VII. *Distr.* Schoolopz. J. C. BERRANGÉ.

SPARENDAM. Den 23. Junij l. l. z
de posten van openbaar Schoolonderwijze
Voorlezer en Voorzanger alhier, naar
wet, begeven aan A. VAN DER LEE, op
b

aar Schoolonderwijzer te *Zijderveld*; de neens hem uit eenige Sollicitanten genomineerden, met welken hij dan ook vooraf aan en nader examen onderworpen werd, waren J. JORDENS GZ. en N. VAN BREDA, Onderwijzers te *Elst* en te *Schiedam*.

VIII. *Distr.* Schoolopz. J. TEISSÉDRE L'ANGE.

HAARLEM. De post van Schoolmeester in het Nederduitsch Gereformeerd Diaconie- en Aalmoezeniers Armenhuis alhier vacant. *Zie Junij* 1808.

SLOTERDIJK. Het Instituut van het Departement: *Tot Nut van 't Algemeen*, alhier, vacant. *Zie Maart* 1808.

IX. *Distr.* Schoolopz. J. VAN GEUNS.

LANGERAAR vacant. *Zie Junij* 1808.

HOLLANDS Zuidelijk gedeelte.

II. *Distr.* Schoolopz. J. WELDIJK.

GOUDA. Alhier is de School voor kinderen der armen vacant. *Zie het Schoolieuws van December* 1807 *en Maart* 1808.

HEKENDORP. De Vrijheer van *Hekendorp*, STRIK VAN en *tot* LINSCHOTEN, heeft eene nominatie van drie Onderwijzers geforceerd, zijnde C. DE JONG, bijzonder Onder-

wijzer te *Utrecht*, hebbende den tweeden rang, C. ZIJP, Onderwijzer in de *Lange Weide*, en A. QUINT, toen Ondermeester te *Moordrecht*, bezittende beide den derden rang. Hij heeft deze genomineerden door zijnen Schoolonderwijzer van *Linschoten*, in tegenwoordigheid van het Gemeente-Beſtuur, laten examineren. Elk was overtuigd, dat de eerstgenoemde den post verdiende; naar welke overtuiging ook de Heer STRIK als Vrijheer gehandeld heeft, als hebbende aanſtonds na het gehouden examen C. DE JONG aangeſteld als Onderwijzer te *Hekendorp*, met eene verhooging van tractement, waartoe het Gemeente-Beſtuur op verzoek van gemelden Heer beſloten heeft. De plaats, door den waardigen TUIJL met zoo veel lof bekleed, is dus door een geſchikt perſoon vervuld, van wien wij verwachten, dat al het goede, hetgeen in die School tot ſtand gebragt is, zal onderhouden worden ter bevordering van het geregeld en verſtandig onderwijs der lieve landjeugd.

III. *Distr.* Schoolopz. N. MESSCHAERT.

OUD-BEIJERLAND vacant. *Zie Sept. en Dec.* 1807.

ZEE-

ZEELAND.

II. *Distr.* Schoolopz. A. VAN DEINSE.

MIDDELBURG. Onze hoop is vervuld, i tot openbaar Schoolonderwijzer in de Ne-rduitſche en Franſche taal is door den ter Burgemeester dezer Stad benoemd en ngeſteld de Heer D. BORKING G. Z., heb-nde Acte van den eerſten rang — een an, die reeds ſedert 1791 alhier eene zeer oeijende bijzondere School had, en zich dezelve zoo gekweten heeft, dat hij niet een het vertrouwen van de ganſche Bur. rij in den hoogſten trap genoot, en de edkeuring en toejuiching van alle bevoeg-Beoordeelaars wegdroeg, maar ook dat Schoolopziener met de Plaatſelijke Com-ſie hem het regt moeten doen, dat hij t de eerſte Onderwijzers in het geheele derland om den rang mag wedijveren. rondige kennis in alle vakken van het La-r Onderwijs, met ongemaakte zedigheid eene bijzondere geſchiktheid om de jeugd leiden, vereenigen zich zoo zeer in hem, men zelden aantreft; terwijl zijn zorg en er op zijne leerlingen, zoo veel in hem , te volmaken, hem van den vroegen mor-n tot den laten avond doen werkzaam n. De *Bijdragen* kunnen getuigen, hoe aarzaam de Schoolopziener van dit District in het toezwaaijen van lof; hij is er wars

van; maar hij mogt deze gelegenheid niet laten voorbijgaan, om den verdienstelijken Man dit reeds lang verschuldigd bewijs van achting openlijk te geven. 'Hij verheugt zich in deszelfs bevordering; dankt, met gansch *Middelburg*, den Heer Burgemeester, die ook in dezen getoond heeft verdiensten te waarderen en te willen bekroonen; en wenscht hartelijk, dat God het dierbare leven van dezen waardigen Onderwijzer lang rekke, en met gezondheid en sterkte kroone, ten zegen der *Middelburgsche* jeugd en ter bevordering van het verbeterd Schoolonderwijs in deze Stad en geheel *Zeeland*.

't Geen het genoegen over de bevordering van den Heer BORKING vermeerdert, is dat zijne Bijzondere School staat aangehouden te worden door zijnen eersten Ondermeester SAMUEL ANDRÉ ROCHAT, een jongman, die reeds lang de aandacht van den Schoolopziener en de Plaatselijke Commissie tot zich trok, en in de Voorjaars Vergadering van de Commissie van Onderwijs in dit Departement geëxamineerd is, en met allen lof een Acte van den tweeden rang verkregen heeft. Zich geheel naar zijnen Leermeester gevormd hebbende, en deszelfs spoor met ijver volgende, mag hij zich den besten uitslag van zijne onderneming beloven; en men twijfelt niet, of hij zal den gevestigden roem van zijns voorgangers School staande houden en vermeerderen.

En verloor *Middelburg* onlangs, door den dood

od van JAKOB SORTERS, eenen braven
oolonderwijzer, ook dit verlies is her-
ld door den perſoon van CORNELIS BOS,
n van den ijverigen Huisonderwijzer PIE-
R BOS, een jongman, die met allen lof
ngs acte van den tweeden rang bekomen
bbende, met algemeen genoegen eene bij-
ndere School geopend heeft, en van wiens
nde en ijver men met grond de beste ver-
chting mag voeden.

Ook is alhier in de laatſte maandelijkſche
rgadering van de Plaatſelijke Schoolcom-
ſie tot Huisonderwijzer in de Franſche
Nederduitſche talen geëxamineerd en toe-
aten ANTOINE FREDERIC CARTON.

VERE. De reeds bijna een jaar vace-
ide School dezer Stad ſtaat eerlang ver-
ld te worden, daar door Preſident en Ra-
beroepen is CORNELIS RIJNBERG, heb-
ide acte van den derden rang, en School-
derwijzer te *Serooskerke* in het Eiland
ouwen.

KOLIJNSPLAAT. De vacerende School
ier zal niet lang open blijven, zijnde,
gehouden examen, door het Gemeente-
uur en den Kerkenraad beroepen tot
oolmeester, Koster en Voorzanger, TO-
S MEIJAART, hebbende acte van den der-
rang, en Schoolonderwijzer te *Koude-
ke* in *Walcheren*.

KOUDEKERKE. Door bovenſtaande be-
ping van TOBIAS MEIJAART naar *Kolijns-
at* in *Noordbeveland*, deze plaats vacant

geworden zijnde, worden de bevoegde Sollicitanten uitgenoodigd, zich ten ſpoedigſte aan te melden. De School is van den middelſten rang, en het tractement enz. als Koster en Voorzanger bedraagt *f* 218.

KATS vacant. *Zie Jan.* 1808.

III. *Distr.* Schoolopz. S. T. HUËT.

KRABBENDIJKE vacant. *Zie Mei* 1808

B R A B A N D.

I. *Distr.* Schoolopz. H. VAN DAM.

WILLEMSTAD vacant. *Zie October* 1807.

HEEN vacant. *Zie October* 1807.

V. *Distr.* Schoolopz. S. VAN DER NOORDAA.

LITH. De post van Subſtitut Schoolonderwijzer alhier vacant. *Zie Sept.* 1807.

EERDE, *Gehucht van Oedenrode.* De post van Schoolonderwijzer alhier is door het overlijden van G. OVERKAMP vacant geworden. Aan deze plaats, welke is van den laagſten rang, is een vast inkomen van *f* 200 verbonden, benevens vrije woning, en *f* 1:4 van ieder Scholier in het jaar. Belanghebben-

benden melden zich aan bij den Districts-Schoolopziener en het Gemeente-Beſtuur van *Oedenrode* voornoemd.

VI. *Distr.* Schoolopz. F. DERKS.

VIERLINGSBEEK vacant. *Zie Jan.* 1808.

UTRECHT.

I. *Distr.* Schoolopz. J. v. MANEN ADZ.

SCHALKWIJK. Door het overlijden van den Schoolonderwijzer is de School alhier vacant. Dezelve geeft, benevens de ſchoolgelden, aan vast inkomen, 's jaarlijks omtrent *f* 300. 's Winters komen er een 80 Scholieren, die voor de maand 3 ſtuivers aan ſchoolgeld betalen. Daar men voornemens is deze School, in welker proviſionele waarneming dadelijk voorzien werd, ſpoedig van eenen bekwamen Schoolonderwijzer te voorzien, zoo worden alle, die volgens de wet geregtigd zijn om naar deze vacante School te ſtaan, en eene acte van niet minder dan van den derden rang bezitten, uitgenoodigd om zich voor 1 September aanſtaande in perſoon of ſchriftelijk en met inzending der vereischte Acte van algemeene Toelating en Getuigenisſen van goed gedrag, te vervoe-

gen bij den Wel Edelen Geboren Heer H. C. DE NORMANDIE VAN SCHALKWIJK, als Ambachtsheer der Plaats, wonende te *Utrecht* in de *Hamburgerstraat*.

GELDERLAND.

I. *Distr.* Schoolopz. Mr. P. A. DE ROOCK.

EINSPEIK vacant. *Zie Febr.* 1808.

BRUCHEM. De alhier vacant geweest zijnde School is wederom vervuld door de aanstelling van CORNELIS HEYSHEK, hebbende een acte van den tweeden rang.

OPIJNEN vacant. *Zie Maart* 1808.

II. *Distr.* Schoolopz. F. H. REPELIUS.

CULENBORG. De Lutherſche School vacant. *Zie Nov.* 1806.

ZIJDERVELD. Door het vertrek van A. VAN DER LEE, naar *Spaarendam*, is de Schoolonderwijzers en daaraan verbonden Kosters- en Voorzangersplaats bij de Hervormde Gemeente alhier, opengevallen. Het vaste Tractement van het Dorp bedraagt *f* 58, en van de Kerk *f* 92. Het Schoolgeld heeft in de laatſte jaren *f* 114 opgebragt; bovendien zijn er nog eenige voordeelen, zoo dat de inkomsten, aan de voorzeide posten verknocht, behalve vrije woning, te zamen on-

ge-

er f 300 bedragen. De Sollicitanten, e, benevens bewijzen van goed burger- en zedelijk gedrag, eene acte van alge- ne Toelating, ten minste van den der- rang vertoonen, en van den Hervorm- Godsdienst belijdenis doen moeten, den verzocht zich ten spoedigste aan te len bij den Heer M. P. H ROOS VAN ARMA, Drossard der Dorpen *Everdin- , Zijderveld* en *Geilberdingen*, te *Cu- org*, en bij den Kerkenraad alhier, al- men voornemens is, zoo dra mogelijk, beroep te doen.

'. Distr. Schoolopz. H. H. DONKER CURTIUS.

RNHEM. Door het overlijden van JOHN VN is alhier vacant geworden de post Stads Taalmeester, waaraan verbonden en tractement van *f* 315. Men verlangt Onderwijzer van den hoogsten, of ten te den tweeden rang, en bekwaam tot geven van onderwijs, behalve in de Ne- uitsche, ook in de Hoogduitsche, Fran- en Engelsche talen. De Sollicitanten nen zich aanmelden ter Secretarij dezer

ETEREN. De Fransche Kostschool va- , *Zie Bijdr. van Oct. en Nov.* 1807 en 1808.

VI. *Distr.* Schoolopz. H. W. VAN WOELDEREN.

DOESBURG. De post van Franſche ſchoolhouderesſe vacant. *Zie Oct.* 1807

OVERIJSSEL.

I. *Distr.* Schoolopz. C. FRANSEN VAN ECK.

STOKKUM vacant. *Zie Sept.* 1807

II. *Distr.* Schoolopz. J. H. FLOH.

DE ESCHMARKT vacant. *Zie* 1807.
DE ROTBEKE vacant. *Zie Nov.* 1
KLEIN DRIENE vacant. *Zie Dec.* 1
BEKKUM vacant. *Zie Dec.* 1807.

III. *Distr.* Schoolopz. G. W. STOR

REUTUM vacant. *Zie Sept.* 1807.
NORDENRING vacant. *Zie Dec.* 1

IV. *Distr.* Schoolopz. J. W. A. MULI

OUDLEUSSEN, als mede
HESSUM en REGTEREN vacant, *Maart* 1807.

Distr. Schoolopz. J. F. SERRURIER.

ITEVEEN vacant. *Zie Nov.* 1807.
SSELERDIJK vacant. *Zie Oct.* 1807.
IDEINDE (*van Kamperveen*) en
ZANDEN, *onder Kamperveen*, bei-
cant. *Zie Dec.* 1807.
STENHOLTE vacant. *Zie April*

. *Distr.* Schoolopz. W. SANDERS.

TERING vacant. *Zie Maart* 1808.
NEMUIDEN vacant. *Zie Mei* 1808.
LLENHOVEN vacant. *Zie Junij*

VRIESLAND.

Distr. Schoolopz. J. F. KORFF.

DELEMMER vacant. *Zie Oct.* 1806.

. *Distr.* Schoolopz. H. W. C. A. VISSER.

AVOREN. De nu vereenigde School
. *Zie Febr.* 1808.
DGUM vacant. *Zie April* 1807.
INGAWIER vacant. *Zie Junij* 1808.

Distr. Schoolopz. A. BRUINING.

NS vacant. *Zie Maart* 1808.

HARLINGEN. De Stads Franſche School vacant. *Zie Maart* 1808.
HERBAJUM vacant. *Zie Junij* 1808.

V. *Distr.* Schoolopz. B. VAN WEEMEN.

SCHINGEN vacant. *Zie Dec.* 1806.
GOUTUM vacant. *Zie Maart* 1808.

VI. *Distr.* Schoolopz. J. H. NIEUWOLD.

OOSTERWIERUM vacant. *Zie Dec.* 1807.
GROU vacant. *Zie Dec.* 1807.

VII. *Distr.* Schoolopz. M. MARTENS.

HANTUM. Alhier is op den 1. Junij 1808 door den Subſtitut Baljuw, benevens het Gemeente-beſtuur van *Westdongeradeel*, mitsgaders de Gecommitteerden ter vervulling der Schoolvacature, na gedaan onderzoek door Mr. R. DE JONG, van *Dokkum*, daartoe, onder goedkeuring van den Schoolopziener, verzocht zijnde, uit de navolgende Sollicitanten: BUMA, van *Oosterwolde*, E. SIJTZES, van *Hijum*, H. W. SMIDT, Ondermeester in de Departements-School te *Sneek*, H. S. TALSMA, van *Nijawier*, D. TIEZEMA, van *Aalſum*, F. KLAZINGA, van *Nes* (in *Westdongeradeel*) en J. DE VRIES, van *Oldelemmer*, (een waardig zevental!) HENDRIK WOPKES SMIDT, Ondermeester in de Departementaal School te *Sneek*, met acte van den derden rang,

(dien

n de overige Adspiranten mede bezaten)
Schoolonderwijzer, als mede tot Voor-
r en Voorzanger in de Hervormde Kerk
epen. Gemelde Onderwijzer heeft zijnen
t reeds aanvaard en een loffelijk begin
aakt.

OUDGUM. Alhier is op den 21. Junij
8. door den Substitut Baljuw, bene-
s het Gemeente-bestuur van *Westdonge-
el*, mitsgaders de Gecommitteerden ter
vulling der Schoolvacature, na gedaan
erzoek door den Schoolopziener, daar-
uitgenoodigd zijnde door de respective
ommitteerden, tot Schoolonderwijzer be-
en A. LIEUWES, met acte van den der-
rang, hebbende deze School een' tijd
provisioneel bediend.

UTKEWOLDE (of AUSBUUR) va-
. *Zie Febr.* 1808.

ETSLAWIER vacant. *Zie Febr.* 1808.

GRONINGEN.

Distr. Schoolopz. J. R. VAN EERDE.

RONINGEN. De post van Stads Fransch
schoolhouder vacant. *Zie Dec.* 1807.
e Schoolmeestersplaats bij de Martini
: vacant. *Zie Mei* 1808.
ot Onderwijzer in de Zuider Diaconie-
el van het Hervormd Kerkgenootschap
ngesteld de bijzondere Schoolonderwij-
w. WICHERS, bezittende den tweeden

WESTERWIJTWERT vacant. *Zie* [redacted] 1808.

BAFLO vacant. *Zie Mei* 1808.

II. *Distr.* Schoolopz. H. D. GUYOT.

NIEUWZIJL en ADUARD. Na gehou[redacted]den examen zijn de beide vacaturen dez[redacted] Plaatsen met bekwame voorwerpen vervul[redacted]. Op de eerste plaats is uit eene nominati[redacted]ie van drie personen, bezittende den derde[redacted]n rang, met name JAN LAMBERTUS WOLTERS[redacted], Custos te *Nieuwkerk*, JAN BUIST, Schoo[redacted]l. onderwijzer te *Sibaldeburen*, en WILLE[redacted]M OTTENHOFF, Bijmeester in de *Kalkwij*[redacted], door de Representanten van den Huize *Cla*[redacted]*s van Hankema*, de eerstgenoemde verkoze[redacted]n tot Schoolmeester, Voorzanger en Koste[redacted], welke dadelijk in functie is getreden, na d[redacted]t de Kerkvoogden, op verzoek van den Schoo[redacted]l. opziener, het Schoolvertrek hadden lat[redacted]n vergrooten en ruimer maken.

Op de tweede Plaats is door den Unieu[redacted] Collator, den Heer LEWE *van Aduard*, uit een aantal Sollicitanten, benoemd en aangesteld als Schoolmeester, Koster, Voorzanger en Organist, GERT GRAAFMAN HUTTING, Custos te *Ezinge*.

NIEUWKERK. Alhier is de opengevallen plaats van Custos, opgedragen aan T. H. FERINGA, bezittende den derden rang, dezelve, die onlangs te *Groote Gast* met zoo veel lof gefungeerd heeft.

EZIN-

EZINGE. De vacante plaats alhier staat binnen kort vergeven te worden, wordende gedurende de vacature de School waargenomen door KORNELIS JANS SIKKENS, bezittende den vierden rang.

NIEUWBERT wordt waarschijnlijk met NUIS gecombineerd.

III. *Distr.* Schoolopz. E. TINGA.

KREWERT. Nadat van de twee Sollicitanten, J. G. CRAMER en W. S. MEIJER, de eerste in een ander bedrijf getreden was, is alleen de laatste, hebbende den derden rang, door den Schoolopziener geëxamineerd in tegenwoordigheid van den Unicus Collator, den Hoog Welgeb. Heer D. G. RENGERS *van Farmsum*, den 21. Mei dezes jaars, met dien uitslag, dat dezelve is beroepen geworden den 8. Junij, de beroeping geapprobeerd door den Heer Landdrost den 18. ditto. Waarna de beroepene, aan den Schoolopziener Acte van Patent vertoond hebbende, in hoedanigheid van wettig Schoolonderwijzer te dezer plaats zijn werk begonnen heeft den 7. Julij.

OTERDUM. *Zie Junij* 1808. Voor de Weduwe is reeds begonnen den Schooldienst te dezer plaats waar te nemen HENDRIK KARSSENS, te voren Schoolonderwijzer op de *Ulsda* achter de *Beerta*, hebbende den vierden rang, na approbatie van den Unicus Collator en den Schoolopziener.

BIERUM. Hier wordt ook de Schooldienst voor de Weduwe van den overleden Schoolonderwijzer waargenomen. Doch hieromtrent is geen legaal berigt ingekomen.

SOLWERT en MARSUM. De School is te dezer plaats vacant. De kinders gaan gemakkelijk te *Appingadam* ter School, en om dat daar zulk een goed onderwijs gegeven wordt, zal men zoo ras niet aan de vervulling dezer vacatuur denken.

THESINGE vacant. *Zie Febr.* 1808.

IV. *Distr.* Schoolopz. H. WESTER.

OMMELANDER-WIJK, een gehucht onder *Veendam*. De gewettigde Bijschool alhier vacant. *Zie Junij* 1807.

NIEUWOLDE, *Oosteinde*, vacant. *Zie Junij* 1808.

SCHEEMDA vacant. *Zie Junij* 1808.

IV. *Distr.* Schoolopz. Mr. TH. VAN SWINDEREN.

KALKWIJK *of* LULA vacant. *Zie Nov.* 1807.

D R E N T H E.

II. *Distr.* Schoolopz. Mr. J. TONCKENS.

GASSELTER-NIEUWVEEN vacant. *Zie Oct.* 1806.

SCHOOL-

SCHOOLNIEUWS.

HOLLANDS Noordelijk gedeelte.

II. *Distr.* Schoolopz. J. DOZIJ.

ENKHUIZEN. Op den 8. Junij l. l. rd alhier in de kleine kerk, het gewone lijkſche onderzoek gehouden naar de voringen der leerlingen in de Stads Franſche ſtſchool van den Heer P. F. ERDBRINK. Na dat de Schoolopziener en de Leden Plaatſelijke Schoolcommisſie, op eene rtóe beſtemde plaats, bij elkanderen wagekomen, traden dezelve te half tien n het kerkgebouw binnen, voorafgegaan r de twee oudſten der leerlingen, en gegd van de overigen, vergezeld van hun Onderwijzer. Bij hunne aankomst hief twaalftal Kunstminnaars een aangenaam zijk aan; en ging hier mede voort, tot de Burgemeester en Wethouders, die t eenige Leden der Vroedſchap, deze gtigheid met hunne tegenwoordigheid eerden, hunne plaatſen hadden genomen. ier op deed de Voorzitter der Plaatſelijke

Schoolcommisie, de Wel Eerw. Heer HOUTKAMP, eene allezins gepaste aanspraak ter opening dezer plegtigheid, en verzocht daar op den Onderwijzer zijn onderzoek te willen aanvangen. Deze, bereid aan dit verzoek te voldoen, gaf zijnen leerlingen, ieder een rekenkundig voorstel ter oplossing, in dien tusschentijd dat hij het examen met eenige andere leerlingen zou beginnen.

Deze sommen, allen op een stukje papier geschreven, liepen over onderwerpen, niet alleen in de zamenleving dagelijks voorkomende, maar bij dezelve was in acht genomen, dat zij, zoo veel mogelijk in zich bevatten voorwerpen, welke hun, in hunnen volgenden stand, of hun toekomend beroep in de maatschappij, zouden te stade komen. Even zoo hadden de Meisjes zulke voorstellen, welke geheel en al betrekking hadden tot huishoudelijke zaken, en voor haar in het vervolg onontbeerlijk zijn.

Daarop verbeterden de verstgevorderden een gebrekkig geschreven opstel in het Fransch, nemende de Onderwijzer hier door gelegenheid om met hen over de belangrijkste gronden en regelen dier taal te spreken; en vermits dit opstel eene beschrijving behelsde van de Mijthologie of fabelleer der Heidenen, gaf dit hem aanleiding om zijne leerlingen te onderhouden over het nut van de kennis dezer leer, als mede in hoe verre men in de zamenleving hier van iets behoorde te weten; terwijl hij hen voorts de meest-

be-

ade Godheden, veelal door onze Dich-
gebezigd, liet opnoemen.
ierna handelde hij met hen over de Na-
kunde, en, na door eenige vragen eene
e inleiding tot die wetenſchap gemaakt
ebben, geleidde hij allengskens hunne
chten tot de verſchijnſelen van den damp-
, vroeg naar derzelver oorſprong, nut
het menschdom, behoedmiddelen, wel-
ken tegen eenigen, welke ons ſchaden
ien, in 't werk kan ſtellen, en waar toe
ieder derzelve bij elke beſchouwing aan-
rde.
it verrigt zijnde lazen zij verzen, on-
:hillig over welke onderwerpen, of van
:en aard. Daarop werden zij onder-
gd over de geſchiedenis onzes Vader-
s, en ditmaal alléén over den godsdienst,
karakter, de regering, de levenswijze,
ver vele van de bijzondere gewoonten
eerſte Batavieren. Ten opzigte van de
drijkskunde, handelde de Onderwijzer
hen over Zweden, als voor het tegen-
rdige onze opmerking nog al verdienen-
en na alvorens met hen over het aan-
telijkſte van dat Land te hebben geſpro-
, lazen en vertaalden eenige der verstge-
erde leerlingen, deze en gene ſtukjes
et Engelsch.
oorts werd er een opſtel, vol fouten,
het bord, door anderen zeer vlug en
wkeurig verbeterd; en hier na deed de
erwijzer, met hen eene beſchouwende

reize, door de aanmerkelijkſte Steden en Plaatſen van *Zuid-Holland*, deed hen het merkwaardigſte van elke Stad en Plaats, opnoemen en beſchrijven; ſprak met hen over de voornaamſte mannen en vrouwen, waarop ons vaderland roem draagt, en lokte hunne bedrevenheid hierin, op eene bevallige wijze uit.

De muzijk verſchafte eenige tusſchenpozing, waar na de Heer ERDBRINK zijn onderzoek vervolgde.

De leerlingen, welke minder gevorderd waren, gaven ook proeven van hunne vorderingen in het lezen van Hollandsch proza; zij deden met hunnen Onderwijzer een ſpeelreisje door *Noordholland*, waarop zij de naaste betrekking hadden; zij vertelden hem het voornaamſte dat, in de *Noordhollandſche* Steden en Dorpen, de aandacht trok; terwijl ook de minstgevorderden dat gene verhaalden, wat zij, in het algemeen, van de vijf werelddeelen wisten.

Bij het lezen werd op alles naauwkeurig gelet en gevraagd, vooral onderzocht of zij het gelezene wisten te vertellen; terwijl de Onderwijzer hen bij het nuttige der voorkomende zaken bepaalde, navolgenswaardige voorbeelden poogde aan te prijzen, en het tegenovergeſtelde in een zwart daglicht te plaatſen

Hier mede eindigde dit openbaar onderzoek, hetwelk meer dan drie uren geduurd had; terwijl de Onderwijzer daar door van zijn

voorgenomen moest staken, om nog te
en over de Theorie der Rekenkunde,
Herlingen Fransch te laten vertalen enz.
opgegevene sommen waren zeer vlug op-
d, en naar de regelen nauwkeurig be-
t.
et Muzijkgezelschap liet zich wederom
en, en na hetzelve keerde zich de Voor-
r tot den Onderwijzer, gaf hem den
wel verdienden lof, en overhandigde
in gepaste bewoordingen, OCKERSE,
sterkunde, in drie deelen, ten bewijze
goedkeuring; hetwelk de Heer ERD-
N dankbaar aannam, en treffend beant-
rdde.
ervolgens reikte de Voorzitter aan de
aren die het meest hadden uitgemunt,
ne behaalde eereprijsjes toe; welke voor
grootste gedeelte uit Fransche Werkjes
nden; en waar voor de oudste der leer-
en, *Pieter Moll*, in aller naam, dank
igde. En sloot met plegtige aanspraken
den Heer Burgemeester, Wethouder,
en der Vroedschap, Schoolopzigter, de
lers van deze kinderen, en aan allen,
ken dit Kinderfeest door hunne tegen-
rdigheid luister hadden bijgezet.
indelijk bezag men de Schriften, welke
net gebouw waren opgehangen; terwijl
onder herhaald muzijk, deze plaats ver-
, voldaan over de vorderingen der leer-
en, welke in deze Stad, aan de zorg,
oeding en onderwijs van den uitmunten-

den Heer ERDBRINK zoo wel zijn toevertrouwd.

De volgende dag was niet minder plegtig, door de Prijsuitdeeling aan de verdienstelijkste kinderen van de Nederduitsche Scholen dezer Stad. De Heer Burgemeester en verdere Leden der Regering, vereerden wederom dit Kinderfeest met derzelver tegenwoordigheid; terwijl eene groote menigte van aanschouwers hunne deelneming daarin betuigden. De kundige hand van eenen der treffelijkste Organisten onzes Vaderlands, van den Heer JAN BRUINIER, roerde het orgel bij den aanvang, de afwisseling der Prijsuitdeelingen aan de onderscheidene Scholen, en bij het slot dezer plegtigheid, op eene treffende en verrukkende wijze.

De Voorzitter der Plaatselijke Schoolcommissie, deed vooraf verslag van het onderzoek, in de Scholen verrigt; sprak met lof van den ijver der Leermeesters, en van de vorderingen en zedigheid der kinderen: overhandigde aan de Onderwijzers een Boekgeschenk ter hunner aanmoediging en belooning; waarop hij de prijsjes aan de kinderen, welke het meest hadden uitgemunt, onder gepaste aanspraken, toereikte; en aller harten trof, door de aandoenlijke en doelmatige wijze, waarop hij deze bijeenkomst besloot, en elk tot zijnen pligt aanspoorde en bemoedigde.

Gepaste Gezangen, voor deze gelegenheid vervaardigd, werden door de kinderen alleen,

leen, en met de kinderen, door de aanwezenden gezongen, en door het orgel ondersteunt.

NIBBIXWOUDE. Alhier werd door de leerende Schooljeugd, in een afzonderlijk onderzoek, de eerſte proeve gegeven van hare gemaakte vorderingen, onder de leiding en het onderwijs van haren waardigen Leermeester JAKOB KWART, in het verleden jaar tot Onderwijzer aangeſteld.

Wat een verbeterd onderwijs, onder de leiding van eenen kundigen en geſchikten Onderwijzer op de leerende jeugd vermag, zag men in dit onderzoek allezins bevestigd: de leerlingen der onderſcheidene klasſen gaven in hetzelve zeer vele blijken van gemaakte vorderingen, gedurende den korten tijd, waarin zij het onderwijs van hunnen nieuwen Leermeester genoten hadden; en er zijn alle redenen om over den braven Onderwijzer, van wiens kunde, onvermoeide vlijt en werkzaamheid, men zich veel goeds voor deze School mag beloven, en over de vorderingen der leerlingen, die allen met prijzen van naarstigheid begiftigd werden, voldaan te zijn.

Ook werd te BENNINGBROEK een openbaar, en te SIJBEKARSPEL een afzonderlijk Schoolexamen gehouden: beiden deden zij eer, zoo aan de verdiensten der Onderwijzers, als aan de naarstigheid en vlijt der leerlingen, welke toonden dat zij zich het onderwijs van hunnen Leermeester wisten

ten nutte te maken; daar zij, elk in zijne onderscheidene klasse en derzelver afdeeling, de zigtbare blijken van gemaakte vorderingen in alles waarin zij onderwijs ontvangen hadden, deden zien; terwijl hunne werkzaamheden tevens met behoorlijke vrijmoedigheid en vaardigheid van geest verrigt werden, zelfs dan, wanneer zij tusschen beiden door het een of ander Lid van het Plaatselijk Toevoorzigt ondervraagd werden. Na afloop van het werk, werden onder de leerlingen prijsjes van naarstigheid uitgedeeld, die zij met dankzegging en teekenen van blijdschap ontvingen.

De Schoolopziener vereerde alle drie Onderwijzers met een Boekgeschenk, uit naam van Zijne Excellentie den Minister van Zijne Majesteit den Koning van Holland, tot de Binnenlandsche Zaken, ten blijke van hunnen ijver en tot verdere aanmoediging.

V. *Distr.* Schoolopz. P. BÉETS PZ.

NIEUWENDAM den 5. Mei 1808. Op heden is alhier, in tegenwoordigheid van het Plaatselijk Toevoorzigt, onderzoek gedaan naar de vorderingen onzer Schooljeugd, in de volgende orde.

Nadat de kinderen des namiddags te twee uren behoorlijk op hunne plaatsen in de School gezeten waren, kwam het Plaatselijk Toevoorzigt in de School, en na eene korte aanspraak door den Voorzitter Ds. C. MOL-

van de kinderen, werd door hen een daartoe vervaardigd gezang gezongen.

De lijst van goed- en afkeurings-teekens, wegens het gehouden gedrag en de betoonde vlijt der kinderen, door den Onderwijzer J. VISSER gehouden, voorgelezen zijnde, werd met het onderzoek een aanvang gemaakt.

De kinderen in de eerſte klasſe noemden de letters, zamengeſtelde medeklinkers, tweeen drieklanken, die door den Onderwijzer op het bord geſchreven werden, vaardig opformeerden dezelve tot lettergrepen, en eenige gaven blijken hunner vorderingen in het ſpellen uit het hoofd en in hunne gewone Schoolboekjes. Dit afgeloopen zijnde, werd aan ieder van hen een Schoolprent uitgedeeld, waarmede zij de School verlieten.

De leerlingen in de tweede en derde klasſe gaven blijken hunner vorderingen in het lezen, en eenige uit de derde klasſe vooral in het kunstmatig lezen, zoo in rijm als onrijm, en beantwoordden de vragen die aan hen over het gelezene, als ook over de leesteekens gedaan werden, met veel vaardigheid.

Intusſchen werden door de Rekenaars eenige aan hen opgegevene voorſtellen op de lei ontbonden.

Daarna ging de Onderwijzer over tot het onderzoek in het rekenen op het bord: te dien einde werden door ſommige leerlingen eenige getallen uitgeſproken, andere verklaar-

klaarden de voornaamſte regelen der r
kunde, losten voorbeelden van reke
meetkundige evenredigheden op, met to
ſing op den regel van drieën, enz.

Vervolgens werden door eenige leerli
uit de derde klaſſe proeven gegeven
hunne vorderingen in de Taal- en Aard
kunde. Het eerſte beſtond in het beantw
den van vragen over de eerſte beginſele
Nederduitſche taal, het verbuigen der n
woorden en vervoegen der werkwoor
het verbeteren van eenen vol fouten geſ
ven volzin op het bord, en den door
verbeterden volzin te ontleden. Het tw
beſtond in het verklaren der punten, cir
en lijnen op de wereldkaart, en in het
antwoorden van eenige algemeene vrag
de kennis der Globe betreffende; ook t
den de leerlingen op de kaart van Eu
de Landen, Zeeën en de voornaamſte Ho
ſteden aan.

Eindelijk werden de ſchriften en ont
dingen der opgegevene voorſtellen ove
Rekenkunde nagezien, en de plegtigh
van dezen dag met een gepast gezang
ſloten.

NIEUWENDAM den 10. Mei 1808.
dat op den 5. dezer het School-exa
gehouden was, en overeenkomſtig het
drag en de gemaakte vorderingen o
Schooljeugd de eereprijzen bepaald wa
geſchiedde op heden de plegtigheid der
deeling in de Kerk der Hervormden.

Des namiddags om half drie uren vergaderden de leerlingen met den Onderwijzer in de Kerk, en namen plaats op de hun aangewezen plaatsen; onder het spelen van het orgel traden vervolgens in het Kerkgebouw het Gemeente-Bestuur en het Plaatselijk Toevoorzigt: deze hunne plaatsen genomen hebbende, opende de Voorzitter van het Plaatselijk Toevoorzigt, Do. C. MOS, die plegtigheid met eene korte voorafrede: *de nuttigheid en belangrijkheid der instandhouding van een Plaatselijk Toevoorzigt aantoonende.*

Hierop zong men een gezang uit de daartoe alhier vervaardigde gezangen.

Vervolgens werd door den Onderwijzer eene openlijke proeve genomen met eenige kinderen uit de onderscheidene klassen, van het onderwijs, hetwelk in deze School wordt gegeven, welke met algemeene goedkeuring en toejuiching eener talrijke vergadering werd aangehoord.

Na afloop van dit onderzoek werd door de kinderen een gepast gezang gezongen, en hierop werden de prijzen in de volgende orde uitgedeeld.

In het spellen, tweede klasse:

Aan *Tjerk Gollards: Tijdkorter.*
—— *Antje Pieterse: Economische Liedjes.*
—— *Grietje Huizen: Geschiedenis van Prins Leeboo.*
—— *Jacob Jacobs: A B-Boek met Figuren.*

Aan *Olfert Ooms: Dito.*
—— *Immetje Kollen: Dito.*
—— *Jacoba Mets: Dito.*
—— *Elizabet Gladbach: Prenteboekje.*

In het lezen, tweede klasse, tweede tafel:

Aan *Cornelis Rotgans: Geschiedenis van den Godsdienst.*
—— *Pieter Visser: Dito.*
—— *Annatje Mol: Dito*
—— *Sjouke Brouwer: Geschiedenis van Prins Leeboo.*
—— *Maria Homberg: Dito.*
—— *Aagje Kraaij: Gallerij voor de Jeugd.*

In het lezen, derde klasse, eerste tafel:

Aan *Abram Vink: Geschiedenis van Prins Leeboo.*
—— *Ragien Jacobs: Dito.*
—— *Dirk Hollius. Jezus. Boek voor Kinderen.*
—— *Nicolaij Nickelsen:* JUNGST, *Beschouwing der Natuur.*

In het lezen, derde klasse, tweede tafel.

Aan *Cornelis Storm: Geschiedenis van Prins Leeboo.*
—— *Daniël Barends:* SALTZMAN, *Stichtend en vermakende Leeraar.*
—— *Hendrik Steman:* BUFFON, *Natuurlijke Historie.*
—— *Kristiaan Geers: Gallerij voor de Jeugd.*

In

In het ſchrijven, derde klaſſe.

Aan *Wouter Vrugt:* MARTINET, *Kleine Katechismus der Natuur.*
—— *Jurriaan Sipkes:* HENKE'S *Bijbelſche Verhalen.*
—— *Sipke Abrams: Vroegſte Geſchiedenis van den Bijbel.*
—— *Mietje Scharſchouw:* MAND. *Vaderl. Katechismus.*
—— *Neeltje Gollards:* BEKKER en DE WOLF, *Fabelen.*
—— *Elizabet Kruithoed: Godsdienst voor Kinderen.*

Voor gemaakte vorderingen in het ſchrijven:

Aan *Dirk Donker: Lettergeſchenk voor de Jeugd.*
—— *Jan de Boer:* BEETS, *Korte Verhalen.*
—— *Dirk Mets: De kleine Jack.*
—— *Antje Kruithoed: Muſeum voor de Jeugd.*

In het Rekenen, Taal, Schrijven en Aardrijkskunde:

Aan *Muus Bruin:* HORATIUS *Zinnebeelden.*

Voor gemaakte vorderingen in het Rekenen:

Aan *Jakob Koller:* N. VAN STREEK, *Zedelijke Verhalen.*

Eindelijk werd de geheele plegtigheid met zang en orgelſpel beſloten.

VII. *Distr.* Schoolopz. J. C. BERRANGÉ.

TETTERODE of OVERVEEN, en DE VOGELENZANG. Het Gemeente-Beſtuur is al wederom dit jaar gewillig en niet bekrompen geweest in het bekostigen van eene openbare prijsuitdeeling voor beide de Scholen, zoo die van het Dorp *Overveen*, als de Bijſchool in de *Vogelenzang;* deze plegtigheid had voor de leerlingen van eerstgenoemde School plaats op den 1., en voor die der andere op den 9. Junij. Op beide te zamen werden niet minder dan 161 zoo grootere als kleinere eer- en aanmoedigingsprijsjes uitgedeeld, en de vorderingen der leerlingen, getoond bij het gelijktijdig openbaar examen, voldeden zeer.

AALBERTSBERG of BLOEMENDAAL. Op de openbare Kerkſchool alhier had op den 22. Junij l. l voor de eerſte maal eene openbare prijsuitdeeling, voorafgegaan door een openbaar onderzoek der leerlingen, plaats, waartoe de Kerkenraad, door de kosten op zich te nemen, de gelegenheid wel heeft willen ſchenken, voldoende alzoo, en wel gereedelijk, aan het verlangen des Schoolopzieners in dezen, die dan ook niet kan nalaten, daarvan alhier loffelijke melding te maken, met aanprijzing van dat voorbeeld aan andere Collegien van dien aard. — De plegtigheid geſchiedde in de Kerk, en er werd over het algemeen genoegen mede gegeven, terwijl er uitzigt is, dat deze verrigting ter aanmoediging der Schoolverbetering

ring ook alhier dienstbaar, met den tijd van nog meerdere goede vruchten zal achtervolgd worden.

HOLLANDS Zuidelijk Gedeelte.

I. *Distr.* Schoolopz. B. SPOELSTRA.

DEN HAAG. De Burgemeester dezer Plaats heeft tot Leden der Plaatselijke Schoolcommissie, uit de daartoe door voorn. Commissie ingezondene dubbeltallen, gekozen de Heeren Mr. J. P. Y. DIERT, Ds. W CARP, en Ds. D. DELPRAT, de eerste wiens dienststijd verstreken was, bij continuatie, de anderen in plaats van den Heer J. KOPS, die van hier vertrokken, en A. SANDOZ, welke overleden is.

MAASSLUIS. Alhier werd op den 24. Junij, in de groote Kerk der Hervormden, het eerste openbaar onderzoek naar den staat van het onderwijs in de vier Scholen alhier gehouden. Het kwam met het oogmerk der Schoolcommissie bij dit examen overeen, om de talenten der Onderwijzers tegen elkander aan de balans te hangen, en de uitwerkselen van dezelve voor de jeugd te vergelijken. Men zoude ook hier in bijzonderheden kunnen treden, die en Onderwijzer en Leerlingen eer aandeden.

De Plaatselijke Schoolcommissie begaf zich, voorgegaan door eene Commissie uit het Gemeente-Bestuur en van het Collegie van Justitie, benevens eene Commissie uit het

weldadig Fonds van wijlen den Heer CORNELIS V. D. HORST, 's voormiddags te 9 uren naar het gemelde Kerkgebouw, waarin reeds de leerlingen van twee Scholen vergaderd waren De Wel-Eerw. Heer W. MOLENAAR, Preſident der Plaatſelijke Schoolcommisſie, opende de plegtigheid met eene gepaste aanſpraak, waarop de jeugd, onder het accompagneren van het orgel, een beurtgezang aanhief, hetwelk wegens deszelfs goede uitvoering aandoening wekte.

Hierop volgde het onderzoek van de leerlingen van J. KAPTEIJN, daarna van die van W. V. D HONAARD; des namiddags te 2 uren begon het examen der twee andere Scholen, eerst van de leerlingen van J. VAN DOOREN, daarop volgde het onderzoek der School van J. BRINKMAN, (eene Schole, in het vorige jaar voor kinderen van behoeftigen opgerigt, waarvan men nu zeer duidelijk de nuttigheid zag): in alle vier de Scholen waren leerlingen, die in natuurlijk lezen, goed ſchrijven, oordeelkundig rekenen, en meer andere nuttige wetenſchappen, de verwachting overtroffen; terwijl het onderzoek, ſchoon alles tot eene proeve behandeld, in volkomen orde, en over het geheel tot veel genoegen afliep.

Even gelijk des voormiddags na het afgeloopen onderzoek werden ook nu aan de kinderen boekgeſchenken enz., door de Regering der Plaats bekostigd, uitgedeeld, waaromtrent verſcheidene kinderen uit de onderſcheidene Scholen, zoo in proza als in ver-

verzen, in naam hunner medeleerlingen, dankbetuigingen deden.

De Schoolopziener van het District, de Heer B. SPOELSTRA, bij de plegtigheid tegenwoordig, gaf daarop in korte aanſpraken, in naam der Schoolcommisſie, aan de Onderwijzers en leerlingen, het algemeen genoegen der aanwezenden te kennen: hij bepaalde de ouders der kinderen bij het verband, dat de huisſelijke opvoeding met het ſchoolonderwijs heeft. — Het Gemeente-Beſtuur, het Collegie van Juſtitie, Directeuren van het fonds van wijlen den Heer C. VAN DER HORST werden dank gezegd voor derzelver deelneming, medewerking en ondersteuning, en betuigde laatſtelijk dank aan het groot getal van toehoorders, die de plegtigheid door hunne tegenwoordigheid hadden vergroot.

De toepaſſelijke beurtgezangen der vrolijke kinderen, die zoo zeer ten genoege der aanwezenden uitgevoerd werden, maakten aan de plegtigheid een aangenaam einde.

VRIESLAND.

II. *Distr.* Schoolopz. M. J. ADRIANI.

LIPPENHUIZEN. De oude, zeer ongeſchikte, donkere, rookende en tochtige School is, genoegzaam alleen met behoud van de buitenmuren, van binnen geheel verbeterd en vernieuwd. Door de wegneming van eenige oude, in 't lood gezette, kleine

glasvenſters, is de School zeer aanmerkelijk verlicht, daar er nu zeer groote ramen voor in de plaats zijn gekomen: door de verplaatſing van den vuu haard is niet alleen het rooken geſtuit, maar ook zeer vele ruimte in de School gebragt. Geheel met eenen nieuwen zolder voorzien, is zij nu vrij van tocht. Nieuwe tafels en banken, als mede leerborden, geſchikt voor een klasſikaal onderrigt, geven een groot gemak voor den Onderwijzer en de Leerlingen.

VII. *Distr.* Schoolopz. M. MARTENS.

METSLAWIER. Alhier is het Schoolonderwijzers-tractement jaarlijks met *f* 30 verhoogd, zijnde door Baljuw en Gemeente-Beſtuur van *Oostdongeradeel*, benevens de Schoolgecommitteerden aldaar, van *f* 120 op *f* 150 gebragt; terwijl men gelijktijdig de Schoolpenningen van 6 op 12 ſtuivers in het ¼ jaar gebragt en dus verdubbeld heeft.

BIJDRAGEN

BETREKKELIJK DEN

STAAT

EN DE

VERBETERING

VAN HET

SCHOOLWEZEN

IN HET

KONINGRIJK HOLLAND.

VIII. DEEL VIII. STUK.

(*Augustus* 1808.)

Te LEYDEN bij
D. DU MORTIER EN ZOON.
MDCCCVIII.

SCHOOLBERIGTEN.

Algemeen Overzigt van den Staat van geheel het Lager Schoolwezen en Onderwijs binnen het Noordelijk gedeelte van het voormalig Departement Holland, (thans Amſtelland), opgemaakt bij de Voorjaars-Vergadering van 1808, door de Commisſie van Onderwijs, zitting houdende te Haarlem.

Meermalen deed de Commisſie van Onderwijs over het Noordelijk gedeelte van Holland, zoo aan het Ministerie van Binnenlandſche Zaken, als aan het Departements Beſtuur van Holland, verſlag van den Staat van het Lager Schoolwezen en Onderwijs binnen haar Reſſort, door middel van een algemeen overzigt van hetzelve; het komt er dus meer op aan, om bij het tegenwoordige op te geven, waarin men gevorderd of achteruit gegaan zij, en merkwaardige bijzonderheden te vermelden, dan wel om eene uitvoerige

ſchets te geven van het geheel; te minder, om dat de ſtaat van het lager schoolwezen in 't Noordelijk Holland ſedert den aanvang van de bemoeijingen des Gouvernements daar nede, en hier en daar reeds voor dezelve, over het geheel gunstig bekend geworden is; terwijl de weldadige invloed van de Maatſchappij *tot Nut van 't Algemeen* zich in de meerdere nabijheid van het middelpunt haarer werkkring blijkbaar heeft doen gevoelen.

De Agent van Nationale Opvoeding vond dus, bij den aanvang zijner loffelijke pogingen, ter verbetering van den ſtaat van het lager Schoolwezen in 't Noordelijk gedeelte van *Holland*, niet alleen in de grootere en kleinere Steden, maar ook op het platte Land, eenen niet geheel onbearbeiden grond, en de eerstaangeſtelde School-opzieners hadden althans minder zwaren arbeid, minder tegenſtand, minder verdrietelijkheden in deze hunne Districten te ontmoeten, dan wel andere hunner Ambtgenooten.

Met al dat vonden zij nog werks genoeg, en de grond, hun ter bearbeiding aangewezen, was lang niet overal zuiver, goed, vruchtbaar en aangenaam. Doch in weerwil der moeijelijkheden en bezwaren van verleijen aard, kan en mag de Commisſie voor het Noordelijk gedeelte van *Holland* zeggen, dat zij gevorderd is, en ook in het afgeloopen Schooljaar, in meer dan een opzigt, goeden voortgang heeft gezien.

De

De Steden, waar van ſommigen nog achterlijk waren bij het platte Land, bemoeijen zich ernstiger met de zaak der Schoolverbetering.

Te *Amſterdam*, *Naarden*, *Weesp*, *Haarlem*, *Leyden*, *Alkmaar*, *Hoorn*, *Enkhuizen* enz. bepaalt zich de invloed daarvan niet meer enkel bij de Stads- of Arm-Scholen, of bij die der Departementen der Maatſchappij *tot Nut van 't Algemeen*, maar dringt ook door in de Burger-Scholen, en wordt zelfs in de Franſche- en Meisjes-Scholen meer en meer zigtbaar. De Plaatſelijke Schoolcommiſſien zijn meer en meer werkzaam, en hare invloed wordt meer uitgebreid en merkbaar. Schoolviſitatien, Schoolonderzoeken en Prijsuitdeelingen worden meer algemeen, en het Schoolwezen wordt meer beſchouwd als eene publieke aangelegenheid; terwijl langzamerhand vele vooroordeelen tegen de Schoolverbetering, door den tijd en de ondervinding bewezen valsch te zijn, door wijsheid en gematigdheid zijn overwonnen. Ook ſluit het opklimmend gezag van hen, die over het lager Schoolwezen geſteld zijn, beter in een en vaster aan het opperbewind, en werkt daar door krachtiger dan te voren.

Het dwaze denkbeeld, dat het alleen om taalkennis bij de verbeterde inrigting te doen was, wijkt meer en meer, en de Onderwijzers beginnen hoe langer hoe meer te begrijpen, dat de verſtandelijke, zedelijke en godvruchtige

tige vorming der jeugd het hoofddoel van alles is, en dat het onderwijs in lezen, ſchrijven enz. alleen als middel daartoe, en dus niet als eindelijk oogmerk van het ſchoolgaan beſchouwd moet worden.

Verder doen de herhaalde Examina voor de opklimmende rangen, en het verband, waarin deze ſtaan tot de bevordering der Onderwijzers tot Scholen van hooger rang, zeer veel goed, zoo om bij zulk een onderzoek de Onderwijzers voor te lichten en te regt te wijzen, als om hen te doen zien, wat hun ontbreekt en hunne eerzucht aan te vuren en gaande te houden. De geſtrengheid van de Commisſie van het Noordelijk gedeelte van *Holland*, hierin volgehouden, wordt door de weldenkende Onderwijzers geacht, en door allen, die de zaak wel inzien, geprezen, terwijl de uitkomst dezelve wettigt. Allerheilzaamst is ook het onderzoek der Onderwijzeresſen en Opvoedſters, en zijn daarvan de vruchten reeds blijkbaar hierin, dat zij, die zich thans daartoe aanbieden, aan de mannen niet meer alleen den roem willen laten van bondiger kennis in opvoed-, onderwijs-, taalkunde en andere nuttige kundigheden.

Op het aankweeken van jonge lieden tot het onderwijs, legt men zich te *Amſterdam*, te *Haarlem*, in de gevestigde en met lof bekende Kweekſcholen ſteeds vlijtig toe; en, daar het verlof tot het opleiden van aanſtaande Schoolmeesters, alleen aan zeer verdiens-

dienstelijke Onderwijzers gegeven wordt; werkt deze inrigting overal dubbel ten goede.

De nadere wijziging van de Algemeene Wet voor het lager Schoolwezen en Onderwijs in 1806, en de verdere verordeningen, daarbij behoorende, worden dus, hoe meer zij in volle werking komen, te gelijk met het Huishoudelijk Reglement voor dit Departement en de Stedelijke bepalingen, bevonden niet alleen zeer juist aan een te sluiten, maar ook eene zeer weldadige strekking te hebben; waarom het te wenschen ware, dat zoodanige verordeningen, welke bij deze Wetten en Reglementen worden beoogd, en nog niet in werking zijn, zoo als de betaling der Schoolgelden, het behoorlijk beloonen der Onderwijzers, waardoor zij zich meer geheel en bij uitsluiting aan hunnen post konden toewijden, de verzorging hunner weduwen en wezen, en der hoogbejaarden onder hen, op vasten voet konden gebragt worden.

Maar bovenal gevoelt elk bedreven en nadenkend Schoolopziener de hooge noodzakelijkheid van het bezorgen van een geregeld en gestadig onderrigt aan de Onderwijzers zelve. Hunne onderlinge gezelschappen of bijeenkomsten (offchoon hier en daar zelfs door een Schoolopziener bestuurd,) kunnen daarin niet genoegzaam voorzien, en wenschelijk ware het, dat er Seminaria of Oefenscholen te dien einde werden opgerigt.

De ſtaat der Kinderſcholen vordert ook nog bijzondere oplettendheid en zorg. Door het onderzoek der Matreſſen, voor dat zij aangeſteld worden, en eene wijze geſtrengheid in derzelver admisſie wordt reeds veel goeds geſticht, doch ook deze vrouwen behoorden gelegenheid te hebben tot eigen onderrigt bij deskundigen.

Eindelijk ontbreekt onder anderen veelal de gelegenheid om de verkregen kundigheden te onderhouden. *Haarlems* Departement *tot Nut van 't Algemeen*, heeft voor de jonge lieden, welke zijne ſchole verlaten hebben, daarvoor eene aanprijzenswaardige inrigting gemaakt. De winter-avondſcholen zijn daartoe op het platte land vooral aan te bevelen, en worden niet genoeg bezocht.

Hoe veel er dus nog ontbreke, mogen wij ons echter verheugen over het reeds geſtichte nut, en, aangemoedigd door Zijne Majeſteit den Koning van Holland, ondersteund door Hoogstdeszelfs Minister van Binnenlandſche Zaken, in medewerking met den Heer Land-Drost van Amſtelland en de onderhoorige Beſturen, den voortgang der Schoolverbetering, als de heilzame vrucht onzer werkzaamheden te gemoete zien, en daar toe onze pogingen parende aan de ijverige pogingen van den Inſpecteur van het Lager Schoolwezen en Onderwijs, ook het onze te doen, is onze wensch, onze lust en onze roem.

Algemeen Overzigt van den Staat van het Lager Schoolwezen en Onderwijs, in het Departement Holland, Zuidelijk gedeelte. Den 12. Julij 1808.

De Wetten op het Lagere Schoolwezen van 1801, 1803 en vooral van 1806, hebben in dit gedeelte van het Koningrijk, van tijd tot tijd haren weldadigen invloed uitgeoefend; de *Departementale Huishoudelijke Schoolwet* heeft, door het dadelijk toepassen der algemeene bepalingen, door het werk van het beroepen en admitteren van Onderwijzers te regelen, door de middelen van correctie, en de bepaling, hoe men zich van kwaadwillige en schadelijke Schoolleeraars zal hebben te ontdoen, voor te schrijven, grootelijks medegewerkt om alles op eenen vasten voet te brengen.

Onder dit alles heeft aanvankelijk niets meer nut gedaan aan het Lager Schoolwezen, dan het *vorderen van examen*, en de behoorlijke gestrengheid daar omtrent, volgens de wet; het gevolg hier van is geweest; dat ieder, die eenige bestemming tot Onderwijzer meende te gevoelen, genoodzaakt was,

wilde hij tot eenig aanzien en beſtaan komen, zich toe te leggen, om de noodige kunde en geſchiktheid te verkrijgen: weldra bevestigde ook hierin de ondervinding, dat de zucht tot eer dan wel het ſterkſte werkt, wanneer dezelve in verband ſtaat met het belang; immers gelijk vorige Schoolbeſturen, in dit gedeelte van het Rijk, zoo heeft ook deze Commisſie het genoegen gehad, na afgenomen examens, aan een aantal kundige Onderwijzers vereerende Getuigſchriften af te geven, en de beſchaafdheid onder de jonge lieden, die zich tot den post van Onderwijzer bekwamen, aanmerkelijk te zien toenemen; dit een en ander opent de aangenaamſte uitzigten; daar deze aanwinnende beſchaafdheid, gegrond op verkregene kunde, derzelver invloed algemeen moet oefenen; het is toch niet flechts de jeugd, die de heilzame vruchten plukt van de kunde en beſchaafdheid derzelver Leermeesters; maar geheel de Natie deelt eindelijk in dezelve.

De hulpmiddelen om de kunde en geſchiktheid onder de Onderwijzers te bevorderen, zijn zeker wel in de eerſte plaats de boeken, die over alle de gedeelten van de opvoeding en het lagere onderwijs, in het licht zijn gegeven, maar bijzonder werkt daar toe mede, dat zoo vele kundige en regt verdienstelijke lieden, zich, als om ſtrijd, beijveren, om de Onderwijzers tot zich te trekken, en door omgang te beſchaven.

De Onderwijzers-Gezelſchappen, welke het

het Gouvernement wijsselijk wil dat tot stand zullen gebragt worden, en waar van men in dit Ressort reeds een goed getal heeft, hebben, door eene goede besturing, mede gewerkt, om jonge Onderwijzers op den weg te brengen, en in verscheiden opzigten, door gemeenschappelijke werkzaamheid en ijver, aanmerkelijk in bekwaamheid te doen vorderen.

Kundige Onderwijzers, die werkelijk als Schoolleeraars in dit School-Departement geplaatst zijn, leggen zich meer en meer toe, om jonge lieden tot Schoolmeesters op te leiden: de Commisie heeft Kweekelingen gezien, wier kunde en geschiktheid voortreffelijk waren.

Vele Onderwijzers hebben zich aangegeven tot leden der Maatschappij *tot Nut van 't Algemeen*, andere zijn tot Honoraire leden dier Maatschappij aangenomen, daar door hebben zij zich in eenen geschikten kring van verkeering geplaatst gezien; daar door worden zij niet alleen bekend met de werkzaamheden van die Maatschappij, maar ook opgewekt om zelve ter verlichting en beschaving mede te werken.

Het gevolg van dit alles is reeds blijkbaar: — de lijsten, getrokken uit de algemeene verslagen der Schoolopzieners in dit Ressort, strekken ten bewijze, dat een groot aantal Scholen reeds *zeer goed* en *goed* kunnen genoemd worden.

Slaat men het oog op Onderwijzers van

gevorderden ouderdom, van velen kan men zeggen, dat zij het gewigt van hunnen belangrijken post gevoelen, en dien waardig bekleeden: ook in dit gedeelte van het Rijk vindt men er hier en daar één, van wien, wegens vooroordeelen, luiheid, slechtheid en bedorven hart, niets goeds te wachten is; die de Commissie daarom ook, op grond der Wet, en waarlijk ten algemeenen nut, naar vereisch behandeld; men vindt er, die, gewoon aan den ouden werktuigelijken arbeid, moeijelijk tot de verbeterde manier van onderwijzen te brengen zijn; die niet zoo zeer uit kwaadwilligheid, maar uit gebrek aan doorzigt wankelen: — aanhoudende pogingen evenwel hebben geleerd, dat ook bij deze niet alles verloren arbeid is.

De Stads- en Gemeente-Besturen, den wil van het Gouvernement kennende, en overtuigd zijnde van het nut dat een welgeordend onderwijs te wege brengt, beijveren zich, bijna algemeen, om met de Commissie van Onderwijs, de Schoolopzieners der Districten, en de Plaatselijke Schoolcommissien mede te werken.

Niet weinig nut brengen de openlijke examens van de leerlingen, in welgeordende Scholen aan; vooral ook, om dat het voordeel van de verbeterde leerwijze, hier bij openlijk op de proef blijkt, en de tegenspraak doet verstommen: deze Commissie erkent gaarne daar in, gelijk in zoo vele andere werkzaamheden, de medewerking der

Plaat-

Plaatselijke Schoolcommisiën en van Plaatselijk Toevoorzigt, gelijk mede de ondersteuning van de respective Gemeente Besturen.

In dit School-Departement wordt allerwege, immers naar vermogen, voor het onderwijs aan behoeftigen gezorgd: terwijl ook hier en daar reeds werkscholen opgerigt zijn, waar tevens de eerste beginselen van kennis en beschaving geleerd worden; het ware te wenschen, dat dit middel ter verbetering der zeden van de behoeftige en verwaarloosde klasse der inwoners, algemeen wierd in het werk gesteld.

De Gemeente-Besturen in dit gedeelte van het Rijk, zoo wel in de gezondheid als in het onderwijs der jeugd belang stellende, zorgen, door verbouwing als anderzins, voor de verbetering der Schoolvertrekken; hoe zeer plaatselijke behoefte hier wel eens in den weg staat: waar het noodig is, wordt van den kant van het Landdrostambt, krachtdadig de hand geboden.

Niets wenscht de Commisie hartelijker, dan dat, ingevolge hare herhaalde voorstellingen, de inkomsten der Schoolonderwijzers, door eenen algemeenen opbreng van Schoolgelden, mogen worden geregeld: een zoodanige Schooltaux, gedragen naar het vermogen der ingezetenen, prijst zich van alle zijden aan: ieder ingezeten, hij moge dan *al* of *niet* kinderen onder zijn bijzonder opzigt hebben, heeft toch belang, dat de vaderlandsche jeugd wel opgevoed en on-

derwezen worde: waartoe eene zoodanige bijdrage zigtbaar zoude medewerken, als juist geschikt om de Onderwijzers, die nu door andere werkzaamheden van hunne voorname bestemming afgetrokken worden, bij hunnen pligt te houden, en hen in de gelegenheid te stellen, om al hun tijd en vlijt aan de belangen der jeugd toe te wijden.

Algemeen Overzigt van den Staat van het Lager Schoolwezen in het Departement Zeeland, *tot* 28 *April* 1808.

Het was geene navolging van andere Staatsinrigtingen, die het Bataafsch Gouvernement deed besluiten tot de verbetering van het Lager Schoolwezen en Onderwijs; maar eigen inzigt, de wensch en poging van alle weldenkende Vaderlanders, bijzonder aan den dag gelegd door de werkzaamheden der Zeeuwsche en Utrechtsche Genootschappen, en voornamelijk door den loffelijken arbeid der nooit volprezen Maatschappij *Tot Nut van 't Algemeen.* Veel minder werd die heilzame stap gedaan door eene zucht naar nieuwigheid; want *Zeelands* Staten onder anderen,

ren, gaven reeds in het jaar 1583, eene Ordonnantie van Schoolverordening uit, waar bij zij wilden, „ dat de Jongens en Meisjes „ van elkander in de School geſcheiden, in „ klaſſen zouden worden afgedeeld, naar „ mate derzelver vorderingen; dat zij op„ ſtellen maakten, die door den Onderwijzer „ zouden verbeterd worden; dat de Onder„ wijzer een lijst zijner Leerlingen op het „ te laat ter Schole komen, houden, dezel„ ven en hunne Ouders daar over aanſpre„ ken, op der Leerlingen gedrag en den „ aard hunner ſpelen acht geven, School„ wetten in de School zouden ophangen, „ op dat de jeugd haren pligt en de taak „ harer oefeningen mogt kennen: en werd „ hij verpligt geene andere dan goedgekeur„ de Schoolboeken te gebruiken." Deze, naar dien tijd, voortreffelijke Ordonnantie, werd in het jaar 1590 gevolgd van een Plakaat op hetzelfde Stuk, waarin die Magten verklaarden, dat de voorgaande voorz. Schoolordening was gemaakt „ op hope dat „ men metter tijdt tot beter ordre op 't ſtuck „ van der Schole te houden ſoude mogen „ letten."

Zoo dra baarde nogtans het gewigtig beſluit van Schoolverbetering ten jare 1801 niet, of er ging een kreet van navolging, van nieuwigheid en van veel erger van alle kanten in het Vaderland op. Zoo vele rangen en klaſſen van Ingezetenen er waren, zoo vele verſchillende meeningen daaromtrent

waren er: deze ſpotten er mede, gene misprezen het, en hielden, achtende in hunne regten verkort te zijn, daar zij mede konden werken, maar op zijn best genomen hunne handen terug; anderen, vreemd van de beginſelen van verdraagzaamheid, welke de Gemeenebestregering nu openlijker en met meer indruk durfde voorſtaan, morden, werkten en riepen daar tegen. — Schoolmeesters, die gewoon waren willekeurig, elk naar zijnen ſmaak, met het ſchoolwerk om te gaan, en menigmaal zoo onkundig als verwaand, ziende zich aan eene bepaalde orde onderworpen, waarbij zij niet meer Meesters zouden zijn, en meer gezind Schoolhouders, dan Schoolonderwijzers te wezen, of, wel op hun gewigtig ambt met verachting nederziende, hun tijdelijk voordeel liefst in andere bezigheden zochten, waren misnoegd, en hier en daar geſterkt door zulken, die boven hen waren, of eenig gezag en eenigen invloed hadden, wrevelig, onwillig, ſtaken laagharrig den draak met de Schoolverordeningen, ſchreeuwden over nieuwigheden en onvermogen, van te vreezen verlies hunner inkomsten, en gaven breed op van hunne verpligting aan hunne Plaatſelijke Inſtructien, of beklaagden zuchtende den tijd en de arme Schooljeugd.

Geen wonder, dat ook het volk, doorgaans onkundig, bevooroordeeld, en aan zijnen ouden gang, hoe lelijk en onzeker ook, door gewoonte verkleefd, in de Schoolwet-

ten

en verordeningen alles zag, wat nut-
eloos, onnoodig, belagchelijk, gevaarlijk
oor den Godsdienst en dwingelandsch
ogt genoemd worden.

Maar het was waarlijk geene navolging of
ucht naar nieuwigheid, die het Bataafsch
ouvernement op het belangrijk ſtuk der ver-
etering van het Lager Schoolwezen en On-
erwijs oplettend maakte, deed beſluiten en
e uitwerking daarvan eenen Man opdra-
en, die waardig was de eerſte hand te leg-
en aan een werk, voor welks goede ge-
rochten de nakomelingſchap hem altijd met
ankzegging gedenken moge! Het zag er
ok met den Schoolſtaat overal in het alge-
een droevig uit; maar voornamelijk ſedert
e laatſte jaren, vooral ten platten Lande,
ok in dit Departement.

De eerſte vereischte van eenen School-
eester, zelfs op de beste plaatſen, was,
oo er geen gunsteling ergens ingedrongen
erd, een goede gorgel, om den Kerkdienst
aar te nemen; de tweede, eene goede hand
n het ſchrijven, en de derde het eerſte deel
an BARTJENS doorgeweest te zijn, den re-
el van Drieën, naar de korte rekening, tot
ene proef te kunnen bewerken; ſomtijds
et Landmeten te verſtaan en zich daartoe
e kunnen laten bevorderen: voorts diende
ij van zijne Geloofsbelijdenis wel zoo veel
e weten als een gemeen Lidmaat der Her-
ormde Kerk, om voor eene klasſicale ver-
adering reden van zijn geloof te kunnen

geven, en de jeugd in de Kerkleer te kunnen onderwijzen. De man, nu burgerlijk en kerkelijk doortast en onderzocht en goedgekeurd, aanvaardde de Plak en den Stok, zette zich in het kantoor, commandeerde de Leerlingen van den minsten tot den meesten dan een, dan twee derwaarts, en liet hen opzeggen onder het gegons der menigte, dikwerf afgebroken door het werpen van een rolletje of houtje, dat geapporteerd moest worden, en 's Meesters barsche stem.

Hier zag men verscheurde en bemorste Bijbels, Couranten of geschreven Brieven, daar het leven van Koning David en een Staatssecretaris, ginds de geslachten Adams of een Postrijder, den Heidelbergschen Catechismus of een gemeene Trap der Jeugd, enz. Men begeerde het lezen te hooren: — maar twee a drie personen kwamen bezweet uit schuur of stal loopen. en drongen naar het kantoor om biljetten, de een om ter molen te gaan, de ander voor iets anders. Naauwelijks was dit afgeloopen en men had beginnen te lezen in de Courant en Postrijder, of in de Spreuken van Salomo, zoo kunstmatig omtrent als de Meester in zijnen kerktoon las, of het vorige geloop om den Meester als Gaarder te vragen, begon al weder, terwijl de man de Schrijvers vast opriep. De kleinen woelden, morsten, scheurden, sloegen elkander en werden van den Meester geslagen, grooter jongens en meisjes raasden en leerden hard op; zij liepen met twee,

twee, drie en vier naar buiten, terwijl de cijferaars vast de eene ſom na de andere makende, het *facit* van *Bartjens* zochten te vinden, en de Meester haastig geroepen was om in de buurt een Slagt-varken te prijſeren, waarna eindelijk een ſchreeuwend onderwijs, dat zingen heette, het ſchoolgeraas voor een poos wilde beſluiten. De Meester intusſchen werd geprezen, hij ſtond altijd voor elk klaar om biljetten af te geven, om te prijſeren: hij zeide de kinderen alle Schooltijden tweemaal op, en deed den Kerkdienst overheerlijk.

Overal was het niet zoo woest, maar overal had het er veel of weinig van. Hier en daar vond men wel eens een goed boek, een boekje van de Maatſchappij, maar dat was dan door eene bijzondere keus der Ouders, of wel op aanraden van den Meester, zoo hij eenigen ſmaak bezat, gegeven. Zulk een man onderſcheidde zich zeer, had hij lust en bekwaamheid om de jeugd te onderwijzen, en alle geloop wegens Gaarders zaken, zoo veel mogelijk van de School te weren.

In dezen toeſtand van zaken werd het geheel verloopen en weinig beduidend opzigt der Scholen in dit Departement, aan een drietal perſonen, onder den titel van Schoolopzieners, door het Gouvernement opgedragen. Welke hatelijk in veler oogen, het doel waren der vooroordeelen, van verdenking, te onvredenheid, tegenkanting, onwil, dreigende mishandeling, en menigwerf

met al hunnen moed en hunne ſtandvastigheid wel eens twijfelden of de ſtaat van het Lager Schoolwezen en Onderwijs wel binnen vele jaren tot den trap zoude komen, waarop hetzelve zich, ſedert den tijd der met 1 Julij 1806 nieuw georganiſeerde Commisſie van Onderwijs, bevindt.

Niet als of men in dit Departement geene ſporen van de oude wanorde meer zag, en op eenen zekeren graad van betrekkelijke volmaaktheid mogte bogen: er ſcheelt veel aan! want onder het getal van 98, zoo openbare als bijzondere Scholen, behalve de Stad *Middelburg* en Ambachten, zijn er nog *ſlechte*, die geene hoop geven, andere, die naauwelijks den naam van *middelmatige* verdienen, waar alles tragelijk werkt, en *middelmatige*, waar de verdeeling in klaſſen en een geregeld onderwijs begint te vorderen; maar er zijn thans ook verſcheiden *goede* en *zeer goede* Scholen gevormd. Door gematigdheid en eenen eenparigen gang van het werk zijn met vrucht vooroordeelen beſtreden, is teonvredenheid weggenomen, tegenkanting en onwil gebogen, of hebben plaats gemaakt voor medewerking en welwillendheid. Waar de Schoolonderwijzers liefhebbers zijn van het Schoolonderwijs, en der Schoolverbeteringe toegedaan, daar ſlijten doorgaans de vooroordeelen en tegenkantingen meest; inzonderheid de vooroordeelen opzigtelijk het Godsdienſtig onderwijs: daar men moet toeſtemmen, dat, waar het onderwijs naar

Art.

Art. 22 van het Reglement voor het Lager Schoolwezen en Onderwijs wel wordt ingerigt, hetzelve uit een Godsdienstig oogpunt beschouwd, het voormalig zoogenaamd Godsdienstig Onderwijs in de Scholen oneindig te boven gaat: zijnde hetzelve niets meer geweest, dan het laten leeren van vragen en het opzeggen derzelve. Ook vooral met betrekking tot den inhoud van het voorz. Art. laten de Schoolopzieners niet na den Schoolonderwijzeren gedurig aan te moedigen, wenken en onderrigtingen bij alle gelegenheden te geven. Om het onderwijs meer en meer uit te breiden en vruchtbaar te maken, verlangen zij naar de gelegenheid om op een' goeden voet ook Schoolonderwijzers-Gezelschappen op te rigten, en zouden zich nog meer verheugen eene Kweekschool van Schoolonderwijzers te kunnen tot stand brengen.

Daar er zich steeds personen tot het examen hebben aangeboden, hebben de openstaande plaatsen kunnen vervuld worden; en de lust, die zich begint te openbaren tot het staan naar hoogere rangen, geeft hoop op eenen heilzamen naijver.

De aangestelde Plaatselijke Schoolcommissien in *Zierikzee* en *Middelburg*, onderscheiden zich met lof, en werken door aanmoedigingen en het uitdeelen van Prijzen, mede tot bevordering van het onderwijs. Dit zelfde mag ook gelden bij de Plaatselijke Schoolcommissie voor de openbare Scholen binnen

Middelburg. Overal beſtaat geen Plaatſelijk Toevoorzigt; maar, opzigtelijk Plaatſen waar het beſtaat, mag men er niet denzelfden lof aan geven: op verſcheidene is het enkel lijdelijk en van geen nut.

Vrouwen-Scholen zijn er niet nieuw opgerigt, of vernietigd. In *Zierikzee* en *Middelburg* zijn de Scholen van de Jufvrouwen GROENEIK en ROCHEMONT in bloei. Op de Matresſenſchooltjes wordt behoorlijk acht gegeven. De Huisonderwijzers gaan hunne palen niet te buiten, en geven den Schoolonderwijzeren geen reden van klagen.

Alle de Steden zijn voorzien van Plaatſelijke Schoolreglementen, uitgezonderd *Veere*. Ook heeft de Plaatſelijke Schoolcommisſie te *Zierikzee* hare Scholen, tot de Kleinkinderſcholen ingeſloten, voorzien van de noodige bijzondere Schoolorden, met goedkeuring van den Stads-Raad in der tijd; terwijl de Schoolopzieners, tot dat voor de kleinere Steden, Smaliteden en het Platte Land eene algemeene bijzondere Schoolorde zal kunnen ontworpen en wettig ingevoerd worden, den Schoolonderwijzers eene proviſionele bijzondere Schoolregeling hebben aanbevolen, waar bij de leerboeken en orde op het klasſikaal onderwijs worden voorgeſchreven, en die de regel zijn voor het Schoolonderzoek.

Met reden intusſchen klagen vele Schoolonderwijzers over de gebrekkige betaling der Schoolgelden, welke ook op ſommige plaatſen vrij laag zijn; maar deze klagten bewijzen

zen tevens het gevaar eener eventuële verhooging. Op twee plaatsen in *Schouwen* zijn de Schoolgelden nogtans verhoogd. Ook vielen er klagten bij Schoolopzieners; maar het was over deze of geene betrekkingen, waar mede eenige Schoolonderwijzers of waren begunstigd of mede belast. Mijn Heer de Landdrost heeft daarin tot bijzonder genoegen der Commissie voorzien, het geen haar de hoop verstterkt, dat het eerste beginsel van alle Schoolverbetering, *de Schoolonderwijzer moet in zijne School tegenwoordig zijn*, bovenal zal zegepralen. Inzonderheid is mede door eene heilzame dispositie van den Heer Landdrost te weeg gebragt, dat de werkzaamheden aan den Gaarders Post verbonden, sedert den verleden zomer, zoo veel maar immer mogelijk ware, buiten de Schooltijden vallen. Het geen zoo ongemeen nuttig als hoog noodzakelijk moet geacht worden.

De Schoolonderwijzers, die reden hebben deswege zeer te vreden te zijn, zijn zulks niet minder door een voordeeliger regeling en bepaling van 't Gaarders loon, en daarenboven door de restitutie der nadeelen, geleden bij de jongste verandering in de perceptie der Middelen. Onder de voordeelen mag men met regt tellen de vergrooting van het Schoollocaal te *Nieuw-Vossemeer*, door het lofwaardig Gemeente-bestuur gedaan; terwijl onder de aanmoedigingen vooral niet mag vergeten worden, dat door de gunstige

dispositie van Zijne Excellentie den Minister van Zijne Majesteit den Koning, tot de Binnenlandsche Zaken, de Schoolopzieners zijn in staat gesteld geworden eenige penningen bij te dragen ten nutte van het Schoolwezen; of daarvan en van eenige Exemplaren van het *Handboek voor Onderwijzers* aan verdienstelijke Schoolonderwijzers uitreiking te doen: en bij deze gelegenheid te gewagen van de edelmoedigheid van den Ambachtsheer van *St. Laurens* in *Walcheren*, welke uit belangstelling in het Schoolonderwijs jaarlijks de Schooljeugd met fraaije prijsjes wel wil beschenken; als mede van onderscheiden Gemeente-besturen, die zich deswege verdienstelijk maken, als dat van *Tholen*, *Brouwershaven*, *Bruinisse*, *Dreischor*, *'s Heer Jansland*, *St Maartensdijk*, *Noordgouwe*, *Nooruwelle*, *Oosterland* en *Zonnemair*.

Mogte het voorbeeld dezer Gemeente-besturen den naijver van andere wekken, en dat van den Ambachtsheer van *St. Laurens* ook andere Ambachtsheeren uitlokken hem na te volgen!

De Zomer-Schoolstilstand van eenige maanden of weken, in het eene District meer dan in het andere, op vele plaatsen in gebruik, onder anderen in *Colijnsplaat*, eene Gemeente van 1221 zielen is merkelijk afgenomen; maar wat het onafgebroken schoolgaan belangt er is nog al over het algemeen geen klagen, dat de ouders hunne kin-

nderen niet ter ſchole zenden. In het be-
n van den jongſtleden winter was het er
n platten Lande hier en daar ſlecht mede
ſteld, waartoe het weinig gewin in het
jaar al veel heeft bijgedragen.
De heilzame en vaderlijke bedoelingen van
ine Majeſteit den Koning worden vervuld,
de Nakomelingſchap geniete de vruchten
n eenen arbeid, met vele moeiten, geduld
zorgvuldigheid tot hiertoe gebragt!

Algemeen Overzigt van den ſtaat van geheel het Lager Schoolwezen en Onderwijs binnen Braband. *Mei* 1808.

len de Commisſie van Onderwijs bij het
ggen van het algemeen overzigt over
taat van het Schoolwezen en Onder-
innen dit Departement, zich in het
n jaar de aangename verpligting zag
gd, om aanteekening te doen van de
voordeelen, voor het Schoolwezen
n, en van den beſtendigen voort-
n verbetering, door proeven van ver-
en aard onbetwistbaar geſtaafd; de-
n thans de blijde verzekering geven,

dat de destijds verkregene voordeelen niet alleen geheel zijn bewaard gebleven, maar dat derzelver aantal zelfs vrij aanmerkelijk is vermeerderd, waaronder wij het geluk hebben de zoodanige te mogen tellen, welke op de bereiking van het groote plan van beschaving en verlichting voor dit gedeelte der Hollandsche Schooljeugd, van den gewigtigsten invloed zullen zijn.

Ofschoon wij slechts één nieuw opgerigte School kunnen optellen, en daartegen er twee zagen te niet loopen, wij mogen ons echter met grond beloven, dat binnen kort derzelver aantal niet weinig zal vermeerderen.

Eenige Onderwijzers hebben hun inkomen door verhoogde jaarwedden zien vermeerderen, en wij mogen de hoop voeden, dat de verwachte verordeningen omtrent Schoolgelden aan hen alle eene aanzienlijke verbetering zal verzekeren, behoevende wij overigens niet te gewagen van de aanmoedigingen, aan sommigen hunner van wege het Ministerie van Binnenlandsche Zaken te beurt gevallen.

Er is ditmaal voor het onafgebroken schoolhouden en voor bestendigen schoolgang wel niet veel gewonnen, omdat zulks overal, waar het van plaatselijke omstandigheden kon worden verworven, reeds bevorens werd op den besten voet gebragt; te dezen echter ondervond het Schoolwezen mede eenige verbetering, en, aangaande die Scholen,

waar-

mtrent nog eenige klagten zouden zijn,
gen zal door de Schoolorde voor dit
tement ſpoedig en onfeilbaar worden
en.

aanwinst, door Onderwijzers voor
kundigheden verworven, is over het
:en wel niet zeer groot; evenwel, wij
n er aanwijzen, welke van hunnen lof-
n ijver in, en van hunne prijzenswaar-
zucht tot zelfsverlichting veel bedon-
ebben. Ook zijn de in den loop van
:hooljaar opengevallen posten meestal
igen door lieden, welke hunne voor-
s in bekwaamheid overtreffen; en eene
le oogst van proeven, voor deze Com-
gedaan, heeft aan derzelver Leden
neer ruime keuze vrijgelaten.

is bijna geene School, waarin niet de
ſoort van leerboeken wordt gebezigd:
s enkele Gemeente-Beſturen hebben
hoolvertrekken van de vereischte leer-
n onvoorzien gelaten; ſlechts weinige
:n tot de noodige verbetering van ta-
n banken moeijelijker kunnen beſluiten.
:nt de verwarming gedurende den win-
jn meestal zeer goede ſchikkingen ge-
:; en ſommige Schoolvertrekken zijn
behoefte vergroot, terwijl andere ge-
nieuw werden opgebouwd.

: is in een niet noemenswaardig aantal
en, dat de klasſikale verdeeling der
ieren nog eenige hervorming behoeft;
nderwijs zelve heeft een doelmatiger

aanzien verkregen; orde en ſtilte hebben rijkelijk veld gewonnen; de reinheid der kinderen is zigtbaar toegenomen; hunne meerdere beſchaafdheid heeft ons niet zelden aangenaam verraſt; en wij hadden het genoegen, dat er tegen hunne zeden nergens klagten werden gedaan.

Dat dit een en ander van den weldadigſten invloed is geweest op de vorderingen der leerlingen, zoo voor hunne verſtandelijke als zedelijke waarde, heeft eene herhaalde ondervinding ons dikmaals overtuigend bevestigd

De ſlotſom is derhalve zeer voordeelig; en van hetgene wij nog mogen verlangen, kunnen wij ons van de welgezinde belangſtelling van den Heer Landdrost over dit Departement binnen kort zeer veel toezeggen.

Algemeen Overzigt van den ſtaat van geheel het lager Schoolwezen en Onderwijs binnen Gelderland, *over den jare* 1807.

Dit overzigt kan thans even kort zijn, als deszelfs reſultaat aangenaam is. Uit de al-

ieene verſlagen van de Leden der Com-
: blijkt, dat het aantal der Scholen,
de nieuwe leerwijze ingerigt, en die
len titel van *goed* of *zeer goed* verdie-
in den loop van een jaar meer dan
ibbeld is. Op vele andere Scholen wor-
angzame doch zekere ſtappen ter ver-
ing gedaan, terwijl ten aanzien van de
nigen, waar zulks voor als nog niet
urd wordt, echter voor een groot ge-
: niet alle hoop afgeſneden is. De ijver
neeste Onderwijzers tot inſtandbrenging
rerbeterde manier van onderwijs ver-
allen lof, gelijk ook hunne zucht, om
meerdere kundigheden te verkrijgen,
van het toenemend getal der Schoolon-
hzers-gezelſchappen ten onloochenbare
ze verſtrekt. Wanneer men bij dit al-
i aanmerking neemt, dat niet alleen het
rernement deszelfs ernſtige gezindheid,
le zaak van het Schoolwezen te bevor-
i, vooral door aanmoediging van ver-
tellijke, of althans welwillende Onder-
rs, zoo duidelijk aan den dag legt,
dat ook de onderſcheidene Collegien
erſonen, met gezag bekleed, zoo door
e middelen, als bijzonder door de ver-
ing der Schoolvertrekken, op onder-
lene plaatſen tot ſtand gebragt en ver-
e verwachten, tot dezelve heilzame be-
ng ijverig medewerken, dan kan het
nders, of men moet, bij het genoegen
de reeds aanwezige goede gevolgen der

gedane pogingen, zich verder door de hoop op de uitmuntendſte vruchten van dit thans zoo wel bearbeid veld geſtreeld voelen.

Algemeen Overzigt van den ſtaat van geheel het Lager Schoolweezen en Onderwijs binnen Overijſſel, *over* 1808.

In het afgeloopen jaar heeft het Schoolwezen in dit Departement zeer aanmerkelijke verbeteringen ondergaan. Men behoeft niet langer aan de Onderwijzers het voortreffelijke der nieuwere leermethode boven de oude te betogen: eigen ondervinding heeft hen daarvan ten volle overtuigd. In plaats dat velen hunner zich, weinige jaren geleden, voor volleerd en overbekwaam hielden, voelen zij thans, hoe veel hun ontbreekt, en in de plaats dier te regt gelaakte waanwijsheid, welke te voren als 't ware hunnen ſtand kenmerkte, treedt hoe langs hoe meer leergierigheid en zucht naar beſchaving en kennis. Dit is ten minſte het geval van meest alle, die ook te voren den naam van kundige en ijverige Schoolmeesters hadden. Die gene, welke ook voor de Schoolhervorming reeds

voor

oor onwetend of log en lui te boek ſtonden, vadzige wezens, welken het bijkans heel en al aan redelijke denkbeelden en aan e eerſte beginſelen van beſchaving of ware edelijkheid ontbreekt, menſchen, die Schoolieesters werden, omdat zij of te zwak van ichaam, of te lui waren om boeren arbeid verrigten, of omdat de boeren zelven hen oor al te onverſtandig hielden, om hun boenwerk toe te vertrouwen — en het aantal n die menſchen is grooter dan men welgt denkt — zulke zoogenaamde Onderwijrs te verlichten en te verbeteren, dit zou oorzeker een onbegonnen werk zijn, en het ijft voor als nog een vergeefſche wensch, n die alom door geſchikter voorwerpen te en vervangen.

Dan, ook van dit kwaad is ten minſte *de* on voor altijd geſtopt. Het kan, bij de ans beſtaande verordeningen, niet verder n zich vreten, en het moet van jaar tot ir verminderen, daar aan niemand langer rgund wordt in dien ſtand te treden, die et vooraf ſtellige blijken geeft, van naurlijken aanleg daartoe te hebben, en de eest noodzakelijke kundigheden te bezitten.

Op een aantal van nagenoeg 200 openre Scholen hebben wij nu reeds 40 Onrwijzers van den vierden, 20 van den derrang, waarbij dan nog wel 40 mogen voegd worden, die, hoe zeer geenen rang bbende, evenwel tot de bekwame Onderijzers mogen geteld worden. Dus is het

groote werk in zeker opzigt reeds ter helft verrigt; en wanneer flechts ieder jaar 10 nieuw aankomende eenen rang verkrijgen, hoe ras zal dan niet ook de andere helft volgen!

Er moet nu vooral gezorgd worden voor bekwamer Schoolvertrekken, dan er op de meeste plaatfen gevonden worden, en op vele plaatfen voor een beter, op alle voor een geregelder inkomen der Onderwijzers. De man, voor wien de jeugd achting zal hebben, en niet alleen de jeugd, maar ook alle zijne mede-ingezetenen, die man moet niet langer het Schoolgeld bij ftuivers en duiten ieder week als een aalmoes ontvangen; hij moet noch met de ouders noch met de kinders geldzaken hebben uitftaan: de bekrompene denkwijze van fommige ouders moet hem niet of tegen zijne overtuiging doen handelen of in zijn inkomen benadeelen, en hij moet van de kinderen van den gegoeden man niet meer voordeel trekken dan van die van den armen.

In dat alles is bij ons Huishoudelijk Schoolreglement ten volle voorzien; de wetten zijn er, en moeten nu flechts uitgevoerd worden. Hiermede is men dan ook reeds in het afgeloopen jaar krachtdadig begonnen. Vele Schoolvertrekken en Schoolgebouwen zijn reeds veranderd of ftaan eerlang veranderd en doelmatig ingerigt te worden. Met het oprigten der Schoolfondfen is men op fommige plaatfen reeds tot ftand ge-

gekomen; op vele anderen is men er reeds vrij verre mede gevorderd; hier en daar echter hebben de Schoolopzieners van den kant der Gemeente-Besturen niet die medewerking ondervonden, waartoe deze door de stellige letter der wet verpligt worden.

Het is te verwachten, dat ook deze hinderpaal eerlang zal uit den weg geruimd worden; te meer, daar dezelve nergens op wezenlijke zwarigheden berust, maar overal of op indolentie en pligtverzuim, of op bijzondere eigene opinies, die men zich veroorlooft boven de gemanifesteerde intentie van den Wetgever te doen prevaleren.

Ten overtuigenden bewijze hiervan verstrekt, dat de schijnbare zwarigheden, welke men wel eens is bevreesd geweest bij de uitvoering dezer wetten te zullen ontmoeten, doorgaans niet op die plaatsen exteren, waar men ze verwachten zoude te ontmoeten, indien ze uit den aard der zake voortvloeiden, te weten, in zeer kleine en onvermogende Gemeenten, maar dat men juist in zulke Gemeenten reeds daarmede is tot stand gekomen, terwijl men in meer bevolkte en gegoede Gemeenten of gezochte zwarigheden tegengeworpen, of tot nog toe gedraald heeft, om van die middelen gebruik te maken, die er in ruime mate aanwezig zijn.

Het is dan ook slechts uit den koker van indolente of onwillige en bevooroordeelde Individu's, dat de zoo ongegronde beschul-

diging is voortgekomen, als of de Schoolopzieners op eene al te ſtricte toepaſſing der wet inſteren zouden. Overal hebben deze de plaatſelijke omſtandigheden wel degelijk in aanmerking genomen; de toepaſſing der wet overeenkomſtig deze plaatſelijke omſtandigheden te bevorderen, juist daarin heeft te dien opzigte hunne voorname werkzaamheid beſtaan: en ſlechts daar hebben zij zich misnoegd getoond, waar men of niet deed, of zonder in de vereischte bijzonderheden te treden van het beginſel uitging, dat alles goed was zoo als het geweest was, en dat daarom de Schoolwet daar ter plaatſe in 't geheel niet behoefde ter executie gelegd te worden. Men heeft gemeend deze omſtandigheid hier in algemeene termen te moeten aanroeren.

Daar men voorts alle reden heeft om te verwachten, dat het Gouvernement, hoe zeer aan den eenen kant aan alle billijke reclames gehoor gevende, echter aan den anderen kant, de wetten van hetzelve gecmaneerd met kracht zal weten te handhaven, zoo vertrouwt men ook, dat alle ſchijnbare hinderpalen tegen de Schoolhervorming hoe langs hoe meer verdwijnen zullen, en dat de ſtaat van het Schoolwezen en Onderwijs in *Overijſſel* in dit jaar aanmerkelijke en wezenlijke verbeteringen ondergaan zal.

Algemeen Overzigt van den ſtaat van geheel het Lager Schoolwezen en Onderwijs binnen Vriesland, *Mei* 1808.

Indien het eene door de ondervinding bevestigde waarheid is, dat zulke inrigtingen, welke tot wezenlijk voordeel van de menſchelijke maatſchappij ontworpen worden, dikwijls zeer langzaam in eene geregelde werking kunnen worden gebragt en het voorgeſtelde doel bereiken: dan is het niet te verwonderen, dat het lager Schoolwezen en Onderwijs in *Vriesland* nog niet tot dien trap van volkomenheid heeft kunnen geraken, waartoe de vastgeſtelde Wetten, Verordeningen en Reglementen omtrent hetzelve eene regtſtreekſche ſtrekking hebben.

Verſcheiden zijn nog de gebreken, welke met het Schoolwezen zijn verbonden, of de hinderpalen, welke aan het verbeteringswerk van het lager Onderwijs eene meerdere of mindere vertraging toebrengen.

De meesten der tegenwoordige Onderwijzers hebben hunne vorming, als Leermeesters der Jeugd, ontvangen in eenen tijd, waarin het geheele onderwijs werktuigelijk

afliep, en er weinig aan gedacht werd, dat hetzelve, om het regte nut te bewerken, naar de vatbaarheid der kinderen en tot uitſtrooijing en aankweeking der zaden van kennis en deugd moest worden ingerigt. Hier van daan is het dan ook, dat vele Onderwijzers, of uit hoofde van hunnen te ver gevorderden ouderdom, of uit gebrek van vatbaarheid en beſchaafdheid hunner eigene zielsvermogens, of uit gebrek van lust en eenen goeden wil, of uit eene andere meer of min verborgene oorzaak, zich niet, of ſlechts ten halve, ontdoen van eene leerwijze, welke voor de jeugd droog en onaangenaam, en ook tevens weinig geſchikt is om de verſtandelijke vermogens te ontwikkelen en goede zedelijke indrukken bij haar te verwekken en te verſterken.

Daarenboven, een aanmerkelijk aantal Scholen is er in *Vriesland*, waarin ſlechts een half jaar of een nog korter tijdperk het onderwijs wordt gaande gehouden; de Ingezetenen ten platten Lande zijn op vele plaatſen nog met vooroordeelen en afkeerigheid verzeld tegen verbeteringen; de Gemeente-Beſturen of private Perſonen, welke invloed hebben, ſtellen doorgaans weinig belang in het lager Schoolwezen; de inkomſten, welke de Onderwijzers genieten, zijn over het geheele Departement zeer ſchraal, en de Scholen hebben, als vertrekken beſchouwd, met uitzondering van eenige zeer weinige, geene doelmatige, of voor het gerijf, orde, klas-

klasſikaal onderwijs en de gezondheid vereischte inrigting; ja in eenige Districten bevinden dezelve zich in eenen zoo haveloozen, ſomberen en afzigtelijken toeſtand, als zij in de minst beſchaafde gedeelten van *Europa* zich ſchier bevinden kunnen. Dat nu deze aangeſtipte gebreken en hinderpalen in eene meerdere of mindere mate ten nadeele van het Schoolwezen verſtrekken en de verbreiding eener gewenschte verbetering van het onderwijs der jeugd tegenhouden, zal ieder nadenkende ligtelijk beſeffen en een vriend van verlichting en beſchaving betreuren.

Onverminderd nogtans deze gebreken en andere onvolmaaktheden, heeft het Schoolwezen, ſedert het Gouvernement deszelfs belangen zich zoo nadrukkelijk heeft aangetrokken, in *Vriesland* eene vrij gunstigere gedaante, dan het voorheen had, verkregen. Terwijl door de verordeningen op de Examina, vooral door de voortreffelijke vinding van het onderſcheid in de rangen, zoo ten aanzien der Onderwijzers als der Scholen, eene vaste en zoo veel mogelijk billijke grenslijn tusſchen eene meerdere en eene mindere kunde of bekwaamheid is getrokken; terwijl daardoor, zoo veel menſchelijke wijsheid vermag, eene gepaste evenredigheid tusſchen verdienſten en belooning is daargeſteld, en het den onwetenden ondoenlijk is geworden om door eene heldere, ſterke of welluidende ſtem eenen verſtandigeren me-

dedinger bij eene voorkomende vacature den prijs te ontzingen: zoo is daardoor ook tevens onder de Onderwijzers, en wel voornamelijk bij de jongeren, de ijver en leerlust ongemeen opgewakkerd en in voortdurende werking gebragt, waarvan ten bewijze kan dienen het toenemend getal van Schoolonderwijzers-Gezelschappen en de vermeerdering van derzelver Leden, alsmede dat sommige der jongere Onderwijzers van tijd tot tijd zich bij zulken onder hunne Ambtgenooten vervoegen, welke zich door hunne talenten eenen naam maken, welker getal ook telkens aangroeit.

Ook ten aanzien van het geheele Departement gaat het, uitgenomen eenige weinige Scholen, met het onderwijs meer en meer voorwaarts, en het is niets vreemds, dat men van kinderen van 9 à 10 jaren duidelijke denkbeelden verneemt van zulke zaken, welke in voorgaande tijden aan de meeste Onderwijzers zelve onbekend waren.

In verscheidene plaatsen verflaauwen de vooroordeelen tegen de verbeteringen in het Schoolwezen, en in sommige zijn dezelve door het menschkundig beleid der Leermeesters en de gemaakte vorderingen der Leerlingen reeds geheel vervallen.

Sommige Gemeente-Besturen bedienen zich bij voorkomende gelegenheden van hunnen invloed ten voordeele van het Schoolwezen, en hier en daar werken dezelve volijverig mede tot eene gansche lijke verbetering van het-

lve (*). Te wenſchen is het, dat dit eeld van anderen gevolgd worde, dat iartoe meer of min bevoegde Magten are toebrengen ter beſcherming en be- ring van eene zaak, waarbij de bur- te maatſchappij zoo veel wezenlijk be- heeft, en waardoor de grond kan ge- vorden, dat uit het opkomend geſlacht e meer verſtandigen, braven en edelen an, welke voor alle ſtanden onder de hen ten zegen verſtrekken.

Algemeen Overzigt van den ſtaat van geheel het Lager Schoolwezen en Onderwijs binnen Groningen.

lert de Publicatie van den 3. April in werking gebragt is, krijgt ook hier chóolwezen gunstiger aanzien. — Na ch de Schoolklasſificatie als een gevolg daar-

) De Commisſie oogt hiermede op de School- eningen en Wetten in *Hemelumer Oldephart asterland*, als mede in de Steden *Staveren rkum*, en heeft het genoegen van te kunnen n, dat op ſommige plaatſen de Zondagsſcho- eds aan den gang zijn.

daarvan is gearresteerd, en dus de Schoolonderwijzers zien, dat de beste Scholen niet verkrijgbaar zijn, dan voor dezulken, welke den tweeden rang verkregen hebben, en dus meerdere kunde en meerdere verdiensten ook waarlijk door meerdere voordeelen beloond worden, worden de jonge Schoolonderwijzers dagelijks vlijtiger; en dit heeft den weldadigsten invloed op den staat van het Schoolwezen. — Daarenboven nemen sommige oude Meesters van tijd tot tijd op verzoek der ingezetenen, en niet zelden door hunne bijdragen, uit de geëxamineerde Onderwijzers Custosfen aan, hetwelk ook in die Scholen de gelukkigste omkeering te weeg brengt. Hier door neemt het getal der *zeer goede* Scholen gedurig toe, terwijl hiertoe mede de, op verschillende plaatsen gevestigde, Schoolonderwijzers-Gezelschappen, en inzonderheid het groote Schoolonderwijzers-Gezelschap in het *Oldambt* niet weinig toebrengen, zijnde er dan ook waarschijnlijk in ons ganfche Vaderland geene streek, waar zoo vele *zeer goede* Scholen zijn, als in het *Oldambt*, gelijk ook daar de Schoolonderwijzers over het algemeen eene betere belooning dan ergens elders genieten. Voorts hebben de van tijd tot tijd plaats hebbende openbare Examina, zoo wel van de Sollicitanten naar eene vacante plaats, als der Scholieren op de *zeer goede* en *goede* Scholen, de beste uitwerking om de ingezetenen van het heilzame der Schoolverbetering te overtui-

ruigen, en hen in plaats van tegenſtrevers, tot medewerkers der goede zaak te maken. Ook zijn op genoegzaam alle Plaatſen thans de oude leerboeken verbannen, en voor beteren verwisſeld. Het getal der ſtille Scholen groeit aan, en er heeft meerdere ondergeſchiktheid en orde in dezelve plaats.

Was voorts de Stad tot dus ver, wanneer men de Scholen in het algemeen beſchouwt, beneden het platte Land in de verbetering van het Schoolwezen, de aanſtelling van eene Stedelijke Schoolcommisſie, zamengeſteld uit mannen, die de verbetering van het Schoolwezen ernstig ter harte nemen, de aanvankelijke werkzaamheden dezer Commisſie, en de reeds door haar aan den Burgemeester ter approbatie verzondene leerorde voor de Stad, vertoonen ook daar thans de gunstigſte vooruitzigten.

Echter ziet het er toch op alle Plaatſen van dit Departement nog niet zoo gunstig uit; daar men hier tot nog toe nog geene genoegzame middelen heeft kunnen vinden, om het onafgebroken ſchoolgaan even krachtdadig als in het naburig *Drenthe* tot ſtand te brengen, en de Onderwijzers ook hier op vele Dorpen, in plaats van in eene behoorlijke bezoldiging eene evenredige belooning voor hunnen moeijelijken en belangrijken post te vinden, tot allerhande nevenbedieningen de toevlugt moeten nemen, om aan den kost te komen, en zich een eerlijk beſtaan te verſchaffen, gelijk eindelijk het tot nog

toe achterblijven van de verwacht wordende Boekenlijst, zoo wel aan de Schoolopzieners, als aan de Onderwijzers, tot nog toe eene groote hinderpaal voor de verbetering van het Schoolwezen, vooral in zeer bevooroordeelde Gemeenten, oplevert.

Terwijl men ondertusschen deze Boekenlijst van Zijne Excellentie den Minister van Binnenlandsche Zaken zoodra mogelijk hoopt te ontvangen, is de Commissie van Onderwijs ernstig bezig, om eene betere regeling der Schoolgelden te ontwerpen, en wanneer deze tot stand zal zijn gebragt, hoopt men door den krachtigen arm van den Landdrost weldra in staat te zijn, om ook hier aan de verbetering van het Schoolwezen de laatste hand te leggen, en daarin tevens genoegzame middelen te vinden, om vele Schoolgebouwen, die op vele plaatsen zeer ellendig zijn, voor beteren verwisseld te zien.

Algemeen Overzigt van den ſtaat van geheel het Lager Schoolwezen en Onderwijs, binnen Drenthe.

De algemeene invoering van de School-wet, gearresteerd den 3. April 1806, en van het Huishoudelijk School-Reglement van den 29. Augustus 1806, en de onderſcheidene Dispoſitien door den Heer Landdrost, zoo ter verbetering van het Schoolwezen, als ter aanmoediging van Onderwijzers genomen, hebben in dit Departement reeds de heilzaamſte uitwerking. Trouwens wij mogen ons verblijden over den zoo zigtbaren aanwinst van grondig onderwezene Kweekelingen tot den openbaren Schooldienst, en over de uitmuntende vorderingen in beſchaafdheid, kunde en bedrevenheid in het geven van een doelmatig onderwijs bij velen van hen, welke zich aan dat werk reeds vroeger hadden toegewijd; — verblijden over de aanvankelijke vorderingen der jeugd in onderſcheidene vakken van het Lager Onderwijs, terwijl wij daarvan reeds hier en daar bij het aankomend geſlacht bewijzen van meerdere beſchaafdheid en verlichting beſpeuren; — verblijden over de aanmoedigingen,

welke de Onderwijzers ondervinden, zoo door belooning voor hunnen ijver van wege het Ministerie van Binnenlandsche Zaken, als door de aanmerkelijke verhooging der Inkomsten, en de vernieuwing of verbetering der Schoolhuizen en Schoolverrekken, welke reeds tot stand zijn gebragt, of nog in dit jaar gebragt zullen worden. Maar vooral mogen wij ons verblijden, dat de Commissie van Onderwijs in hare pogingen ter verbetering van het Schoolwezen door den Heer Landdrost zoo krachtdadig wordt ondersteund, en tegen alle woelingen en ondernemingen van onkundige en bevooroordeelde Ingezetenen wordt gedekt, zoo dat er alle verwachting is, dat wij onder begunstiging van de goede Voorzienigheid, binnen weinige jaren eene volkomene overwinning op allen tegenstand zullen behalen.

SCHOOL-

SCHOOLBERIGTEN

over Augustus 1808.

HOLLANDS Noordelijk gedeelte.

I. *Distr.* Schoolopz. A. NUMAN.

VLIELAND vacant. *Zie Mei* 1807.
MOERBEEK onder *Nieuwe Niedorp.*
De School alhier vacant. *Zie April* 1808.

III. *Distr.* Schoolopz. A. R. MAURER.

ALKMAAR. Tot Onderwijzer in de School van het Roomsch-Katholijk Wees- of Armenhuis alhier is beroepen en aangesteld J. H. NIEWENT, bezittende acte van den derden rang.

ALKMAAR. De Stads Fransche Kostschool vacant. *Zie April* 1808.

OOSTGRAFTDIJK. De Onderwijzer KORNELIS MET, wien, door den Schoolopziener, namens Zijne Excellentie den Minister van Zijne Majesteit den Koning van *Holland*,

tot de Binnenlandſche Zaken, nog onlangs, wegens betoonde vlijt en lofwaardig gedrag, een vereerend Boekgeſchenk werd ter hand geſteld, van hier naar *Landsmeer* beroepen zijnde, is de School aan deze plaats vacant geworden. Het tractement bedraagt *f* 80; ook is er vrije en goede woning, en voor de waarneming van het Kosters- en 'Voorzangers-ambt wordt jaarlijks *f* 20 genoten. Sollicitanten, die eenigen rang en de verdere vereischten bezitten, kunnen zich voor of uiterlijk op den 4. September vervoegen aan het Gemeente-Beſtuur.

IV. *Distr.* Schoolopz. Mr. TH. DE VRIES.

MIDDELBEEMSTER. Eene der Bijſcholen aan de *Oosthuizerweg* vacant. *Zie Mei* 1808.

V. *Distr.* Schoolopz. P. BEETS PZ.

WESTZAANDAM. Op voordragt van den Schoolopziener en de Plaatſelijke Schoolcommisſie heeft het Gemeente-Beſtuur alhier beſloten, om voortaan in het Noordeinde van dit Dorp, alwaar voorheen twee bijzondere Scholen van de tweede klaſſe waren, niet meer dan eene School toe te laten. — Tevens heeft hetzelve Gemeente-Beſtuur, na ingenomen advis van den Schoolopziener en de Plaatſelijke Schoolcommisſie, aan DIRK VAN DER VEEN te *Haarlem*, hebbende den twee-

tweeden rang, en die verzocht had tot de waarneming van den Schooldienst in die Wijk te worden geadmitteerd, uit hoofde van de door hem gegevene blijken van bekwaamheid, zoodanige admisfie verleend. — Zoo houdt dan de vacature van twee Bijfcholen alhier op.

NAUERNA. IZAAK VOREN, die reeds meer dan een jaar hier, *ad interim*, de School waargenomen heeft, is door het Gemeente-Beftuur dadelijk aangefteld tot openbaar Onderwijzer alhier.

LANDSMEER. In plaats van den overledenen F. HOEK, (*zie Junij* 1808) is alhier uit een viertal, beftaande uit J. GRAU, Ondermeester te *Amfterdam*, J. KONING te *Zandvoort*, M. GROEN te *Zaandam*, C. MET te *Oostgraftdijk*, hebbende de beide eerstgenoemden den tweeden, de twee laatstgenoemden den derden rang, beroepen C. MET met vier ftemmen, terwijl M. GROEN de drie overige ftemmen had. — De vier genomineerden waren vooraf door den Schoolopziener geëxamineerd.

MARKEN BINNEN. Door het vertrek van P. VAN VEEN de School vacant zijnde, heeft het Gemeente-Beftuur van *Uitgeest* en *Marken binnen*, met voorkennis en op voordragt van den Schoolopziener, en met voorbijgaan van de gewone formaliteiten, beroepen HENDRIK KOK, Ondermeester te *Broek*, leerling van den bekwamen Onderwijzer JAN KNAP aldaar, hebbende den vierden rang.

Van OOSTZAAN is nog geen nader berigt. De Schooldienst in 't Noordeinde wordt nog waargenomen door GERRIT KLUT, die den vierden rang heeft.

VI. *Distr.* Schoolopz. C. WERTZ.

AMSTERDAM. In plaats van P. JORTER, tot eerſten Leermeester bevorderd, is tot eerſten Ondermeester benoemd en aangeſteld C. CHRISTIAANS, een Leer- en Kweekeling en laatst tweede Ondermeester in dezer Stads Armenſcholen.

De eerſte Ondermeester in genoemde Scholen J. WESTENDORP, naar *Stavoren* beroepen zijnde, heeft er weder eene vacature van eerſte Ondermeester in meergemelde Scholen plaats, tot welker vervulling eene uitnoodiging is gearresteerd, doch welke ſlechts tot den 25. dezer loopende, alhier vergeefs bijgevoegd zou zijn, en daarom in de Couranten geplaatst is.

VIII. *Distr.* Schoolopz. J. TEISSÉDRE L'ANGE.

HAARLEM. Beſtuurders van het Nederduitsch Gereformeerd Diakonie- en Aalmoezeniers Armenhuis dezer Stad hebben, uit twee Onderwijzers, welke zich ter vervulling der vacante School hadden aangeboden,

namelijk JACOBUS MOLENAAR, Ondermeester bij den Onderwijzer C. HOFFERS alhier en kweekeling van denzelven, en JAKOB VAN DER VIJGH, Ondermeester in het Burger-Weeshuis te *Amſterdam*, hebbende beide eene acte van den derden rang, na vooraf gehouden examen, bij het lot, tot Schoolmeester in bovengemelde Godshuis aangeſteld JACOBUS MOLENAAR; van al hetwelk de Plaatſelijke Schoolcommisſie alhier behoorlijk kennis is gegeven.

Door de Plaatſelijke Schoolcommisſie alhier is onlangs geëxamineerd, van eene acte als Schoolhouderesſe voorzien en als zoodanig, tot het geven van onderwijs aan meisjes in het Hollandsch en Fransch, in eene vacant geworden bijzondere Dag- en Avondſchool der tweede klasſe, geadmitteerd Mejufvrouw EVA RIS, geboren HOUTTUIN.

WEESP. In het afgeloopen jaar, op den 9. October, is alhier in plaats van J. H. DE KLERK, bijzonder Onderwijzer van de tweede klasſe, en Voorzanger en Koster der Lutherſche Gemeente, door de Plaatſelijke Schoolcommisſie geadmitteerd ADAM RADEMAKER, hebbende eene acte van den tweeden rang, welken de Kerkenraad der Lutherſche Gemeente tevens tot Voorzanger en Koster heeft aangeſteld.

Op den 22. April dezes jaars overleed de Schoolonderwijzer in het Burger Weeshuis alhier, AART VAN AALST, omtrent de vervulling van welke plaats nog niets bepaalds kan worden opgegeven.

SLOTERDIJK. De School van het *Inſtitut des Departements tot Nut van 't Algemeen* alhier, is vervuld door de aanſtelling van RUTGER BENTJES, laatst tweede Meester in eene der Stads-Armenſcholen te *Amſterdam*, hebbende eene Acte van den derden rang.

IX. *Distr.* Schoolopz. J. VAN GHUNT.

LANGERAAR. Door het overlijden van J. VOORN, de openbare School alhier vacant geworden zijnde; worden de genen, die, tot dien post genegen en bekwaam mogten zijn, mits niet minder dan den derden rang bezittende, opgeroepen, om zich voor 1 October aanſtaande, ſchriftelijk of mondeling, aan te melden bij den Heer BORN, Schout. Het tractement als Schoolonderwijzer bedraagt *f* 107, het Schoolgeld wordt, jaar door jaar, gerekend te kunnen opbrengen *f* 250, het tractement als Koster, Voorzanger en Doodgraver is *f* 70 : 11, de emolumenten worden begroot op *f* 50 's jaars.

NIEUWKOOP den 15. Augustus 1808. JOANNES KNIJF, ſedert jaren Schoolonderwijzer alhier, heden overleden zijnde, is hier door deze Schoolplaats, tot den hoogſten rang behoorende, vacant geworden. Tractement, emolumenten en verdere voorwaarden, zullen nader worden opgegeven.

HOL-

HOLLANDS Zuidelijk gedeelte.

II. *Distr.* Schoolopz. J. WELDIJK.

GOUDA. Alhier is de School voor kinderen der armen vacant. *Zie het Schoolnieuws van December* 1807 *en Maart* 1808.

III. *Distr.* Schoolopz. N. MESSCHAERT.

OUD BEIJERLAND. Alhier is, uit een voorheen gemaakt drietal, beſtaande uit ARELIS VAN MARION, KORNELIS RUSTER en NIKOLAAS VAN DER LAAN, allen hebbende den tweeden rang, door den Ambachtsheer dezer Plaats, wettig tot Onderwijzer in de vacante eerſte openbare School beroepen en aangeſteld ARELIS VAN MARION, tot nu toe bijzonder Schoolonderwijzer te *Schiedam*, die dit beroep ook heeft aangenomen, en eerlang zijnen nieuwen post zal aanvaarden.

ZEELAND.

I. *Distr.* Schoolopz. A. UIJTTENHOOVEN.

SEROOSKERKE ſtaat door het beroep van KORNELIS RIJNBERG, naar de Stad *Veere*, vacant te worden. De openbare School dezer Plaats, gelegen in het Eiland *Schou-*

wen, geeft, buiten het Schoolgeld, een jaarlijksch tractement van *f* 166. Men verlangt deze vacature, zoo dra de approbatie van Mijn Heer den Landdrost op het voorz. beroep zal ingekomen zijn, (die eerlang verwacht wordt) ten spoedigste vervuld te zien, en wel met eenen Schoolonderwijzer, die ten minste den *derden* rang bezit.

II. *Distr.* Schoolopz. A. VAN DEINSE.

KOUDEKERKE vacant. *Zie Julij* 1808.

III. *Distr.* Schoolopz. S. T. HUËT.

KRABBENDIJKE vacant. *Zie Mei* 1808.

B R A B A N D.

I. *Distr.* Schoolopz. H. VAN DAM.

WILLEMSTAD vacant. *Zie October* 1807.

HEEN vacant. *Zie October* 1807.

II. *Distr.* Schoolopz. A. OOMEN.

SPRUNDEL. Door afstand van M. WALS is de post van Schoolonderwijzer alhier vacant geworden. De School is van den laagsten rang; het jaarlijksch vast inkomen, behalve de Schoolgelden en vrije woning, bedraagt *f* 150. Bevoegde Sollicitanten kunnen zich

zich schriftelijk, doch beter in persoon, aangeven bij den Schoolopziener van het District, voor of uiterlijk op den 20. September.

V. *Distr.* Schoolopz. S. VAN DER NOORDAA.

LITH. De post van Substitut Schoolonderwijzer alhier vacant. *Zie Sept.* 1807.

EERDE, *Gehucht van Oedenrode*, vacant. *Zie Julij* 1808.

ZON. De post van Schoolonderwijzer alhier is door het overlijden van ARNOLDUS RIJCKEN opengevallen, zijnde deze School van den middelsten rang. Men verwacht deswegens eerlang nadere opgave.

VI. *Distr.* Schoolopz. F. DERKS.

VIERLINGSBEEK vacant. *Zie Jan.* 1808.

UTRECHT.

I. *Distr.* Schoolopz. J. V. MANEN ADZ.

SCHALKWIJK vacant. *Zie Julij* 1808.

GELDERLAND.

I. *Distr.* Schoolopz. Mr. P. A. DE ROOCK.

EINSPEIK vacant. *Zie Febr.* 1808.

OPIJNEN vacant. *Zie Maart* 1808.

II. *Distr.* Schoolopz. F. H. REPELIUS.

CULENBORG. De Lutherſche School vacant. *Zie Nov.* 1806.

CULENBORG. Door het overlijden van C. VAN BRUGGEN is de School van Liefdadigheid alhier opengevallen. In de waarneming derzelve is reeds proviſioneel voorzien. De oproeping der Sollicitanten, en opgave der voorwaarden, op welke de te beroepene zijn post zal behooren te aanvaarden, zal nader geſchieden.

ZIJDERVELD vacant. *Zie Julij* 1808.

ZOELEN. Door den dood van CHRISTIAAN SMINK op den 31. Julij l. l. is de School alhier vacant geworden. De posten van Dorpsſchrijver, Doodgraver, Koster en Voorzanger bij de Hervormde Gemeente zijn met het Schoolonderwijzers-ambt verbonden. Voor onderſcheiden dienſten wordt uit verſchillende kasſen *f* 133 in contanten betaald: de voordeelen van het begraven der dooden en van de duiven op den Kerktoren kunnen op ruim *f* 100 gerekend worden. Voorts geniet de aan te ſtellene de inkomſten van vijf morgen Kosterie-land, een ſchaar weidens op de Gemeente-Waard, vrij gebruik van huis en boomgaard, en bovendien het Schoolgeld. Die met deze posten begunſtigd willen worden, moeten zich voor of op den 15. October in perſoon vervoegen bij den Eerw. Heer H. T. POST, Predikant te *Erichem*, Rentmeester dezer Heer-

Heerlijkheid, en behooren van eene acte van Algemeene toelating, niet minder dan van den tweeden rang, van Lidmaatſchap bij het Hervormd Kerkgenootſchap, en van bewijs van goed gedrag voorzien te zijn.

IV. *Distr.* Schoolopz. H. H. DONKER CURTIUS.

ARNHEM. De post van Stads Taalmeester vacant. *Zie Julij* 1808.

HETEREN. De Franſche Kostſchool vacant. *Zie Bijdr. van Oct. en Nov.* 1807 *en Mei* 1808.

VI. *Distr.* Schoolopz. H. W. VAN WOELDEREN.

DOESBURG. De post van Franſche Kostſchoolhouderesſe vacant. *Zie Oct.* 1807.

VIII. *Distr.* Schoolopz. J. VAN DER LINDEN.

BEEKBERGEN. Door vrijwilligen afſtand van H. COERS, de post van openbaar Schoolonderwijzer, Koster, Voorzanger en Doodgraver bij de Hervormde Gemeente vacant geworden zijnde, waarvan de opkomſten ongeveer *f* 300 's jaars bedragen; zoo worden de Sollicitanten verzocht, zich deswege, vóór den eerſten October aanſtaande, te vervoegen bij den Schout van het Ambt

Apeldoorn, Baljuwage van *Neder-Veluwe*, den Heer en Mr. A. C. W. NIES, en bij den Predikant van deze plaats. De School in de middelſte klaſſe zijnde, wordt de derde rang ten minſte gevorderd in den Schoolonderwijzer; terwijl bovengenoemde posten provisioneel worden waargenomen door den zoon van H. COERS, hebbende den derden rang.

OVERIJSSEL.

I. *Distr.* Schoolopz. C. FRANSEN VAN ECK.

STOKKUM vacant. *Zie Sept.* 1807.

DEVENTER. De Armenſchool dezer Stad heeft een zeer treffend verlies ondergaan door den dood van H. VAN DEN BOSCH, welke den 24. Julij in het 45. jaar zijnes ouderdoms is overleden. Sedert de oprigting dezer Armenſchool in 1796 is hij Onderwijzer in dezelve geweest, en heeft zijnen post met grooten lof waargenomen. Hij bezat eene niet geringe mate van gezond verſtand, was door eene edele leergierigheid bezield, rigtede zijn onderwijs, naar de behoeften zijner leerlingen, zeer oordeelkundig in, en muntede vooral uit in eene bijzondere geſchiktheid om het vertrouwen en de toegenegenheid der jeugd te winnen. In 't kort, zijne bekwaamheden en zijne deugden doen zijnen dood van allen, die de waarde

van

van eenen voortreffelijken Schoolonderwijzer weten te ſchatten, ten ſterkſte betreuren. Zij, die genegen zijn om de openſtaande plaats te vervullen, worden uitgenoodigd, om met behoorlijke getuigſchriften zich voor den 1. October dezes jaars ter Secretarij dezer Stad, het zij in perſoon, het zij ſchriftelijk, te vervoegen. Voor deze School wordt den tweeden rang vereiſcht. Het tractement en de emolumenten bedragen *f* 530.

II. *Distr.* Schoolopz. J. H. FLOH.

DE ESCHMARKT vacant. *Zie Nov.* 1807.
DE ROTBEKE vacant. *Zie Nov.* 1807.
KLEIN DRIENE vacant. *Zie Dec.* 1807.
BEKKUM vacant. *Zie Dec.* 1807.

III. *Distr.* Schoolopz. G. W. STORK.

REUTUM vacant. *Zie Sept.* 1807.
NORDENRING vacant. *Zie Dec.* 1807.

IV. *Distr.* Schoolopz. J. W. A. MULLER.

OUDLEUSSEN, als mede
HESSUM en REGTEREN vacant. *Zie Maart* 1807.

V. *Distr.* Schoolopz. J. F. SERRURIER.

RUITEVEEN vacant. *Zie Nov.* 1807.
HASSELERDIJK vacant. *Zie Oct.* 1807.
ZUIDEINDE (*van Kamperveen*) en DE ZANDEN, *onder Kamperveen*, beide vacant. *Zie Dec.* 1807.
WESTENHOLTE vacant. *Zie April* 1808.

VI. *Distr.* Schoolopz. W. SANDERS.

WETERING vacant. *Zie Maart* 1808.
GENEMUIDEN. Op den 12. Julij l. l. zijn alhier door den Schoolopziener, in tegenwoordigheid van de Regering, gecxamineerd drie Sollicitanten, namelijk J. P. HORNSTRA, te *Slooten*, met acte van den tweeden rang bij de Commisfie van Onderwijs in *Vriesland*, J. N. FERNIM, te *Hasselt*; en H. NIJENBANDERING, te *Meppel*, beide met acte van den tweeden rang bij de Commisfie van Onderwijs in *Drenthe*. En is daarna aanstonds met algemeene stemmen beroepen J. P. HORNSTRA, welke na eenige dagen van beraad bedankt heeft.
GENEMUIDEN is dus nog vacerende; en worden zij die genegen zijn dien post te vervullen, verzocht zich voor 10 Sept. aanstaande bij de Magistraat te vervoegen, mits overleggende bewijzen van een goed gedrag en acte van toelating, liefst van den eersten of tweeden rang, zijnde het jaarlijksch tractement

ment *f* 250, mits vrije woning, en kunnende men het getal der Schoolkinderen berekenen op ongeveer 100, voor ieder van dewelke wekelijks uit het Schoolfonds zal worden betaald een Stuiver, zullende de aan te ſtellen Schoolmeester zich moeten verpligten, om 30 weken avondſchool te houden, waarvoor door die genen, welke daarvan mogten willen gebruik maken, wekelijks zal worden betaald een Stuiver, en daarenboven een Stuiver uit het Schoolfonds.

OSSENZIJL. Alhier is overleden de proviſionele Onderwijzer LOUW HARMS KUIK, en worden de Sollicitanten naar de plaats uitgenoodigd zich bij den Schout RVEY, in de *Oldemarkt* te vervoegen. Het tractement is *f* 25 van 't Land en *f* 65 uit het Schoolfonds.

VOLLENHOVEN. De eerſte of beneden School alhier vacant zijnde, worden de genen, welke tot dien post genegen mogten zijn, mits voorzien van voldoende getuigenisſen van goed zedelijk gedrag en eene acte van den eerſten of tweeden rang uitgenoodigd, zich voor het einde van September bij den Magiſtraat aan te melden. Het tractement is in 't jaar *f* 150, benevens een ſtuiver Schoolgeld in de week van 100 kinderen, uit het Schoolfonds. Voor de avondſchool in den winter ieder kind twee ſtuivers, te betalen door de genen welke er gebruik van maken, en voor private leſſen in de

Stad aan de huizen 4 ſtuiv., en buiten dezelve naar evenredigheid meer.

VRIESLAND.

I. *Distr.* Schoolopz. J. F. KORFF.

OLDELEMMER vacant. *Zie Oct.* 1806.

III. *Distr.* Schoolopz. H. W. C. A. VISSER.

STAVOREN. De nu vereenigde School is vervuld. Dit zal nader worden opgegeven.

DEDGUM vacant. *Zie April* 1807.

WORKUM. De tweede School alhier is door het overlijden van J. BRAAM, in den ouderdom van ruim zestig jaren, vacant geworden. Hoe zeer gezegde Onderwijzer, zoo vele jaren gewoon aan het voorheen gebruikelijk onderwijs, meerdere moeite vond in het volgen van iets beters, verdient echter zijne gewilligheid allen lof, zijne onbeſproken eerlijkheid, zijn onberispelijk en uitſtekend zedelijk gedrag en karakter, ſtellen hem tot een voorbeeld voor alle Onderwijzers, en dit te meer, naar mate de bevordering der zedelijkheid, het hoofddoel van alle Schoolverbetering, meer bevorderd wordt door het goed zedelijk beſtaan en denkwijs, dan door den vorm van het onderwijs.

De School behoort tot den hoogſten rang. Het traktement is *f* 248, benevens de School-

pen-

ren van bijkans 100 leerlingen. Er zeer goede vrije woning en dergelij-

WELLINGERGA wierd vacant door roepen van L. MELIS naar *Oosterwie-* Het tractement is *f* 100, Schoolpen- ongeveer *f* 30. De Gaarderspost ten Onderwijzer *f* 80 op. Er is vrije . De School behoort tot den mid- rang.

'INGAWIER. Van de vacature van chool wierd reeds voor de *Bijdragen* ig berigt gegeven. Het tractement is de Schoolpenningen ongeveer *f* 30, vrije woning, waar van de Meester n is de helft te verhuren. De School t tot den middelsten rang.

Distr. Schoolopz. A. BRUINING.

NS vacant. *Zie Maart* 1808.
RLINGEN. De Stads Fransche School *Zie Maart* 1808.
RRAJUM vacant. *Zie Junij* 1808.

Distr. Schoolopz. B. VAN WEEMEN.

HINGEN vacant. *Zie Dec.* 1806.
UTUM vacant. *Zie Maart* 1808.

Distr. Schoolopz. J. H. NIEUWOLD.

STERWIERUM vacant. *Zie Dec.*

OU vacant. *Zie Dec.* 1807.

VI. *Distr.* Schoolopz. W. BERKHUIS.

BUITENPOST. De School alhier is vacant geworden, naardien de Schoolonderwijzer K. FERWERDA, bij ſententie van Baljuw benevens het Gemeente-Beſtuur van *Achtkarſpelen* van den 10. Augustus 1808, wegens het misbruiken van ſterken drank en de daaruit voortvloeijende verwaarloozing van zijnen post, van dezen zijnen post is afgezet. Het vaste traktement van deze School, die tot den middelſten rang behoort, bedraagt *f* 150; het Schoolgeld is voor ieder kind in het vierendeel jaars 6 ſtuivers; er is eene vrije woning en een daaraan verbonden Schoolvertrek.

VII. *Distr.* Schoolopz. M. MARTENS.

LUTKEWOLDE (of AUSBUUR) vacant. *Zie Febr.* 1808.

METSLAWIER vacant. *Zie Febr.* 1808.

GRONINGEN.

I. *Distr.* Schoolopz. J. R. VAN HERDE.

GRONINGEN. De post van Stads Fransch Kostſchoolhouder vacant. *Zie Dec.* 1807.

De Schoolmeestersplaats bij de Martini Kerk vacant. *Zie Mei* 1808.

WES-

WESTERWIJTWERT vacant. *Zie Mei* 1808.
BAFLO vacant. *Zie Mei* 1808.

III. *Distr.* Schoolopz. E. TINGA.

SOLWERT en MARSUM vacant. *Zie Julij* 1808.
THESINGE vacant. *Zie Febr.* 1808.

IV. *Distr.* Schoolopz. H. WESTER.

OMMELANDER-WIJK, een gehucht onder *Veendam*. De gewettigde Bijschool alhier vacant. *Zie Junij* 1807.
NIEUWOLDE, *Oosteinde*. Deze vacant geweest zijnde School is wederom vervuld. Twee personen hadden zich hier als Solliciitanten aangegeven, namelijk T. S. MULDER en A. J DE VRIES, bezittende beide eene acte van den vierden rang. Nadat zij door den Onderwijzer der Hoofdschool, J. K. SMID, uit naam van den Schoolopziener, openlijk waren onderzocht, is de laatstgenoemde Sollicitant door de Stemgeregtigden hier tot Schoolonderwijzer aangesteld.
MEDEN. Dewijl de Organist en Schoolonderwijzer alhier, L. HAIJEN, wegens hoogen ouderdom, onder zekere voorwaarden, afstand van zijne posten doet, is deze plaats vacant geworden. De School is van den hoogsten rang. Het vaste jaarlijksch inkomen bestaat uit *f* 250 en het gebruik van

een ſtuk land. Het getal der Scholieren is 's winters aanmerkelijk over de honderd, doch 's zomers minder.

SCHEEMDA vacant. *Zie Junij* 1808.

IV. *Distr.* Schoolopz. Mr. TH. VAN SWINDEREN.

KALKWIJK *of* LULA vacant. *Zie Nov.* 1807.

D R E N T H E.

II. *Distr.* Schoolopz. Mr. J. TONCKENS.

GASSELTER - NIEUWVEEN vacant. *Zie Oct.* 1806.

SCHOOL-

SCHOOLNIEUWS.

HOLLANDS Noordelijk gedeelte.

V. *Distr.* Schoolopz. P. BEETS PZ.

ZAANDIJK. Het Departement *Koog* en *Zaandijk* van de Maatschappij *tot Nut van 't Algemeen*, heeft ook dit jaar wederom goed gevonden, om, na een bijzonder in de School op den 31. Mei gehouden Examen, (waartoe de Heeren VAN DEINSE, J. VIS en J. VAN VLEUTEN uit Bestuurderen waren gecommitteerd) in het openbaar aan de kinderen een aanzienlijk getal prijzen uit te deelen. Dit geschiedde den 28. Junij. De Eerw. VAN DEINSE opende die plegtigheid met eene redevoering, ten onderwerp hebbende *het voordeel van vroegtijdige kunde en deugd.* — Hierop werden door de genen, die bekroond waren, eenige proeven gegeven van bekwaamheid in het lezen en rekenen, als ook in de Nederduitsche taalkunde, in de Aardrijkskunde en in de Fransche taal, ten einde men hierdoor meer bekend mogt worden met de manier van onderwijs.

In het rekenen werden er twee bekroond: *Dirk G. Boon* en *Klaas Jansz. Bakker*.

In het ſchrijven: *P. Kopper*, *Klaas Meinema*, *Tsbrand Hem* en *Hendrik Brant*. — Voorts *Grietje de Boer*, *Aafje Kouwenhoven*, *Maartje Bakker* en *Trijntje Kuiper*.

In het lezen: *Justinus van Deinſe*, *Christiaan van Deinſe*, *Simon Mantjes*, *Wijbrant Siedenburg*, *Pieter Cs. Kouwenhoven*. — Voorts *Maria Donker*, *Martijtje Groen*, *Maartje Gorter*, *Dieuwertje Huisman*, *Aafje Kuit*.

In de Franſche taal *Laurens Donker*.

Behalve de Eereprijzen aan de bovengemelden ter belooning geſchonken, zijn er nog honderd en vijf- en zestig Boek- of Prentgeſchenken uitgedeeld. Alle waren werken van de Maatſchappij.

De Schoolopziener, (die bij dit alles tegenwoordig was,) Beſtuurderen en Leden van het *Kooger* en *Zaandijker* Departement openlijk dank gezegd hebbende, voor derzelver betoonde belangſtelling in den bloei dezer Scholen, en dezelve verder bij voortduring aan hen aanbevolen hebbende, werd deze plegtigheid door den Eerw. VAN DEINSE beſloten met zeer gepaste aanſpraken.

Voor, tusſchen en na deze Plegtigheid werden Gezangen gezongen, opzettelijk voor dit Feest vervaardigd.

Alles liep zeer geregeld af; een groot aantal van *Zaandijk* ingezetenen vereerden deze plegtigheid met hunne tegenwoordigheid,

en

ook van buiten was de toevloed aan-
elijk.

AANDAM. Sedert meer dan een jaar
de te voren ſedert 1800 (en dus reeds
de in 1801 van wegen het toenmalig
ſt Bewind vastgeſtelde Wet, rakende
ager Schoolwezen) aangeſtelde en werk-
Plaatſelijke Schoolcommisſie, geaar-
, om in dien post en betrekking voort
an. Haar ſchenen de moeijelijkheden
oot, bij de nieuwere bepalingen, voort-
eid uit de Wet van 3 April 1805. 't Was
om, dat de Leden reeds in de maand
1807 beſloten, om hunne posten neder
ggen. De beide Gemeente-beſturen van
en *West-Zaandam* ſtelden alle po-
en in het werk, om hen daarvan terug
rengen. Eindelijk in eene algemeene
nkomst van Gecommitteerden uit beider
eente-beſturen, den Schoolopziener en
ormalige Leden der Commisſie, gehou-
den 31. Maart d. j. werd de zaak ge-
len, en hebben dezelve zich op nieuw
ligt, om, met medehulp van den School-
ener, die gewigtige taak op zich te ne-
't Eerſte gevolg daarvan is geweest,
de Commisſie van beide Plaatſen, met
Schoolopziener, alle de Scholen alhier
nomen hebben, tevens aan de Onder-
rs alle verbeteringen, door hen te ma-
hebben opgegeven, met last zich daar
te gedragen. Eerlang zal zij op nieuw
rzoek doen naar de inrigtingen der Scho-

len, en in hoe verre aan de gemaakte bepalingen voldaan is.

Voor zoo verre, bij eene vroegere opgave der Leden dezer Commisſien, de namen wat gebrekkig zijn geſteld, worden dezelve hier bijgevoegd.

Te *Oostzaandam* zijn leden der Plaatſelijke Schoolcommisſie *Willem Kroes*, Preſident, *Remmert de Vries*, *Willem Sommelijn* en *Gerrit van Oraen*, Secretaris.

Te *Westzaandam*, *Dirk Viſſer*, *Weijert Poel*, *Adriaan Corver* en *Albertus Bleeker*, Secretaris, waarbij, op voordragt van de Commisſie, door het Gemeente-beſtuur later gevoegd is *Jan Holst*.

Te *Oostzaandam* is door de Regering een zeer geſchikt Locaal voor eene School aangekocht, ſtaande op de Zuiddijk.

Te *Jisp* zal eene aanmerkelijke verandering voorvallen omtrent het Schoolhuis, waartoe door het Gemeente-beſtuur is beſloten, op voordragt van den Heer Inſpecteur over het Lager Scholwezen en Onderwijs; en welke verandering zeer tot verbetering zal ſtrekken. Zoo ras dezelve is tot ſtand gekomen, zal daarvan nader berigt worden gegeven.

Ook de School te *Landsmeer* is gedurende de vacature eenigzins verbeterd, doch daaraan zal nog meer moeten gedaan worden.

VIII. *Distr.* Schoolopz. J. TEISSÉDRE L'ANGE.

MUIDERBERG. Den 2. Junij l. l. heeft alhier wederom een openbaar Examen, van eene Prijsuitdeeling gevolgd, plaats gehad. Er waren van de 65 kinderen, die de School bezoeken, 53 tegenwoordig. Dit onderzoek muntte daarin bijzonder uit, dat het bewijzen gaf van de vorderingen der leerlingen in het kort en verbeterd ſpellen en ſpoedig overgaan tot lezen; in het rekenen uit het hoofd, zonder verwaarloozing der theorie; in de Aardrijkskunde van *Europa* en van ons Land, met geſchiedkunde en kennis der voortbrengſelen vermengd. De meestgevorderde jongens rekenden de interest rekening, en de meisjes naar hare behoefte.

De prijsuitdeeling werd door eene weldadige hand, die zich veel aan de School en het onderwijs der armen gelegen laat liggen, bekostigd. Het Gemeente-Beſtuur en verder een aanzienlijk en talrijk gezelſchap vereerden dit kinderfeest met hunne tegenwoordigheid, terwijl de Schoolopziener met den Preſident van het Gemeente-Beſtuur en den Predikant der Plaats hetzelve beſtuurden. Den Onderwijzer GERRIT VAN OOSTVEEN wordt wegens dit examen weder de verdiende lof gegeven.

MUIDEN. Den 3. Junij l. l. heeft hier wederom een openbaar examen en eene prijsuitdeeling plaats gehad. De Regering der

Stad bekostigde niet alleen dezelve, maar heeft het schoolvertrek en het woonhuis des Onderwijzers aanmerkelijk vergroot en verbeterd, gelijk het dezen ook weder door een geschenk heeft aangemoedigd. De Schoolopziener en het Plaatselijk Toevoorzigt verheugen zich steeds in al het goede, 't welk hier voor de jeugd gesticht wordt, en deze beantwoordt door haar gedrag en hären leerlust aan de zorg en moeite, welke aan haar wordt besteed, terwijl zij haren verdienstelijken Meester hartelijk lief heeft. ZEVENHUIZEN heeft bij dit examen weder veel eer ingeoogst. Het getal der leerlingen was 160. Uit het geheel onvoorbereid lezen van een gesprek over de lente, door den Schoolopziener opgegeven, en uit het beantwoorden der vragen, daarover gedaan, bleken de vorderingen der jeugd in de hoogere klassen, gelijk die der lagere uit allerlei oefeningen te zien waren. Er werd gerekend uit den regel van drieën in 't gebroken, de praktijk en ook uit het hoofd, bijzonder huishoudelijk door de meisjes. Verkeerd geschreven volzinnen, analijsen, verbuiging, vervoeging enz. bewezen, dat men de taalkunde ijverig beoefent.

De Ondermeesters G. NIEUWENHUIS en H. MAGAT gaven blijken van in het onderwijs der kleinen geleidelijk, zachtmen onderhoudend te werk te gaan; men herkende hier NIEUWOLDS invloed op hunnen Meester. Zij kregen ieder een boekgeschenk.

De

De Prijsuitdeeling werd, gelijk de geheele plegtigheid, beſtuurd door den Wel-Eerw. Heer C. VAN ROSSEM. Twee der meest gevorderde kinderen, *Hendrik Deegenaar* en *Anna Groenewoud*, bedankten voor de prijzen in bevallig dicht. Alles liep tot groot genoegen der aanwezigen, ook van elders toegevloeid; af.

IX. *Distr.* Schoolopz. J. VAN GEUNS.

ROELOFAARTGENS-VEEN. Op den 26. Julij l. l. had de Schoolopziener het genoegen hier wederom het gewoon jaarlijksch Schoolexamen en Prijsuitdeeling bij te wonen en te helpen beſtieren. De School was zoo vol als zij maar eenigzins kon. In alles 87 Scholieren, allen even leergraag en begeerig om hunne vorderingen te laten blijken. Alles liep geregeld en in de gewone orde af, tot blijdſchap van kinderen, tot genoegen voor de Schoolregenten, en tot voldoening voor den volijverigen Onderwijzer PIETER HEEMSKERK.

LANGERAAR. Op den 27. Julij l. l. had alhier, voor het eerst, Examen en Prijsuitdeeling plaats. De Schoolopziener in het regthuis afgeſtapt zijnde, ging tegen 11 uur; met Schout en Gemeente-beſtuur, naar de kerk, alwaar alles tot deze plegtigheid was in orde gebragt, en ook een aantal Ouders en Kinder-vrienden, zelfs van elders, ſich bevonden. In het ruim van de kerk

zaten een aantal van 190 kinderen, het grootst getal 't welk deze plaats kan opleveren. Na een kort gebed, aanſpraak, en het opzingen van vs. 3 en 4 uit den Morgenzang achter de Pſalmen, begon het examen, op de gewone wijze, met de laagſte klaſſe, op het bord, en klom zoo van lieverlede op, verbeterende de hoogſte klaſſe vrij vlug een gebrekkig geſpelden volzin, wijzende daar in aan de verſchillende taaldeelen, en rekenende ook eenige opgegevene ſommen uit. Op enkele vragen, die de Schoolopziener zoo tuſſchen beiden eens deed, kreeg hij, doorgaans, een zeer goed en verſtandig antwoord. Alles toonde aan, dat de kinderen een zeer geregeld en wel ingerigt onderwijs ontvangen, waar van TEUNIS DE VET, Ondermeester bij wijlen JOANNES VOORN, thans, ſtaande de vacature, de School waarnemende, en, in het begin dezer maand den derden rang verkregen hebbende, allezins eere en zelf-voldoening toekomt. Het examen afgeloopen en de ten toon hangende ſchriften bezigtigd zijnde; deelde de Schoolopziener de prijsjes uit, en beſloot alles met eene korte aanſpraak aan de kinderen, aan het Gemeente-beſtuur, aan den Onderwijzer, hem tevens zijne acte van den derden rang verhandigende, en aan Ouders en Kindervrienden. Hier op gedankt hebbende, werd er een enkel lied uit de Evangeliſche Gezangen, vrij wel, door de kinderen opgezongen, en ging hiermede alles, verheugd en wel te vrede, de kerk uit.

De

De namen der kinderen die, namens het Gemeente-beſtuur, door den Schoolopziener prijsjes ontvangen hebben, zijn als volgt:

Uit de hoogſte klaſſe.

Leendert van den Steen. Hendrik van Straten. Cornelis Dobbe. Joannes van der Tang.

Uit de middelſte klaſſe.

Jakob van Zwieten. Lena Kelder. Gerard van den Steen. Katharina van Kints.

Uit de laagſte klaſſe.

Klazina Baas. Maartje Voorwinden. Abraham Bregman en *Hendrik Meijer.*

RIJPWETERING. Op den 29. Julij l. l. had ook hier de Schoolopziener het genoegen van wederom het Examen en de Prijsuitdeeling te mogen bijwonen en beſtieren. Hetzelve werd gehouden, om dat er geene andere plaats toe te vinden is, in de School zelve, dus er, buiten Schoolregenten en eenige weinige ouders, niemand anders kon bij tegenwoordig zijn, dat anders wel had mogen geſchieden, want waarlijk, vooral in aanmerking genomen, dat, nog maar weinig jaren geleden, de School hier geheel op den

ouden voet was ingerigt: de Schoolopziener en allen die het bijwoonden, hadden de hoogſté reden, om over de leergierigheid en de vorderingen der leerlingen, en de manier van onderwijs van den verdienſtelijken PIETER VAN DER LEE, *hoogelijk* voldaan te zijn. Vooral munteden de kinderen uit in oplettendheid, ſtilte, leergierigheid, en het zeer beſcheiden, doch te gelijk onbeſchroomd en over het geheel al heel wel beantwoorden van de hun door den Schoolopziener en den Onderwijzer, nu en dan, voorgelegde vragen. — De prijsjes werden door den Schoolopziener, namens Schoolregenten, met veel genoegen aan de lieve Schooljeugd uitgedeeld, welke niet minder dan de toehoorders, met genoegen en blijdſchap de School verliet.

De namen der met prijsjes begiftigde kinderen, zijn als volgt:

Uit de hoogſte klasſe:

Antje Hoogendorp Joanna van der Velde. Truitje Melman Jan Straathof. Albert Bijeveld. Pietje Zantwijk. Jannetje de Vlieger. Catharina van Beek.

Uit de middelſte klasſe, eerſte afdeeling.

Hendrik Zantwijk. Cornelis van Rijnes Cijtje de Vlieger. Dirk de Heus Martinus de Graaff. Maria Hoogendorp. Neeltje Straathof.

Uit

Uit de middelſte klaſſe, tweede afdeeling.

Hendrik Tule. Maria Klaverweide. Alida Hennina van der Lee. Maria Melman. Bepje de Graaf. Jansje Kraan. Fijtje van der Zalm. Grietje Janſe. Naatje van der Snel.

Uit de laagſte klaſſe, eerſte afdeeling.

Dirk Melman. Teunis de Graaf. Willem Diſſeldorp.

Uit de laagſte klaſſe, tweede afdeeling.

Betje Straathoff. Aaltje van Egmond. Geertje Zwartendijk. Baartje van Leeuwen.

In 't geheel waren er thans 90 kinderen ſchool.

HOLLANDS Zuidelijk Gedeelte.

III. *Diſtr.* Schoolopz. N. MESSCHAERT.

In den loop der maand Junij l. l. heeft de Schoolopziener eenige Schoolexamina bijgewoond, waarvan tot nog toe geen berigt heeft kunnen gegeven worden.

Het eerſte had plaats te *Rotterdam* in de School van den bijzonderen Onderwijzer P. K. GÖRLITZ. Alhier werd onderzoek ge-

daan naar de vorderingen van ruim dertig leerlingen, in de kennis der Hollandſche en Franſche talen, de Lees- en Schrijfkunst, het oordeelkundig Rekenen en de Aardrijks-, Hiſtorie- en Natuurkunde. Met veel genoegen beſpeurde de Opziener, dat het den Onderwijzer dezer School in dit Examen te doen was, om eene onopgeſmukte en getrouwe proef te geven van zijne leerwijs, en van het nut, hetwelk zijne leerlingen daarvan trekken. Van al het werk, dat hier openlijk verrigt werd, bleek het duidelijk, dat niets aan de zijde der leerlingen voorbereid was; en de vragen en voorſtellen, welke hun door den Onderwijzer gedaan werden, waren doorgaans zoo ingerigt, dat zij, alle in hunne bijzondere klaſſen en graden, geene antwoorden konden geven, dan die van hunne verkregene kundigheden of hun natuurlijk gezond oordeel de onbetwistbaarſte proeven behelsden. En de bekwame GÖRLITZ mogt zich ook met den gelukkigen uitſlag van deze proef geluk wenſchen, alzoo een aantal kundige aanſchouwers, die dit Examen met hun bijwezen vereerden, en onder welke men, behalve den Schoolopziener, mede twee Leden der Plaatſelijke Schoolcommisſie telde, niet nalieten hun genoegen over de orde, het welingerigte onderwijs en de vorderingen, welke zij in deze uitmuntende School zagen, openlijk te betuigen. Ook werden de verstgevorderde, vlijtigſte en braafſte leerlingen door den Onder-

wijzer met fraaije boekgeſchenken verd.

Het tweede Examen was in de School van n niet min verdienſtelijken W. C. DE VLETR, mede bijzonder Onderwijzer te *Rotdam*, en waardig Kweekeling der Kweekool van het Departement der Maatſchappij *t Nut van 't Algemeen* aldaar. In deze hool wordt, behalve de Franſche taal, tzelfde onderwezen, als in de bovengelde, en op eene niet min voortreffelijke jze. Overal zag men hier onder de kinren een' edelen naijver heerſchen, om in t geven van vaardige en gepaste antwoorn, op de vragen van hunnen algemeen liefden Onderwijzer, uit te munten. Het derwijs in het ſpellen en de eerſte beginen van het lezen was natuurlijk, eenvuig en daarom voortreffelijk; het lezen der ergevorderden was doorgaans kunstmatig ed; vele kinderen ſchreven eene fraaije nd; en niet gering waren de vorderingen n een groot aantal derzelve in al de weſchappen, die hier onderwezen worden, oral in de Aardrijkskunde en de Vaderdſche Geſchiedenis. En bijzonder veel rks maakt deze Onderwijzer van het inenten der belangrijke beginſelen van Chrisijke Godsvrucht en deugd in de teedere rten zijner leerlingen. Na den afloop van t aangename Examen werd hetzelve inslijks met de uitdeeling van fraaije eereijsjes beſloten

Het derde Examen was dat van de openbare Stads Armenſchool te *Schiedam*, waarin Onderwijzer is L. VERBOON. Na al de gunſtige berigten, welke de Schoolopziener, wien het tot nog toe aan de gelegenheid had ontbroken om deze School te bezoeken, van dezelve ontvangen had, waren zijne verwachtingen van de goede inrigting, waarin hij dezelve hoopte te vinden, vrij hoog geſpannen: maar deze werden, door hetgeen hij nu zelf waarnemen mogt, verre overtroffen. Het getal der kinderen, die in deze School, gedurende het nu ten einde loopende Schooljaar, onderwijs hadden ontvangen, was ruim drie honderd en tachtig. En onder dit aantal kinderen, zijnde alle van behoeftige ouderen, zag men de meestmogelijke orde, zindelijkheid en welvoegelijkheid heerſchen. Behoorlijk in klaſſen en nadere onderdeelen geſchikt zijnde, werden zij alle doorgaans op eene nuttige en onderhoudende manier onderwezen in de ſpel-, lees- en ſchrijfkunst, de Hollandſche taal, het grondig en oordeelkundig Rekenen, en de Aardrijks-, Hiſtorie- en Wiskunde; en dat alles met zoo veel bekwaamheid, dat men niet kan nalaten de uitſtekende begaafdheden van den verdienſtelijken VERBOON hulde te doen, waarvan ook overvloedige vruchten te zien waren, zoo in de meer dan gemeene kennis en de goede zeden, waardoor de kinderen dezer School boven die der meeste Scholen zigtbaar uitmuntten, als in de

de zeldzame vorderingen, welke ſommige eerlingen in eenige hoogere weetenſchappen, als daar zijn de Stelkunst, de Meetkunde en de Geſchiedenis, gemaakt hadden. In het vereerende bijwezen van eene Commisſie uit den Magiſtraat dezer Stad, deelde de Plaatſelijke Schoolcommisſie een aantal welverdiende eereprijzen uit; en ten ſlotte van de plegtigheid zeide de Schoolopziener, die zich niet wederhouden konde de Regering en de Inwoneren van *Schiedam* met het bezit van eene zoo uitmuntende School geluk te wenſchen, aan den achtenswaardigen Onderwijzer VERBOON, uit naam van Zijne Excellentie den Minister tot de Binnenlandſche Zaken, een aanzienlijk boekgeſchenk toe.

Het laatſte Examen, door den Schoolopziener bijgewoond, was dat der bloeijende Departementsſchool *Tot Nut van 't Algemeen te Rotterdam.* Dezelfde gunſtige berigten, welke voorheen jaarlijks van deze School gegeven zijn, verdienen thans zoo zeer als ooit herhaald te worden. Nadat de Heer P. DE KEMP, Medebeſtuurder dezer School, de plegtigheid met eene gepaste aanſpraak had geopend, werd de geheele voormiddag doorgebragt met het onderzoek naar de gemaakte vorderingen in het ſpellen en kunstmatig lezen, van tijd tot tijd door gepaste en fraai uitgevoerde gezangen afgewisſeld. In den namiddag werden de geſchriften getoond, proeven van de vorderingen in de

Rekenkunde gegeven, en de leerlingen der hoogere klasſen, door de Beſtuurders der School, openlijk in de Taal-, Aardrijks-, Hiſtorie-, Natuur- en Zedekunde geëxamineerd, tot zigtbaar genoegen van eene talrijke menigte aanſchouweren. Na het geëindigde onderzoek werd er, door gezegde Beſtuurderen, een aanzienlijk getal prijzen aan verdienſtelijke Scholieren uitgedeeld; hetwelk ſommige derzelve, uit aller naam, met bevallige dankbetuigingen beantwoordden. Ook ontvingen de leerlingen, die ver genoeg gevorderd waren om de School te verlaten, onder een hartelijk afſcheid, vereerende Diplomata. Eindelijk werden er aan den bekwamen Onderwijzer M. MENSING, die niet ophoudt zich in het geven van een nuttig onderwijs verdienſtelijk te maken, en daardoor in de welgevestigde achting van al de weldenkende inwoners dezer aanzienlijke Stad zich meer en meer verblijden mag, en aan zijne vier werkzame Ondermeesters; aanzienlijke boekgeſchenken vereerd. Eindelijk werd de plegtigheid met aanſpraken aan den Heer Burgemeester en eene Commiſſie uit de Wethouderſchap dezer Stad, met eenen der Stads-Secretarisſen geadſiſteerd, als mede aan Afgevaardigden uit de Plaatſelijke Schoolcommiſſie en uit het Departement der Maatſchappij *Tot Nut van 't Algemeen*, en aan de aanzienlijke menigte aanſchouweren, die dit feest met hun bijwezen vereerden, ſtatelijk beſloten.

Bij

Bij deze gelegenheid is het niet ongepast hier berigt te geven, dat de Beſtuurders der *Rotterdamſche* Departementsſchool onlangs beſloten hebben, geene kinderen in dezelve aan te nemen, van welke hun niet gebleken is, dat dezelve of de natuurlijke kinderziekte hebben gehad, of met de weldadige koepokken zijn ingeënt.

VI. *Distr.* Schoolopz. A. J BERKHOUT.

WOUDRICHEM. Op den 6. der maand Junij had hier weder het gewoon jaarlijksch onderzoek der jeugd plaats: de plegtigheid nam eenen aanvang met gezang, de Schoolopziener hield daarop eene korte redevoering over *de waardij van 's menſchen vorming, uit hoofde van zijnen grootſchen aanleg en beſtemming*, daarna zong weder de jeugd, en nu begon het onderzoek op dezelfde wijs en omtrent dezelfde onderwerpen, als in vorige jaren, waarbij vooral de kinderen der hoogſte klaſſe aangename blijken gaven van vorderingen in verſtands-ontwikkeling: niet alleen toch lazen zij vlug en natuurlijk, maar ook gaven zij duidelijke proeven dat zij verſtonden wat zij lazen, door het juist beantwoorden der vragen, die door den Onderwijzer over het geen men las werden voorgeſteld.

Na het onderzoek werden uit de laatſte, middelſte en hoogſte klaſſe zes kinderen met prijzen beſchonken, waarvoor in elke klaſſe

één der leerlingen bedankte, ook ontvingen andere kinderen ſchrijf-prijzen.

Daarop eindigde de Schoolopziener dit kinder-feest met korte aanſpraken aan de kinderen, de ouders en aan den onderwijzer, terwijl alles met gezang beſloten werd.

Daar de Onderwijzer J. VAN LOVEN, zich dit jaar met zoo veel ernst bevlijtigd had op de verbetering van zijn onderwijs, en op eene meer doelmatige inrigting van hetzelve, heeft de Schoolopziener zich verpligt gevonden hem bij deze gelegenheid ook een openbaar bewijs te moeten geven van zijne achting en goedkeuring, en hem te dien einde en tot verdere aanmoediging, de vier eerſte deelen van NIEMEIJER, *Grondbeginſelen van de Opvoeding en het Onderwijs*, ten geſchenke gegeven uit de ſom, welke tot dat oogmerk door zijne Exc. den Minister van Binnenlandſche Zaken goedgunſtig verleend is.

B R A B A N D.

V. *Distr.* Schoolopz. S. V. D. NOORDAA.

DINTHER. Het Gemeente-beſtuur dezer Gemeente, het gene zeer onlangs een nieuw Schoolvertrek heeft doen optimmeren, heeft door aanmerkelijke verbetering aan des Onderwijzers woning, nieuwen lof verdiend.

GEL-

GELDERLAND.

II. *Distr.* Schoolopz. F. H. REPELIUS.

CULENBORG. Alhier is onlangs een Onderwijzers-Gezelschap opgerigt, hetwelk deszelfs eerste bijeenkomst den 25. Junij l. l. gehouden heeft. Het bestaat uit de volgende leden: S. HULSHOF, Onderwijzer in eene Bijzondere School der tweede klasse te *Culenborg*, T. L. BISSCHOP, W. P. MARLET, Ondermeesters bij eerstgenoemden, T. PIERSON, openbaar Onderwijzer te *Zoelmond*, J. W. BROEDELET, openbaar Onderwijzer te *Everdingen*, en C. JOHLER, Provisioneel Onderwijzer in de Lutherſche School te *Culenborg*. De eerstgenoemde is met eenparigheid van stemmen tot Secretaris benoemd, te zijnen huize komt het Gezelschap bijeen, zoo lang het saisoen dit toelaat, alle zaturdag avonden te zes uren, gedurende den winter, zal men slechts om de veertien dagen vergaderen. — De Secretaris geeft aan elk Lid een gebrekkig opstel, om in de volgende vergadering verbeterd terug te brengen, en reden der gemaakte verbeteringen te geven; achter dit opstel volgen eenige vragen over de gronden der Nederduitsche taal, die tevens schriftelijk beantwoord moeten worden; ook oefent men zich onderling in het kunstmatig lezen. Het gezelschap koopt nuttige boeken, om door de Leden aan huis gelezen te worden; ter gedeeltelijke vinding

der kosten, worden deze bij het einde van het jaar onder de Leden verkocht.

De Schoolopziener verheugt zich over den loffelijken ijver dezer Onderwijzers; hij vleit zich dat deze hunne werkzaamheden eenen nuttigen invloed op hun onderwijs in hunne Scholen hebben zal, en hij hoopt dat hun voorbeeld, spoedig door meer anderen in zijn District gevolgd zal worden: tevens neemt hij met blijdschap deze gelegenheid waar, om openlijk te verklaren, dat de verdienstelijke Onderwijzer HULSHOF, wegens zijne ijverige en doelmatige pogingen, om zich zelven en zijne medeleden verder te bekwamen, en om de talrijke leerlingen in zijne welingerigte School, wier goede vorderingen, bijzonder ook in de gronden der Nederduitsche taal, de Schoolopziener onlangs bij zijn Schoolbezoek, met veel genoegen zag, alle lof en aanmoediging verdient.

OVERIJSSEL.

I. *Distr.* Schoolopz. C. FRANSEN VAN ECK.

DEVENTER. Het Departement *Deventer* der Maatschappij *Tot Nut van 't Algemeen* gaat steeds voort, met de belangen van het Schoolwezen dezer Stad naar deszelfs vermogen te behartigen. Onder de bewijzen, die hetzelve daarvan geeft, behoort vooral ook de jaarlijksche uitdeeling van eereprijzen

aan

i die leerlingen, welke op de onderſcheine Scholen, bij de Examens bevonden werden boven anderen in vorderingen en naarheid uit te munten.

Deze uitdeeling geſchiedde weder den 21. ij in de Groote Kerk der Gereformeerden.

Hoogleeraar J VERBURG, Lid van het Detement, opende dezelve met eene redevoeg, in welke hij zeer overtuigend en bevallig ak *over het groot gewigt der vereenigde rgen van wijze kindervrienden voor de goeinrigting van het lagere Schoolwezen, bijnder in ons Vaderland.* Na het eindigen rzelve heeft de Schoolcommisſie de ereijzen in de volgende orde uitgedeeld:

Aan de meestgevorderden in het Spellen, zen, Schrijven, Rekenen, en in de beſelen der Nederduitſche Taalkunde, Aardskunde en Wiskunde.

Aan eenige Meisjes op de Stads Armenool, voor gemaakte vorderingen in het ijen en Naaijen.

Aan de Leerlingen, die in de Teekenſchool or het Departement opgerigt, in het Hand- Bouwkundig Teekenen hadden uitgemunt.

Aan die Kinderen, die zich door betoonde rſtigheid in 't bijzonder hadden aanbevo-

Deze plegtigheid is met toepaſselijke gegen begonnen, voortgezet en geëindigd.

het Departement heeft de aangename lervinding, dat dezelve bij voortduring or de kinderen en voor derzelver Ouders

en Onderwijzers van eene nuttige uitwerking is.

VRIESLAND.

IV. *Distr.* Schoolopz. A. BRUINING.

In dit District zijn, onder medewerking van den Schoolopziener, twee Gezelschappen voor oefening, in de onderscheidene vakken van het onderwijs der jeugd, tot stand gebragt. Het eene, vergaderende te *Franeker*, bestaat uit de volgende Leden: G. B. BRUINSMA, openb. Onderwijzer te *Tjum*; K. BOLTJES, bijzond. Onderwijzer te *Franeker*; J. POST, openb Onderwijzer te *Oosterbierum*; J. B. VAN KOOTEN, openb. Onderwijzer te *Tjummarum*; K. CUIPERUS, openb. Onderwijzer te *Boer*; S. SIJBES *Junior*, openb Onderwijzer te *Midlum*; K. WETTERAUW, openb. Onderwijzer te *Minnertsga*; E. KIESTRA te *Sexbierum*; N. JAGER, Ondermeester te *Harlingen*.

Het andere, vergaderende te *Bolsward*, bestaat uit de volgende Leden: W. A. BAARS, openb. Onderwijzer te *Bolsward*; K. LAMRING, Ondermeester bij evengemelden; H. M. REIDSMA, openb. Onderwijzer te *Tjerk Hiddes*; R. H. ROBIJN, bijzond Onderwijzer te *Oosterend*; W. HENGST, openb. Onderwijzer te *Kubaard*; S. ALGRA, openb. Onderwijzer te *Hommels*; F. ANTONIDES, openb. Onderwijzer te *Arum*; G. J. VENING, openb. Onder-

ijaer te *Witmaarſum*; L. ROSIER, openb.
rwijzer te *Higtum*; T. H. ROBIJN, openb.
rwijzer te *Schettens*; H. KARSTEN,
b. Onderwijzer te *Pingjum*, en M. SJOERDS
Kubaard.

ide deze Gezelſchappen vergaderen, eens
: 4 weken, in de hoofdplaats, en heb-
met de oefening in de Nederduitſche
naar aanleiding van WEILANDS *Spraak-*
voor de Scholen, eenen aanvang gemaakt,
open hierbij welhaast oefeningen in an-
vakken van het onderwijs te paren.
goede inrigting van deze Gezelſchappen,
ust en ijver van de Leden derzelve,
n allen grond om veel goeds van de-
: te verwachten; te meer, daar zich bij
dier Gezelſchappen onderſcheidene Le-
bevinden, die, in verſchillende vakken,
bedreven zijn, en dus in ſtaat om, bij
1 oefening en volmaking, anderen voor
chten. De Schoolopziener heeft de ſom
f 15, door Z. E. den Minister van Bin-
andſche Zaken ter zijner dispoſitie ge-
, onder de beide Gezelſchappen gelij-
k verdeeld, en, aan elk derzelve, een
nplaar van het I. Deel van het *Handboek*
Onderwijzers medegedeeld.

BIJDRAGEN

BETREKKELIJK DEN

STAAT

EN DE

VERBETERING

VAN HET

SCHOOLWEZEN

IN HET

KONINGRIJK HOLLAND.

VIII. DEEL IX. STUK.

(*September* 1808.)

*

Te LEYDEN bij

D. DU MORTIER EN ZOON.

M D C C C V I I I.

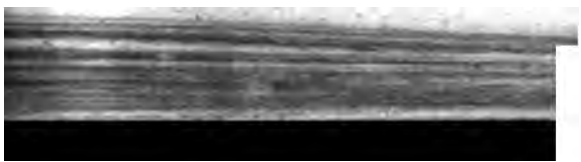

MENGELWERK.

OVER HET

EERSTE ONDERWIJS

DER

JONGSTE KINDEREN

IN DE

EERSTE KLASSE,

VAN DEN AANVANG DES SCHOOLTIJDS TOT AAN HET LEZEN,

inzonderheid met betrekking tot de Landjeugd of de lagere volksklasse.

§. 1.

Gewigt van het eerste onderwijs.

Het eerste onderwijs (1), dat zesjarige kinderen gedurende het eerste jaar erlangen, is

(1) Men noemt dit onderrigt gewoonlijk ook *Elementair-onderrigt*, dat is onderrigt in de al-

is ongetwijfeld het allergewigtigste, daar men het als het ware beschouwen kan als de voorbereiding tot alle juist denken en oordeelen, waarop zich naderhand de regelmatige ontwikkeling van hunnen ganschen aanleg en van al hunne bekwaamheden grondt; en men zou met groot regt kunnen beweren, dat alle onvolkomenheden en gebreken, die zich bij het vervolg, of in het geheel niet, of slechts zeer moeijelijk laten verbeteren, uitgenomen de misslagen der huisselijke opvoeding, in de gebreken des eersten schoolonderrigts en in de verkeerde behandeling (2) liggen, waardoor

de eerste gronden of beginselen (*elementen*) van menschelijke kennis in 't algemeen; en dit onderrigt, hetwelk wij hier naar stof en vorm beschrijven willen, hebben alle standen met het volksonderrigt gemeen. Het is bezwaarlijk eenen anderen en beteren weg te vinden tot de eerste opwekking en oefening van de zielsvermogens eens kinds, van welken stand het ook zijn moge, dan de hier aangewezene: want het is de weg der natuur. Onderwijzers, die deze methode van het eerste onderrigt vlijtig beoefenen en daardoor hoe langer hoe meer eene hebbelijkheid daarin verkrijgen, kunnen dus op deze wijze kinderen van eenen beschaafden stand even zoo goed onderwijzen als de kinderen uit de gemeene volksklasse.

(2) Maar oordeel zelf, Onderwijzers! die uw ambt niet enkel, omdat het uwe broodwinning is, uitoefent, en op uwe tuinderij en de dagelijksche oppassing en verzorging uwer huisdieren

door men de kinderen de school, in plaats van ze hun aangenaam te maken, met afkeer

ten geene meerdere zorgvuldigheid aanwendt, dan op de u aanbetrouwde zielen der kinderen — beoordeelt zelf, op uw geweten af, of zich, volgens de gewone methode, (wanneer men zoodanig-iets methode noemen kan) naar welke de kleinste kinderen nog, ondanks alle daargestelde verbetering, in de meeste landscholen behandeld worden, wel iets verstandigs en nuttigs verwachten laat, en of het niet veel meer te bejammeren is daarbij nog te moeten zien, hoe, bij deze verkeerde behandeling, de kinderen tevens plasmatig (om mij zoo eens uit te drukken) dom en stomp gemaakt worden. De meeste kinderen komen gewis in den beginne met vergenoegen in de school, en met eene hevige drift naar kennis en wetenschap, die zij reeds eenigermate in de ganssche hen omringende natuur, door het gebruik van al hunne zinnen, en bijzonder door oogen en ooren, bevredigen konden — maar, in plaats van deze drift met vaderlijke zorgvuldigheid en liefde te onderscheppen, dezelve met vriendelijkheid aan te kweeken en te leiden, de weetgierigheid der jonge kinderen aan te vuren, den voorraad hunner tot dus verre onregelmatig ingezamelde zinnelijke kennis te toetsen en dezelve boven alles, eer men eene schrede verder met hen ga, te regelen, — verwijst men hen veel liever in den donkersten hoek van het schoolvertrek, en laat ze daar met hunne lesboeken in de hand gedurende de 5 of 6 uren onderwijs dagelijks gelachteloos zitten, tot, na het onderrigt der grooten, eindelijk de beurt ook eens aan *hen komt*, om eenige letters

keer doet beſchouwen, en ze daardoor reeds grootendeels nutteloos maakt. Eindelijk komt

en eene ſpreuk te leeren, die zij noch verſtaan, noch verſtaan kunnen. Slapen, ſnappen of ſtoeijen durven of mogen zij niet — wat moeten zij dan doen? Kon men een doelmatiger begin maken, om iedere drift ten goede gewelddadig bij hen te onderdrukken, en de natuurlijke levendigheid des kinds in gedachteloosheid en domheid te veranderen. Zij moeten de ſchool lief krijgen, ze gaarne bezoeken, opmerkzaam en vlijtig in dezelve zijn, en vinden, als het ware, reeds bij den aanvang geene bezigheid, geene onderhouding, die hun aangenaam is en hun ſchoolgaan hun ten blijdſchap kan doen verſtrekken. Zij komen in eene andere wereld, dan hunne zinnelijke was, waarin zij tot hiertoe verkeerden en zich over hun aanzijn verheugden; en dewijl zij hier niets van dat alles zien en hooren, wat hun daar genoegen deed ſmaken, zoo wordt hun deze vreemde wereld weldra vervelend en laſtig. Hoe gaarne laten zich kinderen anders, wanneer zij door de natuur niet verwaarloosd, of door onvriendelijke behandeling ſchuw en vreesachtig geworden zijn, in geſprek in! Hoe onvermoeid zijn zij dikwijls in het navorſchen en vragen naar dingen, waarbij zij belang ſtellen. Maar kan men zich verwonderen, wanneer zij door eene dergelijke behandeling in het vervolg zoo ſchroomachtig en ſtilzwijgend worden, dat men vaak met alle moeite geen woord, geene enkele gedachte uit hen krijgen en nog minder verwachten kan, door hen zelf om iets gevraagd te worden? Moet men niet veel meer de oorzaak daarvan hierin zoeken, dat men hen niet aanſtonds in den

komt het op dit eerſte onderrigt bij kinderen der landlieden des te meer aan (3), hoe minder men bij hen eenige voorafgaande voorbereiding door huiſelijk onderwijs vooronderſtellen kan.

§. 2.

Eenige algemeene grondſtellingen van het eerſte onderwijs in 't algemeen.

Van het gewigt des eerſten onderrigts en van deszelfs invloed op den ganſchen toekomſtigen ſchooltijd, ja op het ganſche leven, overtuigd, beſchouwe men ook als een der eerſte hoofdvereischten van eene verbeterde leerwijze, zich daarop met eene bijzondere vlijt toe te leggen, en zoo wel omtrent de eerſte bouwſtoffen van hetzelve, als aangaande de wijze van derzelver behandeling, zoodanige keuze te doen, dat men het hoofdoogmerk niet uit het oog verlieze, na-

beginne ſpreken geleerd, tot ſpreken geene aanleiding gegeven, hunne gedachten niet geregeld, en hun overal geene opwekking en gelegenheid tot eigen nadenken gegeven heeft? . . . .

(3) Hoe minder, voornamelijk bij kinderen van de lagere volksklaſſe, in het een of ander opzigt den Onderwijzer vóórgewerkt is, hoe ruwer hij gewoonlijk hunne begrippen en geſprekken vindt, en des te noodzakelijker is het van voor af aan te vangen, en den *hier beſchreven* weg in te ſlaan.

namelijk: den kinderen de ſchool aangenaam en nuttig te maken. Tot dat einde behoort men, zoo wel ten aanzien van de ſtof als van den vorm des onderrigts, deze grondſtellingen te volgen:

A. Ten opzigte van de ſtoffe des onderrigts.

1. Niets te leeren, dan hetgeen overeenkomſtig is met den ouderdom en de bekwaamheden der kinderen.
2. Hun verſtandig en aangenaam kan gemaakt worden, en thans reeds als middel verſtrekt ter bereiking van hooger doel (1).

B. Ten

(1) Of, met andere woorden: niets, wat thans nog niet voor hen berekend is, waarbij zij thans nog geen belang vinden of vinden kunnen, dewijl het hun thans nog te hoog is, hun tegenwoordig begripvermogen nog te boven gaat, en voor hunnen tegenwoordigen ouderdom nog niet past. Hoe nuttig of noodzakelijk dus deze of gene kennis in het algemeen ook zijn moge, is dezelve het derhalve nog niet voor deze kinderen, (even zoo zeer als, in plaats van melk, harde ſpijzen voor kinderen niet ſlechts onnut, maar ook ſchadelijk zijn,) dewijl het hun aan de noodige voorloopige kennis, en aan die eenvoudige begrippen ontbreekt, zonder welke zij de zamengeſtelde moeijelijke begrippen niet bevatten kunnen. Men vangt, bij voorbeeld, (gelijk inzonderheid van de zoogenaamde Maitreſſen- of kleine Kinderſcholen

maar

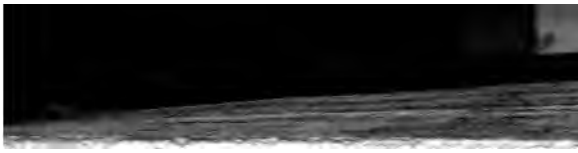

B. Ten opzigte van den vorm des onderrigts of de zoogenaamde leerwijze.

1. Bij iedere zaak van de eenvoudigſte begrippen of denkbeelden aan te vangen, en in eene behoorlijke orde van de ligte tot de zwaardere over te gaan, zonder nogtans te overladen en te vermoeijen (2).

2. Het

maar al te zeer bekend is) aanſtonds aan met dezen kinderen eenige Bijbelſche ſpreuken, en Pſalm- of Lieder-verzen te leeren, en gelooft wonder veel gedaan te hebben, wanneer zich de ouders ſlechts verheugen, dat hunne kinderen reeds zoo fraai bidden kunnen. Maar waartoe is dit toch thans den kinderen nuttig? Zij moeten, is het algemeen gevoelen, reeds vroeg God leeren kennen. Maar hoe is het mogelijk, dat zij thans reeds van dezen wijzen oorſprong aller dingen een verſtandig begrip kunnen leeren vormen, wanneer zij de dingen zelve en hunne wijze inrigting nog niet kennen? Hoe is het mogelijk, thans reeds liefde en dankbaarheid voor Hem te gevoelen, wanneer zij zijne weldadige goedertierenheid bij eigene ondervinding nog niet hebben leeren kennen? — En is zulk een overijld gekozen onderrigt wel een middel tot een toekomſtig hooger doel? Is het niet veel meer tegenmiddel? terwijl het, juist van wege leszelfs onverſtaanbaarheid, onvermijdelijk den kinderen een afkeer tegen de zaak zelve moet inboezemen, die hen vaak gedurende hun gansch volgend leven bijblijft.

(2) *Dezelfde regel, dien* wij boven bij de keus *der bouwſtoffen tot het* onderrigt aan de hand gaven,

2. Het onderwijs zelf zoo veel te bekorten, en door inkleeding in geſprekken, zoo gemakkelijk, bevattelijk en aangenaam te maken, als ſlechts mogelijk en gepast is (3).

§. 3.

Algemeene hoofdregelen dezes onderrigts, volgens bovenſtaande grondſtellingen.

Volgens deze grondſtellingen, moet men zich bij dit eerſte onderwijs voornamelijk naar

ven, geldt ook hier aangaande de wijze van derzelver behandeling; namelijk: daarbij altijd den regten gang te kiezen; niets op goed geluk, of verward, maar planmatig en in eene behoorlijke orde met de kinderen daarover te ſpreken, tot dat einde met de eenvoudigſte en gemakkelijkſte begrippen aan te vangen, en zoo langzamerhand tot de meer moeijelijke en zamen geſtelde over te gaan, zonder nogtans te overladen en te verwarren, en dus ook inzonderheid in den beginne niet te wijdloopig te worden, en niet te lang op eenmaal bij eene zaak zich op te houden.

(3) Bekorten kan men in den beginne bij kleine kinderen niet te veel, om verſtaanbaar en aangenaam te worden; en het is eene moeijelijke kunst, die inzonderheid Leermeesters der lagere klaſſe te beſtuderen hebben, hier, bij de eerſte geſprekken met kleine nog geheel onbeſchaafde kinderen, *duidelijkheid* en *kortheid* met elkander te verbinden, en den regten toon aan te nemen, die vertrouwelijkheid en ſpraakzaamheid inboezemt.

aar de natuur rigten en derzelver gang vol-
gen. Gelijk deze aan de zielen der kinderen
de eerſte kennis door de zinnen (1), door
middel der indrukken, toevoert, zoo moe-
en ook de eerſte voorſtellingen, die men
willekeurig in hen wil verwekken, van zin-
elijke voorwerpen genomen, daardoor hun-
e geestvermogens opgewekt en in werking
gebragt, en zij alzoo uit den toeſtand van
onkere en verwarde denkbeelden, als het
are, tot bewustzijn gebragt, en langzamer-
and tot duidelijke begrippen verheven wor-
en (2). Derhalve dient men hieromtrent
eze hoofdregelen te volgen:

„ Dat het eerſte onderwijs voor kinde-
„ ren in het algemeen, en dus ook voor
„ kin-

(1) Zinnen: aangeborene middelen der ken-
, onder welke gezigt en gehoor de voornaamſte
n, en door de zinnelijke werktuigen, oogen en
ren, der ziel de meeſte zinnelijke kennis aan-
engen, waarom zij ook het meest dienen op-
wekt en geoefend te worden. (Zie VON ROCHOW
ſtechismus der geſunde rede, tweede uitgave, ver-
dd door W. GOEDE, bladz. 15 en 16.)

(2) Daardoor namelijk, dat men hen zoo wel op
indrukken, die de hen omringende voorwerpen
hen maken, opmerkzaam doet zijn, en dezelve
hoorlijk leert waarnemen, als dat men het aan-
hunner zinnelijke aanſchouwingen door voor-
lling van of bekendmaking met verſcheidene
orwerpen zoekt uit te breiden of te vermeer-
ren.

„ kinderen der landlieden, zinnelijk zij; —
„ dat men dus niet enkel met doode tee-
„ kens aanvange; maar met dat geen, wat
„ het naast onder het bereik des zinne-
„ lijken kinds, of, met andere woorden,
„ van hunne eigen zinnelijke waarneming
„ ligt met ligchamelijke voorwerpen na-
„ melijk. De Leermeester onderhoude de
„ kinderen in gemakkelijke en naar hunne
„ vatbaarheid berekende gesprekken over
„ allerlei hun bekende en op hunne zin-
„ nen werkende dingen, wekke en oefe-
„ ne, alzoo allereerst hunne opmerk-
„ zaamheid op, leere hun hunne zinnen
„ behoorlijk gebruiken, veel aanschouwen
„ en opmerken, hetgeen zij zien en hoo-
„ ren noemen; verbetere aanstonds in den
„ beginne hunne spraak, en houde hun
„ nadenken en hunne weetgierigheid be-
„ zig, zonder te overladen, door mede-
„ deeling van zoo vele kennis van zaken,
„ als voor hunne tegenwoordige jaren en
„ bevatting geschikt zij: en verbinde dar-
„ mede de eerste aanleiding tot lezen en
„ rekenen.

§. 4.

Trapswijze daarbij in acht te nemen orde.

Om nu bij dit onderrigt naar een geregeld en met de natuur overeenkomstig plan te han-

i, niets te verwarren, noch ten onregten
of plaatſe werkzaam te zijn, neme men
olgende regelen in acht.
:erden de kinderen van het eerſte gebruik
ier zinnen en van hunne ledematen af,
:onds reeds eene menigte van dingen
en, zoo leerden zij zulks doch ſlechts
rvlakkig en zonder eenige orde, en
il zij vlugtig van het een tot het ander
gingen, merkten zij niets naauwkeurig
en namen alles, wat zich aan hunne
en voordeed, nog niet juist waar. Is
reeds de opmerkzaamheid (1) bij hen in
ing gebragt, zoo behoeft dit vermogen
iet, dat de grond is van alle verſtandelijke
ving en het onontbeerlijkſte vereischte
lle onderrigt, zonder hetwelk alle ver-
der

(1) Opmerkzaamheid is de poging der
om op de zinnelijke indrukken te letten en
le daaruit ontſtaande voorſtellingen bewustheid
langen, waaruit dan eerst in den eigenlijken
tenis ontſtaat. Zij is het eerſte blijk van de
e werkzaamheid der ziel; want bij de indruk-
telve gedraagt deze zich enkel lijdend. Zoo
zij dus enkel zien en hooren, zonder op het-
wat zij zien en hooren te letten, kan men
niet eigenlijk van hen zeggen, dat zij waar-
n of onderſcheiden, ten minſte niet juist waar-
n of onderſcheiden. Gevolgelijk moet bovenal
p bij hen gewerkt worden, anders is alle on-
gt vergeèfs; terwijl, integendeel, waar zulka
ledt, het onderrigt gemakkelijk, en voor leer-
er en leerlingen beide aangenaam is.

der leeren niets helpt, aanſtonds eene zorgvuldige onderſchepping en eene geregelde leiding, opdat zij dezelve op eene enkele zaak zoude vestigen, dezelve juist waarnemen, en over datgene, wat zij bemerken, wat zij zien en hooren, leeren nadenken. Regelmatige opwekking en ligte oefening der opmerkzaamheid en des eigen nadenkens is dus het allereerſte, waarmede de Leermeester zich dient bezig te houden, en deze worden (gelijk bereids is aangetoond) door eene aangename onderhouding met de kinderen over bekende, hen omringende dingen, het best bevorderd, en moet dadelijk met taalverbetering (2) worden verbonden. — Met deze eerſte oefeningen der opmerkzaamheid, door aanvankelijke aanleiding tot bloote beſchouwing en opmerking, moet dan voorts eenige naauwkeuriger kennis van zaken verbonden, en daardoor hun nadenken, als het ware gevoed worden. Wanneer men ze dus een tijd lang in het behoorlijk gebruik hunner zinnen, bijzonder van hunne oogen en ooren, geoefend heeft, hen veel juist heeft leeren waarnemen en het opgemerkte bij deszelfs regten naam heeft leeren noemen, zoo moet men ze alsdan eerst verder van het algemeene tot het bijzondere overvoeren en hen met de bijzondere deelen, kenteekenen en eigenſchappen der dingen bekend maken, opdat zij dezelve naauwkeuriger beſchou-

(2) Zie §. 5.

ſchouwen en door kenteekenen van elkander leeren onderſcheiden. En daarmede moet men dan eindelijk, ten derde, geſprekken over den oorſprong, het nut en het gebruik der dingen verbinden, om den gezigtskring en het nadenken der kinderen nog meer uit te breiden, en hen in ſtaat te ſtellen van zich in 't vervolg van alle dingen duidelijke begrippen te vormen.

Deze trapswijze leertrant is ongetwijfeld de natuurlijkſte en het meest overeenkomstig met de vatbaarheid der kinderen, terwijl zij buiten dien nog het groote nut verſchaft, dat zij de kinderen opgewekt, moedig en ſpraakzaam (3) maakt, waardoor niet ſlechts aanſtonds in den beginne, maar voor den ganſchen volgenden leertijd, ja voor het geheel

(3) Spraakzaam: het eerſte kenteeken waaraan men bij het intreden in elke ſchool aanſtonds beſpeuren kan of de kinderen, bijzonder de kleinen, verſtandig onderrigt worden, is ongetwijfeld dit, of men ze ſpraakzaam vindt dan niet. Zijn en blijven zij ſtom, hoe vriendelijk men hen ook aanſpreekt, en hoort men alle oogenblikken den Leermeester zeggen: *nu ſpreekt dan! wilt gij niet ſpreken?*.... zoo weet men reeds hoe het met de zaak gelegen is, en men kan niet anders dan met een medelijdend ſchouderophalen denken: „ja, „dit is niet der kinderen, dit is uwe ſchuld, „lieve leermeester! dat zij niet ſpreken en ſpre„ken kunnen, dewijl gij niet behoorlijk met hen „ſpreekt of geſproken hebt. Gij verſtaat de kunst „niet, om hen ſpraakzaam te maken."

heel volgend leven veel — oneindig veel gewonnen, en hetwelk door een enkel droog bezig houden der kinderen met de letters, gewis niet bereikt wordt. Doch dewijl nogtans deze kennis, zoo wel als de aanvankelijke gronden der Rekenkunde, dadelijk den kinderen noodig zijn, dienen deze beide ſtukken daarmede verbonden te worden, en aldus aanſtonds met deze de eerſte bouwſtoffen des onderrigts voor de jongſte kinderen uit te maken.

§. 5.

Beſchrijving van dit onderrigt zelf:
1) *Eerſte opwekkingen en oefeningen der opmerkzaamheid en des eigen nadenkens door het noemen van zinnelijke voorwerpen, verbonden met taalverbetering (woordkennis).*

Deze zijn dus als het ware de voorafgaande of eerſte oefeningen tot alle onderrigt, offchoon ook eigenlijk onderrigt zelf, dewijl zij in eene behoorlijke opklimming, de kinderen, tot zij de ſchool verlaten, moeten vergezellen. In 't vervolg komen zij onder den hoogeren naam van *verſtands-oefeningen* voor, en hier wordt ſlechts van de allereerſte oefeningen van dien aard geſproken.

Men begint met een eenvoudig en gemakkelijk geſprek, waartoe zich bij kinderen, die

die voor de eerſte maal de ſchool bezoeken (1), zoo wel als op iederen volgenden dag, op menigvuldige wijze gelegenheid aanbiedt, van gewone, hun bekende en eerst van de hen het naast omringende voorwerpen af, bij voorbeeld van de dingen in het ſchoolvertrek, en van de zigtbare deelen huns ligchaams (2), en laat hen op hunne beurt de na-

(1) (Die voor de eerſte maal de ſchool bezoeken). Op de eerſte ontvangst der kinderen komt dadelijk buitengewoon veel aan. Deze moet inzonderheid vriendelijk en liefderijk zijn, opdat zij aanſtonds vertrouwen in den Leermeester ſtellen; nogtans moet men eenen gepasten ernst niet te zeer verwijderen, opdat hun terſtond in den beginne zijn perſoon en zijn ambt gewigtig worden. — De eerſte geſprekken vange men, bij voorbeeld, bij hen met ondervraging naar naam en ouderdom aan; vrage hen vervolgens, waar zij thans zijn? waarom zij hier gekomen zijn? of zij gaarne gekomen zijn? of zij ook willen achtgeven en wat leeren? vermane hen hierop met korte woorden tot gehoorzaamheid en vlijt, late hen dit beide beloven, wijze een ieder, naar dat hij reeds gevorderd zij, zijne plaats aan, en zegge hun, dat zij voortaan die plaats moeten innemen, maar zich hoeden, niet tot ſtraf van dezelve afgezet te worden.

(2) Bij voorbeeld: eerst in 't algemeen, wat in het ſchoolvertrek is — voorts naar de verſcheidenheid der ſtof, der kleur, geſtalte: b. v. wat is van hout? van ijzer? van glas? van wol enz. in de ſchool? — Wat is rood, zwart, wit, rond, vierkant of lang in de ſchool? — Bij het opnoemen

namen dezer dingen noemen. Zoo dra zij dit doen (en de kinderen doen zulks met het grootſte vermaak; wanneer ſlechts de regte toon door den Leermeester getroffen wordt) vange men middelerwijl de eerſte taalverbetering (3) aan, want zij ſpreken deze namen dikwerf geheel verkeerd uit. De Leermeester dient nu dezelve zoo als het behoort te noemen, of de meergevorderden de fouten doen aantoonen, en deze dienen den regten naam eenige malen te herhalen, tot zij dien goed kunnen nazeggen en in 't geheugen hebben. Zulk eene verbetering geſchiedt nu en voortaan altijd bij alle woorden, die zij niet goed uitſpreken. Van deze hen het naast omringende dingen, met welker verſchillende ſoorten zij gedurende verſcheidene dagen eenigen tijd kunnen bezig gehouden worden, ga men verder met hen tot afwezige, maar hun evenwel bekende door hen reeds waargenomene dingen over

van hunne ligchaamsdeelen vange men bij het boek aan, en dan zoo vervolgens.

(3) Deze verbetering dient op ſtaande voet en zonder nalating bij ieder onzuiver uitgeſproken woord te geſchieden. Dit ding heet niet zoo, maar zóó: en nu aanſtonds gevraagd: hoe heet het? Maar ook de Onderwijzers dienen zich te wachten, dat zij zelve niet de dingen valſche namen geven. Eindelijk moet ook hierbij niet ſlechts op de juiste benaming, maar ook op eene duidelijke uitſpraak van het ganſche woord en der bijzondere lettergrepen gezien worden.

over, bij voorbeeld boomen, viervoetige dieren, vogelen en dergelijke (4), op welker regte benaming zij zich nu reeds eenigzins meer bedenken moeten. Om meer afwisseling en menigvuldigheid bij deze onderhoudingen te hebben, en hun tevens te hulp te komen, dewijl zij of nog niet genoeg dingen van deze soort kennen, of dadelijk geene bewustheid van dezelve hebben, wendt men zich somwijlen eerst tot eenige der grootsten, en maakt hen op derzelver namen

(4) Voorts op alles, wat op het land of in den tuin is, wat tot voedsel, kleeding, tot huisraad behoort, wat van hout, van ijzer, van wol enz. gemaakt wordt. Het ontbreekt in 't geheel aan geene stof tot deze eerste gesprekken, en eene al te strenge orde in het vervolg van de bijzondere soorten van dingen is niet volstrekt noodzakelijk: maar, dat men met datgene aanvange, het welk het kind voor oogen heeft, en vervolgens allengskens tot meer verwijderde voorwerpen overga, waarop zij zich meer bedenken moeten. Derhalve is de beste regel, met de zigtbare deelen huns ligchaams aan te vangen, hierop levensmiddelen, kleederen, huisraad te laten volgen, dewijl deze den kinderen het naast bekend zijn; — vervolgens tot bomen, viervoetige dieren, vogelen, planten, steenen enz. over te gaan, en eindelijk verscheidene uit stof vervaardigde dingen, b. v. van ijzer, van hout en dergelijke te laten noemen. Alles moet voor de hand slechts daartoe dienen, om de kinderen opmerkzaam, onbeschroomd en sprakzaam te maken, hun beschouwingsvermogen te scherpen en hunne taal te verbeteren.

men opmerkzaam. Deze moeten de kleinen dan als het ware op den weg helpen: zij beginnen zich nu te bezinnen, en worden door vriendelijke opwekking bewogen, hun voorbeeld te volgen. Of wanneer men het eerst met de kleinen aangevangen heeft, laat men eindelijk, wanneer deze uitgeput zijn, door de grooten meer noemen, en make hen er opmerkzaam op. Ook make men deze oefeningen thans reeds daardoor gewigtiger, dat men somtijds tusschen beiden ook vragen doet over de gedaante, het nut en gebruik der dingen (5). Eindelijk moeten zij ook buiten de leeruren zelf hun nadenken leeren oefenen, door hen het een en ander op te geven, om den volgenden dag te noemen. Daardoor vestigen zij nog des te meer hunne opmerkzaamheid op eene zaak; en offchoon zij zich ook hierbij door anderen laten helpen, wordt echter daardoor hunne weetgierigheid steeds uitgelokt, en het geheugen versterkt, dewijl zij onthouden moeten.

§. 6.

Vervolg. 2) *Opsporing van de kenteekenen en eigenschappen der dingen.*

Na genoegzame oefening op deze wijze, ga men eene schrede verder, en make hen op

(5) Bij voorb. Wie heeft de kagchel, de glasramen, de deur enz. gemaakt? — Hoe veel pooten

op de kenteekenen en eigenſchappen der dingen opmerkzaam, opdat zij nu duidelijker begrippen daarvan bekomen en de dingen van elkander zouden leeren onderſcheiden. Hier opent zich nu reeds een ruim veld tot onderwijs. Van zelf biedt zich meer menigvuldigheid en gelegenheid aan, om de opmerkzaamheid der kinderen op deze dingen te vestigen, en ze hun naauwkeuriger te leeren beſchouwen. Men vange nu weder met de naast in het oog loopende en juist niet te zeer zamen geſtelde dingen aan, b. v. de glasramen, de deur, de kagchel, de tafel (1), ga vervolgens tot dergelijke afwezige voorwerpen, op welker deelen zij zich meer bedenken moeten, over,

een heeft de ezel? — Waartoe wordt de ploeg, de bijl, de tafel enz gebruikt?

(1) Bij voorbeeld: Wat ziet gij zoo al aan deze glasramen? Daar is glas, hout, ijzer, lood. Van het glas zijn de ruiten gemaakt; gij kunt er door zien, — hoe is dus het glas? (doorzigtig) Hoedanig zijn de ruiten, rond of vierkant? Hoe veel ramen zijn er in het vertrek? Maar hoe veel ruiten zijn er wel in een raam? Is het hout, het ijzer, het lood ook doorzigtig? enz. Ziet gij die deur wel? Wie heeft die gemaakt? Waarvan? Is zij enkel van hout? Wat is dan van ijzer daaraan? Is de kagchel ook van hout? — hier ſtaat eene tafel, wat bemerkt gij zoo al aan deze tafel? Is zij rond, of vierkant? — van welke kleur? — waarvan gemaakt? — op hoe veel pooten ſtaat zij? enz.

over, bij voorb. boom, paard, ploeg, en eindelijk tot zamen geſtelde, b. v. huis, tuin enz. (2). Doch alles zoo veel mogelijk *dialogisch*, dat is *afgevraagd*, en, waar het zijn kan, ook aangetoond, en ſlechts dan eerst, wanneer zij niet verder kunnen, nog het nadere er bijgevoegd. Men make tevens de kinderen thans reeds op de gemeenſchappelijke of onderſcheidene kenteekenen van bijzondere dingen, of van bij-

zon-

(2) Bij voorbeeld: een boom ziet gij hier niet in het vertrek; maar bedenk eens, wat er al zoo aan den boom is: een wortel, een ſtam, takken, knoppen, bladeren, bloeſem, vruchten. Waar is de wortel? Waar de ſtam? Wat is er aan den ſtam? Wat aan de takken? Hebben de boomen altijd bladeren, bloeſem en vruchten? Wanneer bloeijen de boomen? Wanneer dragen zij vruchten? Wanneer vallen de bladeren weder af? Wanneer ſtaan de boomen zonder bladeren? Hoe noemt men deze vier gedijden van het jaar? — Dragen alle boomen eetbare vruchten? — Kent gij niet eenen boom, welks vrucht zekere dieren gaarne eten, en er door verzadigd worden? enz Zijn de boomen, die geene vruchten dragen, evenwel ook nuttig? waartoe?

Meer dan een paar bijzondere voorbeelden tot ieder ſtuk kon om de kortheid van beſtek niet worden bijgebragt. Maar men kan er ligtelijk uit zien, hoedanig men in alle overige gevallen dient te werk te gaan, hoe onderhoudend over iedere zaak met kleine kinderen kan geſproken, en hoe veel er in 't voorbijgaan mede verbonden kan worden.

zondere ſoorten, opmerkzaam (3), waardoor zij reeds ongemerkt geleid worden om denkbeelden te rangſchikken en in klaſſen te brengen, en leere hen te gelijk, waar zulks doenlijk is, bijvoegelijke naamwoorden en bijwoorden daarmede verbinden, om door het gebruik derzelve hunne ſpraakkunde uit te breiden (4).

§. 7.

Vervolg. 3) *Over den oorſprong, het nut en het gebruik der dingen.*

Men ga vervolgens, ten derde, tot geſprekken over, aangaande den oorſprong, het

(3) Bij voorbeeld: Gij ziet een paard, hoe veel pooten heeft dat? Hebben alle dieren vier pooten? — Maar toch vele? — Noem mij eenige op. — Hoe kan men alle dieren, welke vier voeten hebben, met eenen naam noemen? Het paard heeft die, welke dieren nog meer? Hebben alle viervoetige dieren die? Neen Wat heeft b. v. het ſchaap? — Het zwijn? Maar wat hebben de vogels? — Dus vederen en twee pooten — Maar zijn er ook dieren, die in 't geheel geene pooten hebben en zich in het water ophouden? Noem mij eens eenige viſchen. Maar zijn er ook dieren op het land, die geene gewone pooten hebben? Hebt gij reeds wormen gezien? Ook reeds zulke dieren, die meer dan vier pooten hebben? enz.

(4) Bij voorbeeld: Hoedanig is de ſteen? — de pen? — het lood? — Hoe ſmaakt de ſuiker?

het nut en het gebruik der dingen, door middel der vragen van waar komt dit? hoe wordt het gemaakt? waartoe gebruikt men het? waarbij het den Onderwijzer nog minder dan bij het tweede ſtuk aan ſtof kan ontbreken, en het welk voor de kinderen eene nog aangenaamer en leerrijker bezigheid is dan de vorige; dewijl zij daardoor de beſtanddeelen der dingen, derzelver kunstige zamenſtelling en moeijelijke toebereiding, en hun vaak zoo menigvuldig gebruik naauwkeuriger leeren kennen en zich duidelijker voorſtellingen daarvan maken. Zij hebben nu reeds eenen voorraad van bijzondere dingen, of van geheele ſoorten der dingen in het geheugen, dewijl zij dezulke gedurende eenen geruimen tijd enkel hebben moeten noemen, en noemen nu, ieder op zijne beurt, nu dit, dan dat op, bij voorbeeld: melk, brood, een boek, eene tafel. Daarbij vrage men nu aanſtonds van waar zoodanig ding komt? van welk nut het is en waartoe het gebruikt wordt? en verbinde hier tevens weder menige andere nuttige kennis mede (1). Of men

de azijn? — Voeg nu eens te zamen, wat te zamen behoort: de harde ſteen; — de ligte pen, — het zware lood, — de zure azijn, enz.

(1) Blijft men b. v. bij het woord *brood* ſtaan, zoo ſpreke men daarover nagenoeg in dezer voege: Waartoe het brood nuttig is, kinderen! weet gij; maar weet gij ook, hoe en waaruit het gemaakt wordt? — Het wordt gebakken: waar dan? — Wat

n geve hun terſtond op, iets nuttigs te emen, en bij de opnoeming moeten zij te- ns den oorſprong of het nut er kortelijk voegen (a). Voorts worde hun eene bij- zon-

it moet er te voren met den bakoven geſchie- ? — Maar waaruit wordt het brood toch wel akken? Zeker wel uit meel; maar wat moet er het meel eerst gemaakt worden? Hoe maakt a dan het deeg? Neemt men niet, behalve het ter, nog iets daartoe? Waarom dan zuurdeeg? — ordt nu het deeg terſtond in den oven geſcho- ? Waarom moet het dan nog eenigen tijd blij- ſtaan? enz. Maar waar haalt de bakker het el van daan? Hoe heet de man, die het kt? Vele molens worden door den wind in be- ing gebragt, hoe noemt men die? Maar wor- alle molens door den wind bewogen? Dus door het water, hoe noemt men die? enz. de molens zeer nuttig? Wanneer kan de wind- aar en wanner de watermolenaar niet malen? at de bakker het meel zoo maar voor niet en molen, of moet hij er eerst wat gebragt ? Dus koorn? Uit welk koorn wordt dan tel gemaakt, waaruit het brood gebakken dat gij dagelijks eet? Zijn er ook nog an- orten van koorn? Wordt uit tarw ook meel Wat bakt men dan van tarwemeel? Maar gemeel? Van waar haalt de bakker de rog

Ziet, kinderen! zoo veel behoort er toe brood wordt, dat gij eten kunt.

lij voorbeeld: De glasramen maakt de gla- uit glas — men kan er door zien. — el maakt de ſmid van ijzer — men kan k daarmede verwarmen. — De bank heeft

zondere zaak alleen opgegeven, en iedereen moet iets aantoonen, waartoe deze eene zaak nuttig is; opdat zij met het onderscheiden en veelvoudig nut eens dings bekend worden (3).

Ook hierbij moet, gelijk bij No. 1 en 2, voor nadere oefening van het nadenken en geheugen, gezorgd worden, door de leerlingen, zelf buiten de leeruren, stof daartoe te laten verzamelen, en hun telkens voor den volgenden dag iets op te geven; terwijl overal taalverbetering daarmede dient verbonden te worden.

Deze drie oefeningen geven gedurende het ganssche eerste schooljaar genoegzame stof tot onderrigtingen, die overeenkomstig hunne vatbaarheid, hun aangenaam en in zoo vele opzigten nuttig zijn. Echter moeten dezelve in den beginne zelden langer dan een half uur duren, en met het leeren der letters en de allereerste oefeningen in het rekenen afwisselen.

§. 8.

de timmerman van hout gemaakt — men kan er op zitten enz.

(3) Men heeft b. v. opgegeven: waartoe hout, of ijzer, of meel, wol, een schaap en dergelijke nuttig is, en gevorderd, dat ieder kind een bijzonder nut daarvan aantoone: zoo zullen zij, op hunne beurt, alles, wat zij daarvan weten, opnoemen, en men bekomt bij iedere bijzondere opgave weder gelegenheid genoeg om verder uit te weiden.

§. 8.

Kennis der Letteren.

veelvuldige leerwijzen, om de letters
pelen gemakkelijker te maken, kunnen
nbare, bijzonder in de lagere Scholen,
gt aangewend worden, en hebben bo-
n veel bedenkelijks. Zonder al deze
es toch, kan een nadenkend Onder-
deze voor de kinderen in den aanvang
: bezigheid, evenwel op menigerlei
i gemakkelijk en belangrijk maken, en
i korten tijd even zoo goed zijn doel
en, wanneer het flechts op de volgen-
ivoudige en ongekunstelde wijze ge-

i geve den kinderen namelijk geen zoo-
nd Letterblad of AB-Boek in de hand;
het is onzes bedunkens beter en ge-
lijker, dat zij de letters door bijzon-
voorteekening langzamerhand leeren
a (1). Tot dat einde teekent hun de
Leer-

Een Letter- of zoogenaamd AB.-blad, eensklaps al de letters te gelijk voor het komen, verwart in den beginne te zeer en ongemerkt af. Het is daarom beter, dat deren de letters eerst ieder afzonderlijk zien, alzoo des te gemakkelijker te kunnen ont- en van elkander te leeren onderscheiden. naderhand moet men het Alphabeth in de ge-

Leermeester eerst eenige der eenvoudigste en gemakkelijkste, bij voorbeeld I F L T, in den vorm der gedrukte letters, met krijt op het bord af, van gelijkzame grootte, en spreekt ze goed en duidelijk uit, om door allen gezien te kunnen worden, en op dat de onderscheidene kenteekenen ligt bemerkbaar zouden zijn. Hij noemt nu elke bijzondere letter voor, maakt dezelve den leerlingen kenbaar, doet hen dezelve naauwkeurig bezien en duidelijk uitspreken. Hebben zij dit allen, eerst gezamenlijk en vervolgens ieder afzonderlijk, gedaan, zoo gaat hij tot de tweede en derde letter over: doch meer dan 3 of 4 worden er op eenen dag niet genomen, en deze op den volgenden dag eerst weder herhaald, eer zij er eene nieuwe bij leeren. Na eene tusschenpoozing (die met andere gesprekken dient aangevuld te worden) schrijft men dezelfde letters, die zij reeds geleerd hebben, maar nu in eene andere orde, op nieuw weder op het bord, en beproeft, of zij dezelve zonder hulp noemen kunnen; nogtans maakt men hen door menigerlei afwisselingen steeds naauwkeuriger daarmede bekend, en herhaalt ze zoo dikwijls, tot zij ze alle gezamenlijk volkomen hebben leeren kennen. Men maakt hen op de

wone orde hen voor het oog brengen, waarin zij dan de begeerde letters opzoeken en weder herkennen moeten.

de onderſcheidene kenteekenen der bijzondere letters door aanwijzing opmerkzaam, opdat zij dezelve des te beter in het geheugen zouden kunnen prenten (2), en zij tevens weder door de opgave der kenteekenen, menige begrippen, in 't voorbijgaan, bekomen,

b. v.

(2) Wij willen hier een voorbeeld geven met letters uit het oud duitſche Alphabeth, terwijl zulks gemakkelijk door eenen Onderwijzer, die niet van alle vindingskracht ontbloot is, met letters uit het Romeinſche A B C kan nagevolgd worden:

„ Ziet, kinderen! hier maak ik eene enkele „ regte ſtreep op het bord, en zet er eene ſtip „ boven: die is nu eene letter, die heet ſ. Zegt „ mij nu eens allen, hoe zij heet?" Vervolgens laat men dezelve door ieder leerling afzonderlijk noemen. „ Nu zal ik deze ſtreep nog eens maken, en geen ſtip er boven zetten; maar eene „ ſtip boven aan de zijde maken. Kan die nu „ ook wel ſ heeten? Neen! zij ziet er niet even„ eens uit. Nu, deze letter heet ſ. Aan welke „ zijde heb ik de ſtip gemaakt: aan de regter of „ aan de linker zijde? Hoe heet nu deze letter? „ Maar hoe de andere? Ik zal de ſ nog eens ſchrij„ ven, en van onder een haakje aan dezelve ma„ ken: deze letter ziet er nu weder anders uit „ dan de ſ en de ſ. Hoe zou zij toch wel hee„ ten? Zij heet ſ. Hoe heet zij? Hoe veel let„ ters hebben wij nu reeds gehad? Hoe heette de „ eerſte, hoe de tweede, hoe de derde? enz."

b. v. boven, onder, regt, lang, kort, en dergel., maar men vermijdt evenwel te zeer gezochte en beuzelachtige kenmerken, veeleer moet men de letters uit elkander afleiden, waarom men dezelve ook naar hun ontſtaan en hunne afleiding van elkander dient te rangſchikken (3). Men zorge aanſtonds in den beginne voor eene zuivere, duidelijke en onderſcheidene uitſpraak van alle letters, en geve bijzonder daarop acht, dat de *b* en *p*, *d* en *t* in haren regten en vollen klank uitgedrukt en niet met elkander worden verwisſeld; waarom men ook deze letters niet aanſtonds op elkander moet laten volgen. Even zoo ook moeten de tweeklanken duidelijk in de uitſpraak van elkander onderſcheiden worden, b. v. de *ei* van *ai* en ook van *ij* enz. (4).

Dez

(3) Welligt is de volgende orde (gelijk HR MEIJER die ook in zijne *Grondbeginſelen van d Opvoeding en het Onderwijs* II. *D. bladz.* 74 *Aanm.* a opgeeft) de natuurlijkſte en gemakke lijkſte:

i r x c e n u m w o d a q g b p ŋ l t ŋ ð h ş ſſſſſt;

i r x c e n u m w o d a q g enz.

i r x c e n u m w o d a q g enz.

of men vangt met de zelfklinkers (vokalen) *a e i* aan, verbinde daarmede aanſtonds de twee- en drie klanken, en late dan de medeklinkers in bovenſtaande orde er op volgen.

(4) Op de eerſte gewoonte van eene goede duidelijke uitſpraak in 't algemeen, alsmede va

Deze wijze van het leeren der letters onderſcheidt zich daardoor van de gewone en nog in de meeste Dorpſcholen gebruikelijke:

1.) Dat men vooreerst de letters ieder bijzonder op het bord ſchrijft, waardoor zij beter in de verbeeldingskracht der kinderen worden ingedrukt, dan wanneer zij dezelve oogenblikkelijk alle gezamenlijk op het bord of op hun letterblad voor zich zien, en ze dan zoo goed niet van elkander kunnen onderſcheiden.

2.) Dat men de kinderen niet met te veel letters op eenmaal overlaadt, maar ſlechts altijd weinige neemt, en van deze niet eer afſtand doet, voor dat zij dezelve volkomen kennen.

3.) Dat men de kinderen niet ieder afzonderlijk, maar gezelſchappelijk onderrigt, waardoor meer onderhouding en wedijvering gewonnen wordt, en dat men eerst

4.) Nadat zij de letters elk afzonderlijk door af-

de onderſcheidene uitſpraak van bijzondere bijna gelijkluidende letters, komt buitengewoon veel aan, en al de nalatigheden en misſlagen, welke men hier duldt, laten zich naderhand moeijelijk of bijna in 't geheel niet verbeteren. Van daar dat men zoo dikwijls kinderen, ja zelfs volwaſſenen aantreft, welke nimmer de *b* van de *p*, de *d* van de *t*, de *ei* van de *ij* enz. onder hun lezen in uitſpraak onderſcheiden, het welk ten tonst een kiesch oor kwetst.

afteekening hebben leeren kennen, tot eene moeijelijker oefening overgaat, waarvan de volgende § handelt.

§. 9.

Vervolg. Spellen en aanvankelijk lezen.

Zoo dra zij nu elke letter afzonderlijk op het bord hebben leeren kennen, moet men ze hun gezamenlijk voor het gezigt brengen. Tot dat einde vervaardige men een blad, waarop al de letters ſtaan, zoo wel van het groote als kleine alphabeth, de getalmerken, eenige gemakkelijke woorden van eene lettergreep en een paar volzinnen (1). Voor dit

(1) Dit kwartblad dient nagenoeg in dezer voege (maar met al de onderſcheidene ſoorten van letters, zijnde hier alleen de Romeinſche gebezigd) ingerigt te zijn.

1) De kleine letters in derzelver gewone orde:

a b c d e f g h i j k l m n o p q r s ſ t u v w x y z

i j ij l r t n u m c e o g d q a p b v w x y k h ſ f ſt s z

a aa aai ae au b c d e ee ei eu een f g h ch i ie ieu ij j k l m n o oo ooi oe ou oef p q r s ſ t u uu ui v w x y z

AB

Uit blad moeten de kinderen verzameld en weder eenigen tijd in de kennis der kleine letters in dezer voege geoefend worden, dat een hunner of al de in of buiten de rij door den Leermeester aangewezene letters noemen, of de door hem opgegevene zelf op het blad aantoonen moet, terwijl de overige leerlingen des noods verbeteren of helpen moeten. Vervolgens moeten zij even eens met de groote, te gelijk en bij afwisseling met de kleine, bekend gemaakt worden.

Hierop make men een' aanvang met spellen

A B C D E F G H I J K L M N O P Q R
T U V W X Y Z

1	2	3	4	5	6	7	8
Een	twee	drie	vier	vijf	zes	zeven	acht

9	0
egen	nul

Toen het kind las gaf het acht en sprak goed uit:

Arm, brood dak, voet, gras, huis,
Hoofd, lijf, meel, nacht, oor, paard,
Rad, zand, deur, vee, worm, tand.

a) Volgens derzelver gemakkelijkste afkomst en leiding van elkander.

3) Met bijgevoegde dubbele klinkers, tweeklanken, verlengde tweeklanken en drieklanken, in de gewone orde.

4) Alle groote letters.

5) De getalmerken met ondergeschrevene namen.

6) Eenige woorden van eene lettergreep.

len (2); doch men kieze daartoe niet het gedachtenlooze *ab*, *eb*, *ib*, maar woorden van eene lettergreep, die op dit blad ſtaan, en een gemakkelijk denkbeeld aan de hand geven, waarover tevens met hen geſproken kan worden. Bij voorbeeld: *arm*, *boom*, *dak*, *voet*, *gras*. De leerlingen moeten de bijzondere letters, waaruit de lettergreep beſtaat, langzaam noemen, en de Onderwijzer ſpreekt daarna de lettergreep duidelijk uit, die zij zoo wel ieder bijzonder als ook ſomwijlen allen gezamenlijk nazeggen moeten, tot zij door dergelijke oefening, na eenige dagen, in ſtaat zijn, om zonder behulp des Leermeesters, alle éénlettergrepige woorden zelve te ſpellen en uit te ſpreken. Bij de uitſpraak der lettergrepen, dient men nu weder voornamelijk te letten op zuiverheid en ſcherpte en op behoorlijke onderſcheiding der twee- en drieklanken (3). Wanneer zij in dit ſpellen van éénlettergrepige woorden eenigzins bedreven zijn, geve men

(2) Zoo als de openbare Scholen thans nog over het geheel geſteld zijn, is het tot hiertoe moeijelijk, het zonder ſpellen te redden. Vooral wanneer de Meesters zelve de andere leerwijze nog niet goed kennen. Het komt dus voor als nog op eene betere leerwijze daarbij aan, om de zwarigheden van hetzelve te verminderen.

(3) B. v. dat men niet *vel* in plaats van *fel*, *fon* in plaats van *zon*, *mijd* in plaats van *meid* enz. zegge.

men hun een geschikt leerboek in de hand, en verwachte de verdere vordering van hunne eigene vlijtige oefening (4). Het spellen van woorden van meer dan eene lettergreep, kan daardoor verkort worden, dat men de reeds gespelde lettergrepen niet leere herhalen; maar eerst aan het einde het gansche woord uitspreken (5). Bij dit spellen in het boek worden zij ook in 't voorbijgaan met de gewone leesteekens bekend gemaakt, doch van derzelver beteekenis en gebruik, wordt thans nog niets, maar eerst in het vervolg bij het lezen, het noodige gezegd.

Na genoegzaam in het spellen geoefend te zijn, ga men tot langzaam lezen over. De leerlingen moeten de tot het woord behoorende lettergrepen stil bij zich zelven spellen en dan luide uitspreken, doch zoo dra zij eenen misslag hierin begaan, moeten zij dadelijk weder tot het spellen de toevlugt nemen.

§. 10.

(4) Er zijn verscheidene goede Spelleboekjes, die zich zelve hier aanprijzen: echter komt het mij voor, dat de vier Spelleboekjes door WESTER te *Groningen* bij OOMKENS uitgegeven, hier aan 't oogmerk het best beantwoorden.

(5) Men spelle dus bij voorbeeld niet: *w-i-s-wis-p-e-l wispel-t u-wispeltu r-i-g-wispelturig-h-e i-d-wispelturigheid*, maar *w-i-s-wis-p-e-l pel t u-tu-r-i-g rig-h-e-i-d heid-wispelturigheid*: waardoor niet alleen tijd gespaard, maar ook het geheugen en de opmerkzaamheid geoefend worden.

§. 10.

Voorafgaande of eerſte oefeningen in het Rekenen.

Deze maken eindelijk, verbonden met de voorſchrevene oefeningen, het derde onderrigtsſtuk, of eene derde, zeer aangename bezigheid voor de kleinſte kinderen uit.

Daar het rekenen in het algemeen een zeer gewigtig deel van het ſchoolonderrigt uitmaakt, terwijl het niet ſlechts als eene onontbeerlijke wetenſchap, maar tevens als eene der voornaamſte verſtandsoefeningen dient beſchouwd te worden, wanneer men het wel behandelt: zoo behoort men ook reeds in het eerſte ſchooljaar den grond daartoe op zulk eene wijze te leggen, dat het niet enkel werktuigelijk geheugenwerk, maar wezenlijk reeds, door de leerwijze hierin zelf, middel tot opſcherping van het nadenken en de oordeelskracht, en bij 't vervolg eenmaal eene in het huiſelijke en gezelſchappelijke leven, regt bruikbare en nuttige wetenſchap wordt. Deze wetenſchap, aldus op eene verſtandige wijze door den Leermeester behandeld, verſchaft de kinderen van hunne jeugd af, en den ganſchen ſchooltijd door, een zeer vermakelijk onderhoud, en men zal beſpeuren, dat zij daarin met een zigtbaar vergenoegen wedijveren

Met het tellen moet natuurlijk eenen aanvang gemaakt worden. Alvorens zij dus nog

nog met de getalmerken bekend gemaakt worden, late men hen reeds in de eerſte dagen de voorhanden zijnde zigtbare dingen tellen, waartoe zich rondom hen gelegenheid genoeg aanbiedt (1) Hebben zij dit, eerst tot 50, en zoo verder tot 100 zonder haperen geleerd, dan moeten zij te rug tellen, eerst van 10, dan van 20, 30 enz tot eindelijk van 100 (2). Zulks is niet flechts de eerſte eenvoudigſte grondſlag tot de aftrekking (*ſubſtractio*), maar ſcherpt ook onmiddelbaar geheugen en nadenken op. Voorts moeten zij met 2 adderen of zamentellen, b. v. 2, 4, 6, 8, 10, 12 enz., en, om ook de tusſchengetallen mede te nemen, van een af, 1, 3, 5, 7, 9, 11, 13. Zoo ook met

(1) Zij moeten b v hunne vingers aan eene, vervolgens aan beide handen, de kinderen op eene, dan op meer banken en vervolgens al de ſchoolkinderen, de knoopen aan hunne kleederen enz. — de boeken op de tafel, en wat dies meer zij, tellen; doch in 't algemeen altijd iets, waarop zij oogen en gedachten kunnen vestigen. Voorts ſchrijft men ook eenige ſchrapjes op het bord, die zij tellen moeten, waardoor zij tevens in het onderſcheiden geoefend worden; waarom men ook, na eenige verkregene vaardigheid hierin, deze ſchrapjes eenigzins verward door elkander ſchrijft.

(2) Men dient hen eerst door ligte opgaven op den weg te helpen. B v. wanneer van tien kinderen in de ſchool één heengaat, hoe veel blijven er dan nog? 9 — dus een van 10 blijft? — en weder een van 9? *en zoo voort.*

met 2 te rug; maar eerst van 20 of 30, namelijk 30, 28, 26, 24, of 29, 27, 25, 23 enz. en dan eerst 200 verder tot van 100, 98, 96, 94 of 99, 97, 95. Deze oefeningen worden in het vervolg met 3 of 4, voorwaarts en te rug, uitgebreid, en daarmede tevens andere ligte opgaven van onderscheiden aard verbonden (3). Bij het zamentellen moeten zij in den beginne het woord *en*, bij het aftrekken het woord *van* of *min* gebruiken, b. v. 2 en 2 is 4 en 2 is 6, — of 20 min 2 is 18, 18 min 2 is 16 enz. enz.

Naderhand eerst, wanneer zij op deze wijze reeds eenigen tijd in het tellen en in de allereerste beginselen van het uit het hoofd rekenen geoefend zijn geworden, leeren zij, na de letters, ook de getalmerken, deels elk bijzonder door afteekening op het bord, deels gezamenlijk op het bewuste blad, kennen. Men neemt, gelijk natuurlijk is, eerst de

(3) Eenvoudige ligte opgaven geheel binnen hunnen gezigtskring. De eerste kunnen niet eenvoudig genoeg zijn, en moeten eerst naderhand hoe langer hoe zwaarder worden. Bij voorbeeld: uw vader heeft 3 paarden, uw buurman ook 3 of 4, hoe veel zijn dat te zamen? Op eenen boom zaten 4 vogels, en er kwamen nog 5 bij, hoe veel waren er nu bij elkander? Maar er vlogen 2 van daan, hoe veel bleven er nog? — Op deze bank zitten 6 kinderen, op gindsche 5 en op de daar naast staande 7, hoe veel zijn dat te zamen?

de eenvoudige negen getalmerken, en noemt, hun niet ſlechts elk daardoor beteekend getal, maar zoekt hen ook de daarin bevatte eenheden duidelijk aan het verſtand te brengen (4). Alsdan worden zij met de tienen 10, 20, 30, 40, 50 enz. bekend gemaakt (5); waar-

(4) Zulks geſchiedt bij het openlijk onderrigt het beste, door onder elk getal zoo veel ſtippen te zetten, als hetzelve bevat, die zij dan tellen moeten:

B. v. 1 2 3 4 5 6 7 enz.

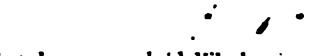

waardoor het hun zeer duidelijk kan gemaakt worden. Bij voorbeeld: hoe veel ſtippen ſtaan onder het eerſte getalmerk? Slechts een. — Dit een ſchrijft men nu met dit getalmerk 1. — Hoe veel beduidt dus dit getalmerk? Een. Maar hier ziet gij er meer, hoe veel namelijk, twee of drie? Hoe veel maal hebt gij dus hier deze ſtip? driemaal. Dit ſchrijft men nu korter met een getalmerk, dus: 3 — Hoe veel beduidt dus dit getalmerk? driemaal een of 3?

(5) Bij voorbeeld: dit getalmerk, weet gij, beduidt een, maar wanneer ik de o er achter zet, dus: 10, dan beteekenen deze beide niet meer een, maar tien. Bij voorbeeld: tien boonen, tien boeken, weet gij, hoe veel dat zijn. Hoe veel beduiden dus nu deze beide getalmerken? 10. — Maar wanneer ik achter de 2 eene nul plaats, 20; dan beduidt *dit* zoo veel als tweemaal

waarbij echter van de waarde der getalmerken naar derzelver plaats, voor als nog niets dient gezegd te worden, dewijl dit thans nog te moeijelijk voor hen zoude zijn. Men vergenoege zich veel meer om hun de getallen door het dikwerf opſchrijven, voor- en nazeggen, en door eene gemakkelijke en bevattelijke afleiding uit de ſtam- of hoofdgetallen, alsmede de tusſchengetallen van het eene tiental tot het andere, door terugwijzing op het bord, volgens de uitſpraak (namelijk 21 een en twintig, 22 twee en twintig) bekend en hebbelijk te maken.

§. 11.

Hier is nu, als het ware, de grensſcheiding van het allereerſte onderrigt; en de gezamenlijk voorgeſchrevene ſtukken, namelijk: *opwekking der opmerkzaamheid en des eigen nadenkens*, door onderſcheidene opgevene oefeningen, en vooral met taalverbetering verbonden; *onderrigt in de kennis der letters tot aan het lezen*, en de eerſte eenvoudigſte *oefeningen tot het rekenen*, waar bij men nog des noods eenige gemakkelijke *geheugenoefeningen* zoude kunnen tellen, maken, in een behoorlijk verband en eene gepas-

tien, en zulks noemt men kort twintig enz. Men dient echter, eer men verder gaat, het vorige weder af te vragen, en, eindelijk, de tienen in en buiten de rij dikwerf te herhalen.

paste afwisseling, den ganschen inhoud van het onderrigt, gedurende het eerste schooljaar uit (*).

(*) De Redacteur van dit *Maandwerk* heeft dit Stuk geplaatst, niet omdat het in allen deele volkomen voldoet aan het denkbeeld, 't welk hij zich van het eerste onderwijs vormt, maar omdat het *zeer veel* goeds bevat, en voor de tegenwoordige mate van vordering der meeste Onderwijzers geschikt is.

HORNEMANNS REIZE

IN HET

NOORDELIJK GEDEELTE

VAN

AFRIKA.

EENE REISBESCHRIJVING VOOR DE JEUGD.

Reeds lang was men begeerig, meer berigten omtrent de binnenlanden van *Afrika* te bekomen, en het ontbrak niet aan eenige mannen, welke moeds genoeg bezaten, om die gevaarlijke oorden te bereizen, ten einde, ons ophelderingen daaromtrent mede te te brengen. Maar *Afrika* is groot; tot in het binnenſte dezes uitgeſtrekten lands was nog geen dezer reizigers ingedrongen, en daarom bleven tot dus verre deze zoo groote, geheel onbekende, landſtreken voor de Europeanen te bereizen over.

Een

Een gezelschap wijsgeerige mannen vereenigde zich in *Engeland*, om het geld, tot zulk eene reize benoodigd, bij een te leggen, en mannen op te zoeken, welke genoegzaam bekwaam en kundig waren, om eene nieuwe reis door de binnenste deelen dèzes werelddeels met nut te volbrengen. Zij noemden zich het *Afrikaansche Gezelschap*, en HORNEMANN is de man, welke eenige jaren geleden zulk eene reis op hunne kosten gelukkig volbragt heeft, en ons zekerlijk veel nieuws en leerrijks in zijne reisbeschrijvingen mededeelen zal. Doch hetgeen ik u, kinderen! thans verhalen wil, is uit het dagboek eener kleine reis genomen, die hij van *Cairo* westwaarts naar het Rijk *Fesfan*, in het zuiden van *Tripoli*, deed, om vandaar met eene Karavane van kooplieden verder naar het zuiden te reizen. — Neemt eerst de kaart in handen, kinderen! eer wij verder gaan.

HORNEMANN (*) hield zich reeds sedert tien maanden in *Cairo* aan den Nijl, de groot-

(*) HORNEMANN is een Duitscher, jonge Vriendjes! Een man, die eerst wat goeds geleerd heeft en in alle opzigten tot zoodanig eene reis gevormd was. Hij is een *Neder-Saks*, in *Hildesheim* geboren, heeft in *Göttingen* vlijtig gestudeerd, is moedig, standvastig en heeft een groot, sterk en vast ligchaam, hetwelk hij door eene vroege oefening tot elke inspanning bekwaam gemaakt en tegen alle ongemakken *gehard* heeft. Voor koude

grootſte hoofdſtad van *Egypte*, op, om met de ſpraak en de gewoonten der Mahomedanen wel bekend te worden: want deze Godsdienſtige gezindheid is door gansch *Noord-Afrika* verbreid. Ongelukkig ontſtond er, gedurende dezen tijd, in het land eene peſtziekte, die vele duizende menſchen doodde. HORNEMANN, om door deze aanſtekende ziekte niet mede om te komen, bediende zich van het zekerſte middel; hij vermeed allen omgang en ſloot zich met zijne manſchappen in deszelfs woning op. De deuren en venſters, welke op die ſtraten uitkwamen, waar de peſt reeds woedde, werden van binnen toegemetſeld; men nam in deze gevangenis zoo vele levensmiddelen, als mogelijk was, mede, en waagde het niet om er weder uit te gaan, dan toen men dacht, dat de ziekte uitgewoed had. HORNEMANN ontging door deze voorzigtigheid den dood, die vele duizenden van *Cairo's* inwoners wegraapte. Hij zocht nu kennis te

en hitte, en eene ſpoedige afwisſeling dezer beide, is hij niet zeer gevoelig. Nimmer verandert hij van kleederen, wanneer zij van regen of zweet doornat zijn. Hij ging eens op zekeren dag, zonder groote vermoeijenis, tien Duitſche mijlen, en koos zich des avonds tot een bed — den houten vloer zijner kamer. Bij al zijne groote en menigvuldige kundigheden zou hij evenwel deze reis niet hebben kunnen ondernemen, hadde hij niet te gelijk een zoo gezond als ſterk ligchaam gehad.

te maken met vreemde kooplieden, uit het westelijk deel van *Afrika*, die zich juist te dien tijde in *Cairo* ophielden en voornemens waren, in eene Karavaan, naar hun vaderland te rug te reizen. Nauwelijks was hem dit gelukt en het vertrek der Karavaan, met welke hij wilde medereizen, reeds bepaald, toen een nieuwe hinderpaal daar tusschen kwam, die hem de uitvoering zijns voornemens onmogelijk maakte. De tegenwoordige Fransche Keizer, BUONAPARTE, toen nog Generaal der Franschen, was met zijne manschappen ingescheept naar *Egypte*, veroverde het land en jaagde deszelfs bewoners niets dan vrees en schrik aan. Het Karavaan-gezelschap ging weder uit elkander, dewijl al de Mahomedanen deze Christenen slechts voor roovers en moordenaars hielden, die geen reisgezelschap in vrede zouden kunnen laten voorbij trekken. Doch weldra verdween deze vrees, want de Franschen woedden slechts tegen die, welke zich vijandig omtrent hen gedroegen. De openlijke rust werd weder hersteld, en de kooplieden, welke naar de eenzaamheid op het land gevlugt waren, keerden langzamerhand naar de hoofdstad te rug. Eene Karavaan Pelgrims, die op dien zelfden tijd van *Mekka*, in *Arabië*, en van het heilige graf, weder terugkeerde, om insgelijks naar hun vaderland, het Koningrijk *Fessan*, te trekken, kwam juist binnen, en de verstrooide kooplieden kwamen overeen, om met hen

(in September 1798) insgelijks hunne terugreize naar *Fesfan* aan te nemen.

HORNEMANN besloot mede te gaan. Geen gemakkelijk besluit! De Mahomedanen in het noordelijk *Afrika* behooren tot de ruwste, ja men kan zeggen, wreedste volken, die van ouds-af eenen onverzettelijken haat hadden op alle menschen, die andere Godsdienstgevoelens dan zij koesterden. Zij zijn nog veel te onwetend, om de domheid van zulk een gedrag in te zien. Zoo verachten zij alle Christenen en veroorloven zich omtrent hen nog veel schandelijker onregtvaardigheden en wreede verdrukkingen, dan bij ons het ruwste gros van Christenen tegen het Joodsche volk.

HORNEMANN (om dit onheil, hetwelk zoo vele Europesche Reizigers in *Afrika* benadeeld, en hunne oogmerken geheel verijdeld, ja hun dikwijls het leven gekost had, te ontwijken) gaf zich bij zijn reisgezelschap voor eenen Mahomedaanschen Karavaanhandelaar uit, en hoopte, onder dezen naam, even zoo veilig, als elke inboorling, zijne reize te kunnen volbrengen. Als Christen te reizen, zegt HORNEMANN zelf, zou toen onmogelijk geweest zijn: want het is ongelooflijk hoe zeer al de Muzelmannen verbitterd waren over de landing der Franschen in *Egypte*, terwijl zij hunnen steeds toenemenden haat omtrent hen tot in het midden van *Afrika* uitbreidden. Hij wilde nu de rol van eenen niets beteekenenden Koopman spe-

ſpelen, om des te minder opgemerkt en nageſpeurd te worden. Zijne Aſtronomiſche Inſtrumenten (Sterrekundige werktuigen of gereedſchappen), die hij met zich voerde, om Sterrekundige waarnemingen daarmede te doen, moest hij zoo veel mogelijk verborgen houden, dewijl men hier nog ligtelijk aan tooverij en hekſerij met zulke machinen gelooft. Onder zijne reisgezellen vond hij gelukkigerwijze eenen Duitſcher, met name FREUDENBERG, die reeds verſcheidene jaren in *Afrika* doorgebragt had, en dien men reeds ſints tien jaar gedwongen had, om den Mahomedaanſchen Godsdienst aan te nemen. HORNEMANN droeg aan hem de zorg over zijne kameelen en paarden op, en een gedeelte zijner handelwaren, ten einde des te meer tijd te winnen voor zijne beſchouwingen van het land. Ook dit was een geluk voor hem, want aan Mahomedaanſche knechten is niets toe te vertrouwen; zij beſtelen en plunderen gaarne hunne Heeren, voornamelijk wanneer deze Christenen zijn.

Nu verſcheen eindelijk de dag der afreize. HORNEMANN had reeds zoo lang daarop gewacht, zoo vele ongemakken in *Caïro* uitgeſtaan, was zoo menig gevaar aldaar ontkomen, dat hem deze dag een waar vreugdefeest was.

„ Wij verlieten," dus verhaalt HORNEMANN, „ den 5 September 1798, *Kardaſſi*, een Dorp nabij *Caïro*, hetwelk tot de ver-

zamelplaats dier kooplieden beſtemd was, welke zich met de Karavaan Pelgrims vereenigen wilden. Deze verwachtten ons niet ver van daar, bij een ander klein Dorp, in welks nabijheid wij den eerſten nacht onder den blooten hemel doorbragten. Den volgenden morgen, reeds voor den opgang der zon, wekte ons het eentoonig geluid der pauken van onze *Scheiks* (aanvoerders) om op te breken. Ik had mij de reis in het geheel niet gemakkelijk voorgeſteld, maar hoe verbaasde ik, toen ik onſtreeks den middag eenige der voornaamſte en rijkſte kooplieden aan drooge beſchuiten en uijen knagen zag, toen ik hoorde, dat men op den dag niet gewoon was zich te legeren, en de kameelen ſlechts in geval van den grootſten nood op te houden. Er bleef mij daarom niets overig, dan eenige der naast mij rijdende Arabiers te ſmeeken, om mij aan hun maal deel te laten nemen.

Op zulk eene reize rigt men zich altijd naar de voornaamſte, of naar zulke kooplieden, welke de grootſte lading hebben. Legeren zich deze, zoo legeren zich ook al de andere; breken deze op, zoo breekt men mede op: want hier is het gansch geene aardigheid om achter te blijven. De ſluikhandelaars worden ligtelijk door de rondtrekkende Arabieren geplunderd, die de Karavanen altijd, gelijk de roofvogels hunnen buit, najagen. Daarom zoekt men ook liefst voor of wel in 't midden van de Karavaan te zijn,

zijn, dewijl men achteraan, bij de geringſte ophouding, bij het herpakken der kameelen enz. zich ſoms maar al te gemakkelijk van den trein affcheidt. Hoe groot de *Feſſaner* Karavaan was, weet ik niet, doch 't is zeker, dat zij meer dan 400 kameelen had, behalve nog de groote menigte paarden. Deze zijn met handelwaren, bij voorbeeld, met Oost-Indiſche en Perſiſche zijdenwaren, met Europeſche doeken, met glaskoralen, barnſteen, ſpecerijen, koffij enz. en met de reisnoodwendigheden beladen. Water en wijn voert men in lederen zakken, het eten in korven, zout, peper en wat dies meer zij, in houten bosſen met zich. Eene ligte tent, koperen vaten om in te koken, en een lederen dekkleed tot tafelgebruik, zijn het eenige huisraad, het welk voor verſcheidene weken, onder eene zoo brandende luchtſtreek en dikwerf op den dorſten grond, toereiken moest, om alle behoeften te vervullen."

HORNEMANN beproefde voor de eerſte maal de dagreizen der Karavanen; hij bragt lust en moed daartoe mede, en deze hielpen hem alles overwinnen.

„ Kort na zonnen ondergang," verhaalt de Reiziger verder, „ gaf onze *Scheik* een teeken, om het leger op te ſlaan. Mijn begeleider, FREUDENBERG, bereidde het avondmaal, dat, daar wij nog eenig overſchot van den mond-voorraad onzes gastvrijen waards in *Cairo* overig hadden, voor dezen avond zeer goed uitviel. Een oude Arabier, die

mij gedurende de toebereiding der ſpijzen, ledig had zien ſtaan, riep mij tot zich en gat mij op eenen norſchen toon de ſchamperſte verwijtingen. „ Gij zijt nog zoo „ jong," zeide hij, „ en helpt niet aan de „ toebereiding van het maal, waarbij gij „ doch een gast meent te zijn — dat mag „ mogelijk in de landen der ongeloovigen „ (zoo noemen de Mahomedanen de Chris- „ tenen) het gebruik zijn; maar bij ons is „ het zoo niet; ten minſte op reis. Gode „ zij dank! dat wij in deze woestenij eten en „ drinken kunnen gelijk wij willen, en niet „ als de arme Pelgrims zijn. Gij moest al- „ les leeren, wat de geringſte Arabier doet, „ opdat gij in geval van nood anderen be- „ hulpzaam zijn kondet; — in het tegen- „ overgeſtelde geval zal men u geringer „ ſchatten dan een vrouw, en van alles zoe- „ ken te berooven. Of misſchien hebt gij „ eene aanzienlijke ſomme gelds bij u en „ zult iedereen zeer goed betalen " — Ik maakte van dezen wenk een goed gebruik, en nam, in het vervolg, aan al zulke verrigtingen en werkzaamheden deel, die mijne krachten niet te boven gingen. Op deze wijze verwierf ik mij zelven veel meer achting dan in den beginne, toen men mij voor eenen zwakken bloed aanzag."

„ Op den derden dag," dus verhaalt HORNEMANN verder, „ juist toen wij ſtil hielden en bij eenige bronnen onze lederzakken met water wilden vullen, ontdekten de voor-

voorſten der Karavaan een hoop *Beduinen*(*) of rondtrekkende Arabiſche roovers, die hen dreigden aan te vallen. Onze aanvoerder, die deels door zijne voorzigtigheid en dapperheid, deels door zijne waardigheid als *Iman*, (zoo heeten de voorname vorsten) algemeene achting genoot, beval aanſtonds de waterplas te bezetten, en moedigde bij de twintig Arabiers aan, om hem ter onderzoeking van de plaats te vergezellen, waar zich de *Beduinen* vertoond hadden. Maar zij waren verdwenen. Zoo maken zij het gewoonlijk; in een openlijk gevecht laten zij zich niet ligt in. Wij hadden tijd genoeg om onze ſpijzen te koken en de lederzakken met water te vullen. Daar wij ondertusſchen geloofden bij onze bronnen niet geheel en al veilig te zijn, zoo braken wij reeds te 4 uren op, en legerden ons, te 8 uren des avonds, zonder, gelijk gewoonlijk, een vuur aan te ſteken, aan den voet eens zandheuvels, dien wij in allerijl afſtegen.

Den vierden dag, den 8 September, betraden wij voor de eerſte maal de woestijn, die de westelijke grenzen van *Egypte* uitmaakt. Vooraf voorzagen wij ons rijkelijk van water; men voert het in lederen zakken mede, die men van onopgeſnedene geitenvel-

(*) Zij noemen zich zelven Badewi, dat is *kinderen der woestijnen*, dewijl zij geene vaste woonplaats hebben, en flechts in de woestijnen van roof leven.

vellen bereidt; in de besten dezer zakken kan men het water vijf dagen lang bewaren, zonder dat het wansmakelijk wordt; doch in de slechten neemt het reeds den tweeden dag eenen onaangenamen smaak aan, en stinkt zeer. Om deze zakken zacht en duurzaam te maken, besmeert men ze van binnen dikwijls met gesmolten boter. De gemeene Arabiers gebruiken daartoe olie, waardoor echter het water in den beginne bijna onbruikbaar wordt.

Den avond van den zesden dag kwam ik een uur na de legering der Karavaan, bij mijne pakkaadje aan, dewijl ik uit dienstvaardigheid bij eenen Arabier was te rug gebleven, wiens paard ziek geworden was. Aanstonds na onze aankomst, zond hij mij door zijne slaven, uit dankbaarheid, twee stukken gedroogd kameelvleesch. Oogenblikkelijk verzamelde zich een aantal gemeene Arabiers rondom mij, die aan mijn lekker beetje deel wenschten te nemen. Zij verwonderden zich zeer daarover, dat ik zoo onbaatzuchtig zijn en onder hen verdeelen konde, wat zij voor een zeer kostbaar geschenk hielden. In der daad behoeft men zich daarover niet te verwonderen, wanneer men nader beziet, wat de Arabier op zulk eene reize door de woestijn met zich voert. Hij heeft niets dan meel, kuskasu of Turksch koorn, ajuin of uijen, dadels, schapenvet, olie of boter bij zich; slechts de rijke reizigers nemen nog eenig beschuit en een weinig gedroogd vleesch.

vleesch. Zoodra des avonds de pakkaadje nedergelegd is, zoeken de kameeldrijvers en slaven hout te zamen, en nemen drie steenen, die zij om eenen in het zand gegraven kuil leggen, waarin het vuur aangestoken wordt. Men zet nu den koperen ketel met water daar op en beraadslaagt eer het water kookt, welke spijzen er toebereid moeten worden; uit velen echter heeft men niet te kiezen. Het gewone geregt is *ttasside*, eene stijve meelbrij, waarover men, wanneer die in de groote koperen kom, welke eigenlijk ter drenking der kameelen dient, opgedragen wordt, eene saus giet. Ook kookt men wel eenig gedroogd vleesch en schapenvet met uijen, en brokt in deze magere soep, die men echter rijkelijk zout en pepert, eenig droog beschuit. Het vleesch doopt de Heer slechts voor zich alleen in de saus, want geen zijner lieden krijgt iets daarvan. Daardoor is echter het zeer zeldzame slagten van een kameel, een groot feest voor de kameeldrijvers en slaven. De eigenaar van denzelven verkoopt het overige vleesch slechts aan zijne vrienden, maar ook elk der geringste slaven bekomt dan een aandeel aan 't vleesch. Geen gedeelte van het dier, dat door menschelijke tanden slechts gekaauwd kan worden, gaat bij deze gelegenheid verloren; de beenderen werpt men als onbruikbaar weg, maar evenwel niet eer voor zij bij het gansche gezelschap door hand en mond gegaan zijn. Uit de vellen bereiden zij voet-

zolen, van het haar maken zij snoeren, wanneer het daartoe lang genoeg is.

Heeft men ter bereiding der spijzen in 't geheel geen tijd meer overig, zoo kneedt men gewoonlijk meel en water tot een deeg, en giet een weinig gesmolten boter of olie daarover. Wie van ons, kinderen! zou zulk een middagmaal smaken? en evenwel was HORNEMANN verscheiden dagen zelfs genoodzaakt, om zich aan deze ongekookte meelpap en aan eenige dadels zat te eten. Maar de beste specerij voor hem was de honger, die hem ook het slechtste voedsel, na eene moeijelijke dagreize, smakelijk maakte.

De Karavaan rukte ras voorwaarts; zoo lag zij eens in drie dagen 40 uren af. Op den elfden dag der afreize, den 15 September, bereikte zij, na steeds door woestenijen getrokken te zijn, het dorp *Ummesigeir*. — Er schiet eene trilling door mijn ligchaam, wanneer ik nog aan deze groote, heete, zandige en van alle schepselen ontbloote woestijn denk! De grond was met grof, steenachtig zand bedekt, dat, wanneer het door den hevigen noordenwind in de hoogte gedreven wierd, nog veel erger op ons ligchaam nederviel, dan eene geduchte hagelbui bij ons.

Het eenige verheven voorwerp, welk men op weg zag, was eene rij bergen, welke de woestijn tegen het Noorden begrensde. Op eene der grootste rotsen aan den

den voet dezer bergketen was het zoo even genoemde dorpje gebouwd; de weinige huisjes, in rotsen uitgehouwen of van steenen opgebouwd en met dadelboomtakken bedekt, hadden naauwelijks 30 strijdbare mannen tot hunne bewoners. Doch deze waren zeer vriendelijk. Naauwelijks hadden wij (verhaalt HORNEMANN) ons leger onder de dadelboomen, die aan den opgang der rotsen staan, opgeslagen, of zij verlieten bijna alle hunne rotsen en hielpen ons de kameelen drenken. Zij waren zeer arm; hun eenig gewin zijn dadels, die zij deels aan de naburige Arabiers verkoopen, deels naar *Alexandrie* in *Egypte* vervoeren, en daartegen koorn, olie of vet te rug brengen. Hunne zeden en gewoonten zijn zoo eenvoudig als men van een hoopje menschen, midden in de woestijn levende, verwachten kan. Te zwak, om anderen te beoorlogen, en te arm, om beoorloogd te worden, leven zij hier in vrede. Evenwel kwamen eens — verhaalde mij een grijsaard — eenige Beduinen, om hun het weinige nog te ontrooven, wat zij bezaten; maar de Heilige MARABUL, die naast het dorp begraven ligt, verblindde de oogen der vijanden zoo zeer, dat zij de plaats niet vinden konden, hoe lang zij ook in de nabijheid van dezelve rondzwierven.

Twintig uren westelijker ligt een kleine onafhankelijke Staat, in de woestijn, die den Grooten Sultan, *in Konstantinopel*, voor

deszelfs Opperheer erkent, maar hem geene ſchatting betaalt. De hoofdſtad van denzelven heet *Siwah*, mede op en rondom eene ſteenrots gebouwd; gedeeltelijk waren de woningen ook in de ſteenrots uitgehouwen. De Oosterlingen hebben eene levendige verbeeldingskracht, en ſpreken daarom dikwijls figuurlijk, of zinnebeeldig; de reizigers der Karavaan vergeleken *Siwah* bij eenen beijenkorf — eene vergelijking, die van wege de ganſche bouwing, de menigte der in de ſtraten rondzwervende inwoners, en van het dof en gonzend geraas, het welk men reeds op eenen aanmerkelijken afſtand hoorde, ongemeen juist was. Het voornaamſte product of voortbrengſel diens omtreks is dadels, die hier zoo welſmakend zijn en in zulk eene groote menigte wasſen, dat zij in alle naburige landen beroemd zijn. Elke inwoner bezit een of meer tuinen, nadat hij welgegoed is; en deze behoorlijk te bebouwen en te beplanten maakt zijne hoofdbezigheid uit. Men begiet de tuinen dagelijks, omheint dezelve, en al de dadels brengt men in openlijke magazijnen, van welke een der Scheiks den ſleutel draagt. Den voorraad brengt men, in korven gepakt, binnen, zet deze in rijen naast elkander, en houdt geſchrevene registers daarvan. Volgens deze dadelkorven wordt hier alles, gelijk bij ons naar geldmunten, berekend. Heeft b. v iemand eenen ander geſlagen, zoo moet hij hem, naar mate zulks

ge-

geſchiedde, 10 tot 50 volle *Köffas* of korren dadels geven.

In de nabijheid der ſtad vond ik groote ruïnen, in rotſen uitgehouwene graftomben, die ik nader wilde onderzoeken. Maar hier zijn alle menſchen verdacht, die zulke dingen bezien willen, dewijl zulks eenen inboorling des lands nimmer op de gedachte komt: Hierbij komt nog de meening, dat deze ruïnen voormaals door ongeloovigen gebouwd zijn geworden. Ik ging tweemaal daar binnen, om deswege naauwe onderzoekingen te doen, maar gedurig werd ik door eene groote ſchaar Arabiers begeleid, die in de nabijheid eenen tuin aanlegden, en mij kort op de hielen volgden. Zij hielden mij verdacht, toen ik voor de derde maal kwam, en een hunner zeide mij zelfs: „Gij zijt „zeker nog Christen in uw hart, dewijl „gij zoo dikwerf hier komt, om dit ge„bouw der ongeloovigen te beſchouwen.” Ik moest mij dus ſlechts met een algemeen overzigt vergenoegen. Naauwkeuriger kon ik de *Katakomben* bezien, die in de bergen, en meer verwijderd van de menſchen, liggen. Het zijn groote holen in ſteen uitgehouwen, waarin men langs eene ſteile nederhelling opklimt. Aan de zijden zijn zeer vele kleine holen, waarin de Ouden hunne gebalſemde of gedroogde Mumien legden; want het waren alle begraafplaatſen. In vele vond ik nog menſchenbeenderen, maar die zeer verſtrooid lagen, want den ganſchen

grond graafde men op den duur om, dewijl men hier ſchatten meende te vinden. Nadat de Karavaan hier 8 dagen had uitgerust, trok zij verder, en bereikte, na 7 dagen reizens, het gebied van *Augila*, het welk nagenoeg in het midden tusſchen *Cairo* en *Murzuck*, de Hoofdſtad van het Rijk *Feſſan*, ligt, en onder eenen Stadhouder van den Pacha van *Tripoli* ſtaat. De Stadhouder, die den titel van *Bei* voert, maakte van de gelegenheid gebruik, om van de waren der Karavaan eenen geringen tol te vorderen. Hij zond de Karavaan daarom omtrent 20 van zijne Arabiſche manſchappen te gemoet, die zich aan den regtervleugel aanſloten; de kooplieden, welke paarden hadden, vormden den linkervleugel van den togt. De Pelgrims van *Mekka*, en de overige gemeene Arabiers, hielden zich in het midden, waar de Scheik reed, die eenige groene vaandels voor zich uit liet dragen. De Pelgrims hieven nu een gezang aan, en de Arabiers bereden hunne roſſen. Toen zij de eerſte plaats van het gebied naderden, kwamen vele kinderen en grijsaards de Karavaan te gemoet, om hunne aanverwanten, die daarbij waren, te groeten, en welke zij, wegens den inval der Franſchen in *Egypte*, bijna alle reeds voor verloren hadden gehouden.

Verſcheidene inwoners des gebieds van *Augila* leven van den Karavaanhandel; gewoonlijk hebben zij drie huizen, een in het

dorp *Kardaffi* bij *Cairo*, een ander hier, en een derde in *Murzuck*. In elk dezer woningen hebben zij hun huishouden, en, volgens het gebruik der Oosterlingen, hunne vrouwen en kinderen. Van der jeugd af gewennen zij zich aan het Karavanenleven. Reeds als dertienjarige knaapjes moeten zij dikwijls zulke moeijelijke reizen te voet mede doen, of zij rijden, doch slechts zeer zelden, daarbij. De vrouwen bearbeiden ondertusschen t'huis zeer groote wollen dekens, waarvoor zij door hunne mannen koorn en vee laten inkoopen.

Honderd en twintig kooplieden, uit het gebied van *Augila*, versterkten de Karavaan, velen van derzelver vrienden begeleidden den togt een ruim einde weegs, berijdende tot eerbewijzing hunne rossen, en vuurden met vreugdegejuich hunne geweren af. Drie dagen lang voerde de weg slechts over ledige met los zand bedekte vlakten heen; op den vierden dag vond men eenige vreesselijke dalen, tusschen heuvelen in; doch gedurende veertien dagen moest men weder door woestenijen trekken, zonder zelfs het spoor van eenen weg te hebben. Op den vijftienden dag reed HORNEMANN vooruit, om den eersten troep der Karavaan te bereiken, welke grootendeels uit arme Pelgrims bestond, die vooruit ijlden, om aan de bronnen, welke men heden bereiken wilde, zoo dra mogelijk hunnen dorst te stillen.

Bij mijne aankomst aan de waterplaats, (verhaalt HORNEMANN) vond ik reeds eene bron gezuiverd en verscheidene Arabiers daar rondom gelegerd. Toen ik mij bij hen had nedergezet, om mijn middagmaal te nuttigen, bespeurde ik eenen ouden man, die zich eenen weg door het diepe zand baande, om eerder de bron te bereiken. Ik bood hem, na wederzijdsche groete, eene hand vol dadels en eenig vleesch aan, het welk hij met hartelijken dank aannam. Hij legde de spijzen in het zand, en ging naar de bron, waar hij zeer langzaam dronk, en toen met diepe aandacht een gebed deed. Hierop keerde hij weder tot ons te rug, en verhaalde mij, dat hij sedert drie dagen zijnen dorst naauwelijks ter helft toe gelescht had. Hij was in zijn zestigste jaar, en deed nu deze bedevaart naar *Mekka* reeds voor de derde maal, zonder de minste toerusting tot de reis te hebben; hij bezat niets, dan hetgeen hem eenige goedgunstige reizigers uit medelijden, of uit achting voor zijne Pelgrimschap, mededeelden.

Hier rustte de Karavaan eenen dag, zond eenen bode naar *Murzuck*, de Hoofdstad des Koningrijks *Fesjan*, die de aankomst der Karavaan melden en tevens den Sultan aldaar eenen aanbevelingsbrief van elken koopman overbrengen moest.

Op het eerste dorp, dat wij bereikten, ontvingen ons de inwoners met zeer vele gelukwenschingen op de Arabiesche wijze en met

met gedurig vernemen naar onze gezondheid. Dezelfde woorden herhaalde men zeer dikwijls, en hoe voornamer de man was, des te meermalen herhaalde hij zijne vragen. Het meest in het oog loopende was mij een jong welgekleed man. Hij ontving eenen Arabier, gaf hem de hand en hield hem lang op. Daar de Arabier nu weder ſneller reed, om niet te ver van zijn gezelſchap verwijderd te worden, zoo dacht ik, zou de jonge Fesaner te rug blijven. Maar neen! dat ſcheen hem te onbeleefd, want hij liep wel eene halve mijl naast het paard en vraagde daarbij gedurig: „ hoe gaat het u? Zeer wel, „ God dank dat gij in vrede gekomen zijt — „ God geve u vrede!" — „ Hoe bevindt „ gij u?" en „ hoe gaat het u?" Wij bereikten het dorp en legerden ons in een dadelwoud. De vrouwen des dorps hadden zich op eenen heuvel geſchaard, en begroetten ons met een luid vreugdegeſchreeuw. Des avonds heerschte er groote vrolijkheid onder de Karavaan, want wij waren alle gevaren in de woestijn gelukkig ontkomen, en nabij aan het doel onzer reis.

Ook bij *Zuila*, eene ſtad, welke wij op den volgenden dag bereikten, kwamen ons de inwoners te gemoet, en des avonds ondervonden wij aldaar een bewijs van oud Arabiesche gastvrijheid. Een ſlaaf bragt in elke tent eenen ſchotel vol vleeschſoep en dien kleine brooden, — een oud gebruik, welk de voornaamſte Scheik der ſtad,

Sheriff, bij de aankomst der Karavanen, in acht nam. Een weinig later zond een andere Scheik ons het ontbijt voor den volgenden dag: het waren drie kleine brooden voor elken persoon. Des anderen daags aten wij voor de eerste maal het grootste lekkere beetje, dat de Fesaner kent, namelijk — sprinkhanen, en eenige flesschen *Luigibi*, zoo heet het zoete aangename sap der dadelpalmen, zoogenoemde palmwijn. In het eerst kon ik in de gedroogde sprinkhanen geen smaak vinden, doch bij het vervolg vond ik ze zeer goed tot spijze. Wanneer men ze eten wil, trekt men hen de vlerken en pooten af, en neemt er de inwendige deelen uit, die zelden geheel gedroogd zijn: wat overig blijft om te eten, smaakt bijkans als bij ons de bokking.

De vierde dag, na de afreize van *Zuila*, was den 17 November, die ook aan onze lange en moeijelijke reis van 43 dagen een einde maakte. Na een marsch van drie uren, kwamen wij in de nabijheid van *Murzuck* aan. De Sultan, welke altijd gewoon is, om; tot eer der *Mekkasche* Pelgrims, de Karavanen te gemoet te rijden, had zich, door Hovelingen en een groot aantal zijner onderdanen omringd, op eene hoogte gelegerd. De Karavaan hield hier stil, en alle mannen van eenig aanzien derzelve, stegen af, om hem te begroeten. Ik naderde met de overigen en vond den Sultan in eenen ouderwetschen met groen en rood gestreept la-

en overtrokken leuningſtoel zitten, in de
en lucht. Nabij hem ſtonden eenige Ma-
lukken en zwarte ſlaven, met bloote ſa-
s in de vuist; achter deze ſtonden zes
ndels en nog een kleine hoop zwarten,
ſnaakte oorlogshelden, met oude ſperen
hellebaarden. Wij gingen, door eene
ening, die men tegen over den Sultan ge-
en had, den kring binnen, trokken, vol-
ns hofgebruik, in het midden des krings,
pantoffels uit, en naderden barrevoets,
tot de Keizerlijke handkus toegelaten te
rden. Ieder van ons trad hierop te rug,
zette zich ter linker- of ter regterhand
ler, waardoor twee lange rijen mannen ge-
rmd werden, het welk eene eerbiedige ver-
ning maakte. Eindelijk trad de Scheik
Pelgrims met de blanke ſabel in den
ng. Zijne pauken en groene vaandels,
hij uit *Mekka* medegebragt had, droeg
n voor hem uit. De Pelgrims volgden
n en hieven hunne gezangen aan, tot lof
dankzegginge Gods, die hen weder her-
arts teruggeleid had. Zij gingen voort
t zingen, tot de Sultan hunnen aanvoer-
met de belofte ontſloeg, van elke tent
ige dadels en meel te zullen toezenden.
en deze plegtigheid geëindigd was, ſteeg
Sultan te paard, en reed, door pauken,
ndels en ſpietſen omgeven, in het gevolg
zijnen overigen Hofſtoet en van de Ara-
rs uit de Karavaan, die tot eer van hem

mede hunne paarden beklommen, naar *Murzuck* terug.

De Karavaan volgde langzaam na.

Lang hield zich HORNEMANN niet in *Murzuck* op, doch zijne beſchrijving dezer ſtad bevestigt, wat wij reeds door vroegere reizigers van dezelve vernomen hebben, dat zij namelijk eenen buitengewoon ſterken Karavaanhandel met alle oorden van *Afrika* drijft, daarom vergelijkt men ook wel de *Feſſaners* in dit opzigt met ons *Hollanders* in *Europa*. Daarom zocht HORNEMANN ook eerst deze plaats op, van welke hij nu naar het binnenſte van *Afrika* vertrok. Vooraf reisde hij nog naar *Tunis*, om het dagboek zijner eerſte Karavaanreize en zijne laatſte brieven, vandaar veilig naar *Europa* te kunnen voeren. Om zulks te doen, zonder dat men hem voor eenen ſpion of beſpieder hield, hetgeen eenige zijner vijanden zochten uit te ſtrooijen, kocht hij velerhande *Feſſaanſche* waren op, wikkelde die in zijne geſchrevene papieren, ſchreef eenen niets beteekenenden *Arabiſchen* vrachtbrief, en zond zijne zaken zoo naar *Europa* aan zijne vrienden, met welke hij te voren reeds afſpraak deswege gemaakt had.

Dit is het eenigſte, lieve kinderen! wat ik u van HORNEMANN's reize kan verhalen, dewijl ik tot dus verre niets naders van dezen moedigen Reiziger weet, dan dat hij oogenblikkelijk uit *Tunis* weder naar *Murzuck* vertrokken, vandaar zuidwaarts opgereisd,

d, en 3 of 4 jaren daarna weder op eene
tkaansche kust verschenen is; doch van
e ontmoetingen in dien tusschentijd heb
og geen ander berigt, dan dat hij weder
kkig in zijn vaderland is te rug gekomen;
dra ik weder iets nieuws, zijne Reizen
effende, van hem mag vernemen, zal ik
nalaten om het u oogenblikkelijk mede
leelen. Doch dit zou misschien nog wel
gen tijd kunnen aanloopen, en daarom
ik weder eenige andere leerzame stukken
r u gereed gemaakt, die ik u spoedig
p mede te deelen.

SCHOOLBERIGTEN

over September 1808.

HOLLANDS Noordelijk gedeelte.

I. *Distr.* Schoolopz. A. NUMAN.

VLIELAND. Deze vacant geweest zijnde School is wederom vervuld. De Post van Onderwijzer en Voorlezer is door het Gemeente-Bestuur opgedragen aan CORNELIS DE ZEE, voorzien van eene Acte van den derden rang. — De Schooldienst is alhier meer dan een geheel jaar door dezen Onderwijzer met veel vrucht waargenomen.

MOERBEEK onder *Nieuwe Niedorp.* De School alhier vacant, *Zie April* 1808.

III. *Distr.* Schoolopz. A. R. MAURER.

ALKMAAR. De Stads Fransche Kostschool vacant. *Zie April* 1808.

OOSTGRAFTDIJK vacant, *Zie Aug.* 1808.

IV.

IV. *Distr.* Schoolopz. Mr. TH. DE VRIES.

MIDDELBEEMSTER. Eene der Bijscholen aan de *Oosthuizerweg* vacant. *Zie Mei* 1808.

IX. *Distr.* Schoolopz. J. VAN GEUNS.

LANGERAAR vacant. *Zie Aug.* 1808.
NIEUWKOOP vacant. *Zie Aug.* 1808.

HOLLANDS Zuidelijk gedeelte.

I. *Distr.* Schoolopz. B. SPOELSTRA.

MAASSLUIS. Van hier is te melden, dat den 30. Aug. l. l. overleden is J. KAPTEIN, Hollandsch en Fransch Onderwijzer alhier; men verwachte wegens deze vacature eene nadere bekendmaking.

II *Distr.* Schoolopz. J. WELDIJK.

GOUDA. Alhier is de School voor kinderen der armen vacant. *Zie het Schoolnieuws van December* 1807 *en Maart* 1808.

IV. *Distr.* Schoolopz. G. VAN KOOTEN.

PUTTERSHOEK. Alhier wordt op voordeelige voorwaarden, met aanstaande November een Ondermeester begeerd. Die de vereischte bekwaamheid bezitten om naar de ver-

verbeterde leerwijze onderwijs te geven, worden verzocht, zoo dra mogelijk, zich bij den Schoolonderwijzer dezer Plaats aan te melden.

V. *Distr.* Schoolopz. G. W. BOOT.

HEUSDEN. Alhier wordt verlangd een Secondant in het bloeijend Fransch- en Nederduitsch Kostschool; om in hetzelve, onder de directie van den Heer H. SPIERINGH, Stads Kostschoolhouder, onderwijs te geven, voornamelijk in de Fransche taal. — Indien hij, die zich bekwaam en genegen vindt, om zich hiertoe te engageren, te gelijk in staat mogt zijn om ook instructie te geven in de Engelsche taal, zou zulks de buiten dien zeer aannemelijke voorwaarden nog voordeeliger voor hem maken.

ZEELAND.

I. *Distr.* Schoolopz. A. UIJTTENHOOVEN.

SEROOSKERKE vacant. *Zie Aug.* 1808.

II. *Distr.* Schoolopz. A. VAN DEINSE.

KOUDEKERKE vacant. *Zie Julij* 1808.

III. *Distr.* Schoolopz. S. T. HUET.

KRABBENDIJKE vacant. *Zie Mei* 1808.

BRABAND.

I. *Distr.* Schoolopz. H. VAN DAM.

WILLEMSTAD vacant. *Zie October* 1807.
HEEN vacant. *Zie October* 1807.

II. *Distr.* Schoolopz. A. OOMEN.

SPRUNDEL vacant. *Zie Aug.* 1808.

V. *Distr.* Schoolopz. S. VAN DER NOORDAA.

LITH. De post van Subſtitut Schoolonderwijzer alhier vacant. *Zie Sept.* 1807.
EERDE, *Gehucht van Oedenrode*, vacant. *Zie Julij* 1808.
ZON vacant. *Zie Aug.* 1808.

VI. *Distr.* Schoolopz. F. DERKS.

VIERLINGSBEEK vacant. *Zie Jan.* 1808.

UTRECHT.

I. *Distr.* Schoolopz. J. V. MANEN ADZ.

SCHALKWIJK vacant. *Zie Julij* 1808.

GELDERLAND.

I. *Distr.* Schoolopz. Mr. P. A. DE ROOCK.

EINSPIK. Door den Wel Ed. Geſtr. Heer Mr. E. TIELENIUS KRUITHOF, Heer van *Einſpik*, is tot Schoolonderwijzer alhier (provisioneel) aangeſteld MATHEUS VAN MALSEN, Ondermeester te *Op-Hemert*, hebbende eene Acte van den derden rang.

OPIJNEN vacant. *Zie Maart* 1808.

II. *Distr.* Schoolopz. F. H. REPELIUS.

CULENBORG. Door den Eerwaardigen Kerkenraad der Lutherſche Gemeente binnen deze Stad, is tot Schoolonderwijzer, Koster en Organist aangeſteld C. JOHLER, die den Schooldienst reeds eenigen tijd provisioneel waargenomen heeft, en eene acte van den derden rang bezit, zoo dat deze vacature thans weder vervuld is.

CULENBORG. De School van Liefdadigheid vacant. *Zie Aug.* 1808.

ZIJDERVELD. Naar de vacante plaats alhier hebben zich, behalve eenige onbevoegde, vier wettige Sollicitanten opgedaan. Deze waren: A. REIJNDERS, Ondermeester bij D. A SMITS, openbaar Onderwijzer te *Ameide*, hebbende den tweeden rang; S. HAMERS, provisioneel Onderwijzer te *Heelſum*; J. WOLF, Ondermeester in het Burger-Weeshuis te *Arnhem*, en H. VAN DEN BRINK, On-

Ondermeester bij B. MUIJSERT, openbaar Onderwijzer te *Vianen*, welke den derden rang bezitten. Uit dezelve is op den 24. Augustus, na een alvoorens afgelegd examen, door het Gemeente-Bestuur, den Kerkenraad en Gecommitteerden uit de Leden der Hervormde Gemeente, met bijna eenparige stemmen beroepen tot Schoolonderwijzer, Koster en Voorzanger der Hervormde Gemeente, JOANNES WOLF, die zijnen post binnen kort aanvaarden zal.

ZOELEN vacant. *Zie Aug.* 1808.

IV. *Distr.* Schoolopz. H. H. DONKER CURTIUS.

ARNHEM. De post van Stads Taalmeester vacant. *Zie Julij* 1808.

ELTEREN. De Fransche Kostschool vacant. *Zie Bijdr. van Oct. en Nov.* 1807 *en Mei* 1808.

VI. *Distr.* Schoolopz. H. W. VAN WOELDEREN.

DOESBURG. De post van Fransche Kostschool ouderesse vacant. *Zie Oct.* 1807.

VIII. *Distr.* Schoolopz. J. VAN DER LINDEN.

BEEKBERGEN vacant. *Zie Aug.* 1808.

OVERIJSSEL.

I. *Distr.* Schoolopz. C. FRANSEN VAN ECK.

STOKKUM vacant. *Zie Sept.* 1807.
DEVENTER. De Armenſchool vacant. *Zie Aug.* 1808.

II. *Distr.* Schoolopz. J. H. FLOH.

DE ESCHMARKT vacant. *Zie Nov.* 1807.
DE ROTBEKE vacant. *Zie Nov.* 1807.
KLEIN DRIENE vacant. *Zie Dec.* 1807.
BEKKUM vacant. *Zie Dec.* 1807.
DELDEN. Door het overlijden van MARTINUS VAN DER HORST is de Schoolonderwijzersplaats alhier opengevallen. Zij, die den tweeden rang bezitten, en tot dien post mogten inclineren, moeten zich ten eerſte bij de Magiſtraat van voornoemde Stad aanmelden. Het tractement met de emolumenten zal ruim *f* 249 : 8 : 0 bedragen, met en benevens een woonhuis, met een tuintje er achter. De overledene was ook tevens Voorzanger in de Gereformeerde Kerk.

III. *Distr.* Schoolopz. G. W. STORK.

REUTUM vacant. *Zie Sept.* 1807.
NORDENRING vacant. *Zie Dec.* 1807.

OOST-

)TMARSUM. Door het overlijden van
HT is de tweede Schoolonderwijzers-
alhier vacant. Het jaarlijksch vast in-
n is *f* 50.

Distr. Schoolopz. J. W. A. MULLER.

)DLEUSSEN, als mede
:SSUM en REGTEREN vacant. *Zie*
rt 1807.

Distr. Schoolopz. J. F. SERRURIER.

)ITEVEEN vacant. *Zie Nov.* 1807.
\SSELERDIJK vacant. *Zie Oct.* 1807.
)IDEINDE (*van Kamperveen*) en
: ZANDEN, *onder Kamperveen*, bei-
acant. *Zie Dec.* 1807.
ESTENHOLTE vacant. *Zie April*

t. *Distr.* Schoolopz. W. SANDERS.

E:TERING vacant. *Zie Maart* 1808.
:NEMUIDEN vacant. *Zie Aug.* 1808.
SENZIJL vacant. *Zie Aug.* 1808.
)LLENHOVEN vacant. *Zie Aug.* 1808.

VRIESLAND.

. *Distr.* Schoolopz. J. F. KORFF.

.DELEMMER vacant. *Zie Oct.* 1806.

II. *Distr.* Schoolopz. M. J. ADRIANI.

NIJEHASKE. De School van dit Dorp is vacant geworden door het overlijden van L. WOUDSTRA. Sollicitanten van den derden rang kunnen naar dezelve adspireren. Tractement of vrije woning is hier niet: de Voorzangersplaats in de Hervormde Kerk is met de Onderwijzersplaats verbonden, en geeft jaarlijks, behalve eenige emolumenten, *f* 15 : 15 : 0 tractement: het Schoolgeld van ruim 100 kinderen is één stuiver per week. Men zal echter trachten door eene betere regeling het inkomen te verhoogen.

III. *Distr.* Schoolopz. H. W. C. A. VISSER.

DEDGUM vacant. *Zie April* 1807.
WORKUM vacant. *Zie Aug.* 1808.
UITWELLINGERGA vacant. *Zie Aug.* 1808.
OFFINGAWIER vacant. *Zie Aug.* 1808.
GAAST. Door het overlijden van den Schoolonderwijzer R. JANS, is de School alhier vacant geworden. Het tractement bestaat in de huur van 10 pondematen land, te huur kunnende doen *f* 140, benevens *f* 24 van Schoolpenningen, en *f* 10 van klokoppassen.

IV.

IV. *Distr.* Schoolopz. A. BRUINING.

PEINS vacant. *Zie Maart* 1808.
HARLINGEN. De Stads Franſche School vacant. *Zie Maart* 1808.
HERBAJUM vacant. *Zie Junij* 1808.

V. *Distr.* Schoolopz. B. VAN WEEMEN.

SCHINGEN vacant. *Zie Dec.* 1806.
GOUTUM vacant. *Zie Maart* 1808.

VI. *Distr.* Schoolopz. J. H. NIEUWOLD.

OOSTERWIERUM vacant. *Zie Dec.* 1807.
GROU vacant. *Zie Dec.* 1807.

VI. *Distr.* Schoolopz. W. BEEKHUIS.

BUITENPOST vacant. *Zie Aug.* 1808.
STIENS. Alzoo E. P EPKEMA, op voordragt van de Commiſſie van Onderwijs in *Friesland*, door Baljuw en Gemeente-Beſtuur van *Leeuwarderadeel*, geſurcheerd is geworden in deszelfs Schoolpost voor eenen onbepaalden tijd, en daarna, op den 27. Aug. l. l., door den Heer Landdrost is gedimitteerd, zoo worden, namens den Baljuw en Gemeente-beſtuur van *Leeuwarderadeel*, die genen uitgenoodigd, die de vereischten voor

eene School van den middelſten rang in zich vereenigen, en genegen zijn de voornoemde vacatuur te vervullen (tegen het genot van 233 Car. gl., boven vrije woning in het Schoolhuis, het gebruik van den daarbij behoorenden Tuin en de Schoolpenningen der Leerlingen,) om op den 4 Oct. 1808, 's morgens te 10 uur, in de School aldaar blijken hunner bekwaamheden te geven, wordende de Sollicitanten verzocht, om voor den 22 Sept. hunne acten van algemeene toelating en getuigſchriften van goed gedrag, aan de Secretarij van *Leeuwaarderadeel* in te zenden: zullende de Sollicitanten, wanneer dezelve het orgel kunnen beſpeelen en den Kerkdienst verrigten willen, daarvoor eene goede belooning genieten uit de kerkebeurs.

VII. *Distr.* Schoolopz. M. MARTENS.

LUTKEWOLDE (of AUSBUUR) vacant. *Zie Febr.* 1808.

METSLAWIER. Volgens berigt van Baljuw en Gemeente-Beſtuur van *Oostdongeradeel*, van 1 Sept. 1808, is alhier door het gemelde Beſtuur, benevens Gecommitteerden ter vervulling der aldaar plaats grijpende Schoolvacature, uit de navolgende vijf Sollicitanten: D. TIERSMA, van *Aalzum*; E. T. DE WIT, van *Oudehaske*; D. K. DE JONG, van *Sloten*; A. LIEUWES, van *Foudgum*, en J.

J. DE VRIES, van *Olde Lamer*; hebbende alle Acte van den derden rang, laatstgemelde tot Schoolonderwijzer beroepen.

GRONINGEN.

I. *Distr.* Schoolopz. J. R. VAN EERDE.

GRONINGEN. De post van Stads Fransch Kostschoolhouder vacant. *Zie Dec.* 1807.
De Schoolmeestersplaats bij de Martini Kerk vacant. *Zie Mei* 1808.
WESTERWIJTWERT vacant. *Zie Mei* 1808.
BAFLO vacant. *Zie Mei* 1808.

II. *Distr.* Schoolopz. H. D. GUYOT.

EZINGE. Uit eene nominatie van drie Personen, zijnde J. HUISMAN, Custos te *Slochteren*, BOELE SCHORTINGHUIS, Custos te *Nieuwe Beerta*, en J. A. ENUMA, Schoolonderwijzer te *Kropswolde*; de eerste bezittende den tweeden rang, en de twee anderen den derden, is, na voorafgaand Examen van den Schoolopziener, in tegenwoordigheid van de Kerkvoogden en den Leeraar der Hervormde Gemeente, door de meerderheid der stemmen van de Hoofden der Huisgezinnen, als daartoe door den Primarius Collator geregtigd, tot Schoolhouder, Voorzanger en

Organis alhier beroepen JAN ALJES ENUMA, van *Kropswolde*, welke deze bedieningen heeft aangenomen.

LUTKEGAST. Aangezien door het aanstaande vertrek van J. GROENHUIS, de Schoolonderwijzers-, Kosters- en Voorzangersplaats alhier, met den eersten November zal komen te vaceren, worden de bewoegde Sollicitanten uitgenoodigd, zich tegens den 16 October aanstaande, bij den Schoolvoogd WILLEM ROETERS, aan te melden. De School is van den middelsten rang; en het tractement, buiten een vrije woning en de emolumenten van 69 leerlingen, bedraagt *f* 142 : 5 : 8.

III. *Distr.* Schoolopz. E. TINGA.

OTERDUM vacant. *Zie Junij* 1808.
BIERUM vacant. *Zie Julij* 1808.
SOLWERT en MARSUM vacant. *Zie Julij* 1808.
THESINGE vacant. *Zie Febr.* 1808.

IV. *Distr.* Schoolopz. H. WESTER.

OMMELANDER-WIJK, een gehucht onder *Veendam*. De gewettigde Bijschool alhier vacant. *Zie Junij* 1807.
MEDEN vacant. *Zie Aug.* 1808.
SCHEEMDA vacant. *Zie Junij* 1808.

IV.

IV. *Distr.* Schoolopz. Mr. TH. VAN SWINDEREN.

KALKWIJK *of* LULA vacant. *Zie Nov.* 1807.

D R E N T H E.

II. *Distr.* Schoolopz. Mr. J. TONCKENS.

GASSELTER - NIEUWVEEN vacant. *Zie Oct.* 1806.

SCHOOLNIEUWS.

HOLLANDS Noordelijk gedeelte.

VIII. *Distr.* Schoolopz. J. TEISSÈDRE L'ANGE.

HILVERSUM. Op den 9 Aug. heeft alhier, na voorafgaand examen, in tegenwoordigheid der Regering en van vele anderen, in het koor der kerk eene Prijsuitdeeling plaats gehad. Vooraf werd door Ds. HAN, met den Eerw. B. VAN DER LINDEN, R. C. Pastor Plaatselijk Toevoorzigt houdende, een kort voorstel over de ware eerzucht en het belang om dezelve steeds aan te vuren gedaan, en de gansche plegtigheid met eenige aanspraken aan het Bestuur der Plaats, den Schoolonderwijzer, de Kinderen en Ouders besloten; waarna de Heeren die met het Plaatselijk Toevoorzigt belast zijn, door den Secretaris, in naam der Regering, voor hunne aangewende zorg en moeite zijn bedankt

geworden, en den Schoolmeester ook noegen betuigd is over zijne pogingen gemaakte vorderingen zijner leerlin-en dezelve is opgewekt geworden om met alle vlijt naar de tegenwoordige van onderwijzen voort te gaan.

VRIESLAND.

Distr. Schoolopz. M. J. ADRIANI.

TEN. Het Schoolonderwijzers trac- is alhier met *f* 75 jaarlijks vermeer- bij gelegenheid dat de verdienstelijke vijzer J. P. HORNSTRA te *Genemuiden* en zijnde, daarvoor bedankte. Tot vermeerdering dragen de Ingezetenen, willige inteekening, *f* 50 bij, terwijl ds kas *f* 25 fourneert: de Onderwij- ıter ontvangt ook deze vermeerdering ıden van den Stads Rentmeester.

RENVEEN. Het alhier gevestigd onderwijzers-Gezelschap ontving op Augustus l. l. een treffend blijk van genegenheid des Schoolopzieners, wel- ens Voorzitter van dit Gezelschap is, n dezelve de 4 exemplaren van het *ek voor Onderwijzers*, waarover hem ijne Excell. den Minister tot de Bin- lsche Zaken de beschikking was ge. uitdeelde aan de Leden der hoogste n dit Gezelschap, voor zoo verre de-

zelve onder dit Schooldistrict resforteren en dadelijk als Schoolonderwijzers fungeren, uitgezonderd de Schoolonderwijzer W. IDSZINGA, welke te voren reeds door den toenmaligen Raad van Binnenlandsche Zaken met hetzelfde boekgeschenk was begiftigd. (*Zie Bijdragen voor Febr.* 1804, *bl.* 46.) De thans begiftigde Leden zijn:

JOHANNES JACOBUS GREIDANUS, Schoolonderwijzer te *Tjallebird.*

JAN PEETING, Schoolonderwijzer op *'s Heerenveen.*

ANNE PIETERS BOSCHKER, Schoolonderwijzer in *de Bovenknijpe.*

KLAAS HEMKES, Schoolonderwijzer in *de Benedenknijpe.*

VII. *Distr.* Schoolopz. M. MARTENS.

RINSUMAGEEST. Op den 16 Februarij dezes jaars vond de Schoolopziener alhier Schoolvertrek en Schoolhuis onder één dak vernieuwd, en wel op eene uitmuntende, de onbekrompene welwillendheid en den kiesschen smaak van de Hervormde Kerkvoogden dezer Plaats alzins hoogst vereerende wijze. De Kerk van *Rinsumageest* heeft niets gespaard, om een Schoolgebouw met den aankleve van dien te stichten, 't welk niet alleen voor het uiterlijke een wezenlijk sieraad van de Plaats is; maar bovenal door inwendige inrigting een tempel van opleiding voor de jeugd mag genoemd worden,

voor-

voornamelijk wanneer men hetzelve vergelijkt met ſommige Schoolvertrekken op aanzienlijke Plaatſen, welke meer naar ſombere ſtrafplaatſen voor de ondeugd, dan wel naar vrolijke kweekſcholen voor de jeugd gelijken! — Het voordeelige van ruimte, hoogte en licht is hier vereenigd. Door groote venſterramen en ruiten ziet men over het lagchende veld. Welgevormde leerborden verſieren de witte muren. Al het overige Schoolgereedſchap is net, hecht en doelmatig. De lichtgele kleur, waarmede het houtwerk geſchilderd is, (behalve de ſchrijftafels, waartoe men de zwarte gebezigd heeft) vermeerdert het licht en de vrolijkheid. Een genoegzaam aantal van zware looden inktkokers, op eenen behoorlijken afſtand van elkander geplaatst, bevordert de goede orde bij het ſchrijven. De hooge verdieping van 11½ voeten vermeerdert het aangename en leerrijke der zangoefeningen, gelijk zij de in talrijke Scholen doorgaans heerſchende verdikking der lucht vermindert. De haardſteê voldoet niet alleen zeer wel aan het oogmerk, maar de ſchoorſteenmantel is bovendien een ſieraad van het vertrek. Zoo veel van de inrigting van dit waarlijk uitmuntend Schoolvertrek.

Nu een woord van het voornaamſte ſieraad dezer School, namelijk van den Schoolonderwijzer M. D. DE VRIES. Deze jonge man, die thans 20 jaren oud is, legt zich met lust, liefde en ijver toe op de we[illegible]

zaamheden van zijnen post, waarin hij boven velen zijner ambtgenooten uitblinkt. Lezen, ſchrijven, rekenen en zingen verſtaat hij in den grond, en de manier, waarop hij de klaſſen (een 8otal leerlingen) in nuttige boeken onderwijst, is even grondig als aanlokkelijk, even eenvoudig als oordeelkundig. Geene zijner vragen, welke hij veelvuldig doet, blijven onbeantwoord. Op aller aangezigten ſtaat leerlust en naijver, door beſcheidenheid en minzaamheid getemperd, geteekend. Daar de Onderwijzer zelf de Nederduitſche taal met lust en oordeel beoefent, is het niet te verwonderen, dat zijne leerlingen daarin loffelijke vorderingen toonen. Nergens vond de Schoolopziener over het geheel zulke goede ſchrijvers dan hier, 't welk even min vreemd is, vermits de Onderwijzer zelf in die kunst uitblinkt. In Reken- en Aardrijkskunde toonden de meest gevorderden aangename proeven van bedrevenheid. Alle zongen eenſtemmig en met gevoel. Houding en gedrag gaven duidelijk te kennen, dat de Onderwijzer ook bij aanhoudendheid les geeft in orde en goede zeden. De Schoolopziener was hier in allen deele uitſtekend wel voldaan, en maakt geene de minſte zwarigheid, dit Schoolgebouw, ter eere van deszelfs Stichters, verre weg het uitmuntendſte in het 7. Schooldiſtrict te noemen, en den Schoolonderwijzer M. DE VRIES als een' man der Departementale of Nationale, of beider erken-

kenteljkheid waardig, nader te doen kennen.

GRONINGEN.

III. *Distr.* Schoolopz. E. TINGA.

In dit District beſtaat één Schoolonderwijzers-Gezelſchap, waartoe behooren B. ZUIDHOF, van *Holwierd;* CHR. MEIJER, van *Oosterwijtwert;* J. P. DIJKSTERHUIS, van *Godlinze;* G. E. VEENDIJK, van *Leermens;* J. HOLTHUIS, van *Wirdum;* en T. KUIPERS, van *Enum.* Aan dit Gezelſchap heeft de Schoolopziener ten bewijze van zijn genoegen, en ter verdere aanmoediging, eenige boeken toegezonden, terwijl hij verwachten durft, dat zijn doel daarmede zal bereikt worden. De grond van deze zijne verwachting is in den volgenden brief, uit welken de inrigting en de werkzaamheden van dit nuttig Gezelſchap kan gezien worden, en welke te liever in zijn geheel wordt medegedeeld, om dat dezelve eene proef tevens bevat van de bekwaamheid des Stellers in taal en ſtijl.

Het Schoolonderwijzers-Gezelschap in het *Fivelingo Kwartier*, onder de Zinspreuk:

Ons doel is om verstand en deugd
Te planten in het hart der jeugd.

aan enz.

Wij betuigen u onzen opregtsten dank voor het aanzienlijk Boekgeschenk, dat gij ons hebt gelieven toe te zenden, en wenschen thans niets vuriger, dan dat wij door vlijt en braafheid ons zulk een geschenk waardig mogen maken. O ja! mogt het steeds blijken, dat het aan ons niet vergeefs besteed zij, maar dat wij, door moedig voort te streven, onze kundigheden uitbreiden, en alzoo voor het heil der lieve jeugd regt nuttig werkende leden worden mogen. Dit — ook uw doel — is onze opregtste wensch.

Wat de inrigting en werkzaamheid van ons Gezelschap betreft: hetzelve vergadert in den zomer om de veertien dagen, en heeft ieder lid, op zijne beurt, het Gezelschap aan huis; maar in den winter komt het slechts iedere maand bijeen, meestijds te *Oosterwijtwert*, als zijnde in het middelpunt gelegen. Het is in vijf deelen afgedeeld; hebbende ieder deel een afzonderlijk vak tot onderwerp om er vragen over op te ge-

geven. De onderſcheidene vakken zijn: *Onderwijs*, *Aardrijkskunde*, *Taal*, *Vaderlandſche Geſchiedenis* en *Rekenkunde*. Deze onderwerpen worden behandeld op eene wijze, met onze geringe kundigheden overeenkomende. Elke afdeeling moet over haar vak, in iedere vergadering, één of ten hoogſte twee vragen opgeven (de Vaderlandſche Geſchiedenis uitgezonderd) welke opgegevene vragen dan alle op de naastvolgende bijeenkomst, door elk der leden ſchriftelijk beantwoord moeten worden, op ſtraffe van de bij onze wet bepaalde boete. Deze antwoorden worden dan aanſtonds, na derzelver voorlezing, door de gezamenlijke leden beoordeeld, en van de bestgekeurde door den Secretaris, ingevolge een onlangs genomen beſluit, naauwkeurige aanteekening gehouden, met vermelding tevens van den naam der Opſtellers en het onderwerp, met oogmerk om, bij de verkiezing van eenen nieuwen Preſident en Secretaris, het welk ieder half jaar voorvalt, nagezien te worden, ten einde aan hem, van wien alsdan blijkt dat hij de meeste best beoordeelde antwoorden geleverd heeft, een prijsje uit te zoeken van niet hooger dan 15, en niet lager dan 10 ſtuivers.

Er wordt ook, maandelijks, door ieder lid iets tot inlage betaald, waarvoor nuttige leesboekjes gekocht worden: ook moet er volgens de wet, door een nieuw lid tot Entree betaald worden, waarvan het *hoe-*

veel telkens door onderling overleg bepaald wordt.

Wij hopen, dat wij door dit kort berigt eenigzins aan uw verlangen mogen voldaan hebben, — en zullen ons tevens hartelijk verheugen, wanneer wij het voorregt mogen genieten, van door uwe bijdragen, ter verbetering van de inrigting en de werkzaamheden onzes Gezelschaps, voorgelicht en ondersteund te worden, opdat hetzelve toch vooral zoo nuttig moge zijn, als mogelijk is. — Hiertoe bevelen zij zich ten sterkste u aan, die, onder toewensching van des Hemels dierbaren en besten zegen over uw persoon, de eer hebben zich te noemen enz.

T. KUIPERS.

Enum 6 Aug. 1808.

BIJDRAGEN

BETREKKELIJK DEN

STAAT

EN DE

VERBETERING

VAN HET

SCHOOLWEZEN

IN HET

KONINGRIJK HOLLAND.

VIII. DEEL X. STUK.

(*October* 1808.)

*

Te LEYDEN *bij*
D. DU MORTIER EN ZOON.
MDCCCVIII.

LIJST

VAN

SCHOOLONDERWIJZERS,

die, door de Commissien van Onderwijs, in de Zomer-vergadering dezes jaars 1808 geëxamineerd zijn, en de algemeene toelating verkregen hebben.

EERSTE RANG.

C. van Aken, den 13. Julij 1808, oud 52 jaren, geëxam. door de Comm. van Utrecht. Thans Instituteur te Maarsen.

TWEEDE RANG.

B.

A. Bisschop, den 13. Julij 1808, oud 41 jaren, geëxam. door de Comm. van Utrecht. Thans Op. Schoolonderwijzer aan de Vaart.

D. de Blaauw, den 13. Julij 1808, oud 20 jaren, geëxam. door de Comm. van Utrecht. Thans Huisonderwijzer.

F.

J. Francken, den 12. Julij 1808, oud 22 jaren, geëxam. door de Comm. van Holl. Noord. ged. Thans Ondermeester in eene Fr. School te Amsterdam.

I.

J. W. Iennes, den 13. Julij 1808, oud 20 jaren, geëxam. door de Comm. van Utrecht. Thans Ondermeester in het Stads Kinderhuis te Utrecht.

S.

J. Schepeling, den 12. Julij 1808, oud 27 jaren, geëxam. door de Comm. van Holl. Noord. ged. Thans Ondermeester te Amsterdam.

W.

W. J. van Wijk, den 12. Julij 1808, oud 24 jaren, geëxam. door de Comm. van Holl. Noord. ged. Thans waarnemende de Fr. School te Alkmaar.

DERDE RANG.

B.

O. O. Boersma, den 13. Julij 1808, oud 21 jaren, geëxam door de Comm. van Vriesland. Te Oudkerk. Bezat den vierden rang. Alleen admisſibel binnen Vriesland.

A. van Brink, den 12. Julij 1808, oud 17 jaren, geëxam door de Comm. van Holl. Zuid. ged. Thans Ondermeester te Rotterdam. Alleen admisſibel binnen Holl. Zuid. ged.

E.

J. Everts, den 13. Julij 1808, oud 36 jaren, geëxam. door de Comm. van Vriesland. Thans Prov. Schoolonderwijzer te Hemelum. Alleen admisſibel binnen Vriesland.

H.

J. H. Harderveld, den 12. Julij 1808, oud 19 jaren, geëxam. door de Comm. van Holl. Noord. ged. Te Amſterdam. Alleen admisſibel binnen Holl. Noord. ged.

R. Hendriks, den 13. Julij 1808, oud 47 jaren, geëxam. door de Comm van Vriesland. Thans Schoolonderw. te Scharnegoutum. Bezat den vierden rang. Alleen admisſibel binnen Vriesland.

H. van den Heuvel, den 12. Julij 1808, oud 17 jaren, geëxam. door de Comm. van Holl. Noord. ged. Te Amſterdam. Alleen admisſibel binnen Holl. Noord. ged.

H. L. Huzeman, den 12. Julij 1808, oud 22 jaren, geëxam. door de Comm. van Holl. Noord. ged. Te Amſterdam. Alleen admisſibel binnen Holl. Noord. ged.

J.

C. Johler, den 13. Julij 1808, oud 36 jaren, geëxam. door de Comm. van Gelderland. Thans Schoolonderw. bij de Lutherſche Gemeente te Culenborg. Alleen admisſibel binnen Gelderland.

K.

A. Kamps, den 14. Julij 1808, oud 23 jaren, geëxam. door de Comm. van Drenthe. Te Gaſſelte. Bezat den vierden rang. Alleen admisſibel binnen Drenthe.

H. van Keeken, den 13 Julij 1808, oud 40 jaren, geëxam. door de Comm. van Gelderland. Thans Bijz Schoolonderw. te Nijmegen. Alleen admisſibel binnen Gelderland.

H. Kerbert, den 12. Julij 1808, oud 17 jaren, geëxam. door de Comm. van Holl. Noord. ged. Thans Ondermeester te Westzaandam. Alleen admisſibel binnen Holl. Noord. ged.

J. Kool, den 12. Julij 1808, oud 18 jaren, geëxam. door de Comm. van Holl. Zuid. ged. Thans Onderwijzer te Schiedam. Alleen admisſibel binnen Holl. Zuid. ged.

L.

A. H. Lodewijks, den 14. Julij 1808, oud 19 jaren, geëxam. door de Comm. van Zeeland. Thans Ondermeester te Nieuwerkerk in Duiveland. Alleen admisſibel binnen Zeeland.

M.

A. Mator, den 12. Julij 1808, oud 27 jaren, geëxam. door de Comm. van Holl Zuid. ged. Thans Op. Schoolonderwijzer te Noordorp. Bezat den vierden rang. Alleen admisſibel binnen Holl. Zuid. ged.

M. van Maiſen, den 13 Julij 1808, oud 21 jaren geëxam. door de Comm. van Gelderland. Thans Ondermeester te Ophemert. Alleen admisſibel binnen Gelderland.

N.

G. Nieborg, den 13. Julij 1808, oud 22 jaren, geëxam. door de Comm van Groningen. Op de Meden. Alleen admisſibel binnen Groningen.

J. H. Nieuwendt, den 12. Julij 1808, oud 19 jaren, geëxam. door de Comm. van Holl. Noord. ged. Te Amſterdam. Alleen admisſibel binnen Holl. Noord. ged.

G. Nieuwenhuis, den 12. Julij 1808, oud 17 jaren, geëxam. door de Comm. van Holl. Noord. ged. Te Muiden. Alleen admisſibel binnen Holl. Noord. ged.

P.

K. Pelle, den 14. Julij 1808, oud 23 jaren,

geëxam. door de Comm. van Zeeland. Te Middelburg. Alleen admisſibel binnen Zeeland.

A. Poets, den 12. Julij 1808, oud 26 jaren, geëxam. door de Comm. van Groningen. Op de Nieuwepolder. Alleen admisſibel binnen Groningen.

R.

H. Roelofs, den 13. Julii 1808, oud 17 jaren, geëxam. door de Comm. van Vriesland. Te Scharnegoutum. Alleen admisſibel binnen Vriesland.

D. H. Roodhulzen, den 12. Julij 1808, oud 19 jaren, geëxam. door de Comm. van Holl. Noord. ged. Te Amſterdam. Alleen admisſibel binnen Holl. Noord. ged.

S.

L. Scheijgrond, den 12. Julij 1808, oud 23 jaren, geëxam. door de Comm. van Holl. Zuid. ged. Thans Ondermeester te Zevenhuizen. Bezat den vierden rang. Alleen admisſibel binnen Holl. Zuid. ged.

P. Schoteldraaijer, den 12. Julij 1808, oud 22 jaren, geëxam. door de Comm. van Holl. Zuid. ged. Thans Ondermeester te Delft. Bezat den vierden rang. Alleen admisſibel binnen Holl. Zuid. ged.

J. Schuitemaker, den 12. Julij 1808, oud 19 jaren, geëxam. door de Comm. van Holl. Noord ged Thans Op. Schoolonderw. te Midwoud. Bezat den vierden rang. Alleen admisſibel binnen Holl. Noord. ged.

J. H Sloots, den 12. Julij 1808, oud 22 jaren, geëxam door de Comm van Groningen. In de Burger-Compagnie. Bezat den vierden rang. Alleen admisſibel binnen Groningen.

L.

L. J. Smit, den 13. Julij 1808, oud 29 jaren, geëxam. door de Comm. van Vriesland Te Sniens. Alleen admisſibel binnen Vriesland.

W. Stolp, den 12. Julij 1808, oud 18 jaren, geëxam. door de Comm. van Holl Noord. ged. Te Schardam. Bezat den vierden rang. Alleen admisſibel binnen Holl. Noord. ged.

T.

... Tjeerds, den 13. Julij 1808, oud 15 jaren, geëxam. door de Comm. van Vriesland. Te Koudum. Alleen admisſibel binnen Vriesland.

V.

B. van der Veen, den 12. Julij 1808, oud 20 jaren, geëxam. door de Comm van Holl. Noord. ged Te Amſterdam. Alleen admisſibel binnen Holl. Noord. ged.

A. M. Venema, den 12. Julij 1808, oud 27 jaren, geëxam. door de Comm. van Groningen. Thans Schoolonderw te Enumatil. Bezat den vierden rang. Alleen admisſibel binnen Groningen.

T. de Vet, den 12 Julij 1808, oud 22 jaren, geëxam. door de Comm. van Holl. Noord. ged. Thans Schoolonderwijzer te Langeraar. Bezat den vierden rang. Alleen admisſibel binnen Holl. Noord. ged.

J. van der Vijgh, den 12. Julij 1808, oud 20 jaren, geëxam. door de Comm. van Holl. Noord. ged. Te Amſterdam. Alleen admisſibel binnen Holl. Noord ged.

L. Vis, den 12. Julij 1808, oud 19 jaren, geëxam. door de Comm van Holl Noord. ged. Te Grootebroek. Alleen admisſibel binnen Holl. Noord. ged.

J. F. Vlegels, den 12. Julij 1808, oud 27 jaren, geëxam. door de Comm. van Holl. Zuid. ged. Thans Bijz. Schoolonderwijzer te Rotterdam. Alleen admissibel binnen Holl. Zuid. ged.

W.

W. Was, den 14. Julij 1808, oud 21 jaren, geëxam. door de Comm. van Zeeland. Thans Ondermeester te St Maartensdijk. Alleen admissibel binnen Zeeland.

Z.

C. de Zee, den 12. Julij 1808, oud 18 jaren, geëxam. door de Comm. van Holl. Noord. ged. Te Oostvlieland. Bezat den vierden rang. Alleen admissibel binnen Holl. Noord. ged.

VIERDE RANG.

A.

A. J. Allen, oud 21 jaren, den 31. Mei geëxam. en den 12 Julij 1808 geadm. door de Comm. van Drenthe. Te Spier. Alleen admissibel binnen Drenthe.

B.

A. Bittri, den 13. Julij 1808 geëxam. door de Comm. van Holl. Noord ged. Te Beverwijk. Alleen admissibel binnen Holl. Noord. ged.

J. Brands, den 20. Julij 1808, oud 24 jaren, geëxam. door de Comm. van Braband. Te Drunen, buiten bediening. Alleen admissibel binnen Braband.

G. van Breda, den 20. Julij 1808, oud 38 jaren, geëxam. door de Comm. van Braband. Te Etten, buiten bediening. Alleen admissibel binnen Braband.

H. van den Broek, den 20. Julij 1808, oud 32 jaren, geëxam. door de Comm. van Braband. Te Zon, buiten bediening. Alleen admissibel binnen Braband.

J. de Brouwer, den 20. Julij 1808, oud 27 jaren, geëxam. door de Comm. van Braband. Te Zon, buiten bediening. Alleen admissibel binnen Braband.

F.

F. R. Folkers, den 12. Julij 1808, oud 15 jaren, geëxam. door de Comm. van Groningen. Te Bellingewolde. Alleen admissibel binnen Groningen.

G.

D. Gijzemijter, den 12. Julij 1808, oud 22 jaren, geëxam. door de Comm. van Holl. Zuid. ged. Thans Ondermeester te Rotterdam. Alleen admissibel binnen Holl. Zuid. ged.

H.

J. J. Hempels, oud 14 jaren, geëxam. den 2. en geadm. den 13. Julij 1808. door de Comm. van Vriesland. Te Sneek. Alleen admissibel binnen Vriesland.

S. Hollander, den 12. Julij 1808, geëxam. door de Comm. van Holl. Zuid. ged. In den Haag. Alleen admisſibel binnen Holl. Zuid. ged.

J.

H. Jaspers, den 12. Julij 1808, oud 23 jaren, geëxam. door de Comm. van Groningen. Te Nieuwolda. Alleen admisſibel binnen Groningen.

G. Jongejan, den 13. Julii 1808, oud 20 jaren, geëxam. door de Comm. van Holl. Noord. ged. In de Wieringerwaard. Alleen admisſibel binnen Holl. Noord. ged.

K.

G. Karrewij, den 13. Julij 1808, oud 16 jaren, geëxam. door de Comm. van Holl. Noord. ged. Te Velzen. Alleen admisſibel binnen Holl. Noord. ged.

J. Korver, den 13. Julij 1808, oud 15 jaren, geëxam. door de Comm. van Holl. Noord. ged. Te Velzen. Alleen admisſibel binnen Holl. Noord ged.

H. R. Kuiper, den 12. Julij 1808, oud 17 jaren, geëxam. door de Comm. van Groningen. Te Bellingewolde. Alleen admisſibel binnen Groningen.

L.

J. Lanzel, den 12. Julij 1808, oud 28 jaren, geëxam. door de Comm. van Holl. Zuid. ged. Thans Ondermeester te 's Gravenmoer. Alleen admisſibel binnen Holl. Zuid. ged.

C. Leeuw, den 13. Julij 1808, oud 17 jaren, geëxam. door de Comm. van Holl. Noord. ged. Te Avenhorn. Alleen admisſibel binnen Holl. Noord. ged.

M.

H. Magaay, den 13. Julij 1808, oud 16 jaren, geëxam. door de Comm. van Holl. Noord. ged. Te Muiden. Alleen admisſibel binnen Holl. Noord. ged.

T. Mantel, den 13. Julij 1808, oud 19 jaren, geëxam. door de Comm. van Holl. Noord. ged. Te Bovenkarſpel. Alleen admisſibel binnen Holl. Noord. ged.

T. S. Mulder, den 12. Julij 1808, oud 21 jaren, geëxam. door de Comm. van Groningen. In de Eexta. Alleen admisſibel binnen Groningen.

N.

J. Nas, den 20. Julij 1808, oud 27 jaren, geëxam. door de Comm. van Braband. Te Gaſſel, buiten bedieninge. Alleen admisſibel binnen Brabant.

O.

J. Ost, den 13. Julij 1808, oud 18 jaren, geëxam. door de Comm. van Holl. Noord. ged. Te Wognum. Alleen admisſibel binnen Holl. Noord. ged.

P.

A. ter Poorten, den 13. Julij 1808, oud 16 jaren, geëxam. door de Comm. van Holl. Noord. ged. Te Spaarndam Alleen admisſibel binnen Holl. Noord. ged.

K. J. Postmus, oud 15 jaren, geëxam. den 3. en geädm. den 13. Julij 1808, door de Comm.

van Vriesland. Te Sneek. Alleen admisfibel binnen Vriesland.

J. Lut, den 14. Julij 1808, oud 15 jaren, geëxam door de Comm. van Overijsfel. Te Steenwijk. Alleen admisfibel binnen Overijsfel.

R.

P. de Raad, den 12. Julij 1808, oud 25 jaren, geëxam. door de Comm. van Holl. Zuid. ged. Thans Ondermeester te Rotterdam. Alleen admisfibel binnen Holl. Zuid. ged.

J. Rampen, den 13. Julij 1808, oud 18 jaren, geëxam. door de Comm. van Holl. Noord. ged. In de Wieringerwaard. Alleen admisfibel binnen Holl. Noord. ged.

S.

P. Schuurman, den 13. Julij 1808, oud 21 jaren, geëxam. door de Comm. van Holl. Noord. ged. Te Medenblik. Alleen admisfibel binnen Holl. Noord. ged.

C. J. Sikkens, den 12. Julij 1808, oud 15 jaren, geëxam. door de Comm. van Groningen. Te Eringa. Alleen admisfibel binnen Groningen.

J. Swartwolt, den 12. Julij 1808, oud 16 jaren, geëxam. door de Comm. van Groningen. Te Scheemda. Alleen admisfibel binnen Groningen.

T.

A. van Tilborg, den 12. Julij 1808, oud 29 jaren, geëxam. door de Comm. van Holl. Zuid. ged. Thans Bijz. Schoolonderwijzer te Go-

rich-

zichem. Alleen admissibel binnen Holl. Zuid. ged.

V.

A. J. de Vries, den 12. Julij 1808, oud 18 jaren, geëxam. door de Comm. van Groningen. Te Nieuwolda. Alleen admissibel binnen Groningen.

W.

J. C. Wenninga, den 12. Julij 1808, oud 44 jaren, geëxam. door de Comm. van Groningen. Te Hellum. Alleen admissibel binnen Groningen.

T. Wit, oud 13 jaren, geëxam. den 2 en geadm. den 13. Julij 1808, door de Comm. van Friesland. Te Sneek. Alleen admissibel binnen Friesland.

J. Wolters, oud 27 jaren, geëxam. den 3 en geadm. den 13. Julij 1808, door de Comm. van Friesland. Onder Leeuwarden. Alleen admissibel binnen Friesland.

J. van der Wouden, den 13. Julij 1808, oud 19 jaren, geëxam. door de Comm. van Holl. Noord. ged. Thans Ondermeester te Naarden. Alleen admissibel binnen Holl. Noord. ged.

LIJST

VAN

HUISONDERWIJZERS,

die, door de Commisſien van Onderwijs, in de Zomer-vergadering dezes jaars 1808 geëxamineerd zijn, en de algemeene toelating verkregen hebben.

S. *Jans*, den 13. Julij 1808, oud 46 jaren, geëxam. door de Comm. van Vriesland. Te Workum.

J. *F. Schaaf*, den 20. Julij 1808, oud 50 jaren, geëxam. door de Comm. van Braband. Te Middelrode onder Berlicum.

LIJST

VAN

SCHOOLHOUDERESSEN,

die, door de Commisſien van Onderwijs, in de Zomer-vergadering dezes jaars 1808 geëxamineerd zijn, en de algemeene toelating verkregen hebben.

A Kool, den 12. Julij 1808 geëxam. door de Comm. van Holl. Zuid. ged. Thans Schoolhoudereſſe in den Haag.

M. H. Peiſmann, den 13. Julij 1808, oud 17 jaren, geëxam. door de Comm. van Holl. Noord. ged. Thans Onder-Mademoiſelle bij Jufvr. *Mari* in de Beverwijk.

MENGELWERK.

KATECHETISCHE OEFENINGEN.

Het is voorzeker eene moeijelijke taak, om kinderen over het gelezene te onderhouden, en hun deswegens zulke vragen te doen, die in eene geleidelijke orde den gang der denkbeelden volgen, en die tevens geschikt zijn, om aan het voorgestelde doel te beantwoorden. Dat dit niet zonder eenig plan, maar naar zekere regelen geschieden moet, is reeds in het VIII. D. IV. S. dezes werks aangetoond. Wij achten het derhalve niet ondienstig hierbij nog eenige proeven, naar DOLZ *Katechetische Anleitung zu den ersten Denkübungen*, te voegen, ten einde den onderwijzers aanleiding te geven, om over dit onderwerp na te denken, en de gegevene regelen toe te passen.

I.

Een goede boom is veel waardig:
in de lente vermaakt hij ons,
in den zomer verſchaft hij ons koelte,
in den herfst voedt hij ons, en
in den winter verwarmt hij ons.

Bij dit voorſtel heeft de onderwijzer aanleiding:

1.) Om het denkbeeld *goed* in deszelfs algemeenſten zin te verklaren. Dit moet door voorbeelden, die het kind reeds dikwijls gehoord en zelf gebruikt heeft, opgehelderd worden: b. v. *een goed mes.*
2.) Vindt de onderwijzer hierbij gelegenheid, om de kinderen op het nut des booms opmerkzaam te maken.

Een volledig onderrigt over het ontſtaan der jaargetijden, zoude hier nog te vroeg zijn; derhalve kan de onderwijzer de kinderen niet dan een algemeen denkbeeld derzelve bijbrengen.

Onderwijzer. Wanneer gij met een mes gemakkelijk een ſtuk hout doorſnijden, of van een ſplijten kunt, hoe zegt gij dan dat het mes ſnijdt?

Leerling. Goed (wel).

O. Hoe kunt gij het ſcherpe mes noemen, wanneer het wel ſnijdt?

Aanmerk. Het woord *ſcherp* moet in de vraag voorkomen; want laat men het weg, dan kan het kind ligtelijk antwoorden: *ſcherp.* Dit antwoord zoude, daar men het woord *goed* in den algemeenſten zin verklaren wil, andere vragen noodzakelijk maken.

L. Een goed mes.

O. Zoo lang gij uwen rok nog kunt dragen: hoe zegt gij dan dat hij is?

L. Nog goed.

O. Waartoe dient een mes?

L. Om te ſnijden.

O. Waartoe een rok?

L. Om aan te trekken.

O. Wanneer het mes daartoe gebruikt kan worden, waartoe het gebruikt moet worden: hoe is het dan?

L. Goed.

O. Wanneer een rok daartoe gebruikt kan worden, waarvoor dezelve beſtemd is: wat is hij dan?

L. Goed.

O. Alles, wat gegeten kan worden, noemt men *eetbaar.* Hoe kunt gij nu alles, wat gebruikt kan worden, waartoe het beſtemd is, met een woord, dat van *gebruiken* afkomt, noemen?

L.

L. Bruikbaar.

O. Hoe noemdet gij daar even het mes en den rok, omdat zij bruikbaar waren?

L. Goed.

O. Wanneer kan men dus eene zaak goed noemen?

L. Als zij bruikbaar is.

O. Hoe heet de eerſte regel van het voorſtel, dat gij gelezen hebt?

L. Een goede boom is veel waardig.

O. Waarvan wordt hier geſproken?

L. Van een' goeden boom.

O. Gij weet wanneer een mes en een rok goed is: kunt gij mij nu ook zeggen, wanneer een boom goed is?

L. Als hij bruikbaar is.

O. Waartoe zijn de boomen, b. v. vruchtboomen?

L. Om vruchten te dragen.

O. Wanneer zal dus zulk een boom bruikbaar of goed zijn?

L. Als hij vruchten draagt.

O. Hoe zoudt gij dan kunnen zeggen, in plaats van een' goeden boom?

L. Een' bruikbaren boom.

O. Kunt gij niet een woord noemen, dat van *vrucht* afkomt, en even zoo eindigt, als bruikbaar?

L. Vruchtbaar.

O. Wat zal dus een goede of bruikbare boom zijn?

L. Een vruchtbare boom.

O. Wat ſtaat er, in den eerſten regel van ons voorſtel, bij: *een goede boom?*

L. Hij is veel waardig.

Aanmerk. Onmogelijk kan hier dit denkbeeld den kinderen verklaard worden, want de uitdrukkingen, die men in andere gevallen in de laats van *waardig zijn* ſtellen kan, voegen hier niet. *Waardig zijn* heeft hier geene gelijke beteekenis met: een' hoogen prijs doen, veel geld kosten; ook niet met *achten*, *ſchatten*. Wilde men de uitdrukking *nuttig zijn*, daarvoor in de plaats ſtellen, dit ligt reeds in *goeden boom*, en dan is *waardig zijn* ſlechts een gevolg van *nuttig zijn*. Deze ſpreekwijze moet derhalve hier onverklaard blijven, indien men de denkbeelden niet meer verwarren, dan uit elkander wil zetten.

O. Waarom hij veel waardig is, vinden wij in de volgende vier regels. Hoe ſtaat er in den tweeden regel?

L In de lente vermaakt hij ons.

O. Toen wij voor eenigen tijd vuur moesten ſtoken, om ons te verwarmen: hoe was toen het weder?

L. Koud

O. Maar hoe werd het weder, toen wij geen vuur meer noodig hadden, om ons te verwarmen?

L. Warm.

O. Weet gij wel wanneer, of op welken tijd

tijd het zoo koud is, dat wij vuur noodig hebben, om ons te verwarmen?

L. In den winter.

O. Maar wanneer begint het warm te worden?

L. In de lente.

Aanmerk. Waarschijnlijk zal dit antwoord niet door alle kinderen gegeven worden. Naardien de meeste eer een denkbeeld hebben van winter en zomer, dan van lente en herfst, zoo zullen zij ook op de laatste vraag: *in den zomer* antwoorden In dit geval zal de onderwijzer de kinderen moeten zeggen, dat men den tijd, die dadelijk op den winter volgt, anders noemt. Hebben zij reeds een denkbeeld van lente, dan zullen zij zeker dezen naam opgeven: zoo niet, dan zegge de onderwijzer hun, dat deze tijd *lente* heet.

O. Wat volgt er na de lente?

L. De zomer.

O. Dan?

L. De herfst.

O. De tijd, waarin het lente, zomer, herfst en winter is, heet men te zamen een *jaar:* wat is nu de lente van een geheel jaar?

L. Een gedeelte.

O. Waarvan is de lente een gedeelte?

L. Van het geheele jaar.

O. Men kan dus de lente een gedeelte van

het jaar noemen; doch men ſpreekt zoo niet. men zegt, in de plaats van een gedeelte van het jaar, *jaargetijde*. Wat is nu de lente?

L. Een jaargetijde.

O. Welk der jaargetijden heet lente?

L. Dat, waarin het begint warm te worden.

O. Wat nut geeft ons de boom in dat jaargetijde, in de lente? zie nog eens in uw boek.

L. Hij vermaakt ons.

O. Wanneer ik tot u zeg: heden heb ik mij zeer vermaakt, dan zeg ik: ik ben heden zeer treurig geweest?

L. Neen, zeer vrolijk (vergenoegd).

O. Ik heb mij dus — bedroefd?

L. Neen, verheugd.

O. Zich vermaken heet zoo veel als —?

L. Zich verheugen.

O. Maar hier ſtaat: de boom vermaakt ons: hoe kunt gij dat anders uitdrukken?

L. De boom verheugt ons.

O. Wie is het die zich verheugt, zijn wij het, of is het de boom?

L. Wij zijn het.

O. Wanneer wij eenen ſchoonen boom zien, waarover verheugen wij ons dan?

L. Over den boom.

O. Hoe kunt gij dan zeggen: in plaats van: de boom verheugt ons?

L. Wij verheugen ons over den boom.

O. Wat ziet men aan den boom, wanneer

weer het begint warm te worden, of in de lente?

L. Bladen.

O. En wat volgt daarop?

L. Bloesem.

O. Wanneer, of in welk jaargetijde heeft de boom geen bladen of bloesem?

L. In den winter.

O. Wanneer zijn er bladen en bloesem aan den boom.

L. In de lente.

O. Wat is er dus in de lente aan de boomen, waarover wij ons verheugen?

L. Bladen en bloesem.

O. Zeg mij nu eens het voorstel: in de lente vermaakt hij ons, met andere woorden.

L. In de lente verheugen wij ons over de bladen en bloesem, die aan den boom zijn.

O. Welk jaargetijde volgt op de lente?

L. De zomer.

O. Hoe is het weder gewoonlijk bij ons in den zomer?

L. Zeer warm.

O. Wat maakt in den zomer de aarde zoo warm?

L. De zon.

Aanmerk. Voor het eerste onderrigt is het niet geschikt, om zich hier met eene bepaalde verklaring bezig te houden: eigenlijk is de zon slechts het middel, om de, in de ligchamen opgeslotene, warmte voort te brengen.

O. Is de zon er dan in den winter ook niet?

L. Ja.

O. Maar hoe is het in den winter niet bij ons?

L. Niet warm.

O. In dit jaargetijde is de aarde het naast bij de zon. Weet gij wel hoe men die fijne ſtreepjes noemt, die men in het brandend licht, b. v. in eene kaars, bemerkt?

L. Stralen.

O. De ſtralen der zon zijn het, die onze aarde verwarmen. Naardien in den winter de zonneſtralen niet zoo regt, maar veel ſchuinſer, dan in den zomer, op ons vallen, zoo is het in den winter niet zoo warm, als in den zomer. Wanneer wij in den zomer op zulk eene plaats zijn, waar de zonneſtralen niet regt tot ons kunnen komen: hoe is het daar niet?

L. Niet heet.

O. Maar — ?

L. Koel.

O. Boven aan de boomen is iets, dat de zonneſtralen belet tot ons te komen, of op ons te vallen: wat is dat?

L. De bladen.

O. Hoe is het derhalve in den zomer onder eenen boom?

L. Koel.

G. Hoe ſtaat er in ons voorſtel van den boom?

L. In den zomer verkoelt hij ons.

O.

O. Nu weet gij hoe het komt, dat het in den zomer onder eenen boom koel is. Wat kan door de bladen niet dadelijk tot ons komen?

L. De ſtralen der zon.

O. Wat ziet men aan de boomen, wanneer zij gebloeid hebben?

L. Kleine vruchten.

O. Wat kan men met deze vruchten, wanneer zij rijp zijn, doen?

L. Men kan ze eten.

O. Alles, wat wij eten en drinken kunnen, dient ons tot voedſel, dat voedt ons. Wat kunnen wij van den boom eten?

L. De vruchten.

O. Wanneer zijn de meeste vruchten, b. v. de appelen, rijp? Het ſtaat in den vierden regel.

L. In den herfst.

O. Op welk jaargetijde volgt de herfst?

L. Op den zomer.

O. Hoe begint het weder in den herfst te worden?

L. Koud.

O. Wanneer wordt, of is het zeer koud?

L. In den winter.

O. Wat gebruiken wij dan in de kamer om ons te verwarmen?

L. Vuur en hout.

O. Waarvan bekomen wij het hout, om vuur te ſtoken?

L. Van de boomen.

O Hoe ſtaat er in den laatſten regel van het voorſtel, dat gij gelezen hebt?

L. In den winter verwarmt hij ons.

O. Wie verwarmt ons in den winter?

L. De boom.

O. Wanneer gij dus in den winter onder eenen boom zijt, dan wordt gij warm?

L. Neen.

O. Het ſtaat toch in het boek, dat de boom ons in den winter verwarmt?

L. Het hout van den boom verwarmt ons.

O. Wat moet er in den winter met het hout van den boom gedaan worden, indien het ons zal verwarmen?

L. Het moet gezaagd, of gekloofd en in de kagchel of aan den haard gelegd worden.

Aanmerk. Geeft het kind het antwoord ſlechts half, dan moet het overige hem niet gezegd, maar afgevraagd worden: b. v. waarin wordt het gekloofde hout gelegd, om ons des winters in de kamer te verwarmen?

O. En wat moet er dan nog bijgevoegd worden?

L Vuur.

O. Hoe zult gij nu de woorden: in den winter verwarmt ons de boom, op eene andere wijze en duideliker uitdrukken?

L. Het hout des booms verwarmt ons in den winter.

O. Wanneer?

L. Als het in de kagchel of op den haard verbrand wordt.

O.

O. Nu verſtaat gij de woorden: een goede boom is veel waardig. Wanneer eene zaak veel waardig is, zult gij die dan wel moedwillig bederven?

L. Dat zal ik niet doen.

O. Welke knapen zijn het, die takken van de jonge boomen afbreken, of met het mes afſnijden?

L. Slechte knapen.

O. Wilt gij dus voor geene ſlechte of moedwillige knapen gehouden worden, dan moet gij nooit takken van de boomen afbreken, of de boomen beſchadigen. Herinnert u altijd aan hetgene gij thans gelezen hebt: een goede boom is veel waardig; want wij kunnen ons overdenzelven verheugen, ons onder zijne ſchaduw tegen de hitte beſchutten, ons met zijne vruchten voeden, en ons bij zijn hout verwarmen.

II.

Ik mag niet liegen.

O. Lodewijk liet zich, door eenen anderen knaap, *Fredrik* genaamd, verleiden om de ſchool te verzuimen. Als de meester u vraagt, zeide *Fredrik*, waarom gij niet ſchool geweest zijt, dan moet gij maar zeggen, dat gij met uwen vader uit geweest zijt. Toen *Lodewijk* des anderen daags

school kwam, vraagde de meester hem: waar hij gisteren geweest was? *Lodewijk* volgde den raad van *Fredrik* niet, maar bekende den meester, dat hij zich door eenen anderen knaap had laten verleiden, om de school te verzuimen. Hoe bevalt u deze bekentenis van *Lodewijk?*

L. Wel.

O. Hoe bevalt u daarentegen *Fredrik's* raad?

L. Niet wel.

O. Waartoe wilde *Fredrik Lodewijk* nog meer verleiden, dan tot het verzuimen der school?

L. Tot liegen.

O. Wie liegt, hoe zegt die eene zaak? zoo als zij wezenlijk is?

L. Neen, zoo als zij niet is.

O. Hoe moet men iedere zaak zeggen?

L. Zoo, als zij wezenlijk is.

O. Waarom gaf *Fredrik* aan *Lodewijk* den raad om den meester te zeggen, dat hij met zijnen Vader uitgeweest was?

L. Om dat de meester hem niet straffen zoude.

O. Wanneer straft een braaf meester zijne leerlingen?

L. Als zij slecht gehandeld hebben.

O. Wie slecht handelt, welk mensch is die niet?

L. Een goed mensch.

O. Wie niet goed is, wat moet die doen?

L. Zich verbeteren.

O.

O. Waartoe ſtraft een braaf meester zijne leerlingen?

L. Omdat zij zich verbeteren zouden.

O. Hoe is de ſtraf voor een mensch? aangenaam?

L. Neen, onaangenaam.

O. Wat wenscht de mensch zich echter niet?

L. Wat onaangenaam is.

O. Wie niet geſtraft wil zijn, wat moet die vermijden?

L. Wat ſlecht is.

O. Als iemand ophoudt ſlecht te handelen, wat kunt gij dan van hem zeggen?

L. Hij heeft zich verbeterd.

O. Waartoe kan dus de ſtraf een middel zijn?

L. Tot verbetering.

O. Die beter wenscht te worden, welk oogmerk heeft die?

L. Een goed oogmerk.

O. Maar die dat niet wenscht, hoe is die zijn oogmerk?

L. Slecht.

O. Wie dus den meester met eene onwaarheid ophoudt, om niet geſtraft te worden: welk oogmerk heeft die?

L. Een ſlecht oogmerk.

O. Hoe noemt men het, wanneer men eene onwaarheid met een ſlecht oogmerk zegt?

L. Liegen.

O. Wat is dus liegen?

L. Met een ſlecht oogmerk eene onwaarheid zeggen.

O. Waarom moest *Lodewijk*, volgens *Fredriks* raad, den meester eene onwaarheid zeggen?

L. Omdat de meester hem niet ſtraffen zou.

O. Ik dacht dat men een goed oogmerk had, wanneer men zich wilde laten ſtraffen?

L. ——.

O. Waartoe moet de ſtraf dienen?

L. Ter verbetering.

O. Wie dus de ſtraf zoekt te ontgaan: hoe wil die niet worden?

L. Niet beter.

O En welk oogmerk is dat?

L. Een ſlecht oogmerk.

O. Zoo lang de meester zijne leerlingen voor goed houdt, wat zal hij dan niet doen?

L. Hen niet ſtraffen.

O. Als *Lodewijk* den raad van *Fredrik* gevolgd had, waarvoor zou de meester hem dan gehouden hebben?

L. Voor goed.

O. En hoe was hij?

L. Niet goed.

O Waarom niet?

L. Om dat hij de ſchool zonder noodzakelijkheid verzuimd had.

O. Zou de meester nu wel middelen hebben kunnen aanwenden, om *Lodewijk* te verbeteren?

L. Neen.

O. Met welk oogmerk zou hij den meester eene onwaarheid gezegd hebben?

L.

L. Met een slecht oogmerk.

O. Wat had hij gedaan, als gij het met een ander woord noemt?

L. Gelogen.

O. Welk voornemen heeft hij, die liegt?

L. Een slecht voornemen.

O. Hoe handelt gevolgelijk een leugenaar?

L. Slecht.

O. Wanneer mag men slecht handelen?

L. Nooit.

O. Wanneer mag men liegen?

L. Nooit.

O. Men zegt echter, dat een leugen in nood geoorloofd is: is dat wel waar?

L. ——.

O. Waartoe moet de mensch zich door den nood niet laten verleiden?

L. Tot slechte daden.

O. En waartoe dus ook niet?

L. Tot liegen.

O. Op het liegen volgen ook vele onaangenaamheden. Gesteld *Lodewijk* had den meester datgene gezegd, wat *Fredrik* hem geraden had, en de meester had dit geloofd: wat zou hij welligt des anderen daags kunnen hooren?

L. Dat *Lodewijk* op straat geloopen had.

O. Wat zou de meester daarbij van hem gedacht hebben?

L. Dat hij gelogen had.

O. Zoo lang een ander niet weet wat wij gedaan hebben, zoo lang is het hem onbekend. Maar wanneer hij het te weten komt: hoe is het hem dan?

L. Bekend.

O. Hoe kan het dus worden, wanneer iemand gelogen heeft?

L. Bekend.

O. Wat moet derhalve een mensch vreezen, die gelogen heeft?

L. Dat het bekend zal worden, dat hij gelogen heeft.

O. Hoe kan hij bij deze vrees niet zijn?

L. Niet gerust, niet vrolijk.

O. Wanneer *Lodewijk* in het vervolg eens weder eenen schooltijd verzuimd had, en zich verontschuldigde: wat zou de meester van deze verontschuldiging gedacht hebben?

L. Zij is niet waar.

O. Waarom gelooft gij dat hij zoo gedacht zou hebben?

L. Omdat *Lodewijk* reeds eenmaal gelogen had.

O. Wie dus eens liegt, wat vreest men van hem, ook dan, als hij de waarheid zegt?

L. Dat hij weder liegt.

O. Herinnert gij u die kleine spreuk ook, waarin dit gezegd wordt?

L. Wie een maal liegt, dien gelooft men niet, al is het dat hij de waarheid spreekt.

O. Welke menschen worden door brave menschen geacht?

L. Brave menschen.

O. Welk mensch is een leugenaar?

L. Een slecht mensch.

O. Wie zullen hem derhalve niet achten?

L. Brave menschen.

O.

O. Met wien zullen brave menſchen ook et gaarne omgaan?
L. Met een' leugenaar.
O. Voor welk kwaad wilt gij u dus ook beden?
L. Voor den leugen.

Aanmerk. Het onderſcheid tusſchen eene *onwaarheid* en een *leugen*, kan hier niet volkomen bepaald worden. Eerst in het vervolg kan de onderwijzer het den kinderen aan het verſtand brengen, dat het verzwijgen der waarheid, het inkleeden der waarheid in eenen anderen vorm, b. v. wanneer men iemand den dood van een zijner beste vrienden moet berigten en aanvankelijk zegt: uw vriend is zeer ziek, gevaarlijk ziek, enz., geen leugen is. Even zoo min kan eene onwaarheid, waardoor men iemand van het bedrijven eener ſlechte daad weerhouden wil, een leugen genaamd worden. Wanneer iedere onwaarheid met den naam van leugen beſtempeld moest worden, dan zoude iedere fabel, of iedere verdichte, zedelijke vertelling een leugen zijn: welk verſtandig mensch zal zulk een beſluit maken? — De verklaring: *leugen*, is elke onwaarheid, die mij of anderen ſchadelijk is, of die men met oogmerk zegt om anderen te benadeelen, ſchijnt mij te eng beperkt te zijn; want er ko-

men gevallen voor, waarbij de onwaarheid niemand ſchade veroorzaakt, of voor niemand ſchadelijke gevolgen heeft, ſchoon de onwaarheid toch een leugen zij. Een kind b. v. zal moeijelijk bevatten, dat het zich ſchade veroorzaakt, wanneer het, het nalatig verzuimen van eenen ſchooltijd, door eene onwaarheid poogt te verontſchuldigen. Eer zal men een kind kunnen overtuigen dat het ſlecht handelt, wanneer het den onderwijzer eene onwaarheid zegt, naardien deze dan buiten ſtaat geſteld wordt, om naar middelen ter verbetering om te zien.

III.

Ik mag niemand zijn eigendom ontnemen, ik mag niemand bedriegen.

O. Willem ging eens met zijnen vader wandelen. Zij kwamen voor eenen tuin, waarin eenige ſchoone rozen bloeiden. De tuindeur ſtond open Terwijl de vader met eenen vriend, die hem ontmoette, in geſprek was, ging *Willem* in den tuin en plukte eene roos af: hoe was deze handelwijze van *Willem?*

L. Niet goed.

O Wie had alleen het regt, de rozen af te plukken?

L.

L. Die den tuin toebehoorde.

O. Hoe noemt men het met een woord, hetgene iemand toebehoort, waarvan hij heer is?

L. Zijn eigendom.

O. Wat mag niemand met het eigendom van een ander doen?

L. Het wegnemen.

O. Wanneer de eigenaar van den tuin, den knaap verlof gegeven had, om de roos te plukken: wat had hij dan mogen doen?

L. De roos plukken.

O. Waarom had hij het dan mogen doen?

L. Omdat het hem vergund was.

O. Hoe zegt men van diengenen, die zonder verlof eene zaak wegneemt, die een ander toebehoort. Of hoe noemt men het, wanneer men een ander, zonder verlof, zijn goed ontneemt?

L. Hij ſteelt, (ſtelen).

O. Wat is dus ſtelen?

L. Zonder verlof eens anders goed wegnemen.

O. Wat mag men dus, zonder verlof van iem die iets toebehoort, niet wegnemen?

L. Niets.

O. Als men een ander eene bloem ontneemt, dat heeft immers niet veel te beteekenen?

L. Ja wel.

O Hoe handelt diegene, die tegen den zin des eigenaars eene bloem wegneemt?

L. Niet regt.

O. Wie ziet het gaarne dat een ander hem zijn eigendom ontneemt?

L. Niemand.

O. Wie wil veeleer gaarne zijn eigendom behouden?

L. Ieder mensch.

O. Daar ieder gaarne zijn eigendom behouden wil, wat moet dus ieder ander doen?

L. Hem zijn eigendom laten.

O. Wat zal dus voor alle menschen een gebod, eene wet zijn?

L. Ieder zijn eigendom te laten.

O. En wat is verboden?

L. Anderen hun eigendom te ontnemen.

O. Hoe noemt men een mensch, die zonder verlof eens anders eigendom neemt?

L. Een dief.

O. En hoe heet de handeling zelve?

L. Diefstal.

O. Wat is in het gelezene voorstel verboden?

L. De diefstal.

O. Hoe is het tweede gedeelte van het voorstel?

L. Ik mag niemand bedriegen.

O. *Tomas* kocht op de markt van eene vrouw voor een' halven stuiver appelen. Hij gaf haar een valsch stuivertje, dat niets waardig was, en ontving vier duiten te rug. Toen de vrouw hem des anderen daags zag, zeide zei tot hem: gij hebt mij gisteren bedrogen: kon zij dit zeggen?

L. Ja.

O.

O. Wie behoorde eigenlijk de appelen en de vier duiten, die *Tomas* gekregen heeft?

L. De vrouw.

O Zij had ze hem toch gegeven. Zoo zij geweten had dat het een valsch ſtuivertje was: wat zou zij dan niet gedaan hebben?

L. Zij zoude hem daarvoor geene appelen gegeven hebben.

O. En wat zou zij hem ook niet te rug gegeven hebben?

L. Geen vier duiten.

O. Tomas had dus met list die vrouw haar eigendom ontnomen, en wie zulks doet, die bedriegt: wat heet dus iemand bedriegen?

L. Iemand met list zijn eigendom ontnemen.

O. Wie in plaats van goede, ſlechte waren verkoopt, wat doet die?

L. Die bedriegt.

O. Of wie goede waren met ſlechte vermengt?

L. Die bedriegt ook.

O. Wie minder waren geeft, dan hij voor den ontvangen prijs geven moet?

L. Die bedriegt ook.

O. Van wien kan men dus zeggen dat hij bedriegt?

L. Van dien, die in plaats van goede waren ſlechte verkoopt, enz.

O. Adolf vond eens een mes. Hij vertoonde het *Willem*, die hem tegen kwam. Deze zeide: dat is mijn mes. *Adolf* gaf het

hem. Naderhand vernam hij, dat *Willem* het mes niet toebehoorde. Wat had *Willem* gedaan?

L. Hij had *Adolf* bedrogen.

O. Wien had hij zijn eigendom ontnomen?

L. *Adolf.*

O. Zoo: wien behoorde het mes dat *Adolf* gevonden had?

L. Diengenen, die het verloren had.

O. Wien had *Willem* dus zijn eigendom ontnomen?

L. Dien, welke het verloren had.

O. *Hendrik* had eene menigte penningen voor een pachterſpel. Daar deze nog nieuw waren, en eenen ſchoonen glans hadden, zoo verzocht *Gustaaf* hem, om deze penningen voor even zoo veel duiten te verwisſelen. *Hendrik* deed het: hoe zult gij zijne handelwijs noemen?

L. Bedrog.

O. Wat had hij, zoo hij eerlijk geweest ware, moeten doen, toen *Gustaaf* hem eene ruiling voorſloeg?

L. Hij had hem moeten zeggen: uwe duiten zijn meer waardig, dan mijne penningen.

O. Daar hij hem voor het getal duiten een gelijk getal penningen gaf: wat deed hij toen?

L. Hij bedroog *Gustaaf.*

O. Hoe handelt hij, die bedriegt?

L. Niet regt.

O. Wat moet men dus ook niet doen?

L. Niet bedriegen.

O. Zelfs om geene kleinigheid mag men

anderen bedriegen; want het blijft toch bedrog, als men iemand door list iets ontneemt, al is het slechts een penning, of nog minder waardig. Wie derhalve anderen bedriegt, die handelt niet regt, maar slecht: — en wie slecht handelt, kan geen goed mensch zijn.

Ik moet mijne ouders liefhebben.

O. Wie geeft u alle dagen te eten en te drinken?

L. Mijne ouders.

O. Wie geeft u kleederen?

L. Ook mijne ouders.

O. Wie geeft u het bed waarop gij slaapt?

L. Ook mijne ouders.

O. Wat geven uwe ouders u nog meer, alve hetgene wij opgenoemd hebben?

L. ———

Aanmerk. Om kinderen tot nadenken, op alles wat zij van hunne ouders genieten, te brengen, is deze laatste, of dergelijke vraag, waarop vele antwoorden mogelijk zijn, b. v. woning enz. noodig.

Wat kost het eten dat gij gebruikt, de ten die gij noodig hebt, aan uwe ou-

?

L. Geld.

O. Wat moeten uwe ouders doen, om dat geld te verdienen?

L. Zij moeten werken.

O. Waarom verſchaft gij u zelven geen eten en kleederen?

L. Omdat ik geen geld heb.

O. Waarom verdient gij dan het geld niet dat gij noodig hebt, om voor u eten en kleederen te koopen?

L. Dat kan ik nog niet.

O. Waarom geven uwe ouders u eten en kleederen en hetgene gij noodig hebt?

L. Omdat ik hun kind ben; omdat zij mij liefhebben.

O. Van welken tijd af hebben uwe ouders u reeds eten en kleederen gegeven?

L. Van dien tijd af, dat ik geboren ben.

O. Hoe moeten uwe ouders het wel met u meenen, daar zij u alles geven wat gij noodig hebt?

L. Wel.

O. Wat gevoelt gij daarover, als uwe ouders u eenen nieuwen rok, of iets anders geven?

L. Vreugde (blijdſchap).

O. Wie heeft u reeds menige vreugde veroorzaakt?

L. Mijne ouders.

O. Gelooft gij dus, dat uwe ouders u liefhebben?

L. Ja.

O. Waarom gelooft gij dat?

L.

L. Omdat zij mij vreugde trachten te veroorzaken.

O. Wat moet gij dus als hun kind doen? Hoe ſtaat er in het voorſtel?

L. Ik moet mijne ouders liefhebben.

O. Wat verſchaffen uwe ouders u dikwijls, wijl zij u liefhebben?

L. Vreugde.

O. Wat zult gij dus uwe ouders moeten verſchaffen, als gij hen liefhebt?

L. Vreugde.

O. Van welk kind kan men zeggen, dat het zijne ouders bemint?

L. Dat hen vreugde veroorzaakt.

O. Als men iemand vreugde verſchaffen wil, wat moet men dan weten?

L. Wat hun tot vreugde verſtrekt.

Aanmerk. Wanneer het antwoord op de laatſte vraag achterwege blijft, dan kan men op deze wijze voortgaan, (ik veronderſtel dat het kind, aan welk de vraag geſchiedt, een jongen is): *O.* Wanneer iemand u eene pop wilde geven: wat zou dit u niet veroorzaken? — *L.* Geene vreugde. — *O.* Maar wat zou zulk een geſchenk uwe zuster veroorzaken? — *L.* Vreugde. — *O.* Wat moet men dus, eer men iemand vreugde veroorzaken kan, weten?

O. Wat moet het kind weten, dat zijne ouders vreugde verſchaffen wil?

L. Wat zijne ouders tot vreugde verſtrekt.

O. Waardoor, of hoe weten kinderen wat hunne ouders tot vreugde verſtrekt?

L. Zij zeggen het hun.

O. Als uwe ouders hooren dat gij in de ſchool zeer opmerkzaam geweest zijt: wat zullen zij daarover gevoelen?

L. Vreugde.

O. Welk mensch wenſchen uwe ouders dat gij worden zult?

L. Een goed mensch.

O. Die niet opmerkzaam is, welk mensch kan die niet worden?

L. Geen goed mensch.

O. Wat zullen uwe ouders gevoelen, wanneer zij hooren dat gij in de ſchool opmerkzaam geweest zijt?

L. Vreugde.

O. Wanneer gij uwe ouders wezenlijk liefhebt: hoe zult gij dan in de ſchool zijn?

L. Opmerkzaam.

O. Wanneer uwe ouders hoorden, dat gij in de ſchool met uwe medeleerlingen getwist hadt, dat gij van den een' of ander' iets weggenomen hadt: wat zouden zij dan gevoelen?

L. Droefheid.

O. Welke kinderen zijn het, die met anderen twisten, of van anderen iets weg nemen, enz.?

L Slechte kinderen.

O Wat wenſchen uwe ouders dat gij zijn zult?

L.

L. Een goed kind.

O. Wanneer gij dus met andere kinderen twist, enz.; wat hebt gij uwe ouders dan niet veroorzaakt?

L. Geene vreugde.

O. Zoudt gij dan kunnen zeggen, dat gij uwe ouders liefhebt?

L. Neen.

O. Hoe moet gij met andere menschen omgaan, als gij uwe ouders liefhebt?

L. Verdraagzaam.

Aanmerk. Vragen, die hier nog voorafkunnen gaan, om het laatstgemelde antwoord te erlangen, zijn: wat kunnen goede ouders over een kribbig of twistziek kind niet gevoelen? Die niet kribbig is: hoe noemt men die? (Als het met anderen verdraagzaam omgaat?) Hoe moet gij dus met anderen enz.

O. Wat moet gij ieder laten?

L. Zijn eigendom.

O. Wanneer uwe ouders u iets opdragen, eenig werk heeten: wat moet gij dan doen?

L. Dat werk doen.

O. Hoe noemt men een kind, dat gewillig doet, hetgene zijne ouders hem heeten?

L. Een gehoorzaam kind.

O. Wanneer een kind, dat door zijne ouders eenig werk gegeven wordt, zegt: dat

werk wil ik niet, of dat kan ik niet doen: wat zou dat voor een kind zijn?

L. Een ongehoorzaam kind.

O. Wat kan een ongehoorzaam kind voor zijne ouders niet hebben?

L. Geene liefde.

O. Wat kunnen goede ouders over een ongehoorzaam kind niet gevoelen?

L. Geene vreugde.

O. Maar wat zullen zij gevoelen, als hun kind gehoorzaam is?

L. Vreugde.

O. Waardoor bewijzen kinderen dus, dat zij hunne ouders liefhebben?

L. Door gehoorzaam te zijn.

O. Wat wil het zeggen: kinderen zijn gehoorzaam?

L. Zij doen gewillig wat hunne ouders begeeren.

O. Wat moet ieder mensch doen?

L. Wat regt en goed is.

O. Hoe zal dat zijn, wat goede ouders van hunne kinderen verlangen?

L. Regt en goed.

O. Wat moet dus een kind doen, om te kunnen zeggen: ik bemin mijne ouders?

L. Hetgene regt en goed is.

O. Wat hebt gij u voorgenomen?

L. Ik wil altijd doen wat regt en goed is.

O. Wat zult gij daardoor uwe ouders te kennen geven.

L. Dat ik hen liefheb.

O. Om u zelven in dat goede voornemen te

te bevestigen, moet gij dikwijls denken aan alle die weldaden, welke gij van uwe ouders ontvangen hebt en nog dagelijks ontvangt: leven, voedsel, kleeding, en als gij ziek waart oppassing en geneesmiddelen; alles zijt gij hun verschuldigd. Menigen slapeloozen nacht hebben uwe ouders voor u doorgewaakt, en zij deden het gewillig. Menig genoegen, ja zelfs dikwijls hunne nooddruft moesten zij ontberen, alleen om u te voeden en te kleeden. Hoe ondankbaar zoudt gij zijn, wanneer gij niet door vlijt, gehoorzaamheid en een goed gedrag, uwe ouders vreugde veroorzaaktet, ten einde daardoor te toonen, dat gij wezenlijk uwe ouders liefhebt.

Aanmerk. Eenige voorbeelden van kinderlijke liefde kan de onderwijzer den kinderen hier nog, ter meerdere aandrang, verhalen.

SCHOOLBERIGTEN

over October 1808.

HOLLANDS Noordelijk gedeelte.

I. *Distr.* Schoolopz. A. NUMAN.

MOERBEEK onder *Nieuwe Niedorp*. De School alhier vacant. *Zie April* 1808.

TEXEL. Door het overlijden van JAKOB GRAAUW het School aan de *Koog op Texel* vacant geworden zijnde, worden degenen, welke daartoe genegen zijn, en den derden rang bezitten, uitgenoodigd, zich voor den 15 December 1808 te vervoegen bij den Preſident van het Gemeente-beſtuur van *Texel aan den Burg*, en bij het Lid van gemelde Beſtuur aan *de Koog*, met overleg der noodige, en bij de wet bepaalde bewijzen van goed gedrag en algemeene toelating. — Het jaarlijkſch tractement bedraagt *f* 150, en voor het oppaſſen van de Klok, en 't geen daarbij behoort *f* 30, als mede eene vrije woning en tuin.

De

De Schoolgelden zijn: voor het leeren van het A, B, C, alle drie maanden *f* 0: 4:0
Voor het ſpellen . . . . *f* 0: 7:0
Voor het lezen . . . . *f* 0: 8:0
Voor het lezen en ſchrijven . *f* 0:12:0
Voor het ſchrijven en rekenen *f* 0:16:0

De Onderwijzer is verpligt de kinderen, uit eenige Armenkas onderſtand genietende, *voor niet* onderwijs te geven; mits hem door de Armenbezorgers van het Genootſchap, waarvan de kinderen onderſtand genieten, de boeken, pennen, papier en inkt vergoed worden.

III. *Distr.* Schoolopz. A. R. MAURER.

ALKMAAR. De Stads Franſche Kostſchool vacant zijnde, (*zie April* 1808) verlangt men binnen deze ſtad eenen man, volkomen berekend voor het houden eener Kostſchool, waarin jonge lieden, behalve in de Hollandſche, Franſche, Engelſche en Hoogduitſche talen, de Geſchiedenis, Geographie, Matheſis enz., ook in het Latijn en Grieksch, het zij door hem zelven, of door bekwame Ondermeesters, onder zijn beſtuur, onderwezen worden, en waarin de jeugd met de oude en nieuwe litteratuur wordt bekend gemaakt, ten minſte zoo veel noodig is om voldoende gronden te bezitten, waarop zij met vrucht aan de Hooge Scholen kan voortwerken. Hij zal daarbij op der-

zelver zeden, houding en manieren de naauwkeurigſte oplettendheid moeten vestigen, en haar ook gelegenheid geven om in ligchaamsoefeningen, muzijk, teekenen enz. onderrigt te kunnen worden, waartoe men zal trachten goede Meesters buiten de ſchool voorhanden te hebben. Hij zal van zijne bekwaamheden reeds bewijzen gegeven, en eenen gevestigden roem in dit vak verkregen moeten hebben. Den zoodanigen, welke in ſtaat is, van zijne bekwaamheden en geſchiktheid voldoende blijken te geven, biedt men aan een zeer aanzienlijk tractement, benevens een zeer goed en tot het houden van eene Kostſchool geſchikt huis en vrije woning. Iemand zich hiertoe willende aanmelden, vervoege zich voor het einde der aanſtaande maand November aan den Heer Secretaris van de Schoolcommisſie.

OOSTGRAFTDIJK. Het Gemeente-Beſtuur alhier uit een elftal van bevoegde Sollicitanten eene nominatie gemaakt, en daarop geplaatst hebbende J. ALBERTS, Ondermeester te *Amſterdam*, W. VELDHUIS te *Wormerveer*, en J. BOBELDIJK te *Winkel*, heeft den 29 September l. l., na voorafgegaan examen, tot Onderwijzer beroepen W. VELDHUIS, aan wien ook het Voorzangers-ambt is opgedragen.

IV. *Distr.* Schoolopz. Mr. TH. DE VRIES.

MIDDELBEEMSTER. De vacature, ontſtaan door het bedanken van HUIBERT DE VRIES

VRIES in eene der Bijſcholen in *de Beemſter*, is vervuld geworden door het beroepen van PIETER VAN VEEN, Onderwijzer te *Markenbinnen*, hebbende den vierden rang: zijnde nevens denzelven genomineerd geweest JUSTUS ZOMER, Onderwijzer te *Oosterblokker*, JAN BAKKER, Ondermeester in *de Rijp*, en HENDRIK LEEUW, Ondermeester te *Avenhorn*

HOBREDE. Alhier is uit eene nominatie van drie perſonen, welke door den Heer DE VICQ, als Heer van *Oosthuizen* en *Hobrede* was goedgekeurd, beroepen JORIS OTT van *Wognum*. De mede-genomineerden waren JAKOB BOBBELDIJK van *Winkel*, en WIETSE VELDHUIJS van *Wormerveer*.

IX. *Distr.* Schoolopz. J. VAN GEUNS.

LANGERAAR vacant. *Zie Aug.* 1808.

NIEUWKOOP vacant. *Zie Aug.* 1808.

OEGSTGEEST en POELGEEST. Alzoo, door het overlijden van ARIJ MAGOO, de posten van Schoolmeester, Voorlezer en Voorzanger in de Gereformeerde Kerk alhier, op een jaarlijksch tractement van *f* 200 en dertig ton turf, vrije woning en verdere emolumenten, zijn komen te vaceren: zoo worden allen, die daartoe genegen zijn, en ten minſte eene acte van den derden rang bezitten, bij dezen uitgenoodigd, om zich, met overlegging van de noodige bewijzen van toelating en goed gedrag, voor den 8

November eerstkomende, aan te melden bij den Schout en Predikant van *Oegst-* en *Peelgeest* voornoemd.

HOLLANDS Zuidelijk gedeelte.

I. *Distr.* Schoolopz. B. SPOELSTRA.

MAASSLUIS. De post als Hollandsch en Fransch Onderwijzer is alhier vacant; men verwachte wegens deze vacature eene nadere bekendmaking.

II. *Distr.* Schoolopz. J. WELDHJK.

GOUDA. Alhier is de School voor kinderen der armen vacant. *Zie het Schoolnieuws van December* 1807 *en Maart* 1808.

V. *Distr.* Schoolopz. G. W. BOOT.

HEUSDEN. Alhier wordt verlangd een Secondant in de bloeijende Fransche- en Nederduitsche Kostschool; om in dezelve, onder de directie van den Heer H. SPIERINGH, Stads Kostschoolhouder, onderwijs te geven, voornamelijk in de Fransche taal. — Indien hij, die zich bekwaam en genegen vindt, om zich hiertoe te engageren, te gelijk in staat mogt zijn om ook instructie te geven in de Engelsche taal, zou zulks de buitendien zeer aannemelijke voorwaarden nog voordeeliger voor hem maken.

HEU-

HEUKELUM. Alhier is de post van Schoolonderwijzer vacant geworden, door de demisſie van PAULUS KAPTEIN. Het vast tractement is *f* 128 van de Stad, en *f* 10 van het Gasthuis, voor het onderwijs der arme-kinderen.

SPIJK. Alhier is de Schoolonderwijzerspost vacant geworden door het vertrek van den verdienstelijken Schoolleeraar W. BOON, die tot Vader in het Weeshuis te *Delft* is aangeſteld, en omſtreeks 13 jaren de *Spijkſche* Schooljeugd met wetenſchap en verſtand, en op eene voorbeeldige wijze heeft onderwezen.

Het vast tractement bedraagt *f* 125, en wordt betaald uit de kas van het gemeeneland van *Spijk*.

Het ſchoolgeld van omtrent 45 discipelen, wordt berekend op ten minste *f* 50 jaarlijks.

ZEELAND.

I. *Distr.* Schoolopz. A. UIJTTENHOOVEN.

SEROOSKERKE vacant. *Zie Aug.* 1808.

II. *Distr.* Schoolopz. A. VAN DEINSE.

KOUDEKERKE vacant. *Zie Julij* 1808.

III. *Distr.* Schoolopz. S. T. HUËT.

KRABBENDIJKE vacant. *Zie Mei* 1808.

BRABAND.

I. *Distr.* Schoolopz. H. VAN DAM.

WILLEMSTAD vacant. *Zie October* 1807.

HEEN vacant. *Zie October* 1807.

Volgens geruchten zouden deze Plaatſen reeds weder vervuld zijn. Men verwachte daarvan het ſtellig berigt.

II. *Distr.* Schoolopz. A. OOMEN.

SPRUNDEL vacant. *Zie Aug.* 1808.

V. *Distr.* Schoolopz. S. VAN DER NOORDAA.

LITH. De post van Subſtitut Schoolonderwijzer alhier vacant. *Zie Sept.* 1807.

EERDE, *Gehucht van Oedenrode*, vacant. *Zie Julij* 1808.

SON vacant. *Zie Aug. en Sept.* 1808. Van de *f* 200 's Lands, alhier aan den post van Schoolonderwijzer verbonden, moeten jaarlijks *f* 100 aan den voormaligen Onderwijzer worden uitbetaald.

Overige emolumenten beſtaan in *f* 36 corporeel, vrij Huis en Hof, benevens *f* 1 van ieder ſcholier in het jaar. Sollicitanten, ten minſte van den derden rang, en voorzien van goede getuigſchriften, worden uiterlijk tot 31 December aanſtaande, uitgenoodigd

tick

zich bij den Districts-Schoolopziener en bij het Gemeente-bestuur van *Son* voorn. aan te melden.

Onder goedkeuring van den District-Schoolopziener, wordt de Schooldienst alhier tijdelijk waargenomen door HENDRIK VAN DEN BROEK, hebbende den vierden rang.

BREUGEL. Deze plaats is door het overlijden van JOHANNES ROMBOUTS opengevallen, zijnde van den laagsten rang, en de voordeelen daaraan verbonden *f* 200 's Lands, *f* 36 corporeel, *f* 1 : 4 van elk Scholier in het jaar, benevens vrije Hof en Woning.

Onder goedkeuring van den District-Schoolopziener, wordt de Schooldienst alhier provisioneel waargenomen door JOHANNES DE BROUWER, hebbende den vierden rang.

VI. *Distr.* Schoolopz. F. DERKS.

VIERLINGSBEEK vacant. *Zie Jan.* 1808.

U T R E C H T.

I. *Distr.* Schoolopz. J. V. MANEN ADZ.

SCHALKWIJK vacant. *Zie Julij* 1808.

GELDERLAND.

I. *Distr.* Schoolopz. Mr. P. A. DE ROOCK.

OPIJNEN vacant. *Zie Maart* 1808.

NIEUWAAL. Door het overlijden van LAMBERTUS KERKHOF, is de openbare School alhier opengevallen: in de waarneminge derzelve is reeds proviſioneel voorzien.

II. *Distr.* Schoolopz. F. H. REPELIUS.

CULENBORG. De School van Liefdadigheid vacant. *Zie Aug.* 1808.

ZOELEN vacant. *Zie Aug.* 1808.

IV. *Distr.* Schoolopz. H. H. DONKER CURTIUS.

ARNHEM. De post van Stads Taalmeester vacant. *Zie Julij* 1808.

HETTEREN. De Franſche Kostſchool vacant. *Zie Bijdr. van Oct. en Nov.* 1807 *en Mei* 1808.

VI. *Distr.* Schoolopz. H. W. VAN WOELDEREN.

DOESBURG. De post van Franſche Kostſchoolhouderesſe vacant. *Zie Oct.* 1807.

DOESBURG. Door de Magiſtraat alhier is tot Onderwijzer in de Franſche taal enz. aan-

aangesteld C. VETHAKE, bezittende den eersten rang.

VIII. *Distr.* Schoolopz. J. VAN DER LINDEN.

BEEKBERGEN vacant. *Zie Aug.* 1808.

HENGELO. Volgens informatie van den Heer Land-Drost van het Departement *Gelderland*, aan den Baljuw van het Land-Drostambt des Kwartiers van *Zutphen*, en voorts aan bove gemelden Schoolopziener, kan G. VISSER van *Nieuwkerk*, openbaar Schoolonderwijzer te *Hengelo*, om redenen, als zoodanig niet meer fungeren, en moet dus deze post en de daarmede gecombineerde bedieningen beschouwd worden als vacant. Deze School is in de middelste klasse en vordert een' Onderwijzer van den derden rang. Zoodra de Begevers dier posten dezelve in de Nieuwspapieren als vacant annonceren, met opgaaf van de inkomsten, daaraan verbonden, zal er dergelijk berigt in de *Bijdragen* volgen. — In de provisionele waarneming dier Posten is reeds voorzien.

OVERIJSSEL.

I. *Distr.* Schoolopz. C. FRANSEN VAN ECK.

STOKKUM vacant. *Zie Sept.* 1807.

DEVENTER. De Armenſchool vacant. *Zie Aug.* 1808.

II. *Distr.* Schoolopz. J. H. FLOH.

DE ESCHMARKT vacant. *Zie Nov.* 1807.
DE ROTBEKE vacant. *Zie Nov.* 1807.
KLEIN DRIENE vacant. *Zie Dec.* 1807.
BEKKUM vacant. *Zie Dec.* 1807.
DELDEN vacant. *Zie Sept.* 1808.

III. *Distr.* Schoolopz. G. W. STORK.

REUTUM vacant. *Zie Sept.* 1807.
NORDENRING vacant. *Zie Dec.* 1807.
OOTMARSUM vacant. *Zie Sept.* 1808.

IV. *Distr.* Schoolopz. J. W. A. MULLER.

OUDLEUSSEN, als mede
HESSUM en REGTEREN vacant. *Zie Maart* 1807.

V. *Distr.* Schoolopz. J. F. SERRURIER.

RUITEVEEN vacant. *Zie Nov.* 1807.
HASSELERDIJK vacant. *Zie Oct.* 1807.
ZUIDEINDE (*van Kamperveen*) en
DE ZANDEN, *onder Kamperveen*, beide vacant. *Zie Dec.* 1807.
WESTENHOLTE vacant. *Zie April* 1808.

VI.

VI. *Distr.* Schoolopz. W. SANDERS.

WETERING vacant. *Zie Maart* 1808.
OSSENZIJL vacant. *Zie Aug.* 1808.
VOLLENHOVEN vacant. *Zie Aug.* 1808.
BLANKENHAM vacant door den vrijwilligen afstand van J. H. DONKER. De School is van den middelsten rang. Het tractement om de *f* 160, en van 25 tot 30 kinderen, uit het Schoolfonds, 2 stuiv. elke week, benevens vrij Huis en Hof. De Sollicitanten worden verzocht zich voor 11 Nov. met hunne Getuigschriften te vervoegen bij den Volmagt van de Plaats J. H. DONKER.
KALLENKOTE. J. BERGSMA heeft afstand van den Schooldienst moeten doen, en is de plaats vacant verklaard. De School is van den derden rang, en ten eerste zal er eene beroeping gedaan worden. Het tractement van 't Land is *f* 25, en uit het Schoolfonds *f* 50.
STEENWIJK. De Onderwijzer OOSTENBRINK heeft afstand gedaan van zijnen dienst als Ondermeester, en is dus deze plaats vacant.
GENEMUIDEN. Heden zijn hier in tegenwoordigheid van de Regering der Stad, door den Schoolopziener geëxamineerd, de twee Sollicitanten, namelijk
JOH. GRAU, Ondermeester in het Almoezeniershuis te *Amsterdam*, met Acte van den

tweeden rang, in het Departement *Holland*, *Noordelijk gedeelte*.

A. HESSING, tweede Onderwijzer in de Nederduitsche en Fransche taal, te *Koog aan de Zaan*, met Acte van den tweeden rang, in het Departement *Holland*, *Noordelijk gedeelte*.

Daarna zijn mede op de nominatie gesteld NIJENBANDERING en FERNIM, Onderwijzers te *Meppel* en *Hasselt*, beide met den tweeden rang en bij eene vorige beroeping reeds geëxamineerd.

En is daarnit aanstonds beroepen J. GRAU, welke ten eerste zijnen post aanvaarden zal.

VRIESLAND.

I. *Distr.* Schoolopz. J. F. KORFF.

OLDELEMMER vacant. *Zie Oct.* 1806.

II. *Distr.* Schoolopz. M. J. ADRIANI.

NIJEHASKE vacant. *Zie Sept.* 1808.

III. *Distr.* Schoolopz. H. W. C. A. VISSER.

DEDGUM vacant. *Zie April* 1807.
WORKUM vacant. *Zie Aug.* 1808.

UIT-

LUITWELLINGERGA vacant. *Zie Aug.* 1808.
OFFINGAWIER vacant. *Zie Aug.* 1808.
GAAST vacant. *Zie Sept.* 1808.

IV. *Distr.* Schoolopz. A. BRUINING.

PEINS vacant. *Zie Maart* 1808.
HARLINGEN. De Stads Franſche School vacant *Zie Maart* 1808.
HERBAJUM vacant. *Zie Junij* 1808.

V. *Distr.* Schoolopz. B. VAN WEEMEN.

SCHINGEN vacant. *Zie Dec.* 1806.
GOUTUM vacant. *Zie Maart* 1808.

VI. *Distr.* Schoolopz. J. H. NIEUWOLD.

OOSTERWIERUM. Alhier is tot Schoolonderwijzer beroepen LUITJEN MELIS, hebbende den derden rang, op een tractement van *f* 160.
GROU. Alhier is tot Schoolonderwijzer, op een Tractement van *f* 350, beroepen A. WONDAAL, hebbende den tweeden rang. Ook zijn daar de Schoolpenningen verhoogd.

VI. *Distr.* Schoolopz. W. BEEKHUIS.

BUITENPOST vacant. *Zie Aug.* 1808.
STIENS vacant. *Zie Sept.* 1808.

VII. *Distr.* Schoolopz. M. MARTENS.

LUTKEWOLDE (of AUSBUUR) vacant. *Zie Febr.* 1808.

GRONINGEN.

I. *Distr.* Schoolopz. J. R. VAN EERDE.

GRONINGEN. De post van Stads Fransch Kostschoolhouder is wederom vervuld, en als zoodanig aangesteld de Heer CHARLES MULLER, Fransch Kostschoolhouder binnen deze Stad, en voorzien van eene Acte van algemeene toelating van den tweeden rang.

De Schoolmeestersplaats bij de Martini Kerk vacant. *Zie Mei* 1808.

WESTERWIJTWERT vacant. *Zie Mei* 1808.

BAFLO vacant. *Zie Mei* 1808.

BELLINGEWEER en RANUM. De Schoolmeestersplaats alhier is vacant geworden door het overlijden van DANIEL GEUSENDAM, welk eene Weduwe en minderjarige Kinderen heeft nagelaten. In de waarneming van dezen post zal eerstdaags voorzien worden door het aanstellen van eenen Custos. Het tractement op den post van Koster, Voorzanger en Schoolmeester staande, bedraagt *f* 215 : 4, benevens 5 grazen land,

land, berekend op eene jaarlijkſche huur van *f* 35 gulden.

WINSUM. Alhier wordt thans met voorkennis en goedkeuring van den Schoolopziener van het Diſtrict, de Schooldienst waargenomen door J. DIJKSTERHUIS, als Custos, zijnde voorzien van eene Acte van algemeene toelating van den derden rang.

II. *Distr.* Schoolopz. H. D. GUYOT.

LUTKEGAST vacant. *Zie Sept.* 1808.

III. *Distr.* Schoolopz. E. TINGA.

OTERDUM vacant. *Zie Junij* 1808.
BIERUM vacant. *Zie Julij* 1808.
SOLWERT en MARSUM vacant. *Zie Julij* 1808.
THESINGE vacant. *Zie Febr.* 1808.

IV. *Distr.* Schoolopz. H. WESTER.

OMMELANDER-WIJK, een gehucht onder *Veendam*. De gewettigde Bijſchool alhier vacant. *Zie Junij* 1807.
MEDEN vacant. *Zie Aug.* 1808.
SCHEEMDA vacant. *Zie Junij* 1808.

VI. *Distr.* Schoolopz. Mr. TH. VAN SWINDEREN.

KALKWIJK *of* LULA vacant. *Zie Nov.* 1807.

D R E N T H E.

II. *Distr.* Schoolopz. Mr. J. TONCKENS.

GASSELTER - NIEUWVEEN vacant. *Zie Oct.* 1806.

SCHOOLNIEUWS.

HOLLANDS Noordelijk gedeelte.

II. *Distr.* Schoolopz. J. DOZIJ.

Het Eiland URK. Den 7. Sept. l. l. werd hier een plegtig Schoolexamen en eene kleine Prijsuitdeeling gehouden. Het onderzoek der leerlingen geſchiedde voor den middag door den Schoolopziener, in tegenwoordigheid van het Plaatſelijk Toevoorzigt, waardoor de onvermoeide ijver en zorge van den Onderwijzer JAN DE RULDER, aan het onderwijs der jeugd beſteed, en de vorderingen der leerlingen kenbaar werden. Eenige prijsjes ter belooning werden aan de verst gevorderden uitgereikt; als aan:

Gerrit Koenraad Schenk: BUYS, *Natuurkundig Schoolboek.*

Joannes Hendrik Snijders: MARTINET, *kleine Catechismus der Natuur.*

Gerrit Okkes de Boer: Eelhart of de menschenvriend.

Willem Meindert de Vries: VOS *en* BUYS, *over het Horoskooptrekken.*

Harmen Dirkz.: ARRENBERG, *verzameling van merkwaardige Gebeurtenissen.*

Jan Meinaerts: BAKKER *en* BEEKHUIS, *over de Waarzeggerij.*

Ide Klares Hofman, MOENS, *Zedekundig Schoolbock.*

Aan de overige kinderen zijn de nieuwe Schoolprenten, door de Maatschappij: *tot Nut van 't Algemeen*, bij BOUWER uitgegeven, ter aanmoediging uitgedeeld.

Mogten eenige edele en weldadige menschenvrienden, zich de belangen dezer talrijke, maar door het lot der tijden, armoedige jeugd, aantrekken; en dezelve, met eenige bijdragen, tot aankoop van benoodigde Schoolbehoeftens, te hulp komen. Welk eene groote weldaad zou dit voor deze jeugd zijn; en hoe veel dank en zegen zouden zij hierdoor voor zich verwerven.

HOORN den 26 Sept. 1808. Heden had alhier eene dus ver ongewoone plegtigheid plaats, daar de uitdeeling der Prijzen aan de kinderen der Stads- en Diakonieschollen voor de eerstemaal in het openbaar geschiedde. Deze kinderen, ten getale van bijna 500 in de groote Kerk te zamen gebragt, en op onderscheidene banken, daartoe gereed gemaakt, geplaatst zijnde, kwamen

men de Beſtuurders derzelver Scholen, benevens de Drost van het Kwartier, de Burmeester dezer Stad en de Schoolopziener van het District, tot het bijwonen dezer plegtigheid verzocht, onder het ſpelen van het orgel binnen, en plaatſten zich aan eene tafel. Waarop de Wel Eerw. Heer B. VAN MARKEN het ſpreekgeſtoelte beklom, en aan de vergaderde menigte eene zeer gewigtige aanſpraak deed, waarin hij het belang dezer plegtigheid, zoo voor de kinderen dezer Scholen, als voor derzelver Onderwijzer, en de Ingezetenen dezer Stad aantoonde. — Dit verrigt zijnde, maakte de eerſte Meester, de verdienſtelijke PIETER HARTOG, een aanvang om de kinderen, op daartoe geplaatſte borden, eenige proeven van hunne kunde en vorderingen te doen toonen, 't welk voorafgegaan werd door het zingen van een daartoe, door hem zelven vervaardigd gezang; geſchiedende voorts het geven van proeven van bekwaamheid van den jongſten af, bij opklimming, tot den oudſten toe.

Na dat zulks ten genoegen der aanwezigen was afgeloopen, werden de prijzen uitgedeeld; eerst aan de jongens, doende de laatſte van dezelve, uit aller naam, eene dankbetuiging; daarna aan de meisjes, terwijl een ander der jongens, uit haarlieder naam, mede eene dankbetuiging deed, welke, door een algemeen gezang der ſchoolkinderen, van een, mede door den kundigen HARTOG, daartoe vervaardigd Lied,

werd afgewisseld. Hierop trad de Heer VAN MARKEN, als Medebestuurder dezer Scholen, wederom op, en besloot deze plegtigheid met treffende aanspraken, ter aanmoediging en opwekking van de kinderen en hunne Onderwijzers; ter aansporing van de aanwezigen, om hunne bijdragen ter instandhouding van deze inrigting te vermeerderen; en ter vermaning aan de Ouders, om hunne kinderen aan het onderwijs niet te onttrekken; maar dezelve christelijk op te voeden. Waarna, onder het spelen van het orgel, de Bestuurders en verdere aanwezigen vertrokken; zijnde elk niet alleen zeer voldaan, maar ook getroffen over het nut, 't welk deze Scholen te weeg brengen, voor zoo vele kinderen, die zonder dit onderwijs grootendeels in de diepste onkunde zouden opgroeijen.

ZEELAND.

1. *Distr.* Schoolopz. A. UYTTENHOOVEN.

ZIERIKZEE. Door den Raad dezer Stad, zijn den 17 Julij 1807, in plaats van de Heeren Mr. F. A. VAN ADRICHEM en Mr. J. TROMP, op hun verzoek ontslagen, tot Leden der Plaatselijke Schoolcommissie aangesteld de Heer Mr. A. J VAN DOPFF en Mr. M. B. DE JONGE.

De Leden der Plaatselijke Schoolcommissie hebben de Scholen, onder hun opzigt gesteld,

d, elk in zijne wijk, in het jaar 1807, ocht, en wel in het bijzonder:

°. De Heer S BOEIJE de *openbare* School er Stad onder den Schoolonderwijzer A. NS. (Zie wegens denzelven *Bijdragen* . D. V. St. bl. 44) De Schoolwetten bijzondere Schoolorde worden hier wel ekomen De plaatsing van tafels en banis hier veel verbeterd; maar het ware venschen, dat voor deze School een beter ial konde worden aangewezen Loffelijmelding verdient hier gemaakt te worden den eersten Ondermeester K BOS, thans lerwijzer van den tweeden rang, welke e bijzondere bekwaamheden en goeden eg tot het Schoolonderwijs alhier heeft den dag gelegd.

'. De Heer Mr. W. M. DE BRAUW de *andere* School van de eerste klasse in het eformeerde Weeshuis, onder den Schooleerwijzer J. WILSON. Een man wegens en ijver en zedelijk gedrag te prijzen. Zoo de bijzondere Schoolorde in zijne School zijn ingevoerd, zal deswege meer te beon zijn. Het Schoolonderwijs gaat er sschen eenen goeden gang.

'. De Heer Mr. A J VAN DOPFF, de ede *openbare* Nederduitsche School, onden Schoolonderwijzer P ROEST (Zie ens denzelven *Bijdragen* VII D. V. St. 45.) De Schoolwetten en bijzondere oolorde worden ook hier nagekomen. Bij Examen hebben de leerlingen goede be-

wijzen van derzelver vorderingen aan den dag gelegd, en blijken gegeven dat de Onderwijzer op hetzelfde loffelijk fpoor voortgaat. Ook hier was een beter en gezonder locaal hoogst wenfchelijk.

4°. De Heer A. W. VAN DER HALEN de *openbare* Franfche Kostfchool, onder den Schoolonderwijzer J. DE LIGNIJ. (Zie van denzelven *Bijdragen* VII. D. V. St. bl. 45.) De Schoolwetten en bijzondere Schoolorde worden hier mede in acht genomen. Bij het School-examen, waarin de leerlingen goede vorderingen van hunne betrekkelijke geoefendheid in de Franfche Taal, het Schrijven, Rekenen, de Aardrijks- en Gefchiedkunde gaven, hebben inzonderheid uitgemunt: *W. D. de Jonge*, van de 1e klasfe, 1e Afdeel., *N. Molenburg*, *Mz.* van de 2e afdeel derzelve, *C. J. van der Hulen*, van de 2e, en *A. G. Jonquiere*, van de 3e klasfe, welke met eereprijzen zijn befchonken.

5°. De Heer Mr. M. B. DE JONGE, de bijzondere School van de eerfte klasfe in het Roomfche Weeshuis, onder deszelfs opzigt. Is door het overlijden van J. JANSEN open gevallen.

6. De Heer N. DE KATER het jonge Juffrouwen Inftitut van Mejufvr. M. M. GROENEIK, geb. AGRON, welke School, waarin de Franfche en Engelfche talen, als mede allerlei vrouwelijke handwerken geleerd worden, eene zeer doelmatige inrigting heeft. De Schoolwetten en bijzondere Schoolorde wor-

worden ook hier gevolgd. Bij twee Examens, aldaar gehouden, zijn door de leerlingen, inzonderheid in de Fransche taal, uitnemende bewijzen van vorderingen gegeven, en zijn bij deze gelegenheid fraaije prijzen, bestaande in boekgeschenken, uitgedeeld geworden.

De Matressen-schooltjes binnen deze stad zijn mede aan eene bijzondere Schoolorde onderworpen.

BROUWERSHAVEN. Bij de Schoolexamens, den 28 December 1807 en 1 April l. l. in de openbare School dezer Stad gehouden, heeft de Schoolopziener en het Plaatselijk Toevoorzigt met genoegen de vorderingen der Schooljeugd opgemerkt, en bijzonder de fraaije letter, welke de schriften van eenige meisjes deed uitmunten. Zeer geregeld werden deze Examens naar de volgorde der klassen door den verdienstelijken Schoolonderwijzer K. MORRE bestuurd, en zijn vervolgens, den 1 April l. l., onder de Schooljeugd in alle klassen prijzen uitgedeeld, bestaande in boekjes, versierde pennen voor schrijfprijzen en prenten van de Maatschappij: *Tot Nut van 't Algemeen.*

BRUINISSE. De Schoolonderwijzer A. DE GRAAFF blijft zijn loffelijk spoor getrouw volgen. (*Bijdragen* VII. D. V. St. bladz. 49—51.) Den 11 Februarij l. l. werden, bij gelegenheid van het School-examen, door het Plaatselijk Toevoorzigt de verdienstelijkſten onder de Schooljeugd met eere-

wijzen van derzelver vorderingen aan den da
gelegd, en blijken gegeven dat de Onderwij
zer op hetzelfde lofelijk spoor voortgaa
Ook hier was een beter en gezonder loca
hoogst wenschelijk.

4°. De Heer A. W. VAN DER HALEN d
openbare Fransche Kostschool, onder de
Schoolonderwijzer J. DE LIGNIJ. (Zie va
denzelven *Bijdragen* VII. D. V. St. bl. 45.
De Schoolwetten en bijzondere Schoolord
worden hier mede in acht genomen. Bij he
School-examen, waarin de leerlingen goed
vorderingen van hunne betrekkelijke geoe
fendheid in de Fransche Taal, het Schrijven
Rekenen, de Aardrijks- en Geschiedkund
gaven, hebben inzonderheid uitgemunt: *W.
D. de Jonge*, van de 1e klasse, 1e Afdeel,
N. Molenburg, Mz. van de 2e afdeel der
zelve, *C. J. van der Halen*, van de 2e, en
A. G. Jonquiere, van de 3e klasse, welke
met eereprijzen zijn beschonken.

5°. De Heer Mr. M. B. DE JONGE, d
bijzondere School van de eerste klasse in he
Roomsche Weeshuis, onder deszelfs opzigt
Is door het overlijden van J. JANSEN open
gevallen.

6. De Heer N. DE KATER het jonge Juf
vrouwen Institut van Mejufvr. M. M. GROEN
EIK, geb. AGRON, welke School, waarin de
Fransche en Engelsche talen, als mede al
lerlei vrouwelijke handwerken geleerd wor
den, eene zeer doelmatige inrigting heeft
De Schoolwetten en bijzondere Schoolord
wor

worden ook hier gevolgd. Bij twee Examens, aldaar gehouden, zijn door de leerlingen, inzonderheid in de Fransche taal, uitnemende bewijzen van vorderingen gegeven, en zijn bij deze gelegenheid fraaije prijzen, bestaande in boekgeschenken, uitgedeeld geworden.

De Matressen-schooltjes binnen deze stad zijn mede aan eene bijzondere Schoolorde onderworpen.

BROUWERSHAVEN. Bij de Schoolexamens, den 28 December 1807 en 1 April l. l. in de openbare School dezer Stad gehouden, heeft de Schoolopziener en het Plaatselijk Toevoorzigt met genoegen de vorderingen der Schooljeugd opgemerkt, en bijzonder de fraaije letter, welke de schriften van eenige meisjes deed uitmunten. Zeer geregeld werden deze Examens naar de volgorde der klasfen door den verdienstelijken Schoolonderwijzer K. MORRE bestuurd, en zijn vervolgens, den 1 April l. l., onder de Schooljeugd in alle klasfen prijzen uitgedeeld, bestaande in boekjes, versierde pennen voor schrijfprijzen en prenten van de Maatschappij: *Tot Nut van 't Algemeen.*

BRUINISSE. De Schoolonderwijzer A. DE GRAAFF blijft zijn loffelijk spoor getrouw volgen. (*Bijdragen* VII. D. V. St. bladz. 49—51.) Den 11 Februarij l. l. werden, bij gelegenheid van het School-examen, door het Plaatselijk Toevoorzigt de verdienstelijksten onder de Schooljeugd met eere-

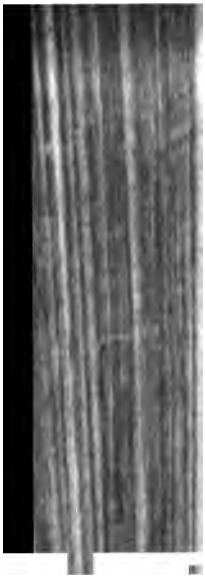

het Gemeente-Bestuur verw
we Schoolonderwijzer M. V
heeft met veel moeite en o
te worstelen gehad, om d
deszelfs voorganger verwa
vereischte orde te brenge
wel gelukt is; en is hierin
van het Plaatselijk Toevoorz
dersteund geworden.

DREISCHOR. De Scho
MONTÉ, die wel voortgaa
alhier in goede orde te br
gelegenheid van het Schoo
16 Februarij l. l., den S
het Plaatselijk Toevoorzig
doende proeven van zijn
en van de vorderingen, doo
gemaakt, voornamelijk in d
eene goede Nederduitsche sp
ling. De verdienstelijkſten
jeugd, waarvan er 70 tege

geven in het VII. D. V. St. derzelve, bl. 48, dat het nakomen der bijzondere Schoolregeling en onderwijs hier zeer verachterd is.

HAAMSTEDE. Ook is alhier het Schoolgeld door het Gemeente-Beſtuur verhoogd. De Schoolonderwijzer W. VAN GELDER zal zonder twijfel zich daardoor te meer opgewekt en aangemoedigd vinden, om het Schoolonderwijs naar de verbeterde leerwijze nu regt ijverig te behartigen.

'S HEER JANSLAND. Den 29 September 1807 de School alhier bezocht hebbende, verlangde de Schoolopziener, dezelve, den 17 Februarij l. l., andermaal te bezoeken; dan door ongemeen ſlecht weder genoodzaakt zijn opzet te ſtaken, heeft hij het School-examen en de uitdeeling van prijzen aan het verdienſtelijk Plaatſelijk Toevoorzigt overgelaten, waarvan het verſlag deswege alzins loffelijk is. Alleen verdient hier aangeteekend, betrekkelijk het berigt van verleden jaar in de *Bijdragen* VII. D. V. St. bladz. 51 en 52, dat het onderwijs in de ſpraakkunſtige beginſelen van WEILAND weinig opgang gemaakt heeft; vermits de ouders zich te zeer tegen het taalkundig onderwijs verklaarden: dan niet te min is de Onderwijzer in het beoefenend taal-onderwijs, door het laten verbeteren van een verkeerde of bedorvene ſpelling, wel geſlaagd.

NOORDGOUWE. De Schoolonderwijzer AMB. KNOOTE blijft zich het berigt, van hem gegeven in de *Bijdragen* VII. D. V. St. VIII. D. X. St.

bladz. 48 en 49, waardig maken. Toevallig is hier dit Schooljaar geene prijsuitdeeling, waartoe nogtans besloten was, geschied.

NOORDWELLE. De Schoolonderwijzer L. HOOGERLAND blijft mede zijn oud goed spoor houden, en is met lust en ijver voor zijnen post bezield. Den 3 Maart l. l. heeft alhier een plegtig openbaar School-examen in het Kerkgebouw plaats gehad. De Schoolopziener opende hetzelve met eene korte redevoering. Zestig leerlingen, in orde naar hunne klassen gezeten, gaven bij dit zeer geregeld examen uitmuntende blijken van hunne betrekkelijke vorderingen in het Spellen, Lezen, Schrijven, Rekenen, en in de beginselen van spraakkunstige spelling: ook werden eenige geschied- en zedekundige vragen, opzigtelijk het gelezene, door den Schoolopziener gedaan, die sommigen gepast en zeer wel beantwoordden. Een en dertig dezer leerlingen werden bij deze gelegenheid met boekgeschenken vereerd, aan de overige prenten van de Maatschappij: *Tot Nut van 't Algemeen*, uitgedeeld, en een getal van 21 tot hoogere klassen en afdeelingen in dezelve bevorderd.

Dit aangenaam Examen werd met gepaste aanspraken door den Schoolopziener, en met een aangenaam gezang van eenige verzen uit de Evangelische Gezangen, bij de Hervormde Kerk thans in gebruik, door de Schooljeugd besloten. Het Gemeente-Bestuur, door het

het Plaatselijk Toevoorzigt uitgenoodigd, was bij deze plegtigheid tegenwoordig, en betuigde met alle daar aanwezige personen der Gemeente deswege zijn genoegen.

OOSTERLAND. Met betrekking tot het berigte in de *Bijdragen*, VII. D. V. St. bladz. 54 mag de Schoolopziener verklaren, met meer goedkeuring te kunnen berigten zoo van den ijver des Schoolonderwijzers J. BLOM, als van de vorderingen der Schooljeugd, en twijfelt geenszins, of ook deze School zal zich een loffelijk berigt waardig maken.

SEROOSKERKE. Het Gemeente-Bestuur alhier heeft den Schoolonderwijzer K. RIJNBERG, even als zijnen voorganger J. H. LANSEL, (*Bijdragen* III. D. IV. St. bladz. 61) jaarlijks toegelegd de somme van *f* 30 voor het gemis van vrije woning. De Schoolopziener verwacht van dezen Onderwijzer voor de School alhier alles goeds.

ZONNEMAIR. Bij het Examen, den 11 Jan. 1807 en 30 Maart l. l. door den Schoolopziener en het Plaatselijk Toevoorzigt over de Schooljeugd in des Kerkenraads kamer alhier gehouden, voldeden de manier van spelling, en de vorderingen der leerlingen, daarin gemaakt, weinig, maar over het lezen was alle reden van tevredenheid: er waren er zelfs, die uitmuntend lazen. De vordering van eenen leerling, in het schrijven gemaakt, was verwonderlijk, en, ten aanzien der rekenkunde, zoo uit het hoofd als

op de lei, werden goede bewijzen van gevorderdheid gegeven. Bij het laatste Examen werden 5 leerlingen tot hoogere klassen en afdeelingen bevorderd, en eereprijzen uitgedeeld.

NIEUWERKERK, in *Schouwen*. Dit Winterschooltje is den 11 Maart l. l. door den Schoolopziener met veel genoegen bezocht, en over de aanwezige leerlingen, 13 in getal, Examen gehouden. Van den toon van het lezen kan men niets met lof zeggen, maar wacht desaangaande meer oplettendheid bij den Onderwijzer: dan, wenscht men orde, bescheidenheid, oplettendheid, gretigheid en vrijmoedigheid om te antwoorden; het werd hier onder eene zindelijke Schooljeugd in een rein locaal gevonden. Zeer tot genoegen liep het onderzoek, inzonderheid over de spelling, de zinscheidteekens, het rekenen uit het hoofd, en de beginselen van algemeene kundigheden voor het gemeene leven en Christelijke deugd, af.

THOLEN. De waardige Schoolonderwijzer K. DOUW alhier blijft even zeer allen weldenkenden en liefhebbers van het verbeterd Schoolonderwijs aanbevolen. (*Bijdragen* VII. D. V. St. bladz. 47.) Den 7 April l. l. werd alhier, in tegenwoordigheid van den Schoolopziener en het Plaatselijk Toevoorzigt, een naauwkeurig en uitvoerig School-examen gehouden, waarbij een getal van 150 leerlingen tegenwoordig was. Van de letters op het bord klom het onderzoek

trap-

trapswijze tot de Taal-, Reken-, Geschiedkunde en Zangkunst. Vragen over het gelezene, ook door den Schoolonderwijzer en het Plaatselijk Toevoorzigt hierbij gedaan, werden wel beantwoord; voorstellen van taal- en rekenkunde, op het bord gedaan, opgelost, en theoretische vragen over de zangkunst mede naar eene compositie op het bord uitgelegd, het welk daarna stemmelijk werd uitgevoerd. De uitdeeling van eereprijzen, die hierop volgde, gaf een vrolijk besluit aan dit onderzoek, waarbij de uitmuntendste bewijzen, zoo van het voortreffelijk en doelmatig onderwijs des zeer ervaren Schoolonderwijzers, als van de vorderingen der Schooljeugd gegeven werden.

Hierop deed de Heer N. VAN RIJSSEL, met eene korte aanspraak, aan den bekwamen en zeer werkzamen Ondermeester A. VAN NOPPEN, Onderwijzer van den derden rang, denzelven ten blijke van achting en goedkeuring, een boekgeschenk, zijnde MARTINET's *Vereenigd Nederland;* welke aanspraak door denzelven gepast beantwoord en het geschenk dankbaar aangenomen werd.

Waarna de Schoolopziener met toepaselijke aanspraken aan den Schoolonderwijzer en de Schooljeugd, en de Schoolonderwijzer zelf deze plegtigheid, met beantwoording dezer aanspraken en het opheffen van een aangenaam en welgestemd Schoolgezang, besloot. Lang leve de brave en ijverige Onderwijzer DOUW! is de wensch van *Tholens* Burgerij.

Ook werd ten zelven dage de Franſche School van den Schoolonderwijzer J. BRETIER bezocht, en de leerlingen, 9 in getal, onderzocht en met fraaije prijsjes beſchonken. Hier liep mede alles tot bijzonder genoegen van den Schoolopziener en het Plaatſelijk Toevoorzigt af

ST. MAARTENSDIJK. De bekwame Schoolonderwijzer F. WAS blijft al mede zijn loffelijk ſpoor met ijver getrouw. (*Bijdragen* VII. D. V. St. bladz. 46 en 47.) Het School examen, in tegenwoordigheid van den Schoolopziener en het Plaatſelijk Toevoorzigt den 5 April l. l. alhier gehouden, bewees den goeden voortgang van het Schoolonderwijs. De vorderingen der leerlingen in alle de vakken van het lager Schoolonderwijs verdiende alle goedkeuring en lof: inzonderheid werden daarvan treffelijke proeven gegeven bij het verhalend en katechetisch onderhoud, met elke afdeeling, die gelezen had, als mede bij het onderzoek naar de gemaakte vorderingen in de Taal- en Rekenkunde.

Na den afloop van het Examen werden eerepryzen onder de verdienſtelijkſten der Schooljeugd uitgedeeld. Bij deze gelegenheid deed de Schoolopziener in zijne korte toepaſſelijke aanſpraken het nut van de verhalende en katechetiſche leerwijze opmerken, en prees de bekwaamheid van den Onderwijzer daarin, hem, mede namens het Plaatſelijk Toevoorzigt, betuigende van het ge-

genoegen, bij dit Examen genhten. Een aangenaam Schoolgezang beſloot deze ſchoone plegtigheid.

STAVENISSE Bij het School-examen, den 4 April l. l. alhier gehouden, is den Schoolopziener gebleken, dat de zucht voor het Schoolonderwijs, en de nakoming der Schoolwetten en bijzondere Schoolregeling, meerder is aangewakkerd en toegenomen, waardoor dus de Schoolonderwijzer K. DOUWKZ. waardig blijft den naam van *verdienſtelijk Onderwijzer* te dragen. *Bijdr.* VII. D. V. St. bladz 46

GOES. Tot Leden van de Plaatſelijke Schoolcommisſie alhier zijn door den Raad dezer Stad aangeſteld de Heeren Mr. C. VAN ERLACH-LA MOTTHE en P. OSSEWAARDE, in plaats van de Heeren C. COLMSCHATE en J. DE KANTER.

UTRECHT.

IV. *Distr.* Schoolopz. H. G. SCHLUITER.

AMERSFOORT. Op den 13 l. l. is door de Regering dezer Stad de vacature in de Plaatſelijke Schoolcommisſie alhier, door het vertrek van den Heer IJZENDOORN naar *Gouda* veroorzaakt, vervuld, en in deszelfs plaats aangeſteld de Heer J. F. HOOFT VAN HUISDUINEN.

GELDERLAND.

VIII. *Distr.* Schoolopz. J. V. D. LINDEN.

Het *Zutphensch* Schoolonderwijzers-Gezelschap, het welk met zeer veel vrucht, getrouw, alle maand, ten huize van den Schoolopziener vergadert, heeft besloten, om de Ondermeesters of Adsistenten in de Scholen der Leden van dat Gezelschap als zoodanig fungerende, mits hebbende den derden rang, tot Leden aan te nemen, waardoor het gezegde Gezelschap heeft aangewonnen

D. TEN BOSCH NZ, Ondermeester in de openbare School van A. TEN BOSCH, te *Zutphen.*

A. ALBERS, Adsistent in dezelve School.

T. DE HAAN, Ondermeester in de openbare School van A. RENSSEN, openbaar Onderwijzer te *Wilpe.*

Daarentegen heeft dat Gezelschap aan G. VISSER, van *Nieuwkerk*, bevorens openbaar Schoolonderwijzer te *Hengelo*, om redden, het Lidmaatschap ontzegd.

Het *Apeldoornsch* Schoolonderwijzers-Gezelschap vergadert even getrouw en met vrucht ten huize van den openbaren Schoolonderwijzer E. HARING, te *Apeldoorn*, terwijl F. DE HAAN, Lid van dat Gezelschap, tot het *Zutphensche* is overgegaan, uit hoofde van bovengemelde besluit van het *Zutphensche* Gezelschap.

Zijne Excellentie de Ridder VAN KINSBER-

BERGEN, verpligt zich bij voortgang aan beide Schoolonderwijzers Gezelschappen, door geschenken van nuttige Tijdschriften en Boeken.

De Leden der beide Gezelschappen vorderen aanmerkelijk in de kennis der Nederduitsche Taal en der verbeterde Leerwijze, zoo dat de Schoolopziener het nut dier Gezelschappen niet genoeg roemen kan; daar hij de beste vruchten daarvan ontdekt bij zijne Schoolbezoeken, naar gelang echter van de bijzondere vatbaarheid der onderscheidene Leden.

OVERIJSSEL.

VI. *Distr.* Schoolopz. W. SANDERS.

EMMELOORD. Bij het Schoolexamen op den 20 Sept. l. l. betoonden zich de leerlingen van den Onderwijzer DE WIT, alle even leergraag en begeerig om hunne vorderingen te laten blijken. Door den Heer Landdrost van *Overijssel*, was de Schoolopziener in staat gesteld onderscheidene prijzen te kunnen uitdeelen. De plegtigheid liep in de gewone orde, tot blijdschap van de kinderen, en tot genoegen van den Onderwijzer af.

ENS. Ook hier geschiedde, ten zelfden dage, een examen en eene uitdeeling van prijzen, door den Heer Landdrost in handen van den Schoolopziener gesteld, tot vreugde van den Schoolopziener,

tot vreugde van de kinderen, en voldoening van den Onderwijzer VENEMA.

OLDEMARKT. Bij het examen der kinderen, den 5 Oct. l. l. in de eerſte School, zag de Schoolopziener blijken van de vlijt van den Onderwijzer WENDEL. Na hetzelve geſchiedde eene prijsuitdeeling, waartoe de benoodigde gelden uit het Schoolfonds genomen waren. Zes kinderen werden bekwaam geoordeeld om in de tweede School over te gaan, en andere werden in afdeelingen verhoogd. — Door de zorg en onder het opzigt van den Weledelen Heer MUURLING, was deze School merkbaar vergroot en thans tot genoegen van den Schoolopziener ingerigt.

OLDEMARKT. De Scholieren van den Onderwijzer PAUW, in de tweede School, gaven den Schoolopziener ten zelfden dage bewijzen, dat hun Leermeester, zijne kundigheden, vooral in het rekenen, zeer goed weet mede te deelen. Ook hier had hij het genoegen, prijzen, uit het Schoolfonds aangekocht, te kunnen uitdeelen, en maar twee ſcholieren verdienden dezelve niet, om dat zij geen naarstig gebruik van het onderwijs maakten.

Voor de meeste kinderen van beide Scholen, was het een regte vreugdedag.

PAASLO. Bij het gehouden Schoolexamen alhier, vond de Schoolopziener de leerlingen van den Onderwijzer JONKERS, zedig en naarstig. Allen gaven aangename proeven van hunne vordering, en van de vlijt

vlijt des Onderwijzers. De uitdeeling van prijzen, ook uit het Schoolfonds aangekocht, vermaakte, zoo als gewoonlijk, de kinderen, was den Ouderen tot blijdschap, en gaf den Onderwijzer voldoening.

VRIESLAND.

VI. *Distr.* Schoolopz. J. H. NIEUWOLD.

OOSTERWIERUM den 29 Junij. Na dat de Heer Baljuw van *Baarderadeel* met het Gemeente-bestuur vergeefsche pogingen had aangewend tot eene billijke verhooging van het Tractement van den Schoolonderwijzer aldaar, heeft zijn Ed., bij absentie van den Schoolopziener, de Sollicitanten openlijk doen examineren door J. ELSINGA, Schoolonderwijzer te *Bozum*.

Bij deze gelegenheid overhandigde zijn Wel-Ed. aan dien waardigen Grijsaard, die in zijn 67ste jaar nog ijverig voortwerkt ter verbetering van het onderwijs en van de opvoeding der jeugd, een Boekgeschenk, van wegen Zijne Excellentie den Koninklijken Minister tot de Binnenlandsche Zaken. Eene treffende aanspraak van den Heer Baljuw hierbij, was aandoenlijk voor alle Toehoorders, en inzonderheid voor den kinderlievenden en waarlijk verdienstelijken ELSINGA.

III. *Distr.* Schoolopz. H. W. C. A. VISSER.

HEMELUMER OLDEPHART en NOORDWOLDE. Daar de bij Art. 11

en 12 van de algemeene bepalingen voor dit District gemaakte verordeningen, welke de behoeftigen ontslaan van alle contributie tot het Schoolfonds, maar hen verpligten om hunne kinderen ter Schole te zenden, tot dus ver niet bij alle behoeftigen het gewenscht effect hadden, werd er op voorstel van den Schoolopziener door Baljuw benevens het Gemeente Bestuur besloten:

1°. Dat alle Administrateuren van Diakonien, Arm- en Dorpsvoogdijen zouden uitgenoodigd worden, om alle ¼ jaren een lijst aan de Schoolonderwijzers hunner plaats te geven van die onders, welke door hen, het zij geheel of gedeeltelijk onderhouden worden, als mede waarvoor zij het Schoolgeld betalen, met bijvoeging van het getal en de jaren der kinderen, welke bij hen inwonen.

2°. Dat de Meester hierop naauwkeurig aanteekent, welke van deze kinderen ter School gaan, en welke niet.

3°. Dat kinderen boven de 10 jaren *in den winter* gerekend zullen worden ter School te gaan, wanneer zij de Dag- en Avondschool beide waarnemen en niet meer dan twee Schooltijden in iedere week verzuimd hebben; en *in den zomer* van 1 April tot 1 October, wanneer zij niet meer dan twee Schooltijden op de Dag- of Avondschool verzuimd hebben, ten ware gewigtige oorzaken dit verhinderden.

4°. Dat de Meester deze lijsten, met zijne aanteekeningen voorzien, ieder ¼ jaar met de lijsten der Schoolpenningen inzendt.

5°. Dat

5°. Dat diegenen, welke des niettegenſtaande aan verzuim der School zich voor hunne kinderen ſchuldig maken, voor de eerſtemaal door Diakenen en Armvoogden voor den tijd van drie weken, en voor de tweedemaal voor zes weken geſuspendeerd zullen worden van alle onderhoud.

Op voorſtel van den Schoolopziener werd, ter voldoening aan Art. 19 en 20 der algemeene bepalingen, aan den Schoolonderwijzer A. YGES te *Warns* een fraai boekgeſchenk toegekend, wegens betoonden ijver in het oprigten van eene Zondags-ſchool, en een gelijk geſchenk aan JURJEM EVERTS, proviſioneel School houdende te *Hemelum*, wegens ſoortgelijken ijver in het oprigten derzelve.

VII. *Distr.* Schoolopz. M. MARTENS.

De vier in *Oostdongeradeel*, *Westdongeradeel*, *Dantumadeel* en *Kollumerland* gevestigde Schoolonderwijzers-Gezelſchappen komen, ſedert hunne oprigting, om de vier weken, geregeld bijeen, en houden zich telkens 3 a 4 uren lang bezig met geregeld afwisſelende Taal-Geſchied-Aardrijks- en Rekenkundige oefeningen. Tot nog heeft men zich op iedere bijeenkomst voornamelijk toegelegd op goed natuurlijk lezen in Dicht en Ondicht, en met name in de *Chrestomatie* van onderſcheiden ſchrijfſtijl,

uitgegeven door de Maatſchappij: *Tot Nut van 't Algemeen*; voorts op het ſchrijven van eene goede kunstmatige hand (ten welken einde door elk der Onderwijzers op iedere vergadering een Proefſchrift met Letters van verſchillende grootte en van eenen leerrijken inhoud wordt medegebragt, waarover ieder zijn gevoelen zegt, en 't welk algemeene goedkeuring wegdragende, tot den rang van voorſchrift voor de jeugd verheven wordt); wijders, op vervoeging, verbuiging, kennis der Taaldeelen enz: waartoe de ſtraksgemelde Proefſchriften insgelijks dienen, wordende dezelve met naauwkeurigheid van de taalkundige zijde beoordeeld, en geſtrengelijk van fouten gezuiverd, onder voorlichting van de werken van SIEGENBEEK en WEILAND; desgelijks op de beoefening van het voortreffelijk Rekenkundig werkje van J. BRUNT, vervolgt door BEVEL; als mede op het ſchriftelijk beantwoorden van vragen, loopende over Onderwijsmethode, gebruik van krijtborden enz., en op meer andere ſoortgelijke practicale onderwerpen. — Nu en dan woont de Schoolopziener deze bijeenkomsten bij. Gaarne zoude hij dezelve altijd bijwonen, gedoogde zulks, behalve den tijd, derzelver getal. Tot zijne blijdſchap kan hij verzekeren, dat dezelve alrede vruchten voortbrengen. De Onderwijzers beginnen meer en meer het belangrijke dezer bijeenkomsten te beſeffen, worden allengs door koorden van vriendſchappelijken

en

en genoegelijken omgang getrokken, en vorderen ongevoelig. De minstgevorderden verdubbelen, met afleggiug van valsche schaamte, hunne oplettendheid en ijver om de weleer door eigene of vreemde schuld geledene schade, van langzamerhand te herstellen, en de meergevorderden beginnen van lieverlede te beseffen, dat zij door de gewillige en broederlijke mededeeling hunner kundigheden, meer nuttige, achting- en lofwaardige Leden der Maatschappij worden; terwijl zij tevens door het aanhoudend slijpen en polijsten hunner talenten, derzelver luister in het oog van kenners meer en meer verhoogen, en zich op die wijze, zoetvoerig den weg banen ter verkrijging van hoogere, grootere eer- en voordeel aanbrengende rangen. — Gelijk de Schoolopziener in 't algemeen aan alle de vlijtig opkomende en leergierige Leden dezer Gezelschappen zijne weltevredenheid betuigt over hunne deelneming in de duurste belangen van het opkomend geslacht, voor welks namalig lot, voor zoo verre zulks van hun afhangt, (en moet niet de Schoolonderwijzer, de vader zijn zijner leerlingen, die met vaderlijke liefde, en, met een oog op tijd en eeuwigheid gevestigd, hunne harten en verstandelijke vermogens kneedt en buigt als was, tot alles wat goed, nuttig, betamelijk en welluidend is?) zij aansprakelijk zijn; zoo betuigt de Schoolopziener bijzonderlijk zijne achting en erkentelijkheid aan de zoodanigen hunner, welke, bezield met edele en

onbekrompene gevoelens voor het heil der menschheid, als vriendelijke en getrouwe gidſen, hunne Ambtgenooten, aan de hand der christelijke liefde, tot hoogere volmaking voorlichten en opleiden! — Dat de zoodanige hunner Ambtsbroederen, welke tot nog uit achteloosheid, vooroordeel of verkeerde inzigten, deze bijeenkomsten verzuimden, en zich tot hun eigen tegenwoordig en volgend nadeel, en tot onberekenbaar nadeel der ſchooljeugd, welke, van jaar tot jaar, hunner zorge wordt toevertrouwd, van derzelver reeds zigtbare vruchten beroofden, naar mijne welmeenende en ernstige aanſchrijving mogen luisteren, en zich zelve niet langer met nietsbeteekenende verontſchuldigingen mogen misleiden, is des Schoolopzieners hartelijke wensch en bede!

Het Schoolonderwijzers-Gezelſchap van *Oostdongeradeel* (zie *Bijdragen van April* 1807) 't welk om de vier weken te *Metslawier* vergadert, is met de navolgende leden vermeerderd:

HANS BLOM Sen., Schoolonderwijzer te *Engwierum;* HANS BLOM Jun., Schoolonderwijzer te *Morra;* GERBEN RIENKS KOOISTRA, Schoolonderwijzer te *Ee;* JOHANNES VAN DE WAARD, Schoolonderwijzer te *Oostrum;* een kweekeling van H. VENEMA, Schoolonderwijzer te *Anjum.*

Het Schoolonderwijzers-Gezelſchap in *Westdongeradeel*, 't welk aanvankelijk ſlechts

drie Leden telde, heeft kort daarna de navolgende Leden aangewonnen:

KLAAS WIJBES HOLWERDA, Schoolonderwijzer te *Brantgum*; GERRIT KLAZES HOLWERDA, Schoolonderwijzer te *Raard*; deszelfs *jongere Broeder* J. K. HOLWERDA, Kweekeling te *Brantgum*; WILLEM AMES HALLEMA, Schoolonderwijzer te *Wierum*; HILBRAND IGLES, Schoolonderwijzer te *Hiaure*; ANNE LIEUWES, Provisioneel Schoolonderwijzer te *Foudgum*; FRANS HENDRIKS, Schoolonderwijzer te *Waaxens*; DOUWE TJEZEMA, Schoolonderwijzer te *Aalsum*, zijnde tevens Lid van het Schoolonderwijzers-Gezelschap in *Oostdongeradeel*.

De Gezelschappen in *Kollumerland* en *Dantumadeel* blijven getrouwelijk in hunne werkzaamheden en ijver volharden.

Eerlang hoopt de Schoolopziener ook de namen der overige Schoolonderwijzers van *Westdongeradeel* in dit Maandwerk te mogen plaatsen.

Tot geen gering genoegen zou het hem tevens verstrekken, indien hij eerlang (overeenkomstig den inhoud zijner *Circulaire*, d. d. 5 Febr. 1807, en daarop gevolgde Missive d. d. 16 Febr. 1807) de oprigting van een Schoolonderwijzers-Gezelschap in *Ferweradeel*, (waartoe zich goede voorteekenen openbaren in de genegenheid van sommigen) mogt aankondigen!

In 't algemeen verzoekt hij aan de Voorzitters der voorn. Gezelschappen, om, op

de bij het Reglement bepaalde tijden, de vereischte berigten, geregeld aan hem in te zenden.

GRONINGEN.

II. *Distr.* Schoolopz. H. D. GUYOT.

Aan den Heer H. D. GUYOT, *Schoolopziener over het* 2. *District van het Departement* Groningen.

Mijn Heer!

Op uwe begeerte en door uwe opwekking tot het daarstellen van een Schoolonderwijzers-gezelschap is het, dat zich in dit jaar een in uw District heeft gevestigd; zoo als men u reeds bij monde daarvan heeft berigt. Thans ben ik gelast, om u, uit naam van het alzoo opgerigt Schoolonderwijzers-gezelschap van het *Westerkwartier*, door dezen met hetzelve en met de inrigting en werkzaamheden er van nader bekend te maken.

Het bestaat thans uit 12 leden, zijnde, benevens mij, nog acht Schoolonderwijzers, als: J. L. WOLTERS te *Niezijl*, J. M. SMITH te *Oldenhove;* J. HUTTING, te *Garnwerd;* VENEMA, te *Enumati;* SCHOLMA, op *de Leek;* BUIST, te *Schaldeburen*, HOEDENBURG, te *Grootegast;* en J. H. SMID, te *Doezum;* voorts FERINGA, Klerk in de School te *Niekerk*, en twee Jongelingen tot den Schooldienst zich bekwaam makende, zijnde KLOPPINGA en VRENDORP, beide te *Groote-*

ker

wonende. Dezen hebben voor zich wet ontworpen, volgens welke zij tel- op den laatſten Zaturdag van de maan- Maart, April, Mei, Junij, Julij, Au- us en September, des namiddags om uren, op eene vaste plaats te zamen en. In welke vergaderingen elk lid vra- kan opgeven, welke betrekking hebben le opvoeding en het onderwijs. Deze en worden op eene lijst aangeteekend, welke telkens een of meer uitgekozen len, waarop alle de leden een antwoord e volgende vergadering moeten inleve- Van deze ingekomen antwoorden wordt este uitgekozen, om aan de leden rond- nden te worden, die dezelve dan voor kunnen kopijeren. Vervolgens worden deze vergaderingen voorſtellen gedaan, ien raadpleegt over zaken, welke op de e inrigting en nuttige werkzaamheid, ok over het lezen van Boeken en Tijd- ften betrekking hebben; — de leden n elkanders Schoolberigten en School- ws mede, oefenen zich in het vierſtem- Kerkgezang, en zullen, ingevolge hun- retten, thans ook eene onderlinge oefe- in zulke wetenſchappen beginnen, met e een Schoolonderwijzer behoort be- te zijn. Daartoe is ieder lid uitgenoo- , om vragen en voorſtellen over die nſchappen in te zenden, over welke hij est. Welke ingeleverde vragen geza- ijk behoorlijk gerangſchikt, aan de le- zullen worden rondgezonden, om op

dezelve antwoorden en oplosſingen in te leveren, zoo veel als ieder vermag en verkiest: waartoe men echter hoopt, dat eene behoorlijke eerzucht het hare er aan zal toebrengen.

Wanneer deze antwoorden zullen ingekomen zijn, zal men die alle, welke wel worden bevonden, ook aan de leden rondzenden: dus doende, verwachten wij dat er eene onderlinge aanmoediging in het beoefenen en vermeerderen van de kundigheden, in een Schoolonderwijzer vereischt wordende, zal aangekweekt worden.

En vermits de wintertijd de geſchiktſte tijd ter oefening van den geest ſchijnt te zijn, heeft het Gezelſchap beſloten om de werkzaamheden gedurende de overige maanden October, November, December, Januarij en Februarij voort te zetten; doch door de guurheid van het jaarſaizoen, de kortheid der dagen en de ſlechtheid der wegen en paden, vooral op de klei, niet dan gewoonlijk vergaderen. Zullende de leden 's maandelijks hunne antwoorden op de voorgeſtelde vragen over de opvoeding en het onderwijs, als ook die over de weetenſchappen, voor zoo veel zij die beantwoorden, mede, telkens tegens den laatſten Zaturdag in elke maand, ten huize van den ondergeteekenden te *Zuidhorn* inzenden. Welke antwoorden en oplosſingen door eene Commisſie van drie leden, beſtaande uit één van de leden op de klei, één uit die op het zand woonende, en den ondergeteekenden,

benevens die genen van de leden welke verkiezen mogten mede te compareren, zullen beoordeeld worden, en de best en goedgekeurde antwoorden en oplossingen alsdan aan de leden rondgezonden worden.

Zie daar, mijn Heer! u de vestiging en inrigting van een Gezelschap medegedeeld, waartoe Gij ons zeer sterk hebt aangezocht en aangemoedigd, waarvan wij zelven veel goeds voor ons verwachten, en waarover wij uwe goedkeuring hopen weg te dragen.

Ons Gezelschap aan uwe voorlichting aanbevolen, en uwe heilzame raadgeving aan hetzelve zeer vriendelijk verzocht hebbende, noemen wij ons met achting en eerbied

Mijn Heer!

De Leden van het Gezelschap voorn.

En uit derzelver naam.

H. KREMER.

ZUIDHORN den 30 in Herfstmaand 1803.

DRENTHE.

III. *Distr.* Schoolopz. C. POTHOFF.

ASSEN. Op den 13 Julij 1808, werd hier, in tegenwoordigheid van de Commissie van Onderwijs, het Plaatselijk Toevoorzigt, en een groot aantal aanzienlijke en andere in-

Ingezetenen van *Assen*, het tweede School-examen openlijk in de Kerk gehouden. Het onderzoek geschiedde over de letters, spellen, lezen, schrijven, rekenen, de Nederduitsche Taalkunde, Aardrijkskunde, Bijbelsche en Vaderlandsche Geschiedenis.

De kinderen gaven proeven van uitmuntende vorderingen, en leverden daardoor de doorslaandste blijken op van de schoone manier van onderwijzen van den kundigen SCHENKEL.

Na het eindigen van het examen, ontvingen de meestgevorderde kinderen Prijzen uit handen van den Heer en Mr. WILLINK Secretaris bij het Geregtshof van *Drenthe* en Lid van het Plaatselijk Toevoorzigt.

De Schoolopziener besloot de geheele plegtigheid met gepaste aanspraken, bij welke gelegenheid hij aan den verdienstelijken Onderwijzer, uit naam van Zijne Excellentie den Minister tot de Binnenlandsche Zaken, het eerste Deel van het *Handboek voor Onderwijzers*, overhandigde.

NA-

NABERIGTEN.

or het overlijden van den Heer G. PO, de Schoolopzieners-post in het District van het Departement *Utrecht*, evallen zijnde, zoo is, bij Koninklijk van 4 Augustus l. l. No. 42, op ragt van Zijne Excellentie den Minis- n Binnenlandſche Zaken, bij Misſive o Julij daar bevorens No. 2, uit de j voorgedragen Nominatie, tot School- er van hetzelve District aangeſteld den de Heer H. G. SCHLUITER, te *foort*.

Koninklijk Beſluit van 27 September No. 32, is, op voordragt van Zijne lentie den Minister van Binnenland- Zaken, bij Misſive van den 14 bevo- No. 8, in het tweede District van het tement *Utrecht*, doch buiten bezwaar s Lands Kas, als tweede Schoolopzie- angeſteld de Heer H. ARNTZENIUS, leeraar in de Regten aan de Hooge ol te *Utrecht*.

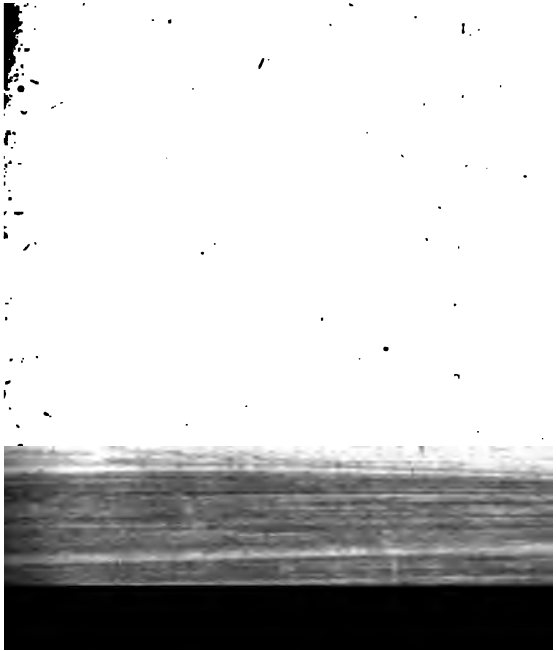

BIJDRAGEN

BETREKKELIJK DEN

STAAT

EN DE

VERBETERING

VAN HET

SCHOOLWEZEN

IN HET

KONINGRIJK HOLLAND.

VIII. DEEL XI. STUK.

(*November* 1808.)

*

Te LEYDEN *bij*

D. DU MORTIER EN ZOON.

M DCCC VIII.

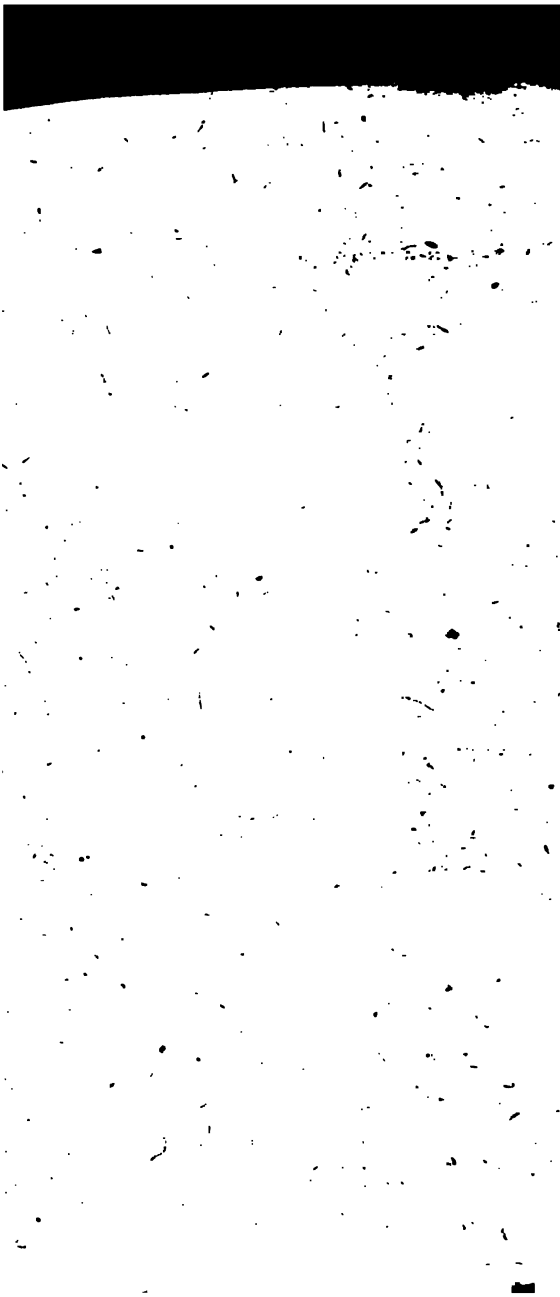

SCHOOLVERORDENINGEN.

De LANDDROST in het Departement *Overijssel* gelezen hebbende een Adres van e Commissie van Onderwijs, daarbij kla- ende over het alnog op de meeste plaatsen n dit Departement niet oprigten van een hoorlijk Schoolfonds, bij Art. 11 van het uishoudelijk School-Reglement bepaald, zulks ongeacht de ernstige aanschrijving, dien einde door den Heer Landdrost ge- n, hetgeen ook bijzonder eenen nadeeligen loed moest hebben in die Gemeenten, aar het Schoolfonds reeds is ingevoerd, peciaal nog met betrekking tot die plaat- alwaar de betaling van het oude School- reeds heeft opgehouden, en nog geen s is in werking gebragt, waaruit de onderwijzers eenige vergoeding voor emis ontvangen kunnen, verzoekende n spoedige en krachtdadige voorzie- n dezen. Voorts bij resumtie gedeli- l hebbende over het gerapporteerde n Heer Assessor VAN HEMERT, op Dispositie van den 23 Mei l. l. in handen gestelde, ter voldoening van

de Dispositie van den 28 October daar te voren, ingekomene Rapporten van de Magistraten, Schouten en Regters, betrekkelijk hunne verrigtingen opzigtelijk het in stand brengen van het Schoolfonds boven gemeld, als mede op de omtrent die Rapporten, ingevolge Dispositie van den 11 April l. l. gesuppediteerde considerationen en informatien van de respective Schoolopzieners dezer onderscheidene Schooldistricten; voorts bij herhaalde overweging van alle die Stukken gebleken zijnde, dat wel op sommige plaatsen hieromtrent volkomen aan de Wet is voldaan, werkelijk een Schoolfonds overeenkomstig de Wet is ingevoerd, en volgens getuigenis der Schoolopzieners goed gevolg daarvan wordt ondervonden; — maar dat daarentegen op vele en wel de meeste plaatsen hieraan niets of zeer weinig is gedaan, en het oprigten van zulk een Fonds, uit hoofde van alle pretexten wordt verschoven, en alzoo alnog de nu reeds zoo lang existerende Wet niet is achtervolgd en nageleefd, hetgeen schijnt te moeten worden toegeschreven, deels aan eene verkeerde opvatting van den zin en de ware bedoeling van hetgeen bij de Wet is voorgeschreven; deels aan een min gegronde of ten minste overdrevene vrees voor bezwaar, hetgeen de Ingezetenen bij het invoeren van zulk een Schoolfonds zoude drukken, en ingebeelde ondoenlijkheid om aan de Wet te kunnen voldoen; maar ook deels en op sommige plaat-

plaatſen aan onwil en eene ſtrafwaardige viſipendie van de Wetten en van de ſucceſſive daarop gegronde aanſchrijvingen van de hoogst geconſtitueerde Magt in dit Departement.

Zoo is het, dat de Landdrost heeft goedgevonden bij dezen eene nadere aanſchrijving te doen aan alle Magiſtraten, Schouten en Regters, aan welke de aanſchrijving van den 28 October des vorigen jaars is geſchied, daarbij aan die genen onder hun, welke reeds aan de Wet hebben voldaan en zich beijverd, om dezelve na te komen, Hoogstdeszelfs genoegen over hun pligtmatig gedrag te betuigen, zoo als geſchiedt bij dezen; wordende daarentegen aan zoo veelen, als in dezen zoo veel onwil en wederſtreving hebben doen zien, te kennen gegeven, dat de Landdrost dit hun onbetamelijk gedrag met veel indignatie heeft vernomen, en bij verdere onverhoopte voortduring daarvan niet zal kunnen nalaten meer efficacieuſe maatregelen tegen hun in het werk te ſtellen, en dezelve wegens hunne ongehoorzaamheid nadrukkelijk te boeten en te corrigeren, waartoe de Landdrost bij dezen nog niet dadelijk heeft willen overgaan, voornamelijk uit hoofde, dat bij velen een verkeerd begrip, en, hoewel kwalijk, echter misſchien ter goeder trouwe opgevatte vrees voor zwarigheden, ſchijnen te hebben medegewerkt, om dit werk te vertragen, van welke alzoo te verwachten is, dat zij

meerder en beter ingelicht, weldra van gedrag zullen veranderen, waartoe dan ook ten overvloede aan allen nog eens en voor de laatste reize gelegenheid zal worden gegeven, en dien ten gevolge door dezen aan alle Magistraten, Schouten en Regters voornoemd, ter meerdere inlichting en beter verstand van de Wet, worden voorgehouden:

1°. Dat, wel is waar, op die plaatsen, alwaar de Schoolonderwijzers reeds een genoegzaam bestaan hebben, geen de minste reden is, om dat bestaan te vermeerderen of ook de Schoolgelden te verhoogen, maar dat zulks daarom geheel niet wegneemt de verpligting tot het oprigten van een Schoolfonds, waaruit voortaan de Schoolgelden aan de Onderwijzers moeten worden betaald, met afschaffing van de betaling van Schoolgelden door de Ouders, behalve dat ook uit hetzelve Schoolfonds boekjes voor de kinderen van onvermogenden, en andere Schoolbehoeften, zoo als bij de Wet is aangeduid, zullen moeten worden aangeschaft.

2°. Dat, schoon wel in die Gemeenten, alwaar het bestaan van de Schoolonderwijzers niet genoegzaam bevonden wordt, hetzelve volstrekt verbetering vordert, en uit het Schoolfonds zal moeten worden vermeerderd, wel de Contributie tot het Schoolfonds naar evenredigheid hooger zal behooren te zijn, zoo dan nog, dat deze last, algemeen gedragen wordende, niet zoo groot

groot zal zijn, als sommigen zich wel schijnen te verbeelden, en ook van zelfs spreekt, dat hieromtrent altijd de locale omstandigheden mede moeten worden in acht genomen, geblijkende insgelijks uit de ingekomene consideratien van de respective Schoolopzieners, dat ook deze ten volle gepenetreerd zijn van de noodzakelijkheid, om bij de te beramene schikkingen en het ontwerpen van plannen tot het in stand brengen van het noodige Schoolfonds, steeds met het meeste nut der Scholen tevens het minst mogelijke bezwaar der Ingezetenen in acht te nemen, daar zeker in Gemeenten, alwaar meerdere armoede en behoeftigheid heerscht, naar den aard der zake, de Ingezetenen niet bij magte zijn, zoo veel tot het bestaan van een Schoolfonds op te brengen, en alzoo bij mogelijkheid aan een Schoolonderwijzer aldaar zulk een goed bestaan niet kan worden bezorgd, als wel in meer welvarende Gemeenten.

3°. Dat over het algemeen het oprigten van een Schoolfonds verkeerdelijk als een groot bezwaar voor de Ingezetenen wordt aangezien, daar integendeel deze maatregel, wel beschouwd, eerder tot verligting dan wel tot bezwaar der Ingezetenen zal moeten uitloopen, daarin mede die gene, welke kinderen hebben in de jaren dat ter School gaan, zeer zeker merkelijk zullen winnen, wijl het Schoolgeld, betaald wordende uit een Schoolfonds, waartoe alle Ingezetenen

contribueren, het aandeel, hetgeen zulke Ouders daarin dragen, zeer aanmerkelijk minder zal zijn dan het Schoolgeld, hetgeen zij te voren betaalden, en die Contributie, uit hoofde van de menigte Contribuanten, voor niemand veel beduidend zijn kan, zoo als nog bovendien zulk een Schoolfonds dit nut zal hebben, dat Ouders, met het onderhoud van vele kinderen bezwaard, of ook anders in zulk eenen ſtaat verkeerende, dat, ſchoon niet eigenlijk behoeftig, nogtans het betalen van Schoolgeld hun te bezwaarlijk valt, en daarom hunne kinderen te huis houden, als dan daartoe geene redenen zullen hebben, en alzoo daardoor het Schoolgaan van de jeugd merkelijk zal worden bevorderd.

4°. Dat ook de zwarigheden over het beheer van dat Fonds en inzameling der penningen meer gezocht dan wezenlijk voorkomen, aangezien dit zeer wel kan worden gedemandeerd, het zij aan de respective Schouten en Regters, het zij aan Volmagten en Zetters, het zij aan daartoe expres gekozen Gecommitteerden, naar mate van locale omſtandigheden, gelijk ook op die plaatſen, alwaar het Fonds reeds in werking is, zulks geen obſtacel ſchijnt te hebben opgeleverd, of verhinderd het in ſtand brengen van Reglementen daaromtrent, die welligt *mutatis mutandis* op andere plaatſen zullen kunnen worden gevolgd en door de respective Schoolopzieners zeker gaarne zullen worden medegedeeld.

5°. Dat wat aangaat Ingezetenen van eene Jurisdictie of Gemeente, waarvan de Kinderen doorgaans in eene andere Jurisdictie of Gemeente ter School gaan, natuurlijk voorkomt, dat dezelve contribueren tot het Schoolfonds van die plaats, alwaar de Kinderen Schoolgaan, zoo dan nog, dat het aan dezelve behoort vrij te ſtaan, om, des verkiezende, de Kinderen binnen hunne Jurisdictie School te zenden, wanneer zij dan ook aldaar tot het Schoolfonds moeten contribueren, en althans niet kunnen worden genoodzaakt, om op twee plaatſen tot het Schoolfonds toe te brengen, en ook een ieder, verkiezende zich te houden aan de Orders en Reglementen van het Schoolwezen, binnen de Jurisdictie van zijne woonplaats vigerende, zulks hem ſchijnt te moeten vrijſtaan, ten ware hij werkelijk van de Scholen buiten de Jurisdictie gebruik maakt, in welken gevalle hij aldaar behoort te contribueren.

6°. Dat wat betreft het point der Schoolvertrekken, waarvan de verbetering in het 11 Artikel van het Huishoudelijk Reglement mede is aanbevolen, het van zelfs ſpreekt, ook het Reglement genoegzaam te kennen geeft, dat op die plaatſen, alwaar goede Schoolvertrekken zijn, ſchoon niet in alles volmaakt aan het tegenwoordig voorſchrift voldoende, dezelve, buiten noodzake, niet dadelijk behoeven te worden afgebroken en vertimmerd, maar ten opzigte van zooda-

nige eerst bij het opbouwen of vertimmeren overeenkomstig het opgegeven model behoeren te worden ingerigt, en daarover als dan de Schoolopziener geraadpleegd; maar met betrekking tot die plaatsen, alwaar de Scholen of Schoolverrekken of ongewijfeld te bekrompen of te oud en bouwvallig zijn, om te kunnen dienen, spreekt ook wederom even zeer van zelfs, dat die dadelijk moeten worden verbeterd, en ook tevens gezorgd, dat dezelve van het noodig aantal Tafels en Banken voorzien zijn, houdende de Heer Landdrost zich mede ten volle verzekerd, dat ook speciaal opzigtelijk dit point de respective Schoolopzieners niet anders of meerder zullen vorderen, dan den dienst van het onderwijs volstrekt behoeft.

De overweging van welk een en ander de Landdrost vertrouwt genoegzaam te zullen zijn, om verkeerde begrippen omtrent het verstand der Wet te doen ophouden, de zwarigheden, welke men op verscheidene plaatsen tegens de uitvoering van dezelve zich had voorgesteld te doen verdwijnen, en bij nader overleg met de respective Schoolopzieners eindelijk eens op alle plaatsen dit werk tot stand te brengen, zonder dat immers voor als nog noodig zal zijn, alle de particuliere pointen in iedere bijzondere Gemeente geopperd, *en detail* na te gaan en te beslissen; hebbende de Landdrost daarom goedgevonden, alle de ingevolge aanschrijving van den 28 October 1807 ingezondene

Rap-

Rapporten aan de Magiſtraten, Schouten en Regters, en die gene, welke dezelve hebben ingezonden, weder te doen retourneren, ook van die plaatſen, alwaar reeds werkelijk een Schoolfonds aanwezig en de noodige Reglementen daarvoor zijn gearresteerd, ten einde die, zoo veel noodig, met overleg van den Schoolopziener van het District te revideren.

Wijl hierbij voorts alle de bovengemelde Magiſtraten, Schouten en Regters, binnen welker Jurisdictien alnog niet is voldaan aan de aanſchrijving van den 18 October, nog eens bij herhaling worden aangeſchreven en wel ernſtig gelast, om onverwijld en met allen ſpoed te zorgen en te effectueren, dat opzigtelijk alle lagere Scholen binnen hunne Jurisdictien worde voldaan aan den inhoud van het 11 Artikel van het Huishoudelijk School-Reglement, en ſpeciaal, dat ten allerſpoedigſte en uiterlijk binnen twee maanden na ontvangst dezer aanſchrijving, overal, met overleg van den Schoolopziener van het District, Schoolfondſen worden opgerigt, de noodige Reglementen daarvoor vervaardigd en in werking gebragt; zullende die gene, welke verder mogten tergiverſeren zich in dezen van hunnen pligt te kwijten, en met ijver mede te werken, om dit werk tot ſtand te brengen, zich zelven hebben te wijten alle zoodanige nadere correctien en penale diſpoſitien, als de Heer Landdrost zich in dat onvermoedelijk geval verpligt zal zien tegen dezelve te nemen.

En zullen voornoemde Magiſtraten, Schouten en Regters inzonderheid ook daarvoor moeten zorgen, dat van den tijd af dat de betaling van het vorige Schoolgeld ophoudt, de voldoening daarvan uit het Schoolfonds aan de Schoolonderwijzers worde voldaan, en dat op die plaatſen, alwaar het Schoolgeld reeds heeft opgehouden betaald te worden, zonder verzuim aanſtonds middelen worden beraamd, om de Schoolonderwijzers het Schoolgeld te voldoen, en zij van hetzelve niet langer blijven verſtoken.

Zullende eindelijk van deze aanſchrijving, door toezending van een Exemplaar, mede worden kennis gegeven aan de respective Schoolopzieners, welke worden geadhorteerd, om de respective Gemeente-Beſturen en die gene, welke het regt van aanſtelling hebben, in het beramen van ſchikkingen tot het in werking brengen van meergemelde Artikel, zoo veel doenlijk behulpzaam te zijn, en de noodige inrigtingen naar mate van de verſchillende locale omſtandigheden te helpen wijzigen; met aanſchrijving tevens, om, in geval onverhoopt en onvermoedelijk alnog eenige van voornoemde Magiſtraten, Schouten en Regters of die gene zoo het regt van aanſtelling hebben, verder mogten nalatig blijven zich van hunnen pligt te kwijten, daarvan als dan nader aan den Heer Landdrost kennis te geven.

Zwolle den 1 Augustus 1808.

De Landdrost voornoemd.

D. BENTINCK TOT DIEPENHEIM.

LIJST

LIJST

VAN

SCHOOLONDERWIJZERS,

die, door de Commissien van Onderwijs, in de Najaars-vergadering dezes jaars 1808 geëxamineerd zijn, en de algemeene toelating verkregen hebben.

TWEEDE RANG.

B.

Breda, den 19. Oct. 1808, oud 25 jaren, geëxam. door de Comm. van Holl. Noordgad. Thans Ondermeester te Oudshoorn. Bezat den derden rang.

H.

Den Helder, den 12. Oct. 1808, oud 20 jaren, geëxam. door de Comm. van Gelderland. Thans Bijz. Schoolonderwijzer te Ratum. Bezat den derden rang.

K.

L. Koning, den 11. Oct. 1808, oud 20 jaren, geëxam. door de Comm. van Holl. Zuid. ged. Thans Ondermeester in den Haag. Bezat den derden rang.

L.

J. Lantinga, den 12. Oct. 1808, oud 31 jaren, geëxam. door de Comm. van Friesland. Op Schoolonderwijzer te Wolvega. Bezat den derden rang.

J. van Loven, den 12. Oct. 1808, oud 35 jaren, geëxam. door de Comm. van Holl. Zuid ged. Thans Op Schoolonderwijzer te Woudrichem.

G. Los, P. Z., den 19. Oct. 1808, oud 28 jaren, geëxam. door de Comm. van Holl. Noord. ged. Thans Ondermeester in eene der Departementale Scholen te Amsterdam.

M.

F. S. Moorlander, den 19. Oct. 1808, oud 24 jaren, geëxam. door de Comm. van Holl. Noord. ged. Thans Schoolonderw. in de Departem. School te Leyden. Bezat den derden rang.

S.

H. C. Schuiler, den 19. Oct. 1808, oud 27 jaren, geëxam. door de Comm. van Holl. Noord. ged. Thans Ondermeester in eene der Departem. Scholen te Amsterdam.

J. Schwartz, den 12. Oct. 1808, oud 29 jaren, geëxam. door de Comm. van Gelderland. Thans Ondermeester te Buren.

W.

W.

H. van Wessem, den 12. Oct. 1808, oud 20 jaren, geëxam. door de Comm. van Gelderland. Voor dezen Ondermeester te Beusichem.

A. A. Woudstra, den 13. Oct. 1808, oud 22 jaren, geëxam. door de Comm. van Drenthe. Thans Schoolonderwijzer te Broekhuizen. Bezat den derden rang.

DERDE RANG.

A.

A. Allaries, den 12. Oct. 1808, oud 19 jaren, geëxam. door de Comm. van Hofl. Zuid. ged. Thans Ondermeester te Rotterdam. Alleen admisfibel binnen Holl. Zuid. ged.

K. Amelsen, den 18. Oct. 1808, oud 20 jaren, geëxam. door de Comm. van Holl. Noord. ged. Prov. Schoolonderwijzer in het R. C Weeshuis te Hoorn. Alleen admisfibel binnen Holl. Noord. ged.

B.

K. Barneveld, den 13. Oct. 1808, oud 20 jaren, geëxam. door de Comm. van Overijsfel. Thans Op. Schoolonderwijzer te Tongeren. Bezat den vierden rang. Alleen admisfibel binnen Overijsfel.

A. Bisschop, den 12. Oct. 1808, oud 33 jaren, geëxam. door de Comm. van Holl. Zuid. ged.

Thans Bijz. Sch
Alleen admisſibel
F. R. de Boer, d
ren, geëxam. do
Thans Op. Scho
Bezat den vierden
nen Vriesland.
P. den Bouwmeester
jaren, geëxam.
Noord ged. Th
ſchool te Naarde
Holl. Noord. ged
J. Brands, den 1
geëxam. door d
Drunen, buiten
rang. Alleen ad
H van den Broek,
jaren, geëxam. d
Te Son, buiten
rang. Alleen adm

M Caspari, den 1
geëxam. door de
Thans Ondermee
admisſibel binnen
P. Coopmans, den
geëxam. door de
ouden Bosch, bu
misſibel binnen B

J. Diikſterhuis, den
geëxam. door de
de Meden. Alleen

E.

H. W. van Eck, den 12. Oct. 1808, oud 32 jaren, geëxam. door de Comm. van Holl. Zuid. ged. Thans Op. Schoolonderwijzer te Nieuwerkerk aan den IJssel. Bezat den vierden rang. Alleen admissibel binnen Holl. Zuid. ged.

J. van Eysden, den 12. Oct. 1808, oud 18 jaren, geëxam. door de Comm. van Holl. Zuid. ged. Thans Ondermeester te Rotterdam. Alleen admissibel binnen Holl. Zuid. ged.

P. J. Ercken, den 12. Oct. 1808, oud 43 jaren, geëxam. door de Comm. van Braband. Te Eindhoven, buiten bediening. Alleen admissibel binnen Braband.

F.

L. J. Faber, den 12. Oct. 1808, oud 17 jaren, geëxam. door de Comm. van Groningen. Te Wehe. Bezat den vierden rang. Alleen admissibel binnen Groningen.

G.

Z. Gosinck, den 12. Oct. 1808, oud 18 jaren, geëxam. door de Comm. van Gelderland. Te Zutphen. Alleen admissibel binnen Gelderland.

H.

H. W. Haanstra, den 12. Oct. 1808, oud 28 jaren, geëxam. door de Comm. van Friesland. Thans Op. Schoolonderwijzer te Oppenhuizen. Bezat den vierden rang. Alleen admissibel binnen Friesland.

E. Hageman, den 13. Oct. 1808, oud 22 jaren,

vierden rang. Alleen admissibel binnen Groningen.

K. Kemp, den 18. Oct. 1808, oud 19 jaren, geëxam. door de Comm van Holl. Zuid. ged. Thans Ondermeester te Rotterdam. Alleen admissibel binnen Holl. Zuid. ged.

J. J. Klazinga, den 12. Oct. 1808, oud 22 jaren, geëxam. door de Comm. van Vriesland. Bijz Schoolonderwijzer in de Knijpe. Bezat den vierden rang. Alleen admissibel binnen Vriesland.

J. F. Kloester, den 12. Oct. 1808, oud 27 jaren, geëxam. door de Comm. van Vriesland. Thans Op. Schoolonderwijzer te Donkerbroek. Bezat den vierden rang. Alleen admissibel binnen Vriesland.

T. H. Kluver. den 12. Oct. 1808, oud 16 jaren, geëxam. door de Comm. van Vriesland. Thans Ondermeester in de Lemmer. Bezat den vierden rang Alleen admissibel binnen Vriesland.

H. R. Koster, den 12. Oct. 1808, oud 17 jaren, geëxam. door de Comm. van Drenthe. Op het Rookgat. Alleen admissibel binnen Drenthe.

L.

C. Lagerwey, den 12. Oct. 1808, oud 34 jaren, geëxam. door de Comm van Utrecht. Thans Ondermeester te Woudenberg Alleen admissibel binnen Utrecht.

C. Lalleman, den 12 Oct. 1808, oud 23 jaren, geëxam. door de Comm. van Holl. Zuid. ged. Thans Op. Schoolonderwijzer te Hondsholredijk. Bezat den vierden rang. Alleen admissibel binnen Holl. Zuid. ged.

H. Lens, den 12. Oct. 1808, oud 22 jaren, geëxam door de Comm. van Utrecht. Thans

P. Peper, den 12. Oct. 1808, oud 29 jaren, geëxam. door de Comm. van Gelderland. Te Emmerik. Alleen admisſibel binnen Gelderland.

E. Phaff, den 14. Oct. 1808, oud 18 jaren, geëxam. door door de Comm. van Zeeland. Huisonderwijzer te Zierikzee. Alleen admisſibel binnen Zeeland.

J. J. Poutsma, den 12. Oct. 1808, oud 21 jaren, geëxam. door de Comm. van Vriesland. Te Eeslo. Alleen admisſibel binnen Vriesland.

J. Prenger, den 12. Oct. 1808, oud 30 jaren, geëxam. door de Comm. van Groningen. Te Wedde. Bezat den vierden rang. Alleen admisſibel binnen Groningen.

R.

R. Radersma, den 12. Oct. 1808, oud 20 jaren, geëxam. door de Comm. van Vriesland. Te Sneek. Alleen admisſibel binnen Vriesland.

O. Radſtaak, den 12. Oct. 1808, oud 32 jaren. geëxam. door de Comm. van Holl. Zuid. ged. Thans Ondermeester te Dordrecht. Alleen admisſibel binnen Holl. Zuid. ged.

H. Retel, den 18. Oct. 1808, oud 20 jaren, geëxam. door de Comm. van Holl. Noord ged. Thans Ondermeester te Amſterdam. Alleen admisſibel binnen Holl. Noord. ged.

L. Rimkes, den 12 Oct. 1808, oud 27 jaren, geëxam. door de Comm. van Vriesland. Thans Op. Schoolonderwijzer te Parraga. Bezat den vierden rang. Alleen admisſibel binnen Vriesland.

P. Rozee, den 18. Oct. 1808, oud 25 jaren, geëxam. door de Comm. van Holl. Noord. ged. Thans Op. Schoolonderwijzer te Midlie.

Bezat den vierden rang. Alleen admisſibel binnen Holl. Noord. ged.

C. Runſing, den 12. Oct. 1808, oud 25 jaren, geëxam. door de Comm. van Groningen. Te Groningen. Alleen admisſibel binnen Groningen.

S.

P. Schuurman, den 18. Oct. 1808, oud 21 jaren, geëxam. door de Comm. van Holl. Noord. ged. Thans Ondermeester te Medenblik. Bezat den vierden rang. Alleen admisſibel binnen Holl. Noord. ged.

J. M. Smeding, den 12. Oct. 1808, oud 23 jaren, geëxam. door de Comm. van Vriesland. Thans Op. Schoolonderwijzer te Tietjerk. Bezat den vierden rang. Alleen admisſibel binnen Vriesland.

S. J. Smidts, den 12. Oct. 1808, oud 28 jaren, geëxam. door de Comm. van Vriesland. Te Roordahuizen. Bezat den vierden rang. Alleen admisſibel binnen Vriesland.

D. B. van Snoekveld, den 12. Oct. 1808, oud 18 jaren, geëxam. door de Comm. van Gelderland. Te Doetichem. Alleen admisſibel binnen Gelderland.

C. F. Strang, *C. L. Zeen*, den 12. Oct. 1808, oud 18 jaren, geëxam. door de Comm. van Gelderland. Thans Ondermeester te Wageningen. Bezat den vierden rang. Alleen admisſibel binnen Gelderland.

T.

C. Taats, den 12. Oct. 1808, oud 18 jaren, geëxam. door de Comm. van Gelderland. Te Arnhem. Alleen admisſibel binnen Gelderland.

T.

T. Tiebelhof, den 18. Oct. 1808, geëxam. door de Comm. van Overijsfel. Alleen admisfibel binnen Overijsfel.

V.

A. van Velfen, den 14. Oct. 1808, oud 20 jaren, geëxam. door de Comm. van Zeeland. Thans Ondermeester te Wolphaartsdijk. Alleen admisfibel binnen Zeeland.

D. Verfchoor, den 12. Oct. 1808, oud 22 jaren, geëxam. door de Comm van Holl. Zuid. ged. Te Oude Tonge. Alleen admisfibel binnen Holl. Zuid. ged.

M Verfteile, den 14. Oct. 1808, oud 39 jaren, geëxam. door de Comm. van Zeeland. Op. Schoolonderwijzer te Kadzand. Alleen admisbel binnen Zeeland.

J. Vroom, den 18. Oct. 1808, oud 18 jaren, geëxam. door de Comm. van Holl. Noord ged. Thans tweede Ondermeester in eene der Departem. Scholen te Amsterdam. Alleen admisfibel binnen Holl. Noord. ged.

W.

A. Wendel, den 13. Oct. 1808, oud 22 jaren, geëxam. door de Comm. van Overijsfel. Subst. Schoolonderwijzer te Blankenham. Bezat den vierden rang. Alleen admisfibel binnen Overijsfel.

K. van Werkhoven, den 12. Oct. 1808, oud 25 jaren, geëxam. door de Comm. van Holl. Zuid. ged. Thans Op. Schoolonderwijzer aan het Haagfche Schouw, onder Voorfchoten. Bezat den vierden rang. Alleen admisfibel binnen Holl. Zuid. ged.

K. J. Wittermans, den 12. Oct. 1808, oud 5[illegible] jaren, geëxam. door de Comm. van Vriesland. Thans Op. Schoolonderwijzer te Jutrijp. Is zat den vierden rang. Alleen admisſibel binnen Vriesland.

Z.

B Zwaagman, den 12. Oct. 1808, oud 32 jaren, geëxam. door de Comm. van Vriesland. Te Schaimgontum. Alleen admisſibel binnen Vriesland.

VIERDE RANG.

A.

D. W. Altena, den 13. Oct. 1808, oud 22 jaren, geëxam. door de Comm. van Gelderland. Thans Bijz. Schoolonderwijzer te Malburgen. Alleen Admisſibel binnen Gelderland.

H. Altman, oud 17 jaren, geëxam. den 2. Aug; en den 20 Oct. 1808 geëdm. door de Comm. van Holl. Noord. ged. Te Zaandam. Alleen admisſibel binnen Holl. Noord. ged.

K. Arjens, den 12. Oct. 1808, oud 22 jaren, geëxam. door de Comm. van Vriesland. Te St. Niklaasga. Alleen admisſibel binnen Vriesland.

B.

B.

R. van den Berg, den 12. Oct. 1808, oud 37 jaren, geädm. door de Comm. van Utrecht. Thans Ondermeester te Doorn Alleen admisſibel binnen Utrecht.

A. K. Bestebroer, den 12. Oct. 1808, oud 19 jaren, geëxam. door de Comm. van Holl. Zuid. ged. Thans Ondermeester te Arkel. Alleen admisſibel binnen Holl. Zuid ged.

D. Betlem, oud 15 jaren, geëxam. in Aug en geädm. den 20. Oct. 1808, door de Comm. van Holl. Noord. ged. Te Zaandijk. Alleen admisſibel binnen Holl. Noord. ged.

J. A. Blankers, den 12. Oct. 1808, oud 33 jaren, geëxam. door de Comm. van Braband. Te Nieuw-Gestel, buiten bediening. Alleen admisſibel binnen Braband.

J. F. Boll, den 12. Oct. 1808, oud 38 jaren, geëxam. door de Comm. van Braband. Te Bergen op Zoom, buiten bediening. Alleen admisſibel binnen Braband.

K. Boter, oud 27 jaren, geëxam. den 2. Aug. en geädm. den 20. Oct. 1808, door de Comm. van Holl. Noord. ged. Te Westerſchelling. Alleen admisſibel binnen Holl. Noord. ged.

G. A van Breda, den 12. Oct. 1808, oud 36 jaren, geëxam. door de Comm. van Braband. Te Etten, buiten bediening. Alleen admisſibel binnen Braband.

E. Bruin, oud 16 jaren, geëxam. in Aug. en geädm. den 20. Oct. 1808, door de Comm. van Holl. Noord. ged. Te Nieuwendam. Alleen admisſibel binnen Holl. Noord. ged.

W. W. E
ren, E
Te Li
Vrieslan

T. Folkerts
geëxam.
Suameer.

L. Geerts,
geëxam. de
tervelde.

J. J. Haikens,

Noord. ged. Thans Ondermeester te Hoorn. Alleen admisfibel binnen Holl. Noord. ged.

J. *D. Hulfebos*, den 13. Oct. 1808, oud 19 jaren, geëxam. door de Comm. van Overijsfel. In het Mastenbroek. Alleen admisfibel binnen Overijsfel.

K.

G *Koehorst*, den 13. Oct. 1808, oud 20 jaren, geëxam. door de Comm. van Overijsfel. Te Noorddeurningen. Alleen admisfibel binnen Overijsfel.

G. *van Koten*, den 12. Oct. 1808, oud 18 jaren, geadm. door de Comm. van Utrecht. Ondermeester te Koten. Alleen admisfibel binnen Utrecht.

L.

T. *Meijers Langedijk*, den 12. Oct. 1808, oud 32 jaren, geëxam. door de Comm. van Utrecht. Te Eemenes, buiten bediening. Alleen admisfibel binnen Utrecht.

N.

D. J. Nuring, den 13. Oct. 1808, oud 20 jaren, geëxam. door de Comm. van Overijsfel. In de Boerfchap Marle. Alleen admisfibel binnen Overijsfel.

O.

J. *Omsele*, den 13. Oct. 1808, oud 27 jaren, geëxam. door de Comm. van Gelderland. Prov. Schoolonderwijzer te Zoelen. Alleen admisfibel binnen Gelderland.

P.

M. L. A. Pliester, den 13. Oct. 1808, oud 40 jaren, geëxam. door de Comm. van Gelderland. Te Etten. Alleen admisſibel binnen Gelderland.

T. F. Postkumus, den 12. Oct. 1808, oud 16 jaren, geëxam. door de Comm. van Vriesland. Te Beesterzwaag. Alleen admisſibel binnen Vriesland.

R.

H. Roelofs, den 12. Oct. 1808, oud 25 jaren, geëxam. door de Comm. van Vriesland. Te Lippenhuizen. Alleen admisſibel binnen Vriesland.

S.

H. Schrijver, den 13. Oct. 1808, oud 23 jaren, geëxam. door de Comm. van Overijsſel. Alleen admisſibel binnen Overijsſel.

H. Schutteraart, den 13. Oct. 1808, oud 50 jaren, geëxam. door de Comm. van Overijsſel. Alleen admisſibel binnen Overijsſel.

J. Siezes, den 12 Oct. 1808, oud 15 jaren, geëxam. door de Comm. van Vriesland. Te Joure. Alleen admisſibel binnen Vriesland.

F. P. van der Sluis, oud 17 jaren, geëxam. den 23. Julij en geädm den 12. Oct. 1808, door de Comm van Groningen. In de Nieuwe Beerta. Alleen admisſibel binnen Groningen.

W. R. Spoelhof, den 12. Oct. 1808, oud 42 jaren, geëxam. door de Comm. van Vriesland. Te Berlikum. Alleen admisſibel binnen Vriesland.

J. H. Stoetenkamp, den 12. Oct. 1808, oud 50 jaren, geädm. door de Comm. van Utrecht. Te Werkhoven, buiten bediening. Alleen admisfibel binnen Utrecht.

T.

P. Tempelaar, oud 26 jaren, geëxam. den 14. Aug. en geädm. den 20. Oct. 1808, door de Comm. van Holl. Noord. ged. Thans Ondermeester te Rijnsburg. Alleen admisfibel binnen Holl. Noord. ged.

J. H. Teulings, den 12. Oct. 1808, oud 29 jaren, geëxam. door de Comm. van Braband. in den Bosch, buiten bediening. Alleen admisfibel binnen Braband.

M. Tjidgers, den 12. Oct. 1808, oud 15 jaren, geëxam. door de Comm. van Vriesland. Te Kortezwaag. Alleen admisfibel binnen Vriesland.

V.

J. van der Velden, den 12. Oct. 1808, oud 40 jaren, geëxam. door de Comm. van Braband. Te Breugel, buiten bediening. Alleen admisfibel binnen Braband.

R. Venema, den 13. Oct. 1808, oud 18 jaren, geëxam. door de Comm. van Overijsfel. Te Muggenbeet. Alleen admisfibel binnen Overijsfel.

D. J. Volkers, den 13. Oct. 1808, oud 18 jaren, geëxam. door de Comm. van Gelderland. Te Doetichem. Alleen admisfibel binnen Gelderland.

H. de Vriend, den 12. Oct. 1808, oud 20 jaren, geädm. door de Comm. van Utrecht. Ondermeester te Neerlangbroek. Alleen admisfibel binnen Utrecht.

W.

J. van der Weide, den 13. Oct. 1808, oud 18 jaren, geëxam. door de Comm. van Overijsel. Alleen admisfibel binnen Overijsel.

B. Wening, den 13. Oct. 1808, oud 19 jaren, geëxam. door de Comm. van Overijsel. Te Dalffen. Alleen admisfibel binnen Overijsel.

J. Westerhoff, den 13. Oct. 1808, oud 18 jaren, geëxam. door de Comm. van Overijsel. Te Wendesheim. Alleen admisfibel binnen Overijsel.

L. van Wijck, den 12. Oct. 1808, oud 23 jaren, geëxam door de Comm. van Braband. Te Breugel, buiten bediening. Alleen admisfibel binnen Braband.

H. R. van Wijngaarden, den 12. Oct. 1808, oud 22 jaren, geëxam. door de Comm. van Vriesland. Te Oudeboorn. Alleen admisfibel binnen Vriesland.

D. I. Winter, oud 15 jaren, geëxam. den 16. Aug. en geädm den 12. Oct. 1808, door de Comm van Groningen. Te Bierum. Alleen admisfibel binnen Groningen.

J. ten Wolthuis, den 13. Oct. 1808, oud 19 jaren, geëxam. door de Comm. van Overijsel. Thans Ondermeester te Rijssen. Alleen admisfibel binnen Overijsel.

Z.

D. G. van der Zijl, den 12. Oct. 1808, oud 27 jaren, geëxam. door de Comm. van Groningen. Kweekeling op de Departem. School te Groningen. Alleen admisfibel binnen Groningen.

LIJST

VAN

HUISONDERWIJZERS,

die, door de Commissien van Onderwijs, in de Najaars-vergadering dezes jaars 1808 geëxamineerd zijn, en de algemeene toelating verkregen hebben.

K. Hoets, den 12. Oct. 1808, oud 20 jaren, geëxam. door de Comm. van Holl. Zuid. ged. Ondermeester te Rotterdam.

LIJST

VAN

SCHOOLHOUDERESSEN,

die, door de Commissien van Onderwijs, in de Najaars-vergadering dezes jaars 1808 geëxamineerd zijn, en de algemeene toelating verkregen hebben.

C. E. Cooke, Wed. *Le Duc*, den 19. Oct. 1808, geëxamineerd door de Comm. van Overijsel. Te Enschede.

J. Crabbé, *van Deventer*, den 19. Oct. 1808, oud 24 jaren, geëxam. door de Comm. van Holl. Noord. ged. Secondante te Warmond.

MEN

MENGELWERK.

KATECHETISCHE OEFENINGEN.

I.

Ik kan vergelijken en onderscheiden.

Alvorens de onderwijzer zijne leerlingen over dit en de volgende voorstellen onderhouden kan, dienen er eerst andere oefeningen, die een of eenige zinnelijke voorwerpen ten doel hebben, vooraf gegaan te zijn. De reden hiervan laat zich gereedelijk beseffen, naardien vergelijken en onderscheiden afgetrokkene denkbeelden zijn, die men kinderen, zonder eenige voorbereidende oefeningen, niet duidelijk verklaren kan: door gesprekken over zinnelijke voorwerpen, moeten zij tot deze oefeningen geleid worden.

De natuurlijkſte weg, welken men in deze volgen kan, toont zich bij eenig nadenken als van zelve. Door voorbeelden, van bekende voorwerpen ontleend, bemerkt het kind, dat het zekere kenteekenen bij meerdere voorwerpen te gelijk aantreft, en, dat het daarentegen andere kenteekenen ſlechts aan deze, en niet aan gene vindt: hierdoor wordt allengs het juiste denkbeeld, dat het kind met de uitdrukking: vergelijken en onderſcheiden, verbinden moet, voorbereid.

Onderwijzer. Hoe noemt gij dat gedeelte van de roos, het welk gij gewoonlijk aanvat?

Leerling. Den ſteel.

O. Hoe dat, het welk boven aan den ſteel is, en bij de meeste rozen eene roode kleur heeft?

L. Bladen.

O. Wat vindt men in de lente en in den zomer aan den kerſenboom, dat de roos ook heeft?

L. Bladen.

O. Houdt gij deswegens den kerſenboom voor eene roos? of de roos voor een' kerſenboom?

L. Neen.

O. Wat heeft de roos, het welk de kerſenboom ook heeft?

L. Bladen.

O. Waarin is de roos den kerſenboom gelijk?

Aanmerk. Het onderscheid tusschen *gelijk zijn* en *overeenkomen*, kan men, bij het eerste onderrigt, niet volkomen genoeg uit elkander zetten, naardien er zwarigheden voorkomen, die bij jonge kinderen niet uit den weg te ruimen zijn.

L. Zij heeft ook bladen, zoo als de kerſenboom.

O. Wanneer ik zeide: vergelijk mij eens eene roos met een' kerſenboom: wat zoudt gij antwoorden?

L. De roos heeft bladen, de kerſenboom ook.

Aanm. Volgt dit antwoord niet, dan kan de vorige vraag herhaald worden: zeg mij: waarin zijn de roos en de kerſenboom elkander gelijk? — Wat hebben beiden? — *L.* Bladen. Nu voegt men hierbij, dat het vergelijken heet, wanneer men zegt, waarin de eene zaak aan de andere gelijk is.

O. Maar zijn de bladen van de roos even zoo, als die van den kerſenboom? Zijn zij volkomen aan elkander gelijk?

L. Neen.

O. Welke kleur hebben de bladen van den kerſenboom?

L. Zij zijn groen.

O. Welke kleur hebben de bladen van de roos?

L. Zij zijn rood, of wit.

O. Wanneer het aangezigt eens kinds er omtrent zoo uitziet, als dat zijns vaders: hoe zegt men dan van zulk een kind?

L. Het gelijkt zijnen vader.

O. Men zegt ook, het heeft met den vader eenige gelijkheid. Wat heeft eene roos nu met eenen kerſenboom?

L. Eenige gelijkheid.

O. Waarin beſtaat deze? wat hebben beiden?

L. Bladen.

O. Als ik u zeg: geef mij eens de gelijkheid op tusſchen eene roos en eenen kerſenboom: hoe zult gij dan zeggen?

L. De roos heeft bladen, de kerſenboom ook.

O. Wanneer men onderzoekt, of twee dingen elkander gelijk zijn, of, of zij met elkander overeenkomen: wat doet men dan met die beide dingen?

L. Men vergelijkt ze.

O. Wat heet dus vergelijken?

L. Zeggen, of twee dingen elkander gelijk zijn.

O. Waarin is de roos den kerſenboom niet gelijk?

L. De roos is klein, de kerſenboom groot; de kerſenboom draagt kerſen, de roos niet; de roos heeft roode bladen, de kerſenboom groene, enz.

O. Hebt gij nu de gelijkheid tusſchen de roos en den kerſenboom opgegeven?

L. Neen.

O.

O. Wat hebt gij dan gedaan?

L. ——

O. Wat met iets anders niet overeenkomt, of er niet gelijk aan is, dat noemt men het verſchil, of het onderſcheid. Wat hebt gij van de roos en den kerſenboom opgegeven?

L. Het verſchil. Het onderſcheid.

O. Waardoor kunt gij eene roos van eenen kerſenboom onderſcheiden?

L. De roos is klein, de kerſenboom is groot, enz.

O. Onderſcheidt gij dus de eene zaak van de andere, aan de gelijkheid tusſchen beiden?

L. Neen, aan het verſchil.

O. Als gij de eene zaak van de andere onderſcheiden moet: wat zoekt gij dan aan dezelve?

L. Het verſchil.

O. Hoe zoude ik kunnen zeggen, in plaats van: noem mij eens het onderſcheid tusſchen eenen kerſenboom en eene roos?

L. Onderſcheid eens eenen kerſenboom van eene roos.

O. Wat wil het dus zeggen: de eene zaak van de andere onderſcheiden?

L. Het onderſcheid opgeven.

O. Nu verſtaat gij de woorden: *vergelijken* en *onderſcheiden.*

Aanm. De onderwijzer laat hier de verklaring nog eens herhalen, ten einde

de te onderzoeken, of zij door alle leerlingen verſtaan en begrepen is.

Thans zullen wij eens meer zaken met elkander vergelijken, en van elkander onderſcheiden. Ik hoop dat het u veel genoegen zal geven. Zeg mij eens waarin een hond en een ſchaap elkander gelijk zijn.

L. De hond heeft vier voeten, het ſchaap ook.

O. Kunt gij mij nog iets opgeven, waarin deze beide dieren elkander gelijk zijn?

L. De hond heeft een vel, het ſchaap ook.

O. Noem mij nog iets waarin het ſchaap en de hond elkander gelijk zijn.

L. De hond eet, het ſchaap ook.

Aanmerk. De onderwijzer laat zich meer dergelijke opgeven. Wanneer de kinderen geene gelijkheid meer kunnen ontdekken, dan moet hij hen door eenige vragen behulpzaam zijn, om nog anderen te kunnen opmerken. Ware er, b. v. op de laatſte vraag geen antwoord gevolgd, dan zoude het noodig geweest zijn te vragen: wat moeten beiden doen, als zij honger hebben?

O. Zeg mij ook eens waarin een hond en een ſchaap van elkander onderſcheiden zijn?

L. De hond kan blaffen, het ſchaap niet.

O. Nog een ander onderſcheid?

L.

L. De hond bijt, het ſchaap niet.

O. Maar tuſſchen eenen nachtegaal en eene kat zult gij wel geene gelijkheid vinden?

L. ———

O. Wat hebben zij beiden, dat b. v. de ſteen niet heeft?

L. Leven.

O. Hoe zult gij datgene, wat leven heeft, met een ander woord noemen?

L. Levendig.

O. Hoe zal men ze daarom beiden kunnen noemen, om dat zij leven hebben?

L. Levendige ———

O. Ja, daar ontbreekt nu nog een woord; want levendige dingen, levendige zaken, dat klinkt niet goed. Neem dus het woord *wezen*, dat zoo veel beteekent als *ding* of *zaak:* hoe kunt gij nu den nachtegaal en de kat met eenen naam noemen?

L. Levendige wezens.

O. Waarom bevalt u een nachtegaal?

L. Omdat hij zoo fraai zingt.

O. Wat kan de kat niet?

L. Niet zingen.

O. Wat kan zij dan?

L. Muizen vangen.

Aanm. Dit antwoord zal zeker, door de kinderen, op de vorige vraag, gegeven worden: zij had derhalve naauwer bepaald moeten worden. Ter opſcherping van het oordeel der kinderen, is het ſomtijds noodig, zulk eene

niet-naauwkeurig genoeg beantwoorde vraag te doen, in gevalle zij uit den zamenhang het juiste antwoord kunnen raden: bij kleine of weinig geoefende kinderen, moet men echter van dergelijke spaarzaam gebruik maken.

O. Hoe zegt gij van de kat, als gij ze niet ziet, maar hoort?

L. Zij miaauwt.

O. Wanneer de nachtegaal zingt, en de kat miaauwt, wat geven dan beiden?

L. ———

O. Het gene men hooren kan, noemt men gelhid. — Dus?

L. Geluid.

O. Nu hebt gij weder eene gelijkheid tusschen eene kat en eenen nachtegaal gevonden: welke is het?

L. Zij geven beiden geluid.

O. Blijven de kat en de nachtegaal op eene plaats?

L. Neen.

O. Welk eene gelijkheid tusschen eene kat en eenen nachtegaal kunt gij mij weder opgeven?

L. Zij blijven beiden niet op eene plaats.

O. Noem mij nu ook een verschil tusschen deze beide dieren?

L. De nachtegaal heeft vederen, de kat niet.

O. Nog een onderscheid?

L. De nachtegaal heeft twee voeten, de kat vier.

Aan-

Aanm. De onderwijzer geeft zijnen leerlingen meerdere voorwerpen op, om de overeenkomst en het verschil op te zoeken. Voor eerst moeten het zulke zijn, waaraan zich de overeenkomst en het verschil gemakkelijk laat vinden. Wanneer deze oefening eenigen tijd voortgezet is, dan kan men ook voorwerpen kiezen, waaraan de overeenkomst enz. niet zoo ligt op te sporen is: b. v. een *hoed* en een *spijker*.

O. Zeg mij nu nog eens, wat het zeggen wil: ik kan vergelijken?

L. Ik kan zeggen, waarin twee dingen aan elkander gelijk zijn.

O. En wat wil het zeggen: ik kan onderscheiden?

L. Ik kan zeggen, waarin twee dingen van elkander onderscheiden zijn.

O. Wanneer gij, mijne lieve kinderen! u dikwijls met het opsporen van de gelijkheid en van het verschil der dingen bezig houdt, dan zult gij meer en meer leeren, en daardoor verstandige kinderen worden.

III.

Ik kan ook verscheidene dingen regelen.

O. Als *Willem* uit de school te huis kwam, dan leide hij zijne boeken, nu eens op eenen

ſtoel, dan eens in denen hoek, naar de kamen. Als hij zich uitkleedde, dan ſmeet hij zijnen rok, nu eens op de tafel, dan eens op het bed. Zijnen eenen ſchoen zette hij bij het bed, den anderen liet hij daar ſtaan, waar hij denſelven uitgetrokken had. Eene van zijne laarzen lag midden in de kamer, de andere vond men in de keuken. Hoe bevalt u zulks van *Willem*?

L. Niet wel.

O. Waar had hij zijne hoeden moeten leggen?

L. Op de tafel, of in de kast.

O. Waar moest hij zijne kleederen leggen, als hij zich uitkleedde?

L. Op eene ſtoel voor het bed.

O. Waarom daar?

L. Omdat daar hunne plaats is.

O. Wanneer men de dingen plaatst, waar zij behooren, dan regelt men denzelven. Wat wil het dus zeggen: de dingen regelen?

L. Dezelve daar plaatſen, waar zij behooren.

O. In plaats dat *Willem* zijnen eenen ſchoen hier en den anderen daar plaatste, hoe had hij ze moeten zetten?

L. Bij elkander.

O. En waar had hij de laarzen moeten plaatſen?

L. Bij de ſchoenen.

O. Waarom daar?

L. Omdat zij daar behooren.

O. Waarvan zijn de schoenen en kurzen gemaakt?

L. Van leder.

O. Waartoe worden zij gebruikt?

L. Om aan te trekken.

O. Welke deelen des ligchaams worden er door bedekt?

L. De voeten.

O. Men noemt ze daarom dingen van dezelfde soort. Als men verscheidene dingen regelen wil, welke moeten dan bij elkander gevoegd worden?

L. Die van dezelfde soort zijn.

O. Zoo als men nu wezenlijk dingen regelt, zoo kan men ook gedachten, of hetgene men denkt, of voorstellingen regelen. Ik zal eens zien of gij dat kunt. Onthoud eens deze zes woorden: koekkoek, hond, appel, paard, duif, roos. Hebt gij ze onthouden?

L. Ja: koekkoek, hond, enz.

O. Nu moet gij dezelve regelen. Weet gij nog wat het is: regelen?

L. Zamen voegen, wat bij elkander behoort.

O. Juist. Wat is de koekkoek?

L. Een vogel.

O. Is er, onder de vijf overige woorden, niet nog een, dat een vogel beteekent?

L. Ja; duif.

O. Welke twee woorden zult gij dus zamen voegen?

L. Koekkoek en duif.

O. En zoo gij ze beiden met eenen naam moest noemen? hoe zoudt gij dan zeggen?

L. Vogelen.

O. Welk woord volgt nu?

L. Hond.

O. Welk dier is dat?

L. Een viervoetig dier.

O. Zie, of er onder de andere woorden nog een naam van een viervoetig dier is.

L. Ja, het paard.

O. Wat moet dus verder bij elkander komen?

L. Hond en paard.

O. Waarom?

L. Omdat het beiden viervoetige dieren zijn.

O. Welk van beiden zult gij het eerst zetten?

L. Het paard.

O. Waarom?

L. Omdat het grooter is.

O. Dan ——

L. Dan de hond.

O. Welke woorden zijn er nu nog overig?

L. Appel en roos.

O. Wat is de appel?

L. Eene vrucht.

O. En de roos?

L. Eene bloem.

O. Hoe zoudt gij ze beiden, wijl zij in den tuin wassen, met eenen naam kunnen noemen?

L.

L. Gewassen.

O. Wijl het beiden gewassen zijn: hoe kunt gij ze derhalve stellen?

L. Bij elkander.

O. Onder welken naam?

L. Onder dien van gewassen.

O. Maar welk van beiden zult gij eerst stellen?

L. Den appel.

O. Waarom?

L. Omdat men denzelven kan eten.

Aanm. In den mond der kleinen is dit antwoord zeer natuurlijk; het moet derhalve niet verworpen worden.

O. De roos riekt immers ook aangenaam? Welk van beiden is nuttiger?

L. De appel.

O. Noem mij nu eens de zes woorden, zoo als gij dezelve geregeld hebt.

L. Koekkoek, duif, paard, hond, appel, roos.

O. Zeg mij nu de drie namen, waarmede gij deze dingen, twee aan twee, benoemd hebt?

L. Vogelen, viervoetige dieren, gewassen.

O. Het schijnt mij, dat deze woorden nog niet juist geregeld zijn. Denk eens na.

L. Het paard en de hond moeten eerst komen.

O. Waarom?

L. Omdat zij grooter zijn, dan de koekkoek en de duif.

O. Zeg mij nu de zes woorden in behoorlijke orde; maar plaats de namen, waarmede gij ze twee aan twee benoemd hebt, vooraan.

L. Viervoetige dieren: paard, hond.
Vogelen: koekkoek, duif.
Gewassen: appel, roos.

O. Ik zie, gij hebt het zoet wel gedaan. In het vervolg zullen wij meer andere woorden regelen. Wie zich gewent, om zijne gedachten behoorlijk te regelen, die zal zulks ook met zijne zaken, kleederen, boeken enz. doen; en wie zulks doet, dien noemt men een ordelijk mensch.

III.

Ik verklaa ook de beteekenis der woorden: mogelijk, wezenlijk *en* noodzakelijk.

O. Hoe ziet er een kogel uit? of welke gedaante heeft een kogel?

L. Hij is rond.

O. Welke kogels zijn rond?

L. Alle kogels.

O. Als iemand u vertelde, dat hij eenen vierkanten kogel gezien had, wat zoudt gij zeggen?

L. Dat geloof ik niet.

O.

O. Waarom zoudt gij dat niet gelooven?

L. Omdat alle kogels rond zijn.

O. Onder welke gedaante moet gij u iederen kogel voorstellen?

L. Onder eene ronde.

O. Welk een kogel kan er dus niet zijn?

L. Een vierkante.

O. Wanneer eene zaak, of een ligchaam vierkant is, welken naam kunt gij het dan niet geven?

L. Dien van kogel.

O. Zoodra gij den naam van kogel noemt, aan welke gedaante denkt gij dan?

L. Aan de ronde gedaante.

O. Welke kleur hebben de meeste kogels?

L. Zwart.

O. Maar hoe zijn andere?

L. Graauw.

O. Hebt gij wel eenen groenen kogel gezien?

L. Neen.

O. Schoon gij geenen groenen kogel gezien hebt, welk eenen kogel kunt gij u echter voorstellen?

L. Eenen groenen kogel.

O. Hoe kan dus een kogel geverwd zijn?

L. Groen.

O. Maar hoe kan een kogel, zoo als gij mij reeds gezegd heb, niet zijn? (of welke gedaante kan een kogel niet hebben?)

L. Niet vierkant.

O. Als iemand u zeide: ik heb eenen vier-

kanten kogel gezien: wat zoudt gij zeggen?

L. Een kogel kan niet vierkant zijn.

O. In plaats van te zeggen: *dat kan niet zijn*, zoo kunt gij ook zeggen: *dat is niet mogelijk.* Wat dus niet zijn kan, hoe is dit met andere woorden?

L. Niet mogelijk, onmogelijk.

O. Wat is nu mogelijk?

L. Dat zijn kan.

O. Is hout glas mogelijk?

L. Neen.

O. Maar koud vuur?

L. Ook niet.

O. Hoe is het vuur altijd?

L. Warm.

O. Zoo dikwijls gij het woord *vuur* noemt, denkt gij dan aan iets dat koud is?

L. Neen, aan iets, dat warm is.

O. Hoe veel is een en twee?

L. Drie.

O. Wanneer is een en twee drie?

L. Altijd.

O. Als iemand u zeide: voor tien jaar is een en twee vier geweest: wat zoudt gij daarop antwoorden?

L. Dat is niet mogelijk, dat kan niet zijn.

O. Zoo dikwijls gij een en twee hoort noemen, aan hoe veel denkt gij dan daar bij?

L. Aan drie.

O. Kunt gij u niet voorstellen, dat een en twee eens vier geweest is?

L. Dat kan ik mij niet voorstellen.

O.

O. Kunt gij u wel een' groenen ezel voorſtellen?

L. Ja, dat kan ik wel doen.

O. Hoe noemt men ook datgene, wat men zich voorſtellen kan?

L. Mogelijk.

O. Wat kunt gij dus van een' groenen ezel zeggen?

L. Het is mogelijk.

O. Waar gelooft gij, dat er groene ezels zijn?

L. Nergens.

O. Hoe is dan de kleur der ezels?

L. Graauw.

O. Hetgene zoo beſtaat, als men het zich kan voorſtellen, dat noemt men *wezenlijk* of *werkelijk*. Van welke ezels kunt gij ſlechts zeggen: zij zijn wezenlijk?

L. Van de graauwe.

O. Maar van welke niet?

L. Van de groene.

O. Hoe zijn de groene ſlechts?

L. Mogelijk.

O. Weet gij nu het onderſcheid tusſchen wezenlijk en mogelijk?

L. Mogelijk is wat zoo *zijn* kan, wezenlijk, wat zoo *is*.

O In het kleine voorſtel, dat gij gelezen hebt, ſtaat nog een ander woord: hoe heet dat?

L Noodzakelijk.

O. Als ik u vraagde: hoe veel was een en twee voor tien jaren? wat zoudt gij antwoorden?

L. Drie.

O. Hoe veel was het voor honderd jaren?

L. Ook drie.

O. Hoe veel zou het voor duizend jaren geweest zijn?

L. Ook drie.

O. Hoe veel was dus altijd één en twee?

L. Drie.

O. Hoe veel zal een en twee toekomende jaar zijn?

L. Ook drie.

O. Maar over honderd jaren zal een en twee geen drie meer zijn?

L. Ook dan zal het nog drie zijn.

O. Wat dus altijd geweest is, en altijd zoo zijn zal, dat kan niet anders, dat *moet* zoo zijn. Hoe veel moet derhalve een en twee altijd zijn?

L. Altijd drie.

O. Wat niet anders zijn kan, maar zoo zijn moet, dat heet men *noodzakelijk*. Dat een en twee drie is, is dus ——— ?

L. Noodzakelijk.

O. Wat noemt gij nu noodzakelijk?

L. Dat zoo zijn moet.

O. Verklaar mij nu eens die drie woorden?

L. Mogelijk is, wat zoo zijn *kan*, wezenlijk, wat zoo *is*, noodzakelijk wat zoo zijn *moet*.

O. Thans zal ik u eenige dingen noemen, waarvan gij mij zeggen zult, wat ieder derzelve is, mogelijk, wezenlijk of noodzakelijk. Een zilveren horologie?

L.

L. Dat is wezenlijk.
O. Eene roode roos?
L. Wezenlijk.
O. Eene blaauwe roos?
L. Mogelijk.
O. Een ronde cirkel?
L. Noodzakelijk.
O. Een rond vierkant?
L. Onmogelijk.
O. Een gouden ring?
L. Wezenlijk.
O. Een gouden berg?
L. Mogelijk.
O. Een zilver ſtuk goud?
L. Onmogelijk.
O. Maar een zilver ſtuk geld?
L. Wezenlijk.
O. Een ronde hoed?
L. Wezenlijk.
O. Een bloeijende boom in den winter?
L. Mogelijk.
O. Een bloeijende boom in de lente?
L. Wezenlijk.
O. Ronde appelen?
L. Wezenlijk.
O. Blaauwe, gele, roode pruimen?
L. Wezenlijk
O. Bonte pruimen?
L. Mogelijk.
O. Maar niet ——?
L. Wezenlijk.
O. Zoete azijn?
L. Onmogelijk.

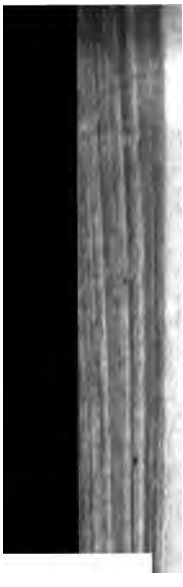

L. [illegible]

O. Onthoud nu n[illegible]
feheid tusſchen mogelijk, w
zakelijk, ten einde niet het
dere te verwisſelen. Ik
vertellen, en dan moet gij
meening zeggen: Iemand
van goud gemaakt, zoo n
weg vloog.

L. Dat is onmogelijk.

O. Twee honden liepen

L. Dat is wezenlijk.

O. De haas keerde zich

L. Dat is mogelijk.

O. En beet de honden,
pen ——?

L. Dat is niet wezenlijk.

O. Een ſlager, in zeker
beſluit, om ſlechts eenen h
te ſlagten.

L. Dat is onmogelijk.

IV.

Ik weet ook wat oorzaak en werking is.

O. Toen er, eenigen tijd geleden, een hevige ſtorm gewoed had, zag ik in den tuin, en op andere plaatſen, vele boomen gebroken, of uit den grond gerukt: waarvan zag het wel gekomen zijn, dat die boomen gebroken, of uit den grond gerukt waren?

L. Van den ſtorm.

O. Van waar komt het, dat het in den zomer zoo warm is?

L. Van de zon.

O. Als men in den winter in de ſchool vuur in de kagchel heeft: hoe is het dan in de ſchool?

L. Warm.

O. Van waar komt het, dat het in den winter in de ſchool warm is?

L. Van het vuur, dat in de kagchel is.

O. Wat gebeurt er in de ſchool, als men in den winter vuur in de kagchel brengt?

L. Het wordt warm in de ſchool.

O. Datgene, wat door iets anders voortgebragt of bewerkt wordt, heet men de *werking*. Nu zal ik de vorige vraag nog anders uitdrukken. Welke werking ontſtaat er in de ſchool, als er vuur in de kagchel gebragt wordt?

L. Het wordt warm.

O. Wat moet er voorafgaan, eer het in den winter in de ſchool warm kan worden?

L. Er moet eerst vuur in de kagchel gebragt worden.

O. Wat maakt nu in den winter de ſchool zoo warm?

L. Het vuur.

O. Datgene, waardoor iets anders ontſtaat, noemt men de *oorzaak*. Wat is nu de oorzaak, dat het in den winter in de ſchool warm is?

L. Het vuur in de kagchel.

O. En wat is in de ſchool de werking van het vuur?

L. Het warm worden.

O. Wat gaat vooraf, eer het in den winter in de ſchool warm wordt?

L. Het vuur in de kagchel.

O. Wat volgt daarna?

L. Het warm worden.

O. Hoe kan het in den winter in de ſchool zonder vuur niet zijn?

L. Niet warm.

O. Hoe noemt men dat, waardoor iets anders ontſtaat?

L. De oorzaak.

O. En datgene, wat door die oorzaak voortgebragt wordt?

L. De werking.

O. Welke van beiden moet eerst daar zijn?

L. De oorzaak.

O. Wat bemerkt gij aan de ſteenen en de ken, na eenen regen?

L.

L. Dat zij nat zijn.

O. Wat is dus de oorzaak van het nat worden?

L. De regen.

O. En wat is de werking van den regen?

L. Het nat worden.

O. Wat zoudt gij antwoorden, als u iemand vraagde: wat is de regen van het nat worden?

L. De oorzaak.

Aanm. Volgt dit antwoord niet, dan moet de onderwijzer nog eens vragen: hoe noemt men datgene, waardoor iets anders ontstaat? — *L.* De oorzaak. — *O.* Wat is dus de regen enz.?

O. En wat is het nat worden van den regen?

L. De werking.

O. Waarom zegt gij, de regen is de oorzaak van het nat worden?

L. Omdat de regen nat maakt.

O. Als gij met uwe hand op de tafel slaat: wat hoort gij dan?

L. Een geluid.

Aanm. Zoo de kinderen hier een minder gepast woord ten antwoord geven, dan spreekt het van zelve, dat de onderwijzer hen, door het opgeven eener juister uitdrukking, op den weg moet helpen.

O. Waardoor ontſtaat deze werking?

L. Daardoor, dat ik met de hand op de tafel ſla.

O. Wat is derhalve de oorzaak van dit geluid?

L. Het ſlaan met de hand.

Aanm. De kinderen zullen antwoorden: dat ik met de hand op de tafel ſla. De onderwijzer kan in dit geval dus voortvaren: Maar, wanneer nu een ander met de hand op de tafel ſlaat: wat zal er dan ontſtaan? — *L.* Een gelnid. — *O.* Wat is dus de oorzaak van dit geluid? — *L.* Het ſlaan van iemand met de hand: (zoo zal hierop geantwoord worden.) — *O.* Laat nu de woorden: *van iemand*, weg, en zeg enkel: het ſlaan, enz.

O. Hoe dikwijls hoort gij hier aan de tafel zulk een geluid?

L. Zoo dikwijls als iemand er met de hand opſlaat.

O. Hoe dikwijls wordt het nat?

L. Zoo dikwijls als het regent.

Aanm. Schoon beide laatſte antwoorden niet bepaald zijn, is het echter niet raadzaam, om deze meer uit een te zetten.

O. Wat ontſtaat altijd, als men met de hand op de tafel ſlaat?

L.

L. Een geluid.

O. Wat is er dus altijd mede verbonden, als men met de hand op de tafel ſlaat?

L. Een geluid.

O. Wat is er altijd met den regen verbonden?

L. Het nat worden.

O Wat is altijd in de ſchool met het vuur in de kagchel verbonden?

L. De warmte in de ſchool.

O Wanneer dus twee dingen altijd zoo zamen verbonden zijn, dat het eene uit het andere voortkomt: hoe noemt men dan het eerſte?

L. De oorzaak.

O. En het andere?

L. De werking.

O. Als er, terwijl wij zamen ſpreken, een ſteen van het dak valt, is dan ons geſprek de oorzaak, dat die ſteen valt?

L. Neen.

O. Waarom kan dat niet zijn?

L. ———

O. Wat zou met den ſteen gebeurd zijn, als wij niet met elkander geſproken hadden?

L Hij zou naar beneden gevallen zijn.

O. Waarom?

L. Omdat hij niet vast was.

O. Wat doen wij hier dikwijls met elkander, zonder dat er eenen ſteen naar beneden valt?

L. Met elkander ſpreken.

O. Als nu altijd, zoo dikwijls wij, of andere menſchen met elkander ſpreken, een ſteen van het dak viel: wat konden wij dan voor de oorzaak van het vallen des ſteens houden?

L. Het ſpreken.

O. Daar er meermalen ſteenen van het dak vallen, zonder dat iemand ſpreekt: wat moeten wij daarom niet gelooven?

L. Dat ons ſpreken de oorzaak is, dat er een ſteen van het dak valt.

O. Als het geregend heeft, en men ziet dan meerdere kikvorſchen op het land ſpringen, dan is zeker de regen daarvan de oorzaak?

L. Neen.

O. Waarom niet?

L. ———

O. Wat ziet men dikwijls op het land, offchoon het niet geregend heeft?

L. Kikvorſchen.

O. Waarvan kan dus het ſpringen der kikvorſchen op het land de werking niet zijn?

L. Van den regen.

O. En wat kan van het ſpringen der kikvorſchen op het land de oorzaak niet zijn?

L. De regen.

O Zoo zich altijd na den regen kikvorſchen lieten zien, en anders, of voor den regen nooit: waarvan konde dan het ſpringen der kikvorſchen eene werking zijn?

L. Van den regen.

O.

O. Als gij dus weten wilt, of eene zaak de werking van eene andere voorgaande zaak zij, dan moet gij oplétten, of deze beide zaken altijd zamen verbonden zijn. Regen en nat worden, vuur en warm worden, is altijd met elkander verbonden; daarom is de regen de oorzaak van het nat worden, en het vuur, die van het warm worden. Nattigheid is de werking van den regen, en warmte die van het vuur. Zoo is het echter niet in de andere aangevoerde voorbeelden. Dikwijls spreken de menschen, en er valt geen steen van het dak. Dikwijls ziet men kikvorschen, zonder dat het kort te voren geregend heeft. Het spreken der menschen kan dus de oorzaak van het vallen des steens, en het springen der kikvorschen geene werking van den regen zijn. Als gij zoo oordeelt, dan oordeelt gij, zoo als verstandige menschen moeten oordeelen.

V.

Ik verstá ook wat oogmerk, eindoogmerk en middel is.

O. Waarom gaat gij ter school?
L. Om iets te leeren.
O. Wat wilt gij dus in de school?
L. Iets leeren.

O. Weet gij, hoe datgene, wat men wil, met een woord genoemd wordt?

L. ——

O. Dat heet *oogmerk*. Wat is dus het oogmerk, dat gij met het ter ſchool gaan hebt?

L. Iets te leeren.

O. Hoe moet gij u in de ſchool gedragen, als gij iets leeren wilt?

L. Stil.

O. Maar menig kind zit ſtil in de ſchool, en denkt intusſchen om zijn ſpeelgoed, terwijl de meester vraagt, en de andere kinderen antwoorden. Wat zal zulk een kind in de ſchool leeren?

L. Niets.

O. Waarom zal het niets leeren?

L. Omdat het aan zijn ſpeelgoed denkt.

O. Waaraan zou het moeten denken, om in de ſchool iets te leeren?

L. Aan hetgene de meester zegt.

O. Hoe zegt men van zulk een kind, dat aan het gezegde van den meester denkt?

L. Het geeft er acht op, het is opmerkzaam.

O. Hoe moet gij derhalve in de ſchool zijn, als gij iets wilt leeren?

L. Opmerkzaam.

O. Wat zal het middel zijn, om in de ſchool iets te leeren?

L. Men moet opmerkzaam zijn.

O Beproef eens, om van het woord opmerkzaam een zelfſtandig naamwoord te vormen;

men: gij hebt er flechts de lettergreep *heid* achter te voegen.

L. Opmerkzaamheid.

O. Hoe heet het middel, dat men aanwenden moet, om in de ſchool iets te leeren?

L. Opmerkzaamheid.

O. Welk oogmerk hebt gij daarmede, als gij in de ſchool opmerkzaam zijt?

L. Iets te leeren.

O. Weet gij nog, hoe men datgene, wat men wil, of wat men wenscht te bereiken, of te erlangen, met een woord noemt?

L. Het oogmerk.

O. En datgene, waardoor men het oogmerk bereikt?

L. Middel.

Aanm. Zoo dit antwoord niet volge, dan moet de onderwijzer zich de moeite getroosten, om zijne leerlingen weder aan het voorgaande te herinneren. *O.* Hoe moest gij in de ſchool zijn, als gij iets leeren wildet? — *L.* Opmerkzaam. — *O.* Ik heb deze vraag nog anders uitgedrukt, namelijk: Wat zal het —— zijn, om in de ſchool iets te leeren? — Hoe heet het woordje, dat ik na *het* weg gelaten heb? Kinderen, die niet onopmerkzaam geweest zijn, zullen zeker het woord *middel* noemen. — *O.* Hoe noemt men nu datgene, waardoor men het oogmerk bereikt?

reikt? — Het is dat woord, het welk gij daar even genoemd hebt. — *L.* Middel. — *O.* Wat verstaat men dus onder *middel?* — *L.* Datgene, waardoor men het oogmerk bereikt.

O. Hoe noemt gij een mensch, die iets geleerd heeft, of iets verstaat?
L. Verstandig.

Aanm. Het antwoord *bekwaam*, zoo het door de kinderen gegeven wierd, kan men niet afkeuren. De onderwijzer zal dan omtrent op deze wijze kunnen voortvaren: kunt gij een bekwaam mensch nog niet met een ander woord noemen, dat van *verstaan*, van *verstand hebben* afkomt? — *L.* Verstandig.

O. Hoe wenscht gij ook te worden?
L. Verstandig.
O. Waarom wilt gij dus iets leeren?
L. Om verstandig te worden.
O. Wie niets leert: hoe wordt die niet?
L. Verstandig.
O. Waardoor wordt men verstandig?
L. Door iets te leeren.
O. Wat is dus het oogmerk, dat gij bij het leeren hebt?
L. Verstandig te worden.
O. En wat is het middel, om verstandig te worden?
L. Het leeren.

O.

O. Waarom wilt gij verſtandig worden?
L. ———
O. Wie moet verſtandig worden?

Aanm. Het kind konde hier antwoorden: *ik*. In dit geval kan de onderwijzer dus voortgaan: *O.* Maar als ik ieder ander opmerkzaam kind deze vraag gedaan had: hoe zoude het mij ook geantwoord hebben? — *L.* Ook zoo. — *O.* Wie moet dus buiten u ook verſtandig worden? — *L.* Alle kinderen. — *O.* Hoe moeten de volwasſene menſchen zijn? — *L.* Verſtandig. — *O.* Welke menſchen moeten derhalve verſtandig worden? — *L.* Alle menſchen. — Nu blijven eenige der in de tekst ſtaande vragen weg, en de onderwijzer vervolgt: wat alle menſchen doen, of worden moeten, dat is regt en goed enz.

L. Alle menſchen.
O. Wat zijt gij ook?
L. Een mensch.
O. Als alle menſchen verſtandig moeten worden: wie moet dan ook verſtandig worden?
L. Ik.
O. Waarom wilt gij verſtandig worden?
L. Omdat alle menſchen dat moeten worden.
O. Wat alle menſchen doen, of worden moeten, is *regt* en *goed*: hoe is derhalve het verſtandig worden?

L. Regt en goed.

O. Waarom wilt gij dus verſtandig worden?

L. Omdat het regt en goed is.

Aanm. De verklaring der denkbeelden *regt* en *goed*, zoude ons hier te verre van de hoofdzaak afleiden; ook is dit te voren reeds gedaan.

O. Hoe handelt een mensch, wanneer hij zich bevlijtigt, om verſtandig te worden?

L. Regt en goed.

Aanm. Zoo dit antwoord mogt achterwege blijven, dan kan de onderwijzer aan zijne vragen de volgende wending geven. Eerſtelijk dient hij de vorige vraag te herhalen: waarom wilt gij verſtandig worden? — *L.* Omdat het regt en goed is. — *O.* Wie dargene doet, wat regt en goed is, van dien zegt men: hij handelt regt en goed: hoe handelt een mensch enz.

O. Waarom wilt gij verſtandig worden?

L. Omdat het regt en goed is.

O. Nu kan ik niet verder vragen: waarom wilt gij regt en goed handelen? Het is dus het laatſte oogmerk. Hoe noemt men het laatſte eener zaak?

L. ——

O. Welk woord gebruikt gij, b. v. van den

den dag, als de avond begint te vallen? De dag is ten ——?

L. Einde.

O. Hoe kunt gij ook het oogmerk noemen, zoo het het laatſte is?

L. ——

O. Maak een woord, dat uit *eind* en *oogmerk* zamengeſteld is.

L. Eindoogmerk.

O. Nu wil ik eens hooren, of gij het voorgaande wel verſtaan hebt. Wat was het eerſte oogmerk, waarom gij in de ſchool opmerkzaam zijt?

L. Iets te leeren.

O. Wat was het middel, dat men aanwenden moet, om iets te leeren?

L. Opmerkzaamheid.

O. Waarom wilt gij leeren?

L. Om verſtandig te worden.

O. Welk oogmerk hebt gij dus bij het leeren?

L. Verſtandig te worden.

O. En het middel hiertoe is ——?

L. Iets te leeren.

O. Verſtandig worden is dus een oogmerk, dat zich verder uitſtrekt, dan iets leeren: waarom wilt gij verſtandig worden?

L. Omdat het regt en goed is.

O. Naardien dit het laatſte oogmerk is, hoe kunt gij dit dan noemen?

L. Het eindoogmerk.

O. Wat men gevolgelijk door eene zaak bereiken wil, noemt men ——?

L. Het oogmerk.

O. En het laatſte oogmerk, waarbij ik niet meer vragen kan: waarom ik het wil, heet ——?

L. Het eindoogmerk.

O. Hoe noemt men datgene, waardoor men het oogmerk bereikt?

L. Middel.

Aanm. Om de leerlingen dit denkbeeld duidelijk te maken, dienen er meer voorbeelden aangevoerd te worden.

SCHOOLBERIGTEN

over November 1808.

HOLLANDS Noordelijk gedeelte.

I. *Distr.* Schoolopz. A. NUMAN.

MOERBEEK onder *Nieuwe Niedorp.* Uit een voorheen gemaakt drietal van wettige Sollicitanten, beſtaande uit de volgende perſonen: LAMMERT VIS, JAKOB BOBELDIJK en GERRIT JONGEJAN, zijnde de eerſte voorzien met eene acte van den derden rang, en de twee laatſte met die van den vierden, is door het Gemeente-beſtuur van *Nieuwe Niedorp*, den 24 October l. l. tot Onderwijzer in deze Bijſchool aangeſteld LAMMERT VIS, die ook reeds eenen aanvang met dezen post gemaakt heeft.

TEXEL. De School aan de *Koog op Texel* vacant. *Zie Oct.* 1808.

III. *Distr.* Schoolopz. A. R. MAURER.

ALKMAAR. De Stads Fransche Kostschool vacant. *Zie April en October* 1808.

IX. *Distr.* Schoolopz. J. VAN GLUNS.

LANGERAAR vacant. *Zie Aug.* 1808.
NIEUWKOOP vacant. *Zie Aug.* 1808.
OEGSTGEEST en POELGEEST vacant. *Zie Oct.* 1808.

HOLLANDS Zuidelijk gedeelte.

I. *Distr.* Schoolopz. D. SPORLSTRA.

MAASSLUIS. De post als Hollandsch en Fransch Onderwijzer is alhier vacant; men verwachte wegens deze vacature een nader berigt.

II. *Distr.* Schoolopz. J. WELDIJK.

GOUDA. Alhier is de School voor kinderen der armen vacant. *Zie het Schoolnieuws van December* 1807 *en Maart* 1808.

V. *Distr.* Schoolopz. G. W. ROOT.

HEUKELUM vacant. *Zie Oct.* 1808.
SPIJK vacant. *Zie Oct.* 1808.

ZEE-

ZEELAND.

I. *Distr.* Schoolopz. A. UIJTTENHOOVEN.

SEROOSKERKE. Alhier is den 20. October l. l. in de vacatuur, veroorzaakt door het vertrek van K. RIJNBERG naar *Veere*, voorzien, door de wettige beroeping en aanstelling van WILLEM WAS, bezittende eene acte van den derden rang, overeenkomende met den rang, in welken deze Plaats op de Departementale klasificatie is gebragt.

II. *Distr.* Schoolopz. A. VAN DEINSE.

KOLIJNSPLAAT. TOBIAS MIJAART, van *Koudekerke* herwaarts beroepen, heeft op den 1 Nov. l. l. zijne posten aanvaard, en wij beloven ons met den Schoolopziener, van dezen kundigen en werkzamen Onderwijzer, eene heilzame verbetering van het onderwijs der jeugd te dezer plaats.

KOUDEKERKE. Uit de zes Sollicitanten, welke zich hebben aangeboden, is na behoorlijk afgenomen Examen, door den Wel-Eerw. Heer DE BRUYN, Predikant dezer Gemeente, in een gecombineerd Collegie van 't Gemeente-bestuur en den Kerkenraad, op den 8 Aug. l. l. beroepen tot Schoolonderwijzer, Koster en Voorzanger ADRIAAN KORNELIS VAN NOPPEN, hebbende Acte van den derden rang, en zijnde Ondermeester te *Tholen*. Dezelve heeft terstond

bij het vertrek van zijnen voorganger, zijne posten aanvaard, waardoor het Schoolonderwijs onafgebroken is voortgezet.

KATS. De Sollicitanten eindelijk door het Gemeente-beſtuur dezer Plaatſe opgeroepen zijnde, hoopt de Schoolopziener dat ook nu ſpoedig de vacature zal vervuld zijn.

III. *Distr.* Schoolopz. S. T. HUET.

KRABBENDIJKE vacant. *Zie Mei* 1808.

B R A B A N D.

I. *Distr.* Schoolopz. H. VAN DAM.

WILLEMSTAD. De vacante School alhier werd vervuld door de beroeping en aanſtelling van A. VAN MEEUWEN. — Als mede die te

HEEN door de beroeping en aanſtelling van D. VAN DE MEEBERGEN.

II. *Distr.* Schoolopz. A. COHEN.

SPRUNDEL. Uit een aantal van zeven bevoegde Sollicitanten, is door den Heer Landdrost, ter vervulling der vacante Schoolonderwijzersplaats, benoemd en aangeſteld P. VAN KASTEL, Schoolonderwijzer te *Dorst*, bezittende den derden rang, die, na aflegging van den vereischten eed, reeds in functie is getreden.

DORST.

DORST, onder *Oosterhout*. Door verplaatsing van bovengem. P. VAN KASTEL, is de Schoolonderwijzerspost alhier vacant geworden, op een jaarlijksch tractement van *f* 130 behalve de Schoolgelden. De School is van den laagsten rang. Bevoegde Sollicitanten kunnen zich aanmelden bij den Schoolopziener van het District tot den 15 Januarij 1809.

V. *Distr.* Schoolopz. S. VAN DER NOORDAA.

LITH. De post van Substituut Schoolonderwijzer alhier vacant. *Zie Sept.* 1807.

EERDE, onder *St. Oedenròde*. De vacature alhier, is, door de aanstelling van LAMBERTUS GOOSSENS, bij dispositie van den Heere Landdrost over *Braband*, in dato 4 October l. l. vervuld; zijnde deze School van den laagsten, en de benoemde een Onderwijzer van den vierden rang.

SON vacant. *Zie Aug.*, *Sept. en Oct.* 1808.

BREUGEL vacant. *Zie Oct.* 1808.

VI. *Distr.* Schoolopz. F. DERKS.

VIERLINGSBEEK vacant. *Zie Jan.* 1808.

UTRECHT.

I. *Distr.* Schoolopz. J. V. MANEN, ADZ.

SCHALKWIJK vacant. *Zie Julij* 1808.

IV. *Distr.* Schoolopz. H. G. SCHLUITER.

AMERSFOORT. HENDRIK VAN WIJNGAARDEN, Fransch Kostschoolhouder alhier, is op deszelfs verzoek, uit hoofde van het steeds toenemend getal zijner Kost- en School-discipelen, door den Heer Burgemeester dezer Stad ontslagen van de verpligting, om ook in het onderwijs van Meisjes, door het houden van eene oude Mademoiſel, te voorzien: en door den Heer Burgemeester voornoemd besloten, eene Fransche Schoolhouderesse, dewelke zich ook zal moeten in staat stellen, om Eleves in de kost te nemen, te beroepen, op een jaarlijksch traktement van twee honderd en vijftig guldens.

De personen, welke de benoodigde bekwaamheden bezitten en hiertoe genegen zijn, kunnen zich met vrachtvrije brieven adresseren ter Secretarij dezer Stad.

GELDERLAND.

I. *Distr.* Schoolopz. Mr. P. A. DE ROOCK.

OPIJNEN vacant. *Zie Maart* 1808.
NIEUWAAL vacant. *Zie Oct.* 1808.

II. *Distr.* Schoolopz. F. H. REPELIUS.

CULENBORG. De School van Liefdadigheid vacant. *Zie Aug.* 1808.

ZOE-

ZOELEN. De vacatuur is hier weder vervuld, daar door de Wel-Edele Geborene Vrouwe M. VERSTOLK, geb. HOFMAN, Vrouwe dezer Heerlijkheid, uit een aantal van zes bevoegde Solliciatanten, H. SLUITER, bezittende eene acte van den tweeden rang, en thans Ondermeester te *Moordrecht*, verkozen en aangesteld is, tot Schoolonderwijzer en daarmede verbonden posten.

IV. *Distr.* Schoolopz. H. H. DONKER CURTIUS,

ARNHEM. Ingevolge dispositie van Burgemeester en Wethouderen dezer Stad, van den 28 Oct. l. l., is de post van *Engelsche* Taalmeester, met het daaraan verbonden opvoedings-institut, zoodanig als dezelve door wijlen den Heer JOHN BROWN is waargenomen geweest, gesupprimeerd en bepaald, dat alhier zal worden opgerigt eene Stads-Kostschool, in welke Jongelingen van 12—18 jaren, zullen worden onderwezen in de Neder- en Hoogduitsche, Fransche en Engelsche talen, de Geschied- en Aardrijkskunde, Reken- en Wiskunst, en het Italiaansch Boekhouden: alles op zoodanigen voet, en voor zoodanig schoolgeld, als bij de voor den Kostschoolhouder te ontwerpen instructie nader zal worden bepaald. Het vast tractement is bepaald op *f* 600; doch daartegen zal de Kostschoolhouder verpligt zijn tot zijne adsistentie, zich te voorzien

van eenen bekwamen Secondant, ten genoete van Burgemeester en Wethouderen. De Sollicitanten, die behalve bewijzen van goed gedrag, moeten overleggen eene *Akte van den hoogsten rang*, worden verzocht zich voor den 31 Dec. 1808 aan te melden ter Secretarij dezer Stad.

HETEREN. De Fransche Kostschool vacant. *Zie Bijdr. van Oct. en Nov.* 1807 *en Mei* 1808.

VI. *Distr.* Schoolopz. H. W. VAN WOELDEREN.

DOESBURG. De post van Fransche Kostschoolhouderesse vacant. *Zie Oct.* 1807.

VII. *Distr.* Schoolopz. H. J. THOMASSON.

EIJBERGEN. Het Schoolonderwijzers- en Voorzangers-ambt hier ter Stede vacant zijnde, worden al degenen, welke daartoe op een fortabel tractement genegen zijn en den tweeden rang bezitten, uitgenoodigd, om op Zondag den 27 dezer maand November 1808 of een der drie volgende Zondagen hunne gaven in de Kerk alhier te laten hooren, en de noodige bewijzen zoo van den tweeden rang als goed gedrag over te geven; zullende daarna zoo ras mogelijk het beroep geschieden. Men vervoege zich bij W. D. TEN CATE te *Eijbergen*.

VIII.

VIII. *Distr.* Schoolopz. J. VAN DER LINDEN.

BEEKBERGEN. Alhier is door den Wel Ed. Geſtr. Heer en Mr. E. A. DAENDELS, Baljuw van *Neder-Veluwe*, tot openbaar Schoolonderwijzer, Koster en Voorzanger aangeſteld D. COERS, bezittende den vereiſchten rang voor deze School.

HENGELO. De post van openbaar Schoolonderwijzer en van Voorlezer en Voorzanger alhier vacant zijnde, zoo wordt een iegelijk, de noodige bekwaamheden en ten minſte den derden rang bezittende, uitgenoodigd, om zich voor den 20 December dezes jaars, met voldoende bewijzen van goed gedrag, te vervoegen bij den Predikant aldaar. De tractementen en emolumenten, aan die posten verbonden, kunnen op *f* 350 's jaars gerekend worden.

OVERIJSSEL.

I. *Distr.* Schoolopz. C. FRANSEN VAN ECK.

STOKKUM vacant. *Zie Sept.* 1807.

DEVENTER. De Armenſchool vacant. *Zie Aug.* 1808.

II. *Distr.* Schoolopz. J. H. FLOH.

DE ESCHMARKT vacant. *Zie Nov.* 1807.
DE ROTBEKE vacant. *Zie Nov.* 1807.
KLEIN DRIENE vacant. *Zie Dec.* 1807.
BEKKUM vacant. *Zie Dec.* 1807.
DELDEN vacant. *Zie Sept.* 1808.

III. *Distr.* Schoolopz. G. W. STORK.

REUTUM vacant. *Zie Sept.* 1807.
NORDENRING vacant. *Zie Dec.* 1807.
OOTMARSUM vacant. *Zie Sept.* 1808.

IV. *Distr.* Schoolopz. J. W. A. MULLER.

GUDLEUSSEN, als mede
HESSUM en REGTEREN vacant. *Zie Maart* 1807.

V. *Distr.* Schoolopz. J. F. SERRURIER.

RUITEVEEN vacant. *Zie Nov.* 1807.
HASSELERDIJK vacant. *Zie Oct.* 1807.
ZUIDEINDE (*van Kamperveen*) en
DE ZANDEN, *onder Kamperveen*, beide vacant. *Zie Dec* 1807.
WESTENHOLTE vacant. *Zie April* 1808.

VI.

VI. *Distr.* Schoolopz. W. SANDERS.

WETERING vacant. *Zie Maart* 1808.
OSSENZIJL vacant. *Zie Aug.* 1808.
VOLLENHOVEN vacant. *Zie Aug.* 1808.
BLANKENHAM vacant. *Zie Oct.* 1808.
KALLENKOTE vacant. *Zie Oct.* 1808.

VRIESLAND.

I. *Distr.* Schoolopz. J. F. KORFF.

OLDELEMMER vacant. *Zie Oct.* 1806.

II. *Distr.* Schoolopz. M. J. ADRIANI.

NIJEHASKE vacant. *Zie Sept.* 1808.

III. *Distr.* Schoolopz. H. W. C. A. VISSER.

DEDGUM vacant. *Zie April* 1807.
WORKUM vacant. *Zie Aug.* 1808.
UITWELLINGERGA vacant. *Zie Aug.* 1808.
OFFINGAWIER vacant. *Zie Aug.* 1808.
GAAST vacant. *Zie Sept.* 1808.

IV. *Distr.* Schoolopz. A. BRUINING.

PEINS vacant. *Zie Maart* 1808.
HARLINGEN. De Stads Franſche School vacant. *Zie Maart* 1808.

HERBAJUM vacant. *Zie Junij* 1808.

V. *Distr.* Schoolopz. . . . . .

SCHINGEN vacant. *Zie Dec.* 1806.
GOUTUM vacant. *Zie Maart* 1808.

VI. *Distr.* Schoolopz. W. BERKHUIS.

BUITENPOST vacant. *Zie Aug.* 1808.
STIENS vacant. *Zie Sept.* 1808.

VII. *Distr.* Schoolopz. M. MARTENS.

LUTKEWOLDE (of AUSBUUR) vacant. *Zie Febr.* 1808.

KOLLUM. Volgens kennisgeving van Baljuw en Gemeentebestuur van *Kollumerland*, is eene der twee Scholen van den hoogsten rang, alhier vacant geworden, door het vertrek van den Schoolonderwijzer WONDAAL, naar *Grou*. Deze vacature staat ten spoedigste weder vervuld te worden. Sollicitanten van den eersten, en des noods van den tweeden rang, hebben daar alleen vrijen toegang. Het jaarlijksch vast tractement bedraagt, (behalve de Schoolgelden, welke men op ruim *f* 70 kan rekenen) *f* 200, het getal der leerlingen doorgaans ruim 60.

GRO-

GRONINGEN.

I. *Distr.* Schoolopz. J. R. VAN EERDE.

GRONINGEN. De Schoolmeestersplaats bij de Martini-Kerk vacant. *Zie Mei* 1808.
WESTERWIJTWERT vacant. *Zie Mei* 1808.
BAFLO vacant. *Zie Mei* 1808.
BELLINGEWEER en RANUM vacant. *Zie Oct.* 1808.
ULRUM. De School alhier is door het overlijden van den Schoolmeester vacant geworden. Men verwachte hieromtrent nader berigt.

II. *Distr.* Schoolopz. H. D. GUYOT.

LUTKEGAST vacant. *Zie Sept.* 1808.

III. *Distr.* Schoolopz. E. TINGA.

OTERDUM vacant. *Zie Junij* 1808.
BIERUM vacant. *Zie Julij* 1808.
SOLWERT en MARSUM vacant. *Zie Julij* 1808.
THESINGE vacant. *Zie Febr.* 1808.

IV. *Distr.* Schoolopz. in. WESTER.

OMMELANDER-WIJK, een gehucht onder *Veendam*. De gewettigde Bijschool alhier vacant. *Zie Junij* 1807.

MEDEN. De alhier vacant geweest zijnde posten van Schoolonderwijzer en Organist (*zie Bijdr. van Aug.* 1808, *bladz.* 63) zijn weder vervuld geworden; doordien, in de tegenwoordigheid van den Heer Baljuw van het *Oldambt*, met algemeene stemmen, beroepen werd de bekwame, zeer vlijtige en brave Jongman, LUBBERTUS PATROCLUS RÖMELINGH, Schoolonderwijzer op *'t Waar*; die eene acte van den tweeden rang bezit, en reeds deze bedieningen heeft aanvaard, na dat zijne beroeping eerst door den Heer Landdrost was goedgekeurd.

't WAAR, een niet onaanzienlijk gehucht onder *Nieuw-Scheemda*, is dus, door de zoo evengemelde beroeping en het vertrek van L. P. RÖMELINGH, wederom vacant geworden. Het is eene openbare School van de middelste klasse. Behalve de schoolgelden van 50 a 70 kinderen in de Dagschool, en eene matige Avondschool, heeft de Onderwijzer hier 's jaarlijks *f* 100 vast tractement, waarvoor hij ook gedeeltelijk den Kerkendienst te *Nieuwolde* moet waarnemen: doch hij heeft geene vrije woning.

SCHEEMDA vacant. *Zie Junij* 1808.

VI.

VI. *Distr.* Schoolopz. Mr. TH. VAN [redacted]

KALKWIJK *of* LULA vacant. *Zie Nov.* 1807.

KROPSWOLDE. Door het vertrek van J. A. ENUMA, van hier naar *Eringe*, is de Schoolonderwijzersplaats in dit Dorp opengevallen. Het tract-ment is *f* 81, benevens het gebruik van 4 Matten Hooiland, vrije woning en tuin, en het schoolgeld. De School is van den middelsten rang.

D R E N T H E.

II. *Distr.* Schoolopz. Mr. J. TONCKENS.

GASSELTER - NIEUWVEEN vacant. *Zie Oct.* 1806.

[redacted]

SCHOOLNIEUWS.

HOLLANDS Noordelijk gedeelte.

VIII. *Distr.* Schoolopz. J. TEISSÈDRE L'ANGE.

HILLEGOM den 27 September. Heden had hier wederom een openbaar onderzoek naar de vorderingen onzer Schooljeugd, van eene prijsuitdeeling gevolgd, plaats.

Er waren 173 kinderen tegenwoordig. In de laagſte klaſſe 75, in de middelſte 38, en in de hoogſte 63. (In het jaar 1806 waren er 120.)

De Schoolopziener begon met een kort woord, *over het nuttig gebruik der eerzucht bij het onderwijs.* Vervolgens werd er gebeden en gezongen. Een toepaſſelijke voorzang namelijk, even als de overige gezangen door den Onderwijzer vervaardigd, werd met drie ſtemmen, zacht, liefelijk en melodieus gezongen, terwijl het koor de Duët verving.

Ver-

Vervolgens werden de kleinen door den Ondermeester, door middel van het bord en kaartjes, volgens de klank-methode, in de kennis der letteren en het aanvankelijk lezen onderzocht; daarna ook over de getalletters; en eindelijk over dagelijks voorkomende zaken geleidelijk, kinderlijk en liefderijk ondervraagd. De Schoolopziener zag hier met genoegen de vrucht van vorige aanwijzingen, door hem gegeven, en beſpeurde hier vordering. De hoogſte rang der laagſte klaſſe las aanvankelijk, verbeterde reeds een gebrekkig geſchreven, korten volzin, ſprak getallen uit, en beantwoordde vragen uit de Natuurlijke Hiſtorie.

Intuſſchen, na dat deze kleinen zich in de School gingen vermaken, werden er eenige voor de vuist vervaardigde opſtellen voorgelezen, welke de hoogſte klaſſen, gedurende het examen der laagſte, over onderwerpen, bij den aanvang daarvan opgegeven, hadden vervaardigd. De Schoolopziener gaf zelf aan eenige leerlingen, (die dus althans zeker geheel onvoorbereid waren,) eenige vragen op ter ſchriftelijke beantwoording, waarover de toehoorders met hem alle reden hadden van tevredenheid.

Terwijl nu het examen van de tweede klaſſe begon, werkte de hoogſte aan eenige rekenkundige opſtellen uit den toegepaſten regel van drieën en uit de praktijk.

De tweede klaſſe dan las, antwoordde op het gevraagde over het gelezene, ſprak ge-

tallen uit, tot 33 te gelijk, en rekende aanvankelijk uit het hoofd.

De schriften werden rondgegeven, ook van eenige leerlingen, aan welke de Meester huisonderwijs geeft; men zag daaruit met genoegen, ook van de eerstbeginnenden, goede en rasche vorderingen.

De tweede klasse werd ook over de taal aanvankelijk ondervraagd door den Ondermeester, en door den Meester zelven over de theorie van het rekenen.

Daarna las de hoogste klasse, verboog naamwoorden, vervoegde werkwoorden, rekende praktisch uit den regel van drieën in 't gebroken, en gaf theoretisch reden van de gronden, waarop die bewerking rustte. Vervolgens beantwoordde zij gepaste vragen uit de Zedekunde, en wel over de pligten omtrent God; uit de Algemeene geschiedenis werd de verdeeling der hoofdtijdvakken opgegeven. Uit de Bijbelsche geschiedenis en uit de Vaderlandsche, eerste tijdvak, werden verscheiden geleidelijke vragen wel beantwoord.

Gelijk tusschen het examen der eerste en dat der tweede klasse een gezang door de kleinen was aangeheven, zoo zong de tweede en derde klasse, na het onderzoek, een tusschenzang met drie stemmen, eer de prijsuitdeeling eenen aanvang nam. Deze werd voorafgegaan en vergezeld door eenige aanspraken van den Schoolopziener aan den Heer en de Vrouw van het Dorp, de Regering,

den

den Predikant, de kinderlievende Deelnemers in het bekostigen der prijzen en het betalen van Schoolgeld voor zeer vele behoeftigen, de kinderen zelven, den Meester, zijnen kweekeling den Ondermeester, (die uit hoofde zijner vorderingen en vlijt eene aanzienlijke belooning in geld kreeg,) en eindelijk aan de Ouders en aanwezigen.

De prijzen werden door drie lieve kinderen bevallig uitgereikt. De laagste klasse kreeg 67 stuks prenten van onderscheiden soort, naar verdienſten. De tweede kreeg 27 prijzen. De hoogste 57. De meest verdienſtelijken kregen bij het boekje eene prent; in de uitdeeling van welken deze opklimming werd in acht genomen, dat de minſten waren goudpapier, vervolgens prenten van de Maatschappij, en eindelijk een fraaijer soort, ook afgezet. — De prijzen waren: BUFFON'S *Natuurlijke Hiſtorie.* MULLER'S *laatſte Vruchten.* *Aangenaam Kinderſchool.* *Prentgeſchenk voor de Jeugd.* HAZEU *Lettergeſchenk.* *Vaderlandſche Kindervreugd.* *Kindervriend van* ROGHOW. *Moeder Anna.* *Lettergeſchenk in proza en versmaat.* *Nieuw geſchenk voor de Jeugd, ten gebruike der Scholen,* en *Gillis Zoetekoek.*

IX. *Distr.* Schoolopz. J. VAN GEUNS.

OUDSHOORN en de GNEPHOEK. Den 12 October had men hier wederom het gewoon jaarlijksch Schoolexamen en Prijsuitdeeling,

en wel voor het eerst in de kerk. Het Gemeente-beſtuur had den Schoolopziener uitgenoodigd hetzelve bij te wonen en te beſturen. Volgaarne voldeed dezelve aan dit hem vereerend verzoek, te meer, daar het hem altijd tot een vereerend genoegen verſtrekt, deze zoo bloeijende als verſtandig ingerigte School, in zijne betrekking als Schoolopziener, te bezoeken. Nog nimmer had de Schoolopziener de School zoo talrijk gezien als thans. Er waren 168 kinderen tegenwoordig, 24, door ziekte, afwezig, dus, in alles, 192 leerlingen, allen leergierig, vrolijk, en in de beste klasſikale orde verdeeld en onderwezen. — Na dat de Schoolopziener de plegtigheid met een kort gebed en aanſpraak over den aard en het nut der verbeterde Schoolinrigting, geopend had, zongen de kinderen zeer welluidend de 4 eerſte verſen uit den Morgenzang, achter de Pſalmen, en werd vervolgens het examen, op de gewone wijze, door den verdienſtelijken Onderwijzer, CORNELIS VOORSLUIS, en diens ijverigen Ondermeester DANIEL BREDA, nu onlangs te *Haarlem* den tweeden rang verkregen hebbende, afgenomen. Alle de aanwezigen, en het getal hiervan was niet onaanzienlijk, waren hierover, met den Schoolopziener, ten uiterſte voldaan. — Dit afgeloopen zijnde, werden door den Schoolopziener, uit naam van het Gemeente-beſtuur, het welk zich, bij voortduring, aan den bloei der Schole, hoog-

lijk

lijk laat gelegen leggen, prijsjes uitgedeeld aan de meest uitmuntenden in elke klasse, t. w. aan *Leendert van Rijn*, *Cornelis van der Mark*, *Joanna Pick* en *Antje Houtman*, uit de hoogste, aan *Hendrik van Ingen* en *Neeltje Dam*, uit de middelste, en aan *Jan Vesseur*, *Elizabet Voorbij* en *Jan Zekveld*, uit de onderste klasse. Alle deze kinderen werden door den Schoolopziener opgeroepen, en ontvingen de prijsjes uit zijne hand. Door den Meester en Ondermeester werden, vervolgens, voor gemaakte vorderingen, naarstigheid en ter aanmoediging uitgedeeld nog 119 prijsjes. — De overige 49 ontvingen elk eene prent. — Hierop deelde de Schoolopziener, met eene aanspraak aan den Meester en Ondermeester, uit naam van het Gemeente-bestuur, elk een boekgeschenk uit, als aan den Meester, *de Algebra van* EULER, en aan den Ondermeester, *de grondbeginselen der Meetkunde van* P. STEENSTRA. Hij sprak vervolgens het Gemeente-bestuur aan, den Predikant, de Eerw. VAN DER BURG, de ouders, de kinders, de toehoorders, en besloot alles met eene korte verzuchting. Na het opzingen van Psalm XXV: 3, 4, verliet de geheele vergadering, blij en wel te vrede, de kerk.

HOLLANDS Zuidelijk Gedeelte.

II. *Distr.* Schoolopz. J. WELDIJK.

ZWAMMERDAM *bij Bodegraven.* Op den 22 Aug. l. l. woonde de Schoolopziener het examen bij, dat gehouden werd in het Inſtitut van den Heer J. U. RITTONI. Deze Onderwijzer geeft zich zeer vele moeite in de opleiding en vorming van jonge lieden, die ook van elders aan zijn opzigt zijn toevertrouwd. Er heerscht in het Inſtitut geregelde werkzaamheid, en dikwijls werd de Schoolopziener bij het bezoeken van de School aangenaam verraſt door de gepaste antwoorden, welke ſommige leerlingen hem op zijne vragen gaven, waarom hij goede verwachting van het examen had, het welk daaraan volkomen heeft beantwoord.

Eerst gaven de leerlingen bewijzen van hunne vorderingen in de Schrijfkunst, te gelijk met overlegging van hunne boeken, waaruit men over hunne kennis in het Koopmans rekenen en Italiaansch boekhouden kon oordeelen. Zij gaven ook proeven van hunne oefening in het Teekenen, welk alles in handen geſteld werd van de Heeren BRAK, SPANJAARD en GRONOVIUS, die de vriendelijkheid hadden om met den Schoolopziener de ſtukken te examineren, ten einde aan den meestverdienstelijken uit elke klaſſe, in elk vak de beſtemde prijs werd toegewezen.

Dan-

Daarna werd elke klasse opgeroepen om onderzocht te worden in de kennis der Talen; men zette over uit het Fransch, Engelsch en Hoogduitsch, en elk voorstel, dat werd opgegeven, zette men over in die talen, zonder op dat voorstel te kunnen voorbereid zijn. Over het algemeen was dit goed, en niet een der leerlingen verdiende berisping.

De Schoolopziener kon niet nalaten openlijke hulde te doen aan de verdiensten van vele jonge lieden, waar onder bijzonder uitmuntten A. GERLOF, van *Leyden*, G. VAN LEEUWEN, van *Alkmaar*, en J. S. VAN NAAMEN, van *Zwol*; hij gaf zijn genoegen over het algemeen te kennen, en wekte de leerlingen op tot beftendigen ijver en goede zeden, aan hunne aandacht brengende en ter ernstige overweging aanbevelende het voorregt, dat zij hadden boven anderen.

Eindelijk werden de prijzen uitgedeeld, en de leerlingen betuigden hunnen dank aan den gullen en verdienstelijken Onderwijzer, die met zijne Secondanten den betamelijken lof had ontvangen, onder toebidding van Gods zegen over zijne onvermoeide pogingen, ter vorming en beschaving van de jeugd, die in aantal tot zijne School blijft toevloeijen.

III. *Distr.* Schoolopz. N. MESSCHAERT.

SCHIEDAM. Alhier is een nieuw Schoolonderwijzers-gezelschap opgerigt, hetwelk

tot Zinſpreuk heeft aangenomen: *Tot onderlinge volmaking en die van het opkomende geſlacht.* Hetzelve beſtaat uit de volgende perſonen: P. N. MUYT, N. HAAKMAN, van welke de eerſte den post van Voorzitter, en de andere dien van Secretaris heeft op zich genomen, A. POLDERMAN, N. ZAGWIJN, T. AENMEIJ, J. G. VLASVELD, J. VAN DER KOUWEN, J. VERBOON, J. VAN HEININGEN; allen openbare of bijzondere Schoolonderwijzers of Ondermeesters, te *Schiedam* en in de naburige Plaatſen. Dit gezelſchap bedoelt voornamelijk de beoefening der Nederduitſche taal, der Reken-, Aardrijks-, Zede-, Algemeene en Vaderlandſche Historiekunde, en inzonderheid van de beste manier om in die verſchillende vakken onderwijs te geven, en om daardoor, zoo wel als door een welingerigt Schoolbeſtuur in het algemeen, de jeugd tot verſtandige en brave menſchen te vormen. Den 9 Oct. l. l. hield het Gezelſchap zijne eerſte vergadering te *Delfshaven*, en werd door eene fraaije aanſpraak van den Voorzitter ingewijd; hetwelk met de tegenwoordigheid zoo van den Schoolopziener, als van den Heer . . . BRANDENBURG, lid der Plaatſelijke Schoolcommisſie van *Delft*, vereerd werd.

CHARLOIS. Op voordragt van den Schoolopziener, is alhier door het Gemeentebeſtuur aangeſteld een Plaatſelijk Toevoorzigt over de Scholen, beſtaande uit de Heeren KORNELIS MORREEAK, Schout en Secre-

ta-

taris, BASTIAAN KENHOORN en BASTIAAN VAN HEININGEN, Leden van het Gemeentebeſtuur te *Charlois* en *Katendrecht*.

ZEELAND.

II. *Distr.* Schoolopz. A. VAN DEINSE.

MIDDELBURG. De Commisſie tot het Schoolwezen uit het *Middelburgſche* Departement der Maatſchappij: *Tot nut van 't Algemeen*, heeft den 7 Sept. l. l. weder, in het Kerkgebouw der Lutherſche Gemeente, openbaar Examen gehouden der leerlingen, welke uit haar fonds en onder haar opzigt worden onderwezen. Zij werden in het ſpellen, lezen, de Taal-, Aardrijks en Rekenkunde onderzocht door den Schoolopzigter, Medelid der Commisſie; en voldeden niet alleen in alles tot genoegen der aanwezenden, maar trokken bijzonder de aandacht der Commisſie en geheele Vergadering tot zich, door hun vaardig, duidelijk en met den vereischten toonval lezen van alles, wat hun daartoe werd opgegeven, en vooral door de proeven van oplettendheid en oordeel bij het lezen, daar zij op alle de vragen, hun over het gelezene gedaan, zoo vlug en naauwkeurig antwoordden, dat elk zijne verwondering er over betuigde. Negentien leerlingen werden met ſchoone prijzen bekroond, vijf met overgave van loffelijke getuigſchriften ontſlagen, en onderſchei-

dene van lagere tot hoogere klasſen bevorderd. De Heer Mr. JUSTINUS KRITZ, Lid der Commisſie, deed bij deze gelegenheid eene zoo ſierlijke als welingerigte en uitgewerkte Redevoering, behelzende een betoog: *dat 's Menſchen waar geluk voornamelijk ook te weeg gebragt wordt, door het nuttig gebruiken en welbeſteden van den tijd.* Alles werd door Muzijk voorgegaan, vervangen en beſloten; terwijl de Commisſie vertrouwt, dat het blijkbaar en toenemend nut, door de bijdragen van velen hunner Stadgenooten bewerkt, anderen zal aanſporen om hunne voetſtappen te volgen.

B R A B A N D.

I. *Distr.* Schoolopz. Mr. H. VAN DAM.

BERGEN OP DEN ZOOM. Aangenaam is het den Schoolopziener, weder verſlag te kunnen doen van het nut, het welk hier het Departement der Maatſchappij: *Tot Nut van 't Algemeen* uitwerkt. Van de kinderen, welke op de School van dit Departement worden onderwezen, werden die, welke de meeste vorderingen gemaakt hadden, op het Jaarfeest, den 18 Julij van dit jaar, met eereprijzen beſchonken. Ten getale van 256 kinderen kwamen zij in de Franſche Kerk bijeen. Het intreden van Beſtuurders van het Departement werd aangekondigd door een treffend Muzijk, gegeven door het toonminnend Gezelſchap *Harmonia.* Vervolgens werd

werd door den Heer Mr. J. DOORNIK eene fraaije uitgewerkte redevoering gedaan, *over de vereischten in eenen Dichter*, welke afgewisseld werd door het zingen van toepasselijke zangstukken, door de beroemde Dichteres, Mejufvrouw PETRONELLA MOENS, honorair Lid dier Maatschappij, te dezer gelegenheid vervaardigd; voorts werden de prijzen aan zestien leerlingen in onderscheiden klassen, met eene naar de vatbaarheid der kinderen zeer wel ingerigte aanspraak, uitgedeeld door den lof verdienenden President der Maatschappij, NICOLAAS VETTEN; waarna de plegtigheid met zang en een heerlijk muzijk besloten werd.

II. *Distr.* Schoolopz. A. OOMEN.

OOSTERHOUT. Om het verval der Bijscholen heeft de hier bestaande Schoolcommissie zich ontbonden, en is thans vervangen door een Plaatselijk Toevoorzigt.

III. *Distr.* Schoolopz. A. VAN MOORSEL.

EINDHOVEN. De gewone jaarlijksche Schoolonderzoeken en de daarop gevolgde Prijsuitdeelingen, die in de Fransche Kostschool den 12, en in de Nederduitsche School den 18 Augustus j. l. plaats hadden, werden dit jaar met meer dan gewonen luister verrigt, doordien de Heer Kwartier-Drost, die deze festiviteit, aan het hoofd van de Magistraat dezer Stad, bijwoonde,

en, op verzoek van den Voorzitter, den last op zich nam, om de Eergeschenken, ter waarde van ruim *f* 40, aan de kindergraf jeugd uit te deelen, en dezelve, door eene toepaselijke aanspraak, tot volharding in hunnen ijver, aanmoedigde.

De Schoolopziener, die, naar gewoonte, bij deze talrijke vergadering tegenwoordig was, nam de gelegenheid waar, om blijk van bijzondere achting te geven, welke hij aan beide deze volijverige Onderwijzers verschuldigd is, van aan ieder het *eerste Deel* van het *Handboek voor Schoolonderwijzers*, (dat hem van wege het Ministerie van Binnenlandsche Zaken is ter hand gesteld, en aan verdienstelijke Onderwijzers tot eene beloning uit te reiken,) in het publiek, als een vereerend bewijs, ten geschenk te geven, die dan ook door hen met genoegen en dankbaarheid werden aangenomen, en de goedkeuring deswegens der zamengevloeide menigte, door een algemeen handgeklap, volkomen wegdroeg.

Eindelijk werd dit kinderfeest, in beide deze Scholen, door een der leerlingen, met eene dankbetuigende aanspraak en een overheerlijk muzijk, waarmede die ook geopend was, gesloten.

VALKENSWAARD. Alhier is dit jaar, van wege het Gemeente-Bestuur, den Schoolonderwijzer eene kapitale woning, met een daaraan gebouwd luchtig Schoolvertrek, van goede leerborden en schrijftafels voorzien, beschikt.

SOE-

SOERENDONK. De Schoolopziener werd, bij zijn laatste Schoolbezoek, bijzonder aangenaam verrast, door het aantreffen van eene nieuw gebouwde School, die voor de behoefte dezer Gemeente zeer voldoende is.

GELDERLAND.

VI. *Distr.* Schoolopz. H. W. VAN WOELDEREN.

Aan den Heer Inspecteur van het Lagere Schoolwezen en Onderwijs.

Wel-Edele Heer!

Ik heb de eer u te berigten, dat er eene nieuwe School in mijn District gesticht is. Dit dient, naar mijn oordeel, als een voorbeeld ter navolging, door middel der *Bijdragen*, algemeen te worden bekend gemaakt. De stichting van deze School strekt te gelijk ten bewijs, wat Leeraars van den Godsdienst, die het goede in hunne Gemeenten trachten te bevorderen, kunnen uitwerken. — Het is omtrent anderhalf jaar geleden, dat de Heer P. HOFF, Pastor in het *Zuiwent*, eene Boerschap in de Heerlijkheid *Lichtenvoorde*, bij mij kwam, zijnen wensch te kennen gevende, dat er eene goede School in zijne talrijke Gemeente zijn mogt, die van het Dorp *Lichtenvoorde*, en van alle andere

plaatsen, daar eene goede School is, ver afgelegen is. Er was wel, volgens zijn zeggen, elken winter school gehouden, en doorgaans wel door meer dan eenen, doch door zeer ongeschikte menschen, die zich zelven daartoe slechts hadden opgeworpen, en waarvan er ook geen een, bij de invoering der tegenwoordige Schoolwet (zeker dit gevoel van diepe onkunde) zich bij mij heeft komen aangeven. Ik wees hem naar Art. 11 lett. *b* van het Huishoudelijk Schoolreglement, volgens het welk tot het oprigten van eene nieuwe School de approbatie van het Departementaal Bestuur vereischt wordt, en raadde hem, zich deswege aan den Heer Landdrost te adresseren, wanneer hij het met zijne Kerkmeesters en Buurmeesters daaromtrent eens zou zijn geworden. Dit geschiedde ook met goed gevolg. De noodige penningen werden bij inschrijving gevonden; en er werd dezen zomer eene School en eene Schoolmeesters-woning gebouwd, die mijne verwachting ver overtrof. Ik ging, toen ik de vorige week de Scholen in dien omtrek bezocht, deze nieuwe School eens in oogenschijn nemen, en vond, dat dezelve 34 Rijnlandsche voeten lang en 24 breed is, en van eene genoegzame hooge verdieping. Men was toen bezig met het maken van schrijftafels en banken, en in het voorjaar zou er eene planken vloer in gelegd worden. Tot Onderwijzer in deze School is aangesteld PETER PEPER, die in de laatst gehoudene Vergadering van de Commissie

van

van Onderwijs in dit Departement, met veel lof den derden rang verkregen heeft. Hij zou in het begin van deze week met het schoolwerk eenen aanvang maken. Ik heb daarvan de gunstigste gedachten, en twijfel geen oogenblik, of deze School zal eerlang onder de *zeer goede* Scholen kunnen geplaatst worden, enz.

(Was get.)

H. W. VAN WOELDEREN.

's Heerenberg
den 22 Nov. 1808.

VRIESLAND.

III. *Distr.* Schoolopz. H. W. C. A. VISSER.

Hoezeer de verbetering van het onderwijs, gelijk eigenaardig is, eenen zachten gang gaat, en hierin, zoo min als in geheel de zedelijke wereld, sprongen plaats hebben, is echter des te meer elke schrede voortwaarts, hoe gering dan ook, nimmer ongewigtig voor hem, die belang stelt in de hoofdzaak zelve. Even zoo is het dan ook niet onverschillig, wanneer hier of elders een jeugdig Onderwijzer, doordrongen van het gewigt van zijnen belangrijken post, bij eenen goeden aanleg, met aflegging van vooroordeel of ter zijdestelling van

plaatselijke hindernissen, zich begint toe te leggen op zijnen post, of weder ginds eene opengevallene plaats met eenen geschikten Onderwijzer wordt voorzien. Van beiden kan de Schoolopziener tot zijn genoegen, voorbeelden bijbrengen, hoezeer hij zich thans tot eenige weinige zal bepalen.

STAVOREN. De gecombineerde School werd vervuld door J. WESTENDORP, tot dus ver eersten Onderwijzer in een der Stads Scholen te *Amsterdam*. Zijne kunde, ijver en onbevooroordeeld verstand doen alles goeds hoopen. De School, door lang stilstaan geheel verwaarloosd, behoefde eene geheele reforme, en de Schoolopziener gelooft deze veilig van hem te mogen verwachten. In zijne School, die de Schoolopziener voor vijf weken, toen hij eerst begonnen was, bezocht had, vond hij voor een paar dagen in lezen en schrijven, zoo wel als in eene geregelde orde, reeds zigtbare vorderingen. Bovenal was het opmerkelijk, dat kinderen, die toen nog geene letter kenden, nu, door middel der letterhoutjes, niet alleen alle letteren kenden, maar reeds vrij moeijelijke en zamengestelde woorden zamenvoegden en spelden, welk werk vijf weken te voren voor Onderwijzer en Leerlingen beiden vreemd was. Tevens vond de Schoolopziener de laatste keer het doelmatigst gebruik van het boekje van BRUNT, *over het Rekenen*, gemaakt, waarvan hij, bij eene volgende opgave, breeder verslag hoopt te kunnen geven.

UIST,

IJLST, *eerſte School.* In deze School werd J. CLOPPENBURG voor eenigen tijd de opvolger van den waardigen A. IJGES. Derdehalf uur, welke de Schoolopziener in deze School doorbragt, ſcheenen hem een oogenblik. Deszelfs iver in het onderwijs, vaardigheid in het doen van gepaste vragen, zijne fermiteit en zucht voor orde vielen hem dadelijk in het oog, en behaagden hem. De vorderingen der kinderen, de goede orde, onder dezelve heerſchende, moesten hem genoegen geven. Zijn verlangen naar verdere verbeteringen in het elementair onderwijs geven den Schoolopziener de beste verwachting. Met blijdſchap was hij in deze School en verliet dezelve met tevredenheid.

KOUDUM. Met genoegen kan de Schoolopziener van deze School thans melding maken. Zeker genoot de Onderwijzer TRESLING, wien het aan goeden aanleg niet ontbreekt, op zijne woonplaats, bij weinigen eenige aanmoediging. Het domme vooroordeel van ſommigen, de woeste ſpotternij van anderen en de kwaadaardige tegenkanting van nog anderen, zetteden gewigtige hinderpalen aan een gemoed, waar aan lof en ſchande niet onverſchillig zijn. En het is te beklagen, dat men zoodanige vooroordeelen, ſpot en tegenwerking bij hen vond, die, om deze of gene redenen, de hoofden des volks genoemd konden worden; terwijl daardoor de ſtem van eenige weinigen edeler denkenden niet werd gehoord. Thans echter zal domheid en kwaadwilligheid zijnen

invloed verliezen, terwijl de tegenwerker op eene gevoelige wijze de gevolgen daarvan zal ondervinden. Met reden mag men zich vleijen, dat de grond alhier gelegd is voor een doelmatiger onderwijs, waarvan reeds in de beginſelen de blijken voorhanden zijn; terwijl de goede aanleg des Onderwijzers en zijne opgewekte lust doen verwachten, dat volgende berigten, aangaande deze School, meer en meer gunstig zullen worden, en dezelve, in ſpijt van kwaadwilligheid en ſpotlust, eerlang behooren zal tot die Scholen, waar het onderwijs doelmatig, verſtandig, kinderlijk en hartelijk is.

HEMELUMER OLDEPHART en NOORDWOLDE. Ingevolge Art. 26 der algemeene bepalingen voor dit District, werden door eene Commisſie uit Baljuw, benevens het Gemeente-beſtuur en den Schoolopziener, de Scholen binnen dit District, in den afgeloopenen zomer gevisiteerd en de daarin noodige verbeteringen, door dezelve aan Baljuw benevens het Gemeente-beſtuur voorgedragen, waarop dan ook eene aanſchrijving aan de respective Kerk- en Dorpsvoogden volgde, tot het maken dezer verbeteringen, hierin beſtaande:

KOUDUM Het veranderen der Schrijftafels in den vorm van lesſenaars, het brengen van een ſchuifraam in de noorder-muur, en een zwart geverwd leerbord van 5 voet lang en $\frac{1}{2}$ voet breed. Tot dus verre ontving de Schoolopziener echter geen berigt, dat daaraan voldaan ware.

WARNS.

WARNS. Hier werden alle tafels veranderd in lesſenaars. Voor de eerſte klaſſe vindt men aan de noordzijde ſmalle lesſenaars voor hunne boekjes en letterhoutjes gemaakt, waarop aan dezelfde zijde de helft der ſchrijflesſenaars voor de tweede klaſſe volgen, waarvan men het overige gedeelte aan de zuidzijde der School nevens dezelve vindt, volgende daarop aan die zelfde zijde die voor de derde klaſſe. Die voor de tweede en derde klaſſe zijn voorzien met vaste inktkokers en allen derwijze ingerigt, dat de kinderen niet meer tegen over elkander zitten, maar allen naar eene zijde zien. Vaste planken onder dezelve, dienende tot berging van letterhoutjes (waarvoor afzonderlijke bakjes zijn vervaardigd, boeken, ſchrijf- en rekengereedſchappen vervangen de plaats der lastige ſchoolborden, en maken dezelve overtollig. Een groot ſchuifraam en een nieuw leerbord maken, bij de reeds aanwezige goede ſchuiframen, dat er genoegzaam licht en leerborden zijn, zoo dat men thans deze School in eenen goeden ſtaat kan rekenen te zijn.

MOLKWERUM. Hier werden twee zeer goede leerborden verzorgd, terwijl een kagchel in plaats van het vuur wordt geſteld, om het rooken te beletten, en een kasje tot berging van ſchrijfbehoeften den ſtoel van den Meester vervangt.

OUDEGA. Hier werd een venſter in den Oostmuur bevolen, en een nieuwe bank en tafel voor de kleine kinderen.

NIJEGA. Hier werd bepaald het optrekken van eene muur, ter hoogte van 7 voeten onder het dak, het vernieuwen van het houtwerk aan dezelve, het verzorgen der noodige tafels en banken, waaraan het geheel ontbrak. Tot dus verre ontving de Schoolopziener echter geen berigt, dat de verbeteringen in de beide laatste Scholen reeds waren daargesteld.

HEMELUM. Daar deze School van Landswege wordt onderhouden, vervoegde zich deswege de Schoolopziener bij den Landdrost, voorstellende aan Z. H. Ed. Gestr. om in dezelve van de reeds aanwezige tafels en banken, met bijvoeging van het noodige nieuw hout, te laten vervaardigen zes tafels en banken, ter lengte van ongeveer 14 voet, in diervoege ingerigt, dat de kinderen slechts aan eene zijde zittende, ook naar dezelfde zijde zien, waarvan 4 tafels, bestaande uit een breeder schuinsch stuk van 12 duim, en een daaraan gevoegd plat stuk van 3 à 4 duim, en voorzien ieder met 5 of 6 loden inktkokers, derwijze zijn ingerigt, dat door eene onder het plat der tafel zich bevindende plank, dezelve tot berging der boeken en schrijfgereedschappen geschikt zijn, en alzoo de plaats der Schoolborden vervangen kunnen; terwijl de twee overige tafeltjes, voor de eerste klasse bestemd, de helft der breedte kunnen hebben; als mede dat van de nutteloze stoel des Onderwijzers een voor hem geschikt en minder ruimte wegnemend kastje tot berging zijner papieren werde gemaakt,

en

GRONINGEN.

IV. *Distr.* Schoolopz. Mr. TH. VAN SWINDEREN.

HOOGEZAND den 4 November. Heden hield onze verdienſtelijke Schoolonderwijzer VERENHOVEN, van welken deze *Bijdragen* reeds meermalen loffelijke melding gemaakt hebben, wederom in zijne School, in het bijwezen van den Schoolopziener en eenige andere aanzienlijke, zelfs van elders hier gekomene, lieden, een Examen over een gedeelte zijner Scholieren. Na deze plegtigheid met eene korte aanſpraak geopend te hebben, liep hij de verſchillende vakken van het hoger onderwijs door, in alle welke de kweekelingen de doorſlaandſte blijken van hunne vorderingen gaven; waarna de Schoolopziener dit Examen met eene korte aanſpraak aan de kinderen, waarin hij dezen prees over hunne vorderingen, en tot verderen ijver en braafheid aanſpoorde; aan den Onderwijzer, aan welken hij bij deze gelegenheid, uit naam van Zijne Excellentie den Minister tot de Binnenlandſche Zaken, het *eerſte* Deel van het *Handboek voor Onderwijzers* overhandigde; en aan de verdere aanwezigen, tot dankzegging voor de eer van hunne tegenwoordigheid, beſloot. — Eenige dagen na het Examen ontving de Schoolopziener een aantal, volgens hunne eigene denkbeelden en in hunnen eigenen ſtijl opgeſtelde, brieven van de meest gevorderde Scholieren, om hem te bedanken voor de goede les-

lessen, die hij hun op het Examen gegeven had.

Behalve dit exemplaar van het *Handboek*, en een aan den verdienstelijken Schoolonderwijzer J. LUCHIER te *Schermer*, waarvan reeds vroeger melding is gemaakt in de *Bijdragen* van April 1808, heeft de Schoolopziener de twee andere, ter zijner dispositie gestelde, exemplaren aan de Schoolonderwijzers HOPMAN te *Windeweer* en REINDERS te *Wolterſum* overhandigd, als welke beiden hierop eene regtmatige aanspraak schenen te hebben.

Te *Slochteren* heeft de achtingswaardige Kustos J. HUISMAN het, na veel moeite en vele onaangenaamheden, zoo ver gebragt, dat hij 61 zijner Scholieren, (hij heeft er ruim 100) met toestemming hunner Ouderen, met de Koepokstof heeft laten inenten; welke daad de Schoolopziener zoo navolgenswaardig vindt, dat hij zich verpligt gevoelt hiervan openlijk melding te maken in de *Bijdragen*, en voornemens is denzelven deswegens, en ook wegens de uitmuntende inrigting zijner School, een bewijs zijner tevredenheid ter hand te stellen. De menschlievende Medicus NUMAN van het *Hoogezand* verrigtte *gratis* deze kunstbewerking aan al deze kinderen.

NABERIGTEN.

HOLLANDS Noordelijk gedeelte.

IX. *Distr.* Schoolopz. J. VAN GEUNS.

LANGERAAR. TEUNIS DE VET, den vereischten derden rang bezittende, en de vacerende School eenen geruimen tijd hebbende waargenomen, is, met in achtneming van het bij de Wet voorgeschrevene, tot Schoolonderwijzer, Koster en Doodgraver alhier beroepen en aangesteld, waardoor dan deze vacature als nu is komen te vervallen.

OEGSTGEEST. Alhier is, door eene gecombineerde Vergadering van Gemeente-Bestuur en Kerkenraad, na dat, op den 2 November l. l., door den Schoolopziener een relatief examen was afgenomen, in plaats van wijlen den verdienstelijken ARIJ MAGOG, tot Schoolonderwijzer en Voorlezer beroepen en aangesteld K. RUSTER, hebbende den tweeden rang, tot dus verre Ondermeester te *Rotterdam*. Van de 8 geëxamineerde Sollicitanten waren op het viertal gebragt: JAN FRANSEN, Ondermeester te *Zaandam*, JAN KONING Jun., Ondermeester te *Zandvoort*, hebbende beide den tweeden rang, K. RUSTER, en JAN NOORT, Ondermeester te *Katwijk aan Zee*, hebbende den derden rang. Deze vacature is dus nu ook overeenkomstig de Wet vervuld.

VRIES.

VRIESLAND.

V. *Distr.* Schoolopz. . . . . .

STIENS. Alhier is zeer onlangs door Baljuw en Gemeente-Beſtuur van *Leeuwarderadeel* mitsgaders Gecommitteerden ter vervulling der plaats grijpende Schoolvacature, uit een getal van 18 Sollicitanten, hebbende alle, (behalve J. KLOPPENBURG, die den tweeden rang bezat) acte van den derden rang, tot Schoolonderwijzer beroepen J. KLOPPENBURG, Schoolonderwijzer te *Ijlst*. Tot Sollicitanten hadden zich aangegeven de Schoolonderwijzers: W. HENGST te *Cubaard*, E. DE VRIES te *Tjerkgaast*, A. FERPT te *Leeuwarden*, J. Y. TAMMINGA te *Kollum*, R. HENDRIKS te *Scharnegoutum*, CORN. KUIPERS te *Ferwoude*, H. JANS te *Doniaga*, D. TIEZEMA te *Aalſum*, J. KLOPPENBURG te *Ijlst*, A. WEERSINGA te *Blesdijk* en *Peperga*, K. LAMRING te *Bolsward*, E. KLAZINGA te *Nes* in *Weſtdongeradeel*, K. EEUWES te *Baard*, P. A. MEETER te *Tjerkwerd*, S. A. TEYMA te *Garijp*, W. U BOONEMMER te *Birdaard*, E. DE WIT te *Oudehaske*, en G. O. BOERSMA, wonende te *Oudkerk*, doch noch buiten dienst.

Berigt voor den Binder.

De twee Tabellen moeten geplaatst wor
tegen over bladz. 103, en niet tegen o
bladz. 101, zoo als dezelve abusive
geteekend zijn.

BIJDRAGEN

BETREKKELIJK DEN

STAAT

EN DE

VERBETERING

VAN HET

SCHOOLWEZEN

IN HET

KONINGRIJK HOLLAND.

VIII. DEEL XII. STUK.

(*December* 1808.)

Te LEYDEN *bij*
D. DU MORTIER EN ZOON.
MDCCCVIII.

BOEKBEOORDEELINGEN.

Gebeden voor de lagere Scholen binnen het Koningrijk Holland. Te Amſterdam *bij* P. DEN HENGST *en* ZOON. 1808. klein 8vo. 16 bl. Prijs *f* 0 : 1 : 0.

De inhoud van dit Boekje beſtaat uit een Gebed voor den eerſten ſchooltijd eener week; na den laatſten ſchooltijd eener week; voor eenen voormiddag ſchooltijd; na eenen voormiddag ſchooltijd; voor eenen namiddag ſchooltijd; en na eenen namiddag ſchooltijd. Daarop volgen negen onderſcheidene Gebeden voor- en na eenen ſchooltijd. En eindelijk vier Gebeden na eenen ſchooltijd in bijzondere gevallen: wanneer er bij voorbeeld twist onder de leerlingen geweest is, of iemand derzelver zich aan leugen heeft ſchuldig gemaakt. De Onderwijzers der jeugd krijgen dus door dit boekje ruime gelegenheid, om eene goede keus van gebeden voor hunne ſcholen te doen. Wij prijzen het

daarom aan hen
er onder deze Geb
zijn; er zijn er
ſcholen, en voor
dene klaſſen. In
gebeden van het
laatſte voor bijzond
heel, beter, dan
ons voor, dat de
ſteller hebben, da
ten minſte een a
meer ſcientifiſche
doorgaans niet g
genden, naar ons
komen van kinder
de beoefening d
neemt evenwel ni
zeer bruikbaar zij
dering nog bruil
worden. Ziet hie

„ *Voor eenen*

„ Altijd weldo
„ door uwe liefd
„ verkwikkende ſ
„ den, en onzen
„ me uitſpanning
„ deze plaats wed
„ nu met vernie
„ onzen tijd beſt
„ betamelijke zu
„ aandacht en we

„ eene onwankelbare neiging tot orde en
„ geregeldheid, tot liefde en eensgezind-
„ heid onder elkander, op dat wij ons al-
„ dus in uwe oogen welbehagelijk gedra-
„ gen, onzen Leermeester ſtof tot vreugde
„ en tevredenheid over ons geven, en ons
„ zelven ten nutte hier mogen geweest zijn.
„ Amen."

Men ziet dat de denkbeelden, die in dit Gebed voorkomen, alle zeer gepast zijn, maar zoude dezelve niet beter door de kinderen begrepen worden, en meerderen invloed op hen maken, als zij op deze wijze voorgeſteld waren:

Goede God! gij doet ons altijd wel. Dezen middag is ons ligchaam, door uwe goedheid, weer geſterkt met aangename ſpijze. Onze vermogens zijn weder verlevendigd door vrolijke uitſpanning; en nu zijn wij gezond weder aan deze plaats; om onze krachten en vermogens nuttig te beſteden. Geef ons daartoe nieuwe lust en ijver. Geef ons allen lust om hier gehoorzaam, aandachtig en vlijtig te zijn. Dat wij in alles geregeld en met orde mogen te werk gaan. Dat wij in onderlinge liefde en eensgezindheid bij elkander mogen zijn. Dan zullen wij U, onzen Weldoener, behagen; dan zal onze Leermeester zich over ons verblijden en met ons wel tevreden zijn; en dan zal ons ſchoolgaan waarlijk nuttig voor ons zelven worden. Amen.

Nu willen wij
ven uit het dubb
naauwelijks welke
zen zullen, wan
goeds. Ziet hier

„ *Voor*

„ Groote God
„ ginnen wij wee
„ werk, en zulle
„ tigs kunnen lee
„ ons zijn, en d
„ maken van dez
„ te vorderen.
„ Meester geen
„ onzedigheid, h
„ heden. Laat n
„ ven tot ſtraffe
„ ons bitterlijk b
„ denken, dat G
„ wij doen en ſp
„ ons gedrag U w
„ Christus wille.

„ *Na*

„ Zouden wij
„ o God! nu wij
„ te keeren? Gij
„ genoegen laten
„ waard voor uit
„ Onze Meester

„ verblijdt zich met ons over uwen zegen.
„ Maar wij, kinderen, zien en hooren zoo
„ veel kwaads; wij kunnen ook zoo ligt
„ ondeugend worden. Och! behoed ons
„ hier voor. Laat ons als zedige en goe-
„ de kinderen vreedzaam naar huis gaan.
„ Beveilig ons tegen ongelukken, en geef
„ dat wij bij de volgende les wederom ge-
„ zond en blijmoedig hier tegenwoordig
„ mogen zijn. Amen."

Deze proeven zullen, zoo wij vertrouwen, alle Onderwijzers nieuwsgierig naar het geheele boekje maken.

De opsteller of verzamelaar zou vele Onderwijzers eenen grooten dienst gedaan hebben, wanneer hij bij deze Gebeden gevoegd had een kort onderrigt omtrent het onderwijzen van kinderen in de leer en praktijk van het bidden. Wij geven hem in bedenking, of het niet goed zou zijn, dat hij zulks voegde bij deze Gebeden, als zij voor de tweedemaal worden uitgegeven, het welk wij zeker vertrouwen, dat welhaast noodzakelijk zijn zal.

e wijze het onderwijs in den Godsdienst.)ok hier is het *uitvoerig onderwijs* gevolgd, rel niet in paragrafen, het welk dit Werkje e omslagtig zou gemaakt hebben, maar toch a orde van zaken en hoofdstukken, zoo at het gemakkelijk hier bij kan worden ageslagen: evenwel met die verandering, lat het VI, VII en VIII Hoofdstuk, han- elende van de *Pligten*, hier kortheidshal- e tot één gebragt zijn.

Hetzelfde dat wij van het *uitvoerig onder- ijs* gezegd hebben, zij ook van dit beknop- e werkje gezegd, dat wij over het geheel an allen, die onderwijs in de Bijbelsche eschiedenisſen, de christelijke zedekunde, n leerstellige waarheden geven moeten, als ene zeer gepaste handleiding, en de jeugd ls een zeer geschikt en goedkoop Leesboekje aanprijzen.

Het verwondert ons, dat de Schrijver veral van de Bijbelsche *Geschiedenis* in het nkelvoudige spreekt. Eene geschiedenis is en enkel verhaal van eene zekere gebeur- enis, maar geschiedenisſen zijn verhalen an meer gebeurtenisſen, en de Bijbelsche erhalen zijn immers meer — zijn veelvou- lig.

Godsdienstige Gezangen voor de Jeugd, door den Schoolopziener H. WESTER. Vierde Druk, op nieuw verbeterd. *Te* Groningen *bij* J. OOMKENS 1808. klein 8vo, 56 bladz. Prijs *f* 0 : 3 : 0.

Deze Gezangen, van welke wij thans den vierden druk voor ons hebben, zijn te algemeen bekend, dan dat wij noodig zouden hebben eene beschrijving van dezelve te geven. Wij zullen maar alleen verslag doen van de veranderingen in dezen vierden druk. De werkzame WESTER heeft zijne Zangstukjes voor dezen druk hier en daar zeer oordeelkundig beschaafd en verbeterd. Min geschikte couplettren, die in de vorige uitgaven voorkwamen, heeft hij weggelaten. Andere nieuwe ingelascht, en zelfs een en ander geheel stukje, dat in een van zijne andere werkjes voorkwam, maar niet in dit bundeltje, daarbij gevoegd. De volgorde der Stukjes is ook eenigzins veranderd, en eindelijk is deze druk veel algemeen

nuttiger gemaakt daardoor, dat de eerste versjes van ieder Gezang, hetwelk eene bijzondere zangwijze heeft, met noten gedrukt zijn. Wij twijfelen dus niet, of dit werkje zal nu nog meer behagen dan voorheen, en meer en meer beantwoorden aan deszelfs heilzame oogmerken.

Intusschen vertrouwen wij, dat de Heer WESTER bij eene vijfde uitgave nog al het een en ander te veranderen zou vinden. Wij voor ons zouden ten minste op enkele plaatsen, nog wel eenige verandering hebben willen aantreffen. Bij voorbeeld bl. 8 voor

Uw goedheid, Heer!
Oneindig meer:
Hef u, mijn ziel! naar boven!

lazen wij liever:

Uw goedheid, Heer!
Dringt mij nog meer;
Op dan, mijn ziel! naar boven!

Bl. 9. staat:

Uw woord wordt hier,
Door uw bestier,
Mij, uit uw' naam verkondigd;

waarvoor wij liever lazen:

Uw dierbaar woord,
Dat ongestoord
Aan mij ook wordt verkondigd;

Bl. 16. lazen wij voor

Zijn genadig welbehagen
Deed voor menschen heil opdagen.

liever:

Zijn genadig welbehagen
Schonk aan 't menschdom blijde dagen.

Bl. 24. zouden wij in plaats van:

Loof Hem, Christensche aar!
Zing Hem, feestgezangen,
Die, als Middelaar,
Voor u bidt en pleit,
In zijn heerlijkheid
Zorgt voor uw belangen.

verkiezen:

Loof Hem, Christenschaar!
Zing Hem feestgezangen,
Hem, den Middelaar,
Die u steeds geleidt,
En in heerlijkheid
Zorgt voor uw belangen.

Dat *bidden* en *pleiten* zou ligt aanleiding kunnen geven tot verkeerde denkbeelden. Bl. 30. zouden wij voor:

De lieve ſlaap — zoo zacht! —
Verkwikte ons menig nacht;
Hoe juicht de blijde morgen
Ons dikwerf vrolijk toe:

liever in den mond der zorgelooze jeugd leggen:

De lieve ſlaap — zoo zacht! —
Verkwikt ons elken nacht; —
Hoe juicht de blijde morgen
Ons telkens vrolijk toe: enz.

Bl. 45. voor *Ook geeft God ons: God geeft ons ook.*

Bl 49. voor *Hoe blcek mij zijne gunst bij nacht*, liever:

Hij zorgde ook voor mij dezen nacht.

Wij geven deze veranderingen alleen op als bedenkingen, die wij den waardigen Schrijver voorſtellen, in de verwachting, dat hij daarvan bij eene volgende gelegenheid gebruik zal kunnen maken; wanneer bij misſchien ook nog eene en andere kleinigheid

ter verbetering zal kunnen verstrekken. Wij willen door deze aanmerkingen de waarde van dit Boekje geenszins in verdenking brengen; maar gelooven, dat er van hetzelve op vele Scholen in onderscheidene opzigten een nuttig gebruik zal kunnen gemaakt worden, waartoe wij het van ganscher harte aanprijzen.

SCHOOLBERIGTEN

over November 1808.

HOLLANDS Noordelijk gedeelte.

I. *Distr.* Schoolopz. A. NUMAN.

TEXEL. De School aan de *Koog op Texel* vacant. *Zie Oct.* 1808.

II. *Distr.* Schoolopz. J. DOZY.

HOORN. De vlijtige en arbeidzame jongeling KORNELIS AMELIEN, die, sedert eenen geruimen tijd, de School van het Roomsch Katholijk Weeshuis, met lof, heeft waargenomen; is nu, na dat hij onlangs, te *Haarlem*, den derden rang, bekomen heeft, tot vasten Onderwijzer der jeugd, in dit gesticht aangesteld.

III. *Distr.* Schoolopz. A. R. MAURER.

ALKMAAR. De Stads Fransche Kostschool vacant. *Zie April en October* 1808.

VII. *Distr.* Schoolopz. J. C. BERRANGÉ.

BEVERWIJK. De hier ter Stede ſedert het verleden jaar door Mejufvrouw MARIA MARTINA MARI, geb. ROBBERS, opgerigte Jufvrouwen-Kostſchool, heeft door haar heengaan opgehouden te beſtaan; men zou wel iemand begeeren, die zoodanig inſtitut wederom opvatte.

IX. *Distr.* Schoolopz. J. VAN GRUNS.

NIEUWKOOP vacant. *Zie Aug.* 1808.

HOLLANDS Zuidelijk gedeelte.

I. *Distr.* Schoolopz. B. SPOELSTRA.

MAASSLUIS. De post als Hollandsch en Fransch Onderwijzer is alhier vacant; men verwachte wegens deze vacature een nader berigt.

VLAARDINGEN. De post van Schoolmeester in het Gereformeerde Wees- en Armenhuis vacant. Men verwachte ook deswegens nadere berigten.

II *Distr.* Schoolopz. J. WELDIJK.

GOUDA. Alhier is de School voor kinderen der armen vacant. *Zie het Schoolnieuws van December* 1807 *en Maart* 1808.

HEKENDORP. Deze School zal binnen kort vacant worden, daar de verdienſtelijke Onderwijzer C. DE JONG beroepen is in de Stads Diakonieſchool te *Deventer*. Men hoopt, echter, dat deze School niet lang onvervuld zal blijven.

V.

V. *Distr.* Schoolopz. G. W. BOOT.

HEUKELUM vacant *Zie Oct.* 1808.
SPIJK vacant. *Zie Oct.* 1806.

ZEELAND.

I. *Distr.* Schoolopz. A. UIJTTENHOOVEN.

ZIERIKZEE. Alhier is door den Burgemeester, als Huisonderwijzer voor het lezen, schrijven en de Hollandsche taal, geadmitteerd P. G. RENAUD, in plaats van M. VAN WIJNGAARDEN, thans Schoolonderwijzer te *Burgh.*

II. *Distr.* Schoolopz. A. VAN DEINSE.

KATS vacant. *Zie Nov.* 1808.

III. *Distr.* Schoolopz. . . . . .

KRABBENDIJKE vacant. *Zie Mei* 1808.

BRABAND.

II. *Distr.* Schoolopz. A. OOMEN.

DORST, onder *Oosterhout*, vacant. *Zie Nov.* 1808.

GELDERLAND.

I. *Distr.* Schoolopz. Mr. P. A. DE ROOCK.

OPIJNEN vacant. *Zie Maart* 1808.
NIEUWAAL vacant. *Zie Oct.* 1808.

II. *Distr.* Schoolopz. F. H. REPELIUS.

CULENBORG. De School van Liefdadigheid vacant. *Zie Aug.* 1808.

IV. *Distr.* Schoolopz. H. H. DONKER CURTIUS.

ARNHEM. Alhier zal worden opgerigt eene Stads-Kostschool, in welke Jongelingen van 12—18 jaren, zullen worden onderwezen in de Neder- en Hoogduitsche, Fransche en Engelsche talen, de Geschied- en Aardrijkskunde, Reken- en Wiskunst, en het Italiaansch Boekhouden. *Zie Nov.* 1808.

HETEREN. De Fransche Kostschool vacant. *Zie Bijdr. van Oct. en Nov.* 1807 *en Mei* 1808.

WAGENINGEN. Door het overlijden van J. VAN LUTTERVELD, zijn alhier vacant geworden de posten van openbare Stads Onderwijzer en Voorzanger bij de Hervormde Gemeente. Het tractement, dat als Onderwijzer wordt genoten, is *f* 230, en als Voorzanger *f* 18; het getal der Scholieren beliep

OVERIJSSEL.

I. *Distr.* Schoolopz. C. FRANSEN VAN ECK.

STOKKUM vacant. *Zie Sept.* 1807.

DEVENTER. Ter vervulling der openstaande plaats van Onderwijzer aan de Stads Armenschool, zijn door den Burgemeester en de Wethouders dezer Stad genomineerd: C. DE JONG, Onderwijzer aan de *Goejanverwelle-Sluis*, en J. F. RÖPCKE, bijzonder Onderwijzer te *Amsterdam*, beiden voorzien van eene acte van den tweeden rang. Deze hebben, in een nader examen, aan de Stedelijke Schoolcommissie zeer voldaan, en uit dezelve is beroepen C. DE JONG.

II. *Distr.* Schoolopz. J. H. FLOH.

DE ESCHMARKT vacant. *Zie Nov.* 1807.

DE ROTBEKE vacant. *Zie Nov.* 1807.

KLEIN DRIENE vacant. *Zie Dec.* 1807.

BEKKUM vacant. *Zie Dec.* 1807.

DELDEN vacant. *Zie Sept.* 1808.

III. *Distr.* Schoolopz. G. W. STORK.

REUTUM vacant. *Zie Sept.* 1807.

NORDENRING. G. KORHORST, bezittende den vierden rang, is alhier tot Schoolonderwijzer aangesteld.

den vierden rang, bij de Commisſie van Onderwijs in het Departement *Overijſſel*.

OSSENZIJL. Ook hier is niemand opgekomen met acte, en dus door Schout en Volmagten proviſioneel toegelaten COURTJANS SLAGTER, van *Ruinerwold*.

VOLLENHOVE. Wijl er geene Sollicitanten van den tweeden rang zijn opgekomen, behalve eenen die niet zingen konde, en men het tractement niet konde vermeerderd krijgen, worden hier thans Onderwijzers van den derden rang, voor de tweede School, uitgenoodigd, op een tractement van *f* 150, de Schoolgelden van de Avondſchool, en voor private leſſen in de Stad 4 ſtuiv., en buiten dezelve naar evenredigheid meer.

VRIESLAND.

I. *Distr.* Schoolopz. J. F. KORFF.

OLDELEMMER. Door de beroeping van SIJBE JANS, Onderwijzer te *Terwispel*, die zich met H. A. WEERSINGA, Onderwijzer te *Blesdijke*, als Sollicitant had aangegeven, is de vacature alhier weder vervuld.

II. *Distr.* Schoolopz. M. J. ADRIANI.

NIJEHASKE. Deze School wordt proviſioneel bediend door H. WILLEMSMA, Schoolonderwijzer te *Hackerdijken*, (doch

waar's winters door onbruikbare wegen geene School wordt gehouden) daartoe benoemd door Baljuw benevens het Gemeente-beſtuur van *Haskerland*, met overleg van den Schoolopziener.

TERWISPEL, School van den *middelſten* rang, vacant geworden door het vertrek van SIEBE JANS naar *Oudelemmer*, is proviſioneel weder vervuld, doordien Baljuw en Gemeente-beſtuur van *Opſterland*, met overleg van den Schoolopziener, daartoe benoemd hebben J. J. KLASINGA, thans Ondermeester te *Anlo* in *Drenthe*, hebbende bij de Commisſie van *Vriesland* acte van den derden rang bekomen.

GERSLOOT (voormaals eene Winterſchool, geplaatst in den laagſten rang) Hier is door Baljuw benevens het Gemeente-beſtuur van *Aengwirden*, met overleg van den Schoolopziener, proviſioneel benoemd J. PONTSMA, bezittende den derden rang.

III. *Distr.* Schoolopz. H. W. C. A. VISSER.

WORKUM, *tweede Stads School*. Wordt proviſioneel waargenomen door L. J SMIT, hebbende den derden rang. Over het onderwijs, vooral in het elementaire, is de Schoolopziener zeer te vreden. Het traktement moet hier nader bepaald worden.

DEDGUM wordt waargenomen door J. LIEUWES, hebbende den derden rang, over wien

wiens ijver en braafheid de Schoolopziener mede zeer te vreden is.

OFFINGAWIER door R. TJEERDS, mede den derden rang verkregen hebbende, en

UITWELLINGERGA door H. R. JOUSTRA; terwijl

GAAST niet provisioneel vervuld heeft kunnen worden. Bij eene advertentie in de Courant zijn de Sollicitanten naar gemelde School reeds opgeroepen, en het tractement, het welk voor twee jaren willekeurig met *f* 75, en nu met de voordeelen van den daar van afgescheiden Dorpregterspost verminderd was, met *f* 95 verhoogd is.

IJLST, *eerste Stads School*, werd vacant door het vertrek van CLOPPENBURG (*) naar *Stiens*. Het tractement alhier is *f* 200, terwijl eenige onzekere emolumenten, tot het Kostersambt behoorende, *f* 91 bedragen kunnen. Er gaan ongeveer 80 kinderen ter school. Er konden, indien het schoolgaan eenigermate aangemoedigd werd, 250 a 300 school gaan. De School staat in den hoogsten rang, doch het tractement brengt ze in den middelsten of laagsten. Er is eene vrije en goede woning.

OLDEMIRDUM werd vacant door de afzetting van R. DOUWES; wegens onkunde, dronkenschap en verder ergerlijk gedrag De School

(*) Deze is de derde, welke in den tijd van vijf jaren uit deze eerste Stads-School naar een Dorp gaat.

School behoort to
is eene vrije en g
ment is *f* 88. I
deren ter School
vangt geene Schoo
doch ontvangt ui
vens het Gemeen
van ieder vierende
of het ſpelt, ſch
zoo dat dus de
lijks zal genieten
Schoolpenningen,
ren bij de Schoo
waarop gewoonlijk
den. — Er wordt
warming der Scho

BALK, *bijzond*
ſe. Deze School
danken van A. jo
ſchrift van den der
ment is er niet. I
zelven eene woni
Er kunnen 40 kin
waarvoor de Onde
Oldemirdum, uit l
vens het Gemeen
deels jaars ontvang
eene genoegzame
warming der Schoo
het waarſchijnlijk,
ſchen den School
wijze, zijn beſtaan
ten minſte een ge

den rang vereischt. Men adresseert zich om nader onderrigt bij den Schoolopziener.

IV. *Distr.* Schoolopz. A. BRUINING.

PEINS vacant. *Zie Maart* 1808.

HARLINGEN. De Stads Fransche School vacant. *Zie Maart* 1808.

HERBAJUM. De vacante School alhier is vervuld door de aanstelling van K. CUPERUS, Schoolonderwijzer te *Boer*, die den derden rang bezit. Hierdoor is de School te

BOER vacant geworden. Deze is van den tweeden rang. Het jaarlijksch inkomen is *f* 120. De Schoolpenningen worden op tien Car. gl. begroot.

SCHALKUM. De School alhier is vacant geworden door het overlijden van GERRIT GERBENS. Het jaarlijksch inkomen bestaat in het vruchtgebruik van 19 pondematen land. De Schoolpenningen worden op *f* 5 begroot.

V. *Distr.* Schoolopz. . . . . .

SCHINGEN vacant. *Zie Dec.* 1806.

GOUTUM vacant. *Zie Maart* 1808.

STIENS vacant. *Zie Sept.* 1808.

ST. ANNA PAROCHIE vacant, door het overlijden van P. E. KIESTRA. De School behoort tot den hoogsten rang. Bij eene oproeping van Omslag-pligtigen door Baljuw benevens het Gemeente-bestuur op den 29

November, werd h
op eene jaarlijksch
daarentegen de O
en Dorpregters-p
hebben, noch eeni
te nemen. Het geta
lijke Gemeente, is
het getal der leerli
openbare school be
terwijl de School
Bovendien genoot
wegens inbeuring
gemeenteschrijver
ven van ordonnan
menten, schoon
ter zeer waarschij
zerspost verbond
eene vrije en go
wordt provisioneel
SPOELHOF, hebbe
Sollicitanten word
of op den laatsten
te melden ter Sec
Anna Parochie.

VI. *Distr.* Sch

BUITENPOST.
met *f* 50 verhoog
ningen, die slecht
voor ieder kind
de week voor elk
schenen als Sollic

J. HORDENBERG, Schoolonderwijzer te *Groote Garst* in *Groningerland*, T. J. BUMA te *Oosterwolde*, J. A. WIJNJA te *Rottevalle* en D. TIEZEMA te *Aalzum*, die, ten overſtaan der gecombineerde Commisſie uit Baljuw en Gemeente-beſtuur en de Dorps-gecommitteerden, door den Schoolopziener geëxamineerd werden: waaruit vervolgens door gemelde Commisſie tot Onderwijzer beroepen is J. HORDENBERG te *Groote Garst*, die den tweeden rang bezit.

VII. *Distr.* Schoolopz. M. MARTENS.

LUTKEWOLDE (of AUSBUUR) vacant. *Zie Febr.* 1808.

KOLLUM. Eene der twee Scholen vacant. *Zie Nov.* 1808.

BORNWERD en BITTERWIRD vacant, door het, den Schoolopziener van ter zijde berigt, overlijden van den Schoolonderwijzer JAN TJERRS. *Legaal* berigt wordt desaangaande van Baljuw en Gemeente-beſtuur van *Westdongeradeel* te gemoet gezien, zoo ook van Baljuw en Gemeente-beſtuur van *Oostdongeradeel*, betrekkelijk het hem mede van ter zijde bekend geworden overlijden van den Schoolonderwijzer FENEMA van

PAESENS, vacant.

NES op het Eiland *Ameland* vacant, door het overlijden van den Schoolonderwijzer ENKE JACOBS. Ook van hier ziet de Schoolopziener wettige kennisgeving te gemoet. De drie gemelde vacerende Scholen zijn van den *middelſten* rang.

G R

I. *Distr.*

GRONING
bij de Martini
WESTERV
1808.
BAFLO va
BELLINGE
Zie Oã. 180
ULRUM.
overlijden va
worden. Me
berigt.

II. *Distr.*

LUTKEGA

III. *Dist*

OTERDUM
BIERUM
SOLWERT
Julij 1808.
THESINGE

IV. *Distr*

OMMELA
der *Veendam*
hier vacant.

't WAAR vacant. *Zie Nov.* 1808.

SCHEEMDA vacant. *Zie Junij* 1808.

NIEUWE PEKEL-A. Door het overlijden van J. RIENSEMA is de Hoofdschool hier vacant geworden; zijnde eene openbare School van den hoogsten rang Met dit Schoolonderwijzers-ambt is verbonden dat van Voorzanger en Koster. Het vast jaarlijksch tractement bedraagt *f* 180 benevens vrije woning en tuin. — Indien de Schooldienst naar behooren wordt waargenomen, zal het getal der scholieren in de Dagschool denkelijk van 150 tot 200 kunnen bedragen. Ook is er het geheele jaar door Avondschool. Het schoolgeld van een' rekenaar is 1 st., van een' schrijver $1\frac{1}{2}$, en van een' lezer 1 st. in de week. Van ieder kind in de Avondschool wordt daar beneven even zoo veel betaald.

VI. *Distr.* Schoolopz. Mr. TH. VAN SWINDEREN.

KALKWIJK *of* LULA vacant. *Zie Nov.* 1807.

KROPSWOLDE vacant. *Zie Nov.* 1808.

D R E N T H E.

II. *Distr.* Schoolopz. Mr. J. TONCKENS.

GASSELTER-NIEUWVEEN vacant. *Zie Oct.* 1806.

GRO

I. *Distr.* Sch

GRONINGEN
bij de Martini-Ke
WESTERWIJ
1808.
BAFLO vacant
BELLINGEW
Zie Oct. 1808.
ULRUM. De
overlijden van de
worden. Men v
berigt.

II. *Distr.* Sc

LUTKEGAST

III. *Distr.*

OTERDUM v
BIERUM vaca
SOLWERT e
Julij 1808.
THESINGE v

IV. *Distr.* S

OMMELANDE
der *Veendam*. D
hier vacant. Zi

't WAAR vacant. *Zie Nov.* 1808.

SCHEEMDA vacant. *Zie Junij* 1808.

NIEUWE PEKEL-A. Door het overlijden van J. RIENSEMA, is de Hopfdschool hier vacant geworden; zijnde eene openbare School van den hoogſten rang Met dit Schoolonderwijzers-ambt is verbonden dat van Voorzanger en Koster. Het vast jaarlijksch tractement bedraagt *f* 180 benevens vrije woning en tuin. — Indien de Schooldienst naar behooren wordt waargenomen, zal het getal der ſcholieren in de Dagſchool denkelijk van 150 tot 200 kunnen bedragen. Ook is er het geheele jaar door Avondſchool. Het ſchoolgeld van een' rekenaar is 1 ſt., van een' ſchrijver $1\frac{1}{2}$, en van een' lezer 1 ſt. in de week. Van ieder kind in de Avondſchool wordt daar beneven even zoo veel betaald.

VI. *Distr.* Schoolopz. Mr. TH. VAN SWINDEREN.

KALKWIJK *of* LULA vacant. *Zie Nov.* 1807.

KROPSWOLDE vacant. *Zie Nov.* 1808.

D R E N T H E.

II. *Distr.* Schoolopz. Mr. J. TONCKENS.

GASSELTER-NIEUWVEEN vacant. *Zie Oct.* 1806.

SCHO

HOLLAN

1. *Distr.*

TEXEL. C
de jaarlijkſche
deelingen aan
DEN HOO
hield de Comm
zigt over de Sc
men, waarbij
van het lager
ongemeene vor
vorig onderzoe
gelegenheid zag
welwillendheid
wijzer JAN VISS
delijke, gemeen
wijze zich bij
zaam en voorb
vereerende man
kingen tot de pr
dag den 27 Ju

zijnde, liep hiermede het werk op dien dag ten einde.

DEN BURG. De dag van den 26 Julij werd gebruikt tot het onderzoek en de uitdeeling der prijzen aan deze talrijke School. De Schoolopziener had het genoegen, (daartoe zeer vriendelijk uitgenoodigd) deze plegtigheid bij te wonen: deze werd met de leden van het Plaatselijk Toezigt, na het eindigen van een welluidend, eenstemmig, en tot de plegtigheid bijzonder ingerigt gezang, door den jongeling *Joannes Jacobus Oolkaas*, met eene in dichtmaat opgestelde aanspraak, op eene zeer bevallige wijze verwelkomd. — Het onderzoek liep, als voorheen, in de beste order af: en de vorderingen, welke de leerlingen gemaakt hadden, niet alleen in de lagere klassen, maar voornamelijk in de hoogste, waren uitstekende. Men bespeurt bij ieder openbaar onderzoek in deze School telkens eene opklimming tot hoogere wetenschappen. De Onderwijzer VAN HAARST, die sedert geruimen tijd zich in de Meet-, Aardrijks- en Zeevaartkunde met zijne leerlingen heeft bezig gehouden, begint hen ook op te leiden tot de Sterrekunde. Een welingerigt en eenigermate afgebakend Planetarium, waarop het Zonnestelsel staat afgeteekend, hangt in de School; daarvan geeft hij de leerlingen onderwijs: deze weten ook op de voorgestelde vragen reeds een oordeelkundig antwoord te geven, en betoonen eenen bijzonderen

ſmaak in deze ve
zij daarvan blijke
noegen der Led
ſtuur, van het
Schoolopziener e
die deze plegtigh
digheid vereerder
digd en in de t
de, werden de
rende getuigſchri
loting misvielen,
paling, dat zij,
een prijs ontvang
hadden, met ee
gerigt getuigſchri

Uitdeel

In de derde

1. *Jakob Romei*
2. *Hendrik Brui*
het lot: *H.* G
de laatſte *cen*
3. *Lammert Sta*
door het lot:
MAN; de laatſ
4. *Jan Dogger*
den.
5. *Michiel Helen*
hetzelfde; de
genis.
6. *Kornelis Boon*
Vaderlandſche
een vereerend

1. *Kornelis van Keeren:* HERMAN *Zedelijke Verhalen.*
2. *Derk Jansz. Bakker:* MARTINET *Vaderlandsche Spreekwoorden.*
3. *Pieter Hans*, door het lot: *hetzelfde* — *Pieter Hoekstra*, *Pieter Bakker* en *Maarten W. Bakker*, ieder *een vereerend getuigenis.*

Derde klasse, Meisjes.

1. *Trijntje Zijm: Pamela*, *Clarisse en Grandison verkort.*
2. *Geertje Koning:* ROZENMULLER *Onderwijs in den Godsdienst.*
3. *Zoutje Bakker:* REDDINGIUS *Leerrijke Verhalen*
4. *Maartje van Berger* met *M. E. Ahlte* en *Marrijtje Rau*, door het lot: HIRSCHMAN *Zedelijke Kindervrient*; de twee laatste *een vereerend getuigenis.*
5. *Neeltje Kalis* met *Maartje Verberne*, *Naatje Bruin* en *Gerritje Soetelief: hetzelfde*; de drie laatste *een vereerend getuigenis.*

Tweede klasse.

1. *Pieter Karsman:* MARTINET *Vaderlandsche Spreekwoorden.*
2. *Rikkel H. Dekker: hetzelfde.*
3. *Bregje Weezeman: Robinson Crusoë verkort.*
4. *Hendrik Veer* met *Tsbrand Vlaming* en *Jannetje Slot*, door het lot: *hetzelfde;*

11. *Trijntje Robijns: hetzelfde.*
12. *Antje Jakobs Hin: hetzelfde.*
13. *Pieter Oosterling: hetzelfde.*

De uitdeeling der Prijzen verrigt zijnde, werd de Schoolopziener met de Leden van het Plaatselijk Toezigt, uit naam der leergrage jeugd, door den jongeling *Michiel Helenius* op eene aangename wijze bedankt. Waarop de Schoolopziener, in eene korte aanspraak aan de jeugd, zijn genoegen betoonde over de gemaakte vorderingen, met aansporing om op dien voet voort te gaan. Ook gaf hij bij deze gelegenheid zijne bijzondere tevredenheid te kennen aan den verdienstelijken Onderwijzer W. VAN HAARST, en den tweeden Onderwijzer J. WILKES, roemde en dankte het Gemeente-bestuur des Eilands voor al het goede, ten dienste der jeugd aangewend: en betuigde eindelijk zijne erkentenis aan de Leden van het Plaatselijk Toezigt, voor den ijver en onvermoeide werkzaamheden, waardoor het Schoolwezen op het Eiland *Texel* zulk eenen hoogen trap van volmaaktheid had bereikt, met vriendelijk aanzoek hunner waakzame zorg en voortdurend toezigt in het toekomende. De werkzaamheden hierop met een gepast gebed en gezang geëindigd zijnde, keerden de leerlingen te huiswaarts, welgemoed, en in de beste orde.

Woensdag den 27 Julij was voor de uitdeeling der Prijzen aan *den Hoorn* beſtemd. Deze plegtigheid aldaar de eerſtemaal zinde, was de Kerk der Hervormden (daartoe vriendelijk ingewilligd) geheel vervuld met aanſchouwers, zoo wel van dit Dorp, als van andere Plaatſen des Eilands, toegevloeid. — De Heer Baljuw LANGEVELD, de Leden van het Gemeente-beſtuur van *Texel*, met hunnen Secretaris, den Heer ROMANS, zetteden dit Feest door hun bijzijn luister bij. Des namiddags te drie uren nam het werk eenen aanvang. — De plegtigheid begon met een zeer toepaſſelijk gezang, door den verdienſtelijken Onderwijzer J. VISSER voor deze gelegenheid vervaardigd; waarop de Wel Eerw. en zeer Geleerde Heer S. HOEKSTRA, als lid van het Plaatſelijk Toezigt, eene ſchoone Redevoering deed over het *Nut van het lager Onderwijs, waardoor de kinderen worden in ſtaat geſteld, hunne pligten te leeren kennen en vervullen.* Alles met gepaste aanſpraken aan de Regering, den Schoolopziener, den Onderwijzer, de Ouders der jeugd, en de jeugd zelve, beſloten zijnde, werden aan de kinderen de volgende prijzen en eerbewijzen uitgedeeld:

Derde klaſſe.

1. *Cornelis Abbenes: Pamela, Clariſſe* en *Grandiſon verkort.*

2.

2. *Gerrit Sleyboom*: *Hendrik Goedhart*, door SALTZMAN.
3. *Teunis Kuiper*: CLAUDIUS, *Geschiedenis voor Kinderen*.
4. *Nanning Duyker*: *Dezelfde verepryis*.
5. *Pieter Duyker*: *Magazijn van Spreekwoorden*.
6. *Cornelis Daalder*: *Robinson Crusoe verkort*.
7. *Elisabeth Visser*: REDDINGIUS, *Leerrijke Verhalen*.
8. *Jannetje Daalder* met *Geurtje Visser*, door het lot: MARTINET, *Vaderlandsche Spreekwoorden*; de laatste een *vereerend getuigenis*.
9. *Albert Klik* met *Jakob Krine*, door het lot: HIRSCHMAN, *Zedelijke Kindervriend*; de laatste een *vereerend getuigenis*.

In de tweede klasse.

1. *Cornelis Dijkstra* met *Johannes Keyser* en *Pieter Smit*, door het lot: HERMAN, *Zedelijke Verhalen*; de twee laatste een *vereerend bewijs*.
2. *Almer Visser* met *Dark Kunst*, door het lot: REINHARD, *Taal- en Rekenkundig Leesboek*; de laatste een *vereerend getuigenis*.
3. *Pieter Grieke* met *Jan Klink*, door het lot: *hetzelfde*; de laatste een *vereerend getuigenis*.
4. *Neeltje Brouwer* met *Jantje Sipkes*, door het lot: *Robinson Crusoë verkort*; de laatste een *vereerend getuigenis*.

5. *Martije Krijne* met *Derkje Wilner* en *Kaatje Foks*, door het lot: *Zedelijke Verhalen voor Kinderen*; de beide laatste een *vereerend getuigenis*.

In de eerſte klaſſe.

1. *Arien Koopman* met *Pieter Daalder*, door het lot: REINHARD, *volkomen A, B, C Boek*, de laatſte een *vereerend getuigenis*.
2. *Klaas Abbenes* met *Pieter Kunst*, door het lot: *Tooverlantaarn*; de laatſte een *vereerend getuigenis*.
3. *Jan Knaap* met *Jakob Tiebbes*, *Jan Koning* en *Cornelis Lap*, door het lot: *hetzelfde*; de drie laatſten een *vereerend getuigenis*.
4. *Trijntje Duijnker* met *Grietje Sleijboom*, door het lot: *Vermakelijke Prentenkamer*; de laatſte *een vereerend getuigenis*.
5. *Jantje Fulps* met *Neeltje Kryne* en *Aaltje Bakker*, door het lot: *hetzelfde*; de twee laatſten *een vereerend getuigenis*.
6. *Trijntje Dijkſen* met *Trijntje Abbenes*, door het lot: *hetzelfde*; de laatſte *een vereerend getuigenis*.
7. *Joannes Daalder* met *Jan Bakker*, *Martije Fulps* en *Vrouwtje Hoek*, door het lot: *hetzelfde*; de drie laatſten *een vereerend getuigenis*.
8. *Derk Nannings* met *Christiaan Sleijboom* en *Gerrit Duijnker*, door het lot: *hetzelfde*; de beide laatſten *een vereerend* getuigenis.

Na de uitdeeling der Prijzen deed de Jongeling *Cornelis Abbenes*, meermalen met eene eerepriis begiftigd, voor zich zelven, en namens zijne medeleerlingen, in dichtmaat, eene welgestelde en hartelijke dankzegging; waarop de plegtigheid met een toepaslelijk gezang besloten zijnde, keerden de kinderen zeer vergenoegd naar hunne woningen te rug.

OUDE SCHILD. Donderdag den 20 Julij geschiedde aan deze plaats, in tegenwoordigheid van het Plaatselijk Toezigt met den Schoolopziener, het onderzoek en uitdeeling der eereprijzen. — Na het zingen van een toepaslelijk gezang, verwelkomde de brave Jongeling *Derk Kok*, de leden van het Toezigt op eene zeer bevallige wijze. — In het onderzoek, hetwelk zeer langzaam werd voortgezet, gaven de leerlingen blijken van ongemeene vorderingen sedert het voorgaande jaar; inzonderheid was de voortgang, dien eenige in de Schrijfkunst en Aardrijkskunde gemaakt hadden, uitstekend. — Na het afgeloopen onderzoek werd de uitdeeling der Eereprijzen en vereerende Getuigenisfen op de volgende wijze beslist.

In de derde klasse:

1. *Buij Visser: Getuigenis van verdiensten.*
2. *Jan Schagen:* ROZENMULLER, *Onderwijs in den Godsdienst*
3. *Derk Cornelis Kok: Getuigenis van verdiensten.*

4. *Hendrik Her*
Verhalen.
5. *Cornelis Fle*
woorden.
6. *Hiltje Peckes:*
diſon verkort
7. *Jantje Derks*
rijke Verhal
8. *Cornelis Vlas*
9. *Pieter Bakk*
het lot: HER
de laatſte *cen*
10. *Vrouwtje Vi*
door het lot
derwereld; d
tuigenis.
11. *Riekje D. S*
Aagje Huism
NER, *Spreek*
een vereerend

In de

1. *Jan W. Koo*
verkort.
2. *Cornelis van*
melrijk, door
ke Verhalen;
tuigenis.
3. *Neeltje W. F*
door het lot:
derwereld; de
tuigenis.

4. *Cornelis Rau* met *Cornelis Visser* en *Willem Verberne*, door het lot: REINHARD, *Taal- en Rekenkundig Woordenboek*; de twee laatsten *een vereerend getuigenis*.
5. *Antje H. Boermeester* met *Corn B. Blom*, door het lot: REINHARD *Volkomen A B C-Boek*; de laatste *een vereerend getuigenis*.
6. *Jantje Schellingar* met *Jan Sunderdorp* en *Derk Korlbergen*, door het lot: *Toverlantaarn*; de beide laatsten *een vereerend getuigenis*.
7. *Hendrik Bakker* met *Pieter Sunderdorp* en *Gerrit Veenbaer*, door het lot: *hetzelfde*; de twee laatsten *een vereerend getuigenis*.

In de eerste klasse.

2. *Maarten Timmerman*: *Nuttige Prentenkamer*.
3. *Jakob Visser* met *Jan Buisman* en *Marrijtje Bakker*, door het lot: *dezelfde prijs*; de twee laatsten *een vereerend getuigenis*.
4. *Antje A. Blom* met *Derk Vos* en *Antje D. Kart*, door het lot: *Leerzaam Handboekje*; de twee laatsten *een vereerend getuigenis*.
4. *Cornelis Kolder* met *Cornelis Buisman* en *Derkje Schilvis*, door het lot: *dezelfde prijs*; de twee laatsten *een vereerend getuigenis*.

7. *Antje*
Engeltje
het lot
ſten *een*

Alles afg
belovende J
van het Sc
in dichtma
einde nam
ziener in ee
kwamen On
tweeden Or
genoegen be
vlijt en leerz

Vrijdag d
opziener, m
Toezigt, de
S HOEKSTRA
alwaar voorn
het welk te

ren 80 beliep) even als aan den *Burg* en op het *Oude Schild*, door den ijverigen en bekwamen Onderwijzer JAN GAUW, met veel vrucht onderwijs in de *Aardrijkskunde* gegeven. — De Eereprijzen werden op de beide Scholen in de volgende orde uitgedeeld:

Aan het Oost.

In de tweede klasse.

1. *Arien Ellen: Magazijn van Spreekwoorden.*
2. *Vrouwtje C. Koppen:* KERMAN *Zedelijke Verhalen.*
3. *Klaas Brouwer* met *Jan Plaatsman*, door het lot: *Robinson Crusoë verkort;* de laatste *een vereerend getuigenis.*
4. *Aaltje S. Plaatsman* met *Albert Henkes* en *Cornelis G. Brouwer*, door het lot: *Toverlantaarn;* de beide laatsten *een vereerend getuigenis.*

In de eerste klasse.

1. *Dieuwertje C. Schagen* met *Klaas P. Dijker* en *Pieter S. Bakker*, door het lot: *Vermakelijke Prentenkamer;* de beide laatsten *een vereerend getuigenis.*
2. *Antje C. Koppen* met *Cornelis Visser*, door het lot: *Leerzaam Handboekje;* de laatste *een vereerend getuigenis.*
3. *Sijbrand Bakker* met *Sijbrand Kuijper* en *Gerrit Buijkelman*, door het lot: *Leerzaam Handboekje;* de beide laatsten *een vereerend getuigenis.*

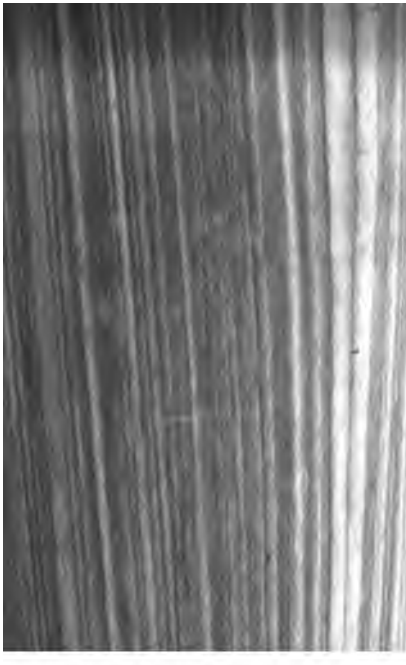

derwijs

3. *Mejert*
door h
Spreck
getuige

1. *Arien*
het lot;
woorde
gents.
2. *Jannet*
door he
halen;
3. *Bregje*
Kuijper
Schrijf
beide la
4. *Gerrit*
het lot:
ſte *een*

- *Jakob Dutinker* met *Bim Vlaming* en *Cornelis Kuijter*, door het lot. *Nieuwe Prentenkamer*; de beide laatſten *een vereerend getuigenis.*
- *Jantje P. de Leeuw* met *Dievertje Tjark* en *Marijtje P. Goijer*, door het lot *'t Leerzaam Handboekje*; de beide laatſten *een vereerend getuigenis.*
- *Stijntje Otto* met *Jantje Kooger* en *Grietje Hopman*, door het lot: *hetzelfde*; de beide laatſten *een vereerend getuigenis.*

Woensdag den 10 Auguſtus werden de ſchool-examens gehoudon aan *de Koog* en *de Waal*. Ook aan deze twee plaatſen bevond men met zeer veel genoegen de vorderingen, welke de leerlingen ſedert het voorgaande jaar gemaakt hadden. Weshalve ook aan de genen, die zich het meest verdienſtelijk gemaakt hadden door vlijt en een goed zedelijk gedrag, Eereprijzen werden toegekend, en in de volgende orde toegedeeld:

Aan de Koog.

Tweede klaſſe.

1. *Cornelis Wuijs* met *Neeltje D. Mulder*, door het lot: HIRSCHMAN *Zedelijke Kinderwereld*; de laatſte *een vereerend getuigenis.*
2. *Jakob Bakker: Verzameling van Spreekwoorden.*

Boe
een

Gerrit
Jan
Spree
ceren

1. *Will*
Schr
2. *Mar*
mer
kort

1. *Griet*
door
een v
2. *Kors*
door

ſelijk Toezigt over de Scholen aldaar, nog met onvermoeiden ijver voort, om voor de belangen van het aankomend geſlacht en het welzijn der Scholen te zorgen. Men heeft tot dat oogmerk bij voorraad zeer goede maatregelen genomen, dat bij voorkomende vacature eener Schole, met welke het Voorlezers- en Voorzangers-ambt in de Kerk vereenigd plag te zijn, geen perſoon, die eene meerdere geſchiktheid tot deze bedieningen ſchijnt te hebben, worde voorgetrokken boven zulk eenen, bij wien meer kunde en bekwaamheid tot het werk van onderwijs wordt bevonden. Ook heeft men in dit loopende jaar het genoegen gehad van te mogen zien, dat de Onderwijzers aan *den Burg* en het *Oude Schild*, die, van wege het groot aantal leerlingen, ieder verpligt waren eenen Ondermeester op hun eigen kosten te houden, daarin tot merkelijke verbetering van hun beſtaan eene aangename verligting hebben ontvangen; terwijl het Gemeente-beſtuur des Eilands, op voorſtel van meermalen genoemd Toezigt, aan gemelde Onderwijzers ieder eenen Ondermeester of tweeden Meester heeft toegeſtaan, geheel buiten hun bezwaar, en aan ieder der Ondermeesters toe te leggen eene jaarlijkſche ſom van twee honderd en vijftig guldens; welke posten door JAN WILKES en JAN GROOT met veel lof worden waargenomen.

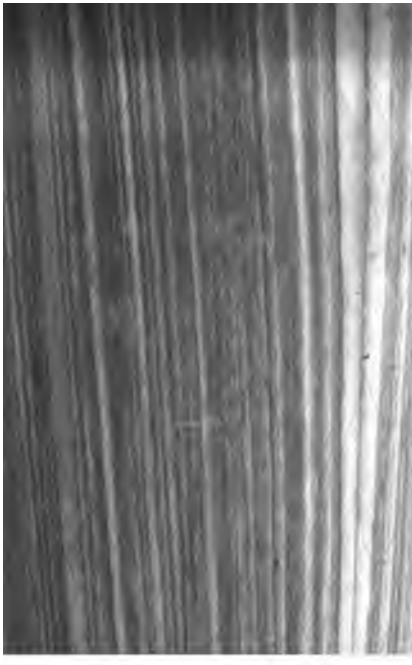

tholijke
bij vern
eene bi
kenteni
ficht
heersch
zindelijk
tingen,
wekken
en zulk
voor de
ren aan
lingen
zijn, en
zelven
derrigt
goed.
uitmunte
noegen
die den
den, we
voor de
vond hie

School geschikt, nog te verbeteren, en toonen zoo hunne ernstige belangstelling in het welzijn der aan hunne zorge toevertrouwde kinderen.

Met geen minder genoegen waren eenige Leden der Schoolcommissie bij een buitengewoon examen der Schole in het Protestantsch Weeshuis tegenwoordig. De vriendelijke receptie van Heeren Regenten, hunne zorg voor de goede opvoeding der kinderen, en het goede onderwijs, ook in de Schole, de bekwaamheid en vlijt van den Onderwijzer, en de leerlust en vlijt der onderwijzelingen, vond men zoo uitmuntend en geschikt, dat de Schoolcommissie zich op nieuw het tot eenen pligt rekent, deswegens openlijk haren lof en goedkeuring te betuigen.

HOORN den 8 November. Na dat vooraf het jaarlijksch Examen in de Fransche en Nederduitsche Scholen dezer Stad gehouden was, had de Plaatselijke Schoolcommissie alhier het genoegen, om voor de derdemaal eene openlijke en aanzienlijke Prijsuitdeeling te doen aan een getal van 274 leerlingen; zijnde daartoe op nieuw in staat gesteld door de Regering dezer Stad en het *Hoornsch* Departement der loffelijke Maatschappij: *Tot Nut van 't Algemeen.* Des morgens te 9 uren vergaderden alle de onderwijzelingen van de Fransche en Nederduitsche Scholen met derzelver leeraren, in de Groote Kerk, onder het spelen des orgels en den toevloed

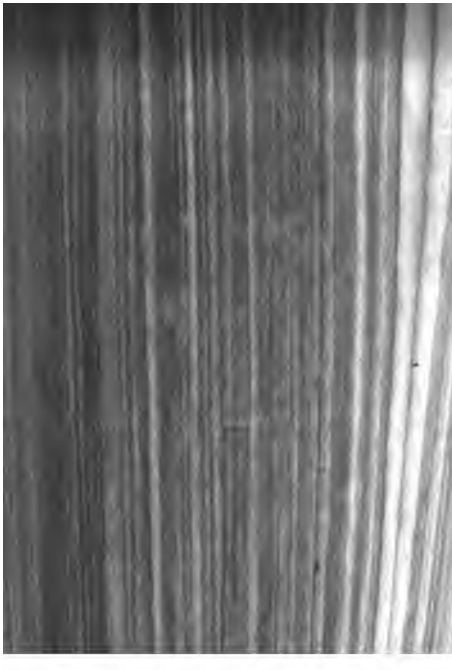

itdeeling der Prijzen, terwijl eenige jonge eden uit de Fransche School in de Engelche, Fransche en Hollandsche taal, op de evalligste wijze hunnen dank betuigden. De resident hervatte vervolgens zijne rede, rekte alle, zoo de genen, die prijzen ontangen, als niet ontvangen hadden, tot erlust, naarstigheid en gehoorzaamheid p, en spoorde ouders, en allen, die eenien invloed hadden, aan, om niets onberoefd te laten, om het belang van een aanerkelijk deel der menschheid, de welvaart an kinderen, te bevorderen.

Voorts herinnerde hij, in eene aanspraak n zijne Medeleden, met zeer veel aandoeing en finertgevoel, aan het onlangs gelee- en verlies in den onverwachten dood van et allerwerkzaamst en nuttig Medelid, den eer P. RIS; een man, die door vele bekkingen en uitgestrekte werkzaamheden de Maatschappij, door hartelijke zucht en nvermoeiden ijver voor het belang der chooljeugd, zoo veel goeds onder ons gecht heeft, en die, gelijk hij door zijne nde, doorzigt, ijver, liefde, edelmoedigeid en werkdadig Christendom, bij een aanl stille deugden, aller achting waardig was, ok als kindervriend in gezegende nagedachnis blijven zal. Deze herinnering roerde et hart der Toehoorders tot weemoed, die et afsterven van dien braven menschenvriend Christen, als algemeen verlies voor deze id niet slechts, maar ook als verlies voor

Schoolonderwijzer van het *Oostende*, kwam ſlechts alleen, zonder kinderen, de plegtigheid bijwonen, en verzocht, uit hoofde van het zeer ongunstig weder en den grooten afſtand van zijne ſchool van de kerk (circa een uur gaans) dát hem dit niet ten kwade mogt geduid, maar zijne School bij nadere gelegenheid geëxamineerd worden; 't welk hem werd toegeſtaan.

Te 10 uur verſchenen er drie Leden uit het Gemeente-beſtuur dezer plaats, om de plegtigheid (des verzocht zijnde) met hunne tegenwoordigheid te vereeren, gelijk ook eenige andere perſonen van de onderſcheiden Kerk-Gemeenten dezer Plaats deden. De plegtigheid werd geopend met eene aanſpraak *over het groot aanbelang van een welingerigt Schoolonderwijs.* — Na het eindigen van welke de kinderen van de Dorpſchool, op den voorgang van haren zangkundigen Meester, een voor dezen dag vervaardigd gezang zongen. — Voorts deed een van de meestgevorderde Scholieren het gebed, en het Examen nam een aanvang met het *lezen.* Daarna deed men onderzoek naar de vorderingen in de *Rekenkunde*, de *Nederduitſche Taalkunde* en de *algemeene grondbeginſelen van den Godsdienst en der Zedekunde.* — Verder ging men, na de bezigtiging der ſchriften, tot de mindere klaſſen over, en hoorde hen *ſpellen*, en proeven geven van de *kennis der letteren*; en zulks alles tot algemeen genoegen, ja, in aanmerking genomen den

GELDERLAND.

IV. *Distr.* Schoolopz. H. H. DONKER CURTIUS.

ARNHEM. Tot aankoop der Prijzen, die uitgedeeld worden, bij gelegenheid der examens, die, ingevolge het Stedelijk Reglement, in tegenwoordigheid der Plaatselijke Schoolcommissie worden gehouden in alle Scholen binnen deze Stad, is door Burgemeester en Wethouderen geaccordeerd eene somma van *f* 66.

OVERIJSSEL.

VI. *Distr.* Schoolopz. W. SANDERS.

VOLLENHOVE en 'T LAND VOLLENHOVE of ST. JANSKLOOSTER. De Onderwijzers BRAAK en BROUWER, zijn op aanzoek van den Schoolopziener, met het beste gevolg, begonnen Zondags-scholen op te rigten. Het getal der genen, die de Dagscholen verlaten hebben en nog onkundig zijn van de eerste beginselen; zoo wel als van zoodanigen, die aanvankelijk in lezen, schrijven en rekenen geoefend zijn, is reeds bij BRAAK over de 40, en bij BROUWER 30. Beiden werken met lust en ijver, om zoo velen, die in vorige dagen verwaarloosd werden, nu nog te vormen tot nuttige leden der Maatschappij, en maken

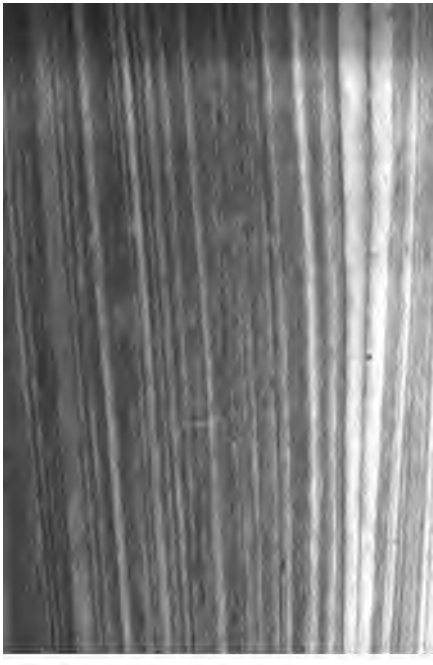

inrigti
't welk
de voo
iets ni
gen. -
trict k
opzien
op we
den, k

II.

AEN
het Sch
ring te
ééne op
de kind
dan an
ten ter
floot een
kinderen

bouwen, met aanwijzing van geſchikte fonds ſen voor een Schoolonderwijzers Tractement. Gelijktijdig verzochten de Ingezetenen van *Gerſloot*, om, door verhooging van Tractement, hunne School tot eene geheele Jaarſchool te verheffen. Op deze verzoeken gunſtig reguard geſlagen zijnde door Baljuw benevens het Gemeente-beſtuur van *Aengwirden*, is door de Floreenpligtigen reeds voorloopig een plan tot het een en ander gemaakt, 't welk eerlang in eene nadere bijeenkomst finaal ſtaat geregeld te worden.

WIJNIETERP. Alhier is een Schoolonderwijzers-gezelſchap, in verband ſtaande met dat van *'t Heerenveen*, opgerigt; tot hetzelve zijn bijna alle Schoolonderwijzers van het Oostelijk gedeelte van *Opſterland* toegetreden, benevens eenige jongelingen en anderen, welke zich tot den post van Onderwijzer zoeken te bekwamen, of tot de verbetering van het onderwijs trachten mede te werken. De eerſte bijeenkomst is gehouden op den 5 November l. l. en het beſtuur des Gezelſchaps voor een jaar opgedragen aan

F. J. BUMA, Schoolonderwijzer te *Oosterwolde*, als *Voorzitter*.

J. FORKENS, Schoolonderwijzer te *Lippenhuizen*, als *Secretaris*.

A. H. BERSMA, Schoolonderwijzer te *Wijnieterp*, als *Penningmeester*.

III. *Distr.* Schoolopz. H. W. C. A. VISSER.

In de Scholen van *Staveren*, *Koudum* *Molkwerum*, zijn kagchels ter verwar der Schoolvertrekken verzorgd, gelijk i in de School van *Parga*, waar dezelve de goedheid van den Heer CANNEGIET Predikant bij de Hervormden, aldaar zorgd is.

IV. *Distr.* Schoolopz. A. BRUINING

IJTENS. Het jaarlijksch Inkomen H. M. REINSMA, ſedert Maart l. l. Sch onderwijzer alhier, is, uit aanmerking 's Mans erfelijken ijver en getrouwe wa ming van de School, met *f* 50 verh door de Florenpligtigen, daartoe door juw en Gemeente-beſtuur van *Hennaar deel* legaal opgeroepen.

BOLSWARD. Na dat op den 26 (ber l. l des voormiddags, het Schoolo zoek in de Franſche en Nederduitſche S Scholen, tot lof van de Onderwij e Leerlingen afgeloopen was, werden 's middags aan een twintigtal leerlingen p uitgedeeld, wegens vorderingen in de kunde, in het rekenen en ſchrijven. laatstgemelde kunst waren er (op de N duitſche School) die thans uitmunte waarover het Schoolbeſtuur deszelfs ge gen betuigde, terwijl hetzelve voldaan

over andere proeven van naarstigheid van vele leerlingen in bovengemelde Scholen.

De plegtigheid geschiedde thans, om meer dan eene reden, en voornamelijk uit hoofde van ziekte onder een groot aantal kinderen en ouders, niet, gelijk de laatstvoorgaande jaren, in de kerk, maar in het ruime en welingerigte Schoolgebouw.

V. *Distr.* Schoolopz. . . . . .

LEEUWARDEN. In navolging van het geen sedert eenigen tijd te *Utrecht* bij het Departement der Maatschappij: *Tot Nut van 's Algemeen*, geschiedde, is ook hier eene School door middel van inteekening tot stand gebragt, en heeft reeds een half jaar met het beste gevolg bestaan.

De Schoolopziener B. VAN WREMEN (wiens gemis wij thans, helaas! betreuren) en de steller van dit berigt, beide Leden van de Plaatselijke Schoolcommissie dezer Stad, vonden in den Schoolhouder H. HERINGA zoo vele geschiktheden tot het geven van onderwijs, dat het hun jammerde te moeten zien, dat dezelve zich daarmede alleen des avonds in een klein vertrekje en in eenen afgelegen hoek der Stad, en dus ook maar voor een gering getal kinderen bezig hield. Wij deden wel ons best om hem over te halen zich met het onderwijs meer opzettelijk te bemoeijen, dan 's mans bedenken, dat hij, dit doende, andere bezigheden moest laten

varen, en zoo
de onzekere w
nog opgerigt m
de, was van di
middelen bedac
deze Stad meer
Om de geoppert
ontwierpen wij
wijzer op den
het volgende p
paalden daarbij
1°. Dat de
onderwijs zou
14 jaren.
2°. Aan een
3°. Van beid
4°. Driemaal
gens van 9 tot
tot 4, en 's av
dat in den wi
zijn van 10 tot
de maanden No
en Februarij.
5°. Dat de
een alzins gesch
zindelijk Schoó
kwame verwarm
winter, gelijk
ken, peunen,
leerborden, leij
en wat dies me
voor de bepaal
te brengen.

6°. Dat de Meester op eene geſchikte wijze het Lezen, Schrijven, de eerſte beginſelen van het Teekenen en Zingen, de Algemeene, Bijbelſche en Vaderlandſche Geſchiedenis, de Geographie, Natuurkunde en Natuurlijke Hiſtorie, als ook de gronden der Nederduitſche Taal en het Rekenen onderwijzen zoude.

7°. Dat voor ieder kind, zonder onderſcheid, zoude worden betaald negen guldens bij het eindigen van ieder vierendeel jaars, het zij men van deze drie bepaalde ſchooltijden gebruik maakt of niet, en zonder dat men voor billijke vacantiedagen of zulke, waarop een kind, om welke reden dan ook, niet ter School kwam, zoude mogen aftrekken, aanhoudende ziekte alleen uitgezonderd.

8°. Dat de Schoolpenningen noch verminderd noch vermeerderd zouden mogen worden.

9°. Dat de rekeningen der Schoolpenningen op de vervaldagen, dat is, 1 Auguſtus, 1 November, 1 Februarij en 1 Mei afgegeven, en dat door kinderen, die tusſchentijds worden aangenomen, als ook voor die, welke voor den vervaldag eerstkomende de School verlaten, echter het volle loopende vierendeel jaars betaald zoude moeten worden.

10°. Dat dit plan van inteekening niet eerder van eene verbindende kracht zijn zoude, voor dat er ten behoeve van 30 kinde-

ren geteekend
der dan een
mogen worde
Dit plan oo
houder aange
eerst door den
en door mij
vervolgens aa
allen, wien
deze gelegenh
ken, aangebo
derneming to
Onderwijzer
uitflag daarvan
vertrek, dat a
de, te huren:
nagenoeg in
het getal der k
kend was, een
zoo aarzelde h
zijdeftelling v
geheel en alle
toe te wijden.
plan in werki
de nevensgaa
opdat alles va
vast en gereg
den. Wij ma
lingen omtren
van beloonen
delijk, uit de
boekenlijst, d
boeken.

R

TE KLASSE.

orn. Geſchiedenis.

an de Algem. Geſchied.

pels.

Leesboek, volgens No.

ellen.

: den 2 Mei dezes jaars begon het
wijs in dit nieuw local, naar eene
: wel behoorlijk overwogene orde,
ing en doelmatige inrigting. Den eer-
iorgen waren er reeds meer dan der-
iderem te zamen gekomen; van dien
aan is dit getal steeds vermeerderd,
dit oogenblik heeft alles zijn volle
gekregen; zoodat wij heden, als zijn-
laatste dag van het eerste half jaar,
noegen mogen smaken eene proeve van
es te kunnen zien en hooren.
lat zelfde Schoolvertrek, waar een ge-
vijftig kinderen driemaal 's daags on-
zen worden, waren nu nog even zoo
toelen geplaatst, terwijl de kinderen
als gewoonlijk aan hunne schrijftafels
hunne nommers zaten, en er voor
Onderwijzer, nog genoegzame ruimte
eef om tusschen de tafels door en om
e heen te wandelen. Te twee uren
middags waren alle de kinderen met
ouders, benevens de Leden der Plaat-
Schoolcommissie aanwezig, en de
gheid nam eenen aanvang, daar de kin-
, voorgegaan door hunnen Onderwij-
erst de noten, (welke op een groot
bord, daartoe opzettelijk met wit ge-
e lijnen beschilderd is, met krijt ge-
d waren,) en daarna de twee eerste
van het 161 der Evangelische Ge-
aanhieven.
verzocht hierop den Onderwijzer, dat

hij bij dez
zoo zoude
bij zijne dag
nu ook dit
nen moest:
kort en in
lazen de ki
meenschapp
toon, met
om van alle
nen worde
den Onder
het gelezen
geen één a
zoo duideli
wat zij laz
ling van d
minder bev
boekje, ge
met verstan
alle de kin
noten van
deze melod
toepasselijk
eene algem
gelegenheid
allerlei soo
en penninge
hiertoe was
ieder der k
zijne vorde
maar ook h
onderscheide

baren; zij, die slechts de cijfergetallen noemen konden, en zij, die reeds tot de behandeling der breuken gevorderd waren, en dus van de jongste af tot de oudste toe, een ieder was hier werkzaam om het gegevene vraagstuk op te losſen, terwijl de Meester zelf slechts opſchreef wat de kinderen antwoordden.

Dit afgeloopen zijnde, werd er onderzoek gedaan naar de vorderingen in het ſpellen. De Meester dicteerde namelijk aan alle de kinderen een vierregelig versje, het welk zij, die ſchrijven konden, allen uit zijnen mond opſchreven, en de aanwezende ouders vertoonden; waarop een ieder naar zijne vermogens en vorderingen, op eene alzins voldoende wijze, ongekunſteld en zonder hierop eenigzins voorbereid te zijn, ondervraagd werden naar de regels van onze taal, bij welke gelegenheid de kinderen duidelijk toonden verſcheidene regelen regt goed te begrijpen en juist ter ſnede te kunnen gebruiken.

Vervolgens las de bovenſte afdeeling der middelſte klaſſe, (terwijl door een der leerlingen van de bovengenoemde klaſſe met potlood vervaardigde teekeningen aan de aanwezenden werden overhandigd,) een ſtuk uit de Vaderlandſche geſchiedenis, waarna de Meester even ongekunſteld deze geſchiedenis, zoo veel zij daarvan in het afgeloopen half jaar gelezen hadden, met hen doorliep, en zij de treffendſte bewijzen gaven

van alles zeer wel verſtaan en onthouden hebben.

Van het voorgeleezene gedeelte der Vad landſche Geſchiedenis las vervolgens de l venſte klaſſe hunne eigen vervaardigde e ſtellen voor; wordende middelerwijl de ſchr boeken, waarin ieder kind, ten einde gemaakte vorderingen te ſpoediger te o dekken, flechts eenmaal om de veertien gen ſchrijft, de omſtanders toegereikt, dezelve met genoegen beſchouwden, en o dit zoo wel als over de andere vorder gen ten uiterſte voldaan waren.

Nu lazen nog de kinderen der boven klaſſe, terwijl die der eerſte afdeeling de middelſte daarmede ook hun geſch vergeleek van het door hun op dictan geſchreven kort uittrekſel van de Natuurl Hiſtorie, door den Onderwijzer zelven geſteld, waarna allen ook hierover en o alles, wat hun in dit vak bekend was, dervraagd, en ook in dit opzigt voldoen blijken van hunne gemaakte vorderingen ven.

Op dit alles volgde er nog een algeme onderzoek omtrent hunne vorderingen in Aardrijkskunde, en ook hierin gaven kleinſten zoo wel als de oudſten de doo ſlaandſte proeven, dat zij op de regte m nier onderwezen worden; onder allerlei o kleedſelen en door onderſcheidene verraſt de voorſtellen op den toets geſteld zijnd waren evenwel hunne antwoorden gepast

vlug, toonende allen een vrij gezond denkbeeld te hebben van de ligging, rigting enz. der poorten van en der Dorpen rondom de Stad gelegen, als ook van de verdeeling dezer Departements, van de ligging der dertig onderscheidene Baljuwschappen, gelijk ook van de elf Steden, hier gevonden wordende, en zulks zoo wel op het zien van de groote zesvels Kaart van *Vriesland*, of van de daartoe opzettelijk vervaardigde Kaart van het Baljuwschap *Leeuwarderadeel*, als zonder behulp van deze.

Hierna werden de volgende kinderen, als bekwaam genoeg, om in eene andere klasse overgebragt te worden, openbaar bevorderd; als: van de laagste klasse tot de tweede afdeeling der middelste, *Aric van der Werf* en *Hendrik Minnes*; van de tweede afdeeling der middelste klasse tot de eerste afdeeling van dezelve, *Ifda Hajonides van der Meulen*; van de eerste afdeeling der middelste klasse tot de hoogste klasse, *Pieter Smitsz.*

En nu alles naar genoegen afgeloopen zijnde, werd deze plegtigheid geëindigd met eene korte en gevoelvolle dankzegging tot God, en een aangenaam gezang van de kinderen, zingende eerst de noten en vervolgens het eerste vers van het tweede der Evangelische Gezangen; waarna de kinderen, als naar gewoonte, twee aan twee, in de beste orde het Schoolvertrek verlieten, wel tevreden en vergenoegd, dat zij in het

bijzijn van hun
hunne vorderin
Bijzonder aan
vrije en vrolijke
de in de antwo
het aanwijzen
lezen of schrijve
die allen beziel
ting welke zij
koesterden, blij
gebruik maken
vooral ook daa
het examen al
een vrolijk gela
der in de Schoo
feningen als v
volgden.

Er is dus ve
deze School op
verwachting zal
deze Stad de h
opleveren.

VII. *Distr.*

DOKKUM.

heeft alhier het
derduitsche Sch
genwoordigheid
dezer Stad en v
nigte van Toeho
van de Plaatselijk

nopte Redevoering *over de oorzaken der lingen van het menſchelijk verſtand*, ge- den door den tijdelijken Voorzitter de Commisſie, den Heer A. ADRIANI, wer- de leerlingen onderzocht, en gaven zij :en van hunne vorderingen in het ſpel- , lezen en ſchrijven, mitsgaders van hun- bedrevenheid in de Nederduitſche taal, Aardrijkskunde, de algemeene Geſchie- is enz. — Vervolgens werden die gene leerlingen, die ſedert het laatst voor- ide openbaar Examen, gehouden in Junij 7, zich het braafst gedragen en het best eeren gekweten hadden, ten getale van n vijftig, hoofd voor hoofd opgeroepen, den eerepriis, zijnde een nuttig en voor eugd geſchikt boekje, door de Commis- voor Stads rekening gekocht, uit handen den Voorzitter te ontvangen, en werd aan elk der Meesters, onder eene ge- :e aanſpraak des Voorzitters, een Boek- henk ter hand geſteld, ten blijke, dat Commisſie zich over derzelver vlijt vol- achtte, en ter opwekking, om in hun- nuttigen ijver onvermoeid te volharden.

'ot het Schoolonderwijzers - gezelſchap *Weſtdongeradeel*, zijn als Leden toege- en H. W. SMIDT, Schoolonderwijzer te *tum*, en W. N. DE VRIES, schoolon- wijzer te *Hantumhuyzen*. Van de Ge-

zelschappen i
deel en *Kollu*
Jaar de verel
zien.

G R

II. *Distr*

WINSCH
den hield het
hier wederom
vergadering.
opende dezel
ring, *over de*
welke men a
kinderen dien
hij het halfj
heden des G
hetzelve, o
geld voortva
meer te bek
fels ook blijk

Na dat er v
woording we
verdere werk
werd de Sch
woordig, ver
stotrede te ein
eene beknopt
Algemeene Sc
één voorleze
artikel telke

hij de geſchiktſte middelen op, om het geheele Schoolonderwijs overeenkomſtig dezelve in te rigten; of en en dan ook ſlechts wenken tot verder nadenken.

Voor-, tuſſchen- en na dat alles, werden er gepaste gezangen door het Gezelſchap zeer welluidend aangeheven.

DRENTHE.

III. *Distr.* Schoolopz. Mr. C. POTHOFF.

EMMEN den 1 Jan. 1808. Heden werd hier voor 't eerst een openbaar School-examen gehouden. Groot was de toevloed van menſchen, om deze voor hun geheel vreemde plegtigheid bij te wonen.

De Schoolopziener hield vooraf eene korte Redevoering, waarin hij zijne mede-ingezetenen vooral het nuttige van deze plegtigheid, zoo ten aanzien van bevooroordeelde menſchen, als van de kinderen, welke onderwezen worden, betoogde.

Deze Redevoering geëindigd zijnde, werden de kinderen, ten getale van ruim honderd, door den Schoolopziener zelven ondervraagd, en gaven uitmuntende blijken van gemaakte vorderingen in het ſpellen, lezen, ſchrijven, rekenen en het zingen.

Bijzonder was de Schoolopziener daarover voldaan, dat de kinderen algemeen

toonden, dat
zen; en hij ve
uit de bovenſte
over de gronde
oordeel konde
te vorderingen
buiging der w

Na afloop v
meestgevorderd
gedeeld.

Met genoeg
deze plegtighe
ven Onderwijz
van orde en ge
wetten, den v

DALEN de
heeft heden he
men, in bijzi
het Plaatſelijk
ren van een vr
ders, plaats g

Nadat de Sc
te Redevoering
treffelijke van
de kinderen d
ſpellen, lezen,
zocht, en ga
hunne gemaakte
gene, welke
nieuwe Leerwij

Aan de meest
den door den w

REN, als Lid van het Plaatselijk Toevoor-
igt, Prijzen uitgereikt, en de Schoolopzie-
er gaf bij het einde der Plegtigheid, zijn
enoegen aan den Schoolonderwijzer te ken-
en voor de aanvankelijke vorderingen der
indèren, ſpoorde hem aan om zich meer
n meer boven de vooroordeelen te verhef-
en, en zijn onderwijs meer doelmatig in te
igten.

KOEVERDEN den 18 Maart 1808. He-
en werd hier wederom het openbaar School-
xamen, ten aanhooren van een zeer groot
antal Toehoorders, over ruim twee hon-
lerd en veertig kinderen gehouden. Na dat
ooraf de Wel-Eerw. Heer CLEMENT, jong-
te Leeraar der Hervormden te *Koeverden*,
ene voortreffelijke en oordeelkundige Rede-
oering had gehouden over *het nut der be-
chaving*, begon de brave en verdienstelijke
choolonderwijzer MEIS zijn onderzoek over
et ſpellen, lezen, ſchrijven, rekenen, de
eginſelen der Taal-, Natuur-, Aardrijks-
n Zedekunde, der Bijbelſche en Vaderland-
che Geſchiedenisſen.

Na het eindigen van het onderzoek over
lke wetenſchap, zongen de kinderen tel-
ens een aangenaam en toepaſſelijk lied.

Ieder ſtond verbaasd over de uitſtekende
orderingen der kinderen, welke de ver-
vachting der aanwezende Toehoorders verre
overtrof.

Veel zou hier dus tot lof van den ver-

dienstelijken Onderwijzer kunnen worden gezegd; dan, daar bij eene vorige gelegenheid in de *Bijdragen* van hem een berigt naar waarde is gegeven, zoo zij dit alleen thans genoeg, dat de Schoolopziener, bij deze plegtigheid ook tegenwoordig, dezelve met korte aanspraken, zoo aan de Toehoorders, als aan den Onderwijzer en de Leerlingen besloot, en, na dat aan de meestgevorderde kinderen, namens het brave Gemeente-bestuur van *Koeverden*, door het Plaatselijk Toevoorzigt fraaije Prijzen waren uitgereikt, aan den voor zijnen post allezins berekenden Schoolonderwijzer, namens zijne Excellentie den Minister van Binnenlandsche Zaken, ten blijke van Hoogstdeszelfs genoegen, en ter zijner verdere aanmoediging, een fraai en net gebonden Boekgeschenk overhandigde.

ODOORN den 22 Maart 1808. Heden hadden wij hier eene Plegtigheid, welke voor ons geheel vreemd, doch zeer aangenaam was.

De kinderen, aan het onderwijs van onzen braven Leermeester E. POT toebetrouwd, gaven de eerste openlijke proeven van hunne gemaakte vorderingen in het lezen, schrijven, rekenen en de gronden van de Nederduitsche Taal.

Wij hoorden dezelve uitnemend lezen, en uit de vragen, welke de Schoolopziener deed,

deed; bleek ons, dat zij verstonden hetgeen zij lazen.

Daarbij wisten de kinderen over de Taal en het Rekenen vragen te beantwoorden, waarvan wij nimmer te voren hebben gehoord.

Wij zijn daarom ook volkomen ingenomen met de nieuwe Leerwijze, en wij hoorden met genoegen, dat de Schoolopziener, welke deze plegtigheid met eene korte rede had geopend, zijne tevredenheid over het gegeven onderwijs te kennen gaf, en zagen met geen minder genoegen, dat er Prijzen onder de meestgevorderde kinderen werden uitgedeeld.

OOSTERKESSELEN den 6 April 1808. Heden de dag zijnde, op welken door het Plaatselijk Toevoorzigt, met overleg van den Schoolopziener, was bepaald, dat het eerste openbaar Schoolexamen zou worden gehouden, kwamen de kinderen op het bestemde uur in de kerk; waarna de Heeren, uitmakende het Plaatselijk Toevoorzigt, zich met den Schoolopziener ook derwaarts begaven.

En nadat de Schoolopziener, ten aanhooren van een groot aantal Toehoorders, eene zeer korte rede had gehouden, begon de Onderwijzer met het onderzoek naar de vorderingen der kinderen, welke allen blijken gaven, dat hun Onderwijzer, de brave

LIJST

van in het Aehtste Deel beoordeelde

SCHOOLBOEKEN.

Het eerste getal beteekent de Stukjes, het tweede de Bladzijden.

Het nieuwe Geschenk voor de Jeugd, ten gebruike der Scholen. II, 7.

N. ANSLIJN, N. 2., *Nieuw Spel- of Leesboekje, dienende om de kinderen reeds bij de eerste beginselen ook in het lezen te oefenen, ten gebruike der Scholen.* Eerste Stukje. II, 17. Tweede Stukje. VII, 14. Derde Stukje. VII, 14.

J. H. DU SART, *Deugdbevorderende Lettergift, der beschaafde Jeugd toegewijd.* IV, 31.

Chronologie, of Tijdrekening ten dienste der Scholen. IV, 34.

C. G. SALTZMAN, *Aanleiding tot eene verstandige opvoeding van Opvoeders.* V, 45.

F. C. ZANGR, *Zedelijke Tafereelen voor Kinderen.* V, 51.

J. C. F. GU
van Kuns
Eene Bijd
Door J. V.
J. W. STATI
wijs in den
J. KUIJPERS,
naar eene
VII, 10.

---

eerſte onde
met betrek
naar eene
VII, 10.
Pamela, Cl
met Platen.
H. WESTER,
ten of Jode
Nut van 't
Gebeden voor
ningrijk He
J. W. STATIU
in den Chri
H. WESTER,
de Jeugd.

INHOUD

van het

MENGELWERK,

in dit Deel vervat.

De Schoolopziener M. MARTENS, aan den Commisſaris tot de Zaken van het Laget Schoolwezen en Onderwijs. I, 71.

Paedagogiſche Prijsvraag. I, 81.

N. SWART, D. VOLKERTSZ. COORNHERT, het uitmuntendst voorbeeld van het wel beſteden van den tijd. II, 20.

Iets over de verhalende en katechetiſche Leerwijzen. II, 47. IV, 51. VI, 12.

Buitenlandſche Schoolberigten. II, 55.

De opvoedkundige Loopbaan van P. OLIVIER, benevens de geſchiedenis zijner Leermethode. III, 3.

H. VAN WOUDENBERG, Redevoering over de redenen, die ons verpligten om de grootſte achting aan eenen Onderwijzer der jeugd toe te dragen, die zich waardig zijn karakter gedraagt. III, 30.

ALGEMEENE BLADWIJZER van het Achtſte Deel.

A.

Aalbertsberg, zie Bloemendaal.
Aalsmeer. Schoolonderzoek en Prijsuitdeeling. XII, 54.
Aardswoud vacant en wordt provisioneel waargenomen. IV, 67. Aldaar aangeſteld E. BULTENAAR. VII, 52.
ACHTERBERGH (H.) aangeſteld te Heikop. I, 94.
Adjunct-Schoolonderwijzers. Berigt wegens het aanſtellen der zoodanigen. II, 3.
Aduard ſtaat vacant te worden. III, 71. Vacant. IV, 82. Aldaar aangeſteld G. GRAAFMAN HUTTING. VII, 68.
Aengwirden. In dit District ſtaat het Schoolwezen eene aanmerkelijke verbetering te ondergaan. XII, 58.

Akerſloot va
pen P. APPEL
Alkmaar. De
tholijk Wees-
De Sollicitant
Onderwijzer
NIEUWENT.
Kostſchool v
voortzetting
X, 49. Tot
School van
MERS admisſi
SIEUR tot L
misſie aange
Kostſchoolho
Examen en
en Diakonie
de Departem
Tot Nut va
ALTENBERGER.
AMELIEN (E.)
van het Roo
geſteld. XII
Amersfoort
NEN tot Li
misſie aange
Kostſchoolh
72.
Amſterdam.
van den Tw
admisſibel b
Ondermeeste
ſcholen vac

H. KLUMPERT in dezelve aangeſteld. II, 64. Examen in de School van C. RENT. I, 104. H. POOLMEIJER aanvaart zijnen post als eerſten Leermeester in eene der Stads Armenſcholen II, 64. Staat der Scholen in deze Stad. II, 79 Examen en Prijsuitdeeling in de Stads Armenſcholen. III, 73. De post van eerſten Leermeester in eene der Stads Armenſcholen vacant. IV, 111. Daartoe benoemd P. JOFFER. VI, 63. J. MUUSZ aangeſteld tot Onderwijzer in het Weeshuis der Collegianten: *de Oranjeappel* IV, 111. Verſlag van eenige Examens in onderſcheidene Scholen binnen die Stad. V, 70. De post van eerſten Leermeester in eene der Stads Armenſcholen vacant. VI, 64. C. CHRISTIAANS daartoe benoemd. VIII, 48 De post van Schoolmeester op eene der Scholen van de Gereformeerde Diakonie vacant VI, 64. De eerſte Ondermeestersplaats in eene der Stads Armenſcholen vacant. VIII, 48.

ARNA PAROCHIE (St.) vacant. XII, 27.

ANSLIJN, N. Z., (N.) *Nieuw Spel- of Leesboekje*, Eerſte Stukje. II, 17. Tweede en Derde Stukje. VII, 14.

APPELBOOM (P.) beroepen te Akerſloot. VII, 53.

Arnhem. Een Schoolonderwijzers-Gezelſchap opgerigt. III, 85. N. V. CALBERGOED aangeſteld om zijne Mede-Onderwijzers onderrigt te geven. VI, 79. De post van Stads Taalmeester vacant. VII, 63.

Dezelve g
zal worde
voor Jong
aankoop
School-E
ARNTZENIU
ziener in
partement
Asch vaca
ALTENBE
Asſen. Sc
X, 93.
Asſendelf
zelſchap
Ausbuur,

Baflo vac
Balk. Het
VI, 85.
klaſſe vac
Bamberg.
deze Prov
Beekberg
aangeſteld
Bekkum v
Bellingwe
Benningb
uitdeeling
Bergen o
in de Dep
pijn. Tot

Beverwijk vacant. I, 93. Aldaar beroepen P TUIJL. IV, 73 Alhier wordt iemand verlangd, die eene jonge Juffrouwen Kostschool oprigtte. XII, 16.
Bierum. De Schooldienst wordt alhier voor de Weduwe van den overleden Schoolonderwijzer waargenomen. VII, 70.
Bitterwird, zie Bornwerd.
Blankenham vacant. X, 59. Aldaar aangesteld A. A. WOUDSTRA, XII, 22.
Blauwe Hand. De waarneming der School provisioneel opgedragen aan D. V. D. ZIJL. III, 67. SIJTSE DIJKSTRA aldaar provisioneel toegelaten. XII, 22.
Blesdijke vacant. I, 101. Aldaar beroepen H. A. WEERSINGA. III, 68.
Bloemendaal. (Aalbertsberg of) Schoolonderzoek en Prijsuitdeeling. VII, 84.
Blokzijl. Eene derde School opgerigt, en voor dezelve beroepen J. PAUW, Junior, IV, 80.
Bodegraven. De Ondermeestersplaats vacant III, 88.
Boekel. Aldaar benoemd J. JONGKIND. VII, 53.
Boer vacant. XII, 27.
BOISEKEN (H. M.) aanvaart den post van Schoolonderwijzer te Zeddam. I, 98.
Bolsward. Een Schoolonderwijzers-Gezelschap opgerigt. VIII, 86. Examen en Prijsuitdeeling in de Fransche en Nederduitsche Stads Scholen. XII, 60.

Borculo.
ling. VI
Borgerc
aangeſtel
BORKING,
onderwij
ſche taal,
Bornwer
29.
BOURDON
houder t
Braband
van den
binnen d
Vierden
verbaal v
tement.
den ſtaat
Departer
BRAMANS
Wijchen
Breugel
waargenc
Brielle.
School v
W. VLIE
Brouwer
Prijsuitde
Bruchem
neel waa
REN. II,
HEK. VI
BRUIN (D
derwijze

Brunisse. Schoolonderzoek en Prijsuitdeeling. X, 71.
Brunnepe vacant. I, 100. Aldaar aangesteld H. KROESE. III, 66.
Buitenpost vacant. VIII, 62. Aldaar beroepen J. HORDENBERG. XII, 29
BULTENAAR (K.) aangesteld te Aardswoud. VII, 52.
Burgh. Het schoolgeld verhoogd. X, 72.

C.

Charlois. Eene Plaatselijke Schoolcommissie aangesteld. XI, 90.
Chronologie, zie Tijdrekening.
CLEEFF (J. VAN) aangesteld aan Den Oever en Oosterland, op het Eiland Wieringen. VI, 61.
COERS (D.) aangesteld te Beekbergen, XI, 75.
Commissaris tot de Zaken van het lager Schoolwezen en Onderwijs. Berigt van denzelven wegens het aanstellen van Adjunct-Schoolonderwijzers. II, 3.
Culenborg. De Lutersche School vacant. I, 96. Aldaar aangesteld C. JOHLER. IX, 70. De School van Liefdadigheid vacant. VIII, 54. Een Schoolonderwijzers Gezelschap opgerigt. VIII, 83.
CUPERUS (K.) aangesteld te Herbajum. XII, 27.

Dalen.
ling. XII
Dedgum
nomen d
Delden v
Delft. F
Departem
Nut van
Deventer
Stads A
Daartoe
Examen
ſcheidene
DIJKSTRA
Blaauwe
Dinther.
des Onde
Doesburg
ſchoolho
LAKE tot
enz. aan
DOPFF (M
der Plaat
zee. I,
Dordrec
het Nieu
zelve opg
Schoolon
Dorst va
Dreiſch
deeling,

Drenthe. Lijst van Schoolonderwijzers van den Derden rang, alleen admisſibel binnen dit Departement. I, 42. Van den Vierden Rang. I, 65. Dispoſitie van den Landdrost van dit Departement omtrent het Schoolwezen in hetzelve. V, 3. Algemeen Overzigt van den ſtaat van het Lager Schoolwezen in dit Departement. VIII, 43.

DREVERMAN (J.) aangeſteld te Stiphout. I, 96.

Duizel vacant. II, 67. Aldaar aangeſteld J. B. PANKEN, N. Z. III, 63.

Dwarsgraft (Jonen en) vacant. I, 100.

Dwingelo. Schoolonderzoek en Prijsuitdeeling. IV, 108.

E.

ENTJES (R.) tot Onderwijzer in de School van het Inſtitut des Departements der Maatſchappij: *Tot Nut van 't Algemeen*, te Sloterdijk, aangeſteld. VIII, 30.

Eerde, onder Oedenrode, vacant. VII, 61. Aldaar aangeſteld L. GOOSSENS. XI, 71.

Egmond aan Zee. Schoolonderzoek en Prijsuitdeeling. II, 78.

Eijsbergen vacant. XI, 74.

Eindhoven. Staat van het Schoolonderwijzers-Gezelſchap aldaar. I, 107 Schoolonderzoek en Prijsuitdeeling XI, 93.

Einſpik vacant I, 96. Aldaar proviſioneel aangeſteld M. V. MALSEN. IX, 70.

G.

Gaast vacant. IX, 74.
Gaasterland, zie Hemelumer Oldephart.
Gasselter Nieuwveen vacant. I, 103.
Gebeden *voor de lagere Scholen in het Koningrijk Holland.* XII, 3.
Gelderland. Lijst van Schoolonderwijzers van den Derden Rang, alleen admissibel binnen dat Departement. I, 34. Van den Vierden Rang. I, 54. Op een der aanzienlijkste Dorpen in het tweede Schooldistrict van dit Departement iemand begeerd, om den Schooldienst voor eenen bejaarden Onderwijzer waar te nemen II, 68. Algemeen overzigt van den staat van het Lager Schoolwezen in dit Departement. VIII, 28.
GENDEREN (W. V) neemt provisioneel den post van Schoolonderwijzer waar te Bruchem. II, 68.
Genemuiden vacant. V, 61. Aldaar beroepen J. P. HORNSTRA, doch bedankt. VIII, 58. Aldaar beroepen J. GRAU. X, 59.
Genum vacant. II, 74 Aldaar beroepen G. JANS, en zijnde tevens het schoolgeld verdubbeld V, 63.
Gersloot. Aldaar provisioneel benoemd J. J. PONTSMA. XII, 24.
Geschenk (*Het nieuwe*) *voor de Jeugd, ten gebruike der Scholen.* II, 7.

GLAZER (J.
houder e
Goes. M
P. OSSE
lijke Sch
Tot Fra
geſteld H
GOOSSENS
Gouda.
III, 61.
Goutum
GRAU (J.)
Groenlo
bouwd v
Groning
van den
binnen d
Vierden
Fransch
Daartoe
De Schoo
kerk vac
nieſchool
ſchap va
W. WICH
REISIGER
K. P. CH
geb. Go
aldaar to
zoek en
J. KUIPE
zigt van
wezen in

Schoolonderwijzers-Gezelschap opgerigt in het Derde District van dit Departement. IX, 85. Een in het Tweede District van hetzelve. X, 90.

Grootegast vacant. I, 102. Deze vacature vervuld. III, 71. J. HOLDENBERG aldaar beroepen. IV, 83.

Groll vacant. I, 102. De Schoolgelden verhoogd, en A. WONDAAL aldaar beroepen. X, 61.

GUTSMUTHS en v. GRUNS, *Volledig Leerstelsel van Kunstmatige Ligchaams-oefeningen*, Eerste Deel. VI, 3.

H.

Haag. (Den) De post van Tweeden Leermeester in eene der Stads Scholen vacant. I, 93. Aldaar beroepen PH. BAADGEEP. II, 65. Examen en Prijsuitdeeling in de School van A. W. DILL. IV, 90. Tot Leden der Plaatselijke Schoolcommissie benoemd J. P. Y. DIERT, Ds. W. CARP en Ds. D. DELPRAT. VII, 85.

Haamstede. Het Schoolgeld verhoogd. X, 73.

Haarlem. De post van Onderwijzer bij het nieuw op te rigten Institut aan de Latijnsche School vacant. V, 99. De post van Schoolonderwijzer in het Nederduitsch Gereformeerd Diakonie- en Aalmoezeniers Armenhuis vacant. VI, 65. Aldaar aangesteld J. MOLENAAR. VIII, 49.

Hantum vacant. II, 75. Aldaar beroep
H. W. SMIDT. VII, 66.
Harlingen. De Stads Franſche Sch
vacant. III, 70.
Hasſelerdijk vacant. I, 100.
HASSELMAN (D) tot Schoolonderwijzer
Neder Hemert aangeſteld. II, 67.
Havelte. Aldaar aangeſteld R. D POST
I, 103.
HAZELHOFF (A.) neemt proviſioneel
Schooldienst waar te Theſinge. II, 7
Heen vacant. I, 95. X, 54. Aldaar
roepen D. V. D. MEERBERGER. XI, 7
Heenvliet. Schoolonderzoek en Prijs
deeling. II, 95.
Heerenhoek. ('s) Aldaar beroepen
VAN WONDERGEM. I, 95.
Heer Jansland. ('s) Schoolonderz
en Prijsuitdeeling. X, 73.
HEIJSHEK (C.) aangeſteld te Bruchem. VI
62.
Heikop. Aldaar aangeſteld H. ACHTE
BERGH. I, 94.
Hekendorp, of Goejanverwell
Sluis, vacant. IV, 75. Aldaar.
verhooging van tractement, aangeſtel
C. DE JONG. VII, 55. Staat weder vac
te worden. XII, 16.
Hemelum vacant. I, 101. Aldaar ber
pen E. S WOUDSTRA. VI, 71. Verbe
ringen in de School XI, 102.
Hemelumer Oldephart en Gaast
land. Tabellen wegens den tegenwoor

gen en vroegeren ſtaat der Scholen in deze Districten, enz. XI, 103.
Hemelumer Oldephart en Noordwolde Voorziening in het ter ſchool zenden der kinderen van Bedeelden aldaar. X, 83.
Hengelo vacant, en in de proviſionele waarneming van den dienſt voorzien. X, 57. XI, 75.
HENGST (W.) aangeſteld te Kubaard. III, 69.
Herbajum vacant. VI, 72. Aldaar aangeſteld K. CUPERUS. XII, 27.
Heſſum en Regteren vacant. I, 100.
Heteren. De Franſche Kostſchool vacant. I, 97. V, 59.
Heukelum vacant. X, 53.
Heusden. Wordt een Secondant in de Franſche en Nederduitſche Kostſchool begeerd. IX, 68.
Hillegom. Schoolonderzoek en Prijsuitdeeling. XI, 82.
Hilverſum. Schoolonderzoek en Prijsuitdeeling. IX, 80.
Hobrede. Aldaar beroepen J. OTT. X, 51.
HOEDENBERG (J.) beroepen te Grootegast. IV, 83. Te Buitenpost. XII, 29.
HOEK (R. v.) tot Franſche Kostſchoolhouderesſe beroepen te Wageningen. I, 98.
Hollands Noordelijk gedeelte. Liſt van Schoolonderwijzers van den Derden Rang, alleen admisſibel binnen hetzelve. I, 23. Van den Vierden Rang. I, 44. Algemeen overzigt van den ſtaat van

het Lager Schoolwezen binnen hetzel
VIII, 3.
Hollands Zuidelijk gedeelte. L
van Schoolonderwijzers van den Der
Rang, alleen admisfibel binnen hetzel
I, 27. Van den Vierden Rang. I,
Algemeen overzigt van den ſtaat van
Lager Schoolwezen binnen hetzelve. VIII
Hoogeveen. Een geheel nieuw Scho
gebouw enz. vervaardigd. I, 116.
Hoogezand. Schoolonderzoek en Pr
uitdeeling. XI, 104.
Hoorn. Schoolonderzoek en Prijsuitdeel
in de Stads en Diakonieſcholen. X,
K. AMELIEN tot Onderwijzer in de Sch
van het Roomsch Katholijk Weeshuis a
geſteld. XII, 15. Schoolonderzoek in
Roomsch Katholijk en Protestantsch We
huis, en in de Franſche en Nederduitſc
Scholen. XII, 50.
HOPMAN, te Windeweer, ontvangt een Boe
geſchenk. XI, 105.
HORNSTRA (J. P.) beroepen te Genem
den; doch bedankt. VIII, 58.
Huisonderwijzers. Lijst derzelven.
66. VI, 59. X, 16. XI, 31.
HUTTING (G. GRAAFMAN) aangeſteld
Aduard. VII, 68.

I.

JANS (G.) beroepen te Genum. V, 63.
JANS (S.) beroepen te Oldelemmer. XII,
IJGE

IJOLS, (A.) te Warns, ontvangt een praal Boekgeschenk. X, 85.
IJlst Een nieuw Schoolgebouw gesticht, en het tractement des Onderwijzers verhoogd II, 98. Staat dier School. X, 99. Eerste School vacant XII, 25.
IJtens vacant. II, 73. Aldaar aangesteld H. M. REIDSMA. III, 69. Het jaarlijksch inkomen van den Schoolonderwijzer verhoogd. XII, 60.
JOFFER (P.) benoemd tot eersten Leermeester in eene der Stads Armenscholen te Amsterdam. VI, 63.
JOHLER (C.) tot Onderwijzer in de Lutherse School te Culenborg aangesteld. IX, 70.
Jonen en Dwarsgraft vacant. I, 100.
JONG (C. DE) met verhooging van tractement te Hekendorp aangesteld. VII, 55. Beroepen in de Stads Armenschool te Deventer. XII, 21.
JONGE (Mr. M. B DE) aangesteld tot Lid der Plaatselijke Schoolcommissie te Zierikzee. I, 107.
JONGKIND (J.) beroepen te Boekel. VII, 53.
Italie. Verbetering van het Schoolwezen in dit Koningrijk. II, 61.
JOUSTRA (H. R.) neemt den dienst waar te Uitwellingerga. XII, 25.

K.

Kalkwijk, zie Lula.
Kallenkote vacant X, 59. Aldaar aangesteld J. v. D. WEIDE XII, 22.

Kollum vacant. I, 102. II, 74. Aldaar beroepen H. WONDAAL, III, 79. Het tractement van den Onderwijzer verhoogd. III, 88. Eene der twee Scholen van den hoogſten rang vacant. XI, 78.
Koudekerke, in Walcheren, vacant. VI, 59. Aldaar beroepen A. K. VAN NOPPEN. XI, 69.
Koudum. Staat dier Schole. XI, 99. Verbeteringen in dezelve. XI, 100. Een kagchel ter verwarming van het Schoolvertrek verzorgd. XII, 60.
Krabbendijke vacant. V, 58.
Krewert vacant. I, 102. VI, 73. Aldaar beroepen W. S. MEIJER. VII, 69.
KROASE (H.) aangeſteld te Brunnepe. III, 66.
Kropswolde vacant. XI, 81.
Kubaard vacant. I, 101. Aldaar aangeſteld W. HENGST. III, 69.
KUIJPERS, H. Z. (J.) *A B C-en Leesboekje*, en *Handleiding tot gebruik van hetzelve*. VII, 10.
KUIK (L. H.) de proviſionele waarneming der School te Oſſenzijl opgedragen. III, 67.
KUIPER (H. J.) beroepen te Ruinerwolde. VI, 75.

L.

Landsmeer vacant. VI, 62. Aldaar beroepen C. MET. VIII, 47.
Langeraar vacant. VI, 65. VIII, 50. Aldaar aangeſteld T. DE VET. XI, 106. Schoolonderzoek en Prijsuitdeeling. VIII, 71.

Langezwa
uitdeeling.
Laren vaca
V. OMMERE
verbeterd.
LEE (A. V.
VII, 54.
Leerwijze
Katechetis
Leeuwarde
partement
't Algeme
en Prijsuit
Leyden. L
JERT VAN
en Prof M
selijke Sch
A. TEN C
geb. HUMB
commissie
V, 55.
LIEUWES (A
waar te F
pen VII.
LIEUWES (
Dedgum.
Lijst van
Schoolo

Schoolh

Huison
Lipyenhv
en verbe

Lith. De post van Subſtitut-Schoolonderwijzer vacant; doch wordt proviſioneel waargenomen. I, 95.
LUCHIER, (J.) te Scharmer, ontvangt een Boekgeſchenk. XI, 105.
Lula of Kalkwijk vacant. I, 103.
Lutkegast vacant. IX, 78.
Lutkewolde of Ausbuur vacant; doch wordt proviſioneel waargenomen. II, 74.

M.

Maartensdijk. (St.) Schoolonderzoek en Prijsuitdeeling. X, 78.
Maasſluis. Schoolonderzoek en Prijsuitdeeling. VII, 85. De post van Hollandsch en Fransch Onderwijzer vacant. IX, 67.
Made. Schoolonderzoek en Prijsuitdeeling. V, 79.
MALSEN (M. V.) proviſioneel aangeſteld te Einſpik. IX, 70.
MARION (A. V.) beroepen te Oud-Beijerland. VIII, 51.
Marken binnen vacant en aldaar beroepen ds. KOK. VIII, 47.
Marſum. Schoolonderzoek en Prijsuitdeeling. V, 88.
MARTENS (De Schoolopziener M.) aan den Commisſaris tot de Zaken van het Lager Schoolwezen en Onderwijs. I, 71.
Meden vacant. VIII, 63. Aldaar beroepen L. P. RÖMELINGH. XI, 80.
MEEBERGEN (D. V. D.) beroepen te Heen. XI, 70.

Molkwerum. Verbetering der School. XI, 101. Een kagchel ter verwarming van het Schoolvertrek verzorgd. XII, 60

MONSIEUR (M) aangesteld tot Lid der Plaatselijke Schoolcommissie te Alkmaar IV, 85.

Muggenbeet vacant I, 100. Het Schoolonderwijs provisioneel opgedragen aan R. VENEMA. III, 67.

Muiden. Schoolonderzoek en Prijsuitdeeling. VIII, 69.

Muiderberg. Schoolonderzoek en Prijsuitdeeling. VIII, 69.

MULLER, (J. W. STATIUS) *Uitvoerig Onderwijs in de Christelijken Godsdienst.* VII, 3.

——————— *Beknopt Onderwijs in den Christelijken Godsdienst.* XII, 3.

MULLER (J. D.) tot Ondermeester in eene der Stads Armenscholen te Amsterdam aangesteld. II, 64.

MULLER (C.) tot Stads Fransch Kostschoolhouder te Groningen aangesteld. X 62.

MUUSZ (J) aangesteld tot Onderwijzer in het Weeshuis der Collegianten: *de Oranjeappel*, te Amsterdam. IV, 111.

N.

Nauerna vacant. I, 93. Aldaar aangesteld J. VOREN. VIII, 47.

Nedde. Aan J. EBBINK wordt provisioneel, voor den tijd van een jaar, het Schoolonderwijs opgedragen. VI, 69.

Neder-Hemert. Aldaar aangesteld D. HASSELMAN. II, 67.

hier blijft het van hem gegeven berigt zich waardig maken. X, 73.
Noordsche harwoude Schoolonderzoek en Prijsuitdeeling V, 69.
Noordwelle. Schoolonderzoek en Prijsuitdeeling. X, 74.
Noordwolde, zie Hemelumer Oldephart.
NOPPEN (A. R. V.) beroepen te Koudekerke. XI, 69.
NORBRUIS (H.) neemt provisioneel de School waar te Minnertsga. II, 73.
Nordenring vacant. I, 99. Aldaar aangesteld G. KOLHORST. XII, 21.

O.

Odoorn. Schoolonderzoek en Prijsuitdeeling. XII, 76.
Oefeningen. (Katechetische) X, 18. XI, 33.
Oegstgeest vacant. X, 51. Aldaar beroepen K. RUSTER. XI, 166.
Oever en Oosterland (Den) vacant, en wordt provisioneel waargenomen. IV, 67. Aldaar aangesteld J. V. CLEEFF. VI, 61.
Offingawier vacant. VI, 71 VIII, 61. R. TJEERDS neemt aldaar den dienst waar. XII, 25.
Oldelemmer vacant. I, 100. Aldaar beroepen S. JANS. XII, 23.
Oldemarkt. Schoolonderzoek en Prijsuitdeeling. X, 82.

Opijnen vacant. III, 64.
Opvoedings-Instituten. Plan van het oprigten van een zoodanig te Ijverdun, of Hegten, door W. VON TURK. V, 100.
Osſenzijl vacant. I, 100. De proviſionele waarneming der School opgedragen aan L. H. KUIK. III, 67. Dezelve overleden. VIII, 59 Aldaar proviſioneel toegelaten C. J. SLAGTER. XII, 23.
Oterdum vacant. VI, 74. H. KARSSENS neemt den dienst voor de Weduwe waar. VII, 69.
OTT (J.) beroepen te Hobrede. X, 51.
OTTEN (G.) aangeſteld te Willige Langerak. VI, 68.
Oud Beijerland vacant. I, 94. Aldaar beroepen A. V. MARION. VIII, 51. Examen en Prijsuitdeeling in de tweede School. III, 81.
Oudega. Verbetering der School. XI, 101.
Oude Tonge. De School enz. aanmerkelijk verbeterd. II, 94.
Oudleusſen vacant. I, 100.
Oudshoorn en de Gnephoek. Schoolonderzoek en Prijsuitdeeling. XI, 85.
Overflacque. Een Schoolonderwijzers-Gezelſchap in dit Eiland opgerigt. I, 105.
Overijsſel. Lijst van Schoolonderwijzers van den Derden Rang, alleen admisſibel binnen dit Departement. I, 36. Van den Vierden Rang. I, 56. Extract uit het Verbaal van den Landdrost. II, 4. Algemeen overzigt van den ſtaat van het

R.

RAADGEEP (PH.) als tweeden Leermeester in eene der Stads-Scholen in den Haag gekozen. II, 65.
RADEMAKER (A.) tot bijzonder Onderwijzer te Weesp geadmitteerd. VIII, 49.
Ranum, zie Bellingeweer.
REIDSMA (H. M.) aangesteld te Ijtens. III, 69.
REINDERS, te Wolterſum, ontvangt een Boekgeſchenk. XI, 105.
Reisbeſchrijving voor de Jeugd. HORNEMANNS Reize in het Noordelijk gedeelte van Afrika. IX, 42.
RENAUD (P. G.) als Huisonderwijzer te Zierikzee geadmitteerd. XII, 17.
Reutum vacant. I, 99.
Rhenen. Schoolonderzoek en Prijsuitdeeling. IV, 94.
RIJNBERG, (K.) te Serooskerke, eene jaarlijkſche toelage van ƒ 30 geaccordeerd. I, 107.
RIJNBERG (C.) beroepen te Vere. VII. 59.
Rijpweteringe. Schoolonderzoek en Prijsuitdeeling. VIII, 73.
Rinſumageest. Het Schoolvertrek enz. vernieuwd. IX, 82.
Roelof-Arendsveen. Schoolonderzoek en Prijsuitdeeling. VIII, 71.
RÖMELINGH (L. P.) beroepen te Meden. XI, 80.
ROSENBERG (A. J.) aangesteld te Schalkwijk. XII, 18.
ROSIER, (S.) oud 83 jaar, legt zijnen post als Schoolonderwijzer te Hantum neder.

onde
Maat
II,
met
men
in he
In d
C. D
teme
van
ROZEN
Scho
Ruine
roepe
Ruite
RUSTEL

SALTZ
ge O
SART,
tergi
Schal

Scharmer. Schoolond. zoek. IV, 103.
Scheemda vacant. VI, 74.
Schiedam. Examen en Prijsuitdeeling in de Stads Armenſchool. VIII, 78. Een Schoolonderwijzers-Gezelſchap opgerigt, XI, 89.
Schingen vacant. I, 102.
SCHIPPERS (H.) beroepen te Waarder. III, 61.
SCHLUITER (H. G.) tot Schoolopziener in het vierde District van het Departement Utrecht aangeſteld. X, 95.
Scholen. Staat derzelve in Amſterdam. II, 79. Berigt van den Staat van eenige derzelve in het Vierde District van Hollands Zuidelijk gedeelte. IV, 93.
SCHOLTZ (J.) wordt de post van Onderwijzer in het nieuw Armhuis te Dordrecht opgedragen. IV, 75.
Schoolcommiſſien. (Plaatſelijke) Die te Rotterdam met nog vijf Leden vergroot. II, 98. Aangeſteld te Zaandam. VIII, 67. te Charlois. XI, 90. te Oosterhout. XI, 93.
Schoolhouderesſen. (Lijst van) I, 68. VI, 60. X, 17. XI, 32.
Schoolonderwijzers. Algemeene Lijst derzelve van den Eerſten Rang. I, 3. VI, 33. X, 3.
——— ——— van den Tweeden Rang. I, 5. VI, 34. X, 3. XI, 13.
——— ——— van den Derden Rang, alleen admisſibel binnen Hollands Noordelijk gedeelte. I, 23. Binnen Hollands Zuidelijk gedeelte. I, 27. Binnen

Zeeland. I,
Binnen Utre
land. I, 34
Binnen Vries
gen. I, 41.
Schoolonde
derzelve va
admisſibel b
deelte. I, 4
gedeelte. I,
Binnen Bra
Utrecht. I,
Binnen Ove
land. I, 58
Binnen Dren

den Tweede
nen Amſterd

den Derden
Van den Vi
XI, 24.
Schoolonde
pen. Opge
I, 105. Sta
I, 107. Op
het land va
III, 85. In
Vriesland. I
Reglement
theken derz
Vriesland. V
krijgt eene u

Vergadering van dat te Winſchoot. V, 97. XII, 72. Berigt wegens dezelven in het Derde District van Vriesland. VI, 86. Opgerigt te Culemborg. VIII, 83. Te Franeker en te Bolswaard. VIII, 86. Dat te Heereveen ontvangt een Boekgeſchenk. IX, 81. Opgerigt in het Derde District van Groningen. IX, 85. Berigten wegens die te Zutphen en Apeldoorn. X, 80. Wegens die in Oostdongeradeel, Westdongeradeel, Dantumadeel en Kollumerland. X, 85. Opgerigt in het Tweede District van Groningen. X, 90. Te Wijnieterp. XII, 59. Berigt wegens hetzelve te Westdongeradeel. XII, 71.

Schoolonderzoek en Prijsuitdeeling te Amſterdam, in de School van C. RENT. I, 104. In de Departementsſchool der Maatſchappij: *Tot Nut van 't Algemeen* te Delft. II, 92. Heenvliet. II, 95. In de Kweekſchool voor Schoolonderwijzers van het Departement der Maatſchappij: *Tot Nut van 't Algemeen* te Rotterdam. II, 96. In de Stads Armenſcholen te Amſterdam. III, 73. In de Stads Scholen in het voormalige Oudemannenhuis te Rotterdam. III, 77. In de tweede School te Oud-Beijerland. III, 81. In de Stads en Diakonie Armenſchool te Alkmaar IV, 87. In de School van A. W. DILL, in den Haag. IV, 91 Dordrecht. IV, 94. Rhenen. IV, 94. Scharmer. IV, 103. Kolham. IV, 104. Wijk. IV, 106. Dwingelo. IV, 108. In de Departementsſchool der Maatſchappij: *Tot Nut van 't Alge-*

meen, te A
woude. V,
len te Amſt
Langezwaag
ſum. V, 83.
H z,, te
Duurſtede.
pelt. VI, 9
ſchool te E
derduitſche
Nibbixwoud
Sijbekarspel.
78, 80. Te
gelenzang.
mendaal. V
Zaandijk. V
Roelof-Are
VIII, 71. F
Scholen va
VLETTER, t
Stads Armen
In de Depar
pij: *Tot Nut*
dam. VIII,
Deventer, V
Urk. X, 65
ſcholen te H
X, 71. Bru
's Heer Jansla
Zonnemaire.
wen. X, 76.
tensdijk. X,
meloord. X.
X, 82. Pu

Hillegom. XI, 82. Oudshoorn en de Griephoek. XI, 85. Zwammerdam, in het Inſtitut van J. U. PITTONI. XI, 88. Bij het Inſtitut van het Departement der Maatſchappij: *Tot Nut van 't Algemeen*, te Middelburg. XI, 91. In de Departementsſchool dier Maatſchappij te Bergen op den Zoom. XI, 92. Eindhoven. XI, 93. Hoogezand. XI, 104. In de onderſcheidene Scholen op het Eiland Texel. XII, 32. In de onderſcheidene Scholen te Hoorn. XII, 50. Te Aalsmeer. XII, 54. In de Franſche en Nederduitſche Scholen te Bolswaard. XII, 60. In de Departementsſchool der Maatſchappij: *Tot Nut van 't Algemeen* te Leeuwarden. XII, 61. Te Dokkum. XII, 70. Te Emmen. XII, 73. Te Dalen. XII, 74. Te Koeverden. XII, 75. Te Odoorn. XII, 76. Te Oosterkesſelen. XII, 77.

Schoolorde (Bijzondere) voor eenige Scholen van het Zevende Diſtrict in Hollands Noordelijk gedeelte. IV, 3.

Schoolwezen. Dispoſitie van den Landdrost van Drenthe omtrent hetzelve. V, 3. Berigt wegens den Staat van hetzelve in Hemelumer Oldephart en Gaasterland. VI, 86. XI, 103.

SCHUITEMAKER, (D.) Schoolonderwijzer te Venhuizen, overleden. I, 91.

SCHUITEMAKER (J.) aangeſteld te Venhuizen. III, 59.

Serooskerke. Den Schoolonderwijzer eene jaarlijkſche toelage geaccordeerd. I, 107.

Vacant.
was. XI
Servie.
Opvoedin
ſtreek. II
SIEMERS (K
zondere
Alkmaar
Sijbekars
uitdeeling
SLAGTER (
Osſenzijl.
Sleeswijk
dit Herto
Slochter
Koepokſt
SLOOTS (J.
pagnie. I
Sloten.
ling. V,
Schoolon
Sloterdij
tement d
Algemeen
geſteld R
SLUITER (
SMIDT (H. V
SMIT (L. J.
waar in
XII, 24.
Solwert
Sparend
roepen A
Spijk vac

undel vacant. VIII, 52. Aldaar aan-
ſteld P. V. KASTEL. XI, 70.
venisſe. Schoolonderzoek. X, 79.
voren vacant. I, 101. II, 71. Aldaar
roepen R. V. D. PIJL. V, 98. In de
reenigde School J. WESTENDORP aange-
ld. XI, 98. Algemeene bepalingen voor
t lagere Schoolwezen aldaar. V, 20.
eglement voor de Scholen aldaar. V, 31.
aat der vereenigde School. XI, 98.
igchels ter verwarming der Schoolver-
kken verzorgd. XII, 60.
nwijk. De Ondermeestersplaats va-
nt. X, 59.
ns vacant. IX, 75. Aldaar beroepen
KLOPPENBURG. XI, 107.
hout. Aldaar aangeſteld J. DREVER-
N. I, 96.
kum vacant. I, 99.
T, (N.) DIRK VOLKERTSZ. COORN-
RT, het uitmuntendst voorbeeld van
wel beſteden van den tijd. II, 20.

T.

ellen, zie Hemelumer Oldephart
Gaasterland.
wispel vacant en J. J. KLASINGA al-
r benoemd. XII, 24.
erode of Overveen, en de Vo-
lenzang. Schoolonderzoek en Prijs-
deeling. VII, 84.
el. De School aan de Koog op Texel
ant. X, 48. Schoolonderzoek en Prijs-

uitdeeling
van dit Ei
ten aanzien
hetzelve.
Theſinge
viſioneel
HOFF. II,
Tholen. S
ling. X,
TJEERDS (R
Offingawie
Tjerkwer
TER. I,
Tijdreken
ſie der Sch
TONCKENS (
opziener i
the. VI,
TUIJL (F.)
de openba
gedragen.
Twello.
WEERD. I

Uitwellin
MELIS. I,
JOUSTRA
XII, 25.
Ulrum vaca
Urk. Scho
X, 65.

Utrecht. Lijst van Schoolonderwijzers van den Derden Rang, alleen admisſibel binnen dit Departement. I, 32. Van den Vierden Rang. I, 54. H. G. SCHLUITER en H. ARNTZENIUS tot Schoolopzieners in het Vierde en Tweede Diſtrict van dit Departement aangeſteld. X, 95.

V.

VEEN (D. V. D.) geadmitteerd tot het waarnemen van den Schooldienst in de vereenigde Bijſcholen in het Noordeinde van Westzaandam. VIII, 46.
VEEN (P. V.) tot Onderwijzer in eene der Bijſcholen in de Beemſter benoemd. X, 50.
VELDHUIS (W.) beroepen te Oostgraftdijk. X, 50.
VENEMA (R.) het Schoolonderwijs te Muggenbeet proviſioneel opgedragen. III, 67.
Venhuizen vacant. I, 92. Aldaar aangeſteld J. SCHUITEMAKER III, 59.
Vere vacant. I, 94. Aldaar beroepen C. RIJNBERG. VII, 59.
Verwolde. Eene nieuwe School gebouwd. III, 86.
VET (T DE) aangeſteld te Langeraar. XI, 106.
VETHAKE (C.) tot Onderwijzer in de Franſche Taal enz. te Doesburg aangeſteld. X, 56.
Vierlingsbeek vacant, en wordt proviſioneel waargenomen. I, 96.
VIS (L.) beroepen te Moerbeek. XI, 67.

VISSER (J. A
VI, 71.
Vlaardinge
ter in het
menhuis vac
Vlieland va
ſteld C. DE
VLIETLAND (W
Vogelenzan
Vollenhove
neel waarge
benedenſcho
Alhier en i
Jans-Kloost
dags-ſchole
VOREN (J.) aa
VRIES (A. J.
Oosteinde.
VRIES (J DE
IX, 77.
Vriesland.
van den De
binnen dit D
Vierden Ra
in het vijfde
I, 111. R
Leesbiblioth
zelſchappen
Departement
ſtaat van het
Oldephart en
103. Algem
van het Lag
gement. VI

W.

Waar ('t) vacant. I, 103. Aldaar aangeſteld L. P. RÖMELINGH. V, 66. Vacant. XI, 80.
Waarder vacant. I, 93. Aldaar beroepen H. SCHIPPERS. III, 61.
Wageningen. Aldaar tot Franſche Koſtſchoolhouderesſe beroepen R. V. HOEK. I, 98. De posten van openbaar Stads Onderwijzer en Voorzanger bij de Hervormde Gemeente vacant. XII, 19.
Warga. Het inkomen van den Schoolonderwijzer op eenen vasten voet gebragt en vergroot. II, 99.
Warns. Tegenwoordige ſtaat dier School. VI, 82. Verbeteringen in dezelve. XI, 101.
WAS (W.) beroepen te Serooskerke. XI, 69.
WEERSINGE (H. A.) beroepen te Blesdijke. III, 68.
Weesp. A. RADEMAKER tot bijzonder Onderwijzer geadmitteerd. VIII, 49.
WEIDE (J. V. D.) aangeſteld te Kallenkote. XII, 22.
Westdongeradeel. Berigt wegens het alhier beſtaande Onderwijzers-Gezelſchap. XII, 71.
WESTENDORP (J.) in de gecombineerde School te Stavoren aangeſteld. XI, 98.
Westenholte vacant. IV, 80.
WESTER, (H.) *Geſchiedenis der Israëlieten of Joden, in twee Redevoeringen* VII, 21.
——— ——— *Godsdienſtige Gezangen voor de Jeugd.* XII, 10.
Westerwijtwert vacant. V, 65.

Westmaas.
geerd. IV,
Westzaand
cant. I, 9
IV, 68. I
en als Ond
D. V. D. V
Wetering (
WETTERAU (
IV, 81.
WICHERS (W.
der Diakon
ſteld. VII
Wijchen.
toegelaten
Wijk. Scho
IV, 106.
Wijk bij D
en Prijsuitd
Wijnieterp
zelſchap op
WILLEMSMA (
XII, 23.
Willemſtad
daar aangeſt
Willige La
daar aangeſt
Winſchoot.
onderwijzer
Winſum. J
den Schoolc
WIT (J. DE)
III, 67.
WOLF (J.) b
WOLTERS (
VII, 68.

WONDAAL (H.) beroepen te Kollum. III, 70.
WONDAAL (A.) beroepen te Grou. X, 61.
WONDERGEM (P. V.) beroepen te 's Heerenhoek. I, 95.
Workum. De tweede School verbeterd en vernieuwd. VI, 82. Vacant. VIII, 60. Word provisioneel bediend door L. J. SMIT XII, 24.
Wormerveer. D. BRUIN tot openbaar Schoolonderwijzer aangesteld. IV, 73.
WOUDENBERG (H v.) Redevoering over de redenen die ons verpligten om de grootste achting aan eenen Onderwijzer der Jeugd toe te dragen, die zich waardig zijn karakter gedraagt. III, 30.
Woudrichem Schoolonderzoek en Prijsuitdeeling. VIII, 81.
WOUDSTRA (E. S.) beroepen te Hemelum. VI, 71.
WOUDSTRA (A. A) aangesteld te Blankenham. XII, 22.

Z.

Zaandam. De Departementsschool verplaatst. IV, 90. Eene Plaatselijke Schoolcommissie aangesteld. VIII, 67.
Zaandijk. Schoolonderzoek en Prijsuitdeeling. VIII, 65.
Zachtmoedigheid. Deze de Onderwijzers der Jugd aangeprezen. IV, 37.
Zanden (De) onder Kamperveen vacant. I, 100.
ZANGE. (F. C.) *Zedelijke Tafereelen voor Kinderen.* V, 51.

Zeddam. H.
post van Sch
ZEE (C. DE) a
Zeeland. I
van den De
binnen dit
Vierden Ran
van den staa
in dit Depar
Zierikzee.
M. B. DE JO
Plaatselijke S
P. G. RENAU
teerd. X
Zijderveld
roepen J. W
ZIJL (D V. D
te Blaauwe
III, 67.
Zoelen vaca
steld H. SLU
Zon vacant.
waargenome
Zondagsfc
opziener va
land, wegen
hoven en in
beste gevolg
Zonnemair
uitdeeling.
Zuideinde
Zuiwent. I
sticht XI,
Zwammer
uitdeelin

JAN 2 8 1935